ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

II Міжнародної науково-практичної конференції

«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ»

17 КВІТНЯ 2025 РОКУ

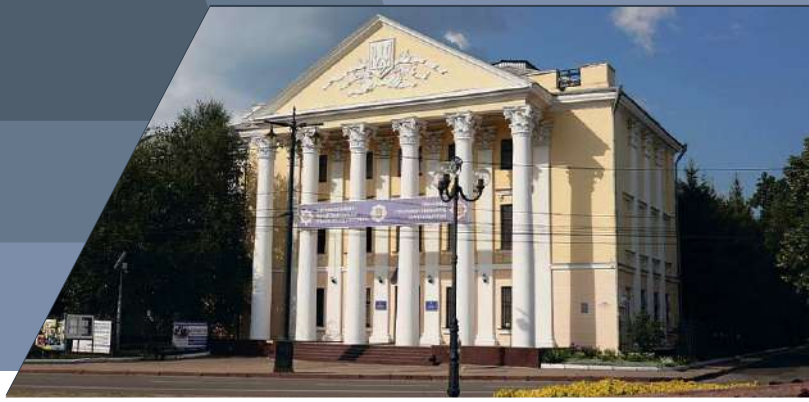

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
17 квітня 2025 року

Кропивницький – 2025

УДК 351.862:342.78(477)(082)

Редакційна колегія:

БУГА Ганна – *голова редколегії* – начальник відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент;

Члени редакційної колегії:

СТЕЦЮК Роксолана – завідувач редакційно-видавничого відділення відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент;
ШУРУН Ірина – науковий співробітник відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ

А43

Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни : матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 17 квітня 2025 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2025. 690 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 11 від 28.05.2025 року).

Збірник містить доповіді представлені на ІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони» (м. Кропивницький, 17 квітня 2025 року). Видання розраховане на науковців закладів вищої освіти, представників Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Служби безпеки України, Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Служби судової охорони, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарату Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади і громадських організацій, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони.

Усі доповіді представлено в авторській редакції.

УДК 351.862:342.78(477)(082)

© Автори, 2025
© ДонДУВС, 2025

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО 23

АБДЕЛЬ ФАТАХ Анна
АДАПТАЦІЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ ДО ПОТРЕБ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 27

АКСЬОНОВА Віра
ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 29

АНДРІЄНКО Іван, КАЛЯКІН Сергій
РОЛЬ СИМУЛЯЦІЇ ТА ВІРТУАЛІЗАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 34

АНДРУХІВ Дмитро, ПРИДАТКО Олександр
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ 37

АФОНІН Дмитро
ПИТАННЯ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА VR-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИЙ КОМПЛЕКС «ВІРТУАЛЬНИЙ ПОЛІГОН: ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ» 41

БАКАЙ Ілля, МАКАРЕНКО Олександр
НАУКОВО-ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 44

BALANAIEVA Oksana, MAMONOVA Olena
TRAINING OF FUTURE POLICE OFFECERS FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION IN CONDITIONS OF PEACE AND UNDER MARTIAL LAW 47

БАНДУРКА Олександр
ДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 51

БАНДУРКА Сергій
ЗНАТИ СВОЇ ПРАВА І ПРАВА ГРОМАДЯН – ОБОВ'ЯЗОК КОЖНОГО ПРАВООХОРОНЦЯ 54

БЕРШАДСЬКА Катерина, ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій
ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ 57

БОГУЧАРОВА Олена
ВПЛИВ ТРАВМІВНОГО ДОСВІДУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ КУРСАНТІВ ТА ЧИННИКИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ 59

БОКІЙ Юлія, ГАНЬБА Олег
ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ 64

БОНДАР Володимир
КОНЦЕПЦІЯ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ПРАВНИЧУ (ЮРИДИЧНУ) ОСВІТУ ТА ПЕРВИННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ: ЧИ ДОСТАТНЬО АРГУМЕНТОВАНІ ЗМІНИ? 66

БОНДАРЕНКО Артем, УМРИХІНА Ірина
ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА МОТИВАЦІЮ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ 72

БОНДАРЕНКО Ольга
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРАВА 76

БОРОДИЧ Павло, ПИШНИЙ Олександр
РОЗРОБКА НОРМАТИВУ РЯТУВАННЯ ПОСТРАЖДАЛОГО НА НОШАХ РЯТУВАЛЬНИХ ВОГНЕЗАХИСНИХ 79

БОРОДИЧ Павло, ТРЯПКІН Кіріл
ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ГАЗОДИМОЗАХИСНИКІВ 82

БРАТКОВ Сергій
РОЛЬ ПОЛІЦІЇ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ 85

БУГА Володимир
ПОЛІЦЕЙСЬКА ОСВІТА У США 89

БУГА Ганна, КУЗЬМЕНКО Сергій
ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У НІМЕЧЧИНІ 93

БУТИНСЬКА Роксолана
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 96

ВАЛЄЄВ Руслан
ІНТЕРАКТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ КВЕСТИ: ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА, ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ГЕЙМІФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ 101

ВАСИЛЕНКО Валентина
ДОЦІЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЦИКЛУ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 106

ВАСИЛИНЧУК Віктор, ПОПТАНИЧ Юрій
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ 109

ВДОВИКА В'ячеслав
АДАПТАЦІЯ ПРОГРАМ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ПОТРЕБ СУЧАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 112

ВДОВІНА Олена, ТИЩЕНКО Максим
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРОЮ: ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 115

ВОЗНЮК Оксана, РУСІНЧУК Андрій
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЛЯ ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ 119

ВОЛОБОЄВ Артур
РОЗРОБКА ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КУРСАНТІВ 122

ГАВРИЛЮК Артем, ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛОВИМИ СТРУКТУРАМИ 127

ГАЙЧУК Анастасія, ФЕДОРЧАК Ірина
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ТЕРОРИЗМОМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ 130

ГАЛУЗА Аня, ВАЛЄЄВ Руслан
ПОТРЕБА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 133

ГЕЛЬБАК Анжела
ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 136

ГЛАЗКОВ Андрій
ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТОРОЛЮ ЗА БЕЗПЕКОЮ НА ТРАНСПОРТІ, ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 140

ГЛУЩЕНКО Владислав, СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана
РОЗВИТОК ПРАТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН З ІНОЗЕМНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ДЛЯ ОБМІНУ ДОСВІДОМ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 144

ГОДОРОЖА Ольга, ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЛОКЧЕЙНУ В УКРАЇНІ 148

ГОЛОВКОВ Олександр,
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ У ПРИФРОНТОВИХ ТА ЗВІЛЬНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ 150

ГОНЧАРУК Олександра, ЛУЧИК Василь
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ 154

ГОРБАЧ-КУДРЯ Іванна
ВИКЛАДАННЯ ПОЛІЦЕЇСТИКИ У ЗМІШАНІЙ ТА ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМАХ НАВЧАННЯ 157

ГОРБУНОВ Руслан, МУХІНА Галина
ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 161

ГОРБУНОВА Оксана
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ОБМІН ДОСВІДОМ ТА АДАПТАЦІЯ ДО ВИКЛИКІВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 164

ГРАДЕЦЬКА Наталія
ПРАВОВА ОСВІТА ЯК ПІДГРУНТТЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ 167

ГРИЦАНЮК Віта
СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВІЙСЬКОВИХ І ВЕТЕРАНІВ У США ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ 171

ГРОХОЛЬСЬКИЙ Вадим
ВИЩА ЮРИДИЧНА ОСВІТА. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ 174

ГУЗЕНКО Олена
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 178

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Андрій
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З РОЗВІДУВАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ МВС УКРАЇНИ 182

ДЕМИДЕНКО Надія
НОВІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИЛІН ПІД ЧАС ВІЙНИ 186

ДЕРЕВЯНКО Богдан
НОРМОПРОЄКТУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗВО З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ 189

ДЖАФАРОВА Олена
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 193

ДОВГА Марія
МІЛІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ: ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ 196

ДУБИНА Владислав, СВІТЛИЧНИЙ Віталій
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ОБСЄ, ЄС, ООН) У ФОРМУВАННІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ БЕЗПЕКОВОГО ПЕРСОНАЛУ 199

ДУНЯШЕНКО Олександр, ПОЛИВАНЮК Василь
ОСНОВИ РАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: АЛГОРИТМ ДІЙ 202

ЄВПАК Сніжана
ВАЖЛИВІСТЬ ТРЕНІНГІВ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВАНТАЖЕННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ ДСНС УКРАЇНИ 206

ЖДАН Микола
ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 208

ЖОГЛО Ольга, ПЕРЕЛИГІНА Ліна
КАР'ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ 212

ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій
КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ТА ПРОТИДІЯ ЇЙ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ 215

ЗІНЧЕНКО Сергій
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ТАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 218

ЗОЗУЛЯ Євген
ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ (НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ) ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ 221

ЗОЗУЛЯ Євген, ВИДРИЧ Каміла
НАПРЯМИ ТА ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 225

ІВАНОВ Віктор
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ 229

IVANOVA Roksolana
ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION FOR THE SECURITY SECTOR: THE CASE OF UKRAINE 232

ІВАЩЕНКО Сергій
КОНЦЕПЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ 235

ІВАЩЕНКО Сергій, РОМАШОВА Катерина
КОНЦЕПЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ МО УКРАЇНИ 239

ІВАЩЕНКО Сергій, СТЕПАНОВА Діана
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВІДБОРУ КАДРІВ ДО СИЛОВИХ СТРУКТУР 242

ІВАЩЕНКО Сергій, ЦЕПЕЛЕВСЬКІ Дар'я
УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ВИВЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ 245

ІГНАТЕНКО Володимир
КРИТИКА ОКРЕМИХ ПОСТУЛАТІВ КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ ТА ПЕРВИННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ 250

ІЛЬЧИШИН Ярослав
РОЛЬ НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ ТА ПУБЛІКАЦІЙ У СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО РЯТІВНИКА 255

КАДАЛА Віталій
ВПЛИВ ПРАВОГО СЕГМЕНТУ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 258

КАБІЦЬКА Оксана
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ 261

КАРАБИН Василь, ЯКОВЧУК Роман, ТАРНАВСЬКИЙ Андрій
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ 264

КАСУМОВА Анастасія, ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян
КРАЩИЙ ДОСВІД КРАЇН ЄС У ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА КРИЗ 268

КАЧАН Карина, МАКАРЕНКО Олександр
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ 272

КЕРДИВАР Валентин
КЕЙС-МЕТОД У ПІДГОТОВЦІ ДО РОБОТИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА СТРЕСОСТІЙКОСТІ 275

КИСЬКО Артем, АНІСІМОВ Кирило
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ 278

КІБЛИК Дар'я
СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНІ 282

КЛЕМПАРСЬКИЙ Микола
ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 285

КОВАЛЕНКО Володимир
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЛІДСТВА 288

КОВАЛЬОВА Катерина, ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій
ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 293

КОЗІЙ Ольга
BASIC WAYS OF LEXICAL COMPETENCY FORMATION OF POLICE OFFICERS 296

КОЛЄСНІК Тетяна
ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ ТА ПЕРВИННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ 300

КОЛЛЕР Юрій
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ 304

КОЛОКОЛОВ Віталій
ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВИТРИВАЛОСТІ У КУРСАНТІВ ПЕРШИХ КУРСІВ ВНЗ З ОСОБЛИВИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 307

КОЛОМОЄЦЬ Тетяна
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ 311

КОНОНЕНКО Тетяна
ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО 315

КОПИСТИНСЬКИЙ Юрій, СКИБА Тетяна
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ 317

КОПИТКО Марта
ІННОВАЦІЙНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 320

КОПОТУН Ігор
СТРАТЕГІЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 323

КОРНІЄНКО Руслан
МІСЦЕ НАУКОВИХ ЛАБОРАТОРІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДСНС 326

КОСТИШИН Емілія, ШЕВЦІВ Юлія
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 328

КРАВЧЕНКО Сергій, АБРАМОВ Сергій
ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОСИСТЕМ З ВИКОРИСТАННЯМ МІКРОБІОМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 332

КРАВЧУК Дмитро, СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ Богдана
МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МВС З МІЖНАРОДНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 335

КРАЙНОВ Валерій
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ 338

КРИШТАЛЬ Тетяна, ФІЛІППЧУК Євгеній
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ 341

КРУШЕНИЦЬКИЙ Андрій
ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ 345

КУЗИК Андрій, ЄМЕЛЬЯНЕНКО Сергій, КИРИЛІВ Ярослав
НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ 349

КУЗЬМИЧ Микола
ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНО-ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ОРГАНУ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ 353

ЛАДИГІНА Вікторія, АНДРЮЩЕНКО Ігор
КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК НОВИЙ НАПРЯМ МІЖНАРОДНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СПІВПРАЦІ: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ 356

ЛАПЧИК Максим
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ У ПІДВИЩЕННІ СТАНДАРТІВ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ. ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО У НАЦІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ 359

ЛЕФТЕРОВ Василь
ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 361

ЛОГВІН Аріадна, ГАНЬБА Олег
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ СЛІДЧОГО 365

ЛУНЬОВА Аліна, МАКАРЕНКО Олександр
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ 367

МАКАРЕНКО Олександр, МАКАРЕНКО Наталія
КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ЗІ ЗМІ, АДВОКАТАМИ, ОКРЕМІ РИЗИКИ СУДОВИХ КОНФЛІКТІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНВА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 371

МАЛИЩУК Юлія, ГАНЬБА Олег
ПРИНЦИПИ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИКОРДОННИКА 374

МАРТИНЮК Олександра, КОЛЄСНІК Тетяна
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ 377

МЕЛЬНИЧЕНКО Владислав
ДО ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ УКРАЇНІ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЇ 380

МЕНЬШИКОВА Ольга, ЯКОВЧУК Роман
КВАЛІФІКАЦІЇ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ 385

МЕРДОВ Станіслав
ДО ПИТАННЯ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАННЯ БРАЗИЛЬСЬКОГО ДЖИУ-ДЖИТСУ ДО СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ 389

МЕРДОВА Ольга
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ: ДОСВІД ДОНЕЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ 393

МЄЗЄНЦЄВА Юлія, МАКАРЕНКО Олександр
ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ЮРИСТІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ПОТРЕБИ ТА КОМПЕТЕНЦІЇ 397

МИРОНЧУК Ярослав, СВІТЛИЧНИЙ Віталій
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ОБОРОННОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 400

МІКІШ Артем
АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 403

МОЛЧАНОВА Оксана
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ МАНДФУЛНЕС У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 406

МУХІНА Галина
ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 409

НАЗИМКО Єгор, ЗАХАРЧЕНКО Андрій
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ОСОБЛИВИХ ВИМОГ ДО ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 412

НАЗИМКО Єгор, КОВАЛЕНКО Артем
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ: ДОСВІД ДОНДУВС 417

НЕНЬКО Юлія
EMERGENCY SERVICES IMPROVEMENT VIA FOREIGN LANGUAGE TRAINING 420

НИРКА Олександра, ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ В СИСТЕМАХ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: УКРАЇНА ТА ЄС 423

ОВСЯНІКОВА Тетяна, ФЕДОРЧАК Ірина
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БПАК/БПЛА У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 427

ОГАРЄНКО Тетяна
ГЕЙМІФІКАЦІЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ 430

ОДЕРІЙ Олексій
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ (інноваційні стратегії) 433

ОКОПНИК Олена
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 436

ОЛЕКСІЄНКО Сергій
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ У СИСТЕМІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ОГЛЯД НАЯВНИХ РІШЕНЬ 439

ПАВЕЛКО Владислав
РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТРЕНАЖЕРІВ ТА СИМУЛЯТОРІВ У ПІДГОТОВЦІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ 442

ПАЛЬОНА Яна, ЗЕЛЕНСЬКИЙ Сергій
ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ 445

ПАНІМАШ Юлія
ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДСНС УКРАЇНИ 447

ПАСЬКО Ольга
ВИСОКИЙ РІВЕНЬ КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ЗАПОРУКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ 451

ПАЩИНСЬКИЙ Олександр,
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ І ТОЛЕРАНТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 454

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій
ОСВІТНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ 458

ПЕРЕГІН Аліна
РОЛЬ НАУКОВИХ ГУРТКІВ У ЗДОБУТТІ ПРАКТИЧНИХ ЗНАНЬ МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 461

ПЕРЕПЕЛИЦЯ Євгеній, СВІТЛИЧНИЙ Віталій
РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙ ТА ГЕЙМІФІКАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 463

ПІДКЕВИЧ Владислав, ШИШКАРЬОВА Олена
АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ 466

ПІКІНЕР Максим, ВАЛЄЄВ Руслан
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ 468

ПІКУЛЬ Ростислав, КАЛІТНИК Максим
БАГАТОРІВНЕВА УНІФІКОВАНА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ЗА НАПРЯМОМ ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ДЛЯ ПЕРДСТАВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ 471

ПІСКУН Віктор, ГАРКУША Аліна
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ У СФЕРІ ВИКЛАДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ПОТРЕБ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 474

ПЛАТОНОВ Владислав
ІНТЕГРАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПСИХОЛОГІЇ В РОЗРОБКУ ПРОГРАМ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДСНС УКРАЇНИ 478

ПЛАХТІЙ Павло, УМРИХІНА Ірина
МІСЦЕ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ 481

ПОЛОТАЙ Орест
ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 485

ПОЛТОРАКОВ Олексій, ЧЕРНОБАЙ Олексій
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ (2014-2025 рр.) 489

ПОНОМАРЕНКО Тетяна
ВАЖЛИВІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 492

ПОПОВИЧ Василь, КОВАЛЬ Володимир
РОЗРОБКА ПРОГРАМИ «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВІЙНИ» 495

ПОСТНИЙ Роман
ЩОДО СТАНУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НЕВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ 497

ПОТАПОВ Григорій
ВИКОРИСТАННЯ КОГНІТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 501

ПРИХОДНЮК Віталій, ГОРБОРУКОВ Вячеслав
АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЗАСАДАХ ОНТОЛОГІЧНОГО ІНЖИНІРИНГУ 505

ПРИХОДЬКО Юлія, ГАНЬБА Олег
МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ СУДДІ 508

РІЗВАНОВ Владислав, ВАЛЄЄВ Руслан
АДАПТАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ 511

РОЗСОХА Кирило
НОВІ ЗАВДАННЯ І ВИКЛИКИ НАВЧАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ 514

РОЗУМОВСЬКА Юлія
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ У ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ 518

РУДЕНКО Дар'я, ФЕДОРЧАК Ірина
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ 521

САФРОНОВ Кирило, ТУРЕНКО Олег
ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРИМУСОВИХ ШЛЮБІВ – ЕВОЛЮЦІЯ Й КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ 524

СЕНЬОВСЬКА Надія, СКУРАТКО Тетяна
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ 527

СЄМІЛЄТОВ Олександр
ВПЛИВ СУЧАСНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СЕКТОРІ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 531

СИРМАМІЇХ Віктор
ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА» ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ 535

СИРМАМІЇХ Ірина
КОМПЛАЄНС ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ 537

СІРЕНКО Марія, ВАРАВА Володимир
ОСОБЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ОРД В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ 539

СІРКО Роксолана, СЛОБОДЯНИК Володимир
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ САМОЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ 541

СКЛЯР Олександр, ГАДОМСЬКА Олена
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ 545

СМОТР Ольга
ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ 548

СНІЖКО Софія, ДРОБЕНКО Діна
ПІДГОТОВКА ЮРИСТІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ІНТЕГРАЦІЯ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ 552

СНІЖКО Софія, ФЕДОРЧАК Ірина
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 555

SNISARENKO Iryna, CHERNIONKOV Yaroslav
ENGLISH AS AN IMPORTANT TOOL FOR THE DEFENCE SECTOR PERSONNEL 559

СОБАКАРЬ Андрій
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ 561

СТЕПАНЧУК Сергій, ШЕВЧЕНКО Роман
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ В УМОВАХ МОЖЛИВОГО БОЙОВОГО УРАЖЕННЯ 567

СТРАТОНОВ Василь
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ 570

ТАЛМАЗАН Аріна, ФЕДОРЧАК Ірина
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ КІБЕРБЕЗПЕКИ: МІЖНАРОДНІ ТРЕНДИ І ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ 576

ТИТАРЕНКО Олексій
ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ» ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ К9 НА ТРЕТЬОМУ (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ 578

ТОДОРОВ Ігор
ГЛОБАЛЬНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ 582

ТОПЧИЛО Анна
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕДУКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ПОРАНЕНЬ 584

ТРЕТЯК Софія, МУХІНА Галина
ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ РОБОТИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ 587

ТРЕТЯК Софія, ФЕДОРЧАК Ірина
ВАЖЛИВІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З НАХИЛОМ НА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ 591

ТРИГУБ Сергій, ПЕТРОВСЬКИЙ Микита
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 594

ТУРЕНКО Олег
ПРИМУС ДО ПРАЦІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ 599

УДОД Андрій, БРОВІЦЬКА Ольга
РОЗГЛЯД ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ 602

УМРИХІНА Ірина
КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ 607

USOL Dmytro
PHILOSOPHY OF RESPONSIBILITY IN WARTIME 610

ФАДЄЄВА Маргарита, МАКАРЕНКО Олександр
ІННОВАЦІЇ В НАВЧАННІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ 614

ФЕДІВ Ірина, СТЕПОВА Катерина
ДОСВІД УЧАСТІ У БІЛАТЕРАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ПРОЄКТАХ, ЩО ПРОВОДЯТЬСЯ МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СПІВПРАЦІ З ЛИТОВСЬКОЮ НАУКОВОЮ РАДОЮ 616

FRENDIN Joakim (ФРЕНДІН Йоакім)
ПІДТРИМКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ З БОКУ НАТО ВІ, ЗОКРЕМА У РОЗРІЗІ ОСВІТНЬО-НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 620

ЦЕХМІСТЕР Євгеній
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА РОЛЬ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 622

ЦУМАРЄВА Наталя
АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ 053 «ПСИХОЛОГІЯ (ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ)» ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ 626

ЦУРКАН Олексій, ЄВТУШОК Володимир
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ 629

ЦЮПРИК Андрій
РОЛЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 634

ЧЕРВІНЧУК Андрій, АТАМАНЕНКО Юлія
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВИКОРИСТАННЯ БПЛА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ) 636

ЧЕРКУНОВ Олександр
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ 639

ЧОРНОУС Оксана
СИТУАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У ЗВО: МОВНИЙ АСПЕКТ 643

ШАКУН Максим, СВИНАРЕНКО Юрій
ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ (ПРАВНИЧОЇ) ОСВІТИ 647

ШЕВЧЕНКО Андрій, КАБІЦЬКА Оксана
АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, ІННОВАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ 651

ШИШКАРЬОВА Олена
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ З СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ 654

ШОПІНА Ірина
РОЛЬ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ 658

ШОСТАК Ігор
ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ПРОВЕДЕННЯ СЕРЦЕВО-ЛЕГЕНЕВОЇ РЕАНІМАЦІЇ 661

SHTOHRINA Alevtyna, SAZANOVA Larysa
MODERN METHODS OF TRAINING SPECIALISTS FOR THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR 664

ШУЛЬГА Дмитро, ВАЛЄЄВ Руслан
ВИВЧЕННЯ З ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, АКТУАЛЬНИХ ДЛЯ ВОЄННОГО ЧАСУ 667

ЮНАЦЬКИЙ Мар'ян
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАЦІОНАЛЬНІ РЕФОРМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ 670

ЯНКОВСЬКИЙ Олег, ШТОГРІНА Алевтина
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 674

ЯРЕМА Валерій
ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ В УМОВАХ ПРАВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 677

ЯРЕМА Владислав
ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 679

ЯРЕМКО Роман
ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІРОТЕХНІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ 681

ЯРОВИЙ Олексій, ВАЛЄЄВ Руслан
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ 684

ЯЩУК Валентина
TRYHACKME ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ 686

ВСТУПНЕ СЛОВО
ректора Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктора юридичних наук, професора
полковника поліції
Сергія ВІТВІЦЬКОГО

Шановні учасники конференції, шановні колеги та партнери!

Передусім хочу висловити щиру подяку усім, хто сьогодні долучився до роботи ІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни».

Уже четвертий рік триває героїчний спротив українського народу повномасштабній російській військовій агресії. Війна вплинула на всі сфери суспільних відносин, змінила діяльність усіх органів публічного адміністрування, а в першу чергу – органів сектору безпеки та оборони.

Донецький державний університет внутрішніх справ завжди приділяв велику увагу підготовці висококваліфікованих фахівців для правоохоронних органів. У часи війни, коли безпека держави є нашим головним пріоритетом, роль нашого університету та інших закладів освіти в підготовці професіоналів, здатних ефективно реагувати на виклики сучасної війни, стає ще більш важливою.

Наразі в умовах гібридних загроз, швидких технологічних змін та складних воєнних ситуацій необхідно постійно удосконалювати освітній процес підготовки майбутніх фахівців. Це потребує не лише сучасних знань, а й умінь та навичок для оперативного реагування на будь-які загрози, а також здатності до прийняття швидких і ефективних рішень у критичних ситуаціях.

У зв’язку з цим сьогодні в Донецькому державному університеті внутрішніх справ актуалізовані освітні програми, навчальні плани та навчально-методичні комплекси навчальних дисциплін (освітніх компонентів) за усіма спеціальностями та рівнями вищої освіти відповідно до змін законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів щодо воєнного стану.

Для забезпечення практико-орієнтованого освітнього процесу розбудовано 27 спеціалізованих навчальних об’єктів, 14 з яких – спеціалізовані полігони та

локації для викладання освітніх компонентів щодо зміненого функціоналу Національної поліції, забезпечення в освітньому процесі воєнної та військової складової.

У позанавчальний час запроваджено факультативні онлайн-курси «Сучасні техніко-криміналістичні засоби доказування в кримінальному провадженні», «Організаційно-правові засади діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного стану» та ін. із залученням практиків з бойовим досвідом та досвідом роботи на деокупованих територіях.

На системній основі проводяться факультативи, тренінги, додаткові навчальні заняття у формі поліцейських квестів, зокрема щодо тактики безпечного поводження з вибухонебезпечними предметами, вибуховими пристроями, домедичної підготовки тощо.

Ми також змінили фокус наукових досліджень. У структурі Університету діють важливі дослідницькі центри, діяльність яких спрямована на вирішення питань публічної безпеки громад, запобігання кримінальним правопорушенням, забезпечення транспортної безпеки органами та підрозділами Національної поліції України. З 2023 року Донецьким державним університетом внутрішніх справ отримано 80 патентів на корисну модель та свідоцтв на реєстрацію авторського права на твори.

Нам вдалось трансформувати нашу міжнародну співпрацю на потребу підготовки фахівців у сучасних умовах. Завдяки реалізації міжнародних проєктів ми зміцнили свою матеріально-технічну базу, покращили житлово-побутові умови курсантів та студентів, а також забезпечили якісне оновлення освітньої інфраструктури.

Серед реалізованих проєктів – два проєкти Європейського Союзу:

- Eduspace «Відкритий освітній простір для студентів і громади», у межах якого створено та удосконалено мультимедійний тир і м’яку спортивну залу;

- «Підтримка переміщеного ДонДУВС», у межах якого проведено капітальний та поточний ремонт приміщень курсантського містечка.

Завдяки співпраці з Представництвом Програми імені Фулбрайта в Україні в Університеті облаштовано студію відеозапису, а також впроваджено інтерактивну навчальну програму-імітатор «Інформаційний портал Національної поліції України».

У межах реалізації двох проєктів за програмою ERASMUS+ в Університеті облаштовано «Центр взаємодії з громадою», який є майданчиком для проведення комунікаційних, правопросвітницьких і наукових заходів, а також планується створення «Студії запису подкастів», яка сприятиме популяризації європейських практик комплаєнс-менеджменту у вищій освіті.

У співпраці з міжнародними організаціями в Університеті облаштовано такі спеціалізовані навчальні об'єкти: Центр міжнародного гуманітарного права; Кімната психологічного розвантаження; Зала судових засідань.

Усі реалізовані ініціативи – це яскравий приклад того, як міжнародне партнерство трансформує освітній простір, підвищує якість підготовки здобувачів освіти та сприяє сталому розвитку Університету в умовах сучасних викликів.

Дуже приємно відзначити, що цю конференцію ми організували разом із Національним університетом імені Ярослава Мудрого, Запорізьким національним університетом, Університетом митної справи та фінансів, Консультативною місією Європейського Союзу, Центром українсько-європейського наукового співробітництва.

У роботі конференції беруть участь понад 200 учених та практиків, що представляють 25 закладів вищої освіти України, а також провідні вчені та практики із Федеративної Республіки Німеччини, Бельгії, Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії, Латвії. Наші міжнародні та зарубіжні партнери представляють: Консультативну Місію Європейського Союзу; Університет Латвії, Університет прикладних наук, технологій, бізнесу та дизайну (Вісмар, Німеччина), Інститут Східноєвропейського права (Регенсбург, Німеччина).

На запрошення взяти участь у роботі конференції відгукнулися та сьогодні працюють з нами Народні депутати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, представники Офісу Президента України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Збройних сил України, Служби безпеки України, Верховного Суду, Національного агентства запобігання корупції, Національної поліції, Національної гвардії, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної академії правових наук України, Міжнародної поліцейської асоціації, обласних військових адміністрацій, закладів вищої освіти, наукових установ, провідних наукових юридичних та безпекових центрів, міжнародні партнери.

Впевнені, що науково-практичні та теоретико-методологічні доробки, які будуть представлені сьогодні, стануть фундаментом нового вектору ефективної діяльності поліції в умовах війни.

Ми маємо можливість об’єднати зусилля науковців, викладачів, практиків з різних країн, щоб разом визначити напрями розвитку, подолати виклики та поділитися ідеями, які сприятимуть створенню більш ефективної та злагодженої системи підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони.

Бажаю плідної роботи, цікавих дискусій та позитивних емоцій від спілкування з однодумцями!

ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ ТА УЧАСНИЦЬ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Анна АБДЕЛЬ ФАТАХ,
доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

АДАПТАЦІЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ ДО ПОТРЕБ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Критичною прогалиною в юридичній освіті, пов’язаній з безпекою та захистом, є недостатній акцент на безпеці Інтернету та мобільних пристроїв, а також на операціях безпеки та управлінні інцидентами. Ці сфери визнані помірно або дуже корисними в професійному середовищі, але існує значний недолік освітнього фокусу на цих темах в університетських навчальних програмах. Оцінка відповідності цих предметів оцінюється лише трохи нижче середнього, що підкреслює необхідність розширених пропозицій навчальних програм, щоб краще підготувати здобувачів вищої освіти до вимог реального світу [1]. Крім того, кіберфізичні системи, апаратна безпека, фізичний рівень і телекомунікаційна безпека є одними з найменш охоплених предметів у юридичній освіті, що свідчить про виражену прогалину, яка потребує негайної уваги. Попри зростаючу потребу у фахівцях цієї галузі, в юридичних навчальних закладах України досі бракує спеціалізованих курсів, орієнтованих на правове регулювання військової діяльності, питання воєнних злочинів, стандарти НАТО у сфері правового забезпечення Збройних Сил. Освітні програми здебільшого зосереджені на загальних правових дисциплінах, не пропонуючи студентам достатніх знань і навичок для роботи в секторі оборони. Ще однією проблемою є недостатній рівень практичної підготовки, адже майбутні правники рідко залучаються до розгляду реальних кейсів, пов’язаних із військовими конфліктами, міжнародним правосуддям чи роботою в силових структурах.

Важливою складовою адаптації юридичної освіти є її модернізація відповідно до сучасних викликів. Необхідно інтегрувати у навчальні програми курси з військового права, міжнародного гуманітарного права, правових аспектів кібербезпеки та гібридних загроз. Важливо також запровадити міждисциплінарний підхід, який дозволить поєднувати правничу освіту з навчанням у сферах національної безпеки, міжнародних відносин та військової стратегії [2].

Крім того, навчальна програма має відображати глибоке розуміння унікальної динаміки попиту та пропозиції в секторі безпеки, сприяючи адаптації до зовнішніх факторів національної безпеки [3]. Завдяки узгодженню освітнього змісту з оперативними реаліями та нормативними рамками оборонної промисловості, програми можуть краще підготувати юристів до орієнтування та ефективного впливу на процеси формування політики. Крім того, сприяння співпраці між освітянами з права та експертами галузі забезпечить актуальність навчання та реагування на нові загрози, наголошуючи на необхідності постійної адаптації та інновацій у юридичній освіті. Цей інтегрований підхід не лише усуває наявні прогалини в юридичній підготовці, але й покращує спроможність країни захищати свої інтереси безпеки за допомогою добре підготовленої юридичної робочої сили.

Інтеграція тем безпеки та оборони в навчальні програми з права дає багатогранну можливість покращити освіту майбутніх фахівців-юристів шляхом подолання розривів між юридичною, політичною та технологічною сферами. Включення тем кібербезпеки та поглибленої безпеки до юридичної освіти може забезпечити всебічне розуміння як внутрішніх, так і міжнародних правових проблем, таким чином готуючи студентів до вирішення складних правових проблем у все більш взаємопов’язаному світі. Впроваджуючи ці важливі теми в навчальну програму, юридичні школи можуть запропонувати більш інтегрований і цілісний освітній досвід, озброївши студентів необхідними навичками для орієнтування та вирішення нагальних проблем безпеки та сприяючи більш широкому розумінню глобальних правових стандартів [4]. Крім

того, інтеграція таких тем стосується не лише теоретичних знань, а й практичного застосування, оскільки студенти можуть навчитися розробляти та впроваджувати надійні правові засоби захисту від нових загроз, у тому числі тих, які створюють цифрові технології. Цей цілісний підхід не тільки збагачує навчальну програму, але й узгоджується з мінливими вимогами юридичної професії, де міждисциплінарні знання стають все більш життєво важливими. Таким чином, навчальним закладам необхідно постійно оцінювати та адаптувати свої навчальні програми, забезпечуючи їх узгодження з поточними та майбутніми потребами безпеки, щоб підтримувати конкурентоспроможність у юридичній освіті.

Список використаних джерел

1. Analysis of cyber security knowledge gaps based on cyber security body of knowledge / C. Catal et al. Education and Information Technologies. 2022. URL: https://doi.org/10.1007/s10639-022-11261-8 (date of access: 01.04.2025).
2. Wolf C. A Theory of Nonmarket Failure: Framework for Implementation Analysis. The Journal of Law and Economics. 1979. Vol. 22. No. 1. P. 107–139. URL: https://doi.org/10.1086/466935 (date of access: 01.04.2025).
3. Dale C. Rowe, Barry M. Lunt, and Joseph J. Ekstrom. The role of cyber-security in information technology education. In Proceedings of the 2011 conference on Information technology education (SIGITE '11). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, 2011. P. 113–122. https://doi.org/10.1145/2047594.2047628
4. Sullivan, W., Colby, A., Wegner, J., Bond, L. Educating lawyers: Preparation for the profession of law. John Wiley & Sons. 2007. 240 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Educating_Lawyers.html?id=8vvL6xHK4kQC&redir_esc=y (date of access: 01.04.2025)

Віра АКСЬОНОВА,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор

ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВОЇ СКЛАДОВОЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Філософія виступає як тип інтелектуального життя людини. Філософська думка у системі освіти завжди виявляла особливий інтерес до вивчення проблеми осмислення людського в людині. Філософія – невід'ємна частина підготовки наукових кадрів. Критичне мислення є складовою інформаційної компетентності й наукової діяльності фахівця сектору безпеки і оборони в умовах війни та головною парадигмою в інноваційних освітніх технологіях сучасної підготовки докторів філософії в Україні.

Наукова діяльність сучасного фахівця сектору безпеки і оборони в умовах війни об'єктивно вимагає розуміння інформаційно-наукової картини світу, критичного осмислення тих явищ і процесів, що відбуваються у реальному швидкоплинному світі, а також вдалого застосування загальних та специфічних наукових методів під час дослідження. Цьому сприяє сумлінне оволодіння фахівцями сектору безпеки і оборони глибокими філософськими наукоємними знаннями. Одним з показників успішності цього навчального процесу є критерій науковості знання. Сутність критеріїв наукового знання сучасного фахівця сектору безпеки і оборони визначає така інноваційна галузь, як філософія науки. Під критеріями наукового знання розуміють його обґрунтованість, достовірність, несуперечливість, здатність до емпіричного підтвердження, можливість багатогранного експериментального відтворення, інформаційно-концептуальну зв'язаність, здатність до передбачень тощо. Зазначені критерії є характерними для всіх наук без винятку – від філософських, математичних, кібернетичних - до природничо-наукових, технічних та соціально-гуманітарних наук.

У сучасному суспільстві філософія виступає як берегиня та інтерпретатор [1]. У повсякденній комунікативній практиці когнітивні тлумачення, моральні очікування, висловлювання та оцінки не можуть уникнути їх взаємоперекривання і взаємопроникнення. Прогрес у досягненні розуміння у життєвому світі вимагає для свого здійснення культурної традиції у її повному обсязі, а не лише тільки таких її плодів, як наука та технологія. Зважаючи на це, філософія могла б знову актуалізувати свій зв'язок із тотальністю, перебравши

на себе роль інтерпретатора від імені життєвого світу. Тоді вона буде здатна знову привести у взаємодію когнітивно-інструментальний, морально-практичний та естетично-експресивний виміри, які сьогодні загальмували як «розладнаний автомобіль». Завдяки посередницькій ролі інтерпретатора філософія може надати допомогу у відкритті «закоркованих» сфер науки, моралі та мистецтва, маючи на меті наповнити ними «збіднілі традиції життєвого світу» і через це встановити у ньому новий баланс серед «розподілених нині моментів розуму» [2]. Філософія навчає мислити критично, творчо розв'язувати проблеми, різноманітні питання, або системно здійснювати наукові дослідження. Філософське дослідження вважається систематичним, у першому сенсі, якщо воно орієнтоване на вирішення спірного питання в рамках вже артикульованих теорій, у таких, наприклад, як величні фундаментальні філософські «системи», котрі розвинені такими філософами, як Спіноза або Кант. Філософське дослідження є систематичним, у другому сенсі, якщо воно здійснюється відповідно до загальновизнаних методів дослідження, а його результати є або загальноприйняті, або відкидаються відповідно до загальноприйнятого критерію. Предмет філософії – це «людина-світ» (природа, суспільство, мислення, що розглядаються під кутом зору об'єктно-суб'єктних відносин). Філософія – це форма пізнання найзагальніших засад буття. Характерними ознаками філософського осмислення буття є універсалізм і субстанціалізм. Специфічною рисою стилю критичного мислення є сумнів. Філософія, як форма теоретичного знання, має багато спільного з наукою як системою знань та феноменом соціального інституту. Наука є опорою не лише наукової раціональності, а й наукової ірраціональності, до якої належить наукова інтуїція, уява та творчість. Наука отримує інформаційне знання, в тому числі, зі свого оточення, проте критично перевіряє його на істинність лише їй єдиної притаманними засобами. Зрозуміло, що на різних етапах становлення та розвитку філософії й науки їхній взаємовплив не був одновекторним та лінійним. Історично філософське знання виникає першим, що свідчить про концептуальну роль філософії щодо науки як форми суспільної свідомості. Протягом

історичного розвитку наука також впливає на філософське осмислення онтологічних проблем. Пізнання – це найбільш соціально-обумовлена діяльність людини, що є соціальним продуктом. Сучасні науки змінюють і видозмінюють не тільки інтелектуальний, але і соціокультурний, економічний і політико-правовий світ, що спонукає сучасну філософію дедалі більше залучати у свою сферу не лише когнітивні, але й породжувані конкретними науками соціально-економічні, соціально-екологічні та морально-етичні проблеми. Філософія подібно спеціальним наукам, прагне до теоретичного обґрунтування своїх положень, а також до їх логічного доведення. Філософія виконує низку пізнавальних функцій, споріднених із функціями науки. Найважливіші з них – це узагальнення, інтеграція, синтез знань, відкриття найзагальніших закономірностей, взаємозв'язків, основних підсистем буття; формування гіпотез про загальні принципи, тенденції розвитку; первинних гіпотез про конкретні природні явища, які ще не оброблені спеціально-науковими методами. На зламі тисячоліть у сучасному цивілізованому просторі принципове значення має продуктивний діалог, інтенсивна взаємодія різних культур, кроскультуралізм та культурна дифузія. На передній план у цьому діалозі виходять евристичні функції філософії, спрямовані на вирішення таких інноваційних ідей і категоріальних структур, що могли б стати в умовах глобалізації та соціокультурної трансформації підвалинами культури майбутнього людського світу. Філософія поповнює і поглиблює свої уявлення про світ у процесі узагальнення результатів усього комплексу наук, асимілюючи їх основні досягнення у наукових дефініціях. Виникнення нових наук, парадигм, теорій і понять завжди відображається у філософських концепціях. Зокрема, відбувається перенесення понять – із психології (поняття діяльності), з етнографії (поняття традиції), з літератури (поняття символу), з культурології (поняття архетипу) – у теорію пізнання, для якої вони стали не менш важливими, ніж власні поняття; тому не лише філософія «живить» конкретні науки, але й останні суттєво впливають на неї. Але існує прямий зв'язок між кантівським фуднаменталізмом у епістемології, який нав'язує філософії неприйнятну роль

розпорядниці, та історизмом концептуальної схеми, що накладається Кантом на культуру, завдяки чому філософія перебирає на себе не менш сумнівну роль судді, що чинить суд над підлеглими їй територіями науки, моралі та мистецтва. Про шкоду розриву між наукою і філософією писав А. Уайтхед, застерігаючи, що наука, яка позбавлена адекватної собі філософії, втрачає своє коріння в культурі, а філософія відірвана від науки, перетворюється на суб'єктивістський ірраціоналізм. Філософія, опановуючи досягнення конкретних наук, генерує нові форми пізнання, які потім приймаються наукою як методологічне підґрунтя для відкриття досі ще не відомих закономірностей у природі і суспільстві. Водночас, вироблені в науці нові поняття, терміни, теорії істотно впливають на філософське бачення картини світу. Сучасні гносеологічні процеси характеризуються своєю інновацією органічного поєднання наукової, філософської та ненаукової форм знання, які на практиці переплітаються у реальній соціальній діяльності. Ці складові пізнання завжди мали велике значення у розвитку науки, про що свідчить вся історія філософії науки. Сучасна теорія пізнання відрізняється соціально-гуманітарної спрямованістю. Структурно-логічний та системно-функціональний аналіз науки орієнтується на більш повну репрезентацію складної організації когнітивного процесу, на який впливають правові, соціально-психологічні, морально-етичні, релігійні, побутові, погляди, почуття та уявлення вчених, а також відповідні соціокультурні умови їхньої творчої діяльності.

Таким чином, критичне мислення є не тільки складовою інформаційної компетентності та наукової діяльності сучасного фахівця сектору безпеки і оборони в умовах війни, але і необхідною умовою розвитку різноманітних парадигм в інноваційних освітніх технологіях сучасної підготовки докторів філософії в Україні. Філософська підготовка, культура мислення є важливою складовою інформаційної компетентності, загальної наукової підготовки і має сприяти в умовах війни критичному усвідомленню фахівців сектору безпеки і оборони світоглядних, гносеологічних, правових, морально-етичних,

онтологічних, аксіологічних, методологічних та соціокультурних критеріїв науково-дослідницької діяльності.

Список використаних джерел

1. Габермас Ю. Філософія як берегиня та інтерпретатор. Після філософії: кінець чи трансформація? : пер. з англ./ упоряд.: К. Байнес та інші. Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 257–279.
2. Рикьор П. Про інтерпретацію. Після філософії: кінець чи трансформація? : пер. з англ. / упоряд.: К. Байнес та інші. Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 309–313.

Іван АНДРІЄНКО,
курсант навчальної групи ННІ4-22-302
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сергій КАЛЯКІН,
старший викладач кафедри протидії кіберзлочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ

РОЛЬ СИМУЛЯЦІЇ ТА ВІРТУАЛІЗАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Сучасна військова підготовка потребує високої ефективності та реалістичності навчального процесу, що дозволяє максимально точно моделювати бойові умови і розвивати необхідні навички у військовослужбовців. У цьому контексті технології віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) відіграють ключову роль, адже вони дозволяють створювати безпечне, економічно ефективне і водночас надзвичайно реалістичне навчальне середовище.

Віртуальна реальність занурює військовослужбовців у повністю змодельований цифровий світ, де вони можуть відпрацьовувати різноманітні бойові сценарії – від міських боїв до управління складною військовою технікою. Завдяки VR можна імітувати будь-яку ситуацію: проведення спецоперацій у ворожому тилу, евакуацію поранених, ведення вогню з бронетехніки або пілотування літаків та безпілотників. Одним із головних переваг такого підходу є можливість безпечного навчання без витрачання реальних ресурсів і без ризику

для життя. Наприклад, спеціальні VR-симулятори для підготовки пілотів дозволяють відпрацьовувати складні маневри та реагування на аварійні ситуації без необхідності використовувати реальні літаки, що значно скорочує витрати на навчання і знижує ймовірність помилок у реальних бойових умовах.

Окрім бойових тренувань, віртуальна реальність активно використовується у медичній підготовці військових. Бойові медики можуть працювати з віртуальними пацієнтами, які реагують на їхні дії, і таким чином навчатися швидкому прийняттю рішень у стресових ситуаціях. Це дозволяє ефективніше підготувати персонал до надання першої допомоги під час бойових дій, евакуації поранених та стабілізації їхнього стану в умовах війни.

Доповнена реальність, на відміну від VR, не замінює реальний світ, а доповнює його цифровими елементами. Військові можуть отримувати необхідну інформацію в режимі реального часу, не відволікаючись від виконання завдань. Використання тактичних AR-дисплеїв у шоломах дозволяє солдатам бачити дані про місцевість, отримувати команди, відстежувати позиції союзників і ворогів прямо перед очима, не відриваючись від обстановки навколо. Це значно підвищує ситуаційну обізнаність, пришвидшує ухвалення рішень і робить комунікацію між підрозділами більш ефективною.

Крім того, AR-технології активно застосовуються для технічного навчання і ремонту військової техніки. Наприклад, механіки, використовуючи AR-окуляри, можуть бачити інструкції та схеми безпосередньо на поверхні техніки, що спрощує і пришвидшує процес ремонту. Це особливо корисно в польових умовах, коли доступ до друкованих посібників або комп’ютерів обмежений [1].

Попри всі переваги, впровадження VR і AR у військову підготовку має певні виклики. Насамперед це висока вартість розробки таких технологій, адже створення реалістичних симуляцій потребує складного програмного забезпечення та потужного обладнання. Також важливою є проблема адаптації навчальних програм і підготовки інструкторів, які повинні не лише вміти користуватися новими технологіями, а й ефективно інтегрувати їх у традиційні методи навчання.

Особливе місце у впровадженні симуляційних технологій у підготовку кадрів сектору безпеки займають віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR). Ці інноваційні підходи дедалі частіше застосовуються у підготовці співробітників Міністерства внутрішніх справ України (МВС) та Національної поліції України, забезпечуючи імітацію реальних ситуацій у безпечному та контрольованому середовищі.

Зокрема, VR-тренажери дозволяють моделювати складні сценарії, як-от дії під час масових заворушень, антитерористичних операцій, евакуації населення або звільнення заручників. У таких віртуальних середовищах правоохоронці можуть навчатися приймати рішення під тиском, тренувати комунікацію в стресових ситуаціях і вдосконалювати навички взаємодії в команді.

AR-технології активно використовуються для доповнення реальних тренувальних процесів інтерактивними підказками, аналізом ситуацій у реальному часі, а також для навчання патрульних і оперативників, які працюють у польових умовах. Наприклад, через AR-окуляри поліцейський може отримувати миттєву інформацію про об’єкти чи людей під час тренувального завдання, що значно підвищує ефективність навчання.

Таким чином, використання VR та AR у системі підготовки працівників МВС і Нацполу сприяє формуванню практичних навичок, розвитку критичного мислення та оперативного реагування, що є ключовими у сфері безпеки та правопорядку.

Проте перспективи розвитку VR і AR у військовій підготовці є надзвичайно широкими. У майбутньому використання штучного інтелекту дозволить створювати ще більш динамічні та адаптивні симуляції, які підлаштовуватимуться під рівень підготовки конкретного військовослужбовця. Поєднання віртуальної і доповненої реальності з реальними фізичними тренуваннями створить комплексні навчальні системи, які зроблять військову освіту ще більш ефективною [2].

Таким чином, VR і AR не просто покращують військову підготовку – вони змінюють сам її підхід, роблячи навчання більш реалістичним, інтенсивним і

водночас безпечним. Впровадження цих технологій є стратегічно важливим для сучасних армій, оскільки дозволяє значно підвищити рівень підготовки особового складу та забезпечити ефективну підготовку до реальних бойових дій у складних умовах.

Список використаних джерел

1. Військовий комплекс Доповнена і Віртуальна реальність - Lookinar. Lookinar: Main - Augmented and Virtual Reality development. URL: https://lookinar.com/vijskova-promyslovist/ (дата звернення: 31.03.2025).
2. Від авіасимуляторів до рекрутингу. Як AR/VR використовують у підготовці військових. Vector. URL: https://vctr.media/ua/vid-pidgotovki-pilotiv-do-rekrutingu-yak-ar-vr-vikoristovuyut-u-pidgotovczi-vijskovih-ta-stvorenni-zbroyi-183908/ (дата звернення: 31.03.2025).

Дмитро АНДРУХІВ,
ад'юнкт Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, майор служби цивільного захисту
Науковий керівник:
Олександр ПРИДАТКО,
проректор із навчально-методичної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИМУЛЯЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ

Сучасні симуляційні технології займають важливе місце в освітньому процесі, особливо у сферах, де практичні навички та реалістичне моделювання ситуацій є критично важливими. У контексті підготовки фахівців для Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), симуляційні технології стають незамінним інструментом для відпрацювання дій в екстремальних умовах, що значно підвищує якість навчання та готовність майбутніх рятувальників до реальних викликів [3].

Дані технології дозволяють створювати контрольовані середовища, в яких здобувачі освіти можуть відпрацьовувати свої навички без ризику для себе та оточуючих. Вони забезпечують реалістичність тренувань, що сприяє глибокому

розумінню процесів та ситуацій, з якими можуть зіткнутися рятувальники у своїй професійній діяльності. Це особливо важливо для підготовки до надзвичайних ситуацій, де швидкість реакції та правильність дій можуть мати вирішальне значення [4].

Першою та найважливішою перевагою симуляційних технологій є їхня реалістичність і безпека. Вони дозволяють точно відтворювати небезпечні сценарії, такі як пожежі, хімічні аварії чи стихійні лиха, без жодної загрози для життя та здоров’я учасників [1].

Другою суттєвою перевагою є ефективність практичного навчання. Симуляційні технології дозволяють не лише вивчати алгоритми дій, а й відточувати їх до автоматизму. Здобувачі можуть багаторазово відпрацьовувати однакові сценарії, що формує м’язову пам’ять та впевненість у власних діях [5].

Третя ключова перевага – розвиток комплексних навичок. Симуляції не обмежуються технічними аспектами; вони також тренують м’які навички, такі як комунікація, лідерство та робота в команді. Це особливо важливо для рятувальників, які мають діяти узгоджено під час реальних надзвичайних ситуацій (див. рис. 1).

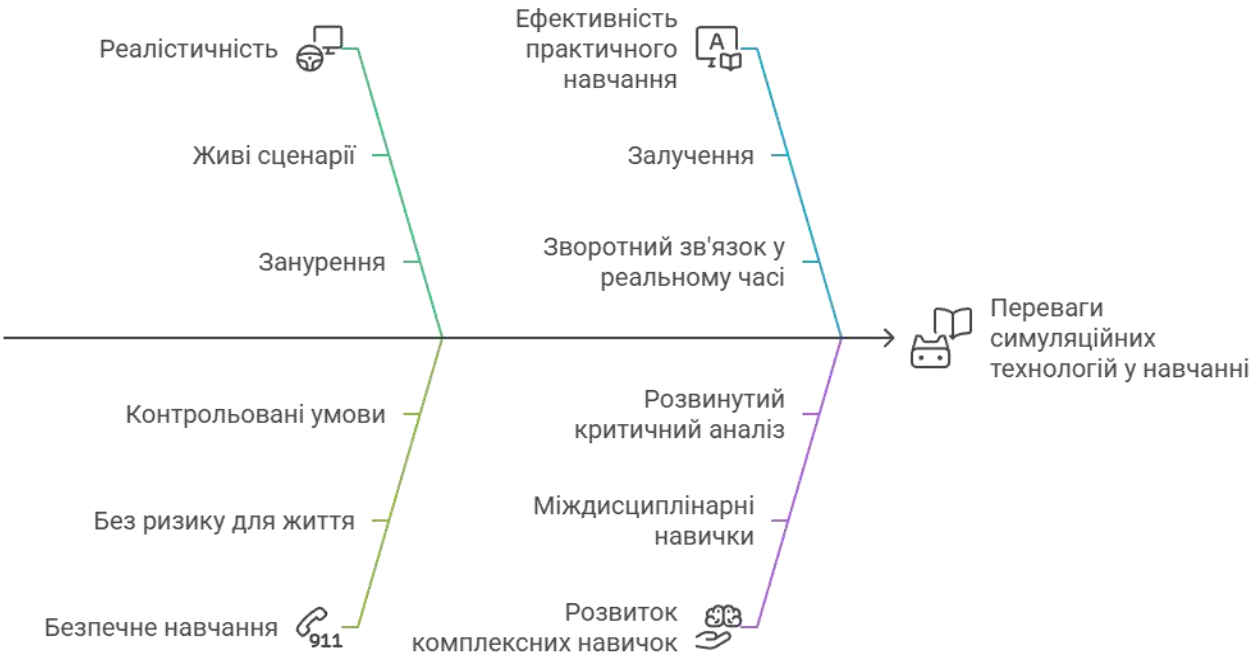

Рисунок 1. Переваги симуляційних технологій у навчанні

Сучасні симуляційні технології в освіті представлені трьома основними типами, кожен з яких пропонує унікальні можливості для навчання. Віртуальні симуляції використовують комп'ютерні програми та VR-технології для створення цифрових копій реальних об'єктів і ситуацій, дозволяючи здобувачам освіти взаємодіяти з тривимірними моделями будівель, територій або спецтехніки у безпечному середовищі. Фізичні симулятори, такі як тренажери для водіїв спецтранспорту чи медичні манекени, дають можливість відпрацьовувати практичні навички на реалістичному обладнанні. Рольові ігри організовують групову взаємодію, де кожен учасник виконує певну функцію, що розвиває комунікацію та навички командної роботи в умовах, що імітують реальні надзвичайні ситуації [1; 2].

Ці технології доповнюють одна одну, формуючи комплексний підхід до підготовки фахівців. Віртуальні симуляції ідеальні для ознайомлення зі складними сценаріями, фізичні тренажери дозволяють відточувати конкретні практичні дії, а рольові ігри розвивають стратегічне мислення та швидкість реакції.

Також іншим перспективним напрямом є розвиток інтерактивних навчальних платформ, які поєднують симуляційні технології з дистанційним навчанням. Це особливо актуально у сучасних умовах, коли дистанційне навчання стає все більш поширеним. Такі платформи дозволяють здобувачам освіти отримувати доступ до симуляційних тренінгів у будь-який час і з будь-якого місця, що значно підвищує гнучкість та доступність навчання. Також інтерактивні платформи можуть забезпечувати автоматизований зворотний зв'язок та аналіз результатів тренінгів, що дозволяє викладачам оперативно коригувати навчальний процес та надавати індивідуальні рекомендації.

Співпраця з міжнародними партнерами та обмін досвідом також є важливим напрямом розвитку симуляційних технологій у системі ДСНС. Інтеграція зусиль з іншими країнами та міжнародними організаціями дозволяє впроваджувати найкращі практики та передові технології у навчальний процес. Це включає участь у міжнародних тренінгах та семінарах, обмін викладачами та

здобувачами освіти, а також спільні дослідження та розробки у сфері симуляційних технологій. Така співпраця сприяє підвищенню якості навчання та підготовки рятувальників до роботи у міжнародних надзвичайних ситуаціях.

Забезпечення доступності симуляційних технологій для всіх закладів вищої освіти системи ДСНС є ще однією важливою перспективою.

Перспективи розвитку симуляційних технологій у системі ДСНС є надзвичайно обнадійливими і можуть значно підвищити ефективність підготовки рятувальників. Впровадження передових технологій, розвиток інфраструктури симуляційних центрів, забезпечення доступності технологій для всіх закладів освіти, вдосконалення методик навчання та залучення здобувачів освіти до процесу розвитку – все це сприяє підвищенню якості навчання та готовності рятувальників до дій у надзвичайних ситуаціях. Завдяки цьому система ДСНС зможе ефективніше виконувати свої завдання та забезпечувати безпеку населення у випадку надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Волинець В. Використання технологій віртуальної реальності в освіті. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Серія: Педагогічні науки. 2021. № 2. С. 40–47.
2. Гончаренко А.М., Дятленко Н.М., Полякова О.В. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес в закладі вищої освіти: виклики та практичні аспекти. Перспективи та інновації науки. 2024. № 4 (38). С. 155–166.
3. Мельник О.Г., Мельник Р.П., Томенко К.В., Музиченко В.І. Необхідність впровадження віртуальних технологій в навчальний процес підготовки фахівців ДСНС України. Теорія і практика гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій: матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., 18-19 трав. 2017 р. Черкаси, 2017. С. 296–297.
4. Придатко О.В., Ренкас А.Г., Буряк Н.Є., Лемішко М.Є. Інтеграція 3D-інтерактивних технологій навчання в освітні проекти безпеко-орієнтованих спеціальностей. Вісник ЛДУБЖД : зб. наук. праць. 2017. № 15. С. 46–54.
5. Придатко О.В., Ткаченко Т.В., Ренкас А.Г. Дослідження областей ефективного застосування 3D-інтерактивних технологій в проектах підготовки рятувальників. Вісник ЛДУБЖД : зб. наук. праць. Львів : ЛДУ БЖД, 2016. № 14. С. 38–46

Дмитро АФОНІН,
завідувач науково-дослідної лабораторії з актуальних питань кримінального аналізу ННІПФПКП НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ТА VR-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИЙ КОМПЛЕКС «ВІРТУАЛЬНИЙ ПОЛІГОН: ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ»

На теперішній час ситуація, що склалась в Україні, свідчить про те, що освіта повинна змінюватися в бік доступності, наочності та розширення можливостей для здобувачів вищої освіти. Крім цього вона повинна бути безпечною. Саме тому в умовах військової агресії з боку рф, наслідками яких є постійні тривалі повітряні тривоги; продовження загрози короновірусних інфекцій та інших перешкод для запровадження дієвого та якісного освітнього процесу, а тим більше освітнього процесу закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, виникає нагальна потреба використовувати інноваційні інструменти та VR-технології. Одним із таких інструментів є створений працівниками науково-дослідної лабораторії з актуальних питань кримінального аналізу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ (Афоніним Д.С., Ісмайловим К.Ю., Лісніченко Д.В.) – навчально-практичний комплекс «Віртуальний полігон: огляд місця події» на освітній платформів Virtual education.

Зазначений навчально-практичний комплекс «Віртуальний полігон: огляд місця події» має на меті забезпечити здобувачам (курсантам, студентам, аспірантам) цілодобовий доступ до аудиторного та самостійного навчання, в умовах не тільки очної, а і дистанційної освіти, та направлений на опанування теоретичними знаннями та практичними навичками у кримінально-

процесуальних та криміналістичних особливостях проведення слідчого огляду (огляду місця події) за фактами скоєння різних кримінальних правопорушень.

Навчально-практичний комплекс «Віртуальний полігон: огляд місця події» на платформі Virtual education забезпечує такі завдання:

рівність: доступ до комплексу може отримати кожний бажаючий;

якість: комплекс розроблений досвідченими викладачами-практиками;

розширені можливості: комплекс підтримуються всіма існуючими пристроями, у тому числі в окулярах віртуальної реальності типу – Oculus, Quest 2;

доступність: комплекс доступний 24/7 та не потребує завантаження додаткових компонентів;

безпека: віртуальне середовище дозволяє виконувати складні та ризиковані завдання в безпечних умовах, необмежену кількість разів, проводити їх онлайн або зробити відеозапис для відпрацювання можливих помилок.

Кожна VR-модель – є унікальною та створена за допомогою сучасної фототехніки та відеообладнення відповідно до тактики та методики слідчого огляду, який необхідно відпрацювати особі, що навчається за правоохоронними спеціальностями (для працівників Національної поліції України, Служби безпеки України, прокуратури, суддів та інших правників). VR-моделі модулюють та повністю відтворюють різні за видами місця кримінальних правопорушень на основі багаторічного досвіду групи розробників на посадах експерта, слідчого та оперуповноваженого.

Візуальний огляд місця події проводиться традиційним способом на звичайних персональних комп’ютерах та мобільних пристроях, а також за допомогою окулярів віртуальної реальності (Meta Quest Pro із зарядними док-станціями), що є найсучаснішим засобом сприйняття інформації. При чому додаткового завантаження будь-яких компонентів не потрібно, тільки перейти на сайт за відповідним посиланням і розпочати роботу.

Цільовою групою є здобувачі вищої освіти (курсанти, студенти, слухачі магістратури, аспіранти) викладачі, співробітники університетів, практичні співробітники правоохоронних органів, експерти (під час проведення тренінгів).

На початку роботи з освітньою платформою Virtual education викладач або особа, яка здійснює технічне супроводження освітнього процесу роздає індивідуальні для кожного здобувача посилання для доступу на сайт https://ved.com.ua, на якому останні здійснюють реєстрацію свого власного аккаунту. Після успішної реєстрації здобувач отримає доступ до платформи та зможе здійснювати вибір для проходження квесту. При проходженні кожного квесту, здобувач може здійснити ознайомлення з унікальною VR-моделлю, продивитися відеолекцію, ознайомитися з корисними навчально-методичними матеріалами та ознайомитися з лекцію за темою «Тактика слідчого огляду».

Навчально-практичний комплекс «Віртуальний полігон: огляд місця події» на платформі Virtual education вже впроваджений в навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ, схвалений Департаментом освіти, науки та спорту МВС України (акт впровадження в практичну діяльність підрозділів дізнання ГУНП в Одеській області від 30.12.2021; акт впровадження в навчальний процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 15.12.2021).

Навчально-практичний комплекс «Віртуальний полігон: огляд місця події» постійно поновлюється новими 3D-локації з квестами. Так, з урахуванням сучасних вимог до розслідування воєнних злочинів, пов’язаних з масовими похованнями та катуваннями мирного населення, ракетних обстрілів об’єктів цивільної інфраструктури, упродовж 2024 року працівниками науково-дослідної лабораторії було створено та завантажено на освітню платформу Virtual Education ще три 3D-локації місць подій за фактами скоєння воєнних кримінальних правопорушень.

Навчально-практичний комплекс «Віртуальний полігон: огляд місця події» на платформі Virtual education впроваджено в освітній процес університету та активно використовується при проведені навчальних занять з «Криміналістика»,

«Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Основи судової експертизи», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування» тощо.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 20.12.2017 р.: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2017. 304 с.
2. Криміналістика : підручник / Р.І. Благута, О.І. Гарасимів, О.М. Дуфенюк та ін. ; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. 4-те вид., перероб. і допов. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 820 с.
3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України: наказ МВС України від 06.07.2017 р. № 570.

Ілля БАКАЙ,
студент 3 курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олександр МАКАРЕНКО,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

НАУКОВО-ОСВІТНІ ІНІЦІАТИВИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану система освіти стикається з великою кількістю викликів, зокрема у контексті навчання спеціалістів для сектору безпеки та оборони. Значущість професійно підготовлених кадрів у цей період неможливо перебільшити, адже ефективна діяльність правоохоронних та військових структур, розвідки, прикордонників, цивільного захисту та інших служб напряму залежить від рівня їхньої підготовки.

Для забезпечення належної підготовки фахівців в умовах війни, необхідно розробляти й впроваджувати нові науково-освітні ініціативи, які повинні брати

до уваги специфіку воєнного часу, а також постійно пристосовувати освітні програми до нових реалій.

1. Пристосування навчальних програм до умов воєнного стану

Один з ключових аспектів науково-освітніх ініціатив – це пристосування навчальних програм для підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану. Зокрема, це передбачає:

Внесення змін у програми навчання з урахуванням специфіки воєнного часу. Наприклад, актуалізація курсу з тактики ведення бою, використання новітніх засобів зв'язку, цифрових технологій для керування військовими операціями та захисту інформації.

Збільшення обсягу практичних занять, зокрема тренувань на полігонах та в симуляторах, що імітують реальні умови бойових дій.

Розробка нових дисциплін для підготовки фахівців з кібербезпеки, інформаційних війн, захисту від терористичних загроз та гібридних атак, що є особливо важливими в умовах сучасної війни.

2. Інноваційні методики та технології в підготовці фахівців

В умовах війни важливо застосовувати інноваційні методики, які дозволяють значно покращити підготовку фахівців. В цьому контексті варто виділити:

Використання віртуальної та доповненої реальності для моделювання різних бойових ситуацій. Це дозволяє тренувати військових і правоохоронців без фізичного виходу на полігон, а також забезпечує безпечне середовище для тренувань у складних умовах.

Інтеграція онлайн-курсів і тренінгів. В умовах обмежених ресурсів і з обставинами, коли частина території може бути заблокована або небезпечна для фізичних навчальних заходів, онлайн-освіта стає важливим інструментом. Вебінари, відео-уроки та віртуальні курси можуть охопити широку аудиторію.

Імітаційне програмне забезпечення для тренування навичок у керуванні військовими операціями або в ситуаціях надзвичайних ситуацій.

3. Підвищення наукової складової підготовки кадрів

Сучасна наука і освіта не можуть існувати одна без одної, і це особливо важливо для підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони. Для цього важливі такі ініціативи:

Розвиток наукових досліджень у сфері оборони та безпеки. Зокрема, це може включати дослідження нових методів боротьби з кіберзагрозами, нових типів зброї та засобів захисту, новітніх стратегій ведення бойових дій у сучасних умовах.

Співпраця між науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами для підготовки фахівців, здатних швидко реагувати на нові загрози. Створення науково-освітніх платформ, на яких фахівці обмінюються знаннями і розробляють нові стратегії.

Підвищення кваліфікації викладачів через програми наукових стажувань і практичних занять з реальними ситуаціями в секторі безпеки та оборони.

4. Міжнародний досвід та співпраця в підготовці кадрів для оборони

Міжнародний обмін досвідом є важливим елементом для розвитку підготовки фахівців, особливо в умовах війни. Україна активно співпрацює з іншими державами, що мають великий досвід в підготовці кадрів для сектору безпеки та оборони. Важливими є:

Обмін досвідом і знаннями з провідними країнами в галузі оборони. Наприклад, Україна співпрацює з країнами НАТО, що дозволяє адаптувати навчальні програми до міжнародних стандартів.

Спільні навчання та тренінги для фахівців, які дозволяють не лише покращити професійну підготовку, але й посилити співпрацю між військовими та правоохоронними органами різних країн.

Програмні обміни та стажування для студентів, курсантів і військових у навчальних закладах інших країн, що дозволяє не тільки підвищити рівень знань, а й сприяє розвитку міжнародної співпраці в сфері безпеки.

Науково-освітні ініціативи є важливою складовою ефективної підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони в умовах війни. Інноваційні технології,

адаптація навчальних програм, розвиток наукової складової освіти та міжнародна співпраця сприяють покращенню якості підготовки кадрів і забезпечують високий рівень готовності до нових викликів у сфері безпеки. В умовах воєнного стану важливо не лише адаптувати існуючі програми, але й розвивати нові підходи, що дозволять забезпечити ефективну підготовку та навчання фахівців у цих критичних умовах.

Список використаних джерел

1. Спеціальна фізична підготовка структур сектору безпеки і оборони : навч. посіб. / Р. Г. Шостак, Д. П. Кисленко, В. В. Поливанюк. Київ : НУОУ, 2024. 76 с.
2. Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України : тези II Міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 25 листоп. 2021 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2021. 1052 с.
3. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації, 4 берез. - 14 квіт. 2024 р. Львів - Торунь : Liha-Pres, 2024. 368 с.

Oksana BALANAIEVA,
PhD in Philology, associate professor
Donetsk State University of Internal Affairs
Olena MAMONOVA,
PhD in Pedagogics, associate professor
Donetsk State University of Internal Affairs

TRAINING OF FUTURE POLICE OFFECERS FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION IN CONDITIONS OF PEACE AND UNDER MARTIAL LAW

Training future police officers for intercultural communication is essential to ensure effective law enforcement in diverse societies. This training becomes particularly complex under varying conditions, such as peacetime and periods of martial law. Effective communication is a cornerstone of modern policing. For police officers, intercultural communication skills are essential for building trust, ensuring public safety, and fostering cooperation in a variety of contexts.

Intercultural communication refers to the ability to effectively interact with people from different cultural backgrounds, recognizing and respecting their beliefs, values, and behaviors. In policing, this skill is crucial for several reasons: 1) community trust: police officers must build relationships with diverse communities; effective communication fosters trust and cooperation, which in turn promotes public safety and reduces the risk of conflicts; 2) prevention of discrimination: training in intercultural communication helps officers avoid stereotypes, biases, and discriminatory practices, ensuring that all citizens are treated fairly and equitably; 3) conflict resolution: in multicultural societies, tensions between different groups can arise.; officers with strong intercultural communication skills are better equipped to mediate disputes and prevent escalations.

Developing intercultural communication skills enhances trust and cooperation between law enforcement and the public. A study by V. V. Kochyna highlights the importance of foreign language proficiency and cultural awareness in the professional training of future police officers. The research suggests integrating immersive learning techniques and modern technologies to improve language skills and cultural understanding among cadets [1].

During martial law, the role of police officers expands to include maintaining national security and public order under exceptional circumstances. The training of police officers adapts to these conditions by incorporating modern technologies to enhance tactical and specialized skills. O. Boiko and A. Melnyk discuss the application of virtual and augmented reality, unmanned aerial vehicles, and robotic systems in police training under martial law [2].

Training for intercultural communication in such conditions focuses on:

1. Cultural Awareness. Future officers must learn to recognize and appreciate cultural differences. Training programs should include lessons on history, traditions, languages, and societal norms of various ethnic and cultural groups within their jurisdiction.

2. Language Skills. Multilingualism and basic knowledge of local dialects can significantly enhance communication. Although officers may not be fluent in all

languages, an understanding of key phrases and non-verbal cues can be extremely helpful.

3. Bias Mitigation. Implicit biases can affect how officers perceive and interact with people from different backgrounds. Training should emphasize the importance of self-awareness and strategies for reducing prejudice in decision-making.

4. Community Policing. Engaging in community policing strategies allows officers to build relationships with local populations. Training should emphasize the importance of active listening, empathy, and collaboration to solve problems collectively with the community.

5. Conflict De-escalation. Officers must be equipped to handle situations where tensions arise due to cultural misunderstandings. Training in de-escalation techniques, especially in interactions with marginalized groups, ensures that officers can address issues calmly and rationally.

The dynamic nature of martial law necessitates continuous adaptation of police training programs. In such conditions, the challenges of intercultural communication are amplified by:

1. Increased Tensions and Distrust. Martial law often involves heightened security measures, curfews, and restrictions on freedoms, leading to feelings of resentment and suspicion toward the authorities. This distrust can be further compounded by cultural or ethnic divisions, especially if certain groups feel targeted by the police.

2. Communication with Protestors and Dissidents. During martial law, there may be widespread protests or dissent. Police officers must navigate complex interactions with individuals who may be culturally or ideologically opposed to the authorities.

3. Crisis Management. Under martial law, police officers are likely to face high-stress, high-stakes situations where swift, clear communication is essential. This may involve negotiating with individuals or groups under intense pressure. In such environments, intercultural communication skills are necessary to avoid misunderstandings and reduce the likelihood of violent confrontations.

4. National and International Sensitivity. If martial law is imposed due to an external threat or internal conflict, police officers may need to communicate with foreign nationals, humanitarian organizations, or international bodies, requiring knowledge of diplomatic language and cultural protocols. Modern police officers must be able to communicate in English as the language of international communication.

To prepare future police officers for effective intercultural communication in both peaceful and martial law settings, comprehensive training programs must be developed. These programs should address the following elements:

1. Simulated Scenarios. Training that incorporates simulated situations, such as community interactions, crisis management, and martial law enforcement, allows officers to practice intercultural communication in realistic settings. Role-playing exercises can expose officers to diverse cultural perspectives and teach them to respond appropriately in various contexts.

2. Collaborations with Cultural Experts. Partnering with cultural consultants, community leaders, and social scientists can enhance training programs. These experts can provide valuable insights into the nuances of specific cultures, as well as strategies for effective communication.

3. Ongoing Education. Intercultural communication is a dynamic field, and police officers should engage in continuous learning throughout their careers.

4. Psychological and Emotional Training. Officers must be trained not only in communication techniques but also in emotional intelligence and resilience. The ability to manage stress, stay calm under pressure, and empathize with individuals from different backgrounds can make a significant difference in de-escalating tense situations.

5. Legal and Ethical Training. Intercultural communication training should include a strong emphasis on legal and ethical considerations, ensuring that officers' actions are justified and non-discriminatory.

Training future police officers for intercultural communication is an essential aspect of modern law enforcement, especially as societies become more multicultural and as policing strategies evolve to address new challenges. By investing in

comprehensive and dynamic intercultural communication training, law enforcement agencies can foster better relations with the communities they serve and ensure that they are prepared for the demands of both peace and crisis situations.

References

1. Кочина В.В. Вдосконалення навичок іншомовного професійного спілкування майбутніх офіцерів поліції. Інноваційна педагогіка, 2024. № 69 (1). С. 181-184. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2024/69/part_1/37.pdf
2. Boiko O., Melnyk A. The use of modern technologies in the tactical and specialized training of police officers under martial law. Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Special Issue 2023, (1).P. 283-288. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/15543/1/44.pdf

Олександр БАНДУРКА,
перший віцепрезидент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

ДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сектор безпеки й оборони України охоплює широке коло центральних органів виконавчої влади, зокрема: Міністерство оборони України, Збройні сили України, Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Національну гвардію України, Державну прикордонну службу України, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Державну міграційну службу України, Службу безпеки України, Управління державної охорони України, Державну спеціальну службу транспорту України, Державну службу спеціального зв’язку та захисту інформації України, розвідувальні органи України, Раду національної безпеки і оборони України, а також їхні підрозділи й установи на місцях.

Наразі підготовка кадрів для сектора безпеки й оборони України здійснюється за загальноосвітніми стандартами та обсягами.

Водночас ця підготовка не має власної системи оцінювання якості професійного навчання. Вона обтяжена зайвим змістовим і часовим навантаженням, що не відповідає реальним потребам сектора безпеки й оборони. Цивільні суб'єкти владних повноважень — МОН України, Національне агентство із забезпечення якості освіти та інші — непрофесійно втручаються в навчально-виховний процес ВНЗ, що здійснюють підготовку кадрів цього сектору. Система підготовки потребує більшої незалежності та автономії в організації навчального процесу. Це — перша проблема.

Суб'єкти сектора безпеки й оборони краще, ніж громадські організації чи цивільні установи, знають, які кадри їм потрібні та як їх слід готувати для ефективного виконання службових обов'язків.

З огляду на виклики воєнного стану, в якому Україна перебуває вже четвертий рік, необхідна оптимізація підготовки кадрів шляхом запровадження інтегрованої системи освіти з урахуванням специфіки діяльності кожного суб'єкта сектору безпеки й оборони. При цьому не слід бездумно копіювати стандарти НАТО, а варто використовувати власний досвід протидії російській агресії. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають наукові дослідження щодо вдосконалення професійної підготовки кадрів, системи добору, розстановки, підвищення кваліфікації та впровадження наукових рекомендацій у практику.

Однак ці рекомендації, розроблені у наукових і навчальних закладах сектора безпеки й оборони, часто залишаються не лише нереалізованими, а й навіть не розглянутими відповідними інстанціями, що само по собі є окремою проблемою.

Проблемним залишається й питання комплектування кадрів у секторі безпеки й оборони.

Ураховуючи хронічний некомплект кадрів і неможливість його заповнення за рахунок випускників цивільних ВНЗ, скорочення прийому курсантів до вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання є невиправданим.

Зростання кількості й різноманітності гібридних загроз безпеці України актуалізує потребу в оновленні підходів до організації освітнього процесу в

таких закладах. Водночас зайва бюрократизація процесу розробки програм, надмірний контроль і звітність унеможливлюють оперативне впровадження новацій, що також є однією з актуальних проблем.

Також потребує удосконалення система мотивації кандидатів на службу в органах сектора безпеки й оборони. Вона має забезпечити їхню здатність успішно конкурувати з іншими сферами діяльності, зокрема комерційним сектором, та гарантувати належне фінансове, матеріальне й соціальне забезпечення.

В. В. Сокуренко наголошує: «Сьогодні нагальним питанням є посилення морально-психологічної та національно-патріотичної підготовки для сектору безпеки й оборони, що має досягатися шляхом запровадження ефективної системи соціально-психологічної роботи, військово-патріотичного, духовного та морально-етичного виховання персоналу» [1, с. 214].

Держава має повністю усвідомлювати критичну важливість якісної професійної підготовки кадрів та необхідність належного матеріального й морально-психологічного забезпечення їхньої діяльності.

«Здійснення безпосереднього керівництва всіма державними навчальними закладами України (незалежно від відомчого підпорядкування) з боку МОН України та його право разом із Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) інспектувати навчальні заклади зі специфічними умовами навчання (до їх числа потрапляють і військові ВНЗ) щодо організації навчально-виховної та науково-методичної роботи, використання науково-педагогічного потенціалу та матеріальних ресурсів, розвитку матеріально-технічної бази і соціальної сфери. У цьому зв’язку видається абсолютно не логічним, таким, що суперечить засадничим принципам забезпечення національної безпеки України» [2, с. 72].

Навчальні заклади сектора безпеки й оборони мають бути виведені з-під безпосереднього підпорядкування МОН України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Сокуренко В. В. Підготовка кадрів сектора безпеки й оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. Право і безпека. 2021. №3 (82). С. 209–218.
2. Сьомін С. В., Резнікова О. О. Проблеми реформування системи підготовки кадрів для сектора безпеки й оборони України. Стратегічна панорама. 2017. № 6. С. 69–73.

Сергій БАНДУРКА,
адвокат АО «КРЕДЕНС», м. Київ,
доктор філософії

ЗНАТИ СВОЇ ПРАВА І ПРАВА ГРОМАДЯН – ОБОВ'ЯЗОК КОЖНОГО ПРАВООХОРОНЦЯ

Працівник сектору безпеки — це людина, професія якої зобов'язує її ставити інтереси суспільства вище за власні. Необхідною умовою для формування у працівника сектору безпеки правової культури є правова та професійна підготовка. Працівники цього сектору повинні поважати кожну людину, незалежно від вчинених нею дій, бути справедливими до всіх, а іноді – з огляду на обставини – виявляти милосердя.

Працівник сектору безпеки повинен знати свої права як службовця і повноваження, надані йому відповідно до займаної посади.

Правова культура правоохоронця, як зазначає В. М. Савіщенко, включає:

- професійно-правову майстерність;

- всебічне й глибоке знання правових норм та специфіки їх практичного застосування;

- високу нормативну культуру;

- якісний рівень правового мислення;

- - навички й уміння, необхідні для правоохоронної діяльності;

- оптимальну професійну підготовку та ефективне використання спеціальних засобів;

- ціннісно-правові орієнтири у сфері права;

- належний рівень правової культури;

- ступінь готовності послідовно й цілеспрямовано втілювати принципи права в життя;

- мотиви вибору професії;

- високі моральні якості;

- професійну бездоганність;

- службову дисциплінованість;

- добросовісність і чесність;

- ґрунтовні знання у різних галузях суспільного життя;

- належну глибину політичного й економічного мислення, широкий кругозір у сфері специфічних проблем [1, с. 51].

Кожен працівник сектору безпеки повинен дотримуватися норм національного законодавства, Конституції України та міжнародно-правових актів, які регламентують права і свободи людини на міжнародному рівні, зокрема таких, як: Загальна декларація прав людини 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські й політичні права 1966 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року тощо.

Важливе значення у якісному й ефективному виконанні службових обов’язків має загальна культура працівника сектору безпеки.

Байдужість, відсутність співчуття, неуважність, пихатість, зарозумілість та інші негативні риси в поведінці правоохоронця не сприяють встановленню контактів з іншими людьми, викликають недовіру до правоохоронної системи.

Головне у дотриманні правил культурної поведінки — це врахування інтересів оточення. Працівник сектору безпеки морально зобов’язаний не лише піклуватися про свою честь і гідність, а й оберігати честь інших, захищати гідність кожного громадянина.

Діяльність працівника сектору безпеки має чітку специфіку, пов’язану з охороною державних і суспільних інтересів, охороною здоров’я і життя людини, участю у відсічі російської агресії. Це потребує виховання й постійного

вдосконалення особистості працівника, контролю за його поведінкою, високої вимогливості до особистих якостей та відповідності службовим стандартам.

Правоохоронна діяльність передбачає чіткість норм, обов'язковість їх виконання та усвідомлення специфіки професії. Найдосконаліші закони втрачають значення, якщо їх виконують некомпетентні чи несумлінні працівники. Автору цих тез, як адвокату, на жаль, доводиться зустрічатися з такими представниками сектору безпеки.

Виконання завдань, покладених на працівників сектору безпеки, має поєднуватися з дотриманням норм професійної етики.

Професійна етика працівника сектору безпеки – це сукупність соціально обумовлених моральних норм поведінки, які в процесі застосування змінюються й набувають різного характеру залежно від обставин. Ці норми безпосередньо впливають на поведінкову мотивацію правоохоронця, стимулюючи до належної поведінки.

О. М. Бандурка зазначає, що служба в секторі безпеки ґрунтується на принципах служіння українському народу та державі, демократизму, гуманізму й соціальної справедливості; на верховенстві права, що гарантує пріоритет прав і свобод людини і громадянина; на професіоналізмі, ініціативності, чесності, відданості справі; персональній відповідальності за виконання посадових обов'язків і дотримання службової дисципліни; політичній неупередженості; відкритості, гласності та підконтрольності [2, с. 27–28].

Працівнику сектору безпеки має бути притаманним самовиховання, що полягає в глибокому засвоєнні моральних переконань, розумінні своїх обов'язків і відповідальності, у постійному збагаченні знань і досвіду, у самоконтролі над поведінкою та службовою діяльністю.

Список використаних джерел

1. Савіщенко В. М. Конспект лекцій з дисципліни «Деонтологічні основи правоохоронної діяльності». Дніпро, 2019. 149 с.
2. Бандурка О. М. Професійна етика поліцейського. Харків: ХНУВС, 2016. 262 с.

Катерина БЕРШАДСЬКА,
студентка 1 курсу факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сергій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичний наук, доцент

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЗЛОЧИННІСТЬ

Війна росії проти України розпочала свій вплив на злочинність ще в 2014 році, однак із 24 лютого 2022 року масштаб впливу різко змінився: із конкретно локального характеру він набув територіально всеохоплюючого. Із введенням воєнного стану в нашій державі виникла низка умов, що стали впливати на криміногенну ситуацію в державі [1].

Метою нашого дослідження є дослідження взаємозв'язку воєнного стану та злочинності.

Перш ніж безпосередньо дослідити вплив війни на криміногенну ситуацію, треба розібрати поняття воєнного стану та злочинності.

Звернувшись до офіційного джерела, а саме до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», ми можемо знайти таке визначення: Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної [2].

На території України, де запроваджено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (якщо їх було створено) можуть або самостійно, або разом з органами виконавчої влади запроваджувати та здійснювати такі заходи правового режиму воєнного стану:

- встановлювати та/або посилювати охорону об’єктів державного значення та об’єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і встановлювати особливий режим їх роботи;

- запроваджувати комендантську годину;

- встановлювати особливий режим або обмежувати свободу переміщення осіб (контроль в’їзду та виїзду);

- перевіряти документи, а в разі потреби проводити огляд особистих речей, транспорту, багажу тощо, якщо інше заборонено Конституцією України;

- вживати додаткових заходів з метою покращення охорони державної таємниці;

- тощо [3].

Злочинність – суспільно небезпечне явище, яке охоплює всю сукупність посягань на суспільні відносини, що охороняються кримінальним законодавством у певному просторі й часі [4].

Розглянувши ці поняття, доцільно сформулювати відповідь на питання, як воєнний стан впливає на злочинність.

Для відповіді на це питання необхідно проаналізувати статистичні дані та певні фактори, які розвиваються з воєнним часом. До прикладу можемо порівняти періоди: січень-травень 2021 року та січень травень 2022 року. Згідно з інформацією, яка була надана Єдиним реєстром досудових розслідувань кримінальних правопорушень, відповідно до вимог ст. 214 Кримінального процесуального кодексу, злочинність зменшилась на 21,6% (з 165 тис. 977 у 2021 році до 130 тис. 144 у 2022 році) [5].

А от злочини, що в певній мірі пов’язані з воєнними діями, навпаки зросли в своїй кількості. До прикладу можемо порівняти дані зареєстрованих кримінальних правопорушень за довоєнний період (2021 рік) та в перший рік війни (2022 рік):

кримінальні порушення з використанням зброї: 2021 рік – 720, 2022 рік – 7003;

військові кримінальні правопорушення: 2021 рік – 3037, 2022 рік – 13 766;

дезертирство: 2021 рік – 253, 2022 рік – 3214;

незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК України): 2021 рік – 4067; 2022 рік – 4735 [6].

Проаналізувавши всі дані та фактори, можемо зробити висновок, що воєнний стан впливає на злочинність, створюючи умови для розвитку нової чи запобігання існуючої. Завдяки заходам, які були вказані раніше, реалізовувати певні протиправні дії стало складніше. Але водночас деякі злочини набули більшої сили. Причиною збільшення злочинів під час воєнного стану можуть стати соціально-економічні фактори (безробіття, руйнування інфраструктури), психологічні фактори (психологічні розлади, стрес і т. ін., поширення обігу зброї та інше.

Список використаних джерел

1. Шрамко С. С., Калініна А. В. Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час? Питання боротьби зі злочинністю. 2023. Вип. 44.
2. Про правовий режим воєнного стану : від 12.05.2015, № 389-VIII : станом на 08.02.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 22.03.2025).
3. Загородня І. Воєнний стан: що він означає і які можуть бути обмеження. ТСН. 24.02.2022. URL: https://tsn.ua/exclusive/voyenniy-stan-scho-vin-oznachaye-i-yaki-mozhut-buti-obmezhennya-1985140.html (дата звернення: 22.03.2025).
4. Злочинність. Енциклопеція сучасної України. URL: https://esu.com.ua/article-16347 (дата звернення: 22.03.2025).
5. Колб О. Г. «Феномен» злочинності України та особливості її детермінації в умовах російської агресії. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2022.
6. Тенденції у змінах криміногенної обстановки в Україні в умовах війни. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри: монографія / Ю. В. Орлов. Харків : Право, 2023. С. 181–199. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0574ad96-4bdd-4d82-a006-5684cc4b0442/content (дата звернення: 22.03.2025).

Олена БОГУЧАРОВА,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ,доктор психологічних наук, доцент

ВПЛИВ ТРАВМІВНОГО ДОСВІДУ НА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ КУРСАНТІВ ТА ЧИННИКИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення російських військ, окупація окремих територій країни, велика кількість смертей та руйнувань, вимушена міграція, призвели не лише до зниження рівня життя всіх українців, але й суттєво вплинули на психічний стан української молоді, у тому числі тієї, що навчається у вищих закладах освіти (ВЗО) з специфічними умовами навчання, зокрема курсантів. За даними досліджень, спостерігається зростання рівня тривоги, агресії, емоційної нестабільності, що значної мірою провокує зниження ресурсів стресостійкості особистості молоді [2].

Попри важкі обставини воєнного життя країни, важливим завданням для освітньої діяльності курсантів у ВЗО з специфічними умовами навчання є розвиток їх саморегуляції. Яскраво виражені властивості саморегуляції здатні стати підґрунтям адекватної та успішної поведінки майбутніх поліцейських, особливо в екстремальних ситуаціях і в умовах воєнного стану. Водночас особливості усіх видів діяльності курсантів є насправді такими, що, з одного боку, курсанти – рядові поліції перемінного складу мають бути постійно готові до самостійних та відповідальних дій в надзвичайних обставинах, що власне передбачає розвинені властивості саморегуляції, а з іншого – життєдіяльність курсантів жорстоко та чітко регламентована наказами, статутом ВЗО з специфічними умовами навчання, нормативно правовими документами. Звісно, подібна регламентація, напевно, негативно впливає на розвиток та формування провідних якостей та механізмів саморегуляції.

У сучасній психологічній науці саморегуляція розглядається як прояв свідомої активності людини, стрижень її довільної поведінки та цілеспрямованої діяльності. Притому, що саморегуляція сприяє посиленню позицій суб’єкта як проактивної особистості, зокрема й в курсантів в їх освітній та службовій діяльності. Звідти очевидно, що цілеспрямована діяльність курсанта і курсантки

як суб'єкта опосередкована вольовою поведінкою, визначальною рисою якої є долання перешкод [5]. Отже, саморегуляція – це ті властивості й ті механізми, завдяки яким відбувається активізація та певне спрямування позиції суб'єкта як проактивної особистості курсанта і курсантки, здійснюється оптимізація психічних ресурсів, компенсація недоліків, контроль і регуляція індивідуальних станів відповідно до завдань і умов майбутньої поліцейської діяльності.

У свою чергу, стресостійкість як властивість і явище розглядається в психології по-різному. Це оптимальна працездатність під час дії стресогенних чинників; індивідуальний стиль подолання перешкод [1; 8]; фізичні та психічні можливості (здібності) до мобілізації функціонального потенціалу і захисних ресурсів, за допомогою яких відбувається запобігання негативного впливу стресу на здоров'я людини.

Як відомо, до проблематики вивчення стресостійкості близько долучено проблематику феноменології травми, пов'язаної з війною, специфіка переживання особистістю травмуючих подій, що відбиваються у її відхильній поведінці під впливом психотравмуючих переживань. Варто зауважити, що зарубіжні дослідники виявили психосоціальні чинники, які сприяють формуванню стресостійкості в умовах впливу психотравмуючих переживань і екстремальних ситуацій [3; 7]. Переважно це просоціальна поведінка, когнітивна переоцінка, проактивний копінг [4; 8].

Отже, під впливом важких обставин та психотравмуючих переживань у житті людини, так само, як й у житті й діяльності курсантів під загрозою опиняється перш за все ментальне здоров'я, а зрештою, якщо нічого не робити, то соматичне й фізичне здоров'я. Це вказує на актуальність вивчення регулятивних процесів, зокрема саморегуляції в подоланні життєвих психотравмуючих подій, пов'язаних з війною. Недарма саморегуляція визначається як ознака повноти особистісного становлення правоохоронця та запорука здоров'я [6].

У проведеному нами емпіричному дослідженні вибірку становили курсанти ДонДУВС. Загальна кількість респондентів – 50 осіб у віці від 18 до 21

року, де 25 осіб – курсанти, внутрішньо переміщені особи (ВПО), 25 – курсанти, місцеві мешканці м. Кропивницький та Кіровоградської області. Використано методики: «Стиль саморегуляції поведінки» (В.І. Моросанової); Шкала психологічного стресу PSM25 (Лемур-Тесье-Філліон); авторська анкета.

Отримані результати свідчать про домінування середнього рівня саморегуляції у курсантів, зокрема у підгрупі вибірки місцевої молоді. У підгрупі вибірки молоді ВПО ці показники трохи нижче середнього, за виключення таких якостей саморегуляції молодої людини, як програмування та моделювання. Тобто уся вибірка має достатньо сформовану індивідуальну систему усвідомленої саморегуляції довільної активності.

Отже, у курсантів ВПО, на відміну від курсантів – місцевих мешканців усі показники саморегуляції нижчі, вищі тільки за параметрами програмування та моделювання. Попри такі результати, тим не менш, можна констатувати, що якщо для місцевої молоді це означає наявність можливості опановувати нові види активності, досягати успіху в усіх видах діяльності, то для курсантів ВПО досягнення успіху можливе тільки в окремих напрямках діяльності. Притому 52% курсантів мають оптимальний рівень стресу (місцеві і ВПО разом). У 31,5% курсантів (місцеві і ВПО разом) виявлено середній рівень стресу. Ці курсанти час від часу відчувають на собі вплив стресу та намагаються долати його наслідки. Поряд з тим, у 16,5% курсантів (більшість є ВПО) виявлено підвищений і високий рівень стресу, що ймовірно пов’язано із переживанням негативних подій воєнного стану. Отримані результати підтвердили дані анкетування.

Узагальнюючи отримані результати дослідження, можна зазначити, що схильність до переживання негативних подій воєнного стану є характерною ознакою курсантів з рівнем саморегуляції середнього і нижче середнього, де несформовані такі її складники, як моделювання та програмування. Водночас вони переживають високий рівень стресу. Притому що більшість курсантів з низьким рівнем протидії стресу складають курсанти ВПО.

Більше половини курсантів мають оптимальний рівень стресу та середній рівень саморегуляції. І це є свідченням того, що очевидно вони навчилися долати наслідки стресу для власного життя і здоров'я та їм притаманні риси вольової поведінки. Проте, навіть такі показники потребують уваги викладацького складу, курсових офіцерів ВЗО з специфічними умовами навчання, оскільки саморегуляція як системний процес, що зумовлює адекватне функціонування курсантів як проактивного суб'єкта, зможе тільки тоді допомогти запобігти негативного впливу стресу, травми чи переживань на здоров'я та сприяти проявам вольової поведінки в освітній і службовій діяльності, якщо усі параметри саморегуляції будуть сформовані, принаймні, на середньому рівні. Отримані нами дані можуть бути використані під час складання програм розвитку в курсантів саморегуляції, що вимагає реалізацію індивідуалізації процесу навчання.

Список використаних джерел

1. Білецька Н. І. Роль саморегуляції у формуванні особистості правоохоронця. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків, 2018. С. 256–258.
2. Бужинська С. М., Скляр С. С., Даніліч-Скакун А. А. Стресостійкість студентів як складник успішності навчання у ЗВО. Габітус. 2021. № 23. С. 55–59.
3. Кравцова О. К. Стресостійкість особистості як психологічний феномен: основні теоретичні підходи. Теорія та історія соціології. Вісник післядипломної освіти. 2019. № 7. С. 98–117.
4. Тептюк Ю. В. Психологічні умови розвитку стресостійкості особистості у дорослому віці. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2018. № 1. С. 4–5.
5. Хохліна О. П. Формування професійно значущих якостей у майбутніх правоохоронців у контексті особистісного підходу. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків, 2018. С. 51–54.
6. Хохліна О. П. До проблеми збереження психологічного здоров'я у професійній діяльності юриста (на прикладі правоохоронної діяльності). Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки в діяльності вищих навчальних заходів МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 квіт. 2015 р.). МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 21–23.
7. Шпак М. М. Стресостійкість особистості в дискурсі сучасних психологічних досліджень. Габітус. 2022. № 39. С. 199–203.

8. Яцюк М. В. Психологія саморегуляції особистості. Вінниця: КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», 2017. 92 с.

Юлія БОКІЙ,
курсант 1 курсу факультету правоохоронної діяльності у прикордонній сфері Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник:
Олег ГАНЬБА,
начальник кафедри Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
доктор юридичних наук, доцент, полковник юстиції

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

Правосвідомість працівників правоохоронних органів є одним з найважливіших аспектів ефективності виконання ними своїх службових обов'язків. Актуальність теми полягає у забезпеченні законності та правового режиму, захисту прав і свобод громадян. Динамічний розвиток української держави неможливий без належного рівня правосвідомості й правової культури населення. Саме рівень і характер правосвідомості та правової культури є одним з чинників, що визначає якість і темпи державотворчого процесу [1, с. 320].

Питання правосвідомості також відображене у Конституції України у статті 19: «Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений… Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [2, ст. 19].

Важливим елементом забезпечення правосвідомості є професійна підготовка, яку надають навчальні заклади. Зокрема під цю групу припадають заклади вищої освіти системи МВС, юридичні заклади. У них освітні програми включають дисципліни права, а також етичні дисципліни, що забезпечує початок правового виховання. Також спеціалізовані курси сприяють зміцненню правосвідомості правоохоронців. До прикладу, працівники Національної поліції

зобов’язані знати у своїй сфері професійну етику і психологію. Вони прагнуть виховати й сформувати відповідальність, справедливість, повагу до прав і свобод.

Також важливим чинником забезпечення правосвідомості є наше навколишнє соціальне середовище. Воно також відіграє важливу роль адже в навколишньому середовищі формуються наші погляди, особистість. Перебуваючи серед людей з юридичною освітою, які прагнуть забезпечити права і свободи. У здобувачів освіти на підсвідомому рівні починає виховуватись правильність, чесність, справедливість. Це суттєво впливає на правосвідомість правоохоронців.

Варто виділити серед цього списку і роль державної політики, яка має формувати повагу до закону на всіх рівнях. Цей шлях починається від загального правового виховання громадян та до особистої відповідальності посадових осіб. Якщо сама держава демонструє забезпечення законності, це позитивно впливає і на правосвідомість правоохоронців.

Забезпечення правосвідомості правоохоронців є важливим аспектом ефективної роботи правоохоронних органів. Основними чинниками, що впливають на формування та підтримку правосвідомості, є освіта, професійна підготовка, морально-етичні цінності, а також вплив зовнішніх соціальних і політичних умов. Врахування всіх цих факторів сприяє розвитку високої правосвідомості серед правоохоронців, що в свою чергу забезпечує належне виконання ними обов’язків, захист прав і свобод громадян та підтримання правопорядку.

Список використаних джерел

1. Калиновський Ю. Ю. Правосвідомість українського суспільства: ґенеза та сучасність : монографія. Харків : Право, 2008. 320 с.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 11.02.2025).

Володимир БОНДАР,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу та
криміналістики навчально-гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України

КОНЦЕПЦІЯ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ПРАВНИЧУ (ЮРИДИЧНУ) ОСВІТУ ТА ПЕРВИННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ: ЧИ ДОСТАТНЬО АРГУМЕНТОВАНІ ЗМІНИ?

Відразу зазначимо, що дані тези відображають суб'єктивний погляд автора на акцептовану проблематику щодо проєкту Закону України «Про вищу правничу (юридичну) освіту та первинний доступ до правничої професії» (далі – Концепція), а пропоновані висновки результатом власної думки.

Отже вважаємо за доцільне зробити наголос на наступному.

1. В розділі 1 Концепції, який має назву «Аналіз відповідних суспільних відносин та стану їх правового регулювання із зазначенням переліку нормативно-правових актів, якими здійснюється їх правове регулювання» наводиться обґрунтування необхідності прийняття Закону України про вищу правничу (юридичну) освіту, яке не є переконливим та в багатьох випадках не відповідає нормативним приписам.

Так, в абз. 2 п. 1 Концепції зазначено, що вища правнича (юридична) освіта набуває надзвичайно важливого значення, оскільки Конституцією України вона визнана необхідною кваліфікаційною вимогою доступу до ключових посад у сфері правосуддя, зокрема судді, прокурора та адвоката.

Проте, можемо зафіксувати ситуацію, що Конституція України вказаних вимог не містить. Так, в ч. 7 ст. 131 Основного Закону йдеться про те, що член Вищої ради правосуддя має належати до правничої професії та відповідати критерію політичної нейтральності. В ч. 2 ст.131-1 зазначено, що організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом. Відповідно до ст. 131-2 Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє

адвокатура. При цьому, засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом.

Тобто, Конституція України не містить жодних кваліфікаційних вимог.

2) Поза увагою залишено суттєвий перелік правничих посад. Так, відповідно до положень Національного класифікатору України, затвердженого наказом Держспоживстандарту України 28.07.2010 № 327 здійснено класифікацію професій. Шифру 242 відповідають професіонали в галузі правознавства, прокурорського нагляду, правосуддя та правоохоронної діяльності. До них відносяться професіонали в галузі правознавства та прокурорського нагляду, наукові співробітники (правознавство), адвокати та прокурори, судді, професіонали в галузі правоохоронної діяльності, професіонали кримінально-виконавчої служби, інші професіонали в галузі правознавства тощо.

Відповідно до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, затвердженого ПКМУ від 29 квітня 2015 р. № 266 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 1021) спеціальності наведено згідно деталізованої галузі Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013. На сьогодні спеціальність право «081 Право» та «293 Міжнародне право» відповідають міжнародному коду D8 та D9 відповідно шифр 0421 Law.

Згідно цим міжнародним стандартам підготовка фахівців в галузі право здійснюється на першому (бакалаврському), другому (магістерському) та третьому (освітньо-науковому/освітньо-творчому) рівнях.

Тому теза розробників Концепції про те, що «Підготовка правників в Україні наразі здійснюється за двома спеціальностями – «Право» та «Міжнародне право», водночас такий підхід не відповідає Міжнародній та Європейській стандартній класифікації освіти», є хибною.

3) крім того, в Концепції йдеться про те, що Міністерство внутрішніх справ, Міністерство юстиції, Служба безпеки України здійснюють управління закладами вищої освіти, які перебувають у сфері їх управління. Такі заклади

вищої освіти мають окремий статус військових навчальних закладів або закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, окремий порядок добору на навчання, виокремлений значний обсяг державного замовлення, що негативно позначається на дотриманні принципу справедливості та рівних умов доступу до здобуття вищої правничої (юридичної) освіти.

Вважаємо, що ставити в провину відомчим закладам вищої освіти те, що вони отримують пряме державне замовлення на підготовку кадрів не можна, тим більше в умовах збройної агресії рф проти України. Наприклад, Інститут СБУ Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого протягом останніх років отримує 50 бюджетних місць. Чи складає значний обсяг державного замовлення така кількість? Таку ж кількість бюджетних місць отримують і «цивільні» факультети Національного університету імені Ярослава Мудрого. Окремий порядок добору до Інституту окрім умов, які визначені для «цивільних» факультетів, висуваються особливі, підвищені вимоги щодо стану здоров'я, психологічних особливостей та стану фізичної підготовленості. Тим більше, що вказані додаткові умови висувають не заклади вищої освіти, а те відомство, в підпорядкуванні якого знаходиться виш.

Принцип справедливості є оціночним поняттям. Яку мету ставить розробник Концепції не є зрозумілим. Якщо надавати освіту якомога більшій кількості бажаючих, то як наслідок підвищемо загальний рівень освіти. Якщо бажаємо якості, то необхідно підсилити механізми відбору на всіх етапах, від надходження до закінчення вузу. Нерідко на практиці це приводить до протиріччя між розширенням доступності й отриманням якості. Збільшення першого приводить до падіння другого.

4) в Концепції також наводяться статистичні дані про кількість осіб, які здобули освіту за спеціальністю «Право». У 2023 році таких осіб було 100060, з яких бакалаврів – 61151 особа, магістрів – 20610 осіб.

Крім того, безпідставно зазначається, що значна частина здобувачів вищої освіти не відображаються в Єдиній державній електронній базі з питань освіти, оскільки вони здобувають освіту у закладах вищої освіти зі специфічними

умовами за кошти державного бюджету. Так, курсанти Інституту СБУ всі занесені до бази ЄДЕБО.

Але ж це є маніпулюванням цифрами. За даними сайту education.ua (https://www.education.ua/news/2023/10/31/pravo-vse-pro-spetsialnist-081/) у 2024 році держава виділила на підготовку бакалаврів лише 1934 бюджетних місць.

То виникає питання, що це за значна частина здобувачів?

6) в Концепції є посилання на Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу» від 23.04.2024 року, відповідно до якого начебто «передбачено, що стандарти вищої освіти визначатимуть відповідно до директив Європейського Союзу, назви освітніх програм, нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за такими програмами, сформульований у термінах програмних результатів навчання, додаткові вимоги до правил прийому на навчання, зокрема, щодо здобуття освіти, структури освітньої програми, організації освітнього процесу та атестації здобувачів вищої освіти та інші вимоги, які передбачені міжнародними документами. Ці стандарти також можуть обмежувати перелік допустимих форм здобуття вищої освіти. Крім того, законом зменшено мінімальну межу обсягу вибіркових компонентів з 25% до 10%». Проте, цей Закон, яким внесено зміни до Закону України «Про вищу освіту», містить дещо інші положення. Так, частину 5 ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» викладено в такій редакції:

«5. У Стандартах вищої освіти спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, також визначаються назви відповідних освітніх програм та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти за такими програмами, сформульований у термінах програмних результатів навчання, а також можуть міститися інші вимоги, передбачені директивами Європейського Союзу або міжнародними зобов’язаннями України чи відповідно до них, додаткові вимоги до правил прийому на навчання, зокрема, щодо здобутої освіти, структури освітньої програми, організації освітнього процесу та атестації здобувачів вищої освіти».

Тобто, це не імперативне зобов'язання, що визначає стандарти вищої освіти, а можливість закладу вищої освіти прийняти такі директиви чи ні.

Що стосується вибіркових дисциплін, то законом не зменшено мінімальну межу обсягу вибіркових компонентів з 25% до 10%», а відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 62 Закону України «Про вищу освіту» передбачено , що вибір освітніх компонентів у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених освітньою програмою (не менше ніж 10 відсотків для спеціальностей, що передбачають доступ до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання). При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право обирати освітні компоненти, що пропонуються для інших освітніх програм та рівнів вищої освіти, відповідно до положення про організацію освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Тобто, вибір дисциплін не зменшений з 25% до 10%, а надано закладу вищої освіти право при підготовці фахівців зі спеціальності включати до навчання замість загально-теоретичних дисциплін в межах загального обсягу кредитів додатково дисципліни зі спеціальності (наприклад, з особливостей розслідування злочинів проти миру та безпеки людства, проти національної безпеки, особливостей здійснення оперативно-розшукової діяльності чи контррозвідувальної діяльності та ін.), засвоєння яких і дозволяє на високому професійному рівні виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення.

2. В розділі 4 Концепції визначено основні механізми реалізації нормативно-правового акту. Проте жодна пропозиція не спрямована на покращення отримання юридичної освіти та забезпечення замовників якісними кадрами.

Щодо доступу до вищої правничої (юридичної) освіти:

- забезпечення принципу рівного доступу до вищої правничої (юридичної) освіти – як зазначалося вище, цей принцип має оціночне поняття. В Концепції не наведено кінцеву мету забезпечення цього принципу. При цьому,

в ній наголошується про низьку якість юристів, які отримують освіту в цивільних вузах і пропонується не вирішити питання підняття якості освіти, а закрити відомчі вузи саме в яких і забезпечено якість освіти;

- чітке інституційне розмежування підготовки фахівців для правничої професії та підготовки кадрів для органів правопорядку, яке передбачає, що підготовка здобувачів вищої освіти зі спеціальностей, які дозволяють обіймати посади або провадити види діяльності, кваліфікаційні вимоги до яких передбачають наявність повної вищої або вищої правничої (юридичної) освіти, не здійснюється у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, а підготовка здобувачів вищої освіти в галузі безпеки та оборони здійснюється виключно вищими військовими навчальними закладами, закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання та військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти.

Тобто, пропонується не розмежувати, а безпідставно ліквідувати навчальні заклади МВС, СБУ та залишити лише навчальні заклади Міністерства оборони України, які юристів не готують, за виключенням Військово-юридичного факультету Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого.

Вважаємо таку пропозицію, тим більше в умовах збройної агресії рф проти України, неприйнятною, враховуючи десятки тисяч кримінальних проваджень, що розслідуються слідчими МВС та СБУ в межах підслідності, визначеної ст 216 КПК України.

- посилення вимог щодо добору на навчання для здобуття вищої правничої (юридичної) освіти – ці вимоги як раз і забезпечуються відомчими навчальними закладами. Тим більше, що навчальні дисципліни зі спеціалізації викладаються виключно науково-педагогічним складом, який має про предмет, що викладається не тільки теоретичне уявлення, а й вагомий практичний досвід;

- здійснення підготовки правників виключно на базі повної загальної середньої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання – в системі освіти України є фахові юридичні коледжі, які на платній основі

відповідно до Закону України «Про вищу освіту» здійснюють підготовку бакалаврів на базі неповної середньої освіти, випускники цих навчальних закладів успішно працюють в правничій сфері юрисконсультами. Жодних підстав для їх ліквідації немає.

Зміна структури вищої правничої (юридичної) освіти:

- перехід на наскрізну (без поділу на бакалаврський і магістерський рівні) підготовку правників за освітнім рівнем «Магістр» - це є порушенням Закону України «Про вищу освіту». Тим більше, що в умовах війни, відомчі заклади вищої освіти через нестачу кадрів здійснюють дострокові випуски бакалаврів, які успішно здійснюють оперативно-службову діяльність;

- відмова від підготовки правників за освітніми рівнями молодший бакалавр та бакалавр права – за законодавством молодшого бакалавра вже не готують, а відмова від бакалавра права є порушенням Закону України «Про вищу освіту», Конституції України та міжнародних стандартів вищої освіти;

- відмова від підготовки правників за заочною формою здобуття освіти – на сьогодні, у зв’язку з достроковими випусками бакалаврів, останні переходять на заочну форму здобуття вищої освіти. Крім того, при бажанні людини отримати другу вищу освіту буде порушено її право на освіту та працю.

Враховуючи викладене, вважаємо, що опрацьована Концепція не відповідає діючому законодавству та не спрямована на покращення освітнього процесу, а запропоновані механізми з її реалізації є неприйнятними.

Артем БОНДАРЕНКО,
курсант 2 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина УМРИХІНА,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету № 2 Донецького державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА МОТИВАЦІЮ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Сучасне Українське суспільство потребує висококваліфікованих працівників поліції, тому питання професійного навчання майбутніх правоохоронців набуває нового значення і все частіше привертає увагу науковців. Одним із пріоритетних завдань сьогодення є формування кваліфікованої особистості, професіонала-фахівця. Станом на даний час впроваджуються, як вітчизняні та і міжнародні програми, пов'язані з організацією та створенні належних умов для розвитку професійної освіти та виховного процесу. Завданням і основною ціллю якої є підготовка випускників вищих навчальних закладів системи МВС, з високим рівнем професійної спрямованості, мотивації, сформованим «професійним Я».

Важливість професійної освіти майбутніх працівників правоохоронної системи обумовлена її значимістю в досягненні таких соціально важливих завдань, які безпосередньо пов'язані з підготовкою висококваліфікованих спеціалістів у сфері правоохоронної діяльності, як захист прав, свобод та інтересів усіх учасників суспільних відносин у процесі динамічного розвитку громадського суспільства і держави [1, с. 96].

Варто було б висвітлити на які саме аспекти впливає професійна освіта:

1. Формування розуміння сутності та важливості професії. Освітній процес знайомить курсантів з історією поліції, її роллю в суспільстві, основними завданнями та функціями. Допомагає усвідомити відповідальність і вагомість майбутньої професії та її вплив на життя громадян.

2. Набуття необхідних знань та навичок. Професійна освіта забезпечує курсантів теоретичними знаннями у галузі права, кримінології, психології, тактики поліцейської діяльності тощо. Практичні заняття, тренінги та симуляції розвивають необхідні навички: затримання, самооборони, надання першої медичної допомоги, комунікації, роботи з технічними засобами. Впевненість у власних знаннях та вміннях є потужним мотиватором.

3. Розвиток професійної компетентності. Якісна освіта сприяє формуванню професійної компетентності, тобто здатності ефективно застосовувати знання та навички на практиці, та для вирішення службових

завдань у різних ситуаціях. Відчуття власної компетентності підвищує мотивацію впевненість та бажання до професійного зростання та вдосконалення.

4. Ознайомлення з етичними стандартами та правовими нормами. Освітній процес акцентує увагу на етичних принципах діяльності поліцейського, стандартах поведінки, дотриманні законності та прав людини. Розуміння цих норм формує внутрішню мотивацію діяти чесно та справедливо. Також це допомагає формуванню ідентичності поліцейського та вихованні його особистості

Найбільш вагомим аспектом освіти є становлення ідентичності поліцейського. М. Дубінка засвідчує, що професійна ідентичність має різні джерела формування. Одним з них є професійна освіта, зміст якої забезпечує певний ступінь ідентичності випускника з образом професіонала. Саме тому освітня система поряд із передачею знань і вмінь (інформуванням) повинна забезпечувати умови для навчання і виховання справді талановитої, всебічно розвиненої особистості, орієнтованої на ефективну професійну діяльність, споріднену із власними суб'єктивними структурами.

Як зазначає колектив авторів, що саме на етапі професійного навчання у майбутніх правоохоронців формуються певні якості та професійні навички, засвоюються необхідні знання. Відбувається корекція уявлень про майбутню службу, інтеріоризація культури професійного середовища, розширення власного соціального досвіду за рахунок налагодження перших професійних в'язків, які в майбутньому сприятимуть підвищенню ефективності трудової діяльності [3, с. 85]. Процес навчання підтримує адекватні ідентифікаційні процеси або корегує недоліки професійного вибору, які можуть привести до втрати інтересу щодо майбутньої спеціальності та розчаруванню в ній. Виявлення професійної мотивації дозволяє також знайти правильні шляхи її формування та зміцнення у процесі навчання у вищому навчальному закладі системи МВС (від чого залежить наступна професійна діяльність), а також під час адаптації випускника на робочому місці; удосконалювати сам процес

навчання залежно від розуміння важливості того чи іншого предмета для наступної професійної діяльності [2, с. 79].

Професійна освіта та виховний процес відіграють ключову роль у формуванні мотивації майбутніх поліцейських. Саме в закладах освіти закладаються не лише фахові знання та навички, а й морально-етичні орієнтири, які визначають ставлення до служби, до громадян та до закону. Комплексний виховний підхід, що поєднує патріотичне виховання, розвиток почуття відповідальності та гідності, формує в курсантів внутрішню готовність до служіння суспільству. Взаємодія з досвідченими наставниками та чітке усвідомлення значущості поліцейської професії підвищують рівень внутрішньої мотивації здобувачів освіти. Успішне поєднання даних компонентів забезпечує підготовку не лише кваліфікованого фахівця, а й свідомого громадянина, здатного діяти на засадах справедливості, законності та гуманізму.

Список використаних джерел

1. Макарова О. Обґрунтування комплексної програми розвитку професійної ідентичності для майбутніх поліцейських. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 07 квіт. 2017 р. Харків, 2017. С. 95–99. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/07_04_2017/pdf/30.pdf
2. Макарова О. Умови розвитку професійної ідентичності майбутніх правоохоронців під час навчання у вищому навчальному закладі зі специфічними умовами навчання. Вісник Національного університету оборони України. 2018. №2. С. 74–81. URL: https://doi.org/10.33099/2617-6858-2018-50-2-74-81
3. Бондаренко В., Сягровець В., Русанівський С. Професійне самовдосконалення правоохоронців у контексті реформування освіти системи МВС України. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2020. №3. С. 83–90. URL: https://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2020_2/13.pdf
4. Дубінка М. Дослідження питання професійної ідентичності як детермінанти процесу професійного самовизначення у працях зарубіжних учених. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2022. №206. С. 113–121. URL: https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-206-113-121

Ольга БОНДАРЕНКО,
доцент кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРАВА

На даний час розвиток суспільних відносин тісно пов’язаний зі стрімким використанням різноманітних цифрових технологій, що в свою чергу призвело до процесу соціальної трансформації, а саме інформатизації суспільних відносин, що проявляється у використанні цифрових технологій у різних сферах життєдіяльності людини та громадянина в Україні. В результаті зріс не аби який інтерес до пізнання штучного інтелекту (ШІ) та використання його, зокрема, і в освіті.

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій штучний інтелект відіграє все більш помітну роль у системі підготовки майбутніх правників. Його впровадження в юридичну освіту відкриває широкі можливості для оптимізації навчального процесу, підвищення ефективності засвоєння матеріалу та формування практичних навичок. ШІ може виступати як інструмент для глибшого аналізу правових норм, моделювання судових процесів, автоматизованої перевірки знань і навіть створення індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів. Використання таких систем, як ChatGPT, допомагає студентам опрацьовувати великі масиви інформації, формулювати юридичні висновки, готувати проєкти документів та швидко отримувати відповіді на вузькоспеціалізовані запитання.

Позитивним моментом є те, що знайомство з можливостями штучного інтелекту уже на етапі навчання формує у них навички, необхідні для ефективної юридичної практики у цифрову епоху. Це особливо актуально в умовах динамічних змін законодавства, електронного судочинства та розвитку правових

технологій (legal tech), що підвищує конкурентоспроможність майбутнього юриста на ринку праці.

Але аналізуючи ситуацію вбачаємо, що він і породжує низку проблем як загального, так і спеціального характеру, які потребують їх вирішення задля забезпечення високої якості освіти та отриманих знань здобувачем.

Основною причиною занепокоєння є те, що поява ШІ та ChatGPT вплинуть на академічну доброчесність, що представляє собою, відповідно до проєкту Закону України «Про академічну доброчесність» [1], сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності. В результаті чого може зменшитися якість навчання, якщо не адаптувати методики освітнього процеси до викликів сучасності.

ШІ - це новий інструмент, який, безумовно, має багато переваг і відкриває нові можливості, проте, це і технологія, якою можна зловживати. Технологія ШІ не керується поняттями моралі чи доброчесності, а відтак, всю відповідальність покладено на користувача. Бо поняття академічна доброчесність, по суті, передбачає сукупність людських якостей, якими має керуватися учасник навчального процесу для забезпечення довіри до результатів його навчальних чи наукових досягнень. Відтак, для студента, що володіє спеціальними навичками взаємодії з чат-ботом, досить легко згенерувати відповідь на поставлене перед ним завдання та видати її за власну. Це, певним чином, знецінює та руйнує існуючу систему оцінювання та постає новим викликом для освітян [2].

Безумовно, ефективність, інноваційний характер здійснення діяльності з використанням штучного інтелекту (роботів) вказують на суттєві переваги у їх використанні, але ті проблемні питання, що виникають в процесі використання ШІ обумовлюють потребу проведення досліджень з метою розробки правничих підходів, на основі яких вдасться запровадити якісне правове регулювання використання ШІ в освіті та безпосередньо при підготовці майбутніх юристів.

Для нашої країни схвалення у 2020 році Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні - це великий крок, який допоможе інтегрувати інноваційні

технології в економічно важливі сектори держави. Відповідно до якої застосування штучного інтелекту планується у дев'яти галузях, і до їх числа входить і освіта.

Матеріали провідних європейських та вітчизняних досліджень допоможуть університетам України розробити стратегічні підходи до цифрового навчання та викладання і посилити відповідний потенціал. Так, Том Вільямс та Джек Гроува у своїй роботі «П'ять способів, якими штучний інтелект вже змінив вищу освіту» (Five ways artificial intelligence hasalreadych anged higher education) [3] наголошують, що нові потужні технології вже змінюють роботу університетів. Так, від моменту появи ChatGPT та його наступника GPT-4 освітяни почали активно аналізувати потенційні можливості й ризики їх застосування. І хоча основна дискусія поки що зосереджена на майбутньому впливі ШІ, багато університетів перенесли її у практичну площину [2]

Отже, як висновок можемо зазначити, що етична взаємодія людини з технологіями штучного інтелекту здатна сприяти науковим проривам, проте водночас існує очевидний ризик їх неналежного використання. Штучний інтелект слід розглядати як сучасний інструмент, що може істотно посприяти як у процесі набуття знань, так і в оцінюванні їхньої якості та ефективності, підвищуючи загальний рівень освітніх результатів. Уже сьогодні викладачі та науково-педагогічні працівники повинні усвідомлювати нові реалії вищої освіти з усіма її викликами й перспективами. Водночас важливо звертати увагу на етичний бік використання ШІ в юридичній освіті: майбутні юристи мають усвідомлювати межі допустимого застосування технологій, відповідальність за їхні наслідки та значення людського фактору в ухваленні правових рішень. Тому штучний інтелект стає не лише допоміжним засобом у навчанні, а й ключовим чинником модернізації підготовки юристів, що відповідає викликам сучасності та вимогам майбутньої правової практики. Але стрімке зростання популярності використання технологій ШІ становить інтелектуальний виклик, що вимагає подальшого аналізу, дослідження та вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Про академічну доброчесність. Проєкт Закону України від 08.01.2024 №10392 URL: https://ips.ligazakon.net/document/ji10516a?an=2
2. Андрощук А.Г., Малюга О.С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. International Science Journal of Education and Linguistics. 2024. 3(1). P. 27-35 URL: https://isg-journal.com/isjel/article/view/661/376
3. Tom WilliamsJack GroveFive ways AI has already changed higher education.URL:https://www.timeshighereducation.com/depth/five-ways-ai-has already-changed-highereducation?utm_source=newsletter&utm_medium= email&utm_campaign =editorial-weekly&spMailingID=25829776&spUserID= MTAxNzcwOTEyM

Павло БОРОДИЧ,
доцент кафедри пожежної та рятувальної підготовки навчально-наукового інституту Оперативно-рятувальних сил Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент,
полковник служби цивільного захисту
Олександр ПИШНИЙ,
здобувач вищої освіти Національного університету цивільного захисту України

РОЗРОБКА НОРМАТИВУ РЯТУВАННЯ ПОСТРАЖДАЛОГО НА НОШАХ РЯТУВАЛЬНИХ ВОГНЕЗАХИСНИХ

У доповіді запропонована розробка науково обґрунтовані нормативи рятування постраждалого з приміщення за допомогою нош НРВ-1. Розробка нормативів має у своїй основі порівняння результатів одного випробуваного з результатами інших випробуваних. Порівняльні норми можуть бути побудовані за допомогою віднесення відповідного відсотка розглянутого особового складу до нормативу, що йому посильний.

Процес рятування постраждалого з приміщення за допомогою НРВ-1 містить досить велику кількість різноманітних операцій, що підлягають виконанню, відповідно до центральної граничної теореми можна вважати, що закон розподілу часу оперативного розгортання буде нормальним незалежно від закону розподілу часу виконання окремих операцій [1]. Використовуючи

значення зворотної функції Φ^{-1} стандартного нормального розподілу, шукані оцінки часу рятування можуть бути визначені як [1] :

$$t_5 = \bar{t} + G \cdot \Phi^{-1}(\tilde{P}_5), \quad (1)$$

$$t_4 = \bar{t} + G \cdot \Phi^{-1}(\tilde{P}_4 + \tilde{P}_5), \quad (2)$$

$$t_3 = \bar{t} + G \cdot \Phi^{-1}(\tilde{P}_3 + \tilde{P}_4 + \tilde{P}_5), \quad (3)$$

де $\bar{t}$ математичне очікування виконання процесу рятування, с;

G середньоквадратичне відхилення, с;

$\hat{P}_3, \hat{P}_4, \hat{P}_5$ середньозважені оцінки відповідних часток (частот) можливих результатів віднесених, відповідно, до оцінки «відмінно», «добре», «задовільно».

Для визначення середньозважених оцінок відповідних часток можливих результатів був використаний метод експертної оцінки. В якості експертів виступили викладачі Національного університету цивільного захисту України та співробітники оперативно-координаційного центру Головного управління ДСНС у Черкаській області. Їм було запропоновано надати відповідну частку усіх можливих результатів, віднесених, відповідно (як це прийнято в оперативно-рятувальній служб в даний час), до оцінки «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно». У той же час експертні оцінки характеризуються тим, що думки конкретних експертів можуть суттєво відрізнятись між собою. Щоб зменшити вплив некомпетентних експертів на підсумкову оцінку, яка і буде використовуватись для визначення частки результатів, що відповідають конкретній оцінці нормативу, пропонується метод визначення усередненої оцінки експертів, в основі якого лежить середньозважене значення тих оцінок, які надали експерти.

В основі розрахунку вагового коефіцієнта конкретного експерта лежить розрахунок суми квадратів відхилень запропонованих ним значень від середніх значень, отриманих в результаті аналізу всіх результатів ваговий коефіцієнт вище в того експерта, у якого результати менше відрізняються від відповідних середніх значень.

Щоб накопичити вихідні дані, необхідні для експертної оцінки, доцільно використовувати спеціальну форму, в якій зазначається оцінка, яку і-ий (i = 1, 2, ..., k, де k кількість експертів) експерт вважає за доцільне виділити для оцінки j-ї частки (j = 5, 4, 3 та 2) всіх можливих результатів виконання нормативу.

За аналогією з підходом, викладеним в [1], де для оцінки середньозваженого часу виконання даної операції використовуються вагові коефіцієнти експертів, що спираються на оцінки дисперсій часу її виконання, обробку результатів експертного опитування було проведено в наступній послідовності.

Розрахунок величин середньої оцінки, яку пропонується виділити для оцінки j-ї частки всіх можливих результатів виконання нормативу:

$$\overline{P}_j = \frac{\sum_{i=1}^{k} P_{ij}}{k}. \qquad (4)$$

Розрахунок суми квадратів відхилень по кожній частки всіх можливих результатів виконання нормативу між оцінкою, яку пропонує і-ий експерт, і її середнім значенням:

$$S_i = \sum_{j=1}^{l} \left(P_{ij} - \overline{P}_j\right)^2. \qquad (5)$$

Визначення усередненої оцінки експертів по j-ій частки всіх можливих результатів, яке здійснюється шляхом знаходження середньозваженого значення за оцінками всіх експертів

$$\widetilde{P}_j = \sum_{i=1}^{l} q_i \cdot P_{ji}\ , \qquad (6)$$

де $q_i = \frac{S_i}{S_0}$ ваговий коефіцієнт і-го експерта;

S_0 постійна, яка вибирається з умови

$\sum_{i=1}^{k} S_i = 1$, тобто $S_0 = \frac{1}{\sum_{i=1}^{k} \frac{1}{S_i}}$.

Використовуючи (1), (2), (3) та дані [1] були розраховані оцінки часу рятування постраждалого з використанням НРВ-1

$$t_5 = 911{,}5 + 98{,}5 \cdot \Phi^{-1}(0{,}144) = 809{,}7 \text{ с};$$

$$t_4 = 911{,}5 + 98{,}5 \cdot \Phi^{-1}(0{,}366 + 0{,}144) = 913{,}9 \text{ с};$$

$$t_3 = 911{,}5 + 98{,}5 \cdot \Phi^{-1}(0{,}366 + 0{,}366 + 0{,}144) = 1022{,}2 \text{ с}.$$

Використовуючи підходи, що запропоновані в [1] були розроблені нормативи рятування постраждалого з приміщення з використанням нош рятувальних вогнезахисних:

$$t_5 = 810 \text{ с};\ t_4 = 910 \text{ с};\ t_3 = 1020 \text{ с}.$$

Список використаних джерел

1. Бородич П. Ю. Розробка нормативу рятування постраждалого з колектору / П.Ю. Бородич, Р.В. Пономаренко, П.А. Ковальов, В.П. Тишаков. Проблеми надзвичайних ситуацій: зб. наук. праць / НУЦЗ України. Вип. 27. Харків: НУЦЗУ, 2018. С. 10–16. https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol27/borodich.pdf

Павло БОРОДИЧ,
доцент кафедри пожежної та рятувальної підготовки навчально-наукового інституту Оперативно-рятувальних сил Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту
Кіріл ТРЯПКІН,
здобувач вищої освіти Національного університету цивільного захисту України

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ГАЗОДИМОЗАХИСНИКІВ

У дослідженні наведені результати оцінки функціонального стану курсантів різних курсів, визначено максимальну працездатність та придатності виконувати оперативні завдання, запропонувані види практичних вправ для підвищення та підтримки максимально ефективного стану газодимозахисників.

Для оцінки рівня фізичної працездатності використовується метод функціональної проби з дозованим фізичним навантаженням (степ-тест) [1]. При проведенні тесту використовуються сходи висотою 25 і 50 см, секундомір і метроном. Тест полягає в контролі за частотою серцевих скорочень (ЧСС) на початку четвертої хвилини дії першого й другого фізичної навантажень.

Газодимозахисник (у повсякденному одязі) при температурі 20^0С виконує два дозовані фізичні навантаження при сходженні на сходи протягом 4 хвилин. Перше навантаження полягає в підйомі на сходинку висотою 25 см і спуску з неї зі швидкістю 20 сходжень в одну хвилину; друга (проводяться через дві хвилини після першої) – у підйомі на сходинку висотою 50 см у тім же темпі. Темп сходження задається метрономом. Пульс прощупується пальцями на лівій артерії кисті руки. Інтегральний показник, що характеризує здатність людини (рівень його загальної фізичної працездатності) виражається кількісно через значення фізичної працездатності, PWS_{170} (кгм/хв·кг) на 1 кг маси тіла і розраховується по формулі:

$$PWS_{170} = \frac{N_1 + (N_2 - N_1) \cdot \dfrac{170 - P_1}{P_2 - P_1}}{M}, \qquad (1)$$

де P_1 *и* P_2 - ЧСС на початку 4-й хвилини дії, відповідно до перших і других фізичних навантажень, хв$^{-1}$;

M - маса тіла, кг;

170 хв$^{-1}$ – критерій граничного фізичного навантаження для ЧСС людини;

N_1 *и* N_2 - потужність зробленої роботи при першому та другому навантаженнях, кг·м/хв.;

$$N = f \cdot M \cdot h, \qquad (2)$$

де $f = 20$ - швидкість сходження на сходинку, хв$^{-1}$;

h - висота сходи, м.

Одержавши значення загальної фізичної працездатності, їх порівнюють із даними [1], по якій оцінюють фізичну працездатність газодимозахисника на основі PWS_{170} на 1 кг маси тіла.

Використовуючи (3) було розраховано середнє значення показника фізичної працездатності, PWS_{170} (кгм/хв·кг) для кожного курсу окремо.

$$PWS_{170(1...4)курс} = \frac{1}{\text{n}} \cdot \sum_{\text{i=1}}^{n} PWS_{170i(1...4)курс} \quad (3)$$

Отримані результати з 5 % рівнем значимості описуються рівнянням

$$y = -0{,}8857 \cdot x^2 + 6{,}6143 \cdot x + 9 \ , \quad (4)$$

де x – курс навчання.

Параметри (4) дозволили спрогнозувати, що якщо рівень підготовки не зміниться, то курсанти четвертого курсу через рік ще більше погіршать показники своєї фізичної працездатності.

Для порівняльної оцінки здатності орієнтуватися в просторі використовується показник динамічної стійкості (ДС) [1]. Для цього випробуваний повинен подолати дистанцію 10 м уздовж прямої лінії із закритими очима (їх для цього зав'язують або, якщо використовується шолом-маска, окуляри закриваються непрозорим матеріалом). Показник динамічної стійкості розраховується в такий спосіб:

$$ДС = \Delta L \cdot t \, , \quad (5)$$

де ΔL - відхилення від осі під час подолання 10-метрової дистанції із закритими очами, см;

t - час подолання дистанції, с.

Використовуючи (5) було розраховано середнє значення показника динамічної стійкості *ДС* для кожного курсу окремо.

$$ДС_{(1...4)курс} = \frac{1}{\text{n}} \cdot \sum_{\text{i=1}}^{n} ДС_{i(1...4)курс} \quad (6)$$

Отримані результати з 5 % рівнем значимості описуються рівнянням

$$y = 0{,}7286 \cdot x^2 - 7{,}4514 \cdot x + 23{,}5 \ , \quad (7)$$

де x – курс навчання.

Параметри (7) дозволили спрогнозувати, що динамічна стійкість к четвертому курсу покращується і для її підтримки необхідно проводити вправи зі спеціальної фізичної підготовки в теплодимокамері (наприклад подолання трьохрівневого лабіринту).

Проведенні дослідження показали, що для досягання максимальних результатів необхідно на першому курсі надавати вправи на розвиток загальної фізичної підготовки, методику виконання спеціальних вправ та оперативних завдань. На другому курсі найбільш ефективно проводити тренування зі спеціальної фізичної підготовки. Основними завданнями на третьому курсі є підтримка і максимальне вдосконалення отриманих навичок та вмінь, контроль за фізичним станом курсантів. На четвертому курсі знов звернути увагу на загальну фізичну підготовку для покращення фізичної працездатності.

Список використаних джерел

1. Основи створення та експлуатації засобів індивідуального захисту / Стрілець В.М., Ковальов П.А., Бородич П.Ю., Росоха С.В. Харків : НУЦЗУ, 2014. 360 с.

Сергій БРАТКОВ,
доцент кафедри поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ПОЛІЦІЇ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Роль поліції в системі національної безпеки у воєнний час зазнала значних змін, особливо у відповідь на складність сучасних конфліктів і суспільних змін. Традиційно займаючись охороною правопорядку, поліція все частіше бере на себе розширені обов'язки, які перетинаються з національною безпекою, особливо під час значних історичних подій, таких як збройна агресія російської федерації проти України. Ця еволюція відображає більш широку трансформацію у

сприйнятті безпеки, коли правоохоронні органи розглядаються не лише як захисники громадського порядку, але й як невід'ємний компонент національної стратегії оборони [1].

Слід зазначити, що мілітаризація поліції відбулась після подій 24 лютого 2022 року, які спричинили переоцінку поліцейських практик у контексті «відсічі і стримування збройної агресії російської федерації». Ця зміна призвела до збільшення фінансування, придбання обладнання військового зразка і прийняття агресивної тактики.

Нормативно-правова база, що регулює діяльність поліції під час війни, має вирішальне значення для розуміння її розширеної ролі. Ці рамки визначають повноваження та обов'язки правоохоронних органів щодо національної безпеки, охоплюючи різноманітні сфери суспільства. Взаємодія між поліцією і військовими операціями стає більшою, оскільки правоохоронні органи часто співпрацюють з військовими структурами для протидії загрозам національної безпеки [2].

Оскільки поліція продовжує виконувати свою подвійну роль – забезпечувати дотримання законів і підтримувати національну безпеку, дискусії навколо її мілітаризації, впливу на громадянські свободи та наслідків для відносин у суспільстві залишаються в центрі уваги громадськості. Цей багатогранний і динамічний контекст висвітлює виклики, з якими стикаються правоохоронні органи, намагаючись збалансувати ефективні заходи безпеки із захистом прав особистості в епоху, позначену постійними загрозами і суспільними змінами [3].

Період після 24 лютого 2022 ознаменувався ще однією значною трансформацією, що призвело до переоцінки стратегій та ресурсів поліції. Мілітаризація поліцейських сил ставала все більш виправданою під виглядом національної безпеки, змінюючи динаміку відносин між правоохоронними органами та громадами.

Нормативно-правова база, що регулює роль поліції в забезпеченні національної безпеки у воєнний час, охоплює різні закони і нормативні акти, які

визначають повноваження, обов'язки поліцейських. Правова база також відображає еволюцію характеру поліцейської діяльності в контексті національної безпеки. Мілітаризація поліції розширила її оперативні можливості, особливо в боротьбі зі збройною агресією російської федерації проти України. Закон України «Про Національну поліцію» ст. 46-1 надає право поліцейським поліції особливого призначення під час дії воєнного стану в разі залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, а також при виконанні завдань щодо участі в обороні держави застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку в установлених для з’єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України, що підвищує їхню здатність підтримувати громадську та національну безпеку [4].

Організаційна структура поліції в системі національної безпеки у воєнний час часто має мілітаризований характер, що впливає на процеси прийняття рішень та оперативну динаміку правоохоронних органів. Така мілітаризована структура дозволяє поліції функціонувати в якості виконавчого органу, що приймає рішення, особливо в умовах збройної агресії [5].

У воєнний час роль поліції виходить за рамки традиційного забезпечення правопорядку і включає підтримання порядку та сприяння зусиллям з відновлення постраждалих громад. Вони беруть участь у таких важливих операціях, як управління розподілом продовольства у воєнний час, захист життєво важливої інфраструктури та забезпечення справедливого розподілу товарів першої необхідності, запобігаючи таким чином накопиченню запасів і діяльності чорного ринку [6].

Ця багатогранна роль підкреслює важливість добре структурованої поліцейської організації, здатної адаптуватися до вимог національної та громадської безпеки під час збройної агресії.

Під час війни роль поліції значно розширюється і виходить за рамки традиційних правоохоронних функцій. Це пов'язано з унікальними викликами,

що виникають у зв'язку зі збройною агресією проти України, і необхідністю підтримувати порядок у суспільстві.

Основні функції поліції у воєнний час включають забезпечення дотримання законів воєнного часу та підтримання громадської безпеки.

1. Забезпечення дотримання законодавства воєнного часу: Поліція покликана забезпечувати дотримання законів, введених у воєнний час, таких як правила відключення електроенергії та інші надзвичайні заходи, спрямовані на захист національної безпеки.

2. Підтримання громадського порядку: Поліція несе відповідальність за підтримання порядку в громаді, який може стати напруженим під час воєнного стану. Це передбачає боротьбу з антигромадською поведінкою та різними видами злочинної діяльності, які можуть зростати в умовах воєнного часу, в тому числі крадіжками та вандалізмом.

3. Співпраця з військовою владою: Поліція тісно співпрацює з військовослужбовцями, щоб забезпечити дотримання дисципліни та законності серед цивільного населення. Це може включати нагляд за військовими перевезеннями та врегулювання ситуацій, коли військові підрозділи взаємодіють з цивільним населенням.

4. Реагування на кризові ситуації: Поліція також бере участь у підтримці екстрених служб під час кризових ситуацій, наприклад, координує рятувальні роботи під час бомбардувань. Їх присутність має вирішальне значення для ліквідації безпосередніх наслідків таких подій, забезпечення безпеки та запобігання хаосу.

Поліцейська діяльність у воєнний час може бути особливо складною. Поліцейські часто стикаються зі збільшенням злочинних можливостей, зумовлених соціальними потрясіннями та порушенням нормальних процесів правоохоронної діяльності. Наприклад, контекст воєнного часу може призвести до зростання рівня злочинності, в тому числі бандитизму та майнових злочинів.

Ця амбівалентність часто ускладнює обов’язки поліції і вимагає ретельного балансу між дотриманням закону та повагою до прав громадян.

Список використаних джерел

1. A sobering reminder": important lessons from World War One – LSE. London School of Economics and Political Science. URL: https://www.lse.ac.uk/research/research-for-the-world/impact/a-sobering-reminder-important-lessons-from-world-war-one.
2. Military involvement in law enforcement. URL: https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-878-stephens.pdf.
3. Why World War I Matters in American History. Organization of American Historians. URL: https://www.oah.org/tah/february/why-world-war-i-matters-in-american-history/.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
5. Public Trust and Law Enforcement—A Discussion for Policymakers. Congressional Research Service. URL: https://sgp.fas.org/crs/misc/R43904.pdf.
6. How the United States' Post-9/11 Wars Helped Militarize U.S. Police. Watson Institute for International and Public Affairs. URL:https://watson.brown.edu/costsofwar/files/cow/imce/papers/2020/Police%20Militarization_Costs%20of%20War_Sept%2016%202020.pdf.

Володимир БУГА,
декан факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

ПОЛІЦЕЙСЬКА ОСВІТА У США

Поліція за кордоном є одним з найстаріших державних інститутів, значення якого завжди було і залишається величезним як для суспільства в цілому, так і для всіх без винятку політичних режимів. Це обумовлено, перш за все, соціально-політичним значенням виконуваних нею численних функцій щодо забезпечення встановленого правопорядку за допомогою заходів безпосереднього примусу [1].

Сполучені Штати Америки – це країна, в якій спостерігається постійна модернізація системи освіти. У США немає єдиної національної системи освіти. Для кожного з штатів характерна своя система освіти та свої особливості, тому основною рисою освіти в цій країні є децентралізація [2].

За сучасних умов у Сполучених Штатах Америки (США) досить успішно функціонує одна з найбільш складних за своєю структурою поліцейських систем. Для неї характерна різноманітність організаційно-правових форм, що зумовлюється особливостями історичного розвитку, правовою системою англоамериканського типу, а також федеративним державним устроєм. Поліцейські сили діють на федеральному (ФБР), штатному, місцевому (у містах, графствах та інших муніципальних одиницях) рівнях. Існують органи поліції і в окремих міністерствах та відомствах: міністерстві фінансів, митній службі, службі внутрішніх доходів, федеральних органах контролю за банками та інших, а також приватна поліція [3].

Початковою підготовкою поліцейських в США передбачені мінімальні стандарти і вимоги, обов'язкові для виконання всіма представниками правопорядку. Стандарти навчання залежать від обов'язкової мінімального кількості годин початкової підготовки [4].

У різних штатах вона варіюється від 320 годин (штати Південна Дакота, Теннессі, Канзас) до 690 годин (штат Вісконсін) і до 1040 годин (Гаваї). У зв'язку з такими відмінностями в стандартах між штатами виникають проблеми, пов'язані з процедурами взаємозаліку поліцейської підготовки, пройденої співробітниками поліції в одному штаті, при переході на роботу в інший штат. При відсутності угод між штатами співробітникам поліції іноді доводиться повторно проходити курс початкової підготовки. І це правильно, адже умови несення служби в різних штатах різняться [4].

Поліцейська освіта у країнах ЄС і поліцейська підготовка в США мають трирівневу будову, завдяки якій здійснюються взаємодія та інтеграція із неспецифічними національними освітніми системами:

1) початкове навчання вступників на службу в поліцію в навчальних 45 центрах, академіях і інших спеціальних навчальних закладах, як правило, здійснюється територіальними поліцейськими органами. Цей рівень відповідає повній середній освіті або середній професійній освіті;

2) багатопрофільна підготовка поліцейських різних спеціальностей, середнього керівного складу поліції у відомчих освітніх установах або навчальних центрах під керівництвом центральних (територіальних) органів поліцейського управління. Цей рівень зазвичай відповідає ступеню бакалавра;

3) підготовка управлінських кадрів поліції, старших і вищих офіцерів у поліцейських академіях, навчальних центрах або інших відомчих освітніх установах, а також у загальних університетах за спеціальними програмами, які належать до поліцейської, юридичної, управлінської тощо спеціалізації. Мінімальним тут звичайно є диплом бакалавра, а максимальним – диплом магістра. Трирівнева система професійної відомчої освіти передбачає поступове поглиблення знань, умінь, навичок у процесі просування по службі і необхідності негайного реагування на зміни у службовій діяльності. Паралельно з основними рівнями професійної освіти діє широка багатопрофільна мережа додаткової освіти або післядипломної освіти – підвищення кваліфікації, удосконалення та перепідготовки поліцейських кадрів, яка функціонує як на базі навчальних закладів, так і у формі службової підготовки безпосередньо на місці служби. Окрім можливості отримати відомчу освіту, все більше поліцейських відряджаються або самостійно вступають до університетів, інститутів, коледжів. Почастішали випадки прийому на роботу в поліцію людей, що вже мають одну або навіть дві вищі освіти [5; 6, с. 161].

Істотною особливістю системи підготовки поліцейських у США є наявність численних приватних і державних центрів підготовки. Один з найбільших федеральних центрів з підготовки кадрів для правоохоронних органів знаходиться в штаті Джорджія (графство Глінко). Ще у 1970 році уряд США прийняв рішення про створення замість численних невеликих навчальних закладів з підготовки кадрів для різних урядових органів одного потужного 46 навчального центру. У теперішній час це один з найбільших навчальних закладів США, що здійснює підготовку на короткострокових курсах (до 18 місяців) фахівців більше 70 правоохоронних відомств [3].

Система підготовки поліцейських у США є багаторівневою та варіативною, що зумовлено як федеральною структурою держави, так і специфікою місцевого самоврядування. Підготовка здійснюється як у спеціалізованих поліцейських академіях, так і в рамках коледжів та університетів, що сприяє поєднанню прикладного та академічного компонентів у навчальному процесі. Особлива увага приділяється практичним навичкам, володінню зброєю, фізичній підготовці, а також опануванню стандартів професійної етики, комунікації з населенням та реагування на кризові ситуації.

Попри досягнення, система потребує подальших реформ у напрямі підвищення єдиних національних стандартів підготовки, розширення гуманітарного компоненту освіти, зокрема з прав людини, деескалації конфліктів та культурної чутливості.

Американський досвід демонструє як переваги, так і виклики децентралізованого підходу до підготовки поліцейських, і може бути корисним для аналізу та модернізації систем підготовки правоохоронців у інших країнах.

Список використаних джерел

1. Адміністративне право зарубіжних країн : курс лекцій / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, О. Є. Користін та ін. ; за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 528 с. URL: http://pidruchniki.com/1278021258836/pravo/struktura_sistema_upravlinnya_politse yskimi_organami_okremih_zarubizhnih_krayin.
2. Система освіти в США. URL: http://wyr.com.ua/sistema-osviti-v-ssha.html.
3. Савченко А. Система підготовки поліцейських у США URL: http://policereform.org/articles/sistema_pidgotovki_policejskih_u_ssha.
4. Як в Америці навчають копів або чому українська поліція вбиває людей URL: http://mmr.net.ua/autoworld/13485.
5. Кікоть В. Я., Столяренко А. М. Юридична педагогіка : підручник. Харків : Юнити-Дана, 2004. 895 с.
6. Столяров Д. В. Шляхи удосконалення службової підготовки поліцейських з урахуванням досвіду країн ЄС та США. Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів І міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 трав. 2016 р. / МВС України, Департамент патрул. поліції України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2016. С.160–164.

Ганна БУГА,
начальник відділу організації наукової роботи
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент;
Сергій КУЗЬМЕНКО,
професор кафедри цивільного, трудового права та
права соціального забезпечення факультету № 4
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор наук з державного управління, професор

ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У НІМЕЧЧИНІ

Проблема підготовки висококваліфікованих фахівців правоохоронних органів є актуальною для всіх країни світу. За всієї різниці у підходах і можливостях їх практичної реалізації позиції спеціалістів – учених і практиків збігаються в головному: кадровий потенціал правоохоронних органів – це найважливіший компонент ефективної правоохоронної діяльності [1].

Для Німеччини високий рівень освіти – запорука успіху в майбутньому. Специфіка підготовки у вищих професійних школах полягає в її цілеспрямованій орієнтації на вимоги практики. Для вищих професійних шкіл характерний більш тісний взаємозв’язок теоретичної і практичної підготовки [2; 3].

Кожна країна має власні унікальні системи підготовки фахівців у сфері правоохоронної діяльності, які були створені під впливом різних чинників, однак усі вони мають характерні особливості [4]. Особливістю підготовки поліцейських у Німеччині, є те, що підготовка поліції здійснюється без отримання студентами навчальних закладів поліції вищої юридичної освіти, і це є головною відмінністю від вітчизняної підготовки поліцейських у закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України та від підготовки в низці інших держав світу [5, с. 249].

Німецьку модель освіти вирізняють ґрунтовність базової підготовки, наявність у змісті навчання незалежно від спеціалізації спільних компонентів, обов’язкове додаткове навчання перед призначенням на нову посаду, логічна

послідовність і спадкоємність рівнів освіти, більш тривалі терміни навчання порівняно з іншими країнами (загалом на всіх рівнях – 7,5 років) [6].

Слід відмітити, що підготовка поліцейських кадрів у Німеччині здійснюється в рамках програм, складених Поліцейською академією. До навчання поліцейських у Німеччині відносяться дуже серйозно: це єдина країна, де на навчання одного поліцейського витрачається 60 тисяч євро, а тривалість курсу навчання складає 2,5 роки. Перший рік направлений на вивчення основ теорії і практики поліцейської діяльності, за ним іде рік служби в діючих підрозділах під керівництвом досвідчених наставників, після цього ще півроку теоретичного навчання, яке завершується іспитом на звання поліцейського. Поліцейські школи мають хорошу навчальну базу і раціонально поєднують навчання теорії і її закріплення практикою. На практичних заняттях майбутні поліцейські набувають різноманітні навики: від авто переслідування в 48 міських і сільських умовах до стрільби по рухомих цілях. Особлива увага приділяється загально-фізичній підготовці, плаванню і зайняттю різними видами спорту [7]. До теоретичного курсу входить вивчення федеральних законів і законів окремих земель, розслідування злочинів, основ регулювання транспорту, способів надання першої медичної допомоги, проблем взаємодії із населенням [8].

Необхідно зазначити, що Поліцейська академія є не тільки головною в єдиній загальнонаціональній системі підготовки поліцейських кадрів різного рівня, але й основним центром науково-дослідницької діяльності, розробок у сфері охорони правопорядку. На базі Поліцейської академії проводяться курси підвищення кваліфікації керівного складу, які відвідують до 2000 чоловік на рік, у тому числі і слухачі із різних країн світу. Поліцейська академія має постійні робочі контакти з аналогічними організаціями в багатьох країнах і здійснює обмін інформацією по всіх питаннях, пов’язаних з діяльністю органів охорони правопорядку. Для ознайомлення з останніми досягненнями в поліцейській діяльності академією випускається багато звітів на рік і регулярно провадяться семінари і зустрічі, у тому числі і міжнародні. У навчальних програмах з підготовки фахівців для поліцейських служб велике місце належить

напрацюванню навичок і вмінь роботи з науково-технічними засобами, котрі надзвичайно широко застосовуються в роботі поліції [3].

З загального числа поліцейських сержанти складають 80%, які так і звільняються у відставку в цьому званні, 19% поліцейських просуваються по службі, закінчивши трьохрічні навчальні курси у спеціалізованих навчальних закладах і отримавши звання інспектора. І лише 1% отримавши відповідно освіту в Поліцейській академії в Мюнстері, висуваються на керівні посади. Навчання в академії здійснюється на основі різнопредметного підходу, що гарантує поліцейським можливість проводити операції і приймати рішення з урахуванням різних політичних, соціальних і правових факторів. Відповідно до цього, керівництвом розроблено навчальний план для єдиної підготовки слухачів вищої служби поліції, що є незмінним більше 10 років. Він визначає основи навчання та мету, керівні ідеї щодо підготовки кадрів, розподіл та організацію навчання слухачів протягом 2 років. Проводиться підготовка висококваліфікованих фахівців за спеціальностями: управління, поліцейський менеджмент і правові та соціальні науки. Науково-викладацьким складом академії проводиться викладання організаційних та економічних наук, вчень про поліцейські операції, криміналістики, кримінології, транспортного вчення, поліцейської техніки. Поліцейська академія є не тільки головною в єдиній загальнонаціональній системі підготовки поліцейських кадрів різного рівня, але й основним центром науково-дослідної діяльності, розробок у сфері охорони правопорядку. На базі Поліцейської академії проводяться курси підвищення кваліфікації керівного склад, які відвідують до 2 тисяч чоловік на рік, у тому числі з різних країн світу [7].

Отже, аналіз системи підготовки поліцейських у Німеччині засвідчив високий рівень професіоналізму та інституційної впорядкованості цього процесу. Ключовими характеристиками є поєднання теоретичної підготовки з практичним навчанням, тісна взаємодія з закладами вищої освіти, а також акцент на розвитку правосвідомості, етичних цінностей і комунікативних навичок майбутніх офіцерів. Варто також відзначити децентралізований підхід до

організації навчання, що дозволяє враховувати особливості окремих федеральних земель. Німецький досвід може слугувати орієнтиром для удосконалення національних систем підготовки правоохоронців, зокрема в аспектах академізації професійної освіти, впровадження дуальної форми навчання та розвитку безперервної професійної освіти впродовж кар'єри поліцейського.

Список використаних джерел

1. Даниленко О.Б. Особливості професійної підготовки фахівців правоохоронних органів в навчальних закладах провідних країн НАТО. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2015. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_5_6.
2. Федченко О. Структура поліцейських органів держав ЄС та правове регулювання їх діяльності. Актуальні проблеми управління та службово-оперативної діяльності органів внутрішніх справ у сучасний період розвитку державності України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 26 жовт. 2007 р. Київ : МП «Леся», 2008. С. 72–77.
3. Харчур Р.Н. Структура навчальних закладів по підготовці поліцейських кадрів у Баварії. URL: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/viewFile/10241/13442.
4. The New Police Training System: Psychological Aspects / D. Shvets, O. Yevdokimova, I. Okhrimenko, Ya. Ponomarenko, Yu. Aleksandrov, S. Okhrimenko, K. Prontenko. Postmodern Openings. 2020. Vol. 11. Iss. 1. Supl. 1. P. 200–217. DOI: https://doi.org/10.18662/ po/11.1sup1/130
5. Ярмакі Х. П., Ярмакі В. Х. Професійна підготовка персоналу поліції в Баварії. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. №3. С. 248–255.
6. Швець Д.В. Використання закордонного досвіду в системі підготовки кадрів для органів і підрозділів Національної поліції України URL: http://univd.edu.ua/scienceactivity/index.php?usid=412&fid=2465.
7. Програма навчання кадрів поліції та порядок проходження служби поліцейськими Німеччини та Бельгії. URL: http://www.edudirect.net/sopids-407-1.html.
8. Обмін досвідом із поліцією Німеччини URL: http://oduvs.edu.ua/news/obmin-dosvidom-iz-politsiyeyu-nimechchini/.

Роксолана БУТИНСЬКА,
завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розвиток інноваційної економіки в Україні, цифровізація всіх сфер життєдіяльності суспільства вимагає сучасного кадрового забезпечення. Особливо гостро ці питання постають у сфері підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони. Окрім того, варто відзначити, що із повномасштабним вторгненням РФ на територію України залученість до оборонного сектору зросла в рази. Водночас держава відіграє важливу роль у підтримці кадрового потенціалу у цій сфері: це і створення сприятливих умов для розвитку, і надання державної підтримки, і загалом заохочення до такої діяльності. Усе це сприяє збільшенню кількості людей, які готові доєднатись до сектору безпеки і оборони та зробити свій внесок у перемогу над російським агресором. З огляду на це, Українська держава має визначити перспективи підготовки керівників, наукових кадрів, професійних спеціалістів для таких пріоритетних сфер.

Технологічна модернізація та розвиток наукомістких технологій викликають значні зміни у структурі зайнятості. Це, зокрема, вимагає іншого підходу до підготовки фахівців для сфери безпеки і оборони. Звичайно, що для таких галузей необхідно готувати висококваліфіковані кадри в університетах світового рівня, які мають наукову та технологічну базу, що здійснюють активну інноваційну діяльність [1]. Наприклад, в американській компанії Lockheed Martin з 125 тис. співробітників новими розробками зайнято понад 70 тис. вчених та інженерів, у тому числі 20 тис. фахівців з електронних систем та програмного забезпечення. Виявивши прогалини у підготовці системних інженерів, у США вирішили збільшити термін підготовки магістрів інженерних наук до восьми років.

У Стратегії національної безпеки України, затвердженій Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р., однією із ключових засад забезпечення національної безпеки визначено стримування,

тобто розвиток оборонних і безпекових спроможностей для унеможливлення збройної агресії проти України [2]. На думку В. Сокуренка, досягти дотримання вказаної засади можна лише завдяки посиленню спроможностей складових сектору безпеки і оборони в результаті підвищення якості й інтенсивності підготовки персоналу для органів державної влади, на які покладаються завдання щодо здійснення оперативних, правоохоронних та оборонних заходів (тобто суб'єктів оборонного і безпекового секторів) [3, с. 210].

Дослідники звертають увагу також на те, що підготовка кадрів для органів сектору безпеки і оборони здійснюється в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, підпорядкованих відповідним центральним органам виконавчої влади. У зв'язку із цим виникає ситуація подвійного підпорядкування, оскільки вказані заклади вищої освіти перебувають одночасно в підпорядкуванні Міністерства освіти і науки України, а також мають дотримуватися вимог, що висуваються Національним агентством з питань забезпечення якості вищої освіти. Певні труднощі виникають під час поєднання вимог Міністерства освіти і науки України та Національного агентства з питань забезпечення якості вищої освіти зі специфічними умовами навчання в таких закладах, що ускладнює їх реформування в загальному руслі відповідних процесів [4, с. 100].

У світлі вищезазначеного стає зрозуміло, що велика надія з підготовки кадрів для сфери безпеки і оборони покладається на заклади вищої освіти (далі – ЗВО), проте ефективним цей процес може бути тільки при формуванні багаторівневої системи безперервної освіти, що забезпечує тісний зв'язок між високотехнологічними виробничими компаніями, державою та ЗВО, які готують їм відповідні кадри.

Принагідно зазначимо, що ця модель отримала назву – «теорія потрійної спіралі» [5, с. 124]. Її змістом є розвиток моделі інноваційного розвитку, який був розпочатий в Англії та Голландії ще на початку XXI ст. професором університету Ньюкастла Г. Іцковіцею та професором амстердамського університету Л. Лейдесдорфом. Така система є моделлю для формування національних

інноваційних систем. Насправді, ще жодна країна світу не має такої досконалої моделі, проте найбільший розвиток вона отримала у США, а її окремі елементи – у деяких розвинених країнах Західної Європи, Бразилії та Японії.

Щодо інноваційного розвитку «модель потрійної спіралі» визначає взаємодію трьох інституцій (наука-держава-бізнес) на кожному етапі створення інноваційного продукту [6, p. 19]. Це динамічна модель міжорганізаційних взаємодій, що виникає під час еволюції економіки та суспільства. Головні особливості цієї моделі полягають у тому, що: 1) для суспільства, заснованого ного на наукових знаннях, характерним є посилення ролі університетів у взаємодії з промисловим сектором та владою; 2) три інституції (університет-держава-бізнес) прагнуть тісної співпраці, при цьому інноваційна складова генерується з цієї взаємодії, а не з ініціативи держави; 3) на додаток до традиційних функцій, кожна із трьох інституцій частково бере на себе функції інших інституційних сфер. На практиці це виявляється у тому, що університети, займаючись освітою та науковими дослідженнями, роблять свій внесок у розвиток економіки через створення нових компаній в університетських інкубаторах. Відповідно, бізнес частково надає освітні послуги, а держава виступає як своєрідний підприємець та інвестор. У цій моделі провідне значення приділяється саме університетам, які перетворюються на підприємницькі університети або університети промислового типу (інноваційні університети), застосовуючи знання на практиці та вкладаючи результати у нові освітні дисципліни.

Щоб залучити промисловість до партнерства із закладами вищої освіти, потрібні ефективніші формати взаємодії з бізнесом. Однак розпоряджатися «відкритими» інноваціями компанія зможе в разі виконання низки вимог, наприклад такої: за допомогою розробки потрібно досягти результату протягом трьох років, інакше інтелектуальну власність буде повернено університету. Це на дає можливість зосереджуватися на найбільш перспективних проєктах і стимулює економічне зростання, приносячи користь суспільству [7, с. 88].

Прикладами плідної співпраці бізнес-структур, ЗВО та держави є розвинені країни світу. Так, у Великій Британії успішним проєктом встановлення партнерських відносин є Спільнота Фарадея, що являє собою розгалужену мережу організацій, що включають фірми, торговельні асоціації, дослідні бюро, університети тощо. У США спеціально створено Національний науковий фонд для стимулювання дослідницької діяльності. Його мета – надати можливість малому бізнесу отримати джерела фінансування для початку нових проєктів. Використання подібного досвіду, з певною адаптацією, можливо, й у нашій країні. Це стане можливим через формування моделі взаємодії ЗВО, держави та бізнесу. У цій моделі бізнес разом із державою створюють сукупний попит на трудовий потенціал, визначаючи основні кількісні та якісні вимоги до працівника сфери безпеки і оборони. Держава визначає кількість бюджетних місць, здійснює фінансування освітніх установ, розробляє державні стандарти та нормативно-правові акти у цій сфері. Також на державу покладено обов'язок забезпечити підготовку фахівців, які відповідають вимогам бізнесу. Особливість такої моделі полягає в унікальному поєднанні трьох складових: цільових контрактів, безперервної освіти, обраних пріоритетних напрямків розвитку економіки. Використання цільових контрактів дозволить підготувати фахівців з вищою та середньою професійною освітою та забезпечити підприємства, установи та організації висококваліфікованими кадрами.

Важливим аспектом результативності взаємодії закладів освіти та бізнесу є класична модель успішного інноваційного розвитку – потрійна спіраль, де партнерами є держава, університети й підприємства. Учасники інноваційного процесу активно взаємодіють між собою шляхом обміну фінансовими, матеріальними та інтелектуальними ресурсами. Саме таке партнерство на сьогодні необхідне для інноваційного розвитку економіки України [7, с. 89].

Отже, виклики й перспективи розвитку сфери безпеки і оборони в Україні тісно пов'язані з адаптацією до умов, у яких змінюється Українська держава, з урахуванням різноманітності потреб суспільства та використання сучасних технологій. Відповідно, невід'ємною складовою підвищення національних

безпекових і оборонних спроможностей виступає модернізація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для сектору безпеки і оборони України за стандартами ЄС та НАТО. Така модернізація покликана гарантувати мирне майбутнє України як суверенної, демократичної і правової держави. Розвиток сфери безпеки і оборони в Україні має потенціал для консолідації суспільства, укріплення соціальної солідарності та розв'язання актуальних проблем боротьби з агресією з боку РФ.

Список використаних джерел

1. Ordeñana X., Vera-Gilces P., Zambrano-Vera J., Jiménez A. The effect of highgrowth and innovative entrepreneurship on economic growth. Journal of Business Research. 2024. Vol. 171. Art. 114243.
2. Про Стратегію національної безпеки України : Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020. Президент України : офіц. сайт. URL: https://www.president.gov.ua/ documents/3922020-35037 (дата звернення: 29.03.2025).
3. Сокуренко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. Право і безпека. 2021. № 3 (82). С. 209–218. URL: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/516-Article%20Text-1407-1-10-20211213%20(1).pdf (дата звернення: 29.03.2025).
4. Андреєв А. Особливості підготовки поліцейських кадрів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С. 100–103.
5. Бажал Ю. М. Реалізація моделі «потрійної спіралі» в інноваційній екосистемі України. Економіка і прогнозування. 2017. № 3. С. 124–139.
6. Fransman M. Models of Innovation in Global ICT Firms: The Emerging Global Innovation Ecosystems. JRC Scientific and Policy Reports. Seville: JRC-IPTS, 2014. 60 p.
7. Максимова Ю. О., Рудик О. Г., Максимов О. С., Задорожний Є. М. Сучасний стан та перспективи вдосконалення співпраці закладів вищої освіти та бізнесу на основі прелімінарингу. Освітня аналітика України. 2024. № 1 (27). С. 88. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/7_Maksymova_Rudyk_Maksymov_Zadorozhnyi_127_2024_84-95.pdf

Руслан ВАЛЄЄВ,
доцент кафедри адміністративного права і процесу ННІПФППДНПУ Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

ІНТЕРАКТИВНІ ПОЛІЦЕЙСЬКІ КВЕСТИ: ПРАКТИЧНА СКЛАДОВА, ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ГЕЙМІФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Службова діяльність поліцейських знаходиться під впливом низки чинників, які суттєво її змінюють, зокрема: необхідність адаптації до умов воєнного часу, розширення завдань поліції, новий спектр правопорушень, глобалізація, організація та технологізація злочинності, поступовий перехід до децентралізованої моделі поліцейської діяльності, орієнтованої на потреби територіальної громади. Професійна підготовка поліцейських має вдосконалюватись та враховувати виклики часу.

В останні роки в Україні такі дослідники, як С. Березенська, К. Бугайчук, Н. Олійник, Т. Олійник, О. Рибалко, Н. Сиротенко, А. Столяревська, А. Стрюк, В. Сокуренко, В. Тюріна, О. Федоренко, Д. Швець, Г. Яворська та інші визначили низку особливостей професійної підготовки правоохоронців за умов суспільних змін та реформування сектору безпеки й оборони. Ґрунтуючись на їх розвідках, у цьому дослідженні ми ставимо за мету стисло схарактеризувати метод інтерактивних поліцейських квестів в контексті поєднання в ньому практичної складової професійної підготовки, її інформатизації та гейміфікації.

Вивчення специфіки підготовки поліцейських у передових країнах Заходу свідчить про значне поширення в межах практичної підготовки сценарного методу та прийому ситуативних завдань, коли здобувачі освіти під керівництвом викладача відпрацьовують практичні дії в ситуаціях, наближених до реальних. Для цього використовується моделювання найбільш типових ситуацій службової діяльності, а також нестандартних екстремальних ситуацій, з підвищеним ступенем ризику. Ця методика активно застосовується і в підготовці вітчизняних поліцейських [1].

Ще однією стійкою тенденцією сучасної освіти є її цифровізація, що дає змогу урізноманітнити зміст освіти, її форми, способи доставки матеріалу

і методи взаємодії з ним, попутно розв'язуючи низку рутинних завдань (зокрема, копіювання ресурсів, оцінювання дій учнів, надання зворотного зв'язку).

Також необхідно виділити тренд на гейміфікацію освіти, націлений на підвищення як ситуативної, так і стійкої навчальної мотивації. У центрі перетину цих трьох тенденцій ми бачимо технології інтерактивних поліцейських квестів. Від сценарного методу і прийому ситуативних практичних завдань вона сприймає форму і зміст. Так, поліцейський квест являє собою послідовне розгортання якої-небудь практичної ситуації, в низці випадків заснованої на реальному кейсі, а іноді – сконструйованої на основі моделі типової або нестандартної службової ситуації.

Втілення інтерактивний поліцейський квест отримує від освітніх інформаційних технологій. Для цього ми розробляємо їх у форматі html-5 з дотриманням стандартів SCORM і розміщуємо у системах дистанційного навчання (що підтримують стандарт SCORM, таких як MIA Освіта та MOODLE).

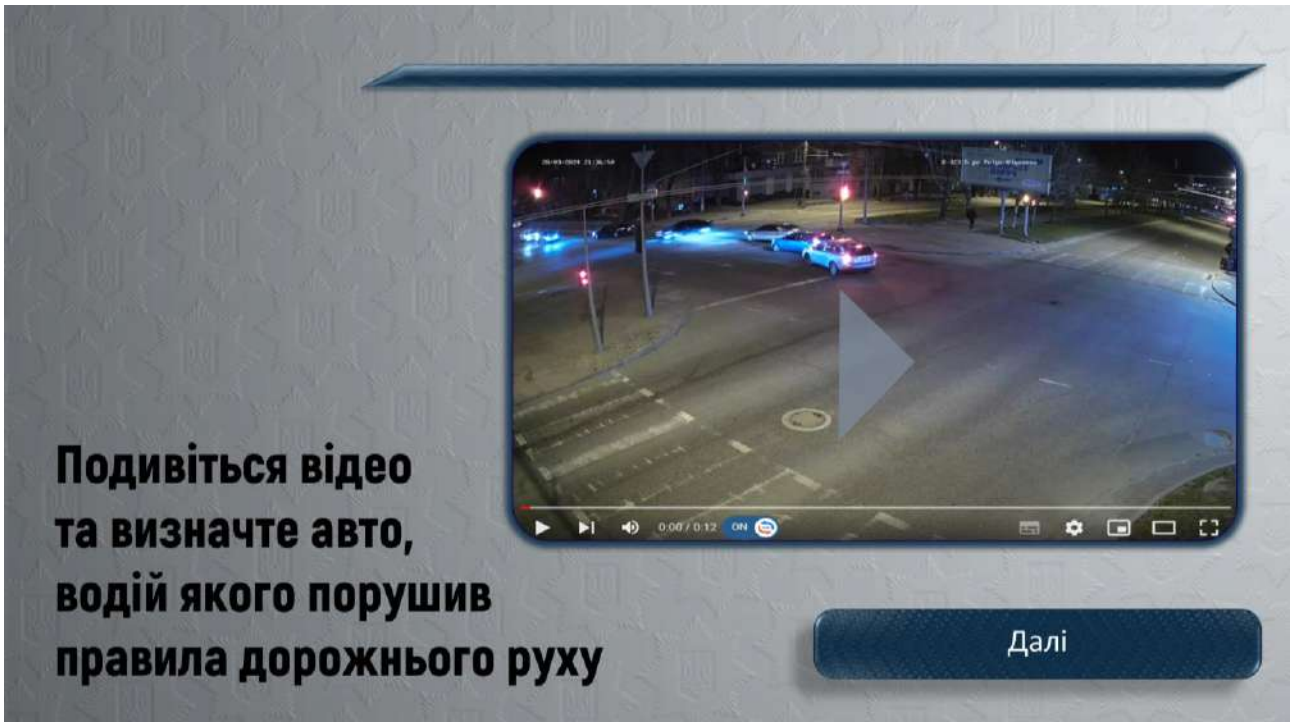

Рис. 1. Приклад завдання інтерактивного поліцейського квесту

Застосування різних модальностей презентації навчального контенту (текст, графіка, аудіо, відео – як на рис. 1) призначено: 1) для підвищення ефективності самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів; 2) для

диференціації навчання за домінантним у курсантів психотипом; 3) для зниження їхньої втомлюваності [2, с. 160].

Гейміфікація інтерактивних поліцейських квестів реалізована: змагальним характером; наскрізним сюжетом (найчастіше детективним); упровадженням спеціальних завдань, зорієнтованих не на специфічні поліцейські навички, а на мотивацію й загальні когнітивні навички (спостережливість, аналіз, синтез); самою інтерактивністю, тобто негайним відгуком на дії здобувачів.

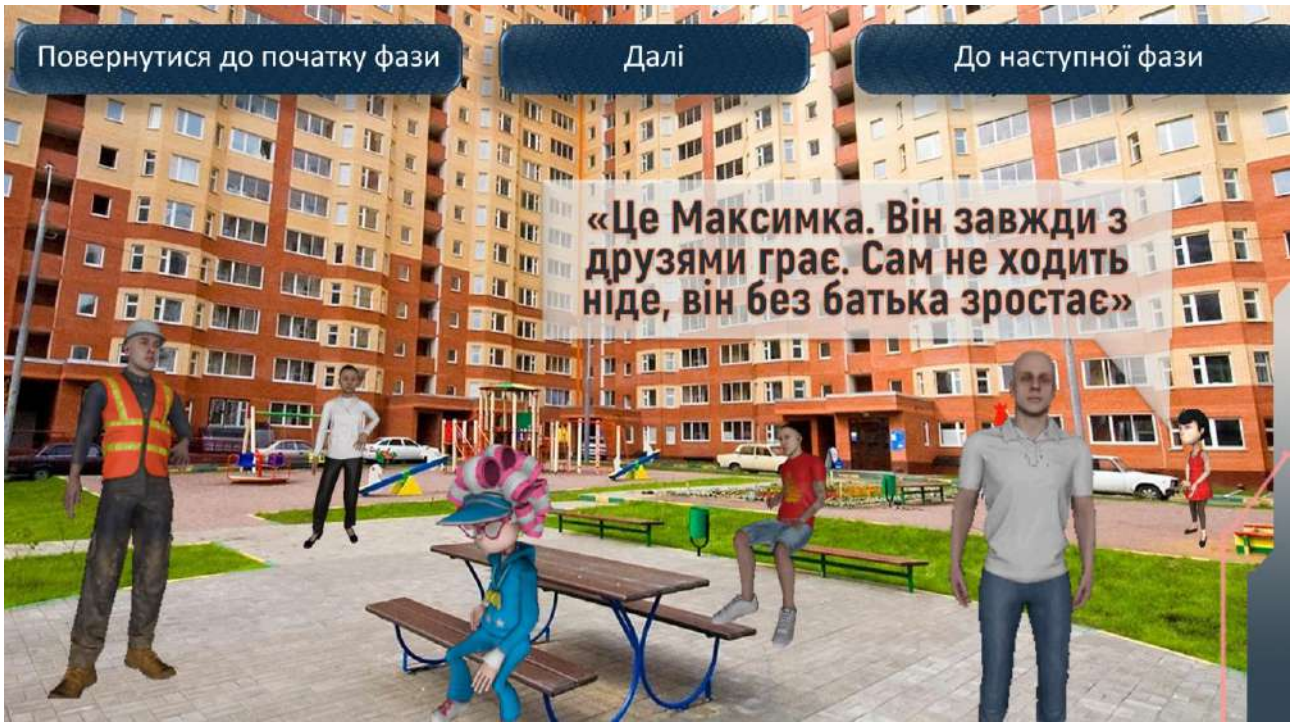

Рис. 2. Приклад отримання певної інформації під час розв’язання квесту

З урахуванням практики реалізації інтерактивних поліцейських квестів в освітньому процесі Дніпровського державного університету внутрішніх справ ми можемо сформулювати такі рекомендації щодо їх розробки та впровадження. Природним чином зміст поліцейського вебквесту структурується на певні етапи. При цьому структуру майже кожного етапу можна диференціювати на змістовну фазу, під час якої або (і найчастіше) актуалізуються наявні в них знання та вміння, або курсанти вивчають новий матеріал, або знайомляться з певною порцією нової (чи вступної) інформації, яка стосується змісту завдання. Доцільно включати до відповідного блоку допоміжні ресурси (наприклад, посилання на тексти нормативно-правових актів або навчальної літератури).

Другою фазою кожного етапу є завдання, спрямоване на перевірку якості вивчення основного навчального матеріалу. До цього блоку доцільно включати підказки, посилання на сервіси чи ресурси, які можуть допомогти вирішити завдання.

Ураховуючи високу ситуативну мотивацію, яку здатні викликати інтерактивні поліцейські квести, ми використовуємо їх під час організації самопідготовки курсантів і для забезпечення станції самостійної роботи під час проведення занять в умовах захисного укриття за умов впровадження моделі ротації станцій [3].

Таким чином, інтерактивні поліцейські квести забезпечують доступ курсантам через LMS (системи дистанційного навчання) до практико-орієнтовних завдань сценарного типу, які за рахунок гейміфікації дозволяють підвищити мотивацію здобувачів освіти та розширити спектр освітніх методик, що підвищують ефективність професійної підготовки поліцейських.

Список використаних джерел

1. Валєєв Р.Г., Герасимчук Ю.В. Тренінг комунікації поліцейського: обґрунтування методичної доцільності та приклад сценарію. Актуальні проблеми державно-правового розвитку України в контексті інтеграційних процесів : матеріали IV-ої Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 18 травня 2019 р.). Дніпро : «ЛІРА ЛТД», 2019. с. 306-309.

2. Валєєв Р.Г. Формування пізнавальної самостійності курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України засобами інформаційних технологій : дис. на здобуття наук. ступеню канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Валєєв Руслан Гельманович. – Луганськ : ЛНУ, 2013. – 362 с.

3. Валєєв Р. Застосування моделі змішаного навчання «ротація станцій» під час проведення навчальних занять в умовах захисного укриття та бомбосховища. Безпека дитини: правовий, організаційний, психологічний, освітній та інформаційний виміри : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 19 жовт. 2023 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 35 – 41.

Валентина ВАСИЛЕНКО,
завідувач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

ДОЦІЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЦИКЛУ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

У постнекласичній науковій парадигмі мова йде про синергію, конвергенцію наук, технологій. В освітній галузі ця синергія проявляється у єдності викладання фахових дисциплін спільно із блоком гуманітарних і суспільних наук.

Згідно з поглядами О. Руденко, «гуманітарна освіта покликана готувати не вузьких спеціалістів, а професіоналів, тобто вона відповідає за мислення людей, їхній світогляд, особистісний ріст» [4]. На думку В. Дияк і К. Тушко, гуманітарна освіта має бути «спрямована саме до людської душі, яку позитивна наука не визнає, її природа культуроцентрична, а не сайєнтиська. Можна вивчити природничі та точні науки, які є неупередженими, результатом такого вивчення буде формування певних конкретних компетентностей, але не можна в такому самому сенсі «вивчити» філософію чи то культурологію або політологію. Це означає, що за своєю формою соціально-гуманітарне знання є відмінним, воно має на меті не просто засвоєння певної інформації, а формування культури та нової зрілої особистості» [2, с. 124-125]. «Постклаcична парадигма освіти завертає увагу саме на становлення особистості у процесі здобуття освіти, адже система освіти переходить від репродуктивної, спрямованої на нагромадження й відтворення знання, до використання й осмислення цих знань, вміння їх застосувати у доречній ситуації та правильній формі» [3, с. 81]. Так, сучасність вимагає фахівця, здатного швидко адаптуватися до мінливих умов, критично мислити, бути гнучким, креативним, ефективно приймати рішення та вирішувати складні проблеми у конкретному виді діяльності.

І. Возний відзначає, що «гуманітарні науки необхідні, щоб дати відповіді на питання про те, як людина повинна ставитися до себе і навколишнього світу, яким має бути це ставлення, щоб уникнути загибелі, виродження людства. Гуманітарними науками значною мірою твориться соціокультурний простір, де людина постає найвищою цінністю, а сама культура – втіленням усіх важливих смислів людського буття. Призначення гуманітарних наук у тому, що вони повинні готувати молодих людей до життя в розмаїтому і взаємозалежному світі, де існує етнічна, національна, релігійна різноманітність, де співіснують і взаємодіють фізично здорові люди і люди з фізичними особливостями та недоліками, де люди роблять вибір, який радикально змінює їх життя» [1, с. 541]. Отже, гуманітарні науки сприяють формуванню у молоді критичного мислення, незалежності й самостійності у міркуваннях та прийнятті рішень, що у XXI сторіччі є життєвонеобхідними навичками. На думку О. Руденко, «критичність в мисленні є важливою здатністю сучасного фахівця на противагу маніпулятивним практикам, заручником яких є сучасна людина; науковість мислення виступає засобом протистояння донауковим і паранауковим знанням» [4], а також сприяє формуванню неупередженого ставлення до питань, що розглядаються, медіаграмотності та подолання феномена «постправди».

Упровадження гуманітарного циклу дисциплін в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання є надзвичайно важливим, адже вимоги до сучасного працівника системи МВС передбачають наявність у нього широкого світогляду, критичності суджень і міркувань, володіння навичками міжмовної комунікації, логічної аргументації тощо. Саме «гуманітарна підготовка може стати стрижневою підвалиною формування особистості, невід'ємним складником у творенні суспільно вагомих параметрів особистості та водночас позитивно корелювати з іншими складовими загального контексту професійної підготовки» [5, с. 4]. Окрім критичного мислення надзвичайно важливим є формування у майбутніх правоохоронців та правників навичок soft skills, що забезпечується лише у процесі опанування гуманітарних дисциплін. Так, наприклад, комунікативні навички, навички співпраці, командної роботи,

вирішення проблем, адаптивність та гнучкість набуваються здобувачами у процесі реалізації гуманітарного потенціалу навчальних дисциплін. Також гуманітарні дисципліни прищеплюють інтерес до знань, розвивають навички самостійного навчання та пошуку інформації, що є ключовим для професійного зростання в умовах швидких технологічних змін.

М. Тадеєва, розкриваючи роль гуманітарних наук у сучасній освітній парадигмі, відзначає, що «складовими змісту гуманітарних дисциплін повинні стати орієнтація навчального матеріалу на формування гуманістичної картини світу та систему професійних і навчальних умінь і навичок, а виклад матеріалу здійснюватися з урахуванням закономірностей навчально-пізнавальної діяльності студентів. Гуманітарні дисципліни є ключовими у реалізації таких аспектів, як: історичний аспект – історія розвитку, проблем та ідей у вітчизняній та світовій традиціях; соціальний аспект, теоретичний та ціннісний аспекти, які формують цілепокладання та світоглядну орієнтацію; проблемно-практичний та комунікативний аспекти, які зможуть розширити горизонти та можливості студентів. Особливої уваги заслуговує вивчення іноземної мови, яка розглядається як один з основних засобів посилення конкурентоздатності особистості на ринку праці та активізації міжкультурного спілкування та співробітництва» [5, с. 4].

Таким чином, упровадження циклу гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є не просто бажаним, а необхідним елементом якісної освіти, спрямованим на формування всебічно розвинених, соціально відповідальних та професійно компетентних фахівців, здатних ефективно діяти в складному та мінливому світі.

Список використаних джерел

1. Возний І. П. Гуманітарні науки в світлі сучасних викликів. Grail of Science : International scientific journal. 2024. № 39. С. 540–544.
2. Дияк В. В., Тушко К. Ю. Особливості методики викладання філософії (прикладний та теоретичний аспекти). Молодий вчений. 2018. № 8 (60), серпень. С. 123–127.
3. Пономаренко Т. О. До питання про необхідність і доцільність вивчення філософії в закладах вищої освіти. Філософські студії в контексті

постсучасних знань: теорія, методологія, методика : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (31 липня – 10 вересня 2023 року). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 80–82.
4. Руденко О. В. Про необхідність та доцільність вивчення філософії у вищій школі. Modern Directions of Theoretical and Applied Researches. 2015. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rudenko-pro.htm
5. Тадеєва М. І., Літвінчук А. Т. Роль гуманітарних наук у сучасній освітній парадигмі. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. Вип. 16. С. 3–5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_16_3

Віктор ВАСИЛИНЧУК,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України, полковник поліції;
Юрій ПОПТАНИЧ,
аспірант Національної академії внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 підкреслено, що органи правопорядку в ході збройної агресії російської федерації проти України зіштовхнулись із безпрецедентними викликами у своїй діяльності, насамперед безпековими, на які довелося оперативно реагувати. Серед них - організаційні та інші проблеми, що вплинули на здатність органів правопорядку ефективно виконувати свої функції із забезпечення національної безпеки України в низці аспектів.

Пріоритетними серед таких змін є гарантування прав і свобод людини та громадянина, а також подальша розбудова демократичної держави, у якій неухильно забезпечується верховенство права.

Поряд із цим поглиблюється потреба в прискоренні цифровізації, забезпеченні максимальної оперативності й результативності роботи у державному секторі. Цей запит є більш ніж релевантним і для системи органів

правопорядку, які повинні посилити свій стратегічний та операційний потенціал з метою належного виконання функцій, визначених законодавством України [1].

Варто відмітити, що з впровадженням Всесвітньої павутини у 1990-х роках, а потім популяризацією соціальних медіа та смартфонів у 2000-х роках, кількість та якість інформації у відкритому доступі різко змінилися. Сьогодні будь-яка особа зі смартфоном чи доступом до Інтернету може створювати та поширювати цифровий контент у всьому світі, хоча і різної якості, достовірності та прозорості. Зростаючий обсяг даних та швидкість передачі і обміну такими даними створили нові можливості для оперативних працівників та слідчих, що протидіють кримінальним правопорушенням із використанням даних у відкритому доступі. У той же час творці контенту тепер можуть поширювати дезінформацію та відносно легко маніпулювати різними даними, що вимагає від уповноважених осіб правоохоронних органів високого професіоналізму використання сучасних інформаційних технологій у протидії кримінальним правопорушенням.

Що стосується діяльності правоохоронних органів з протидії кримінальним правопорушенням, то головним тут є відшукання значимої для такої діяльності інформації, чітке визначення її меж та документування з метою прийняття відповідних рішень чи заходів. Значення інформаційного забезпечення у даному разі полягає у тому, що усі заходи, спрямовані на розкриття злочину, мають ґрунтуватися на об’єктивних систематизованих даних про реальні події.

Використання працівниками правоохоронних органів навичок пошуку, перевірки, систематизації та аналізу інформації, яка необхідна для виконання своїх службових обов’язків породжує концепцію «оперативно-аналітична інформація».

Оперативно-аналітична інформація – це продукт збору, оцінки і інтерпретації інформації. Тому, оперативно-аналітичну інформацію можна розглядати як інформацію з доданою складовою. Додана складова є результатом аналізу – роз’ясненням значення самої інформації [2, с. 238–242].

Отже, аналіз інформації – систематизація та оцінка отриманих даних для виявлення закономірностей, зв'язків між злочинцями, виявлення їх планів, а також прогнозування майбутніх злочинних дій. Для цього використовуються різноманітні методи кримінальної аналітики та розвідки.

Поширення науково-технічних методів і засобів у правоохоронній діяльності зумовлює подальше наукове (теоретичне) переосмислення правових та організаційно-тактичних проблем їхнього використання.

Інформаційне забезпечення оперативно – розшукового та кримінального провадження, що здійснюється на сучасному етапі розвитку та реформування правоохоронних органів України, вимагає широкого залучення та застосування сучасних інформаційних технологій, і найновітніших досягнень різних галузей наук.

Безумовно, сучасні інформаційні технології є комплексним інструментом, який відкриває нові перспективи його застосування у слідчій, оперативній, експертній, адвокатській, прокурорській та судовій діяльності.

Для покращення діяльності оперативних та слідчих підрозділів було б доцільним в Законі Україні «Про оперативно-розшукову діяльність» та нормах КПК України окремими статтями передбачити «інформаційно-аналітичне забезпечення», «захист інформації», «аналітична робота та використання її результатів у оперативно-розшуковому та кримінальному проваджені».

Зокрема результати аналітичної роботи яка є системним інтелектуальним процесом обробки, систематизації, перевірки, аналізу інформації, отриманої з різних джерел, моделювання та прогнозування, із застосуванням методів кримінального аналізу, може використовуватися як доказ у кримінальному провадженні лише у разі їх підтвердження додатковими матеріалами, зібраними згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України

Отже .інформаційні технології являються незамінним помічником в роботі оперативного збирання, аналізу та синтезу певних відомостей, які одержуються з різноманітних джерел.

Активному застосуванню найкращих інформаційних та цифрових технологій та можливостей їх використання в оперативно-розшуковому та кримінальному проваджені перешкоджає неналежний рівень професіоналізму та кадрової підготовки працівників правоохоронних органів.

Необхідно звернути належну увагу на підвищення професіоналізму та виведенню на відповідний рівень кваліфікації працівників правоохоронних органів, аби в майбутньому вони мали можливість користуватися провідними сучасними інформаційними технологіями і як результат, ефективніше виконувати завдання в сфері боротьби зі злочинністю [3, с. 121–125].

Саме вжиття вказаних заходів дозволить кратно підвищити ефективність використання інформаційних технологій в правоохоронній діяльності та відповідно протидії злочинності в Україні, особливо актуальної в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: Указ Президдента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text
2. Калугін В. Ю. Використання інформаційних технологій під час розслідування кримінальних правопорушень. Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) / уклад.: Л. І. Аркуша, О. О. Торбас, В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 238–242.
3. Груша В. В., Сіренко О. В., Перспективи використання інформаційних технологій у криміналістичній діяльності. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2023. № 5. С. 121–125. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2023/22.pdf

В’ячеслав ВДОВИКА,
викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Національної академії внутрішніх справ, капітан поліції

АДАПТАЦІЯ ПРОГРАМ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ПОТРЕБ СУЧАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна війна в Україні стала серйозним викликом для національної системи освіти, зокрема для підготовки фахівців у секторі безпеки та оборони. У цих умовах надзвичайно актуальним стало переосмислення ролі фізичного виховання як одного з основних інструментів формування професійних якостей майбутніх військових, поліцейських, рятувальників та інших представників безпекового сектору. Сучасні загрози вимагають від фахівців не лише фізичної сили, а й високого рівня психологічної стійкості, стресостійкості, витривалості та здатності до швидкого прийняття рішень у критичних ситуаціях. У зв'язку з цим традиційні підходи до фізичного виховання в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання потребують адаптації та суттєвого оновлення.

Фізичне виховання в умовах війни вже не може обмежуватися класичними вправами чи спортивною підготовкою. Воно має бути інтегрованим елементом загальної професійної підготовки, спрямованим на всебічний розвиток курсанта. Заняття повинні максимально наближатися до реальних умов виконання службових обов'язків. Ідеться не лише про фізичну активність, а про комплексну роботу над формуванням умінь діяти в умовах ризику, високого стресу, обмеженого часу та простору. Як підкреслюють В. В. Бондаренко, Н. Ю. Худякова, Я. В. Шумко, «навчальні заняття зі спеціальної фізичної підготовки мають забезпечувати гармонійний розвиток фізичного й духовного життя, підготовку здобувача до захисту свого народу, нації, Батьківщини від ворогів» [2, с. 31].

З огляду на зазначене, в Україні розробляються й впроваджуються програми адаптивного фізичного тренування. Їхній зміст базується на принципах наближення тренувань до бойових дій: курсанти виконують вправи у захисному спорядженні, працюють з елементами тактичної підготовки, вивчають евакуацію умовно поранених, пересуваються під прикриттям у команді, долають перешкоди. Такі заняття розвивають не лише фізичну витривалість, а й згуртованість, вміння діяти у складі підрозділу та злагоджено взаємодіяти з іншими учасниками навчального процесу [1, с.153].

Окремим компонентом програм є робота з розвитком стресостійкості. Сюди входять кросфіт, інтервальні тренування, а також вправи, що виконуються в умовах підвищеного психоемоційного навантаження: при гучному звуковому тлі, димових ефектах, затемненні, імітації вибухів. Завдання виконуються в умовах непередбачуваності, що дозволяє формувати звичку мислити критично і діяти раціонально навіть у стресових ситуаціях.

Важливою інновацією стало залучення фахівців із тактичної медицини до проведення інтегрованих занять. Курсанти під час фізичних вправ навчаються основам домедичної допомоги: фіксації кровотеч, правильному використанню турнікетів, транспортуванню потерпілих. Це поєднання фізичних і медичних навичок робить тренування максимально прикладними, сприяє засвоєнню знань, що безпосередньо знадобляться під час служби [3, с. 176].

Крім того, ефективною практикою є включення елементів національно-патріотичного виховання до програми фізичної підготовки. Це можуть бути українські народні рухливі ігри, змагання на козацьких традиціях, впровадження елементів бойового хортингу. Такі підходи сприяють не лише фізичному розвитку, а й формуванню у курсантів національної ідентичності, гордості за свою культуру, а також зміцнюють мотивацію до захисту держави [2, с. 29].

Отже, адаптація програм фізичного виховання в умовах воєнного стану є надзвичайно важливим і стратегічним напрямом модернізації системи підготовки фахівців сектору безпеки і оборони. Такі програми повинні враховувати реалії бойових дій, а також потребу у розвитку цілісної особистості захисника – фізично витривалої, морально загартованої, патріотично мотивованої. Поєднання тактичної підготовки, психологічної стійкості, медичних навичок і національного виховання забезпечує багатовимірний підхід, що формує курсантів нового покоління – готових до складних викликів сучасності. Залучення практичних інструкторів, розробка методик тренувань у бойових умовах, інтеграція освітніх і бойових компонентів у межах одного тренувального простору — все це є передумовою ефективної адаптації. Крім того, такий підхід підвищує якість професійної підготовки, сприяє зниженню

рівня професійного вигорання та втрати мотивації, зміцнює довіру до системи військово-професійної освіти загалом. Таким чином, адаптовані програми фізичного виховання — це не просто відповідь на сучасні виклики, а запорука формування ефективного, стійкого, мотивованого кадрового потенціалу сектору безпеки України.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. В., Худякова Н. Ю., Шумко Я. В. Національно-патріотичне виховання здобувачів вищої освіти ЗВО МВС України під час навчальних занять зі спеціальної фізичної підготовки. Матеріали конференції НАВС. Київ, 2022. С. 27–33.
2. Пархоменко Н. М. Національна ідея як основа правового та патріотичного виховання. Матеріали конференції НАВС. Київ, 2022. С. 15–19.
3. Актуальні проблеми викладання домедичної допомоги працівникам Національної поліції України / О. В. Чуприна, Т. П. Жилін. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 4. С. 173–185.

Олена ВДОВІНА,
провідний науковий співробітник науково-методичного центру організації та провадження освітньої діяльності Національного університету оборони України, кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент
Максим ТИЩЕНКО,
начальник наукового центру дистанційного навчання Національного університету оборони України, кандидат технічних наук, старший дослідник

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРОЮ: ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Цифрові технології докорінно змінюють стратегії ведення війни й безпекову політику XXI століття. Одним із найпотужніших чинників цих змін є штучний інтелект (ШІ), який дедалі активніше інтегрується в оборонну сферу — від автономних систем і розвідки до аналітики даних та кібербезпеки.

У цих умовах перед вищими військовими навчальними закладами (ВВНЗ) постає завдання переосмислення змісту й форм професійної підготовки офіцерів.

Традиційна освітня парадигма вже не відповідає викликам цифровізованого бою та гібридних загроз. Інтеграція ШІ в освітній процес стає стратегічною потребою, що передбачає формування нової моделі підготовки, яка поєднує інженерне мислення, цифрову грамотність, аналітичну гнучкість і моральну відповідальність. Ключову роль у цьому відіграє викладач — не лише джерело знань, а й ментор, фасилітатор і провідник у цифровому середовищі. Зростає потреба в інноваційних курсах, симуляційних платформах і освітніх рішеннях, що враховують як технологічні вимоги, так і психологічну готовність здобувачів до взаємодії з ШІ. Як слушно зазначають науковці, «штучний інтелект може перетворити роль педагога, зробивши його фасилітатором, наставником і партнером в освітньому процесі...» [1, с. 50]. Ці міркування набувають особливої ваги в контексті підготовки офіцерів, де поєднання технологічної компетентності та моральної відповідальності має принципове значення. Як зазначає А. Погореленко, «штучний інтелект сьогодні – галузь науки, розвиток якої тісно пов'язаний, як правило, із розв’язанням конкретних практичних питань, спрямованих на оптимізацію» [2, с. 24]. Його ключовими технологіями є машинне навчання, глибоке навчання, обробка природної мови, а також автономні системи, здатні діяти в динамічному середовищі без безпосереднього втручання людини.

На основі відкритих джерел виокремлюють чотири основні напрями застосування ШІ у військовій сфері: розвідка й спостереження (виявлення об'єктів, класифікація, аналіз поведінки), логістика (оптимізація маршрутів і запасів), бойове управління (підтримка рішень у режимі реального часу), симуляційне навчання (віртуальні середовища з елементами гейміфікації).Так, проєкт Maven Міністерства оборони США [3] демонструє потенціал AI у розпізнаванні об'єктів на відео з дронів, а Ізраїль активно впроваджує ШІ у кіберзахист і тактичне планування. Китай інвестує у розвиток автономних бойових систем, водночас ЄС акцентує увагу на етичних і правових засадах використання ШІ у військовому контексті.

З огляду на швидкі темпи розвитку технологій та їхнє впровадження у сферу безпеки, виникає об’єктивна потреба в тому, щоб ці компоненти знаходили системне відображення в освітніх програмах для підготовки фахівців оборонного сектору. Саме розуміння можливостей і обмежень ШІ стає складовою нової цифрової грамотності майбутнього офіцера. Як підкреслюють дослідники, «впровадження алгоритмів ШІ допомагає у розв’язанні різних, потенційно небезпечних задач та покращує ефективність застосування зброї», а технологічні інновації у поєднанні з ШІ «стають вирішальним фактором у визначенні успішного результату бойових дій» [4, с. 162]. Інтеграція ШІ у підготовку фахівців сектору безпеки та оборони передбачає не лише оновлення змісту, а й впровадження інноваційних форм навчання, що відповідають технологічним викликам. Один із пріоритетів — використання адаптивних цифрових платформ, які підлаштовують навчальні траєкторії до рівня підготовки й когнітивних особливостей здобувачів. Вони формують навички аналітики, стратегічного мислення й дій в умовах невизначеності. Важливу роль відіграють симулятори бойових сценаріїв на основі ШІ, що застосовуються в країнах НАТО для моделювання умов реального бою й зниження ризиків. Вітчизняні ВВНЗ також переходять від традиційних моделей до підходів, орієнтованих на стандарти Альянсу: алгоритмізовані системи підтримки рішень, ситуаційний аналіз, симуляційні тренажери, основи ШІ як складова цифрової компетентності. Перспективним є використання ігрових моделей з гейміфікацією, що підвищують мотивацію та стресостійкість. Інноваційний освітній процес у сфері підготовки військових фахівців, що базується на використанні ШІ, не може ігнорувати питання етичної відповідальності та безпеки. Поєднання технологічних можливостей із педагогічними цілями вимагає чітко окреслених меж і усвідомлення потенційних ризиків, пов’язаних з алгоритмізованим середовищем. В умовах, коли ШІ використовується для моделювання бойових сценаріїв, прогнозування загроз або підтримки прийняття рішень, особливої актуальності набуває проблема так званої "чорної скриньки" — ситуацій, коли результати дії алгоритму не можуть бути повністю пояснені або передбачені. У

військовій освіті це створює виклик щодо формування у здобувачів критичного ставлення до машинних рішень, розуміння обмежень ШІ і здатності нести відповідальність за остаточне рішення, яке залишається за людиною. Окрім того, цифровізація освітнього процесу потребує посиленої уваги до питань кібербезпеки: захисту освітніх платформ, персональних даних, навчальних ресурсів і систем моделювання, що використовуються у військових ЗВО. Розширення спектра цифрових інструментів передбачає необхідність підготовки персоналу до виявлення та реагування на кіберзагрози, особливо в умовах підвищеної чутливості даних. Таким чином, включення ШІ до освітніх практик у секторі безпеки та оборони має супроводжуватися розвитком алгоритмічної грамотності, інформаційної етики й цифрової відповідальності, що є ключовими умовами безпечного і морально вивіреного застосування інтелектуальних технологій у підготовці майбутніх офіцерів.

З огляду на зростаючу складність безпекового середовища та стрімкий розвиток цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, підготовка фахівців у секторі безпеки й оборони має набути стратегічного виміру. На перший план виходить потреба у створенні інноваційних освітніх екосистем, здатних поєднувати академічну глибину з прикладною гнучкістю, технологічну оснащеність — з етико-гуманітарною рефлексією. Така система має передбачати функціонування міждисциплінарних науково-освітніх центрів, де б інтегрувалися дослідження у сфері ШІ, освітній менеджмент, кібербезпека, психологія та військова справа. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі військових вишів має стратегічне значення для забезпечення готовності офіцерів до дій в умовах багатовимірних загроз. Інтеграція AI-технологій у навчання дозволяє не лише підвищити ефективність засвоєння матеріалу, а й моделювати ситуації, максимально наближені до реальних бойових умов. Успішне впровадження таких інновацій залежить від здатності викладача діяти як посередник між складною технікою та людським чинником, поєднуючи професійну компетентність, цифрову грамотність і педагогічну відповідальність. Освіта майбутніх офіцерів повинна формувати не просто користувачів сучасних

систем, а командирів, здатних ухвалювати рішення в умовах невизначеності, залишаючись морально стійкими та операційно ефективними.

Список використаних джерел

1. Гуназа Л. Штучний інтелект в освіті: перспективи, виклики, роль учителя. URL: https://surl.li/xklykq (дата звернення 04.04.2025).
2. Погореленко А. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. URL: https://surl.li/rkkziu (дата звернення 04.04.2025).
3. Зарембо Т. США використовують ШІ для допомоги ЗСУ в завданні атак по військах РФ. URL: https://surl.li/vzomlz (дата звернення 04.04.2025).
4. Трофименко О., Логінова Н., Соколов А., Чикунов П., Ахмаметьєва Г. Штучний інтелект у військовій сфері. URL: https://surl.li/khimty (дата звернення 04.04.2025).

Оксана ВОЗНЮК,
професор кафедри воєнної історії Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, кандидат педагогічних наук, доцент
Андрій РУСІНЧУК,
курсант 2 курсу Інституту психологічної підтримки персоналу Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЛЯ ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасна війна, позначена високою динамікою, технологічністю та непередбачуваністю, висуває принципово нові вимоги до підготовки майбутніх офіцерів, які стануть кістяком оборони країни. В умовах постійної загрози та необхідності протистояння агресору, формування професійно компетентного, патріотично свідомого та культурно розвиненого офіцерського корпусу є стратегічним пріоритетом держави. В умовах сучасної війни – високоінтенсивної, маневреної, гібридної та інформаційної – підготовка курсантів набуває виключної практичної спрямованості, з акцентом на реальні загрози, бойовий досвід і багатовекторні вимоги. Військові навчальні заклади мають забезпечувати не лише знання та навички, а формувати стійкість, ініціативу, лідерські якості, вміння адаптуватися до змін.

У закладах військової освіти України, де здійснюється підготовка майбутніх фахівців інженерних військ нині активно реалізуються можливості інформаційних технологій. Використання потенціалу яких дає змогу інструкторам й викладачам забезпечувати контекстність й квазіпрофесійнійсть навчання, адже за допомогою інформаційних технологій відбувається моделювання професійних дій в умовах наближених до реальних [1, с. 181].

Підготовка курсантів у сучасних умовах – це поєднання традиційного військового вишколу з адаптивністю, інноваціями та бойовою реальністю. Випускник військового вишу сьогодні — це не лише виконавець, а ініціативний лідер, який розуміє сучасну війну як гібридний, багатовимірний феномен; важливість постійного самонавчання; ціну лідерства і відповідальності в бою.

Серед викликів у процесі створення системи забезпечення якості освіти – відповідність вимогам щодо наявності підготовленого персоналу та наявність великої кількості освітніх програм (наприклад, самих тільки освітніх програм курсів професійної військової освіти налічується понад 20) [2, с. 169].

Стандарти НАТО передбачають використання сучасних методик навчання, орієнтованих на розвиток практичних навичок, критичного мислення та здатності приймати рішення в умовах невизначеності. Впровадження прозорої та об'єктивної системи оцінювання знань та навичок, що відповідає стандартам НАТО, для забезпечення якості підготовки. Україна вже робить кроки в цьому напрямку, плануючи сертифікацію курсів військової освіти за стандартами НАТО (Ukraine will apply to certify professional military education courses in accordance with NATO standards). Стандарти НАТО включають принципи ефективного управління людськими, матеріальними та фінансовими ресурсами.

Підготовка майбутніх офіцерів в умовах війни має базуватися на комплексному підході, що охоплює не лише військово-професійні знання та навички, але й особистісні якості. Майбутні офіцери повинні володіти глибокими знаннями з тактики, стратегії, оперативного мистецтва, озброєння та військової техніки. Їх підготовка має бути максимально практичною, орієнтованою на реальні бойові сценарії та застосування сучасних технологій.

Орієнтація на стандарти НАТО є ключовим аспектом реформування системи військової освіти в Україні. Це передбачає застосування інтерактивних методів, симуляцій, тренінгів наближених до реальності, що сприяють розвитку практичних навичок та прийняття рішень в умовах, максимально наближених до бойових; забезпечення якісної підготовки на різних рівнях – від базової військової освіти до курсів підвищення кваліфікації та стратегічних студій – відповідно до стандартів країн-членів Альянсу. В умовах міжнародної співпраці та інтеграції до європейських структур, володіння англійською мовою є критично важливим для майбутніх офіцерів. Це забезпечує ефективну комунікацію з іноземними партнерами; доступ до передової військової літератури та технологій; розширення можливостей для професійного розвитку.

Офіцерська культура є системою цінностей, норм поведінки та традицій, що визначають професійну ідентичність офіцера. Її формування в умовах війни набуває особливого значення і включає: чесність, порядність, відповідальність, вірність присязі, повага до підлеглих та цивільного населення є непорушними принципами офіцерської поведінки; беззаперечне виконання наказів, чітке дотримання військової дисципліни є запорукою ефективності військових дій.; почуття єдиного військового братерства, готовність підтримати побратима у складній ситуації є важливим елементом офіцерської культури. Офіцер повинен постійно працювати над своїм професійним розвитком, розширювати знання та вдосконалювати навички.

Патріотизм є фундаментальною цінністю для майбутнього офіцера, що визначає його мотивацію та готовність до самопожертви заради захисту Батьківщини. Патріотизм неможливо навчити лише словами, тому особиста відданість службі, високі моральні якості та любов до Батьківщини викладачів та командирів є найефективнішим засобом виховання. Для кожної країни-члена НАТО патріотизм її громадян, особливо військовослужбовців, є ключовим фактором у забезпеченні національної оборони. Готовність захищати свою Батьківщину є першоосновою сильних збройних сил, які потім роблять внесок у колективну безпеку Альянсу. Збалансоване поєднання національної

ідентичності та готовності до співпраці в рамках НАТО є важливим для забезпечення миру та безпеки в євроатлантичному регіоні.

Підготовка майбутніх офіцерів для оборони в умовах війни є складним та багатогранним процесом, що вимагає переосмислення традиційних підходів та інтеграції сучасних стандартів. Високий рівень військово-професійної компетентності, лідерські якості, психологічна стійкість, фізична витривалість, володіння іноземними мовами, сформована офіцерська культура та глибокий патріотизм є ключовими складовими успішної підготовки захисників України. Орієнтація на стандарти НАТО, постійне вдосконалення навчальних програм та методів, а також системне виховання майбутніх офіцерів на засадах національної гідності та відданості обов'язку є запорукою зміцнення обороноздатності країни в умовах триваючої боротьби за незалежність та територіальну цілісність. Інтеграція основних натівських стандартів у концептуальні засади підготовки майбутніх офіцерів для оборони в умовах війни сприятиме підвищенню боєздатності української армії, її здатності ефективно взаємодіяти з союзниками та зміцненню обороноздатності країни.

Список використаних джерел

1. Козяр М. Специфічні особливості підготовки майбутніх фахівців інженерних військ до професійної діяльності в навчальних центрах / М. Козяр, О. Маслій, О. Діденко. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А.С. Макаренка ; редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. А. Біда та ін. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2024. № 5 (139). С. 177–188. DOI: 10.24139/2312-5993/2024.05/177-188
2. Лойшин А., Серебрянська І., Пунда Ю., Музиченко Д., Серебрянський А. Підготовка військовослужбовців в умовах війни: взаємодія з програмою НАТО “Defence Education Enhancement Program”, інноваційні освітні процеси та виклики. Міжнародний науковий журнал «Military Science». 2024. Т. 2 № 4. С. 162–173. DOI: https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.4.14

Артур ВОЛОБОЄВ,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

РОЗРОБКА ТА ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КУРСАНТІВ

Сучасна підготовка військових та правоохоронних кадрів вимагає комплексного підходу до оцінювання набутих компетентностей, бо традиційні методи оцінювання не завжди дають змогу об'єктивно та всебічно визначити рівень сформованості необхідних навичок у майбутніх фахівців (далі за авт. ред. – курсанти). Тому впровадження автоматизованих систем оцінювання компетентностей відкриває перспективи для підвищення якості освітнього процесу та забезпечення відповідності підготовки фахівців до викликів сьогодення [1].

Створення дієвих механізмів об’єктивної оцінки навчальних досягнень курсантів з урахуванням компетентнісного підходу та можливостей сучасних інформаційних технологій охоплює методологічні, технологічні та правові аспекти відповідно до Стратегії розвитку освіти в Україні [2].

Тут, насамперед, доцільно визначити концептуальну основу автоматизованих систем оцінювання, якою є компетентнісний підхід, що передбачає визначення здатності курсанта застосовувати знання, вміння та особистісні якості для виконання професійних завдань у майбутньому. На відміну від традиційної моделі, що зосереджена на відтворенні інформації, компетентнісний підхід орієнтований на вимірювання результативності дій у контексті професійної діяльності.

Методологія розробки систем автоматизованого оцінювання базується на принципах:

- валідності – відповідності інструментів оцінювання змісту компетентностей;
- надійності – стабільності результатів за однакових умов;
- об'єктивності – мінімізації суб'єктивного впливу на результати;
- прозорості – розуміння курсантами критеріїв оцінювання;

– диференційованості – здатності системи розрізняти рівні сформованості компетентностей.

Системний аналіз зазначених принципів дозволяє стверджувати, що їх реалізація можлива лише за умови комплексного застосування сучасних технологій, що поєднують різні методи збору та вивчення даних [3].

Ефективна автоматизована система оцінювання компетентностей курсантів має містити взаємопов'язані компоненти:

– модуль формування банку завдань, що забезпечує розробку та класифікацію завдань відповідно до компетентностей, їх рівнів складності та таксономії освітніх цілей;

– підсистему тестування, що реалізує процедури проведення різних видів контролю (вхідного, поточного, підсумкового) з адаптивним підбором завдань;

– аналітичний модуль, що здійснює багатовимірний аналіз результатів із застосуванням алгоритмів машинного навчання для виявлення прогалин у формуванні компетентностей;

– модуль візуалізації, що представляє результати оцінювання у форматі, зручному для сприйняття різними категоріями користувачів (курсантами, викладачами, керівництвом);

– систему зворотного зв'язку, що забезпечує формувальне оцінювання шляхом надання рекомендацій щодо корекції індивідуальної траєкторії навчання.

Інтеграція цих компонентів створює цілісну систему, здатну забезпечити неперервний моніторинг формування компетентностей та управління якістю освітнього процесу на основі об'єктивних даних.

Щодо технологічної реалізації автоматизованих систем оцінювання, то ця складова потребує врахування таких важливих аспектів, як:

1) адаптивність алгоритмів оцінювання – сучасні системи мають динамічно адаптувати рівень складності завдань відповідно до продемонстрованих курсантом результатів, що дозволяє точніше визначити рівень його підготовки;

2) мультимодульність оцінювання – вимірювання компетентностей вимагає застосування різноманітних форм контролю: від класичних тестів до симуляцій, кейсів та проєктних завдань. Автоматизована система має поєднувати результати усіх форм оцінювання для формування цілісного профілю компетентностей курсанта;

3) захист інформації та етичні аспекти – забезпечення конфіденційності персональних даних курсантів та запобігання можливим маніпуляціям з результатами оцінювання [1];

4) інтероперабельність – система має бути інтегрована з іншими компонентами інформаційно-освітнього середовища закладу освіти, зокрема з електронними журналами, системами управління навчанням та інституційними репозитаріями [3].

З огляду на це, ефективність як критерій імплементації автоматизованих систем оцінювання має включає поетапний підхід:

1) підготовчий – аналіз нормативних документів [1, 2], що регламентують компетентнісні вимоги до майбутніх фахівців, формування цифрового освітнього середовища;

2) тестовий («пілотний», «пробний») – тестування системи на обмеженій вибірці дисциплін та курсантів, збір зворотного зв'язку від стейкхолдерів;

3) робочий (імплементація) – масове впровадження системи з постійним моніторингом її ефективності;

4) аналіз результатів та оптимізація – систематичний аналіз даних щодо надійності та валідності оцінювання, удосконалення алгоритмів та інтерфейсів.

Оцінка ефективності має здійснюватися за комплексом критеріїв, що включають показники технічної надійності, педагогічної валідності, зручності використання та впливу на мотивацію курсантів до навчання [4].

Отже, розробка та імплементація автоматизованих систем оцінювання компетентностей курсантів є складним міждисциплінарним завданням, що потребує поєднання досягнень педагогічної науки, психологічної діагностики, інформаційних технологій та правової регуляції. Науково обґрунтований підхід

до створення таких систем має спиратися на принципи системності, об'єктивності та адаптивності.

Ураховуючи сучасний досвід впровадження автоматизованих систем оцінювання в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, можемо виокремити такі перспективні напрями подальших досліджень:

- розробка алгоритмів прогнозування успішності професійної діяльності курсантів на основі накопичених даних про формування їхніх компетентностей;
- удосконалення методології інтеграції традиційних та інноваційних форм оцінювання в єдину систему;
- створення адаптивних систем, здатних враховувати індивідуальні особливості курсантів;
- розвиток нормативно-правового забезпечення впровадження автоматизованих систем оцінювання в освітній процес;
- дослідження психологічних аспектів сприйняття курсантами автоматизованого оцінювання.

Це дозволить не лише оптимізувати процес підготовки фахівців, але й забезпечити його персоналізацію відповідно до індивідуальних особливостей кожного курсанта.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text.
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. Офіційний вебпортал Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki.
3. Биков В. Ю., Спірін О. М., Люпаренко Л. А. Відкриті веб-орієнтовані системи моніторингу впровадження результатів науково-педагогічних досліджень. Теорія і практика управління соціальними системами. 2014. № 1. С. 3–25. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/items/a4b39b6a-2396-4e04-9dfd-73d0cffe15c1.
4. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. UNESCO Chair Journal «Lifelong Professional Education

in the XXI Century». 2020. № 1. С. 27–36. URL: https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36.

Артем ГАВРИЛЮК,
студент 1 курсу факультету № 4
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сергій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичний наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛОВИМИ СТРУКТУРАМИ

В умовах інформатизації й комп’ютеризації всіх сфер життя суспільства ефективність діяльності співробітників органів внутрішніх справ багато в чому залежить від актуальності їх ІТ-знань та можливостей застосовувати в своїй діяльності нові ІТ-розробки. На жаль, представники кримінального середовища в цьому відношенні часто виявляються більш просунутими, ніж фахівці органів внутрішніх справ. Про це свідчать і нові кваліфікації злочинів, і безперервно наростаюча їх статистика, і професійна розгубленість співробітників міліції при зіткненні зі злочинами в сфері комп’ютерної інформації. При цьому, якщо питання вивчення нових інформаційних технологій виявляється цілком вирішуваним в рамках додаткової освіти фахівців органів внутрішніх справ, їх службової підготовки або самоосвіти, то оперативне впровадження нових інформаційних технологій в діяльність органів внутрішніх справ протягом тривалого періоду залишається досить складною проблемою.

Розробку та реалізацію заходів для попередження злочинів ведуть всі органи держави із залученням спеціалістів із різних областей: економістів, соціологів, політиків, психологів та звісно спеціалістів у сфері інформаційних

технологій. Звичайно, про повну ліквідацію злочинності говорити не можна, проте цілеспрямовані заходи, вжиті державою й суспільством, можуть значно скоротити кількість злочинів та їх негативний вплив.

Задля успішної протидії злочинності взагалі та окремих її проявів зокрема на спеціальному й соціальному рівнях потрібна визначальна (прогностична) інформація про розвиток злочинності. Отримана ж шляхом аналізу, нехай навіть найдетальніша, інформація про минулий рівень злочинності, його кількісні і якісні показники недостатня для здійснення ефективної попереджувальної діяльності [1, с. 1].

В межах інформаційно-аналітичної діяльності поліція: 1) формує бази (банки) даних, що належать до єдиної інформаційної системи МВС України; 2) користується базами (банками) даних МВС України й інших органів державної влади; 3) здійснює інформаційно-пошукову та інформаційну аналітичну роботу; 4) забезпечує інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав і міжнародними організаціями [4].

Технологія геоінформаційних систем за допомогою GIS-технології (GPS в США, GALILEO в Європейських країнах) здійснює дистанційне зондування поверхні Землі супутниками з космосу, яке дозволяє визначити точне місцезнаходження і описати характер змін не тільки природних, але і антропогенних об’єктів [3]. Геоінформаційні технології дають можливість з певною періодичністю отримувати з навколоземної орбіти знімки місцевості з похибкою в 1-2 метра. Точність має принципове значення, так як можна побачити ті об’єкти, які не видно під час зйомки з літаку та гвинтокрила.

Застосування штучного інтелекту в правоохоронній сфері дає велику можливість ефективному виявленню, розкриттю та протидії правопорушень. Перспективи подальшого застосування штучного інтелекту в органах Національної поліції мають досить великі можливості.

Говорячи про штучний інтелект, не можна не згадати, що визначення місця розташування корисне у боротьбі з тероризмом. Аналіз публікацій у соціальних

медіа і відстеження місця розташування є загальновживаними методами, котрі застосовують правоохоронні органи для вжитку превентивних дій. Навіть для визначення місця розташування тих, кого підозрюють у тероризмі чи злочинців часто їх локація відстежується через записи у соціальних мережах чи телефонні розмови. За допомогою штучного інтелекту можна встановити місце знаходження правопорушника та запобігти вчинення ним кримінальних правопорушень.

А також, в свою чергу, геопросторові технології можуть допомогти у відстеження міграції та посиленні безпеки на кордоні. Крім того, існує ситуація, коли хтось прагне потрапити до іншої країни без паспорту або іншого посвідчення, що може становити загрозу. Але за допомогою штучного інтелекту це можна відстежувати та контролювати. Йдеться про аналіз місць злочину в ситуації, коли геопросторовий аналіз та штучний інтелект здатні допомогти у прийнятті рішень і дати правоохоронним органам можливість якісніше виконати свою роботу [2, с. 11-12]

Таким чином, значення прогнозування злочинності: 1) прогноз допомагає визначити стратегію законодавчої та правової практики; 2) прогноз допомагає визначити пріоритети боротьби з урахуванням загальних та регіональних тенденцій явищ, з якими вона проводиться; 3) прогноз допомагає здійснювати відповідні маневри силами та засобами, формувати баланс соціальних та спеціальних мір, задача та ресурсів боротьби.

Отже, застосування інформаційних технологій та аналітичних методів значно підвищує результативність роботи правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю. Особливе значення тут мають такі інструменти, як прогнозування, штучний інтелект, кримінальна аналітика та сучасні інформаційні системи. Для досягнення максимальної ефективності необхідно постійно вдосконалювати професійні навички персоналу та оперативно інтегрувати інноваційні технології у практичну діяльність.

Список використаних джерел

1. Шевчук К. С. Використання інформаційних технологій у сфері протидії злочинності. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/36-17.pdf (дата звернення: 21.03.2025).
2. Романюк Б., Гуцалюк М. Інтернет і злочин. Міліція України. 2001. № 11. С. 22–23.
3. Анастасова Я. В. Можливості технологій штучного інтелекту у протидії злочинності. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2020/12/Матеріали-семінару_Використання-техн-штучного-інтел_5.11.2020.pdf (дата звернення: 21.03.2025).
4. Костенко І. В. Проблеми правового захисту персональних даних у діяльності Національної поліції. URL: https://lawjournal.com.ua/web/uploads/pdf/ЮчНАВС_2018_Том%208,%20№1_296-303.pdf (дата звернення: 21.03.2025).

Анастасія ГАЙЧУК,
курсант факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина ФЕДОРЧАК,
викладач кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ТЕРОРИЗМОМ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ

Міжнародна злочинність та тероризм мають глобальний характер і загрожують безпеці та стабільності не лише окремих країн, а й міжнародної спільноти. Міжнародна злочинність охоплює такі діяння, як торгівля людьми, наркотрафік, контрабанда зброї та фінансові злочини [1, с. 112–117]. Ці злочини часто вчиняються міжнародними організованими угрупованнями через Інтернет, транспортні мережі та фінансові установи [3, с. 94–97].

Тероризм, як насильницька діяльність для досягнення політичних, релігійних чи ідеологічних цілей, включає напади на державні установи,

захоплення заручників і використання зброї масового знищення [2, с. 65–68]. Він має транснаціональний характер, що ускладнює боротьбу з ним і вимагає глобальної координації [4, с. 23–29].

У кримінально-правовому контексті боротьба з міжнародною злочинністю та тероризмом регулюється через міжнародні механізми, такі як Міжнародний кримінальний суд і численні конвенції та угоди [5, с. 144–150]. Національні закони також сприяють співпраці між країнами щодо екстрадиції та правової допомоги [6, с. 212–218].

Міжнародна співпраця у протидії міжнародній злочинності й тероризму є визначальною для дієвої відсічі цим загрозам, оскільки ці злочини часто мають транскордонний характер. Однією з головних організацій для цього є ООН, яка через власні конвенції та угоди підтримує світові стандарти боротьби з тероризмом, торгівлею людьми, наркотрафіком та іншими злочинами [7]. Міжнародний кримінальний суд (МКС) розслідує найтяжчі злочини, як от геноцид та воєнні злочини, допомагаючи гарантувати правосуддя у глобальному вимірі [1, с. 304–310].

Важливу роль відіграє також Інтерпол, який координує взаємодію між правоохоронними органами різних країн, обмінюється інформацією та проводить спільні операції проти організованої злочинності й тероризму [9, с. 140–144]. У цьому контексті важливі також багатосторонні угоди, котрі дозволяють країнам співпрацювати у боротьбі з тероризмом і здійснювати обмін інформацією [4, с. 83–87].

Іншим значущим аспектом є екстрадиція, що дає змогу передавати підозрюваних між країнами задля притягнення їх до відповідальності [10, с. 35–36]. Окрім того, адаптація національних законодавств до міжнародних стандартів забезпечує більш ефективну боротьбу з новими формами злочинності, зокрема в кіберпросторі [3, с. 157–160].

Загалом, успішна боротьба з міжнародною злочинністю й тероризмом можлива лише завдяки тісній міжнародній співпраці, яка охоплює правові, політичні та організаційні аспект [2, с. 175–178].

Підготовка фахівців для протидії міжнародній злочинності та тероризму – надзвичайно важливий компонент ефективної боротьби з цими загрозами. Вона передбачає ґрунтовне володіння міжнародним кримінальним правом, спеціалізованими конвенціями та вміле їхнє застосування на практиці під час розслідувань та судових слухань [1, с. 423–430]. Правоохоронці зобов'язані бути обізнаними з міжнародними стандартами у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю та фінансовими злочинами [6, с. 321–325].

Окрім того, необхідне навчання персоналу у сфері міжнародної співпраці, зокрема щодо механізмів екстрадиції та правової допомоги, адже боротьба з міжнародними злочинами часто потребує координації зусиль між різними державами [10, с. 37–39]. Оперативники мають бути готовими до роботи з міжнародними базами даних та новітніми технологіями для виявлення та розслідування кіберзлочинів [3, с. 171–175].

Підготовка кадрів також має включати навчання з правозахисних аспектів, щоб забезпечити дотримання прав людини під час розслідувань та процесуальних дій [8, с. 89]. Загалом, ефективна підготовка повинна бути комплексною та охоплювати як правові, так і технічні аспекти, що дозволяють успішно працювати в умовах глобальної співпраці та стрімкого розвитку технологій [4, с. 113–118].

Обмін досвідом у підготовці фахівців для сектору безпеки й оборони є ключовим для збільшення результативності національних та міжнародних заходів у протидії загрозам безпеці [9, с. 142–143]. Така взаємодія дозволяє країнам ділитися знаннями, найкращими практиками та технологіями, що сприяють зростанню професіоналізму у сфері безпеки та оборони [5, с. 208–212].

Обмін досвідом може здійснюватися через спільні навчання, тренінги, симуляції та обмін експертами між різними державами [4, с. 174–175]. Це дає можливість пристосувати національні системи до міжнародних стандартів та вимог, підвищуючи рівень взаємодії між силами безпеки різних країн у випадку спільних операцій [10, с. 38–39]. Крім того, важливим є участь у міжнародних програмах і навчаннях, організованих організаціями, як-от НАТО або ООН, що

дають можливість національним силам безпеки брати участь у великих спільних навчаннях та операціях, набуваючи практичного досвіду [7].

Ці ініціативи допомагають країнам ефективно співпрацювати у боротьбі з тероризмом та міжнародною злочинністю, забезпечуючи обмін знаннями та найкращими практиками [5, с. 210–212].

Список використаної літератури

1. Гуторова Н.О. Міжнародне кримінальне право : підручник. Харків : Право, 2020. 512 с.
2. Мельник М.І. Кримінальна відповідальність за міжнародні злочини : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2019. 368 с.
3. Романюк І.М. Протидія міжнародній організованій злочинності: теоретико-правові засади : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 284 с.
4. Ващенко Ю.В. Механізми міжнародного співробітництва у боротьбі з тероризмом : навч. посіб. Київ : НАВС, 2020. 192 с.
5. Бутко М.П. Міжнародне співробітництво в боротьбі з тероризмом: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 224 с.
6. Лизогуб Ю.М. Міжнародне право: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 456 с.
7. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Палермо, 2000 р.). Офіційний вісник України. 2004. № 1. Ст. 12.
8. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.). Відомості Верховної Ради України. 2003. № 12. Ст. 89.
9. Блажівська Н.О. Міжнародна співпраця у сфері кримінальної юстиції : навч. посіб. Київ : КНТ, 2020. 240 с.
10. Гончаренко С.В. Міжнародні організації та їхня роль у забезпеченні безпеки : навч. посіб. Харків : Право, 2022. 198 с.

Аня ГАЛУЗА,
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Руслан ВАЛЄЄВ,
доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, полковник поліції

ПОТРЕБА ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Стрімкий розвиток технологій, які можна використати у протиправній діяльності, в агресивній війні, а також технологій, що можна використати у припиненні, профілактиці, розкритті, розслідуванні злочинної діяльності, потребує перманентного реформування системи підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони.

Інвестиції в освіту належать до числа довготривалих, з відстроченим результатом. Тим не менше, професійна підготовка військовослужбовців і правоохоронців націлена на всебічний розвиток талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей фахівця та буде приносити плоди протягом усієї їх тривалої трудової кар'єри. Крім того, Україна ризикує серйозно відстати від інших країн, якщо не вкладатиме значні зусилля у розвиток технологічної і наукової складової у підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони. В умовах, що склалися у сфері національної безпеки України, час є найціннішим ресурсом, і відкладати впровадження нових підходів у підготовку фахівців у цій сфері є надзвичайно ризиковано [1].

Сучасна система військової освіти, як складова частина розвитку кадрового потенціалу сфери безпеки і оборони держави та Збройних Сил України, повинна забезпечувати підготовку та підвищення кваліфікації військових фахівців з високим рівнем професіоналізму, компетентності, інтелектуального розвитку, лідерських якостей, а також загальної та військово-професійної культури. Військові фахівці мають бути здатними розвивати свою творчу індивідуальність, самостійно засвоювати нові знання протягом служби і виконувати завдання з оборони держави, участі в миротворчих та антитерористичних операціях. Вони повинні мати змогу ефективно керувати військами в бою, проводити навчання особового складу у мирний час, а також створювати, експлуатувати та застосовувати складні системи озброєння і техніки. Крім того, вони мають бути готовими до проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на створення нових поколінь озброєнь та техніки [2, с. 180-185].

Одним із напрямів модернізації вищої військової та правоохоронної освіти є впровадження інноваційних педагогічних технологій і методик у навчальний процес військових навчальних закладів. Інновації в освітній діяльності пов'язані з активним процесом розробки та впровадження нових методів і засобів навчання, спрямованих на вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців. Це передбачає гармонійне поєднання класичних традиційних методик з результатами творчого пошуку, використання нестандартних, прогресивних технологій та оригінальних дидактичних ідей і форм організації освітнього процесу [3, с. 443]. Перспективними напрямами вдосконалення професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони постають, на нашу думку, конструювання віртуального освітнього середовища закладу вищої освіти [4, с. 157-159], впровадження технології доповненої реальності та штучного інтелекту для підвищення ситуативної обізнаності правоохоронців і військовослужбовців у режимі реального часу [5, с. 25-29].

Сучасне законодавство України надає галузевим державним органам, що здійснюють управління закладами вищої освіти (замовникам), можливість брати участь у розробці стандартів вищої освіти, надавати консультації та узгоджувати ці стандарти. При цьому стандарти не встановлюють жорстких вимог щодо змісту освіти, залишаючи навчальним закладам значну частину навчального часу для адаптації до потреб замовника, зокрема щодо дотримання вимог законодавства про інформацію з обмеженим доступом. Втручання Міністерства освіти і науки України у взаємовідносини між замовником і підпорядкованим вищим військовим навчальним закладом є мінімальним. Крім того, акредитація освітньої програми дозволяє виконати вимогу Концепції розвитку сектору безпеки та оборони України щодо досягнення європейського рівня освіти, який визнається європейським товариством, без ризику розголошення конфіденційної інформації [6].

Освіта, зокрема військова, є одним із ключових факторів розвитку держави та її збройних сил, що стимулює стратегічне вирішення завдань з реформування національної системи освіти і оборонного сектору, а також їх інтеграцію до

європейських економічних, культурних, інформаційних, освітніх і наукових просторів. Інноваційна політика у сфері військової освіти, як зазначено у статті, є ефективним інструментом удосконалення системи підготовки військових фахівців, підвищення її результативності та важливим чинником її поступового інноваційного розвитку. Вона має сприяти розкриттю інтелектуального та інноваційного потенціалу військової освіти і забезпеченню активної інноваційної діяльності учасників військово-освітнього процесу. Подальші дослідження цієї проблеми будуть зосереджені на аналізі ролі військових викладачів в інноваційних змінах та розробці методики використання кваліметричного підходу для оцінки інноваційної діяльності ВВНЗ та впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 01.04.2025).
2. Приходько Ю. Актуальні проблеми трансформації стану та якості системи вищої військової освіти. Військова освіта. 2022. № 1 (45). С. 179–196.
3. Саух П. Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 443 с.
4. Валєєв Р. Г. Конструювання віртуального освітнього середовища при підготовці майбутніх поліцейських у ВНЗ. Всеукраїнська наук.-практ. конф.«Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку–2016»: зб. тез доповідей. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ. С. 157–159.
5. Валєєв Р. Г. Впровадження технологій доповненої реальності (augmented reality) для виконання завдань блокпостів: постановка проблеми. Актуальні питання правового забезпечення сектору безпеки та оборони у сучасних умовах: зб. тез доповідей ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. Харків: Друкарня Нац. академії Національної гвардії України, 2024. С. 25–29.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України: Указ Президента України від 14.03.2016 р. № 92/2016. URL: www.president.gov.ua/documents/922016-19832. (дата звернення: 01.04.2025).

Анжела ГЕЛЬБАК,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент

ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний етап розвитку української держави позначений збройною агресією, що має системний вплив на всі сфери суспільного життя, включаючи сферу безпеки. Поліція, як один із ключових суб'єктів забезпечення правопорядку, опинилась в умовах багатовекторних викликів: охорона громадського порядку, боротьба зі злочинністю, захист критичної інфраструктури, допомога населенню в евакуації, участь у стабілізаційних операціях. Такі умови вимагають якісної трансформації системи підготовки правоохоронців, що власне і визначило мету даного дослідження – вивчення трансформацій професійно-психологічної підготовки поліцейських в умовах воєнного стану.

Українські вчені зробили вагомий внесок у розробку досліджуваної проблематики [1-4]. Зокрема, С. Назар та І. Бондар наголошують на необхідності створення гнучких і адаптивних освітніх програм, які можна пристосовувати до швидкозмінних умов воєнного часу. Вивченню психологічного впливу воєнного часу на здобувачів освіти та викладачів присвячені наукові розвідки І. Бєлікова та Л. Батченко. Аспекти адаптації освітніх програм до викликів воєнного часу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання розглядали М. Коваль, О. Пазен.

Заклади вищої освіти у воєнний час стикаються з низкою викликів, які ставлять під загрозу їхню основну діяльність. Однією з найактуальніших проблем є гарантування безпекової складової. Адаптація освітніх програм в закладі зі специфічними умовами у воєнний час – це комплексний процес, який вимагає врахування особливих потреб здобувачів освіти й викладачів, пошуку інноваційних рішень для практичних занять і надання всебічної психологічної підтримки [3].

В умовах воєнного стану значна частина поліцейських стикається з екстремальними ситуаціями, що можуть призводити до тяжких психологічних

наслідків, зокрема – посттравматичних стресових розладів (ПТСР). З метою підтримки психічного здоров’я працівників поліції необхідно ініціювати створення цілісних програм професійної реабілітації, що включають: систему раннього виявлення психологічних порушень; індивідуальні плани психологічної підтримки; групову терапію та консультації з психотерапевтами; реабілітаційні заходи після участі в бойових діях або кризових операціях; освітні модулі для керівного складу щодо виявлення ознак ПТСР у підлеглих [4].

Такі програми мають базуватись на кращих практиках НАТО та враховувати досвід цивільного медико-психологічного супроводу. Їх інтеграція в структуру поліцейської освіти і служби дозволить не лише зберегти професійний потенціал, а й посилити моральну стійкість особового складу.

Один із ключових викликів у підготовці поліцейських під час воєнного стану полягає в забезпеченні безперервності та адаптивності навчання. Багато співробітників поліції залучені до оперативних завдань, проходять службу в зонах підвищеної небезпеки або змушені часто змінювати місце дислокації. У таких умовах традиційні форми освіти втрачають ефективність, тому необхідно впроваджувати гнучкі освітні моделі, що дозволяють індивідуалізувати та оптимізувати навчальний процес [1; 2].

Одним із таких рішень є впровадження модульно-рейтингової системи, яка надає можливість самостійно формувати траєкторію навчання відповідно до професійних потреб, службового досвіду та особистих обставин. Кожен навчальний модуль є завершеним блоком з конкретними результатами навчання, що дозволяє ефективно поєднувати роботу та навчання, виконання службових обов’язків із професійним зростанням. Рейтингове оцінювання, у свою чергу, сприяє прозорості результатів та формує мотиваційне середовище.

Також доцільним є запровадження блокового формату навчання, що передбачає проведення періодичних інтенсивів (навчальних сесій з високою концентрацією змісту за короткий термін). Інтеграція дистанційного формату навчання (відеолекції, вебінари, симуляційні системи) доповнює гнучкість системи, роблячи освіту доступною незалежно від географічного

місцезнаходження поліцейського. У підсумку, гнучка освітня модель сприяє не лише безперервному розвитку фахівців, але й підвищує адаптивність усієї системи поліцейської освіти в умовах нестабільності та воєнних викликів.

Однією з найважливіших умов успішної адаптації поліцейської освіти до сучасних викликів є налагодження ефективної партнерської взаємодії з іншими національними й міжнародними структурами безпеки. Такий підхід не лише розширює спектр практичних навичок у майбутніх правоохоронців, а й дозволяє гармонізувати стандарти підготовки відповідно до актуальних вимог безпекового середовища [1; 2].

Важливим напрямом є розширення міжнародного співробітництва з поліцейськими академіями країн-членів НАТО та ЄС, що дозволяє імплементувати в українські програми кращі практики професійної підготовки у сфері тактики, антикризового управління, захисту прав людини, психологічної підтримки та цифрової безпеки. Участь українських курсантів, викладачів та інструкторів у програмах обміну, навчальних візитах, конференціях та спільних дослідницьких проєктах сприяє інтернаціоналізації освітнього простору та розвитку інституційної спроможності поліцейських ЗВО.

Водночас надзвичайно актуальним є налагодження міжвідомчої співпраці всередині країни. Зокрема, організація спільних тренінгів, навчань та оперативно-тактичних занять із представниками Збройних Сил України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Національної гвардії, Служби безпеки України дозволяє: скоординувати дії у кризових ситуаціях; відпрацювати алгоритми реагування під час обстрілів, евакуації населення, охорони стратегічних об’єктів; забезпечити міжвідомчу уніфікацію протоколів поведінки в умовах воєнного стану. Такі заходи сприяють формуванню у здобувачів освіти практичних навичок командної взаємодії, стратегічного мислення та оперативної мобільності — якостей, критично необхідних для ефективного виконання завдань в умовах сучасної війни.

Таким чином, воєнний стан став не лише викликом, а й стимулом до системної модернізації правоохоронної освіти в Україні. Спостерігаються

інтенсивні трансформації професійної підготовки поліцейських, включаючи вдосконалення методології викладання, змісту навчальних дисциплін та психологічної підготовки. Глибока адаптація освітніх програм з урахуванням сучасних загроз забезпечить формування компетентних, відповідальних і готових до нестандартних ситуацій поліцейських. Це є запорукою не лише ефективної роботи правоохоронних органів, а й зміцнення довіри громадян до держави.

Список використаних джерел

1. Батченко Л. Розвиток соціальної відповідальності закладів вищої освіти України на тлі структурно-інноваційних змін в умовах військового конфлікту. Економіка та суспільство. 2023. № 58. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-103
2. Бондар І. Тенденції розвитку дистанційного та онлайн-навчання в Україні в умовах пандемії COVID-19 та воєнних дій (на прикладі КНУКіМ). Питання культурології. 2024. № 43. С. 78–91. DOI: https://doi.org/10.31866/2410-1311.43.2024.303034
3. Коваль М.С., Пазен О.Ю. Адаптація освітніх програм до викликів воєнного часу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). № 10(44). 2024. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-230-242
4. Назар С., Матласевич О. Стратегії розвитку психологічної ресурсності здобувачів вищої освіти як засіб підвищення психічного здоров’я в академічному середовищі. Universum. 2024. № 7. С. 264–268. URL: https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/904

Андрій ГЛАЗКОВ,
аспірант Донецького державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТОРОЛЮ ЗА БЕЗПЕКОЮ НА ТРАНСПОРТІ, ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Безпека функціонування транспорту є одним із найважливіших компонентів національної безпеки. Актуальність досліджуваної теми також полягає в тому, що в українському суспільстві йдуть процеси щодо уніфікації

адміністративного законодавства. У Верховній Раді України зареєстровано низку відповідних законопроектів щодо посилення адміністративної відповідальності за порушення у сфері безпеки перевезень, збереження відновленої дорожньої інфраструктури. Окремим важливим чинником у актуалізації вказаної проблематики постають євроінтеграційні процеси у правовій та економічній площинах.

Транспорт є однією з найбільш важливих галузей національної економіки, що забезпечує переміщення людей і товарів, доступ до робочих місць і послуг, а також розвиток торгівлі та економічне зростання. Транспортна система України з урахуванням тимчасово окупованої території має розгалужену залізничну мережу (експлуатаційна довжина залізничних колій станом на серпень 2024 року становить 19759,8 кілометра), розвинуту мережу автомобільних доріг (загального користування – 166,3 тис. кілометрів, з них 47,7 тис. км. державного значення та 118,6 тис. км. місцевого значення), 18 морських портів (станом на вересень 2024 року функціонують лише шість портів), а також 26 річкових терміналів, 18 аеропортів, 14 з яких є міжнародними, 199 пунктів пропуску через державний кордон, з яких 100 пунктів пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення, що створює необхідні умови для задоволення потреб користувачів транспорту в наданні транспортних послуг [1].

Втім, повномасштабна агресія росії проти України докорінно змінила транспортну систему. Із введенням воєнного стану автомобільний та залізничний транспорт виконують надважливі для обороноздатності держави функції, а саме: забезпечення можливості евакуації та мобільності населення, переміщення військової техніки та гуманітарних вантажів тощо [1].

Зазначені аспекти формують передумови для підвищення кваліфікаційного рівня підготовки фахівців у сфері безпеки та оборони щодо забезпечення безпеки на транспорті. А враховуючи досить тісну взаємодію підрозділів Національної поліції України з іншими центральними органами державної влади, у досліджуваній сфері, то система підготовки фахівців за спеціальностями «Право», «Правоохоронна діяльність» у закладах вищої освіти

системи МВС України є одним із пріоритетних напрямків теоретичної та практичної підготовки.

Система органів державної влади, покликаних забезпечити безпеку на транспорті, становить сукупність центральних органів державної влади:

Міністерство розвитку громад та територій України. Відповідає за формування державної політики у сферах транспорту, розвитку інфраструктури та житлово-комунального господарства, а також відновлення та регіонального розвитку;

Національна поліція України;

Державна служба України з безпеки на транспорті (Укртрансбезпека) тощо.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності Укртрансбезпеки тісно пов’язано з її завданнями. Так, відповідно до Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті одним із її основних завдань є здійснення державного нагляду (контролю) за безпекою на автомобільному, міському електричному, залізничному транспорті [2].

Так, протягом 2024 року Укртрансбезпека забезпечувала реалізацію державної політики у сфері безпеки на автомобільному транспорті загального користування, міському електричному (трамвай, тролейбус), залізничному транспорті.

Значна увага у роботі Укртрансбезпеки приділяється питанням протидії корупції та усунення випадків недоброчесності. Одним із кроків у напрямок посилення протидії корупційним правопорушенням стало укладення меморандуму про співробітництво між Національним агентством з питань запобігання корупції та Укртрасбезпекою від 22 серпня 2024 року, з метою консолідації зусиль сторін, спрямованих на їх співпрацю у сфері мінімізації корупційних ризиків у діяльності Укртрансбезпеки. Наказом Державної служби України з безпеки на транспорті № 508 від 10.07.2024 утворено Раду доброчесності при Державній службі України з безпеки на транспорті, затверджено її персональний склад та Положення про неї. За участі Ради

доброчесності: - розроблено проєкт Кодексу етичної поведінки працівників Укртрансбезпеки, який надано Раді доброчесності для проведення громадської антикорупційної експертизи, а також для надання пропозицій для його імплементації [3].

Окремим напрямком є удосконалення нормативно-правової бази у регулюванні транспортної галузі та забезпечення його безпеки. Велика увага, особливо в умовах війни, має приділятися кадровому питанню, підготовці та перепідготовці фахівців сектору безпеки та оборони. Для закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання така підготовка має відображатися у формуванні як обов'язкових, так і вибіркових компонент, а також під час практичної підготовки. За нашим досвідом, в системі освіти МВС і Донецькому державному університеті внутрішніх справ приділяється значна увага оволодінню теоретичними та практичними знаннями щодо забезпечення транспортної безпеки.

На сьогодні внаслідок бойових дій на території України зруйновано важливі інфраструктурні об'єкти, повітряний простір України закритий для польотів цивільної авіації. Російська Федерація періодично здійснює обстріли інфраструктури морських і дунайських портів, цивільних суден, завдано значної шкоди автомобільній та залізничній транспортним системам. А це в свою чергу потребує комплексних антикризових заходів щодо нормалізації функціонування транспортної системи та забезпечення її безпеки.

Таким чином, у сучасних умовах забезпечення безпеки на транспорті має стати одним із пріоритетних завдань, що постають перед силами безпеки та оборони нашої держави. Удосконалення правових засад регулювання транспортної галузі має бути спрямоване на побудову комплексної антикризової стратегії забезпечення безпеки на транспорті, що включатиме не лише контроль та протидію правопорушенням, а й формування сучасної транспортної інфраструктури та дієвих механізмів забезпечення безпеки на транспорті, діджиталізації процедурних аспектів діяльності Укртрансбезпеки зокрема. Такі

завдання неможливо реалізувати без кваліфікованого кадрового складу органів державної влади у сфері безпеки на транспорті.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи, Перелік від 27.12.2024 № 1550. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#Text.
2. Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. № 103. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2015-%D0%BF#Text.
3. Публічний звіт Голови ДСБТ Микити Лагуніна за 2024 рік. Офіційний веб-сайт Державної служби України з безпеки на транспорті. URL: https://dsbt.gov.ua/images/public_reports/publ_zvit_2024.docx.pdf.

Владислав ГЛУЩЕНКО,
курсант 3 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЗВИТОК ПРАТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН З ІНОЗЕМНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ДЛЯ ОБМІНУ ДОСВІДОМ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРАКТИК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В умовах глобалізації світу, а також з огляду на обраний Україною шлях до євроінтеграції нагальним є впровадження у систему підготовки фахівців Національної поліції України досвіду найкращих світових практик підготовки поліцейських. Адже ми живемо у світі, що стрімко змінюється, у світі, у якому виклики у правоохоронній діяльності стають дедалі складнішими, і саме тому розвиток партнерських відносин з іноземними навчальними закладами є не

просто бажаним, а необхідним кроком на шляху до вдосконалення нашої правоохоронної системи.

Донецький державний університет внутрішніх справ (далі – ДонДУВС) активно розширює міжнародні зв'язки, уклавши угоди з 9 навчальними закладами та установами Німеччини, Канади, ЄС та інших країн. Обмін досвідом, участь у науково-практичних конференціях, спільні дослідження та лекції від іноземних експертів – усе це відкриває перед нами нові горизонти [1]. Крім того, співпраця охоплює не тільки теоретичну підготовку, а й практичні стажування, що дають змогу побачити, як працюють правоохоронні структури в інших країнах, і перейняти найкраще з їхнього досвіду. Особливо важливим є те, що ці стажування відбуваються в умовах реальної роботи поліцейських підрозділів, що дозволяє нашим фахівцям не лише ознайомитися з новими підходами, а й безпосередньо застосувати набуті знання на практиці.

Подібний підхід застосовується й у Національній академії Державної прикордонної служби України, де міжнародна співпраця допомагає адаптувати освітній процес до європейських стандартів. Навчальні візити, тренінги, обмін кадрами – усе це сприяє підвищенню рівня професійної підготовки наших правоохоронців [2]. Окремо варто відзначити впровадження спільних навчальних програм, розроблених на основі аналізу найкращих практик провідних поліцейських академій світу. Це дозволяє забезпечити єдиний підхід до підготовки кадрів, узгоджений із сучасними вимогами правоохоронної діяльності в умовах європейської інтеграції України.

У Стратегічному плані розвитку ДонДУВС на 2024-2028 роки наголошується на необхідності активного міжнародного співробітництва як запоруки підготовки висококваліфікованих кадрів. Одним із ключових аспектів є впровадження сучасних методик навчання, заснованих на найкращих практиках європейських та американських поліцейських академій. Це включає використання кейс-методів, симуляційних тренувань, цифрових технологій та інтерактивних платформ для моделювання реальних оперативних ситуацій. Також увага приділяється розвитку критичного мислення, стресостійкості та

комунікативних навичок, що є важливими для ефективної діяльності поліцейського [3]. Окремий акцент робиться на психологічній підготовці фахівців, зокрема розвитку навичок щодо швидкого прийняття рішень у критичних ситуаціях. Сучасні міжнародні підходи до навчання поліції передбачають не лише надання теоретичних знань, а й глибоку практичну підготовку через моделювання складних ситуацій у безпечному навчальному середовищі.

Законодавчо питання післядипломної освіти та спеціалізації працівників поліції врегульовані відповідними нормативними актами, а саме Наказом МВС № 1625 від 24.12.2025 року «Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції», що передбачають удосконалення навчальних програм та підготовку фахівців відповідно до сучасних викликів [4]. У зв’язку з цим запроваджуються нові підходи, які охоплюють правові, тактичні та психологічні аспекти роботи поліцейських. Зокрема, розробляються оновлені програми курсів підвищення кваліфікації, які враховують специфіку роботи різних підрозділів поліції та орієнтовані на реальні виклики, що виникають у процесі оперативної діяльності. Крім того, активно використовуються електронні платформи для дистанційного навчання, які дозволяють оперативно оновлювати знання та відстежувати зміни законодавства та стратегії правоохоронних органів.

Міжнародний досвід має вирішальне значення для реформування системи правоохоронних органів України через поліцейську освіту. Дослідження ефективних моделей поліцейської освіти в ЄС, США, Канаді та Японії показують, що інтеграція сприяє значному підвищенню рівня професійної компетентності, а також традиційних методів із сучасними технологіями.

Наприклад, у США застосовується модель Problem-Based Learning (PBL), яка спрямована на вирішення реальних ситуацій у процесі навчання. У країнах Скандинавії акцент робиться на комунікативних навичках та стратегіях мирного врегулювання конфліктів. Крім того, у Німеччині поліцейські академії активно

використовують віртуальні симулятори для відпрацювання складних ситуацій, що дозволяє мінімізувати ризики в реальній роботі [5].

Отже хочемо дійти висновку що, співпраця з іноземними навчальними закладами – це не просто формальність, а реальний інструмент розвитку, який дозволяє вивести систему підготовки українських поліцейських на якісно новий рівень. Вона сприяє інтеграції нашої країни у міжнародну спільноту правоохоронних органів, розширює професійні горизонти викладачів і курсантів, а також забезпечує постійний доступ до передових методик навчання. Завдяки такій взаємодії наші поліцейські можуть не лише переймати досвід найкращих світових практик, а й застосовувати його у конкретних умовах правоохоронної діяльності в Україні. Впровадження новітніх технологій, удосконалення програм підготовки, розширення можливостей для стажування та обміну знаннями – усе це створює передумови для підготовки висококваліфікованих кадрів, здатних ефективно виконувати свої обов’язки в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Донецький державний університет внутрішніх справ. Організації. Партнери. URL: https://dnuvs.ukr.education/organizacziyi-partnery (дата звернення: 01.04.2025)
2. Міжнародне та міжвузівське співробітництво - НАДПСУ. URL: https://nadpsu.edu.ua/istoriya-akademii/mizhnarodne-ta-mizhvuzivske-spivrobitnycztvo/ (дата звернення: 01.04.2025)
3. Стратегія розвитку Донецького державного університету внутрішніх справ. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/10/strategiya-rozvytku-1.pdf (дата звернення: 01.04.2025)
4. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції : наказ МВС України від 24.12.2015 р. № 1625. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text (дата звернення: 01.04.2025).
5. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/e/2/423404.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

Ольга ГОДОРОЖА,
студентка 1 курсу факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сергій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та нформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичний наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЛОКЧЕЙНУ В УКРАЇНІ

Метою цього дослідження є вивчення правових аспектів впровадження блокчейн-технології в Україні та необхідності створення чіткої правової бази для її ефективного застосування. Проблематика полягає в аналізі існуючих законодавчих ініціатив, які намагаються регулювати блокчейн в Україні, а також у виявленні бар'єрів та труднощів, з якими стикаються правові органи при впровадженні цієї технології. Актуальність теми зумовлена бурхливим розвитком блокчейн-технологій у світі та необхідністю адаптації українського законодавства до нових технологічних реалій. Завданням дослідження є оцінка існуючих правових механізмів, виявлення проблем у правовому регулюванні блокчейн-технології в Україні та надання рекомендацій щодо вдосконалення законодавства в цій галузі, зокрема щодо криптовалют, реєстрації прав власності та захисту цифрових ідентичностей.

Блокчейн – це дистрибутивна база даних, що дозволяє зберігати та обмінювати інформацію через ланцюг блоків, кожен з яких містить унікальний хеш попереднього блоку. Така структура забезпечує високий рівень безпеки, адже зміни у вже зафіксованих даних неможливі. Однією з ключових особливостей блокчейну є його децентралізованість: система не потребує єдиного керуючого органу, всі учасники мають рівноправний доступ до даних [1].

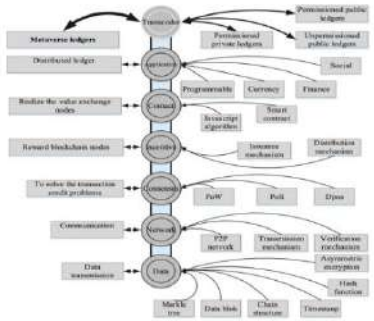

Рис. 1. Типова архітектура Blockchain

У юриспруденції блокчейн має широке застосування, зокрема у реєстрації прав власності, захисті цифрових ідентичностей та виконанні нотаріальних функцій. Технологія дозволяє створювати прозорі, незмінні реєстри, що забезпечують високий рівень захисту інформації. Використання блокчейну в праві дозволяє здійснювати запис, перевірку та обмін даними з максимальною безпекою, що є важливим для ефективної роботи правових інститутів [1].

Перші спроби правового регулювання блокчейн-технології в Україні відбулися в 2017 році, коли було запропоновано два законопроекти – №7183 та №7183-1, які мали на меті регулювати обіг криптовалют в Україні, зокрема через визначення блокчейн як децентралізованого публічного реєстру [2]. Проте ці законопроекти були відкликані у серпні 2019 року після того, як їх було повернуто на доопрацювання. У кінці 2018 року було подано нові законопроекти №9083 та №9083-1, які мали внести зміни до Податкового кодексу України щодо оподаткування віртуальних активів [3]. Однак ці ініціативи також не були ухвалені. Наступним кроком став законопроект №3637 від 11.06.2020 року «Про віртуальні активи», який був прийнятий лише в першому читанні. У цьому законопроекті криптовалюта визначена як «нематеріальне благо», проте поняття блокчейн не отримало окремого визначення. Одна з основних проблем полягає в тому, що правова система України поки не готова до ефективного застосування блокчейн-технологій через відсутність чіткої регуляції [4].

Однак у 2019 році на рівні Верховної Ради України були проведені круглі столи з представниками IT-бізнесу, юридичних та консалтингових компаній, на яких обговорювались питання правового забезпечення блокчейн-галузі. Одним із основних висновків було те, що блокчейн має значний потенціал у таких

сферах, як захист даних, токенізація активів та запобігання відмиванню коштів. Зокрема, блокчейн може використовуватися для захисту даних державних реєстрів від фальсифікацій та створення стандартів для протидії відмиванню грошей [4].

Тим не менш, існують певні труднощі у впровадженні блокчейн-технологій, пов’язані з високим енергоспоживанням деяких алгоритмів, складністю масштабування та правовими обмеженнями. Для ефективного використання блокчейну в Україні важливо удосконалити законодавчі механізми та адаптувати правову систему до нових технологій [4].

Отже, Україна потребує чіткої правової бази для регулювання блокчейн-технологій, яка враховувала б швидкий розвиток цієї технології у світі та її застосування в юридичній сфері. Для цього необхідно створити законодавчі ініціативи, які б забезпечували не лише правовий захист учасників ринку, а й ефективне впровадження блокчейну у державні реєстри та інші важливі інституції.

Список використаних джерел

1. Костенко О.В., Радутний О.Е. Блокчейн і метавсесвіт: правові аспекти. Юрид. наук. електрон. журн. С. 500–501.
2. Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710 (дата звернення: 05.09.2021).
3. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64696 (дата звернення: 05.09.2021).
4. Ніколашин А. О. Розвиток правового регулювання технології блокчейн в Україні. Кам’янець-Подільськ : К-ПНУ ім. Івана Огієнка, 143 с.

Олександр ГОЛОВКОВ,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ У ПРИФРОНТОВИХ ТА ЗВІЛЬНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Сектор безпеки і оборони України відіграє критично важливу роль у забезпеченні стійкості держави в умовах воєнного стану. Збройні сили України, Національна гвардія, Служба безпеки України та інші силові структури здійснюють оборонні операції, ліквідацію загроз та боротьбу з ворожими диверсійними групами. Однак після звільнення територій саме Національна поліція України забезпечуватиме відновлення публічної безпеки, правопорядку та налагодження життя населення. У цих умовах її діяльність матиме низку особливостей, що потребують адаптованих підходів у підготовці правоохоронців.

Поліція виконує одразу кілька критично важливих функцій на прифронтових та деокупованих територіях. Насамперед це забезпечення публічного порядку, виявлення та припинення кримінальної діяльності, а також ідентифікація осіб, що можуть становити загрозу публічній безпеці. Діяльність правоохоронців включає документування військових злочинів, роботу зі свідками та потерпілими, контроль за обігом зброї, а також виявлення груп впливу. Важливою є координація дій з військовими адміністраціями та міжнародними організаціями, що займаються гуманітарною допомогою. Значну роль відіграє також робота з доказовою базою для майбутніх судових процесів, що може включати співпрацю з міжнародними судовими установами.

Ефективність поліції значною мірою залежить від довіри населення. У звільнених районах громадяни часто перебувають у стані високої недовіри як до державних структур, так і до окремих силових відомств. Завданням правоохоронців є не лише встановлення контролю, а й налагодження комунікації, проведення інформаційних кампаній щодо доступних правових механізмів захисту та співпраці. Особливої уваги потребує робота з уразливими групами, такими як діти, літні люди та особи, що постраждали від окупаційного

режиму. Поліцейські повинні мати відповідні навички кризової комунікації та роботи з потерпілими. Для ефективного виконання завдань необхідно посилювати психологічну підготовку особового складу, що сприятиме їхній адаптації в умовах підвищеного психологічного навантаження.

Одним із ключових аспектів цієї підготовки є психологічна підтримка правоохоронців, які працюють у складних умовах звільнених територій. У цьому напрямку реалізується ініціатива «Блакитне небо для України», що спрямована на навчання поліцейських ефективним методам подолання стресу та реабілітації. Проєкт включає підготовку за міжнародними стандартами психологічної допомоги, впровадження практик емоційного відновлення та підтримку поліцейських у кризових ситуаціях. Його реалізація є важливим кроком у підвищенні стресостійкості та професійної витривалості правоохоронців на звільнених територіях [1]. Емоційна стійкість поліцейських безпосередньо впливає на ефективність виконання службових обов’язків, тому в Україні вже діють ініціативи, спрямовані на психологічну реабілітацію силовиків. Наприклад, проєкт «Пункти психологічних практик» під егідою Міністерства внутрішніх справ України передбачає індивідуальні програми реабілітації, зокрема каністерапію та методики десенсибілізації (EMDR) [2]. Комплексний підхід до психологічної реабілітації правоохоронців відіграє ключову роль у забезпеченні їхньої стресостійкості та ефективності. Впровадження сучасних методик емоційного відновлення та кризової підтримки сприяє підвищенню якості правоохоронної діяльності у постконфліктних регіонах, що є необхідною умовою для відновлення стабільності та безпеки.

У процесі забезпечення правопорядку на прифронтових та звільнених територіях важливим є врахування міжнародного досвіду миротворчих місій, зокрема діяльності цивільної поліції ООН. О.О. Пихтін та Р.І. Дімітров у своєму дослідженні розглянули роль цивільної поліції ООН як ключового елемента миротворчих операцій. «Більше ніж 11 000 поліцейських з понад 90 країн беруть участь у 18 різних місіях, виконуючи завдання з патрулювання, підготовки, консультування місцевих поліцейських служб, забезпечення дотримання

міжнародних стандартів прав людини та відновлення верховенства права» [3, с. 98–99]. Наприклад, Сили ООН з охорони в колишній Югославії (СООНО), що складалися із військовослужбовців, воєнних спостерігачів, цивільної поліції, матеріально-технічної служби, медичних працівників та були розгорнуті на території Хорватії, мали головним завданням створення необхідних умов для проведення ефективних переговорів з учасниками конфлікту, захист цивільного населення від збройних нападів, а також демілітаризацію районів під охороною ООН. Поліцейські місії здійснювали імміграційний і митний контроль на кордонах районів під охороною ООН, які співпадали з міжнародно визнаними кордонами. Також було впроваджено механізми моніторингу ситуації та співпраці з місцевими правоохоронними органами для відновлення публічної безпеки [4].

Цей досвід підкреслює важливість інтеграції міжнародних стандартів та практик у діяльність національних правоохоронних органів на звільнених територіях. Співпраця з міжнародними організаціями, впровадження сучасних методів роботи та дотримання прав людини є ключовими аспектами ефективного відновлення правопорядку в постконфліктних регіонах.

В Україні також відбувається співпраця з міжнародними партнерами. У 2024 році спеціалізована група Європейських Сил Жандармерії відвідала Снігурівку для підтримки українських правоохоронних органів у забезпеченні стабільності та правопорядку на деокупованих територіях. Візит включав обмін методиками, тактиками та процедурами, які є критичними для зміцнення безпеки та стабільності в регіоні [5].

Забезпечення правопорядку у прифронтових та звільнених територіях є багатогранним процесом, що виходить за межі стандартних поліцейських завдань. Поліція виконує функцію не лише правоохоронного органу, а й соціального медіатора між громадянами, державою та міжнародними партнерами. Для успішного виконання цих завдань необхідно адаптувати підготовку поліцейських, включаючи психологічну, до умов постконфліктного

середовища, впроваджувати сучасні технології та активно використовувати найкращі світові практики у сфері публічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Як «Blue Haven for Ukraine» – «Блакитне небо для України» допоможе поліцейським і громадам. URL: https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/how-blue-haven-for-ukraine-blakitne-nebo-dlya-ukrayini-will-help-police-officers-and-communities/ (дата звернення: 30.03.2025).
2. Реабілітація захисників: МВС реалізує проєкт «Пункти психологічних практик». URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3921739-reabilitacia-zahisnikiv-mvs-realizue-proekt-punkti-psihologicnih-praktik.html (дата звернення: 30.03.2025).
3. Пихтін О. О., Дімітров Р. І. Цивільна поліція ООН як найважливіша частина миротворчих операції ООН в усьому світі. Миротворча діяльність поліції (зарубіжний досвід). Харків, 2017. С. 98–99.
4. Сили ООН з охорони в колишній Югославії: Від миротворчої діяльності до військового втручання. URL: https://mil.in.ua/uk/blogs/syly-oon-z-ohorony-u-kolyshnij-yugoslaviyi-vid-myrotvorchoyi-dilyanosti-do-vijskovogo-vtruchannya/#google_vignette (дата звернення: 30.03.2025).
5. Забезпечення стабільності на деокупованих територіях: заступниця Голови КМЄС та делегація Європейських Сил Жандармерії відвідали Снігурівку. URL: https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/stability-policing-in-liberated-territories-euam-s-deputy-head-and-the-european-gendarmerie-force-in-snihurivka/ (дата звернення: 30.03.2025).

Олександра ГОНЧАРУК,
курсант 1 курсу навчально-наукового інституту № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Василь ЛУЧИК,
професор кафедри протидії кіберзлочинності
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Інтерактивні методики навчання посідають дедалі важливіше місце в системі військової освіти, особливо у процесі підготовки майбутніх офіцерів. У сучасних умовах стрімкого розвитку технологій, гібридних загроз та зміни

характеру воєнних дій, критичне мислення стає однією з ключових компетентностей військового лідера. Традиційні підходи, що базуються переважно на зазубрюванні та репродуктивному відтворенні знань, вже не відповідають вимогам часу. Натомість інноваційні, інтерактивні методики навчання дозволяють не лише ефективніше засвоювати матеріал, а й формувати в офіцерів здатність аналізувати, оцінювати, приймати рішення в умовах невизначеності та високого ризику.

Інтерактивність передбачає активну участь слухачів у навчальному процесі, їхню взаємодію з викладачем, один з одним та з навчальним матеріалом. До таких методик належать ділові ігри, командні тренінги, моделювання ситуацій, дебати, розв'язання кейсів, мозкові штурми, ситуаційні задачі тощо. Саме ці форми навчання створюють умови для того, щоб курсанти не просто засвоювали інформацію, а навчалися її критично осмислювати, ставити під сумнів, аналізувати та аргументовано відстоювати власну точку зору.

Наприклад, під час роботи з військово-прикладними кейсами майбутні офіцери отримують змогу зануритися в реалістичні сценарії бойових чи кризових ситуацій, де необхідно прийняти рішення, зважившись на всі фактори: моральні, етичні, тактичні, правові. Такі вправи змушують курсантів не діяти за шаблоном, а включати логіку, аналізувати ризики, прораховувати наслідки та нести відповідальність за ухвалене рішення. Це – саме ті навички, без яких неможливе справжнє офіцерське лідерство.

Дискусійні платформи, які дедалі частіше впроваджуються у військових закладах освіти, також мають потужний вплив на розвиток критичного мислення. Через участь у дебатах або груповому аналізі проблемних питань курсанти вчаться бачити ситуацію з різних боків, порівнювати альтернативні погляди, оцінювати силу аргументів, виявляти хиби у логіці та робити власні обґрунтовані висновки [1].

Важливо й те, що інтерактивні методики сприяють розвитку комунікативних навичок, уміння працювати в команді, аргументовано доносити власну думку до підлеглих або колег, що є критично важливим у військовому

середовищі. Військовий офіцер – це не лише виконавець наказів, а й лідер, який повинен переконувати, надихати, орієнтуватися в непередбачуваних обставинах і нести відповідальність за свої рішення [2].

Застосування комплексу інтерактивних методів та форм навчання з метою формування професійної відповідальності дозволяє досягти таких результатів:

усвідомлення курсантами соціальної важливості професії поліцейського, розвиток їхньої мотивації до сумлінного виконання професійних обов'язків;

активне ставлення курсантів до засвоєння нового матеріалу, прагнення розібратися в сутності питання, проблеми та вирішити її;

розвиток аналітичного і критичного мислення, що позитивно впливає на формування професійного мислення в цілому;

сформувати та/або змінити певні думки, переконання, ставлення курсантів шляхом набуття нового досвіду під час взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу;

вдосконалення у курсантів комунікативних умінь та навичок соціальної взаємодії, роботи в команді;

формування умінь та навичок самостійного пошуку інформації та роботи з нею, визначення рівня її достовірності;

формування умінь і навичок володіння сучасними технічними засобами та технологіями обробки інформації.

Про активність курсантів під час інтерактивного навчання можна судити з рис. 1.

Таким чином, інтерактивні методики навчання є не лише сучасним інструментом підвищення ефективності освітнього процесу, а й потужним засобом формування критичного мислення у майбутніх офіцерів. Їх системне впровадження у програми військової підготовки дозволяє готувати фахівців, які здатні діяти рішуче, мислити стратегічно, працювати в умовах невизначеності та приймати відповідальні рішення, спираючись на глибокий аналіз ситуації, а не на шаблонні інструкції. Це є важливою умовою формування нової генерації лідерів для сектору безпеки і оборони.

Рис. 1. Активність курсантів під час інтерактивного навчання (Джерело: 2)

Список використаних джерел

1. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку критичного мислення студентів. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. URL: https://www.researchgate.net/publication/340923120_Interaktivni_metodi_navcanna_ak_zasib_rozvitku_kriticnogo_mislenna_studentiv.
2. Кудрявцева Г. І. Інтерактивні методи як засіб формування професійної відповідальності майбутніх офіцерів поліції. Norwegian Journal of development of the International Science. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/interaktivni-metodi-yak-zasib-formuvannya-profesiynoyi-vidpovidalnosti-maybutnih-ofitseriv-politsiyi.

Іванна ГОРБАЧ-КУДРЯ,
старший викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, полковник поліції

ВИКЛАДАННЯ ПОЛІЦЕЇСТИКИ У ЗМІШАНІЙ ТА ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМАХ НАВЧАННЯ

Складна ситуація, в якій опинилися заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання в Україні в умовах введення воєнного стану, обумовила пошук нових способів викладання дисциплін, пов’язаних із поліцейською

діяльністю. Ефективність проведення практичних занять, переведених у змішану та дистанційну форми навчання, які незмінно мали за мету формування у здобувачів вищої освіти (далі – здобувачі) компетентностей оперативно та правильно вирішувати ситуації майбутньої службової діяльності, стала активним предметом обговорення у наукових колах.

З огляду на актуальність обраної теми метою нашої доповіді є висвітлення особливостей викладання окремих дисциплін, що входять до блоку поліцеїстики, у змішаній та дистанційній формах навчання, а також проблемних питань, що виникають у процесі взаємодії під час проведення практичних занять між учасниками освітнього процесу, і шляхів їх вирішення. Основою аналізованого матеріалу є власний досвід викладання дисциплін «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції» у групах здобувачів першого року навчання за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» (262) за державним замовленням та за кошти фізичних і юридичних осіб першого (бакалаврського) освітнього рівня денної форми навчання, «Алгоритм дій патрульних поліцейських у різних ситуаціях службової діяльності (сценарії)» у групах здобувачів першого року навчання за державним замовленням першого (бакалаврського) освітнього рівня денної форми навчання за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» (262), «Актуальні проблеми поліцейської діяльності» у групах здобувачів першого року навчання за кошти фізичних і юридичних осіб другого (магістерського) освітнього рівня заочної форми навчання за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» (262). Специфіка викладання практичних занять залежала від категорії здобувачів і здійснювалася для груп першого року навчання за державним замовленням першого (бакалаврського) освітнього рівня денної форми навчання та груп першого року навчання другого (магістерського) освітнього рівня заочної форми навчання у змішаній формі, для груп першого року навчання за кошти фізичних і юридичних осіб першого (бакалаврського) освітнього рівня денної форми навчання у дистанційній формі.

Повернення після масованих атак до аудиторної роботи, збільшення тривалості навчального заняття після періодів блекаутів у дистанційному

форматі внесло новий дисбаланс до перебігу навчального процесу, для якого на сучасному етапі характерними стали опосередкованість взаємодії між викладачем та здобувачем, заміна класичних методів викладання, несумісних із дистанційним навчанням, новими інформаційними технологіями з оптимізованими, ергономічними функціями виконання завдань, особливі комунікативні процеси, спрямовані на досягнення не лише навчальних результатів, а підтримання безпекового здоров'я учасників освітнього процесу, формування нових напрямів науково-педагогічної діяльності [1, с.47]. Завдання із оформлення документів, передбачених інструкціями, що затверджені наказами МВС від 07 листопада 2015 р. № 1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [2], від 07 листопада 2015 р. № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» [3], спільним наказом МВС, МОЗ від 09 листопада 2015 р. № 1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» [4], здобувачами першого року навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня денної форми навчання виконувалися в аудиторії під керівництвом викладача. Така організація освітнього процесу сприяла зменшенню ймовірності помилок у письмових роботах. Так само, як і збільшення тривалості навчальної сесії у дистанційному форматі дозволяло більше часу відводити на безпосереднє спілкування із здобувачами і підвищувало кількісні показники отримання позитивних результатів. Використання у навчальному процесі мультимедійного ресурсу на кшталт Padlet, приклади застосування якого наводилися нами у ранішніх публікаціях [1; 5], став невід'ємним елементом, оскільки він забезпечував можливість контролювати момент завершення завдання і виявляти прогалини у розумінні здобувачами навчального матеріалу. Коментарі до дописів забезпечували реалізацію індивідуального підходу до формування

освітніх компетентностей не лише одного здобувача – виконані та розміщені на мультимедійному ресурсі роботи використовувався як дидактичний матеріал для занять з іншими групами здобувачів.

У процесі викладання помітним є розшарування здобувачів на три категорії, а саме: здобувачі, які здатні опановувати матеріал самостійно і не потребують значної уваги з боку викладача; здобувачі, які можуть опановувати матеріал самостійно, але потребують під час виконання письмових завдань постійної участі викладача (уточнюють деталі виконання завдання); здобувачі, які можуть опановувати матеріал лише з викладачем, і потребують неодноразового виконання завдання для закріплення навичок.

З огляду на те, що дисципліна «Актуальні проблеми поліцейської діяльності» є різноплановою, а аудиторні заняття із здобувачами мали скорочений варіант тривалістю у 40 хвилин, для досягнення оптимальних результатів одночасно використовувалися мультимедійні застосунки на кшталт Padlet та Quizizz. Розташування навчального матеріалу курсу на мультимедійному ресурсі спрощувало сприйняття інформації, яку мали опанувати здобувачі, та вивільняло час на безпосередню комунікативну взаємодію. Використання тестових форм опитування в режимі реального часу за участю викладача дозволяло корегувати освітній процес та розставляти пріоритети у доопрацюванні навчальних тем, забезпечуючи одночасно реалізація особистісного потенціалу здобувачів.

Отже, отримані емпіричні дані вказують на ефективність використання інтерактивних технологій під час викладання дисциплін, що входять до блоку поліцеїстики. Наявність стійкого розшарування здобувачів за групами дозволяє диференційовано вливати на сприйняття ними навчального матеріалу й оптимізувати реалізацію студентоцентрованого підходу в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Горбач-Кудря І.А. Європейська інтеграція дидактики: досвід українських вишів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки : реалії та перспективи. 2022. Спецвипуск. Т. 1. С. 44-49.

2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 06.11.2015 р. № 1376. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text (дата звернення: 08.03.2023).
3. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text (дата звернення: 08.03.2023).
4. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: наказ МВС, МОЗ від 09.11.2015 р. № 1452/735. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text (дата звернення: 08.03.2023).
5. Горбач-Кудря І.А. Формування навичок складання схеми ДТП в умовах дистанційного навчання. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації (Одеса, 3 трав. -13 черв. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 111-115.

Руслан ГОРБУНОВ,
курсант 2 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галина МУХІНА,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна підготовка здобувачів освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання передбачає не лише опанування ними необхідних знань, умінь та навичок, але й формування у них психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності. Психологічна готовність, на нашу думку, повинна складатися з мотиваційної, когнітивної, емоційно-вольової

та поведінкової готовності, саме це і забезпечить ефективне виконання професійних завдань в надзвичайних та екстремальних умовах.

Загальновідомо, що специфіка навчання в таких закладах вищої освіти, характеризується підвищеною дисципліною, регламентованим режимом дня, суттєвими фізичними та психологічними навантаженнями. І тому, саме недостатній рівень психологічної готовності здобувачів вищої освіти може призвести до зниження ефективності професійної діяльності, підвищення ризику помилок, розвитку професійного вигорання та інших негативних наслідків як для самого майбутнього фахівця, так і для суспільства в цілому.

Ми погоджуємося з думкою О. Кокун, що психологічна готовність до різних видів діяльності має свої специфічні особливості. Разом з тим, більшість дослідників даної проблеми вказує на існування загальних для всіх видів діяльності характеристик психологічної готовності. О. Кокун зазначає, що цілісна психологічна готовність до діяльності представляється як сукупність певних психологічних властивостей та станів особистості, які складають підсистеми короткочасної та тривалої готовності [2].

М. Дьяченко і Л. Кандибович до компонентів психологічної готовності віднесли такі: мотиваційний (позитивне відношення до професії, інтерес до неї і інші достатньо стійкі професійні мотиви); орієнтаційний (знання і уявлення про особливості і умови професійної діяльності, її вимог до особистості); операціональний (володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками та вміннями); вольовий (самоконтроль, вміння керувати діями, з котрих складається виконання трудових обов’язків); оцінювальний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідності процесу вирішення професійних задач оптимальним трудовим зразкам) [2].

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що сьогодні у багатьох дослідників викликає серйозне занепокоєння стан професійної підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони України. Зауважимо, що нові вимоги до психологічної підготовки поліцейського знайшли відображення в змісті і формах організації освітнього процесу в закладах вищої освіти зі

специфічними умовами навчання, зокрема, в активній діяльності психологічних служб ЗВО. Важливе місце в формуванні психологічної готовності до професійної діяльності займає вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін, (наприклад «Професійно-психологічна підготовка поліцейського»,).

Для формування мотиваційного компоненту психологічної готовності поліцейського в закладах вищої освіти активно впроваджуються емоційно комунікативні методи навчання, що забезпечують корегувальний, психорозвивальний ефект розкриття особистісно творчого потенціалу здобувача вищої освіти; створюються умови для ефективної взаємодії і довіри; використовується життєвий досвіду і знання учасників взаємодії тощо [1 с.142].

Безперечно, для формування психологічної готовності важливим є практична складова навчання. У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання важливе місце займають практичні заняття, на яких моделюються ситуації наближені до бойових умов, що дозволяє здобувачам вищої освіти не лише відпрацьовувати професійні навички, але й адаптуватися до стресових факторів служби, розвивати психологічну стійкість та згуртованість у колективі.

На навчальних заняттях з навчальних дисциплін «Професійно-психологічна підготовка поліцейського», «Домедична підготовка», «Тактико-спеціальна підготовка» викладачі особливу увагу приділяють формуванню навичок саморегуляції та стресостійкості. Здобувачі вищої освіти опановують різноманітні психологічні техніки, що допомагають їм контролювати свій емоційний стан, знижувати рівень тривожності та зберігати працездатність в умовах постійної напруги.

Також, на нашу думку, одним з найважливіших аспектів є формування у здобувачів вищої освіти почуття бойового братерства та взаємопідтримки. Війна є колективним випробуванням, і здатність довіряти своїм побратимам, підтримувати їх у складних ситуаціях та розраховувати на їхню допомогу є ключовим фактором психологічної стійкості та боєздатності підрозділу. Спільне подолання труднощів у процесі навчання, участь у військово-патріотичних

заходах сприяють формуванню психологічної готовності до професійної діяльності.

Отже, можна сказати що, в наш час в таких умовах, які склалися в нашій країні розвиток психологічної готовності здобувачів освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання набуває першочергового значення. Формування морально-етичної стійкості, готовності до роботи з наслідками бойових дій, використання симуляційних технологій та зміцнення бойового братерства є ключовими елементами підготовки психологічно стійких та ефективних майбутніх фахівців, здатних протистояти викликам війни, захищати країну та народ, зберігаючи при цьому власне психічне здоров'я.

Список використаних джерел

1. Євдокімова О. О. Формування психологічної готовності до професійної діяльності у майбутніх правоохоронців. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології», 2012. С. 17-20.
2. Кокун О. М. Зміст та структура психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності. Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 7. Харків: УЦЗУ, 2010. С. 182–190.

Оксана ГОРБУНОВА,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права і психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ОБМІН ДОСВІДОМ ТА АДАПТАЦІЯ ДО ВИКЛИКІВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Міжнародне співробітництво у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони передбачає спільні зусилля країн і організацій, спрямовані на посилення спроможності військового і цивільного персоналу протистояти сучасним викликам безпеки. Ця співпраця є особливо важливою в епоху, позначену зростанням глобальних загроз, в тому числі в умовах збройної агресії

російської федерації проти України і геополітичної напруженості. Сприяючи обміну знаннями і ресурсами, міжнародні навчальні ініціативи сприяють розвитку компетентних правоохоронних органів та військових структур ЗСУ, що в кінцевому підсумку сприяє регіональній і глобальній стабільності. До ключових структур, що сприяють цим зусиллям, належить програма Міжнародної військової освіти і підготовки (IMET), яка підвищує кваліфікацію військовослужбовців країн-партнерів, одночасно просуваючи демократичні цінності і права людини.

Крім того, ініціативи Європейського Союзу наголошують на інтеграції гуманітарних аспектів у підготовку правоохоронних органів та військових структур ЗСУ, підкреслюючи багатогранний характер сучасних операцій з забезпечення безпеки [1].

Незважаючи на важливість міжнародного співробітництва в цій сфері, існує кілька викликів, які перешкоджають ефективним навчальним ініціативам. Законодавчі обмеження, брак фінансування та проблеми з мовними знаннями ускладнюють розгортання та оперативну ефективність навчальних програм [2].

Вирішення цих суперечностей та бар'єрів має вирішальне значення для забезпечення того, щоб міжнародна підготовка не лише підвищувала військову ефективність, але й відповідала етичним нормам та сприяла підвищенню підзвітності. Оскільки ландшафт глобальної безпеки продовжує розвиватися, майбутні тенденції передбачають все більший акцент на стратегічних партнерствах, освіті в галузі прав людини і включенні підготовки з кібербезпеки в оборонні програми. Ці зміни мають важливе значення для забезпечення персоналу навичками, необхідними для орієнтації в складному середовищі безпеки і підтримки демократичних цінностей в оборонному секторі.

Розглянемо основні положення міжнародної співпраці у підготовці кадрів для сектору безпеки і оборони:

1. Значення міжнародної співпраці. Міжнародна співпраця у сфері підготовки сил безпеки забезпечує зміцнення кадрового потенціалу [1]. Це дозволяє переймати передовий досвід, адаптувати найкращі світові практики до

національних умов, а також сприяє впровадженню сучасних методик підготовки особового складу.

2. Партнерство НАТО та інших структур. Підвищення кваліфікації та стажування у західних партнерів стають ключовим елементом захисту держави [2]. НАТО та його держави-члени активно підтримують Україну у сфері підготовки кадрів, надаючи методологічну та матеріально-технічну допомогу. Програми обміну та стажування в провідних військових академіях світу сприяють розвитку стратегічного мислення та командної роботи українських офіцерів. Завдяки цьому підвищується рівень бойової готовності та ефективність управління силами безпеки України у складних умовах війни

3. Адаптація до умов війни. Враховуючи збройну агресію проти України, українська система підготовки потребує адаптації до нових викликів, що включає використання сучасних методик навчання, інтеграцію іноземного досвіду та впровадження інноваційних підходів до військової та правоохоронної освіти [3]. Одним із ключових напрямів є впровадження інтенсивних програм підготовки особового складу, що враховують бойовий досвід та сучасні методи ведення війни. Співпраця з міжнародними партнерами дозволяє інтегрувати найкращі практики та адаптувати їх до українських реалій, що значно підвищує ефективність підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони

4. Роль міжнародних навчальних програм. Співпраця з міжнародними освітніми установами сприяє вдосконаленню підготовки кадрів у сфері оборони та безпеки, що включає спільні тренування, семінари та обмін досвідом [4]. Такі програми забезпечують доступ до передових методик навчання, включаючи симуляційні тренування, використання сучасного озброєння та техніки, а також практичні заняття за участю іноземних інструкторів.

5. Перспективи розвитку. Подальше розширення міжнародної співпраці дозволить Україні зміцнити свою безпекову стійкість та забезпечити ефективну підготовку кадрів відповідно до стандартів провідних світових інституцій [5]. Важливим аспектом є також посилення інтеграції українських силових структур у загальноєвропейську систему безпеки, що сприятиме швидшій адаптації до

стандартів НАТО та ЄС. Зміцнення міжнародного партнерства дозволить не лише підвищити рівень професійної підготовки особового складу, а й сприятиме довгостроковій стійкості сектору безпеки та оборони України.

Таким чином, міжнародна співпраця у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони відіграє важливу роль у забезпеченні обороноздатності України. Впровадження передового досвіду, використання сучасних навчальних програм та активне партнерство з міжнародними організаціями сприяє ефективному протистоянню сучасним загрозам.

Список використаних джерел

1. Interoperability is Key for Allied Military Forces to Train as they Fight. URL: https://modernbattlespace.com/2018/03/07/interoperability-is-key-for-allied-military-forces-to-train-as-they-fight/.
2. National Defense Industrial Association | Supporting the Defense. URL: https://www.ndia.org/.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
4. NATO’s Support to Ukraine’s Security Sector Reform. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69269.htm.
5. Military Training and Capacity Building Programs in Ukraine. URL: https://www.osce.org/ukraine.
6. International Law Enforcement Training Programs. URL: https://www.fbi.gov/international-training.
7. Strategic Defense and Security Studies in Ukraine. URL: https://defense-ua.com.

Наталія ГРАДЕЦЬКА,
головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з підготовки військ
Київського інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА ОСВІТА ЯК ПІДГРУНТТЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Правова освіта у нашій державі – це процес надання знань, навичок і здібностей про правові цінності, особливо стосовно прав, свобод й обов’язків громадянина.

Необхідність набуття правових знань констатовано та затверджено у відповідних стандартах вищої освіти в Україні усіх спеціальностей.

Правову освіту визначено важливою складовою підготовки кадрів, до завдань яких входить захист конституційного ладу України, цілісності її території; участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану; участь у виконанні завдань територіальної оборони, розвідка та аналіз загроз, міжнародне співробітництво тощо. Правова освіта і правова інформованість є базисом правової культури військовослужбовців.

Під правовою культурою військовослужбовця слід розуміти правову підготовленість, яка визначається системним знанням теоретичних засад юридичних наук, законодавства України, а також військових статутних вимог та виявляється у дисциплінованості, відповідальності, правослухняності; це сукупність правових цінностей, правових знань, вмінь та навичок, які детермінують його правову поведінку.

Правова культура військовослужбовця ґрунтується на принципах верховенства права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, позапартійності, законності, відкритості для демократичного цивільного контролю, прозорості, відповідальності, централізованого керівництва та єдиноначальності. Від рівня правової культури військовослужбовців багато в чому залежить ефективність механізму функціонування частин і підрозділів, суворе й точне дотримання вимог законів, військової дисципліни та правопорядку.

Правова культура як один із найважливіших компонентів загальної культури повинна бути притаманна кожному військовослужбовцю України, адже норми права утверджують принципи військового будівництва, регулюють військові відносини, взаємодію у військах, проблеми комплектування армії, навчання і виховання воїнів тощо. За допомогою високого рівня правової

культури, опираючись на тверді знання правових норм, можна досягнути дисциплінованості, налагодити чітке несення служби особовим складом і забезпечити боєготовність військових підрозділів.

Недостатній рівень правової культури може призводити до порушень законодавства, зниження рівня військової дисципліни та негативних соціальних наслідків [1].

Правова культура військовослужбовців має наступні ознаки: а) це різновид загальної культури особистості військовослужбовця, яка починає формуватися під час сімейного виховання та початкової соціалізації у системі загальної середньої освіти; б) має багаторівневий характер і складається із правової культури громадянина, яка включає правову культуру військовослужбовця, яка, у свою чергу, має своїми складовими правову культуру курсанта, осіб офіцерського складу, осіб сержантського та старшинського складу, осіб рядового складу тощо; в) впливає як на поведінку військовослужбовця, так і на існуючий в військових колективах загальний рівень правової культури.

Аналіз складових правової культури військовослужбовця дозволяє виокремити наступні елементи її структури: теоретико-правова культура (доктринальні знання щодо сутності та особливостей права, правової норми, держави, прав і свобод людини та громадянина, інших правових явищ, які безпосередньо впливають на суспільні відносини у державі і визначають зміст загального і спеціального законодавства). Зауважимо, що нагальної потреби у формуванні теоретико-правової культури у всіх без винятку військовослужбовців не існує, разом з тим окремі категорії військовослужбовців, як-то військові юристи або представники Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, для ефективного здійснення своїх службово-професійних обов’язків потребують розвиненої теоретико-правової культури; військово-правова культура (знання у галузі військового права, вміння та навички щодо його використання у різноманітних ситуаціях проходження військової служби). На відміну від теоретико-правової культури, військово-правова культура має розвиватися у всіх без винятку військовослужбовців;

інформаційно-правова культура (сукупність знань, вмінь та навичок правомірної поведінки в інформаційних відносинах). Вона включає достатньо широкий спектр елементів – від поведінки військовослужбовця у соціальних мережах до захисту персональних даних своїх підлеглих; лінгвістично-правова культура (сукупність знань, вмінь та навичок, які дають змогу вільно володіти іноземною військовою термінологією, у тому числі тією, що застосовується в адміністративних, оперативних та матеріально-технічних стандартах Організації Північноатлантичного договору (НАТО); педагогічно-правова культура (сукупність спеціальних прийомів і способів формування у своїх підлеглих та інших військовослужбовців правових знань, вмінь та навичок, ціннісних орієнтацій та переконань, базованих на усвідомленні верховенства права [2].

Формування правової культури військовослужбовців здійснюється через формування емоційно-позитивного ставлення до професійної діяльності, емоційне прийняття вимог статуту, присяги, дисципліни, емоційної стійкості та самоконтролю у важких ситуаціях і т. д.

Створення умов, які максимально сприяють набуттю військовослужбовцями правових знань, перетворенню їх у переконання, забезпечення умілого їх застосування в процесі службової діяльності, тобто іншими словами, умов, що сприятимуть формуванню високого рівня правової культури – є невідкладним завданням кадрової політики у Збройних Силах України [3].

Список використаних джерел

1. Островська-Бугайчук І. М., Дедерко К. Е. Механізм формування правової культури курсантів у вищих військових навчальних закладах. Педагогічна Академія: наукові записки. 2025. № 16. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.15102158.
2. Шопіна І. Поняття, ознаки та структура правової культури військовослужбовців. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. 2020. Вип. 2. С. 47–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_vsn_2020_2_13.
3. Сивак О., Дурач В. Виховання правової культури військовослужбовців – невідкладне завдання кадрової політики у Збройних силах України. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2007. URL: https://vlp.com.ua/files/15_66.pdf.

Віта ГРИЦАНЮК,
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат політичних наук, доцент

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД ВІЙСЬКОВИХ І ВЕТЕРАНІВ У США ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Соціальна робота у сфері оборони стала невід'ємним елементом комплексного підходу до забезпечення обороноздатності держави. В США існують спеціальні освітні програми з військової соціальної роботи. Соціальні працівники проходять стажування у військових закладах, вивчають психологію травми, основи кризового втручання, особливості роботи з військовими підрозділами. США – одна з країн, де система соціальної підтримки військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх родин функціонує дуже ефективно. Військовослужбовці США мають особливий досвід, що часто призводить до складних фізичних, психологічних та поведінкових наслідків, зокрема посттравматичного стресового розладу (ПТСР). За даними Департаменту у справах ветеранів США, поширеність ПТСР серед ветеранів залежить від періоду служби й характеру травм: від 12% до 30% колишніх військових мають симптоми цього розладу. Водночас проблема насильства в армії залишається гострою: до 23% жінок повідомляли про сексуальне насильство під час служби, а сексуальні домагання зазнавали до 38% чоловіків і 55% жінок [8].

Соціальні працівники, які працюють департаменті у Департаменті у справах ветеранів (VA) надають широкий спектр клінічних втручань, щоб задовольнити різноманітні потреби ветеранів, починаючи від запобігання самогубствам до кризових втручань і довготермінових клінічних втручань.

Соціальні працівники впливають на мільйони життів ветеранів, перевіряючи їх на схильність до самогубства та втручаючись за потреби, організовуючи виплати допомоги військовослужбовцям, зв'язуючи бездомних

ветеранів із житловими ресурсами або консультуючи ветеранів із пораненнями чи травмами. Практикуючи в усіх медичних і ветеранських центрах, якими керує Департамент у справах ветеранів США, їх охоплення є винятковим. Управління охорони здоров'я ветеранів (VHA), програма охорони здоров'я VA, є найбільшою інтегрованою мережею охорони здоров'я в країні [9]. Соціальні працівники VA підтримують клієнтів, надаючи широкий спектр послуг. Різноманітні потреби ветеранів варіюються від допомоги в адміністративних функціях до тривалого клінічного втручання.

Соціальні працівники у сфері оборони США виконують широкий спектр функцій, спрямованих на підтримку ветеранів та військовослужбовців. Робота починається із первинної зустрічі з ветераном та, за потреби, його близькими. На цьому етапі фахівець збирає інформацію про стан здоров'я, життєві обставини, досвід служби, а також оцінює поточні потреби клієнта. Це дозволяє скласти індивідуальний план лікування та соціальної підтримки.

У разі кризових ситуацій соціальний працівник надає емоційну підтримку та допомагає стабілізувати стан ветерана. Після завершення кризового втручання він сприяє формуванню довгострокових цілей, залучає клієнта до відповідних програм та координує доступ до необхідних послуг – як у межах Департаменту у справах ветеранів, так і в громадах. Окрема увага приділяється особам із високими ризиками – схильністю до самогубства, бездомністю чи складними медичними станами.

Після госпіталізації соціальний працівник бере участь у плануванні виписки та організації подальшого догляду: вдома чи в інших закладах. Він забезпечує безперервність догляду, координує лікування та соціальний супровід відповідно до потреб ветерана. Особливо важливою є підтримка у тривалому веденні випадків – це стосується ветеранів із комплексними проблемами, яким потрібна постійна увага, допомога у вирішенні юридичних питань, оформленні довіреностей чи документів на спадщину.

Крім того, соціальні працівники здійснюють адвокацію – представляють інтереси ветеранів, їхніх родин та опікунів, особливо в ситуаціях, коли ті не

можуть самостійно заявити про свої потреби. Також вони інформують ветеранів про доступні програми, допомагають долати стрес, втрати та сприяють досягненню особистих цілей.

Окремим напрямом є психотерапія: соціальні працівники проводять індивідуальні, групові та сімейні консультації, допомагаючи вирішити емоційні, поведінкові та ментальні труднощі, пов'язані з травматичним досвідом, зловживанням речовинами, фінансовими труднощами чи проблемами в міжособистісних стосунках. Такий підхід робить соціальну роботу невід'ємною частиною системи підтримки обороноздатності держави.

До провідних державних та недержавних організацій, що реалізують соціальні програми для військових і ветеранів у США, належать:

1. Department of Veterans Affairs (VA) – відповідає за медичне, соціальне й психологічне обслуговування ветеранів [2];

2. Military OneSource – інформаційний та консультаційний портал для військових та їхніх родин [4];

3. Wounded Warrior Project – неурядова організація, що надає підтримку ветеранам з інвалідністю [10];

4. U.S. Department of Health and Human Services – надає послуги з підтримки поведінкового здоров'я військовослужбовцям, ветеранам та їхнім родинам [9];

5. Home Base Veteran and Family Care – це некомерційна організація та приватна клініка, яка надає психіатричне лікування особам, пов'язаним із військовою службою [3];

6. PTSD: National Center for PTSD – центр надає полуги ветеранам і їх сім'ям, які мають посттравматичний стресовий розлад [5];

7. The National Coalition for Homeless Veterans (NCHV) – головний ресурсний центр, що координує допомогу громадам та державним установам у наданні житла, роботи, юридичної та іншої підтримки ветеранам, які ризикують опинитися бездомними [6];

8. Center Innovation and Research on Veterans and Military Families – центр надає тренінги з соціальної роботи для тих, хто працює з військовослужбовцями [1].

Досвід США у сфері соціальної роботи з військовослужбовцями та ветеранами демонструє ефективність інтеграції соціального супроводу в систему національної безпеки. Як показано вище, відпрацьовані механізми підтримки, спеціалізовані освітні програми для соціальних працівників, широке залучення державних та неурядових організацій дозволяють своєчасно реагувати на фізичні, психічні та соціальні потреби військових та їхніх родин.

Україна може значною мірою використати цей досвід для формування власної системи соціального захисту військових. Інтеграція соціальної роботи в оборонну політику є стратегічним кроком до зміцнення людського потенціалу Збройних сил та суспільної стійкості в цілому.

Список використаних джерел

1. Center for Innovation and Research on Veterans and Military Families. URL: https://cir.usc.edu/
2. Department of Veterans Affairs. URL: https://www.va.gov
3. Home Base Veteran and Family Care. URL: https://homebase.org/
4. Military OneSource. Information and support for military members and families. URL: https://www.militaryonesource.mil/
5. National Center for PTSD. URL: https://www.ptsd.va.gov/
6. National Coalition for Homeless Veterans (NCHV). URL: https://nchv.org/
7. Social Work License Map. Resources for military social workers. URL: https://socialworklicensemap.com/social-work-careers/military-social-worker/resources/
8. U.S. Department of Veterans Affairs. Social Workers. URL: https://www.socialwork.va.gov/socialworkers.asp
9. U.S. Department of Health and Human Services. URL: https://www.usphs.gov/
10. Wounded Warrior Project. Support for injured veterans. URL: https://www.woundedwarriorproject.org/

Вадим ГРОХОЛЬСЬКИЙ,
провідний науковий співробітник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

ВИЩА ЮРИДИЧНА ОСВІТА. СУЧАСНІЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Момент проголошення незалежності Україні, став відправної точкою розвитку юридичної освіти. з 2005 року Україна стала повновладним учасником Болонської системи освіти. За біль як 30 років, було створено багато наукових юридичних шкіл, що призвело до появи сучасних юристів-вчених, що ведуть свій науковий пошук в рамках прагнення нашою держави до вступу у спільноту європейських країн. За даними заступника Міністра освіти і науки України Михайла Винницького в державу налічується близько 170 вишів [1], майже половина з яких готують фахівців за напрямку «Право».

У процесі розвитку юридичної освіти в України, як не втрачає своєї популярності і в тяжкі часи російської навали, було багато спроб її реформувати. Процес реформування вищої освіти цілком зрозумілий. Тому що, вища освіта повинна відповідати погребам суспільства та безпосередньо впливає на розвиток процесів, що відбуваються в країні. Перехід до Болонської системи освіти, збільшення мобільності студентів, зміна критеріїв оцінювання, вимагають від держави у собі її органів регулювати цей процес, як на законодавчому так і на управлінському рівні.

Юридична освіта, в процесі реформування освітньої системи, також зазнавала певних перетворень. І процес цей триває і сьогодні. Так ще однією спробою реформування саме вищої юридичної освіти стала ініціатива голови підкомітету з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), виконання міжнародно-правових зобов’язань України у сфері європейської інтеграції Комітету з питань правової політики Миколи Стефанчука та голови підкомітету з питань вищої освіти Комітету з питань освіти, науки та інновацій Юлії Гришиної, які у вересні 2024 року представили проект Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії (далі - Проект),який був створений Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики 14

грудня 2023 року в рамках діяльності робочої групи з питань реформування юридичної освіти. Співголовами робочої групи визначено згаданих вище народних депутатів [2].

Представлений проект направлений на скорочення вишів, які готують фахівців зі спеціальності 081 «Право» шляхом позбавлення, підготовки таких спеціалістів у вишах відомчої освіти (МВС, СБУ, ДПС, НГУ, ЗСУ та інш.), створення наскрізної юридичної освіти (за аналогією медичної освіти) та ліквідації заочної форми навчання, також проєктом передбачено залучення іноземних викладачів з провідних правничих шкіл.

Вказана ініціатива вже стикнулась з певною протидією в процесі обговорення. Виші із специфічними умовами навчання, які відносяться до сектору безпеки і оборони України висловились проти вказаної ініціативи. Тому що задачі, які постають зараз перед сектором безпеки і оборони України в рамках Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки згідно з Указом Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки»[3], майже в 80% розраховані на фахівців які повинні мати саме юридичну освіту, для виконання відповідних специфічних завдань в умовах збройної агресії рф.

Серед іншого слід зауважити, що одним з основних аргументів Проєкту було зменшення видатків на утримання вишів. Однак що стосується вишів, які відносяться до сектору безпеки і оборони України, питання їх фінансування регулюється безпосередньо потребами держави у визначених фахівцях, а питання потреби у підготовці цивільними вишами юристів регулюється їх затребуваністю ринком послуг. Тому аргумент, щодо зменшення витрат держави здається неспроможним.

На мою думку питання реформування вищої юридичної освіти, як і вищої освіти у цілому на сучасному етапі повинно починатись з вимог, які викладені в ліцензійних умов провадження освітньої діяльності. Так відповідно п.11

Постанови КМУ від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», у разі встановлення факту використання за календарний рік менше 50 відсотків ліцензованого обсягу за певним рівнем вищої освіти або за певною освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти, орган ліцензування приймає рішення про звуження провадження освітньої діяльності у закладі освіти з урахуванням найбільшої фактичної кількості здобувачів вищої освіти протягом одного календарного року навчання за певним рівнем вищої освіти або за певною освітньою програмою, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, на відповідному рівні вищої освіти.

У разі встановлення факту використання менше 25 відсотків ліцензованого обсягу протягом навчального року за певною спеціальністю орган ліцензування приймає рішення про звуження провадження освітньої діяльності у закладі освіти з урахуванням найбільшої фактичної кількості здобувачів фахової передвищої освіти на одному курсі (році навчання) за відповідною спеціальністю [4].

Ця вимога дозволить визначати спроможність вишу набирати ліцензійну кількість здобувачів освіти, а також продемонструє необхідність існування відповідної програми підготовки. Наступним етапом слід провести аудит використання та відповідність потребами вишу матеріально-технічної бази і можливість її утримання за рахунок відповідного закладу. В ці сфері, як показує практика знаходиться найбільша можливість зловживань. Паралельно з цими процесами необхідно з’ясувати фінансовий стан закладу та можливі джерела фінансування, враховуючи залучення коштів благодійників та меценатів у особі майбутніх роботодавців та інших зацікавлених сторін.

Таким чином, можна дійти до наступних проміжних висновків:

1. Вища юридична освіта в Україні знаходиться у стані поступової та поетапної трансформації, під впливом умов, що вимагає зовнішні фактори.

2. Трансформація вищої юридичної освіти повинна враховувати умови її започаткування і вимоги ринку праці та інших важелів впливу.

3. Будь-який процес реформування повинен відповідати нормам діючого законодавства України її стратегічним інтересам.

Список використаних джерел

1. Університети скоротять вдвічі, а студенти конкуруватимуть за гроші: нові «ринкові правила» для вищої освіти. URL: https://epravda.com.ua/publications/2024/05/2/713153/ (дата звернення 01.04.2025).
2. Проект Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії. URL: https://kompravpol.rada.gov.ua/news/notice/75193.html. (дата звернення 01.04.2025).
3. Указ Президента України «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text. (дата звернення 01.04.2025).
4. Постанови КМУ «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30 грудня 2015 р. № 1187 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text.

Олена ГУЗЕНКО,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки, факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Питання економічної безпеки країни займає доволі помітне місце в секторі безпеки і оборони України. Таке явище пов’язано з тим, що економічна безпека підприємств відіграє ключову роль в розвитку підприємницького сектору України, котра знаходиться в зоні бойових дій та зазнає впливу негативних факторів спровокованих наявними ризиками та загрозами. Одним із напрямків

вирішення проблеми виступає наявність фахівців у сфері економічної безпеки, котрі володіють правовими та економічними інструментами вирішення нагальних проблем. В умовах активних воєнних дій в Україні проблема економічної безпеки підприємств переходить від наукових досліджень та дискусій до необхідності застосовувати ці знання на практиці конкретних підприємств, які функціонують в зоні загроз та економічних ризиків. Тому зростає попит на ринку праці на керівників та спеціалістів різних рівнів, які отримали кваліфікаційну підготовку в цій сфері діяльності.

З позиції поставленої проблеми, ми вважаємо, доцільно звернутися до досвіду Донецького державного університету внутрішніх справ, який у 2024 році успішно пройшов акредитацію по підготовці фахівців економічної безпеки підприємств.

Важливо звернути увагу на те, що доцільність розробки Освітньої професійної програми «Економічна безпека підприємства» (далі – ОПП) обґрунтовано необхідністю:

по-перше, підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері економічної безпеки підприємства, в зв’язку з впровадженням законодавчих ініціатив в системі економічної безпеки з огляду на наявні воєнні виклики;

по-друге, впровадження інноваційних методів адаптування різних видів економічної безпеки, впровадження дієздатної системи захисту підприємства від різних викликів, які становлять загрозу рівню його економічної безпеки.

по-третє, формування професіоналізму працівника відділу економічної безпеки підприємств, здатного до системного розуміння актуальних проблем діяльності в сфері створення безпекового середовища: теоретико-методологічних, державно-правових, фінансово-економічних, методико-соціальних, психолого-педагогічних тощо.

На даний час підприємницький сектор України знаходиться в складних умовах розвитку, яким притаманне невизначеність та значний рівень економічного ризику. Стає зрозуміло, що майбутньому фахівцеві у сфері економічної безпеки підприємства необхідно володіти широким колом

спеціальних компетентностей для розуміння та застосування в професійній діяльності сучасного поєднання теорії і практики адаптування різних заходів захисту від загроз різним видам діяльності підприємства, а також вміння вирішувати питання їх мінімізації.

Зокрема, метою ОПП було обрано «…підготовку висококваліфікованих бакалаврів, здатних успішно працювати в обраній сфері діяльності, які володіють сучасним економічним мисленням, універсальними і професійними компетентностями щодо аналізу та оцінювання закономірностей функціонування та розвитку соціально-економічних систем, соціально-економічних процесів, взаємозв'язків у традиційних та мережевих економічних системах, розробки і прийняття обґрунтованих рішень у сфері моделювання, прогнозування, регулювання, мотивації і поведінки економічних суб'єктів, в т.ч. при вирішенні економічних і фінансових завдань, які висувають питання економічної безпеки підприємства в умовах сучасних викликів та загроз зовнішнього середовища» [1].

Окрім цього, цінність ОПП визначається обраною орієнтацією «…спрямування на підготовку фахівців, які володіють фундаментальними теоретичними знаннями та практичними навичками у сфері економіки, зокрема у сфері аналізу, оцінювання та забезпечення економічної безпеки підприємства, в т.ч. дослідження рівня економічної безпеки підприємства, встановлення наявних загроз його розвитку, розробки стратегії економічної безпеки» [1].

Доречно звернути увагу на той факт, що зміст ОПП включає: поетапне опанування економічних та правових регуляторів, що забезпечує накопичення інформаційного потоку для встановлення рівня економічної безпеки з урахуванням різних факторів впливу. Саме такий підхід сприяє:

- підготовці висококваліфікованих фахівців з економічної безпеки підприємств, які здатні професійно застосовувати на практиці здобуті загальнонаукові та економічні знання,

- адаптувати новітні способи та прийоми в системі встановлення змісту загроз економічній безпеці підприємств, знаходити напрямки їх уникнення;

- розробляти стратегічні та тактичні плани досягнення наміченого рівня в майбутньому.

У складний час розвитку представників підприємницького сектору економіки, котрі суттєво впливають на процеси фінансування заходів безпеки та оборони України, підготовка фахівців з економічної безпеки підприємств набирає особливого значення та актуальності. Поєднання економічної та правової складової призводить до формування фахівців відповідної кваліфікації, яка дозволяє на базі отриманих теоретичних та практичних знань вирішувати ряд складних питань, а саме:

- виявлення основних загроз та ризиків економічної безпеки підприємства, котрі функціонують в умовах воєнних викликів;

- розробку та впровадження процесу моніторингу управлінських циклів в системі економічної безпеки підприємств, що сприятиме не лише проведенню діагностики діяльності підприємства, визначенню змісту факторів негативного впливу на фінансово – економічний розвиток, а, й підвищенню якісного рівня управління ризиками в системі економічної безпеки підприємства;

Не менш важливим в руслі нашого дослідження є підготовка фахівців з економічної безпеки підприємств є дотримання наявних педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх фахівців економічної безпеки в процесі фахової підготовки:

- організація компетентнісно-орієнтованого навчання для формування ключових компетенцій майбутніх фахівців економічної безпеки;

- реалізація компетентнісно-орієнтованого змісту професійної підготовки відповідно до реальних професійних функцій і завдань, які відповідають сучасному стану розвитку економіки країни;

- активізація навчально-пізнавальної діяльності на основі дослідницького пошуку й індивідуалізації компетентнісної підготовки;

- визначення структури та критерії сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців економічної безпеки.

Таким чином, у сучасних надзвичайних умовах розвитку країни підготовка фахівців з економічної безпеки закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання здійснюється з урахуванням не лише економічного, а, й правового сегменту, що забезпечує виконання висунутих вимог до професійних компетентностей фахівців у сфері безпеки і оборони України.

Список використаних джерел

1. Освітньо-професійна програма «Економічна безпека підприємства»: Донецький державний університет внутрішніх справ. 2021. 21с. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/07/5_2024-rik_opp_051-ekonomika_bakalavr.pdf

Андрій ДАНИЛЕВСЬКИЙ,
начальник кафедри розвідки – начальник розвідки
Київського інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З РОЗВІДУВАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ МВС УКРАЇНИ

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації та введенням на території України воєнного стану підрозділи МВС України беруть активну участь у відсічі збройної агресії у складі Сил оборони України. Безпосередня участь у бойових діях вимагає від особового складу таких підрозділів виконання повного комплексу заходів щодо бойового забезпечення, найважливішим видом якого є розвідка. З метою уніфікації структури підрозділів МВС України, які беруть участь у бойових діях, з відповідними підрозділами ЗСУ, у бригадах «Гвардії наступу» створюються розвідувальні підрозділи. Проте на сьогоднішній день в системі МВС України відсутні навчальні заклади, які здійснювали б підготовку фахівців для таких розвідувальних підрозділів, на що ми вже звертали увагу у своїх публікаціях. Наступним кроком є визначення основних напрямів підготовки фахівців з розвідувального забезпечення для підрозділів МВС України.

Питання підготовки фахівців з розвідувального забезпечення для підрозділів, підпорядкованих МВС України розглядали у своїх роботах Т.І. Блистів, К.В. Власов, Р.О. Гончар, В.П. Гриняк, О.Є. Забула, В.Л. Ігнатенко, К.Ю. Ісмайлов, Ш.П. Клібанський, О.В. Кривенко та інші. Проте зміни до законодавства, збройна агресія з боку рф, поява нових підходів до ведення бойових дій і розвідувальної діяльності вимагають подальших досліджень у цій сфері.

Метою роботи є визначення основних напрямів підготовки фахівців з розвідувального забезпечення для МВС України.

Вибір напрямів підготовки фахівців для розвідувального забезпечення підрозділів МВС України обумовлюється основними функціями, покладеними на такі підрозділи, тими завданнями, які стоять перед ними.

На сьогоднішній день до структури МВС України входять наступні органи, що потребують підготовки фахівців з розвідувального забезпечення:

- Національна поліція України;
- Національна гвардія України;
- Державна прикордонна служба України.

При цьому відповідно до Закону України «Про розвідку» лише Державна прикордонна служба України входить до переліку розвідувальних органів та наділена повноваженням щодо здійснення розвідувальної діяльності у сфері безпеки державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні. Зазначені заходи можуть виконуватися як самостійно, так і з залученням інших членів розвідувального співтовариства. Що стосується Національної гвардії України та Національної поліції України, то їх підрозділи можуть залучатися до проведення розвідувальних заходів в особливий період розвідувальним органом Міністерства оборони України. Для успішного проведення зазначених заходів необхідні фахівці у сфері військової розвідки. Підрозділи Національної поліції України також уповноважені відповідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» здійснювати оперативно-розшукову діяльність (кримінальну розвідку).

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності [2]. Для виконання покладених завдань відповідним посадовим особам необхідна підготовка за напрямом кримінальної розвідки.

Згідно з положеннями статті 1 Закону України «Про Національну гвардію України» основним завданням цього органу є захист та охорона життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорона громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [3]. Таким чином, основні завдання Національної гвардії України дуже подібні до завдань Національної поліції, а отже – також вимагають підготовки фахівців за напрямом кримінальної розвідки.

Кримінальна розвідка (правоохоронна, внутрішня розвідка) – це процес, який передбачає збір, оцінку, форматування, аналіз, поширення та переоцінку інформації про підозрюваних злочинців та/або організації. Вона забезпечує інформацію, що дозволяє правоохоронним органам у запобіжний спосіб реагувати на злочинність; оцінювати поточні тенденції у сфері злочинності та прогнозувати, і можливо, попереджати, майбутні злочини [4, с. 166]. У контексті діяльності Національної гвардії України кримінальна розвідка дає можливість прогнозувати можливі кримінально протиправні посягання на об’єкти (вантажі), які охороняються підрозділами Національної гвардії України або особовий склад таких підрозділів під час виконання службово-бойових завдань. Не можемо погодитися з авторами, які зазначають, що кримінальна розвідка є складовою оперативно-розшукової діяльності [5, с. 25], на нашу думку, кримінальна розвідка є ширшим за змістом поняттям, яке охоплює як негласні дії оперативних підрозділів, так і гласні дії уповноважених підрозділів щодо збору, оцінки,

аналізу та поширення інформації про кримінальні правопорушення або осіб, що їх вчиняють.

Не можна оминути увагою і OSINT (розвідка з відкритих джерел), яка за останні десятиліття набрала великої популярності, що стало наслідком стрімкого збільшення інформаційного потоку, зростання ролі та цінності інформації, появи нових гібридних загроз. Інтенсивність розвитку інформаційних процесів у суспільстві, доступність мережі Інтернет, збільшення інформаційного потоку відкритої інформації сприяли виведенню розвідки з відкритих джерел на належний рівень, зробили її актуальною та необхідною [6, с. 112]. На відміну від «класичних» видів розвідки, вона не вимагає від суб'єктів спеціальних повноважень на проведення негласних дій, а відсутність обмежень розповсюдження дає можливість вільного обміну такою інформацією.

Таким чином, можна зробити висновок, що основні напрями підготовки фахівців з розвідувального забезпечення для підрозділів МВС України залежать від умов, в яких здійснюється їх діяльність. В особливий період пріоритетним напрямом є підготовка фахівців з військової розвідки, у мирний – кримінальної розвідки. Особливе місце займає підготовка фахівців з OSINT, яка не вимагає наявності повноважень на проведення негласних дій, є актуальною як в мирний час, так і в період воєнного стану. Це не стосується Державної прикордонної служби України, для якої як в мирний час, так і в особливий період основним напрямом є підготовка фахівців з розвідувального забезпечення у сфері охорони державного кордону.

Список використаних джерел

1. Медвідь М. М., Плаксін А. А., Данилевський А. О., Ткаченко О. В., Мальцев В. В., Курбатов А. А. Обґрунтування необхідності підготовки фахівців за спеціалізацією «Розвідувальне забезпечення виконання завдань підрозділами НГУ» спеціальності 254 Забезпечення військ (сил). Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2024. № 1. С. 58–65.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Офіційний вісник України. 2015. № 63. Ст. 2075.
3. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 17. Ст. 594.

4. Блистів Т. І. Внутрішня (кримінальна, правоохоронна) розвідка в системі національної безпеки: зарубіжний досвід. Наука і правоохоронна. 2017. № 4. С. 165–171.
5. Вєдєнєєв Д., Семенюк О. Місце й функції кримінальної розвідки у системі забезпечення національної безпеки України. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки. 2024. Вип. 2. С. 23–27.
6. Ісмайлов К. Ю. Особливості кримінальної розвідки з відкритих джерел як інструмент збирання оперативної інформації. Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 2. С. 110–113.

Надія ДЕМИДЕНКО,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник

НОВІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИЛІН ПІД ЧАС ВІЙНИ

Історична наука займає важливе місце в суспільстві та є важливою складовою підготовки майбутніх правоохоронців. Особливий інтерес до історії та культури України збільшився у період сучасної російсько-української війни, адже в епохальні періоди знання історії своєї держави набуває рангу національної безпеки. Перед історичною наукою особливо гостро постає питання достовірності історичного знання в сучасній Україні, бо об'єктивний аналіз минулого дозволяє не лише краще розуміти сучасні події, а і знаходити правильні перспективи подальшого розвитку.

Історія як наука завжди була полем дискусій і, на жаль, не завжди базувалася на принципах об'єктивності. Наприклад, довготривала заборона на дослідження боротьби ОУН УПА сприяла тому, що з'явилось багато міфів, які викривлено, у дусі радянської пропаганди, розповідали про учасників героїчної боротьби як ворогів радянської держави і ворогів народу.

Війна вносить корективи у всі сфери життя. Особливого значення наразі набуває робота з формування навичок критичного мислення у здобувачів вищої освіти, набуття вмінь розвінчування міфіф. Іншим наріжним каменем, окрім

критичного мислення, на яких має базуватися історична освіта, є формування національної самосвідомості, почуття гордості за свою націю, яка є цілістю людей, що мають власний національний дух, власні звички тощо. За твердженням етногрфа А. Пономарьова нація - це «особливий стан розвитку етносу, пов'язаний із творенням його державності, національної свідомості, національно-державних символів і атрибутів, національної культури» [1, с. 76]. Видатний французький експерт стародавніх мов і цивілізацій Ернест Ренан зауважував, що головними умовами для становлення народу є наступні умови; «…мати спільну славу в минулому, спільні бажання в майбутньому, здійснити разом великі вчинки, бажати їх і в майбутньому…» [3].

Підхід до викладання історії в Україні зараз змінюється і буде змінюватися надалі, адже Україну потрібно розглядати у контексті історії інших держав, розуміти причини конфліктів із сусідніми країнами. Необхідно об'єктивно аналізувати зміну зв'язків протягом історичного періоду. Наприклад, чому після століть напруги з поляками саме Польща стала одним із найпослідовніших партнерів України під час повномасштабного вторгнення росії. Не менш важливо розуміти, чому українці після розпаду Радянського Союзу розпочали будівництво демократичної держави, а росія пішла іншим шляхом.

Презентуючи історію та культуру України необхідно більше акцентувати уваги не на трагедіях, які пережили українці протягом своєї історії, а висвітлювати їх героїчну боротьбу та супротив. Необхідно наводити приклади сучасного опору українців на окупованих територіях. Доводити, що подібний опір – це результат формування активного громадянського суспільства. Саме формування суспільства, до якого входитимуть люди з активною громадянською позицією, гарантує творення вільного демократичного суспільства у перспективі. А відсутність активного громадянського суспільства завжди приводить до «сильної руки», де думка народу не враховується, як це відбувається в росії.

Сучасна історія має позбуватися пропагандистського характеру і не використовуватися як політичний інструмент. Неприпустимим є вибірковий

підхід до вибору певних фактів і нехтування іншими. Такий підхід стоїть на заваді об'єктивному розумінню історичних подій. Необхідно також враховувати, що замовчування, приховування певних фактів викликає недовіру. Історія буде цікавою для молоді, якщо вона буде «олюднена», тобто будуть висвітлюватися справжні, живі, а не ідеалізовані історичні постаті.

Аналізуючи російські підручники стає зрозумілим, що з початком війни проти України радикально змінилась концепція викладання курсу історії держави, розгорнувся жорсткий державний курс на плекання ідеї відродження російської імперії засобами потужної пропаганди.

Дослідник П. Горіховський у своїй праці «Особливості вивчення історії війн у школах російської федерації», констатує, що після прийняття Держдумою закону про «єдині стандарти вивчення гуманітарних предметів» у 2022 році, почалось кардинальне переписування підручників з історії. Завдячуючи підручникам з історії у росії формується стала думка, що територія сучасної України є історичними російськими землями. Наприклад, якщо раніше використовувалось словосполучення «Давньоруська держава, або Київська Русь», то в нових підручниках використовується виключно словосполучення «Давньоруська держава», термін «російський» визнається тотожним «давноруський» [3, с. 7]. Величезну увагу у навчальних закладах приділяють вихованню почуття патріотизму, під час вивчення історії воєн організовують перегляди воєнних кінофільмів, обговорення книг, присвячених військовій тематиці з подальшим обговоренням і дискусіями.

Російським учням подають інформацію, що росія насправді існувала ще за часів середньовіччя і об'єднувала інші держави у могутню імперію. В одному із найавторитетніших російських видавництв навчальної літератури з усіх російських підручників видалили згадки про Україну та Київ [3, с. 11]. У шкільній програмі росіян з'явилися нові теми, наприклад, такі як «державний переворот 2014 року» в Україні, «возз'єднання Криму і Севастополя з Росією» [3, с.14].

Отже, коли наш ворог брутально перекручує інформацію, саме історія залишається головним елементом контрпропаганди у період війни. Головним завданням залишається репрезентація власної історії на основі першоджерел і розвитку критичного мислення. Варто сподіватися, що не лише історики, а і українські політики, журналісти, кінематографісти як на загальнодержавному так і на регіональному рівнях активізують не лише вивчення, а і висвітлення та популяризацію історії і культури українського народу та його віковічне прагнення до свободи.

Список використаних джерел

1. Пономарьов А. Українська етнографія : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 1994. 316 с.
2. Ренан Е. Що таке нація. URL: https://zbruc.eu/node/59455
3. Горіховський П. Особливості вивчення історії війн у школах російської федерації. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2023. Вип. 2. С. 6–16.

Богдан ДЕРЕВЯНКО,
провідний науковий співробітник Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова НАН України», доктор юридичних наук, професор

НОРМОПРОЄКТУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗВО З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ

Українська держава, її економіка, збройні сили, громадяни проживають безпрецедентно важкі часи у своїй історії. В таких умовах консолідація зусиль кожного на своєму місці сприяє досягненню майбутньої перемоги над агресором з відновленням міжнародно визнаного суверенітету України та покаранням воєнних злочинців. Важливе значення у ланцюжку захисту держави, її народу, її суверенітету мають фахівці для сектору безпеки і оборони та заклади вищої освіти (ЗВО), які здійснюють їх підготовку.

Воєнні дії на території України, окупація певної кількості міст, селищ і сіл на сході і півдні країни, періодичні обстріли різними видами зброї майже усієї території країни спричинили важку демографічну кризу. Ця криза серед іншого знайшла прояв в еміграції кількох мільйонів громадян України молодого віку та у значному зниженні народжуваності. Така ситуація викликала попит на застосування принципів доцільності і раціональності при здійсненні нормопроєктування законодавства про правовий режим діяльності ЗВО загалом та таких, які готують фахівців з безпеки та оборони зокрема. В умовах дії правового режиму воєнного стану потреба у фахівцях з оборони є необмеженою. Цього не можна сказати про потребу у фахівцях із безпеки, поділених за великою кількістю напрямів і спеціалізацій. Відомо, що кількість дільничних інспекторів поліції, оперативних уповноважених МВС, СБУ, прокурорів та багатьох інших службовців різних міністерств, комітетів, комісій, органів, має бути пропорційною кількості громадян, які мешкають у певній місцевості. Зі зменшенням кількості громадян кількість державних службовців, покликаних забезпечувати безпеку цих громадян, має також пропорційно зменшуватися. Відповідно, повинна пропорційно зменшуватися і кількість ЗВО, які готують фахівців із безпеки. Діяльність із нормопроєктування в Україні уже починає проявлятися у цьому напрямі. Та це не єдина проблема ЗВО з підготовки фахівців з безпеки та оборони збоку сучасного нормопроєктування їх правового статусу.

Більшість ЗВО з підготовки фахівців з безпеки та оборони є державними установами або некомерційними організаціями державної чи інколи комунальної форми власності. Державним або комунальним майном такі ЗВО володіють, користуються і розпоряджаються на основі права оперативного управління. Загалом ЗВО відносно недавно отримали можливість мати комерційний статус (зокрема і державні ЗВО) та володіти, користуватися і розпоряджатися майном на праві господарського відання (на праві власності приватні некомерційні організації – ЗВО мали право володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном).

Обмеження ЗВО в обранні зручної для них організаційно-правової форми та комерційного статусу було невірним. Законодавець знайшов у собі сили змінити це. Та з прийняттям Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», а точніше після певного часу з моменту набрання ним чинності державні і комунальні установи, а також некомерційні підприємства, будуть реорганізовані, а право господарського відання та право оперативного управління будуть замінені орендою або узуфруктом. Так, виходячи із положень частини другої статті 17 «Прикінцеві та перехідні положення» названого Закону України правові режими майна – право господарського відання і право оперативного управління будуть нівельовані разом із втратою чинності відповідними статтями 11 і 12 цього Закону (втрачають чинність через три роки з дня введення в дію цього Закону) [1]. Категорія узуфрукта, відома римському праву, проте не пророблена у юридичній та нормативній практиці України.

Не менш глобальні зміни у діяльності і правовому статусі ЗВО з підготовки фахівців з безпеки і оборони, рівно як і інших ЗВО, матиме набрання чинності статтею 14 «Особливості припинення підприємств у перехідний період» названого Закону, якою передбачено перетворення або ліквідацію підприємства, єдиним учасником (засновником) якого є держава або територіальна громада (територіальні громади). Державне комерційне підприємство, казенне підприємство перетворюється в акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі якого належать державі, або в державне некомерційне товариство [1]. З приводу такого імперативу слід висловитися, що організаційно-правова форма акціонерного товариства є переважно формою суб'єктів великого бізнесу, а тому закладає основи для подальшого об'єднання кількох ЗВО та інших суб'єктів господарювання; організаційно-правова форма товариства з обмеженою відповідальністю є формою, більш захищеною у порівнянні із іншими, від нападів «рейдерів». Раніше обрання цієї форми рекомендувалося нами

власникам майна приватних ЗВО під час їх реорганізації [2]. Проблема для ЗВО тут полягає в імперативі ліквідації чи реорганізації з часовими обмеженнями (протягом шести місяців з дня введення в дію Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [1]). В умовах дії правового режиму воєнного стану ЗВО витрачатимуть людські, організаційні і фінансові ресурси на проведення реорганізаційних чи ліквідаційних заходів із проведенням інвентаризації, розробкою нових положень статутних документів, здійсненням реєстраційних дій (при ліквідації двічі) та ін. Крім цього реорганізація державного чи комунального унітарного підприємства (як комерційного, так і некомерційного) в акціонерне товариство вказує на потенційну можливість передачі чи продажу у майбутньому акцій іншим крім держави чи територіальної громади суб'єктам права. А тому загроза «рейдерства» підвищується пропорційно збільшенню кількості акціонерів. У меншій мірі це стосується і товариств з обмеженою відповідальністю, загроза «рейдерства» стосовно яких підвищується пропорційно збільшенню власників часток такого товариства.

Не зовсім вірним є обмеження стосовно організаційно-правових форм для ЗВО, яке існувало раніше. Але так само невірним є і застосування примусової реорганізації ЗВО в умовах війни, що має відбутися у достатньо короткі строки. І ще більш негативним є намагання законодавця у час, не на багато більший за три роки, замінити правовий режим майна – права господарського відання і права оперативного управління не проробленими у праві України конструкціями. Тому учасниками процесу нормопроєктування має бути розроблено, запропоновано і реалізовано значне збільшення строків реорганізації державних, комунальних та інших підприємств (хоча б десять років з моменту скасування правового режиму воєнного стану), скасовано заборону використання правових режимів майна – права господарського відання і права оперативного управління – із доданням до них нових конструкцій, використання яких має бути добровільним, а також повернення і розширення багатоманітності при обранні організаційно-правових форм, форм власності, комерційного чи неприбуткового

статусу із скасуванням норми частини третьої статті 17 «Прикінцеві і перехідні положення» Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [1]. Ця норма визнає Господарський кодекс України таким, що втратив чинність, з дня введення в дію названого Закону. Але саме Господарський кодекс України визначає забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання найпершим загальним принципом господарювання в Україні [3].

Список використаних джерел

1. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text
2. Деревянко Б.В. Забезпечення прав власників майна приватних ВНЗ при їх реорганізації. Форум права. 2010. № 4. С. 286–291. URL: https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/304
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.

Олена ДЖАФАРОВА,
завідувач кафедри адміністративної діяльності
навчально-наукового інституту № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Реалії сьогодення вимагають перегляду багатьох сфер та напрямів функціонування державних інституцій. Особливо гостро постає питання забезпечення національної безпеки та всіх її складових. Велика кількість і різноманітність загроз та ризиків, що несуть небезпеку державній безпеці України зростає і відповідно вимагає бути на крок попереду. Основними суб'єктами, які стоять на «передовій» забезпечення державної безпеки є сили

сектору безпеки і оборони, саме на останні покладається вагомий тягар бути готовими до виконання завдань будь якої тяжкості. Тому потребує перегляду система підготовки кадрів та професійного навчання працівників сектору безпеки і оборони в цілому та в умовах надзвичайних ситуацій.

Наголосимо, що питанням підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони завжди приділялось достатньо увагу, іноді навіть занадто, що призвело до певної уніфікації в підготовці кадрів, що як слідство, виявило ряд проблемних моментів. Навіть нами підтримується думка, що заклади вищої освіти, які займаються підготовкою кадрів для сектору безпеки і оборони взагалі не повинні бути прирівняні до цивільних закладів в отриманні дозвільних документів на проведення освітньої діяльності. Це обумовлено тим, що майбутній працівник сектору безпеки і оборони повинен володіти специфічними компетентностями, які забезпечуються освітніми компонентами, які викликані надзвичайними ситуаціями воєнного характеру Винесення цього питання на обговорення є вельми актуальним та прогресивним кроком в побудові цілісної, якісної та професійної системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони.

Враховуючи сьогоднішній стан речей в суспільстві працівники сектору безпеки і оборони зобов’язані володіти базовими професійними навичками та вміннями, знаннями щодо:

– *основ гуманітарного права*, яке застосовується під час збройних конфліктів з метою обмеження засобів та методів воєнних дій, а також спрямовано на захист цивільного населення від впливу збройних конфліктів та тих, хто припинив брати участь у них;

– *роботи з кіберзагрозами, інформаційної гігієни, захисту інформації* – знання в цій сфері є на сьогодні вкрай важливими, оскільки зачіпають всі сфери життя людини і відповідно є тією «зброю» за допомогою якої можна вивести з ладу майже всі об’єкти критичної інфраструктури, а відповідно й створити надзвичайну ситуацію в суспільстві;

– *гуманітарного розмінування* (*вибухотехніча робота*) – знання, вміння та навички роботи з вибухотехічними засобами є вкрай необхідними для

збереження власного життя та цивільного населення в прифронтових та деокупованих районах;

– *тактичної медицини*, сили сектору безпеки і оборони можуть бути задіяні у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, а відтак знання, з основ тактичної медицини є необхідними та обов'язковими;

– мати базові навики та розуміння роботи *з безпілотними летальними апаратами,* оскільки останні є дієвим інструментом, який надає багато можливостей для сприяння виконання завдань та функцій, які покладені на сили сектору безпеки оборони як під час відсічі збройної агресії так і під час забезпечення публічної безпеки тощо;

– *психологічної підготовки (стресостійкості)* – ці знання, вміння та навички є базовими для працівника сектору безпеки і оборони, оскільки виконуючи свій функціонал, працівник майже постійно знаходиться в умовах потенційної загрози життю та здоров'ю, що є додатковим навантаженням на психофізіологічний стан людини.

Отже, на сьогодні можна назвати доволі значну кількість підходів стосовно розуміння сутності та особливостей підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони як у цілому професійного навчання, так і того, що застосовується відносно останніх в Україні. Нами ж розкривається сутність професійного навчання через призму та особливостей підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони. З огляду на що сутність підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони в Україні як об'єкт адміністративно-правового дослідження може бути визначений як врегульована адміністративно-правовими нормами сукупність суспільних відносин, що виникають і знаходять свій розвиток, видозміну у зв'язку з необхідністю формування оновленого кадрового складу органів і підрозділів сектору безпеки і оборони України, а також підтримки стану готовності особового складу останніх до виконання службових та оперативних завдань шляхом формування, підтримання в актуальному стані та вдосконалення його знань, умінь і практичних навичок.

Марія ДОВГА,
науковий співробітник Національного центру
«Мала академія наук України»,
доктор філософії в галузі освітніх, педагогічних наук

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ: ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Війна створює екзистенційні виклики для суспільства, змушуючи мобілізувати всі ресурси задля виживання та перемоги. Усвідомлення безсилля освіти у попередженні війн та запобіганню жорстокості викликає відчай навіть у науковців [1]. У пошуках шляхів подолання нових викликів, створених війною, науковці та освітяни часто звертаються до досвіду країн, що мають тривалу історію існування в умовах конфлікту, зокрема Ізраїлю, оскільки він поєднує риси розвиненої індустріальної країни з високим доходом, інтегрованої у глобальні процеси, та відносно нової національної держави, розташованої в зоні близькосхідного конфлікту [2]. Тож доречним буде розглянути аспекти ізраїльської освіти одночасно як приклад виживання в умовах постійної воєнної загрози та модель потенційних ризиків, яких Україні варто уникати, формуючи власний унікальний шлях.

Насьогодні Ізраїль посідає перше місце у рейтингу найбільш мілітаризованих країн світу [3]. Втім, дослідники розрізняють класичний мілітаризм, характерний для авторитарних держав, від мілітаризму Ізраїлю, який називають «культурним» або навіть «когнітивним» мілітаризмом [4]. Це означає, що у системі освіти Ізраїлю ще на рівні дошкільної освіти відбувається психологічна підготовка до війни як норми існування та виховання в дітях переконання у необхідності сили та єдності. Патріотичне виховання у дитсадках відбувається з використанням військової атрибутики та заохочення мрій про військові професії [10]. Цінність гордості та незалежності ставиться вище за громадянські свободи та навіть цінність життя, що особливо підкреслюється під час заходів вшанування пам’яті військових [5].

Деякі дослідники описують загальні настрої в Ізраїлі як ідеологію «ніколи знову» у значенні «ми більше ніколи не будемо жертвами». Геноцид єврейського народу призвів до колективного страху втрати контролю і формуванню психології, у якій є два стани «переслідувач» та «жертва». Тому вся шкільна система зосереджена на тому, щоб виховувати громадян, які більше ніколи не «підуть як вівці на забій», пропонуючи мілітаристське вирішення проблем [6].

Мілітаризація відображається і у широкому вживанні військової лексики в освіті, починаючи від початкової школи і закінчуючи старшою (наприклад, розбудова «тактик», «стратегій»). Слід також зазначити, що у військово-патріотичній риториці Ізраїлю не використовується термінологія, що асоціюється з жорстокістю та насильством. Натомість, акцентується важливість захисту себе та співгромадян [10]. Дітей активно заохочують обирати військові професії, вміння поводитися зі зброєю, носіння військової форми також тісно вплетене у навчальну програму і є обов’язковим її компонентом. Серед шкільних викладачів багато ветеранів, що сприяє більшому заглибленню учнів у військовий дискурс та розумінню базових принципів військової дисципліни [7, 8]. Вагомий плив мають і неформальні громадські організації, що навчають цивільних поводитися зі зброєю та захищати свою територію, наприклад, HaShomer HaChadash – організація, що навчає фермерів як доглядати землю, так і охороняти її, як частину єврейського спадку [4].

Також військова служба є обов’язковою для всіх громадян, що досягли 18-ти років, її строк становить три роки для чоловіків і два роки для жінок. Особи, що не можуть служити у війську внаслідок стану здоров’я, з релігійних або етичних міркувань, мають пройти альтернативну службу.

Нещодавні події після 7 жовтня 2023 року відобразили стан суспільства: в Ізраїлі спостерігається сплеск цивільних безпекових ініціатив, формування десятків місцевих озброєних груп та загонів швидкого реагування, тисячі цивільних отримали ліцензії на зброю та придбали її, що свідчить про глибоке проникнення логіки сили та самооборони в повсякденне життя та перетворення Ізраїлю на "націю озброєних цивільних" [4].

Такий підхід, безперечно, сприяє мобілізації суспільства, а також адаптує цивільних до життя у стані воєнної загрози і полегшує адаптацію демобілізованих військових до цивільного життя. Однак, він не позбавлений ризиків. Навіть ізраїльські дослідники зазначають, що мілітаризація освіти створює сприятливе підґрунтя для формування світогляду, в якому війна є єдиним способом існування. Особливої актуальності це набуває на тлі зростання напруги в світі та поширення авторитарних тенденцій навіть у розвинених ліберальних країнах [9]. Більш того, дослідники неодноразово зазначали, що у ситуації постійної воєнної загрози відбувається звуження освітніх цілей, а виховання патріотизму зводиться до формування чіткого розмежування свій-чужий. В умовах війни такі громадянські проблеми як кримінальне право, демографія, свобода слова та свобода творчого самовираження стають частиною безпекового дискурсу, а значимість інших тем різко знижується [10]. Власне, складність реалізації демократії полягає у тому, що за впровадження її в усіх аспектах, виникає небезпека утворення хаосу [11], що в умовах війни може бути в буквальному сенсі смертельно небезпечним.

Для України, де патріотизм та готовність до захисту Батьківщини є життєво необхідними, а демократичні цінності знаходяться в стані формування та розвитку, важливо не перетнути межу, де освіта перетворюється на інструмент мілітаризації свідомості. Окрім цього, фокусуючись на боротьбі із зовнішнім ворогом, важливо не ігнорувати внутрішні виклики: соціальну нерівність, потреби різних регіонів та груп населення (включно з меншинами та ВПО), складні питання історії та ідентичності. Демократична освіта має бути інклюзивною та відображати всю складність українського суспільства, готуючи громадян до вирішення не лише зовнішніх, а й внутрішніх проблем.

Враховуючи виклики війни та критично осмислюючи досвід інших країн, Україна має формувати власну модель демократичної освіти, яка б сприяла стійкості та розвитку. Шлях до цього лежить через пошук балансу між безпекою та свободою, виховання патріотизму на демократичних засадах, розвиток критичного мислення та емпатії, забезпечення психологічної підтримки та

інклюзивності. Саме така освіта допоможе Україні не лише перемогти у війні, а й збудувати стійке, вільне та демократичне майбутнє.

Список використаних джерел

1. Greenwood D. A. Education in a culture of violence: a critical pedagogy of place in wartime. Cultural Studies of Science Education. 2009. Vol. 5, № 2. P. 351–359. DOI: 10.1007/s11422-009-9231.
2. Yemini M. Internationalisation by demarcating the role of higher education in Sustainable Development Goals: The case of Israel. European Journal of Education. 2021. DOI: 10.1111/ejed.12443.
3. Global Militarisation Index 2020. Bonn International Center for Conversion (BICC). URL: https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/BICC_GMI_2020_EN.pdf Дата звернення: 10.04.2025.
4. Grassiani E., Gazit N. Civilian ‘soft’ militarism through informal education in Israel: learning to protect and connect to the land. Critical Military Studies. 2024. Vol. 11, № 1. P. 39–58. DOI: 10.1080/23337486.2024.2349365.
5. Zembylas M. The Affective Dimensions of Militarism in Schools: Methodological, Ethical and Political Implications. British Journal of Educational Studies. 2023. Vol. 71, № 4. P. 419–437. DOI: 10.1080/00071005.2023.2178635.
6. Gabbard D. A. Education as Enforcement: The Militarization and Corporatization of Schools. Ed. by Kenneth Saltman. Routledge, 2011.
7. Schneider A., Barkol R. The Officers to Education Project: A Retrospective. International Journal of Educational Reform. 2007. Vol. 16, № 2. P. 169–185. DOI: 10.1177/105678790701600205.
8. Ketko T. How does military service affect the quality of Israeli teachers? Israel Affairs. 2024. Vol. 30. DOI: 10.1080/13537121.2024.2394319.
9. Jezierska K. Coming Out of the Liberal Closet. Think Tanks and de-Democratization in Poland. Democratization. 2022. Vol. 30, № 2. P. 259–277. DOI: 10.1080/13510347.2022.2130259.
10. Ben-Porath S. R. Citizenship under fire: democratic education in times of conflict. Princeton; Oxford: Princeton University Press, 2009. 159 p.
11. Crick B. Democracy: A very short introduction. Oxford: Oxford University Press, 2002.

Владислав ДУБИНА,
курсант навчальної групи Ф4-303 ННІ № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Віталій СВІТЛИЧНИЙ,
доцент кафедри протидії кіберзлочинності навчально-наукового інституту № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ОБСЄ, ЄС, ООН) У ФОРМУВАННІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ БЕЗПЕКОВОГО ПЕРСОНАЛУ

У сучасному світі, де питання безпеки набувають усе більшого значення, формування нової моделі підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони є стратегічно важливим завданням. У цьому контексті особливу роль відіграють міжнародні організації – такі як Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейський Союз (ЄС) та Організація Об'єднаних Націй (ООН). Їхня діяльність не лише спрямована на забезпечення стабільності й миру, а й на всебічну підтримку країн у трансформації систем підготовки безпекового персоналу відповідно до сучасних викликів і стандартів демократичного світу.

ОБСЄ виступає активним учасником процесів реформування сектору безпеки в Україні, сприяючи розвитку правоохоронних органів через освітні ініціативи. Завдяки її зусиллям було реалізовано низку тренінгів для представників поліції, прикордонної служби та інших органів, спрямованих на вдосконалення практичних навичок, дотримання прав людини, забезпечення гендерної рівності та етичного ставлення до громадян. Важливо, що ці навчальні програми орієнтовані не лише на технічні аспекти, а й на зміну підходу до розуміння безпеки як сервісу, орієнтованого на потреби суспільства.

Своєю чергою, Європейський Союз через місію EUAM Ukraine (Місію ЄС з підтримки реформ цивільного сектору безпеки) активно залучений до процесу оновлення системи підготовки кадрів у сфері правопорядку. Спільно з українськими інституціями створюються навчальні модулі, які охоплюють питання стратегічного планування, управління змінами, цифрової криміналістики, протидії корупції, аналітики ризиків. Значна увага приділяється розвитку лідерських якостей майбутніх управлінців, формуванню нової управлінської культури у сфері безпеки. Крім того, у межах програм ЄС українські фахівці мають змогу проходити стажування у європейських навчальних закладах та правоохоронних структурах, що сприяє обміну досвідом і підвищенню кваліфікації.

Організація Об’єднаних Націй, зокрема її підрозділи – ПРООН, Управління Верховного комісара ООН з прав людини, ЮНІСЕФ – також здійснюють суттєвий внесок у модернізацію підготовки безпекового персоналу. Реалізуються програми, спрямовані на розвиток інституційної спроможності, вдосконалення механізмів реагування на конфліктні ситуації, відновлення миру, захист вразливих категорій населення. Через проведення міжвідомчих тренінгів, конференцій, обговорень міжнародного досвіду формується новий професійний підхід, в основі якого – дотримання норм міжнародного гуманітарного права та забезпечення прав людини в умовах кризи.

Співпраця з міжнародними організаціями також стимулює впровадження сучасних освітніх технологій у навчальний процес. Все більшого поширення набувають симуляційні тренінги, дистанційні курси, інтерактивні освітні платформи, що дозволяють навчати персонал у максимально наближених до реальності умовах. Такі інноваційні підходи дозволяють не лише підвищити ефективність навчання, а й адаптувати підготовку до нових викликів – зокрема, у сфері кібербезпеки, протидії гібридним загрозам, інформаційного впливу.

Водночас, варто зазначити, що процес інтеграції міжнародних стандартів у національну систему підготовки кадрів не позбавлений викликів. Серед основних бар’єрів – бюрократичні процедури, нестача фінансування, інституційна інертність, а також опір змінам із боку представників старої системи. Проте завдяки системній підтримці міжнародних партнерів ці труднощі поступово долаються. Позитивну динаміку забезпечують також ініціативи з боку вищих навчальних закладів, наукових установ та громадянського суспільства, які активно долучаються до розробки нових освітніх стандартів і програм.

Отже, міжнародні організації відіграють ключову роль у формуванні нової моделі підготовки кадрів для сектору безпеки, орієнтованої на демократичні цінності, дотримання прав людини, професіоналізм і відкритість. Вони забезпечують не лише ресурсну й методологічну підтримку, а й відкривають шлях до інтеграції у міжнародну безпекову спільноту. Така співпраця є

запорукою того, що сектор безпеки відповідатиме потребам сучасного суспільства та буде спроможним ефективно діяти в умовах глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Європейська політика безпеки та роль міжнародних організацій (Рада Європи, ОБСЄ, ЄС) у вирішенні конфлікту на сході. Українознавчий альманах. Home Page. URL: https://doi.org/10.17721/2520-2626/2019.24.21 (дата звернення: 09.04.2025).

Олександр ДУНЯШЕНКО,
курсант 3 курсу ФПФОДР НПУ Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Василь ПОЛИВАНЮК,
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВИ РАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: АЛГОРИТМ ДІЙ

Сучасні загрози, пов’язані з використанням ядерних матеріалів, аваріями на об’єктах атомної енергетики та можливими терористичними актами із застосуванням радіоактивних речовин, вимагають від підрозділів Національної поліції України високого рівня готовності до дій в умовах радіаційного забруднення. Радіаційний захист є невід’ємною частиною забезпечення безпеки особового складу та громадян у надзвичайних ситуаціях. Актуальність дослідження визначається необхідністю розробки ефективного алгоритму дій для правоохоронців у разі виявлення радіаційної загрози. Важливими аспектами є знання основ радіаційної безпеки, застосування сучасних засобів індивідуального захисту, проведення заходів із локалізації та мінімізації наслідків опромінення.

У положеннях ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [2] та п.4 Положення про Національну поліцію, [3], а також наказом МВС України «Про

затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними» [4] зазначені завдання та алгоритм дій підрозділів національної поліції України при радіаційній та хімічній загрозі. Поліцейські щороку вивчають під час навчальних зборів та навчання на територіальних курсах цивільного захисту з залученням фахівців територіальних органів Державної екологічної інспекції України, Національної гвардії України, ДСНС тощо питання щодо порядку дій у разі виявлення радіаційних або хімічних небезпечних матеріалів, здійснення попередньої ідентифікації підозрюваного об'єкта, а також правилами поводження з ними та організацією роботи на місці події [1].

Для людства та планети в цілому зброя масового ураження вкрай небезпечна. Зброя масового ураження – це зброя великої уражувальної сили, призначена для нанесення масових утрат та руйнувань. Вона буває ядерна, хімічна та біологічна. Ядерна зброя буває атомною, термоядерною, нейтронною, комбінованою, спрямованою на передавання енергії (ядерна складова супутників). До засобів нанесення ядерних ударів відносять ракети, авіацію та артилерію. Крім цього, можуть застосовувати ядерні фугаси. Потужність ядерного вибуху залежить від кількості енергії, виділеної в результаті ядерної реакції, а його уражувальна дія на середовище здебільшого залежить від висоти підривання боєприпасів. Ядерні вибухи здійснюють у повітрі на різних висотах, біля поверхні землі (води) та під землею (водою). Їх поділяють на висотні, повітряні, наземні (надводні), підземні (підводні) [5].

Аналіз основних принципів радіаційного захисту в підрозділах Національної поліції та розробка алгоритму дій, спрямованого на зниження ризиків у разі загрози радіаційного ураження – актуальне завдання на сьогодні. Радіаційний захист базується на таких ключових принципах: зменшення часу перебування в зоні радіоактивного зараження – чим менше часу перебуває особа в зоні радіаційного випромінювання, тим нижча доза отриманого опромінення; максимальне збільшення відстані від джерела випромінювання – інтенсивність

радіаційного впливу зменшується зі збільшенням відстані від його джерела; використання засобів індивідуального та колективного захисту – спеціальні костюми, протигази, екрани та укриття дозволяють мінімізувати вплив радіоактивного випромінювання; обмеження проникнення радіоактивних часток в організм – використання герметичних масок, контроль за харчовими продуктами та питною водою допомагають уникнути внутрішнього опромінення; дозиметричний контроль – постійний моніторинг рівня радіації дозволяє оцінювати ситуацію та вживати необхідних заходів для захисту.

З метою ефективного реагування на випадки радіаційного зараження правоохоронні органи повинні діяти за наступним алгоритмом:

- Отримання сигналу про можливу радіаційну загрозу: включає повідомлення від відповідних служб (ДСНС, військових, екологічних агентств) або виявлення аномальних рівнів радіації за допомогою дозиметрів;
- Евакуація населення та особового складу: визначення безпечних маршрутів евакуації, запобігання паніці та контроль за дотриманням встановлених норм поведінки;
- Встановлення зон забруднення: класифікація території на зони (червона, жовта, зелена) відповідно до рівня радіації та обмеження доступу до небезпечних ділянок;
- Використання засобів індивідуального захисту: екіпірування особового складу відповідно до рівня загрози, застосування захисних костюмів та масок;
- Організація дозиметричного контролю: регулярне вимірювання рівня радіації у зоні ураження та оцінка ризиків для здоров’я;
- Дезактивація: проведення процедур знешкодження особового складу, техніки та обладнання, що могли зазнати впливу радіації;
- Надання медичної допомоги: організація первинного огляду постраждалих, транспортування до спеціалізованих медичних установ та проведення антирадіаційної терапії за необхідності;

- Документування та аналіз подій; складання звітів, оцінка ефективності дій та внесення коригувань у майбутні стратегії реагування.

Таким чином, можна зробити висновок, що радіаційна безпека є критично важливим аспектом діяльності правоохоронних органів, особливо в умовах воєнного стану або в разі надзвичайних ситуацій, пов'язаних із використанням або витоком радіоактивних матеріалів. Поліцейські підрозділи повинні мати чітко визначені протоколи дій, щоб забезпечити ефективний захист особового складу та населення від радіаційної загрози. Забезпечення радіаційного захисту в підрозділах Національної поліції є надзвичайно важливим для збереження життя та здоров'я особового складу і громадян. Дотримання основних принципів радіаційного захисту та чітко розроблений алгоритм дій дозволяють мінімізувати наслідки радіаційної загрози. Необхідно постійно вдосконалювати навчання правоохоронців, забезпечувати їх сучасними засобами захисту та тісно взаємодіяти з іншими екстреними службами для підвищення ефективності заходів із забезпечення безпеки.

Список використаних джерел

1. Захист та безпека життєдіяльності підрозділів єдиної державної системи цивільного захисту в умовах загрози техногенних аварій на атомних електростанціях України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 22 верес. 2023 р.) / ЛНІІ ім. Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ. Івано-Франківськ, 2023. 125 с. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/11/zbirnyk-22.09-pdf.pdf (дата звернення: 31.03.2025).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 31.03.2025).
3. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова КМУ від 28.10.2015 р. №877. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п#Text (дата звернення: 31.03.2025).
4. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: наказ МВС України від 06.09.2017 р. № 754. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17#Text (дата звернення: 31.03.2025).
5. Трофименко П. Є., Сорокоумов Г. В., Демидко Л. С. Основи інженерної підготовки, тактичного маскування та радіаційного, хімічного, біологічного

захисту в артилерійських підрозділах: підручник. Суми: Сумський державний університет, 2021. 266 с. URL: https://is.gd/xeJHmJ (дата звернення: 31.03.2025).
6. Комісаров О. Г., Собакарь А. О., Соболь Е. Ю., Юнін О. С. Тактико-спеціальна підготовка : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2017. 277 с.

Сніжана ЄВПАК,
старший науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології Навчально-наукового інституту управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України, капітан служби цивільного захисту

ВАЖЛИВІСТЬ ТРЕНІНГІВ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВАНТАЖЕННЯ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ ДСНС УКРАЇНИ

Навчання в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання має свою специфіку, пов’язану з вимогами до проходження служби в системі ДСНС України. Курсанти, окрім навчання згідно освітніх програм, значну увагу приділяють фізичній підготовці та витривалості, навичкам рятувальних операцій, роботі з технікою. Це вимагає мобілізації фізичних та психологічних ресурсів. Також, слід зазначити, що з першого дня повномасштабного вторгнення росії в Україну у курсантів значно збільшилися стресові навантаження, додалися: інформаційний стрес, реагування на тривоги у вигляді нічних підйомів, тривале перебування у бомбосховищі [1, с. 12]. У зв’язку з цим у курсантів спостерігається підвищений рівень психоемоційного напруження. За відсутності належної підтримки це може спричинити зниження рівня стресостійкості, тривожності, зниження мотивації та погіршення соціально-психологічного клімату в колективі. Саме тому, впровадження психологічною службою університету тренінгів з емоційного розвантаження для курсантів є важливим інструментом в психопрофілактичній роботі й підтримці, визначається як важлива складова підготовки майбутніх рятувальників й залишається актуальним по сьогодні.

Тренінги з емоційного розвантаження спрямовані на розвиток стресостійкості, навчання технікам релаксації, формування навичок саморегуляції, з метою самодопомоги та допомоги тим, хто поруч, у складних, стресових ситуаціях, тим самим покращуючи взаєморозуміння та взаємопідтримку в колективі.

Психологами Національного університету цивільного захисту України в груповій роботі з курсантами значна увага приділялась технікам з саморегуляції, релаксації та різноманітним технікам з арт-терапії, які допомагають знизити психоемоційне напруження, засвоїти навички саморегуляції, релаксації та попередити прояви емоційного вигорання.

Варто зазначити, що для курсантів, які готуються стати рятувальниками в майбутньому, володіння техніками саморегуляції є базовою основою психологічної підготовки. Це не лише спосіб зберегти внутрішні ресурси, а й запобігати проявам негативним психічних станів, вміння управляти своїм психоемоційним станом, шляхом впливу на самого себе за допомогою контрольованого дихання, керування водним балансом та власним тілом, фокусом уваги та мисленням [2, с. 20].

Слід відмітити важливість м’язової релаксації, яка позитивно впливає не лише на тіло, а й на емоційний стан, дає необхідний короткий відпочинок мозку. На тренінгових заняттях курсанти опановували техніки швидкого відновлення після фізичних та психоемоційних навантажень, шляхом свідомого напруження м’язів тіла і послідовного їх розслаблення [3, с. 113]. Враховуючи реалії сьогодення, природних способів регуляції організму, таких, як тривалий, спокійний сон, не завжди вистачає, а м’язове напруження накопичується неусвідомлено, навіть у стані спокою тіло залишається напруженим та сприймається вже як нормальний стан, важливо володіти базовими рівнями психологічної турботи про себе.

Також, важливо додати, що арт-терапевтичні техніки, як ефективні інструменти емоційного розвантаження допомагають зняти емоційне навантаження та активизувати внутрішні ресурси. Працюючи з фарбами,

пластиліном, кінетичним піском курсанти через колір, форму та структуру відновлювали емоційну рівновагу, внутрішні сили, зосереджуючись на «тут і тепер» створювали свій безпечний простір та опору у власній творчості. Забезпечення простору для психологічного розвантаження, відновлення та підтримка емоційної рівноваги сприяє підвищенню стійкості до стресу, поліпшенню когнітивних функцій та запобіганню професійного вигорання ще на етапі навчання.

Робота рятувальника супроводжується високим рівнем стресу, що може негативно впливати на професійну діяльність і психічне здоров'я.

Таким чином, тренінги з емоційного розвантаження, як системні заходи, спрямовані на збереження та підтримку психологічного благополуччя курсантів залишаються не тільки актуальними, а й важливим компонентом в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Азаренков О. Г. Стресостійкість курсантів закладів вищої освіти внутрішніх справ України в умовах воєнного стану. Матеріали V міжвідомчого наук.-практ. круглого столу. Київ, 2023. С. 11–12.
2. Наталія М., Олександр Г. Шлях до зцілення: основи роботи з наслідками травматичних подій: посібник. Ізраїльська Коаліція Травми. 2023. 72 с.
3. Теорія та практика психологічної допомоги: навч. посіб. / В. І. Пасічник, І. І. Ліпатов, Л. Ф. Шестопалова, І. І. Приходько та ін. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2011. 250 с.

Микола ЖДАН,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, доктор юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, не лише визначає напрями співпраці між сторонами, а й передбачає зобов'язання держав-

учасниць щодо впровадження комплексних реформ, що охоплюють широке коло питань державного управління, правової системи, економічного розвитку та соціальної політики [1]. Так, у сфері соціального забезпечення та трудових відносин Угода про асоціацію передбачає адаптацію національного законодавства до норм і стандартів ЄС. Це включає створення ефективної системи соціального захисту, вдосконалення ринку праці, забезпечення належних умов праці, а також впровадження сучасних механізмів соціального діалогу. Таким чином, реалізація положень Угоди спрямована на формування європейської моделі соціально орієнтованої держави, що відповідатиме принципам верховенства права, демократії та забезпечення прав людини.

На євроінтеграційному порталі Кабінету Міністрів України «Пульс Угоди» [2] розміщено інформацію, у відповідності до якої станом на листопад 2024 року у сфері соціальної політики та трудових відносин реалізовано 80% законодавчих змін, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Такий показник свідчить про значний поступ у процесі адаптації національного законодавства до європейських стандартів, що можна розцінювати як важливе досягнення в контексті євроінтеграції.

Однак оцінити реальну ефективність цих змін, рівень їх впровадження в суспільно-правову практику та ступінь гарантування державою відповідних соціальних прав залишається складним завданням. Зокрема, постає питання щодо того, наскільки ці реформи сприяли підвищенню рівня матеріального забезпечення різних категорій осіб, зокрема військовослужбовців, працівників Служби безпеки України та інших представників сектору безпеки й оборони, які здійснюють захист держави від зовнішньої агресії.

Враховуючи сучасні виклики, критично важливо не лише формально імплементувати положення європейського законодавства, а й забезпечити їх ефективне правозастосування. Це потребує проведення всебічного аналізу прийнятих нормативно-правових актів, оцінки їх дієвості на практиці та корекції державної політики відповідно до потреб суспільства. Тому подальша інтеграція України до правового простору ЄС має супроводжуватися не лише

гармонізацією законодавства, а й створенням дієвих механізмів його реалізації та забезпечення належного рівня соціальних гарантій.

Забезпечення належного рівня соціального захисту військовослужбовців передбачає не лише нормативно-правове врегулювання їх прав, а й створення інституційних механізмів, які гарантуватимуть своєчасне та повне виконання соціальних зобов’язань держави. Таким чином, для ефективної реалізації державної соціальної політики необхідний баланс між міжнародними правовими стандартами та національними особливостями, що сприятиме як підвищенню рівня соціальної захищеності громадян, так і зміцненню правових засад функціонування держави в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Пріоритетність євроінтеграційного напрямку в розвитку України тісно пов'язана з виконанням зобов'язань щодо дотримання міжнародних стандартів у різних сферах, зокрема у соціальній політиці. Включення міжнародних соціальних стандартів до національного законодавства є необхідним для забезпечення ефективного соціального захисту громадян, що відповідає європейським та міжнародним вимогам. Це сприятиме інтеграції України в європейське правове поле та створенню сталого правового середовища.

Міжнародні соціальні стандарти визначають мінімальний рівень прав і гарантій, які мають бути надані громадянам, і є обов'язковими для країн-підписантів міжнародних угод. Згідно з визначенням М.М. Шумило, міжнародні соціальні стандарти являють собою «соціальний мінімум, що встановлений міжнародними нормативно-правовими актами та є обов’язковим для країн-підписантів, наявність якого надає можливість непрацездатним особам реалізувати свої права та свободи у повному обсязі на рівні з працездатними» [3, с. 243–244]. Таким чином, соціальні стандарти створюють основу для забезпечення соціальних прав у всіх державах, які підписали відповідні міжнародні угоди.

Міжнародні соціальні стандарти можна розглядати як комплексне відображення позитивних практик та досягнень різних країн у сфері соціального захисту, що створюють певний еталон для забезпечення прав і гідності людини.

Вони формують загальні орієнтири для держав, які прагнуть забезпечити своїм громадянам мінімальні соціальні гарантії, доступ до соціальних послуг і належний рівень життя, зокрема в умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів.

Особливу увагу слід приділити доступності соціальних виплат, що є важливою частиною ефективної системи соціального захисту. Важливо, щоб система соціального забезпечення не тільки забезпечувала всебічну підтримку, але й діяла без дискримінації та з урахуванням індивідуальних потреб кожної людини. Крім того, умови для отримання цих виплат мають бути чітко обґрунтованими, пропорційними та прозорими, що гарантує належний рівень довіри до системи серед громадян.

На сьогоднішній день процес адаптації законодавства України, яке стосується соціального захисту, повністю відповідає вимогам ЄС і враховує сучасні реалії, національний досвід та традиції українського суспільства. В Україні здійснюються заходи, спрямовані на розширення системи соціального забезпечення, розвитку національних систем соціального захисту, створення ефективних механізмів для захисту прав громадян, а також виконання міжнародних і регіональних зобов'язань. Зокрема, в Україні активно реалізуються національні програми гідної праці та досягнення Цілей сталого розвитку, зокрема Цілей 1, 3, 5, 8, 10 і 16 [4].

Проте слід зазначити, що ряд положень і норм законів все ще мають декларативний характер. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення законодавства і підвищення його відповідності міжнародним вимогам.

Висновок, який можна зробити з вище сказаного, полягає в тому, що для ефективного виконання міжнародних соціальних стандартів необхідно не лише адаптувати національне законодавство, але й забезпечити його ефективне застосування на практиці. Важливо також створити механізми контролю за виконанням цих стандартів та передбачити відповідальність за їх недотримання,

що дозволить гарантувати реальне забезпечення прав громадян у соціальній сфері.

Правова система, що регулює соціальний захист повинна бути гнучкою, ефективною та адаптованою до сучасних умов, зокрема з урахуванням економічних змін та потреб у забезпеченні безпеки на національному рівні. Актуальними є питання формулювання чітких норм, які б гарантували права військовослужбовців, а також забезпечення належного фінансування та підтримки цих гарантій на всіх етапах реалізації.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2544
2. Соціальна політика та трудові відносини. Портал Кабінету Міністрів України: Пульс Угоди. URL: https://pulse.eu-ua.org/ua/streams/social-policy-and-employment (дата звернення: 17.01.2025).
3. Шумило М.М. Міжнародні стандарти у сфері соціального захисту. Університетські наукові записки. 2012. № 3 (43). С. 243–249.
4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року**,** URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text

Ольга ЖОГЛО,
здобувачка магістерського рівня вищої освіти
факультету управління та безпеки населення
Національного університету цивільного захисту України
Науковий керівник:
Ліна ПЕРЕЛИГІНА,
професор кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України,
доктор біологічних наук, професор

КАР’ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС: ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ

Професійна діяльність у Державній службі України з надзвичайних ситуацій є однією з найбільш психологічно напружених і соціально значущих сфер. Вона пов’язана з постійним ризиком, необхідністю оперативного

прийняття рішень, високим рівнем відповідальності за безпеку інших осіб та потребою у безперервному вдосконаленні професійних навичок. У цьому контексті важливою складовою ефективності майбутніх працівників ДСНС виступає сформована мотивація досягнення, яка визначає рівень прагнення до успіху, готовність долати труднощі та орієнтацію на професійний розвиток. Дана мотиваційна якість виявляється особливо значущою в кризових або непередбачуваних обставинах, де здатність діяти швидко, впевнено та зосереджено залежить не лише від знань і досвіду, а й від внутрішньої психологічної налаштованості на результат.

У межах проведеного дослідження в рамках магістерської роботи були використані батарея психодіагностичних методик, дві з яких представлені в роботі: опитувальник Т. Елерса «Мотивація досягнення успіху» та методика ціннісних орієнтацій у кар'єрі Е. Шейна. Перша дала змогу визначити індивідуальні рівні мотивації до досягнення, розмежовуючи прагнення до успіху та уникнення невдач, що дозволяє глибше розуміти психологічний профіль курсантів [1, с. 166]. Друга методика – Е. Шейна – окреслила домінантні «кар'єрні якорі», тобто глибинні цінності, які обумовлюють вибір професійної траєкторії: прагнення до стабільності, потреба у свободі, бажання керувати, демонструвати компетентність [2, с. 217].

Отримані результати виявили певні тенденції. Майбутні працівники ДСНС із високим рівнем мотивації досягнення демонструють виражену орієнтацію на розвиток компетентності, самостійність в ухваленні рішень та готовність до управлінських функцій. Такі курсанти схильні до активного пошуку професійних викликів, що є важливим чинником для подальшого кар'єрного зростання в умовах служби, яка вимагає мобільності, адаптивності та постійної готовності до змін. У той час як респонденти з низьким рівнем мотивації частіше виявляють потребу в стабільності, безпеці, уникненні відповідальності, що може впливати на знижену активність у професійному зростанні або формування пасивної позиції щодо службових обов'язків [1, с. 179]. Такий розподіл свідчить

про необхідність врахування мотиваційного профілю під час підготовки курсантів та у процесі подальшої кадрової роботи в системі ДСНС.

Мотивація досягнення також виявляється тісно пов’язаною з формуванням лідерських якостей. Працівники, які мають високий рівень цієї мотивації, частіше ініціюють прийняття рішень, беруть на себе відповідальність, активно взаємодіють у команді, що є ключовими характеристиками ефективного фахівця-рятувальника. Згідно з літературними джерелами [2, с. 245], саме такі особистості швидше проходять адаптаційні етапи, демонструють професійну стійкість і здатні до динамічного кар’єрного росту. Крім того, результати підтверджують, що мотивація досягнення у представників професій «людина – екстремальна ситуація» є не лише бажаною, а й функціонально необхідною характеристикою.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку практичних рекомендацій. По-перше, важливо запровадити в освітній процес систематичні психологічні тренінги, спрямовані на розвиток впевненості в собі, подолання страху невдачі, формування внутрішньої мотивації до зростання. Такі тренінги можуть включати моделювання надзвичайних ситуацій, ігрові методики та вправи на самоусвідомлення. По-друге, доцільним є впровадження менторських програм, у межах яких курсанти матимуть змогу отримувати підтримку від досвідчених фахівців – це дозволяє не лише передавати практичні навички, а й формувати позитивну професійну ідентичність. По-третє, важливо використовувати індивідуальний підхід до розвитку курсантів, базуючись на результатах психодіагностики – це дозволяє адаптувати освітній процес до внутрішніх потреб і мотиваційної структури кожного здобувача освіти [1, с. 201].

Отже, мотивація досягнення є системоутворювальним фактором, що впливає як на особистісну, так і на професійну динаміку розвитку майбутнього працівника ДСНС. Її своєчасне виявлення та цілеспрямоване формування в умовах навчального процесу є запорукою якісної підготовки психологічно готових, стресостійких і мотивованих фахівців, здатних ефективно виконувати службові обов’язки у складних умовах. З огляду на зростаючі виклики

сучасності, інтеграція мотиваційного підходу в систему професійної підготовки майбутніх рятувальників має розглядатися не як побажання, а як необхідна стратегія формування людського ресурсу національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Воловикова М. І. Психологія особистості: український погляд на формування мотиваційної структури. Київ: Видавничий дім «Слово», 2020. 220 с.
2. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 371 с.

Сергій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ ТА ПРОТИДІЯ ЇЙ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Кіберзлочинність визнається однією з найбільших загроз сучасного світу, оскільки охоплює широкий спектр злочинів, пов’язаних із використанням інформаційних технологій. В умовах глобалізації та цифровізації економіки злочинці отримують нові можливості для вчинення кримінальних протиправних діянь. Отже, потреба у ефективних механізмах протидії кіберзлочинності та у відповідь на виклики і загрози, що несе кіберзлочинність, міжнародна спільнота об’єднує зусилля для боротьби з цим явищем та зміцнення безпеки у інформаційнім світі.

Кіберзлочинність розглядаємо як суспільно небезпечне явище в інформаційному середовищі – сукупність злочинних дій, вчинених з використанням комп’ютерної техніки та мережевого обладнання. Здійснюючи свої дії, кіберзлочинці використовують анонімність і зручність сучасних технологій для вчинення злочинів проти окремих осіб, підприємств і навіть державних структур.

Серед злочинів в інформаційному середовищі поширені: хакерські атаки на державні та корпоративні системи; фінансові кіберзлочини (фішинг, шахрайство, крадіжка банківських даних); поширення шкідливого програмного забезпечення; кібершпигунство та несанкціонований доступ до інформації; кібертероризм та атаки на критичну інфраструктуру, кількість яких значно зросла в Україні з часу початку повномасштабної війни росії проти нашої держави.

Визнаючи глибокі зміни в сучасному світі, які принесли цифрові технології та активне використання комп'ютерних мереж, задля протидії кіберзлочинності міжнародна спільнота згуртувалась через прийняття, приєднання і ратифікації на національному рівні Будапештської конвенції про кіберзлочинність (далі – Конвенція) [1]. В Україні ратифікована та набула чинності 01.07.2006 р. за Законом України від 07.09.2005 р. № 2824-IV.

Станом на сьогодні, у зв'язку з необхідністю співпраці між державами у сфері боротьби з кіберзлочинністю та захисту національних інтересів у використанні та розвитку інформаційних технологій, визнається, що ефективність протидії кіберзлочинності прямо залежить від виявлення доказів протиправної діяльності у кіберпросторі, їх фіксації і розслідування з подальшим притягненням осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень до відповідальності. Конвенція передбачає швидке реагування на кіберправопорушення та ефективну співпрацю у кримінальних провадженнях для викриття кримінально протиправних дій, що порушують конфіденційність, цілісність та доступність комп'ютерних систем, мереж й комп'ютерних даних. Встановленням кримінальної відповідальності за такі дії Конвенцією надано достатньо повноважень правоохоронним органам для ефективної боротьби з кіберправопорушеннями, зокрема у їх виявленні, розслідуванні та судовому кримінальному провадженні, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

Слід назвати Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, яка включає окремі аспекти кібербезпеки [2], та Директиву Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу від 6.07.2016 р.

№ 2016/1148 про мережеву та інформаційну безпеку [3], що регулює стандарти кібербезпеки в країнах ЄС, нормативні документи, чинні для України, які дозволяють адаптувати національні правові механізми для боротьби з кіберзлочинністю. Враховуючи міжнародні стандарти та внутрішні потреби Україна разом з країнами ЄС та іншими державами розробляють відповідні нормативні акти й разом із цим стратегії з кібербезпеки та співробітництва з Інтерполом, міжнародною організацією кримінальної поліції, та Європолом, Європейським поліцейським управлінням, установою правопорядку Європейського Союзу, що займаються розслідуванням кіберзлочинів і координацією проведення міжнародних операцій з припинення кримінальних правопорушень та затримання кіберзлочинців [4, с. 339–343].

Кіберзлочинність є серйозним викликом глобальній інформаційній безпеці, що вимагає міжнародної координації та докладання спільних зусиль у боротьбі з кіберзлочинністю. Співпраця України з державами, міжнародними організаціями для підвищення ефективності протидії кіберзлочинності сприяє постійному вдосконаленню національного законодавства, розвитку технологій кіберзахисту та підвищенню рівня кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text
2. Директива ЄС про мережеву та інформаційну безпеку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16#Text
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
4. Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; упоряд. О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2024. № 6 (червень). 364 с. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/2024-6.pdf

Сергій ЗІНЧЕНКО,
старший викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності Київського інституту Національної гвардії України, підполковник

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ТАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Розвиток критичного мислення є важливим елементом підготовки військових фахівців, оскільки здатність аналізувати ситуацію, оцінювати ризики та приймати виважені рішення впливає на ефективність військових операцій. У тактичній підготовці студентів військових навчальних закладів особливого значення набуває розвиток вміння швидко та ефективно оцінювати бойову ситуацію та прогнозувати її розвиток.

Значення критичного мислення у тактичній підготовці.

Критичне мислення відіграє ключову роль у процесі тактичної підготовки, оскільки дозволяє військовослужбовцям:

- видко адаптуватися до змінних умов бою. Військові операції завжди супроводжуються непередбачуваними ситуаціями, які потребують оперативного реагування. Критичне мислення допомагає військовослужбовцям не лише миттєво оцінювати зміну бойових умов, але й розробляти ефективні контрзаходи. Завдяки цьому командири та підлеглі можуть швидко змінювати тактичні плани, враховуючи нові фактори та загрози;

- аналізувати вхідні дані та прогнозувати можливі сценарії. Уміння аналізувати інформацію, що надходить з різних джерел, дозволяє військовослужбовцям робити логічні висновки та прогнозувати можливий розвиток подій. Це особливо важливо в умовах ведення бойових дій, коли потрібно передбачати маневри противника, визначати його наміри та діяти на випередження;

- приймати оптимальні рішення в умовах обмеженого часу та інформації. У бойових умовах завжди існує дефіцит часу та неповнота інформації.

Військовий, який володіє критичним мисленням, здатний оцінювати ситуацію на основі наявних даних, виявляти ключові чинники та обирати найефективніше рішення. Це мінімізує ризики та підвищує ймовірність успішного виконання бойового завдання.

Методи розвитку критичного мислення.

Для формування критичного мислення у військових навчальних закладах використовуються такі методи:

- ситуаційний аналіз. Цей метод передбачає розгляд реальних та змодельованих бойових ситуацій із подальшим аналізом рішень. Студенти отримують сценарії, які вимагають швидкого оцінювання обстановки, визначення можливих ризиків і розробки варіантів дій. Аналіз допущених помилок допомагає формувати здатність критично осмислювати власні рішення та виправляти їх у майбутньому.

- метод кейс-стаді. Вивчення історичних битв та аналіз тактичних рішень командирів дозволяє студентам отримати цінний досвід, не беручи участь у реальних бойових діях. Розбір успішних та невдалих стратегій допомагає зрозуміти, як застосування критичного мислення впливає на результати військових операцій.

- тактичні навчання. Проведення військових ігор та тренувань, що імітують реальні бойові умови, дозволяє студентам розвивати навички швидкого аналізу обстановки, координації дій та адаптації до непередбачуваних змін. Використання сучасних симуляторів дозволяє створювати реалістичні сценарії, які вимагають ухвалення оперативних рішень.

- дебати та обговорення. Організація дискусій між студентами сприяє розвитку критичної оцінки тактичних рішень та пошуку альтернативних підходів. Учасники повинні аргументувати свої рішення, аналізувати доводи опонентів та робити висновки щодо найбільш ефективної стратегії.

Інтеграція критичного мислення у навчальні програми.

Ефективне формування критичного мислення вимагає:

- включення аналітичних завдань у програми тактичної підготовки. Навчальні програми мають містити завдання, що спонукають студентів до аналізу складних бойових ситуацій. Використання реальних сценаріїв допомагає курсантам виробляти навички логічного мислення та прийняття оптимальних рішень у кризових умовах.

- використання симуляторів та цифрових технологій для моделювання бойових ситуацій. Сучасні військові тренажери дозволяють імітувати бойові операції у віртуальному середовищі, що наближає навчання до реальних умов. Це сприяє розвитку вміння оцінювати ситуацію в режимі реального часу, приймати рішення в умовах стресу та взаємодіяти з іншими членами підрозділу.

- запровадження проблемно-орієнтованого навчання (Problem-Based Learning, PBL).Ця методика передбачає навчання через вирішення практичних проблем. Студенти отримують реальні бойові задачі, які потребують аналізу та пошуку найкращих варіантів дій. Такий підхід сприяє розвитку самостійного мислення, креативності та глибшого розуміння тактичних процесів.

Розвиток критичного мислення у тактичній підготовці студентів військових навчальних закладів є необхідною умовою для підготовки компетентних офіцерів. Запровадження сучасних освітніх методик, таких як ситуаційний аналіз, кейс-стаді, тактичні навчання та дебати, сприяє формуванню здатності до швидкого та ефективного прийняття рішень. Інтеграція цифрових технологій та проблемно-орієнтованого навчання дозволяє створити реалістичні умови, максимально наближені до бойових операцій. У результаті військові навчальні заклади отримують висококваліфікованих фахівців, які здатні діяти в умовах невизначеності та складних тактичних ситуацій, що суттєво підвищує загальну боєздатність збройних сил.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю., Лапчинська Н. А. Цифрові технології у військовій освіті: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Київ: Національний університет оборони України, 2021.
2. Гетьманчук М. П. Військова педагогіка і психологія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2020.

3. Клименко О. В. Прийняття рішень у військовій справі: навч.-метод. посіб. Львів: Видавництво Львівського національного університету, 2019.
4. Чкана Я. Формування критичного мислення у студентів: методи та підходи до розвитку аналітичних здібностей. Academia.edu. 2023.
5. Музичук К. Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти в умовах змішаного навчання. Academia.edu. 2022.
6. McGregor D. Critical Thinking in Tactical Decision Making. Military Review, 2018.
7. Paul R., Elder L. Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life. Pearson, 2019.
8. Shadrick S. B., Lussier J. W. Adaptability in Tactical Thinking: Training for Uncertainty. U.S. Army Research Institute, 2017.
9. Tversky A., Kahneman D. Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. Science, 1974.

Євген ЗОЗУЛЯ,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ІСТОРІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ (НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ) ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вивчення історії правоохоронних органів України (Національної поліції) є важливим елементом підготовки фахівців у галузі права та правоохоронної діяльності, зокрема і у навчальних закладах із специфічними умовами навчання. Зазначене зумовлено тим, що в процесі підготовки здобувачів вищої освіти глибоке розуміння історико-правових аспектів формування та розвитку правоохоронних органів, зокрема і органів Національної поліції України, сприяє усвідомленню їхньої ролі в суспільстві, еволюції функцій та структури, а також дозволяє враховувати попередній досвід для вдосконалення сучасної

правоохоронної системи. Важливість цієї проблеми особливо актуалізується в умовах збройної агресії російської федерації проти України.

У загальнонауковому аспекті необхідність вивчення цієї проблематики зумовлена тим, що історичний розвиток правоохоронних органів України відображає складний шлях становлення національної державності та її правової системи. Відтак, дослідження цього процесу дозволяє виявити закономірності та особливості, які впливали на формування сучасних правоохоронних інституцій. Зокрема, порівняльно-правовий аналіз історичного досвіду України, США та Великобританії переконливо доводить, що формування системи правоохоронних органів певної держави детермінована особливостями державно-правового ладу даної держави та наявними історичними подіями, які ставали поштовхом для змін як в нормативно-правовому регулюванні, так і в реалізації завдань правоохоронних органів на практиці [1, с. 209].

В умовах війни важливого значення має те, що вивчення історії правоохоронних органів (Національної поліції) також сприяє формуванню національної свідомості, невід'ємною складовою якої є історична пам'ять та патріотизм, усвідомлення свої гідності та права на свободу і незалежність. Необхідність формування цих якостей у здобувачів вищої освіти зумовлено необхідністю зміцнення єдності та морального здоров'я суспільства під впливом воєнних випробувань.

До того ж для працівника органів Національної поліції України, який щодня виконує обов'язки по охороні і захисту правових і державних засад суспільства, вкрай важливо усвідомлювати, громадянином якої держави він є. Зобов'язаний за своїм службовим функціоналом брати участь у протидії суспільно-політичним конфліктам і заходах з охорони громадського порядку і безпеки в умовах правового режиму воєнного стану, які, на жаль, досить часто мають національне забарвлення, він має щоразу демонструвати власну національну гідність. Адже історичні передумови та реалії становлення національної державності склалися так, що ми ще й досі змушені приділяти пильну увагу формуванню національної свідомості сучасного покоління. Відтак,

майбутній працівник Національної поліції України, який наділений владними повноваженнями і стоїть на охороні законності і правопорядку, просто неможливий без цієї важливої риси.

Зазначене свідчить про те, що вивчення історії правоохоронних органів України (Національної поліції) є теоретичною основою для формування загальноосвітнього світогляду майбутніх працівників правоохоронних органів, поглиблення їхніх знань про призначення, функції та перспективи розвитку цих органів в Україні та за кордоном.

Крім того, порівняльний аналіз розвитку правоохоронних систем різних країн дозволяє запозичувати кращі практики та адаптувати їх до національних умов. Наприклад, дослідження правового статусу поліції в Україні та США вказує на важливість врахування територіального устрою та політичних традицій при формуванні структури та повноважень правоохоронних органів [2, с. 120].

Водночас необхідно підкреслити, що вивчення історії правоохоронних органів України (Національної поліції) має прикладну та освітньо-професійну компоненту, а саме в контексті формування спеціальних (фахових) компетентностей майбутніх фахівців правоохоронної сфери, а також вдосконалення сучасної правоохоронної системи на основі історичного досвіду та міжнародних практик.

Зокрема для формування спеціальних (фахових) компетентностей знання історії правоохоронних органів (Національної поліції) дозволяє майбутнім фахівцям глибше розуміти механізми функціонування системи правопорядку. Правоохоронна діяльність має багатовікову еволюцію, і її розвиток відбувався в умовах різних соціально-економічних та політичних процесів. Відтак, вивчення історичного досвіду допомагає зрозуміти: як змінювалися функції правоохоронних органів; які моделі управління були ефективними в різні періоди; які помилки були допущені в минулому, щоб уникнути їх у майбутньому.

Поряд з цим вивчення історії правоохоронних органів (Національної поліції) має безпосередній вплив на розвиток правової культури,

провосвідомості та професійної етики майбутніх правоохоронців. Зазначене зумовлено тим, що історія правоохоронних органів демонструє, як змінювалися уявлення про законність, справедливість та права людини. Наприклад, вивчення реформ правоохоронної системи в незалежній Україні дозволяє оцінити, як демократичні цінності вплинули на діяльність поліції, прокуратури та судових органів. Це формує у майбутніх фахівців повагу до прав і свобод людини; відповідальність перед суспільством; усвідомлення ролі законності в державотворчих процесах.

Одночасно вивчення зазначеного курсу має вплив на вдосконалення аналітичного мислення та здатності до реформування, адже знання історичних аспектів роботи правоохоронних органів дає можливість аналізувати причини і наслідки реформ у правоохоронній сфері. Це особливо важливо для розробки стратегій розвитку сучасної системи правопорядку. Як приклад: досвід становлення та функціонування радянської правоохоронної системи демонструє як її переваги (чітка ієрархія, підзвітність), так і недоліки (відсутність незалежності судової влади, репресивний характер органів безпеки); порівняння із західними моделями (наприклад, поліція Великобританії чи США) дозволяє адаптувати найкращі практики до українських реалій.

Разом з тим вивчення історичної ретроспективи формування та діяльності національної правоохоронної системи впливає на розуміння міжнародного досвіду та інтеграції України в європейську правову систему. В умовах євроінтеграції важливо розуміти розвиток правоохоронних органів інших країн, щоб застосовувати їхні ефективні механізми. Відтак, історико-правовий аналіз показує, як в різних країнах вибудовувалися принципи незалежності судів, громадського контролю за поліцією, запобігання корупції та ін.

Окрім того, вивчення вищезазначеного курсу сприяє розумінню шляхів удосконалення законодавчої бази діяльності правоохоронних органів. Зокрема, історичний досвід свідчить про необхідність постійного удосконалення правової системи. Наприклад, реформування української поліції у 2015 році було частково засноване на досвіді європейських країн. Аналіз подібних процесів у минулому

дозволяє формувати ефективні механізми правозастосування в сучасних реаліях національного державотворення.

Отже, в умовах війни вивчення історії правоохоронних органів (Національної поліції) є необхідним елементом у підготовці фахівців правоохоронної сфери. Зазначене своєю чергою потебує розробки відповіної навчальної дисципліни, або спецкурсу, та уведення його до змісту освітньо-професійних програм за спеціальностями 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність».

Список використаних джерел

1. Трачук П. А., Ступник Я. В. Історичний досвід розвитку правоохоронних органів США, Великобританії та України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2024. Вип. 81. Ч.3. С. 209–215.
2. Жалій Т. В. Правовий статус поліції в системі правоохоронних органів України та США в контексті вивчення теми у ВНЗ України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2015. Вип. 35. Ч. ІІ. Т. 2. С. 120–123.

Євген ЗОЗУЛЯ,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор
Каміла ВИДРИЧ,
здобувачка вищої освіти факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ ТА ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Міжнародна співпраця та обмін досвідом у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони є важливим елементом забезпечення національної безпеки та підвищення професійного рівня військових і правоохоронних структур. Вона забезпечує обмін досвідом, впровадження сучасних методів

навчання та стандартизацію освітніх процесів відповідно до міжнародних норм і вимог.

Міжнародна взаємодія у цій сфері реалізується різноманітніми напрямами та формами міжнародного співробітництва, серед можна викремити низку найбільш наступні ефективних.

Зокрема, спільні освітні програми та навчальні курси. За цим напрямом однією з найбільш ефективних форм є програми подвійних дипломів. Як правило, зазначені програми реалізуються між вищими військовими навчальними закладами різних країн, наприклад, спільні програми між Національним університетом оборони України (НУОУ) та військовими академіями США, Великої Британії, Польщі тощо. Наступною формою є короткострокові тренінги та спеціалізовані курси, наприклад, курси НАТО з питань стратегічних комунікацій, кібервійни, кризового управління. Одночасно застосовується така форма співпраці, як міжнародні школи безпеки, які, як правило, організовуються і проводяться в рамах співпраці закладів вищої освіти, НАТО та ЄС для підготовки лідерів у сфері безпеки та оборони.

Серед інших дієвих напрямів міжнародної співпраці у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони є освітні ініціативи НАТО та ЄС, зокрема програма «Defense Education Enhancement Program» (DEEP) – ініціатива НАТО, спрямована на реформування військової освіти в партнерських країнах, таких як Україна, Грузія, Молдова. Поряд із цим, функціонує Європейський коледж безпеки та оборони (ESDC) - навчальний заклад ЄС, який проводить тренінги для цивільних і військових експертів з питань стратегічного планування, кризового менеджменту та гібридних загроз. На додачу до цього необхідно вказати на ініціативи ОБСЄ, яка реалізовує навчальні курси з контролю над озброєннями, кібербезпеки, боротьби з тероризмом.

Серед наступних напрямів необхідно зазначити академічний та науковий обмін в межах якого реалізуються така форма співпраці як міжнародні дослідницькі проекти. Як приклад, університети та академії оборони України та інших країн співпрацюють у рамах спільних досліджень у сфері військової

стратегії, технологій та міжнародної безпеки. Крім того, здійснюється стажування військових викладачів, зокрема, викладачі військових закладів вищої освіти України проходять стажування у провідних закордонних закладах освіти (наприклад, у Балтійському оборонному коледжі, Військовій академії США тощо).

Серед низки напрямів міжнародного співробітництва у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони необхідно виокремити програми Erasmus+. Слід зазначити, що Донецький державний університет внутрішніх справ (далі ДонДУВС) є одним з лідерів у реалізації зазначеної програми серед закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Зазначене підтверджується тим, що ДонДУВС увійшов до групи закладів вищої освіти України, які спільно з національними та міжнародними партнерами впроваджуватимуть європейський підхід комплаєнс-менеджменту у вищій освіті України в межах програми ERASMUS+.

Серед найвагоміших результатів університету у реалізації цього проекту те, що як засвідчила опублікована на офіційному порталі Європейського Союзу перша статистика результатів конкурсу проєктів Програми ЄС Erasmus+ з розвитку потенціалу вищої освіти 2024 року, ДонДУВС – серед переможців конкурсу.

Проектний консорціум складається з чотирьох європейських та п’яти національних університетів. Координатором проекту «Імплементація європейського підходу до комплаєнс менеджменту у вищій освіті України» #EUComplianceM4UA за конкурсом ERASMUS-EDU-2024-CBHE-STRAND-1 виступив Університет Вісмара (Hochschule Wismar) (м. Вісмар, Федеративна Республіка Німеччина). EUComplianceM4UA – новаторський проєкт Erasmus +. Його мета – покращення співпраці між закладами вищої освіти ЄС та України у сфері вищої освіти щодо впровадження європейського підходу до комплаєнс менеджменту, задля підвищення академічної доброчесності, міжнародного менеджменту, підприємництва, ділової етики та правових аспектів в менш досвідчені українські ЗВО.

Попри всі виклики сьогодення та високу конкуренцію, університетам-партнерам вдалося отримати позитивний результат, який забезпечить доступ до освіти, долаючи наслідки війни. Ця взаємодія стане початком для створення нових партнерств, досвіду та успішного виконання всіх поставлених завдань [1].

Необхідно зазначити, що важливим напрямом взаємодії у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони є розвиток міжнародних освітніх програм у секторі безпеки і оборони. Зокрема це програми спрямовані на впровадження стандартів НАТО у військову освіту, модернізація навчальних програм відповідно до концепції «Професійної військової освіти» (PME – Professional Military Education), цифровізація освіти та інноваційні методики навчання. В цьому контексті інноваційною складовою у співпраці з міжнародними партнерами (США, Великобританія, Ізраїль) є розвиток онлайн-платформ для навчання як військових так і правоохоронців. зокрема, використання симуляцій, віртуальної реальності та навчання на основі штучного інтелекту. Не менш важливим складником цієї роботи є створення разом з міжнародними партнерами спеціалізованих навчальних курсів з кібербезпеки, навчальних програм щодо протидії дезінформації, психологічним операціям та інформаційним війнам (реалізуються, зокрема, в Балтійському центрі передових технологій кібербезпеки).

Разом з тим реалізація завдань у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони стикається з низкою викликів та проблем, серед яких певні бюрократичні бар’єри, різні освітні стандарти та складність акредитації міжнародних програм, необхідність значних ресурсів для реалізації міжнародних освітніх програм, потреба у систематичному гнучкому оновленні навчальних програм відповідно до нових викликів (кібервійна, гібридні загрози, широкомасштабна агресія російської федерації проти України.).

Підсумовуючи слід зазначити, що міжнародна співпраця у сфері підготовки кадрів сектору безпеки і оборони сприяє зміцненню глобальної та регіональної безпеки. Завдяки інтеграції найкращих світових практик,

використанню сучасних технологій та впровадженню стандартів НАТО, військові та правоохоронні структури стають більш ефективними, адаптивними та готовими до сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. ДонДУВС увійшов до складу консорціуму з реалізації проєкту Erasmus+ з розвитку потенціалу вищої освіти. URL: https://dnuvs.ukr.education/novyny/mariupol/donduvs-uvijshov-do-skladu-konsorcziumu

Віктор ІВАНОВ,
начальник Управління внутрішнього контролю Збройних Сил України, полковник

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Необхідність гарантованого задоволення потреб Збройних Сил України в людських ресурсах під час повномасштабного вторгнення рф в Україну, забезпечення реалізації стратегічних цілей та завдань реформування сектору безпеки і оборони, спрямованість стратегічного курсу України на інтеграцію в європейський та євроатлантичний безпековий простір, досягнення взаємосумісності Збройних Сил України зі збройними силами держав - членів НАТО обумовлюють формування Міністерством оборони України стратегічного бачення щодо подальшого розвитку військової кадрової політики на період до 2028 року [1].

Для того, щоб втілити у життя вище зазначені ідеї та максимально якісно проводити підготовку кадрів для Сектору безпеки і оборони України Наказом Міністерства оборони України було затверджено Концепцію військової політики в системі Міністерства оборони України на період до 2028 року.

Принципи та діяльність Сектору безпеки і оборони України повинні включати в себе: захист суверенітету та територіальної цілісності України;

забезпечення безпеки громадян; протистояння зовнішнім та внутрішнім загрозам; гарантування стабільності та стійкості держави.

Важливу роль в побудові стратегії розвитку кадрового потенціалу сектору безпеки і оборони України, є саме внутрішній контроль, адже нерідко тільки він мотивує посадовців виконувати свої повноваження на належному рівні та в повному обсязі. Відповідальність за законність і правопорядок у військових частинах і формуваннях лежить на командирові та юристах.

Як і в будь-якій справі до проблеми слід підходити комплексно, і шукаючи шляхи її вирішення, слід охоплювати весь процес підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України, а тому силовим структурам України слід акцентувати свою роботу з кадровим складом на всіх етапах: прийом на роботу, навчання, професійна підготовка та перепідготовка.

Так між Україною та Сполученими Штатами Америки 13.06.2024 року була укладено Двостороння безпекова угода, відповідно до якої Сполучені Штати мають намір продовжувати довгострокову програму підготовки Збройних Сил України протягом усього терміну дії Угоди. Сполучені Штати планують розширювати свою спроможність забезпечувати як індивідуальну, так і колективну підготовку, а також координувати із союзниками та партнерами зусилля для забезпечення взаємодоповнюваності навчальних програм. Сполучені Штати мають намір залучити до програми українських інструкторів, сприяти інституціоналізації західних тренувальних практик і доктрин, а також створити умови для перенесення тренувальних зусиль на українську територію і для українських військовослужбовців [2].

Навчання заплановано підкріпити широкою програмою тренувань для досягнення оперативної сумісності. Сполучені Штати планують запрошувати українські сили до участі в американських навчаннях і підтримувати участь України в багатосторонніх навчаннях, коли це буде доцільно [2].

Сполучені Штати підтримують збільшення кількості українських військовослужбовців у закладах професійної військової освіти Міністерства

оборони (МО), зокрема за допомогою Міжнародної програми військової освіти та підготовки (International Military Education and Training Program) [2].

Основними напрямами міжнародної співпраці є:Співпраця з НАТО (у межах Індивідуального плану партнерства з НАТО Україна отримала підтримку у реформуванні системи військової освіти;військові інструктори та офіцери проходили курси за стандартами НАТО в навчальних центрах у країнах-членах Альянсу), Програма DEEP (Defence Education Enhancement Programme), (за участю експертів НАТО та провідних військових академій Заходу впроваджено нові навчальні програми у вітчизняних вишах сектору безпеки; відбувся обмін досвідом між викладачами та курсантами); Міжнародні тренінги та навчання (представники ЗСУ та інших силових структур брали участь у навчаннях за кордоном (Польща, Велика Британія, Канада, Німеччина), програма підготовки піхотинців у Великій Британії (Operation Interflex) охопила тисячі українських бійців) [3].

Особливістю обміну досвідом між Україною та членами НАТО є формування національно свідомої особистості, здатної до захисту України та європейських демократичних цінностей; формування лідерських якостей та здатності до керування військовим колективом; набуття і вдосконалення практичних навичок у боротьбі за живучість; підготовка до виконання обов’язків офіцера тактичного рівня; удосконалення мовної підготовки з метою співпраці та взаємо сумісництва з підрозділами сил НАТО; забезпечення фізичної готовності до виконання функціональних обов’язків в різних умовах військової обстановки, стійкого перенесення фізичних навантажень, нервово-психічних напружень і несприятливих факторів військової служби.

На мою думку за 2022-2024 роки завдяки міжнародному обміну досвідом понад 60 тисяч військовослужбовців пройшли міжнародну підготовку (за оцінками на початок 2024 року), підвищено рівень взаємо сумісності з військами НАТО, сформовано сучасну систему військової освіти з акцентом на бойовий досвід та адаптивність. Однак, наразі виникає чимало проблем, а саме: існує потреба у швидкому масштабуванні навчальних програм, значна обмеженість

ресурсів і кадрового резерву та необхідна постійна адаптація до нових умов ведення війни.

Саме завдяки взаємодії відповідних складових сектору безпеки і оборони можливо забезпечити підготовку кадрів, здатних оперативно та злагоджено реалізовувати спільні превентивні дії, вживати оперативні та інноваційні заходи стратегічного і тактичного характеру у напрямі протидії загрозам національній безпеці нашої держави.

Міжнародна співпраця у сфері підготовки кадрів стала потужним каталізатором реформування сектору безпеки і оборони України. Завдяки підтримці партнерів вдалося значно покращити якість підготовки військовослужбовців, забезпечити їх сучасними знаннями та навичками. У перспективі подальша інтеграція у євроатлантичний простір та імплементація стандартів НАТО залишаються пріоритетами для безпекового сектору України.

Список використаних джерел

1. Концепція військової кадрової політики в системі Міністерства оборони України на період до 2028 року: затв. наказом Міністерства оборони України від 27.10.2023 р. №637. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0637322-23#Text (дата звернення: 11.04.2025).
2. Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки від 13.06.2024 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-24#Text (дата звернення 11.04.2025);
3. Співробітництво у сфері оборони та безпеки. URL: https://nato.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-nato/spivrobitnictvo-u-sferi-oboroni-ta-bezpeki (дата звернення 11.04.2025);

Roksolana IVANOVA,
Professor of the Department of International and European Law
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law,
Ph.D. in Law, Associate Professor

ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION FOR THE SECURITY SECTOR: THE CASE OF UKRAINE

Full-scale war in Ukraine has changed the methodology for training professionals in the security and defense areas. Contemporary legal and educational institutions are undergoing rapid redesigning of syllabi by incorporating international standards and human rights methodologies to meet the impending threats and hybrid challenges These changes are being supported by a wide array of international organizations like the United Nations Development Programme (UNDP), Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), and European Union Advisory Mission (EUAM), which has now become a strategic pillar of this transformation.

The aim of this paper is to evaluate the extensive impacts of international organizations on the vocational and higher educational processes of Ukraine's security and defense sector in terms of war. This contribution is intended for improving the effectiveness, legitimacy, and democratic accountability of the Ukrainian security institutions and has methodological, financial, legal, and institutional features.

The UNDP has been instrumental in facilitating various initiatives related to the security education of Ukraine. The "Strengthening of Rule of Law and Human Rights Protection in Ukraine" and "Support to Criminal Justice Reform" programs aim at the enhancement of the skills and capacities of law enforcement and other legal practitioners. These programs create current training modules on international humanitarian law, conflict-sensitive policing, gender-based violence prevention, and the use of information technology in investigations. UNDP also facilitates the creation of regional centers for training and postgraduate courses for police officersso that more qualified personnel could be trained through modern methodologies of continuing professional education (CPE).

The OSCE Project Cooordinator in Ukraine has pioneered the adoption of international standards into the domestic security education system for the Ukrainian police. With the assistance of the OSCE, specialized courses on such subjects as torture prophylaxis, due process, and community policing have been incorporated into the teaching at the police academies and law faculties. In addition, the OSCE conducts human rights protection in armed conflict simulation training and provides resultant materials for use during basic and CPE courses.

The European Union Advisory Mission EUAM Ukraine has particular knowledge and experience in bringing Ukrainian practices in law enforcement, public order, and judicial activities into line with EU requirements, locally and internationally. EUAM personnel carry out teaching and advisory functions in staff training institutions with special pedagogical conditions, such as law enforcement training centers and universities of defense. This mission focuses on mobility within Europe for academic purposes, which has resulted in a number of European bilateral university teaching contracts, student and teacher exchange courses, and collaborative syllabus design. Emphasis is placed on promoting professional and ethical standards, integrity, and transparency in the assessment and training systems.

Apart from the specific action plans, non-governmental entities tend to provide help to Ukraine to bring changes to its laws and education policies as per the Copenhagen Criteria and the Bologna Process. In relation to this, the assistance covers the writing of syllabi, control of teaching quality, enforcing ECTS, and recognition of diplomas. These projects aim at incorporating Ukraine into the European Higher Education Area and assure Ukrainians who major in the security field that their qualifications will be recognized internationally.

Additionally, global institutions undertake to endorse multilingualism in the training of legal and security officers so that future employers and professionals can function successfully in international missions as well as peace support operations. By sponsoring English, French, and German classes, foreign partners contribute towards the formation of a more mobile and multicultural security workforce.

Conclusion. In the context of military action, international organizational activity in Ukraine’s vocational and higher education system for the security field is very important. These institutions provide not only material-technical and financial help but also establish a culture of law, humanity, and civilistic control over the educational process. Their activities assist Ukraine's security forces in becoming adequately equipped, trained, and embedded with the principles of international law and European integration. Throughout the transformation of Ukraine's security system,

foreign cooperation will continue to be vital in achieving professional education which is humane, democratic, and sustainable.

References:

1. United Nations Development Programme. Strengthening Rule of Law and Human Rights Protection in Ukraine. UNDP Ukraine, 2023.
2. OSCE Project Co-ordinator in Ukraine. Annual Report 2023. Kyiv: OSCE, 2023.
3. European Union Advisory Mission Ukraine. Strategic Advisory Activities 2022–2024. EUAM Ukraine, 2024.
4. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Strategy for the Development of Education and Training in the Security Sector. Kyiv, 2023.
5. Council of Europe. Human Rights Education for Legal Professionals (HELP) Programme: Ukraine Profile. Strasbourg, 2022.
6. EUAM Ukraine. Education Reform in Law Enforcement Training Institutions. EUAM Reports, 2023.
7. OSCE. Human Rights in Police Training: Regional Curriculum Models. Vienna: OSCE Publishing, 2022.

Сергій ІВАЩЕНКО,
доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник

КОНЦЕПЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Затвердження Концепції військової кадрової політики в системі Міністерства оборони України на період до 2028 року знаменує стратегічний підхід держави до реформування кадрового забезпечення оборонного відомства в контексті сучасних геополітичних викликів та євроатлантичної інтеграції. Дана Концепція окреслює фундаментальні трансформації у військовій кадровій політиці, які відповідають нагальним потребам країни як під час воєнного стану, так і в мирний час. Наведений документ визначає сукупність принципів, напрямів, форм та методів діяльності Міністерства оборони України та їх органів військового управління Збройних Сил України (далі – ЗС України), спрямованих на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного

використання персоналу відповідно до потреб ЗС України, забезпечення потреб кожної особистості, розвитку стійкої мотивації до військової служби та можливості реалізації свого потенціалу під час її проходження [1].

Головною метою військової кадрової політики визначено створення умов для гарантованого та якісного комплектування ЗС України підготовленим та вмотивованим персоналом, спроможним виконувати завдання за призначенням, і його ефективне використання. Концепція ґрунтується на засадах верховенства права, демократії і гуманності, людиноцентричності, поваги до людини, її конституційних прав і свобод, ефективності, інноваційності, оперативності, адаптивності, підзвітності й відповідальності. Особливу увагу приділено принципам послідовності, передбачуваності, компетентності, науковості, системності та єдності підходів у формуванні та реалізації військової кадрової політики за напрямами її розвитку, збалансованості, оптимального поєднання інтересів ЗС України та конкретної особи, що полягає у взаємній відповідальності конкретної фізичної особи у статусі військовослужбовця або працівника та Міністерства оборони щодо виконання своїх обов’язків та зобов’язань [2].

Концепція передбачає забезпечення рівних можливостей для усіх громадян України щодо побудови та розвитку службової кар’єри, недопущення дискримінації за гендерними чи іншими ознаками, неухильне дотримання меритократичного принципу управління кар’єрою військовослужбовців та індивідуального підходу у роботі з персоналом. Документ окреслює базові напрями розвитку військової кадрової політики: залучення на військову службу, управління персоналом, освіта та підготовка кадрів, гуманітарне забезпечення персоналу, соціальне забезпечення персоналу. Кожен із зазначених напрямів передбачає реалізацію конкретних цілей, завдань та очікуваних результатів, що мають забезпечити системні трансформації у сфері військового кадрового менеджменту [3].

Фундаментальною трансформацією відповідно до Концепції стане перехід ЗС України на контрактну основу з укомплектуванням вмотивованим особовим складом та поступовою відмовою від призову на строкову військову службу. Натомість строкову військову службу планується замінити інтенсивною військовою підготовкою громадян призовного віку з метою накопичення військовонавченого резерву та підготовки населення до національного спротиву. Такий підхід відповідає загальносвітовим тенденціям розвитку збройних сил демократичних держав та спрямований на підвищення професіоналізму ЗС України. Концепція впроваджує ефективну систему рекрутингу та комплектування для забезпечення ЗС України професійним особовим складом, орієнтовану на принципи та стандарти держав-членів НАТО [1]. Комплексний підхід до управління персоналом передбачає автоматизацію та цифровізацію процесів управління та обліку персоналу шляхом розгортання та впровадження інформаційно-аналітичної системи «Персонал», інтегрованої до державних реєстрів та автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Оберіг». Значна увага приділяється впровадженню ефективної системи управління кар’єрою військовослужбовців, що базується на людиноцентричному підході з урахуванням освіти, професійного розвитку, гендерної рівності та забезпечує рівні можливості чоловіків і жінок у ЗС України. Система передбачає чіткі перспективи кар’єрного зростання для кожного військовослужбовця, зорієнтована на меритократичні принципи призначення на посади та просування по службі, впровадження рейтингової оцінки під час просування по службі [2].

Трансформація освіти та підготовки кадрів спрямована на формування сучасної моделі професійної військової освіти, забезпечення безперервного освітнього та професійного розвитку військових фахівців упродовж військової кар'єри. Передбачається розширення співпраці між українськими вищими навчальними закладами та вишами держав-членів НАТО і ЄС, оновлення освітніх програм з урахуванням досвіду бойових дій, методик підготовки та стандартів НАТО. Важливими компонентами є формування нових професійних

компетентностей з метою вдосконалення професійного рівня військових фахівців та підвищення рівня володіння іноземними мовами військовослужбовцями [3].

Гуманітарне забезпечення персоналу акцентує увагу на формуванні нової культури взаємовідносин між командирами та підлеглими, впровадженні у військових частинах та органах військового управління нового стилю керівництва і управління на основі західної культури взаємовідносин та змін у ментальності військовослужбовців відповідно до європейських морально-етичних цінностей. Концепція передбачає вдосконалене психологічне забезпечення, включаючи психологічну допомогу військовослужбовцям у районах виконання бойових завдань, психокорекцію постстресових психічних розладів, психологічну декомпресію, а також створення Служби військового капеланства для задоволення духовно-релігійних потреб військовослужбовців [1]. Соціальне забезпечення персоналу орієнтоване на впровадження ефективної та прозорої системи грошового забезпечення військовослужбовців, вдосконалення її структури відповідно до стандартів НАТО, забезпечення житлом та належними соціально-побутовими умовами. Особлива увага приділяється створенню належних умов для переходу від військової кар'єри до цивільного життя військовослужбовців, які підлягають звільненню з військової служби.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Концепції військової кадрової політики в системі Міністерства оборони України на період до 2028 року : наказ Міністерства оборони України від 27.10.2023 р. № 637. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0637322-23#Text
2. Рустем Умєров затвердив Концепцію військової кадрової політики Міноборони до 2028 року. АрміяInform – Інформаційне агентство АрміяInform. URL: https://armyinform.com.ua/2023/11/05/rekrutyng-zamist-pryzovu-rustem-umyerov-zatverdyv-konczepcziyu-vijskovoyi-kadrovoyi-polityky-minoborony/
3. Рекрутинг замість призову. Міноборони затвердило п'ятирічну Концепцію військової кадрової політики. URL: https://suspilne.media/610259-minoboroni-zatverdilo-patiricnu-koncepciu-vijskovoi-kadrovoi-politiki/

Сергій ІВАЩЕНКО,
доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник
Катерина РОМАШОВА,
курсант 2 курсу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНЦЕПЦІЯ ВІЙСЬКОВОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ МО УКРАЇНИ

Затвердження Концепції військової кадрової політики в системі Міністерства оборони України на період до 2028 року знаменує стратегічний підхід держави до реформування кадрового забезпечення оборонного відомства в контексті сучасних геополітичних викликів та євроатлантичної інтеграції. Підписана міністром оборони Рустемом Умєровим, Концепція окреслює фундаментальні трансформації у військовій кадровій політиці, які відповідають нагальним потребам країни як під час воєнного стану, так і в мирний час. Документ визначає сукупність принципів, напрямів, форм та методів діяльності Міністерства оборони та інших органів військового управління Збройних Сил України, спрямованих на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання персоналу відповідно до потреб ЗСУ, забезпечення потреб кожної особистості, розвитку стійкої мотивації до військової служби та можливості реалізації свого потенціалу під час її проходження [1].

Головною метою військової кадрової політики визначено створення умов для гарантованого та якісного комплектування ЗСУ підготовленим та вмотивованим персоналом, спроможним виконувати завдання за призначенням, і його ефективне використання. Концепція ґрунтується на засадах верховенства права, демократизму і гуманності, людиноцентричності, поваги до людини, її конституційних прав і свобод, ефективності, інноваційності, оперативності, адаптивності, підзвітності й відповідальності. Особливу увагу приділено принципам послідовності, передбачуваності, компетентності, науковості, системності та єдності підходів у формуванні та реалізації військової кадрової політики за напрямами її розвитку, збалансованості, оптимального поєднання

інтересів ЗСУ та конкретної особи, що полягає у взаємній відповідальності конкретної фізичної особи у статусі військовослужбовця або працівника та Міністерства оборони щодо виконання своїх обов'язків та зобов’язань [2].

Концепція передбачає забезпечення рівних можливостей для усіх громадян України щодо побудови та розвитку службової кар'єри, недопущення дискримінації за гендерними чи іншими ознаками, неухильне дотримання меритократичного принципу управління кар'єрою військовослужбовців та індивідуального підходу у роботі з персоналом. Документ окреслює базові напрями розвитку військової кадрової політики: залучення на військову службу, управління персоналом, освіта та підготовка кадрів, гуманітарне забезпечення персоналу, соціальне забезпечення персоналу. Кожен із зазначених напрямів передбачає реалізацію конкретних цілей, завдань та очікуваних результатів, що мають забезпечити системні трансформації у сфері військового кадрового менеджменту [3].

Фундаментальною трансформацією відповідно до Концепції стане перехід Збройних Сил України на контрактну основу з укомплектуванням вмотивованим особовим складом та поступовою відмовою від призову на строкову військову службу. Натомість строкову військову службу планується замінити інтенсивною військовою підготовкою громадян призовного віку з метою накопичення військовонавченого резерву та підготовки населення до національного спротиву. Такий підхід відповідає загальносвітовим тенденціям розвитку збройних сил демократичних держав та спрямований на підвищення професіоналізму Збройних Сил України. Концепція впроваджує ефективну систему рекрутингу та комплектування для забезпечення ЗСУ професійним особовим складом, орієнтовану на принципи та стандарти держав-членів НАТО [1]. Комплексний підхід до управління персоналом передбачає автоматизацію та цифровізацію процесів управління та обліку персоналу шляхом розгортання та впровадження інформаційно-аналітичної системи «Персонал», інтегрованої до державних реєстрів та автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Оберіг». Значна увага приділяється впровадженню ефективної системи

управління кар'єрою військовослужбовців, що базується на людиноцентричному підході з урахуванням освіти, професійного розвитку, гендерної рівності та забезпечує рівні можливості чоловіків і жінок у Збройних Силах України. Система передбачає чіткі перспективи кар'єрного зростання для кожного військовослужбовця, зорієнтована на меритократичні принципи призначення на посади та просування по службі, впровадження рейтингової оцінки під час просування по службі [2].

Трансформація освіти та підготовки кадрів спрямована на формування сучасної моделі професійної військової освіти, забезпечення безперервного освітнього та професійного розвитку військових фахівців упродовж військової кар'єри. Передбачається розширення співпраці між українськими вищими навчальними закладами та вишами держав-членів НАТО і ЄС, оновлення освітніх програм з урахуванням досвіду бойових дій, методик підготовки та стандартів НАТО. Важливими компонентами є формування нових професійних компетентностей з метою вдосконалення професійного рівня військових фахівців та підвищення рівня володіння іноземними мовами військовослужбовцями [3].

Гуманітарне забезпечення персоналу акцентує увагу на формуванні нової культури взаємовідносин між командирами та підлеглими, впровадженні у військових частинах та органах військового управління нового стилю керівництва і управління на основі західної культури взаємовідносин та змін у ментальності військовослужбовців відповідно до європейських морально-етичних цінностей. Концепція передбачає вдосконалене психологічне забезпечення, включаючи психологічну допомогу військовослужбовцям в районах виконання бойових завдань, психокорекцію постстресових психічних розладів, психологічну декомпресію, а також створення Служби військового капеланства для задоволення духовно-релігійних потреб військовослужбовців [1]. Соціальне забезпечення персоналу орієнтоване на впровадження ефективної та прозорої системи грошового забезпечення військовослужбовців, вдосконалення її структури відповідно до стандартів НАТО, забезпечення

житлом та належними соціально-побутовими умовами. Особлива увага приділяється створенню належних умов для переходу від військової кар'єри до цивільного життя військовослужбовців, які підлягають звільненню з військової служби.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Концепції військової кадрової політики в системі Міністерства оборони України на період до 2028 року : наказ Міністерства оборони України від 27.10.2023 р. № 637. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0637322-23#Text
2. Рустем Умєров затвердив Концепцію військової кадрової політики Міноборони до 2028 року. АрміяInform – Інформаційне агентство АрміяInform. URL: https://armyinform.com.ua/2023/11/05/rekrutyng-zamist-pryzovu-rustem-umyerov-zatverdyv-konczepcziyu-vijskovoyi-kadrovoyi-polityky-minoborony/
3. Рекрутинг замість призову. Міноборони затвердило п'ятирічну Концепцію військової кадрової політики. URL: https://suspilne.media/610259-minoboroni-zatverdilo-patiricnu-koncepciu-vijskovoi-kadrovoi-politiki/.

Сергій ІВАЩЕНКО,
доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник
Діана СТЕПАНОВА,
курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВІДБОРУ КАДРІВ ДО СИЛОВИХ СТРУКТУР

Відбір кадрів для силових структур відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки, правопорядку та ефективного функціонування відповідних органів. Високі вимоги до кандидатів пояснюються специфікою професійної діяльності, яка передбачає фізичну та психологічну витривалість, високий рівень відповідальності, моральну стійкість і здатність діяти в

екстремальних умовах. Основні критерії відбору включають фізичну підготовку, інтелектуальні здібності, професійну мотивацію, морально-етичні якості, а також здатність швидко приймати рішення в кризових ситуаціях. В умовах сучасних викликів, пов’язаних із зростанням рівня злочинності, терористичних загроз і гібридних загроз, проблема ефективного відбору кадрів набуває особливої актуальності. Саме якісний підхід до формування кадрового складу сприяє підвищенню рівня безпеки та довіри громадян до силових структур.

Відбір кадрів для силових структур в Україні стикається з певними викликами, що впливають на їхню ефективність та професіоналізм. Однією з ключових проблем є недостатня підготовка резервістів та низький рівень їхньої мотивації. Це може призводити до зниження боєздатності та оперативності силових структур . Плинність кадрів на публічній службі є ще однією суттєвою проблемою. Високий рівень звільнень серед працівників свідчить про недоліки в кадровій політиці та управлінні персоналом. Це може бути пов'язано з недостатньою мотивацією, відсутністю можливостей для професійного розвитку та низьким рівнем заробітної плати.

Для вирішення цих проблем необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Це включає модернізацію навчальних програм відповідно до міжнародних стандартів, залучення іноземних фахівців для обміну досвідом та впровадження сучасних методів оцінювання під час відбору персоналу. Також важливо підвищувати мотивацію працівників шляхом покращення умов праці, забезпечення конкурентоспроможної заробітної плати та створення можливостей для кар'єрного зростання. Тому вирішення проблем системи відбору до силових структур вимагає відповідного підходу, включаючи вдосконалення процесу підготовки та відбору та створення сприятливих умов для професійного розвитку та мотивації працівників. У сучасних умовах ефективність діяльності силових структур значною мірою залежить від якості методів оцінювання персоналу. Застарілі підходи, що базуються на суб'єктивних критеріях та формальних процедурах, не забезпечують об'єктивної оцінки

професійних та особистісних якостей військовослужбовців. Це може призводити до неефективного підбору та розстановки кадрів, що негативно впливає на боєздатність та оперативність Збройних Сил України. Для підвищення ефективності кадрової політики необхідно впроваджувати сучасні методи оцінювання, які враховують професійні компетенції, лідерські якості та потенціал до розвитку. Це сприятиме формуванню висококваліфікованого кадрового потенціалу, здатного ефективно виконувати поставлені завдання в умовах сучасних викликів [1, с. 44].

Модернізація освітньої системи в силових структурах України є важливим напрямом реформ, що включає оновлення навчальних програм, впровадження сучасних методик та інтеграцію міжнародного досвіду. Основні цілі реформування вищої освіти — це ефективне управління, модернізація закладів і підтримка дослідницьких університетів. У співпраці з ЄС створюються Центри професійної досконалості на базі професійно-технічних закладів для підготовки затребуваних фахівців. Ці кроки сприяють підвищенню якості освіти та конкурентоспроможності випускників у сфері безпеки [2, с. 1].

Використання сучасних методів тестування під час відбору персоналу в силові структури України сприяє підвищенню ефективності кадрової політики та забезпечує формування професійного та психологічно стійкого складу співробітників. Це у свою чергу позитивно впливає на загальну боєздатність та оперативність дій силових структур. Також, використовуються завдання та моделювання фактичних робочих ситуацій, це може оцінити практичні навички та здатність кандидата приймати рішення в умовах, близьких до реальних речей. Цей підхід забезпечує повну оцінку професійної спроможності кандидата та пристосованості до конкретних умов обслуговування [4, с. 35].

Підсумовуючи, можна зазначити, що сучасні виклики вимагають впровадження більш ефективних підходів до відбору кандидатів, щоб гарантувати їхній високий рівень професіоналізму, психологічну стійкість і моральну зрілість при виконанні організаційно-розпорядчих функцій. Важливим аспектом є безперервна підготовка та перепідготовка кадрів для підтримання

їхніх навичок на належному рівні. Окрім цього, необхідно посилювати соціальне забезпечення правоохоронців, що сприятиме підвищенню їхньої мотивації та професійної відданості. Реалізація цих заходів покращить ефективність роботи силових структур і зміцнить національну безпеку.

Список використаних джерел

1. Система підготовки кадрів для сил безпеки України: проблеми та перспективи розвитку: аналітична доповідь. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/201611/sistem_pidgotovki.pdf (дата звернення: 28.03.2025).
2. Ефективна інноваційна конкурентоспроможна економіка та забезпечення високих стандартів якості життя. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/news/efektivna-innovatsiyna-konkurentospromozhna-ekonomika-ta-zabezpechennya-visokikh-standartiv-yakosti-zhittya-uryad-skhvaliv-strategiyu-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-do-2032-roku (дата звернення: 28.03.2025).
3. Верховна Рада України ухвалила закон про посилення соціального захисту військовослужбовців, поліцейських та членів їх сімей. Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3757876-rada-uhvalila-zakon-pro-posilenna-socialnogo-zahistu-vijskovih-ta-policejskih.html (дата звернення: 28.03.2025).
4. Гуцуляк Н. П. Застосування сучасних технологій оцінювання та діагностики персоналу. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки). 2019. № 2(40). С. 29–40.

Сергій ІВАЩЕНКО,
доцент кафедри права Національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, полковник
Дар'я ЦЕПЕЛЕВСЬКІ,
курсант Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ВИВЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ

Модернізація системи підготовки кадрів Національної гвардії України (далі – НГУ) в контексті повномасштабної збройної агресії вимагає комплексного переосмислення підходів до впровадження накопиченого бойового досвіду. Актуальність інтеграції практичних навичок, здобутих підрозділами НГУ під час виконання бойових та службово-бойових завдань, зумовлена безпрецедентним характером сучасних воєнних викликів, що постали перед Україною. Аналіз історичних та сучасних підходів до використання бойового досвіду в системі підготовки військових кадрів дозволяє виокремити декілька стратегічних напрямів удосконалення навчального процесу, які потребують системного впровадження. Історичний аналіз демонструє значущість вивчення тактики, прописаної у бойових статутах радянських військ, які акумулювали досвід Другої світової війни та локальних конфліктів у різних регіонах світу. Особливо показовим прикладом вважається досвід війни в Афганістані, який згодом трансформувався у тактичні підходи російської федерації під час військових операцій на територіях пострадянського простору (Придністров'я, Північний Кавказ) та в інших регіонах світу (Сирія, країни Африканського континенту) [1]. Застосування такої тактики характеризується покладанням на перевагу кількісних показників над якісними параметрами, що вимагає значних людських та матеріальних ресурсів і здатності швидко мобілізувати економіку країни для військових потреб. Прикладом подібного підходу слугують суттєві витрати країни агресора – російської федерації на оборонний бюджет, які сягають понад 7% від ВВП країни [3].

Бойові статути механізованих та танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України, зокрема «Частина II. Батальйон, рота» та «Частина III. Взвод, відділення, екіпаж», розкривають характеристики, принципи та способи ведення бойових дій, які здебільшого ґрунтуються на кількісній перевазі над якісними показниками [4]. Такий підхід вимагає належного ресурсного забезпечення та потребує критичного переосмислення з огляду на сучасні реалії ведення бойових дій в умовах технологічного прогресу та обмежених ресурсів.

Альтернативним напрямом удосконалення системи підготовки кадрів НГУ виступає впровадження стандартів НАТО, які базуються на використанні високотехнологічних засобів, побудованих на принципі максимального збереження живої сили. Тактика Північноатлантичного альянсу передбачає застосування малих груп у поєднанні з високоточною технологічною зброєю, що дозволяє мінімізувати втрати особового складу при виконанні бойових завдань. Порівняльний аналіз втрат США та СРСР в Афганістані за аналогічний період (3577 у США проти 14427 у СРСР) наочно демонструє ефективність західного підходу до ведення бойових дій [1]. Водночас необхідно зазначити, що тактика НАТО найбільш ефективна при застосуванні у локальних конфліктах та боротьбі з терористичними загрозами у країнах із низьким рівнем технологічного розвитку.

Російсько-українська війна суттєво відрізняється від попередніх військових конфліктів кінця XX – початку XXI століття масштабами, інтенсивністю та комплексним характером протистояння, що вимагає розробки нестандартних, творчих підходів до підготовки військових кадрів. М.М. Медвідь та співавтори наголошують на необхідності впровадження ефективної системи внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу, яка б враховувала специфіку сучасних викликів та загроз [2]. Б. А. Фрідман акцентує увагу на важливості інтеграції оперативного мистецтва та військових дисциплін у процесі підготовки військових фахівців, здатних приймати нестандартні рішення в умовах високої невизначеності [3].

Впровадження бойового досвіду в систему підготовки кадрів НГУ потребує комплексного підходу, який би враховував як історичні напрацювання, так і сучасні тенденції розвитку військової справи. Є. С. Яковенко та співавтори на прикладі Національної академії Національної гвардії України демонструють ефективність запровадження бойового досвіду в освітній процес під час вивчення загальновійськових дисциплін [4]. Автори наголошують на необхідності постійного оновлення змісту навчальних програм з урахуванням набутого досвіду та змін характеру сучасних збройних конфліктів.

Удосконалення системи підготовки кадрів НГУ вимагає синтезу найкращих практик, адаптованих до українських реалій. Вартим уваги виступає досвід країн Балтії та Польщі, які успішно трансформували свої збройні сили від пострадянської моделі до стандартів НАТО, зберігаючи при цьому найбільш ефективні елементи попередньої системи підготовки. Практика польових навчань з максимальним наближенням до бойових умов, використання сучасних симуляторів та тренажерів, залучення інструкторів з бойовим досвідом до навчального процесу становлять основу сучасної методики підготовки військових кадрів [3]. Аналіз обстановки та прийняття рішень в умовах невизначеності, стрес-менеджмент, психологічна стійкість, навички міжвидової взаємодії мають стати невід'ємними компонентами системи підготовки кадрів НГУ. Акцентування уваги на розвитку лідерських якостей та вміння приймати самостійні рішення на всіх рівнях командування дозволить сформувати нове покоління військових фахівців, здатних ефективно діяти в сучасних умовах гібридної війни [2].

Методичне забезпечення підготовки кадрів НГУ має постійно оновлюватися з урахуванням актуального бойового досвіду. Формалізація цього процесу передбачає створення механізму збору, аналізу та впровадження бойового досвіду через систему звітності, аналітичних центрів, навчально-методичних конференцій та спеціалізованих публікацій. М. М. Медвідь наголошує на необхідності впровадження системного підходу до забезпечення якості вищої військової освіти, який би враховував специфіку військової служби та сучасні вимоги до компетентностей випускників [2]. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес дозволяє суттєво розширити можливості підготовки кадрів НГУ. Використання віртуальної та доповненої реальності, комп’ютерних симуляторів та інтерактивних навчальних програм створює умови для моделювання різноманітних бойових ситуацій без ризику для життя та здоров’я особового складу.

Б. А. Фрідман зазначає, що впровадження сучасних технологій у процес військової підготовки дозволяє формувати та закріплювати практичні навички,

які неможливо відпрацювати в умовах навчального закладу традиційними методами [3]. Вивчення та впровадження бойового досвіду в систему підготовки кадрів НГУ потребує належного нормативно-правового забезпечення, яке б визначало порядок та механізми інтеграції практичного досвіду у навчальний процес. Розробка відповідних методичних рекомендацій, оновлення навчальних програм та планів, створення спеціалізованих навчальних посібників на основі узагальненого бойового досвіду становлять невід'ємну частину процесу вдосконалення системи підготовки військових кадрів [1]. Формування адаптивної та гнучкої системи підготовки кадрів НГУ з урахуванням вивчення та впровадження бойового досвіду дозволить забезпечити високий рівень професійної компетентності особового складу, здатного ефективно виконувати поставлені завдання в сучасних умовах ведення бойових дій. Синтез найкращих практик пострадянської школи військової підготовки, стандартів НАТО та власного бойового досвіду, набутого в ході російсько-української війни, становить основу для створення унікальної української моделі підготовки військових фахівців, адаптованої до реалій сьогодення та орієнтованої на перспективні виклики майбутнього [4].

Список використаних джерел

1. Васильєв М. В. Удосконалення системи підготовки та застосування суб'єктів сектору безпеки та оборони з урахуванням вивчення та впровадження бойового досвіду. Актуальні проблеми теорії та практики службово-бойової діяльності складових сектору безпеки та оборони в сучасних умовах : матеріали II Всеукр. наук. практ. конф. (м. Київ, 24 трав. 2024 р.). Київ : Київський інститут НГУ, 2024. С. 134–136.
2. Медвідь М. М., Медвідь Ю. І., Ктіторов М. О. Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М.М. Медведя. Київ: КІНГУ, 2023. 107 с.
3. Фрідман Б. А. Військові операції: оперативне мистецтво та військові дисципліни. Київ : КНТ, 2023. 300 с.
4. Яковенко Є. С., Бєлай С. В., Волков І. М. Запровадження бойового досвіду в освітній процес Національної академії Національної гвардії України під час вивчення загальновійськових дисциплін. Честь і закон. 2022. № 4 (83). С. 144–148.
5. Мороховський М. Л., Григоренко Є. І., Куртов А. І., Куртов Д. А. Організаційно-правові засади службово-бойової діяльності та цивільно-

військового співробітництва Національної гвардії України. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 10. С. 544–546.
6. Мороховський М. Л., Григоренко Є. І., Корольов С. С., Фівкін П. М. Організаційно-правові засади службово-бойової діяльності Національної гвардії України, ЗС України та Державної спеціальної служби транспорту в рамках цивільно-військового співробітництва. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 11. С. 545–549.

Володимир ІГНАТЕНКО,
доцент кафедри цивільного, трудового права та соціального забезпечення факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, адвокат, член Ради адвокатів Кіровоградської області

КРИТИКА ОКРЕМИХ ПОСТУЛАТІВ КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ ТА ПЕРВИННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

«Заклади вищої освіти МВС, СБУ, вищі військові навчальні заклади позбавлять права готувати юристів – Комітет схвалив концепцію реформи» [1] – під такою назвою 01.03.2025 опублікована електронна стаття на шпальтах інтернет-видання «Судово-юридична газета».

В зазначеній статті повідомляється, зокрема, що «парламентський Комітет з питань правової політики схвалив концепцію законопроекту про вищу правничу (юридичну) освіту та первинний доступ до правничої професії. Наступний етап – розробка і реєстрація законопроекту на підставі цієї Концепції» [1].

Вважаємо, що Концепція проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії (надалі – «Концепція») спрямована не просто на зміну порядку вищої юридичної освіти, особливо того, що існує в системі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання Міністерства внутрішніх справ України (далі – ЗВО МВС).

Концепція спрямована на кардинальне руйнування системи правничої освіти, яка надається ЗВО МВС та має понад 100-річний досвід.

У Концепції зазначається, що державні органи та відомства, такі як Міністерство внутрішніх справ, Міністерство юстиції, Служба безпеки України та інші здійснюють управління закладами вищої освіти, які перебувають у сфері їх управління. На думку авторів Концепції, такі заклади вищої освіти, мають окремий статус військових навчальних закладів або закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, окремий порядок добору на навчання, виокремлений значний обсяг державного замовлення, що негативно позначається на дотриманні принципу справедливості та рівних умов доступу до здобуття вищої юридичної освіти [2].

Також в Концепції стверджується, що в Україні встановлені різні умови доступу до вищої юридичної освіти. Так, вступ на факультет за спеціальністю «Право» до військових навчальних закладів та закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання здійснюється за іншою процедурою, ніж це передбачено Порядком (умовами) прийому на навчання, що затверджується МОН, який не поширюється на такі заклади освіти. Різні умови доступу до юридичної освіти порушують конституційний принцип рівності доступу до здобуття вищої освіти.

Дійсно, різні умови доступу до вищої юридичної освіти мають місце, але така обставина не є достатньою та розумною підставою для позбавлення ЗВО МВС та інших державних органів й відомств права готувати правників, в т.ч. за державним замовленням.

Нерівні умови усуваються їх вирівнюванням. Інші варіанти мінімум не логічні.

Для вирівнювання умов доступу до вищої юридичної освіти достатньо імперативно (в зобов’язальному порядку) поширити на ЗВО МВС дію Порядку (умов) прийому на навчання, який затверджується МОН.

Наполягання на протилежному (тобто на позбавленні ЗВО МВС права провадити освітню діяльність за спеціальністю 081 Право) вказує на те, що

автори Концепції переслідують інші цілі, аніж просто забезпечити рівні умови доступу до вищої юридичної освіти.

У Концепції зазначено, що у 2024 році МВС України отримало більше за обсягом місць державного замовлення на підготовку бакалаврів права ніж МОН.

Вважаємо, що використана в Концепції категорія «більше за обсягом місць державного замовлення на підготовку бакалаврів права ніж МОН», жодним чином не доводить того, що обсяг місць державного замовлення не відповідав потребам МВС як безпосереднього замовника підготовки бакалаврів права.

У розділі 1. «Щодо доступу до юридичної освіти» Концепції також визначено в якості одного з основних правових механізмів реалізації нормативно правового акта: «чітке інституційне розмежування підготовки фахівців для правничої професії та підготовки кадрів для органів правопорядку, яке передбачає, що підготовка здобувачів вищої освіти зі спеціальностей, які дозволяють обіймати посади або провадити види діяльності, кваліфікаційні вимоги до яких передбачають наявність повної вищої або вищої юридичної освіти, не здійснюється у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, а підготовка здобувачів вищої освіти в галузі безпеки та оборони здійснюється виключно вищими військовими навчальними закладами, закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання та військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти».

Також у Концепції вказується, що підготовка закладами зі специфічними умовами навчання фахівців саме для потреб органів правопорядку зі спеціальності «Правоохоронна діяльність» зумовить більш тривале виконання ними своїх функцій, а відтак, зменшить відтік кадрів і відповідно потребу у підготовці нових фахівців, що дасть змогу зменшити обсяг державного замовлення; по-друге, відмова від підготовки здобувачів зі спеціальності Право закладами зі специфічними умовами навчання надасть можливість скоротити витрати коштів з Державного бюджету, які прямо скеровуються на підготовку здобувачів у цих закладах або ж опосередковано витрачаються на забезпечення

умов для здобуття освіти особами, які навчаються за кошти фізичних чи юридичних осіб (наприклад, через оплату комунальних послуг, утримання бібліотечних фондів тощо). У середньостроковій перспективі таке припинення підготовки здобувачів зі спеціальності Право закладами зі специфічними умовами навчання ймовірно матиме ще одним наслідком зменшення витрат Державного бюджету, зумовлених плинністю кадрів у органах правопорядку та необхідністю постійної підготовки значної кількості фахівців.

У Концепції безпідставно розділено правничі професії зі спеціальності «Право» та професії для органів правопорядку зі спеціальності «Правоохоронна діяльність».

На нашу думку, правничі професії охоплюють спеціальності право та правоохоронна діяльність.

Навіть у назві спеціальності «правоохоронна діяльність» використовується спільнокореневе слово «право», що вказує на єдину основу обох спеціальностей (яка розкривається в єдиних концепціях, теоріях, на яких ґрунтується освіта, знання, компетенції тощо).

У Концепції до правничих професій відносять професію судді, прокурора та адвоката, відокремлюючи їх від професій правоохоронних органів. Але, таке розмежування не містить в собі жодної логіки, більше того суперечить усталеним уявленням про єдність спеціальностей право та правоохоронна діяльність.

Такі спеціальності є частинами єдиного цілого – професії юрист (правник), а діяльність обох груп є частиною єдиного процесу – юридичного, який включає в себе правотворчу, правознавчу, правозастосовчу та правоохоронну діяльності. Аналогічно медичній (лікарській) професії, яка поділяється на різні лікарські спеціальності (наприклад, хірургія, отоларингологія тощо; номенклатура лікарських спеціальностей налічує 132 спеціальності), юридична (правнича) професія як професійна гільдія також ділиться на різні спеціальності, які включають правотворчі, правознавчі, правозастосовні та правоохоронні спеціальності.

Концепція не враховує те, що навіть органи прокуратури належать також до правоохоронних органів.

У постанові від 05.10.2022 (справа № 346/819/19) Верховний Суд визнав помилковим висновок місцевого суду про те, що прокуратура не входить до системи правоохоронних органів, які за своєю суттю є органами виконавчої влади. Колегія суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного суду зазначила, що органи прокуратури безпосередньо в межах спеціально визначених правил і процедур у відповідній формі здійснюють діяльність у кримінальному провадженні, до завдань якого належить захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження (ст. 2 КПК України), і по суті ця діяльність є правоохоронною. Також Верховний Суд звернув увагу на те, що за змістом статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23грудня 1993 року № 3781-XII з наступними змінами законодавець до правоохоронних органів відносить органи прокуратури [3].

Якщо, за задумом авторів Концепції, прокурор, як представник правоохоронних органів, має здобувати вищу юридичну освіту, то чому інші спеціальності системи правоохоронних органів не повинні отримувати вищу юридичну освіту?

Нами не знайдено логічне пояснення пропонованого авторами Концепції розподілу, диференціації суб’єктів правоохоронної діяльності за критерієм можливості вивчати право.

Відсутність логіки обраного шляху реформування вказує на його хибність, у зв’язку з чим закликаємо авторів Концепції переглянути положення, залишивши за ЗВО МВС право готувати юристів.

Список використаних джерел

1. Заклади вищої освіти МВС, СБУ, вищі військові навчальні заклади позбавлять права готувати юристів – Комітет схвалив концепцію реформи. URL: https://sud.ua/uk/news/publication/323868-zavedeniya-vysshego-obrazovaniya-mvd-sbu-vysshie-voennye-uchebnye-zavedeniya-lishat-prava-

gotovit-yuristov-komitet-odobril-kontseptsiyu-reformy (дата звернення: 09.04.2025).
2. Концепція проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії (Проект). URL: https://kompravpol.rada.gov.ua/uploads/documents/34720.pdf (дата звернення: 09.04.2025).
3. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 05.10.2022 у справі № 346/819/19 (провадження № 51-527км22). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/106744531 (дата звернення: 09.04.2025).

Ярослав ІЛЬЧИШИН,
начальник науково-дослідного центру
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат педагогічних наук, полковник служби цивільного захисту

РОЛЬ НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ ТА ПУБЛІКАЦІЙ У СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО РЯТІВНИКА

У контексті повномасштабної агресії російської федерації проти України з 2022 року значно зросло навантаження на фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які працюють у зоні активних бойових дій, евакуйовують населення, ліквідовують наслідки обстрілів та рятують життя. За таких умов надзвичайно важливим є безперервне професійне зростання рятувальників, формування нових компетентностей та адаптація до викликів війни. В цьому процесі особливе значення мають наукові конференції та публікації, які стають платформами для обміну досвідом, апробації результатів практичної діяльності та впровадження інноваційних рішень у сфері безпеки.

Наукові конференції виступають не лише простором для представлення результатів досліджень, але і важливим елементом неформальної освіти. Згідно з дослідженнями О.І. Довганя, участь фахівців ДСНС України у конференціях сприяє формуванню міждисциплінарного підходу до реагування на надзвичайні ситуації, особливо в умовах гібридної війни [1].

Публікації у фахових виданнях, зокрема в таких як «Пожежна безпека» та «Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності»,

дозволяють узагальнити досвід, отриманий під час виконання бойових завдань, і передати його як молодим рятівникам, так і представникам суміжних галузей – медицини, психології, інженерії тощо. Цей процес, як зазначає І.І. Чернецький, сприяє інтеграції наукового підходу у практику та формує культуру професійного рефлексування [2].

Починаючи з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року, спостерігається активізація наукової думки в сфері цивільного захисту. Багато наукових установ ініціювали проведення тематичних конференцій, присвячених викликам воєнного часу. Зокрема, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності проводилися низка конференцій на яких обговорювалася проблематика цивільного захисту та дії працівників в умовах війни. Наприклад, Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених, курсантів та студентів «Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності» (2023, 2024, 2025), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми пожежної безпеки та запобігання надзвичайним ситуаціям в умовах сьогодення» (2024), Всеукраїнська науково-практична конференція «Особистість в екстремальних умовах» (2023, 2024) були орієнтовані саме на адаптацію працівників рятувальних служб до умов воєнного конфлікту.

Участь у таких заходах дозволяє рятувальникам не лише обмінятися досвідом, але й отримати моральну підтримку в професійному колі, що особливо важливо в умовах хронічного стресу та психологічного виснаження. Дослідження І.С. Коваля, Р.Я. Яремка та С.В. Пасічник підтверджують, що фахівці, які залучені до наукової діяльності, демонструють вищий рівень професійної витривалості та готовності до нетипових ситуацій [3].

Формування корпусу наукових публікацій з досвідом рятувальних операцій під час війни має надзвичайне значення для системи професійної освіти. Такий контент є джерелом кейсів для освітніх програм, модулів підвищення кваліфікації, а також підґрунтям для розробки стандартів безпеки, які відповідають новим реаліям.

Наукові дослідження відіграють фундаментальну роль у формуванні ефективної та гнучкої системи цивільного захисту. По-перше, вони забезпечують розробку нових методик оцінки ризиків, що дозволяє адекватно реагувати на постійно змінювані умови бойових дій. По-друге, наука сприяє впровадженню інноваційних технологій і практик, які можуть підвищити швидкість реагування на надзвичайні ситуації, покращити систему оповіщення населення та оптимізувати процеси евакуації. Крім того, наукові дослідження дозволяють інтегрувати міжнародний досвід у національну систему цивільного захисту, що є особливо важливим в умовах активної міжнародної підтримки України у боротьбі за свою незалежність [4].

Умови війни змінили акценти у професійному розвитку рятувальників. Сьогодні недостатньо лише оперативного реагування – потрібна глибока аналітика, здатність системно осмислювати власну діяльність, передавати знання колегам та формувати нову генерацію фахівців. У цьому контексті наукові конференції та публікаційна активність виступають як ключовий механізм професійного становлення та стійкості українського рятувальника.

Список використаних джерел

1. Довгань О.І. Роль професійної комунікації у системі підготовки фахівців ДСНС України. Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2020. №2. С. 45–49.
2. Чернецький І.І. Наукова діяльність як складова професійного становлення рятувальника. Пожежна безпека. 2021. №4. С. 21–26.
3. Коваль І.С., Яремко Р.Я., Пасічник С.В. Психологічні особливості адаптації здобувачів вищої освіти до навчання в умовах воєнного стану. Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія. 2024. № 2 (4). С. 109–115.
4. Ільчишин Я.В. Роль наукових досліджень у створенні ефективної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану. Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IX International Scientific and Theoretical Conference, March 28, 2025. Kraków, Republic of Poland: International Center of Scientific Research С. 68–71.

Віталій КАДАЛА,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки, факультету №4
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВПЛИВ ПРАВОГО СЕГМЕНТУ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

На даний час Україна знаходиться в зоні активних воєнних дій, котрі негативно впливають на розвиток усіх сфер життєдіяльності країни. Постає питання активного впровадження заходів націлених на зміцнення сектору безпеки та оборони України. На законодавчому рівні визначено пріоритетні завдання зміцнення сектору безпеки і оборони шляхом «…забезпечення у 2025 році своєчасного та у повному обсязі виплату грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських, а також забезпечення належного утримання особового складу сил безпеки і оборони, реалізація соціальних гарантій, посилення фінансової дисципліни у сфері управління бюджетними асигнуваннями та забезпечення цільового, ефективного і результативного використання бюджетних коштів»[1].

Разом з тим гостро постало питання підвищення професійного рівня фахівців сектору безпеки та оборони України. Одними з лідерами підготовки фахівців зазначеного спрямування виступають заклади вищої освіти МВС із специфічними умовами навчання, котрі постійно розширюють та постійно вдосконалюють напрямки підготовки фахівців бакалаврського та магістерського рівня. Яскравим прикладом виступає Донецький державний університет внутрішніх справ, який у 2024 році успішно акредитував спеціальність «Економічна безпека підприємства». Обґрунтуванням такого рішення стала мета освітньої компоненти, яка включає дослідження всіх видів економічної безпеки, їх сутнісний вплив як на зміцнення національної безпеки країни, так і підприємницький сектор, котрий вважається одним з головних постачальником

надходження грошових коштів до бюджету, в контексті податкових платежів, які суттєво впливають на фінансування заходів обороноздатності України.

Доречно звернути увагу на той факт, що унікальними рисами Освітньої професійної програми «Економічна безпека підприємства» (далі – ОПП) стало поєднання освітніх компонентів економічного спрямування та правового регулювання, що забезпечив комплексний підхід до вивчення всієї системи оцінювання та регулювання рівнем економічної безпеки сучасних підприємств, які функціонують в умовах воєнних викликів. Вибір зазначеного підходу було обґрунтовано наступним:

по-перше, підготовці висококваліфікованих фахівців мала відбуватися на базі законодавчих нормативних актів, котрі розкривають правові норми розробки системи економічної безпеки представників підприємницького сектору, котрі функціонують в надзвичайних умовах розвитку;

по-друге, фахівці з економічної безпеки мали напрацювати професійні навики щодо розробки і адаптування способів та прийоми в системі визначення змісту загроз та знаходити напрямки їх уникнення, котрі мають правову основу;

по-третє, оволодіння інструментарієм розробки стратегічних та тактичних планів досягнення наміченого рівня економічної безпеки може відбуватися лише за умови дотримання правових регуляторів, які забезпечують функціонування сучасних підприємств у відповідності законодавчою площиною України.

Враховуючи зазначене до основних освітніх компонентів ОПП було включено навчальні дисципліни «Основи правових знань» та «Правове забезпечення економічної та фінансової безпеки».

Зокрема, метою викладання навчальної дисципліни «Основи правових знань» обрано формування високого рівня юридичної обізнаності, правосвідомості та активної суспільної позиції майбутніх фахівців з економічної безпеки. Вивчення даної освітньої компоненти сприяє отриманню знань з основних положень теорії держави та права, основних галузей права, а також надає знання щодо використання основної правничої термінології. Майбутні

фахівці з економічної безпеки отримають знання з таких галузей права, як: конституційне, цивільне, господарське, кримінальне, трудове.

При підготовці фахівців з економічної безпеки більш деталізовано правові інструментарії розкриваються при викладанні дисципліни «Правове забезпечення економічної та фінансової безпеки». Її основна мета полягає засвоєння здобувачами та здобувачками вищої освіти положень про правове регламентування економічної та фінансової безпеки, формування здатності самостійно опрацьовувати правові положення та обирати інформаційний правовий ресурс для вирішення питань економічної та фінансової безпеки, приймати правові обґрунтовані рішення, опанування комплексу практичних умінь і навичок, необхідних для формування високої професійної майстерності майбутнього фахівця з питань безпеки. З метою досягнення поставленої було обрано пакет лекційного матеріалу,який включив два блока:

по-перше, правові сегменти економічної та фінансової безпеки котрий включив такі теми як: Загальні правові основи економічної та фінансової безпеки; Нормативно - правове забезпечення державної політики у сфері економічної та фінансової безпеки; Правові джерела забезпечення національної економічної та фінансової безпеки; Правове регулювання діяльності Бюро економічної безпеки України;

по-друге, правові аспекти регулювання загроз економічної та фінансової безпеки, котрий включив теми: Правове регулювання загроз в економічній безпеці держави та напрямки їх нівелювання, Концептуальні основи законодавчого регулювання фінансової безпеки держави, Правові аспекти подолання загроз у сфері фінансової безпеки.

Узагальнюючи вищевикладене варто зробити висновок, що підготовка фахівців з економічної безпеки надає можливість зміцнити позиції країни в контексті національної безпеки. Таке твердження витікає з того, що майбутні фахівці з економічної безпеки отримують базові теоретичні та практичні знання, що сприяє можливості опанування професійних компетенцій та здатності розв’язувати правові проблеми, у нових або незнайомих середовищах, за

наявності неповної або обмеженої інформації, визначати рівень економічної та фінансової безпеки, а також визначати фактори впливу на процес формування системи захисту для зміцнення безпеки.

Список використаних джерел

1. Рішення РНБО України: Фінансування сектору безпеки і оборони у 2025 році: Апарату Ради національної безпеки і оборони України. URL: https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/7007.html?PRINT

Оксана КАБІЦЬКА,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ

Міжнародна співпраця стала визначальним фактором модернізації системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України в контексті реформування правничої освіти. В умовах гібридної агресії та повномасштабної війни питання якісної підготовки фахівців набуло особливого значення, оскільки від їхньої професійної компетентності залежить національна безпека держави [2]. Міжнародне співробітництво у сфері освіти виступає не лише джерелом додаткових ресурсів, але й важливим інструментом інтеграції України до євроатлантичних безпекових структур [1]. Імплементація міжнародного досвіду дозволяє підвищити якість підготовки фахівців, модернізувати навчальні програми та адаптувати їх до сучасних викликів [3]. Особливо важливою є співпраця з країнами-членами НАТО та ЄС, які мають багаторічний досвід підготовки фахівців безпекового сектору. У 2023 році в Україні було розпочато масштабну реформу правничої освіти, яка передбачає впровадження нових стандартів підготовки юристів, посилення практичної складової навчання та приведення освітніх програм у відповідність до європейських вимог.

Одним із найефективніших інструментів міжнародної співпраці стали спільні освітні програми та обмін викладачами [4]. Українські заклади вищої освіти активно впроваджують програми подвійних дипломів з європейськими університетами, що дозволяє студентам отримувати комплексну підготовку за міжнародними стандартами. Такі програми передбачають академічну мобільність, гармонізацію навчальних планів та взаємне визнання результатів навчання. Обмін досвідом відбувається і на рівні викладацького складу – провідні іноземні експерти регулярно проводять лекції та тренінги в українських закладах освіти.

Важливим механізмом модернізації підготовки кадрів стала участь у міжнародних проєктах та програмах технічної допомоги. Численні програми, що фінансуються Європейським Союзом, НАТО, ООН та окремими країнами-партнерами, спрямовані на вдосконалення системи безпекової освіти в Україні [1]. Такі проєкти передбачають оновлення матеріально-технічної бази закладів освіти, розробку нових навчальних програм та впровадження інноваційних методик навчання. Особливо важливими є проєкти, спрямовані на створення сучасних навчальних центрів, які дозволяють проводити практичну підготовку фахівців в умовах, наближених до реальних.

Адаптація стандартів НАТО у підготовці фахівців сектору безпеки і оборони є ключовим елементом міжнародної співпраці. Впровадження стандартів Альянсу передбачає оновлення змісту освіти, трансформацію підходів до організації навчального процесу та системи оцінювання [4]. Особливу увагу приділено розвитку лідерських якостей та навичок стратегічного мислення. Стандарти НАТО також акцентують увагу на важливості вивчення міжнародного гуманітарного права та правових аспектів діяльності силових структур.

Підготовка фахівців для сектору безпеки в контексті реформування правничої освіти передбачає посилення правової складової навчальних програм [5]. Міжнародна співпраця дозволяє запровадити кращі світові практики юридичної освіти, зокрема використання кейс-методу та моделювання правових

ситуацій. У співпраці з міжнародними партнерами розробляються спеціалізовані курси з військового, поліцейського та кримінального права. Важливим аспектом є також підготовка фахівців для роботи з міжнародними правоохоронними організаціями та інституціями безпеки.

Проведення спільних навчань та тренінгів є практичною складовою міжнародного співробітництва [1]. Такі заходи дозволяють відпрацювати спільні процедури та підвищити рівень взаємодії українських фахівців з колегами з країн-партнерів. Особливо важливими є міжнародні навчання з кризового менеджменту, протидії гібридним загрозам та кібербезпеки. Участь у таких заходах дозволяє українським фахівцям отримати практичний досвід застосування міжнародних стандартів.

Важливим напрямом міжнародної співпраці є формування системи забезпечення якості освіти відповідно до міжнародних стандартів. У співпраці з європейськими партнерами розробляються критерії оцінювання освітніх програм та механізми моніторингу якості підготовки [3]. Особливу увагу приділено формуванню системи незалежного оцінювання компетентностей випускників [5]. Міжнародні партнери також сприяють впровадженню в Україні системи професійних стандартів для сектору безпеки і оборони [1].

В умовах повномасштабної війни міжнародна співпраця у сфері підготовки кадрів набула нових форм [2]. Країни-партнери активно долучилися до організації спеціалізованих курсів підготовки українських військовослужбовців та правоохоронців. Бойовий досвід українських фахівців став цінним джерелом інформації для модернізації навчальних програм не лише в Україні, але й у країнах-партнерах. Відбувається активний обмін досвідом щодо протидії гібридним загрозам та захисту критичної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Битяк Ю.П., Яковюк І.В. Європейські стандарти підготовки правників для сектору безпеки: досвід для України. Право України. 2023. № 4. С. 35–47. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5227/1/Bityak_Danilyan_2010.pdf

2. Гребенюк М.В., Пилипчук В.Г. Сучасні тенденції реформування системи підготовки кадрів для сектору безпеки в умовах російської агресії. Інформація і право. 2023. № 2(41). С. 66–78. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/7238/document.pdf
3. Калиновський Б.В., Кузьменко О.В. Адаптація законодавства України до acquis communautaire ЄС у сфері підготовки фахівців для правоохоронних органів. Право і безпека. 2022. № 4(87). С. 42–51. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2036/1/Yakoviuk_37.pdf
4. Литвинов О.М., Орлов Ю.В. Міжнародні програми подвійних дипломів у підготовці фахівців для правоохоронних органів: досвід та перспективи. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2022. № 2(97). С. 191-202. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/84-part-4-.pdf
5. Михайліченко І.В., Бараш Є.Ю. Криміналістична підготовка працівників правоохоронних органів: міжнародний досвід та українські реалії. Криміналістичний вісник. 2023. № 1(39). С. 7–16. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc25/juspradenc25.pdf

Василь КАРАБИН,
професор кафедри цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор технічних наук, професор
Роман ЯКОВЧУК,
начальник факультету цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор технічних наук, доцент,
Андрій ТАРНАВСЬКИЙ,
доцент кафедри цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Захист критичної інфраструктури є важливим завданням цивільного захисту, особливо у час збройної агресії рф. У сучасних умовах об’єкти критичної інфраструктури (ОКІ) стають мішенями як для фізичних, так і для кіберзагроз, що вимагає посиленого захисту з боку держави та залучених структур. Знищення або виведення з ладу таких об’єктів призводить до важких наслідків для безпеки, стабільності та життєзабезпечення населення. Зовнішні та внутрішні загрози, що зростають у безпековому середовищі України, підсилюють необхідність підвищення професійної підготовки фахівців, які в умовах протидії збройній агресії займаються виявленням, запобіганням і нейтралізацією загроз для ОКІ, а також ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення на таких об’єктах. Тому підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері захисту критичної інфраструктури набуває не лише освітнього, а й стратегічного значення для державної безпеки. Системна професійна підготовка має забезпечити здатність оперативно реагувати на загрози, впроваджувати превентивні заходи та діяти ефективно в умовах кризових ситуацій.

Для підвищення рівня кваліфікації персоналу ОКІ у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності розроблена освітня програма підвищення кваліфікації “Захист об’єктів критичної інфраструктури” [1].

Метою цієї освітньої програми підвищення кваліфікації є підготовка посадових осіб, які залучені до здійснення заходів захисту ОКІ, вивчення теоретичних основ та практичних заходів щодо організації захисту ОКІ, функціонування загальної системи захисту та забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури України.

Освітня програма підвищення кваліфікації спрямована на формування компетентностей у посадових осіб, відповідальних за захист критичної інфраструктури, нових знань, умінь та навичок, спрямованих на створення і організацію безпеки критичної інфраструктури [2].

Освітня програма складається з чотирьох змістових модулів, які логічно побудовані та охоплюють увесь спектр необхідних знань і навичок (рис. 1).

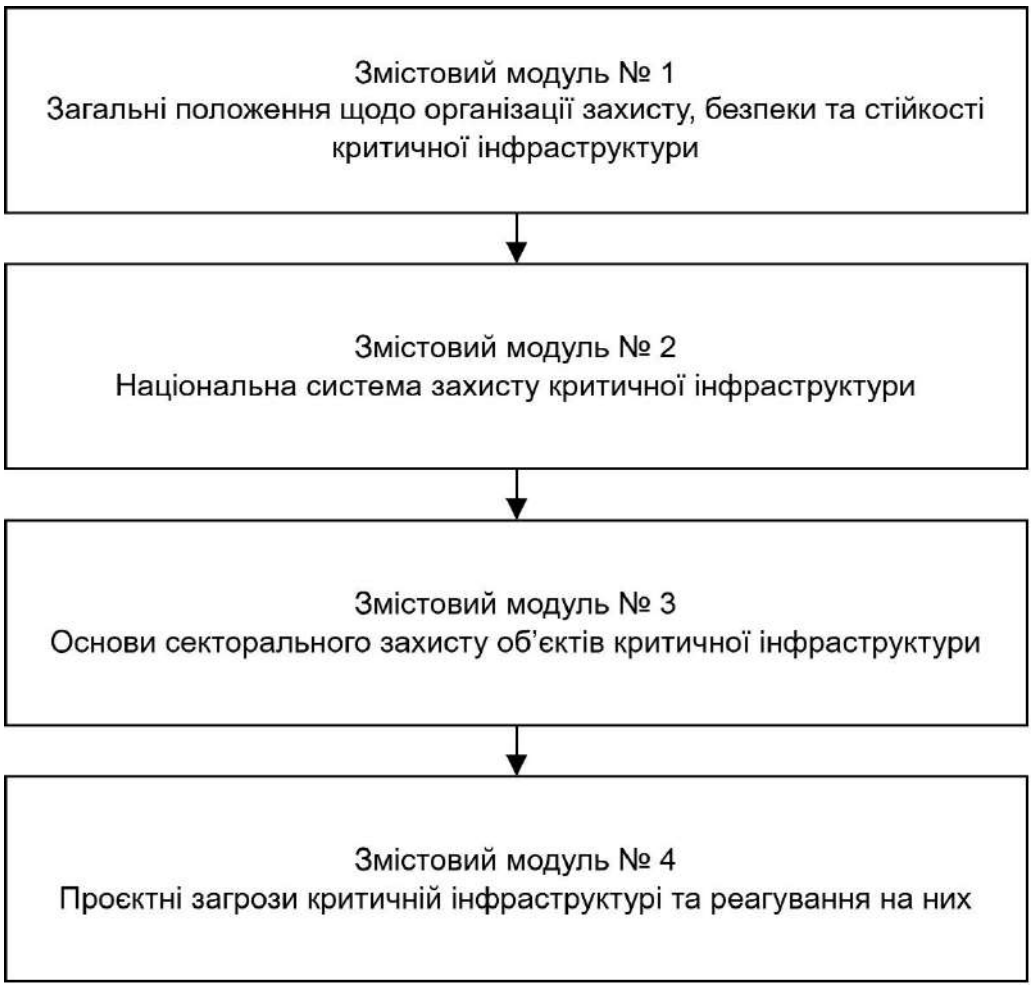

Рисунок 1. Схема змістових модулів освітньої програми підвищення кваліфікації «Захист об'єктів критичної інфраструктури» у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності

Навчальний план програми передбачає 90 академічних годин (3 ECTS-кредити), з них: 60 годин на теоретичні та практичні заняття та 30 годин на самостійну роботу. Учасники програми отримуватимуть відповідний сертифікат про підвищення кваліфікації, що визнається державними органами.

Освітня програма «Захист об'єктів критичної інфраструктури» розроблена як відповідь на сучасні загрози, з якими зіштовхується українська держава. Повномасштабна війна виявила критичну вразливість інфраструктурних об'єктів перед силовими ударами, кібератаками, гібридними впливами та масштабними надзвичайними ситуаціями природного й техногенного походження. У цьому контексті формування професійного кадрового ресурсу, спроможного ефективно організовувати захист та забезпечувати функціонування критично важливих

систем, перетворилося на нагальну державну потребу, що має вирішальне значення для безпеки країни.

Міжнародний вимір цієї програми відіграє ключову роль у підготовці фахівців із захисту критичної інфраструктури. Вона інтегрує передові практики країн-членів Європейського Союзу та стандарти НАТО, що дозволяє адаптувати навчальний процес до сучасних викликів та сприяє інтеграції України у спільний безпековий простір [3].

Останніми роками ЄС та НАТО значно посилили заходи щодо захисту критичної інфраструктури, зокрема підводних кабелів та трубопроводів, які є вразливими до гібридних загроз. Наприклад, у січні 2025 року НАТО започаткувало місію "Baltic Sentry" для патрулювання Балтійського моря з метою запобігання саботажу та забезпечення швидкого реагування на потенційні загрози. Ця операція включає залучення фрегатів, патрульних літаків та підводних дронів, що підкреслює важливість міжнародної координації у сфері безпеки критичної інфраструктури. Крім того, Європейська комісія у лютому 2025 року представила план дій, спрямований на посилення безпеки підводних кабелів. Цей план передбачає збільшення заходів спостереження та створення флоту суден для екстреного ремонту кабелів, що підкреслює зростаючу увагу до захисту критичної інфраструктури на європейському рівні.

Інтеграція таких міжнародних стандартів та практик у програму підвищення кваліфікації дає змогу українським та іноземним фахівцям не лише отримати актуальні знання, але й сприяє гармонізації національних підходів із європейськими та євроатлантичними, що є важливим кроком на шляху до зміцнення національної безпеки та співпраці з міжнародними партнерами.

Список використаних джерел

1. Яковчук Р.С., Тарнавський А.Б., Карабин В.В. Перспективи підготовки фахівців у галузі захисту критичної інфраструктури України. Екологічна безпека в умовах війни: зб. тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 21 листоп. 2024 р. Львів: ЛДУ БЖД, 2024. С. 211–213.
2. Національний план захисту та забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2023 р. № 825-р.

3. Good Governance for Critical Infrastructure Resilience. Report. URL: https://www.oecd.org/en/publications/good-governance-for-critical-infrastructure-resilience_02f0e5a0-en.html

Анастасія КАСУМОВА,
студентка 3 курсу факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Мар'ян ЮНАЦЬКИЙ,
доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних дисциплін
факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

КРАЩИЙ ДОСВІД КРАЇН ЄС У ПІДГОТОВЦІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА КРИЗ

В умовах воєнного стану в Україні пошук ефективних моделей підготовки кадрів поліції стає пріоритетним. Європейський Союз накопичив значний досвід підготовки правоохоронців до роботи в кризових умовах, зокрема терористичних загроз, масових протестів, стихійних лих та гібридних конфліктів. Порівняльне дослідження моделей ЄС дозволяє визначити найкращий досвід, який може бути актуальними для України в умовах воєнного стану та в післявоєнний період.

Одним із найбільш показових випадків є Польща, де після анексії Криму в 2014 році акцент було зміщено в бік покращення можливостей внутрішньої безпеки та підвищення оперативної сумісності поліції з іншими органами державної безпеки.

Польський поліцейський навчальний центр у Легіоново запровадив у свою навчальну програму «Модуль реагування на кризові ситуації», який охоплює масову евакуацію, протидиверсійну діяльність та координацію між цивільними та військовими. За даними Міністерства внутрішніх справ та адміністрації

Польщі, лише у 2022 році понад 5000 офіцерів пройшли спеціалізовані модулі з реагування на масштабні надзвичайні ситуації [1].

Також варто відзначити німецький досвід. У Федеративній Республіці Німеччина навчання поліцейських в основному децентралізоване, але координується через Bundespolizeiakademie і Landespolizeischulen, якими керують окремі федеральні землі. Відмінною рисою німецької системи є її давня інтеграція навчання антикризового менеджменту в стандартні навчальні програми.

Наприклад, поліцейські академії Північного Рейну-Вестфалії та Баварії мають обов'язкові курси «Кризизова комунікація та контроль за натовпом», а також тренінги з методів деескалації під час операцій високого ризику. Крім того, офіцери проходять щорічну сертифікацію у Verbundübungen – спільні навчання з Бундесвером, прикордонними службами та підрозділами цивільного захисту [2].

Франція пропонує ще один переконливий приклад. Національна поліцейська академія Франції (École nationale supérieure de la police, ENSP) інтегрувала спеціальну навчальну програму під назвою «Gestion de crise et intervention rapide» (Управління кризовими ситуаціями та швидке реагування), розроблену після терористичних атак у Парижі в 2015 році. Вона включає модулі з координації дій з антитерористичними підрозділами (RAID і GIGN), що діють в умовах міської облоги, і кіберризику. відповідь. ENSP тісно співпрацює з цивільним захистом і жандармерією для проведення спільних навчань згідно з планом національної безпеки Vigipirate. У результаті понад 8700 поліцейських взяли участь у національних програмах моделювання криз у 2023 році [3].

Спільною тенденцією для країн ЄС є зростання важливості цивільно-військового співробітництва та міжвідомчої координації. Наприклад, Механізм цивільного захисту Європейського Союзу (UCPM) підтримує національні поліцейські сили за допомогою сценаріїв навчання щодо боротьби з хімічними, біологічними, радіологічними та ядерними (ХБРЯ) загрозами.

У 2022 році 15 держав-членів ЄС взяли участь у серії спільних навчань у рамках програми «MODEX», спрямованих на гармонізацію міжвідомчого реагування на складні надзвичайні ситуації [4].

Сучасна поліцейська освіта в ЄС також значною мірою покладається на симуляційне навчання та цифрові технології. Наприклад, у Фінляндії Police University College (Polamk) використовує платформи віртуальної реальності для симуляції міських заворушень, ситуацій із захопленням заручників і тактичних операцій. Ці симуляції включають аналітику поведінки для оцінки часу реакції офіцера, прийняття рішень під час стресу та стратегії спілкування.

Поламк повідомляє про покращення навичок усвідомлення ситуації на 22% серед офіцерів, які тренувалися у середовищі VR, порівняно з тими, хто проходив традиційні тренування [5].

Підсумовуючи, найкращі європейські практики ілюструють перехід від статичної підготовки поліції до адаптивних, мультидисциплінарних та технологічно вдосконалених систем освіти. Ключові елементи включають безперервну перепідготовку, інтеграцію з військовим і цивільним секторами, акцент на психологічній готовності та можливості швидкого реагування в гібридних і нелінійних конфліктних ситуаціях. Ці моделі пропонують Україні важливі уроки щодо підвищення стійкості та ефективності Національної поліції в умовах воєнного стану та підготовки до майбутніх викликів.

Досвід країн ЄС щодо організації підготовки поліцейських у надзвичайних та кризових умовах демонструє прогресивний та адаптивний підхід до викликів сучасної безпеки. Інтеграція симуляційних технологій, навчання за сценаріями, спільні навчання з військовими та прикордонними службами, а також сильний акцент на міжвідомчій координації значно покращили оперативну готовність правоохоронних органів у всьому Європейському Союзі.

Моделі, розроблені в Польщі, Німеччині, Франції, Фінляндії, доводять ефективність поєднання традиційних поліцейських навичок із компетенціями у реагуванні на кризи, боротьбі з тероризмом та кіберстійкості. Зокрема, використання віртуальної реальності, моделювання кризових сценаріїв та

загальноєвропейських механізмів цивільного захисту ілюструє важливість інновацій та міжнародного співробітництва у створенні спроможних, гнучких і психологічно підготовлених поліцейських сил.

Для України ці практики є не лише повчальними, а й життєво необхідними в умовах воєнного стану та тривалих гібридних загроз. Запозичення стратегій ЄС може допомогти прискорити реформи, модернізувати навчальну інфраструктуру та покращити спроможність Національної поліції діяти швидко, законно та ефективно у воєнних та післявоєнних умовах. Важливо, що українська система навчання має робити акцент на практичну спрямованість, цифрові інструменти та співпрацю зі Збройними силами та органами цивільного захисту для забезпечення національної стійкості та безпеки.

Список використаних джерел

1. Bezpieczeństwo i szkolenia Policji. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. URL: https://www.gov.pl/web/mswia/bezpieczenstwo-i-szkolenia-policji. (дата звернення: 07.04.2025).
2. Bundesministerium des Innern und für Heimat. Ausbildung und Karriere bei der Bundespolizei. URL: https://www.bmi.bund.de/DE/themen/sicherheit/polizei/bundespolizei/ausbildung-und-karriere/ausbildung-und-karriere-node.html. (дата звернення: 07.04.2025).
3. Stratégie nationale de préparation aux crises. French Ministry of the Interior. URL: https://www.interieur.gouv.fr/actualites/dossiers/strategie-nationale-de-preparation-aux-crises. (дата звернення: 07.04.2025).
4. Механізм цивільного захисту Союзу. Європейська комісія. URL: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/mechanism_en. (дата звернення: 07.04.2025).
5. VR simulation for policing training. Police University College of Finland. URL: https://www.polamk.fi/en/about_us/newsroom/news/vr_simulation_policing. (дата звернення: 07.04.2025).

Карина КАЧАН,
студентка 3 курсу факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олександр МАКАРЕНКО,
професор кафедри державно-правових дисциплін та
безпеки життєдіяльності факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Актуальність обраної теми зумовлена зростанням загроз національній безпеці України в умовах воєнного стану та гібридних викликів. Органи внутрішніх справ відіграють ключову роль у забезпеченні правопорядку, захисті прав громадян та стабільності в державі. Ефективність їхньої діяльності значною мірою залежить від якості професійної підготовки. Традиційні освітні програми потребують модернізації відповідно до нових реалій, які вимагають швидкої реакції, стресостійкості, цифрової грамотності та навичок дій у надзвичайних ситуаціях. Інноваційні підходи в освіті — зокрема використання симуляцій, дистанційного навчання, кейс-методів та міждисциплінарних тренінгів — сприяють формуванню сучасного фахівця.

Інноваційні підходи до освітньої підготовки поліцейських в умовах загроз національній безпеці в сучасній Україні стали необхідністю, продиктованою воєнним станом, збройною агресією та внутрішніми викликами, пов’язаними з забезпеченням правопорядку. Сучасний поліцейський має володіти не лише знаннями законодавства, але й мати високий рівень психологічної підготовки, стресостійкості, навички дій у надзвичайних ситуаціях, цифрової грамотності, тактичної підготовки та комунікації з населенням у кризових умовах. В Україні використання симуляцій та моделювання реальних ситуацій у підготовці поліцейських стало ключовим елементом інноваційної освітньої практики,

особливо після початку повномасштабного вторгнення. Такий підхід активно впроваджується у навчальних закладах системи МВС, зокрема в Національній академії внутрішніх справ, Харківському національному університеті внутрішніх справ та інших профільних вишах [1, с. 21-23].

На практиці це виглядає як створення навчальних полігонів, де імітуються бойові ситуації, надзвичайні події, масові заворушення, евакуація населення, затримання озброєних злочинців чи протидія диверсійним групам. Поліцейські тренуються в умовах штучного диму, звукових ефектів вибухів, під вогневим тиском (імітаційним), що допомагає виробити миттєву реакцію, злагоджену командну роботу та здатність приймати рішення в стресі. Також використовуються VR- та AR-технології, які дають змогу створювати віртуальні сценарії кризових ситуацій, зокрема інциденти з заручниками, кібератаки, терористичні загрози, ДТП з великою кількістю постраждалих тощо. Участь у таких тренуваннях дозволяє поліцейським набувати досвіду без ризику для життя, але з максимальною емоційною залученістю. Окрім того, створюються навчальні фільми та мультимедійні платформи з реальними кейсами, які аналізуються на заняттях [2, с. 162-166].

У сучасних умовах, коли проведення традиційних аудиторних занять часто ускладнене через небезпеку обстрілів, евакуацію чи інші обставини воєнного стану, дистанційне навчання та змішаний формат освіти стали критично важливими для безперервної підготовки поліцейських. Навчальні заклади системи МВС адаптували свої платформи для онлайн-занять, використовуючи системи Moodle, Zoom, Google Classroom та інші цифрові інструменти для інтерактивної взаємодії викладачів і курсантів. У змішаному форматі (blended learning) поєднуються онлайн-лекції з офлайн-практикою, яка проводиться за можливості у безпечних регіонах або на базі полігонів та тренувальних центрів [3].

Важливою складовою інноваційної підготовки стали кейсові методи та ситуаційне навчання, які дозволяють курсантам вирішувати реальні або змодельовані правові ситуації, пов’язані із порушенням громадського порядку,

забезпеченням безпеки під час евакуації, реагуванням на надзвичайні події, кібератаки чи ворожі диверсії. Такі методи формують аналітичне мислення, правову грамотність, а також навички швидкого ухвалення рішень у стресових умовах [3].

Інтердисциплінарні модулі, що поєднують елементи права, психології, тактики, медицини та кібербезпеки, дають змогу майбутнім поліцейським отримати ширшу професійну підготовку. Наприклад, курсантів навчають надавати першу домедичну допомогу при травмах, пораненнях, критичних станах, що особливо важливо в умовах війни. Водночас зростає увага до інформаційної безпеки, адже сучасні загрози мають цифровий характер – майбутніх правоохоронців навчають виявляти кібератаки, фішингові схеми, забезпечувати безпечну роботу в інформаційному середовищі [3]. У комплексі такі підходи формують гнучку, мобільну, всебічно підготовлену особистість поліцейського, здатного діяти як у мирний час, так і в екстремальних умовах, що відповідає сучасним викликам національної безпеки. Окремо варто відзначити залучення іноземного досвіду, зокрема співпрацю з міжнародними правоохоронними структурами та організаціями (наприклад, EUAM Ukraine), що сприяє запровадженню європейських стандартів підготовки. Удосконалення освітніх програм також включає адаптацію змісту до реалій воєнного часу, впровадження компетентнісного підходу, а також посилення практичної складової у підготовці поліцейських кадрів[4, с. 711-712].

Отже, підсумовуючи, інноваційні підходи до освітньої підготовки поліцейських в умовах загроз національній безпеці є необхідною відповіддю на сучасні виклики, з якими стикається Україна. Вони забезпечують гнучкість, безперервність та практичну спрямованість навчального процесу, адаптованого до реалій воєнного стану. Використання симуляцій, ситуаційного моделювання, кейс-методів, змішаного та дистанційного формату, а також інтеграція міждисциплінарних знань дозволяють формувати компетентного, стресостійкого, професійно підготовленого правоохоронця. Розвиток

інноваційних освітніх стратегій для поліцейських є одним із ключових елементів зміцнення системи національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. *А*дміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 28 червня 2024 року). Кропивницький, 2024. 327 с.
2. Устименко В.В., Ворона Д.С., Наточій А.Д. Особливості відпрацювання навичок стрільби в екстремальних ситуаціях. Розвиток наук в умовах нової реальності: проблеми та перспективи: збірник наукових праць з матеріалами II Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 3 травня, 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. 262 с.
3. Тактична і вогнева підготовка: кращими європейськими практиками поділилися фахівці ДДУВС. Освітньо-науковий портар МВС України. URL: https://osvita.mvs.gov.ua/news/taktichna-i-vogneva-pidgotovka-krashimi-yevropejskimi-praktikami-podililisya-fahivci-dduv (дата звернення: 08.04.2025).
4. Сорокін Р.О., Таймасханов Х. С.-М., Плахотний А.П. Психологічний аспект в тактико-спеціальній підготовці: як формується стійкість і рішучість. The 3rd International scientific and practical conference «Topical aspects of modern scientific research» (November 23-25, 2023) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2023. P. 711-718

Валентин КЕРДИВАР,
начальник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології навчально-наукового інституту управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України, доктор філософії

КЕЙС-МЕТОД У ПІДГОТОВЦІ ДО РОБОТИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ: РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА СТРЕСОСТІЙКОСТІ

Підготовка фахівців до надзвичайних ситуацій важлива для безпеки населення та ефективного управління кризами. Це особливо актуально для фахівців сектору безпеки та оборони, що працюють в умовах війни та постійних обстрілів, підтримуючи моральний стан співробітників і постраждалих. Професіонали повинні мати аналітичне мислення і здатність залишатися

зібраними під тиском. Кейс-метод навчання моделює реальні сценарії, що допомагають розвивати навички та готовність діяти в екстремальних умовах.

Розвиток аналітичного мислення є критично важливим аспектом підготовки до роботи в надзвичайних ситуаціях. Завдяки кейс-методу здобувачі вчаться аналізувати складні ситуації, визначати основні проблеми та знаходити оптимальні рішення. Це сприяє формуванню системного підходу до вирішення кризових ситуацій, що є необхідним для ефективного управління та мінімізації негативних наслідків.

Стресостійкість є ще одним ключовим компонентом, який розвивається завдяки використанню кейс-методу. Підготовка майбутніх фахівців до роботи в умовах високого стресу допомагає знизити ризик помилок, підвищити ефективність дій та зберегти психічне здоров’я працівників. Завдяки моделюванню реальних надзвичайних ситуацій здобувачі отримують можливість навчитися керувати своїми емоціями та підтримувати високу працездатність, що є важливим у кризових умовах.

Кейс-метод, який може активно застосовуватись в підготовці фахівців до роботи в надзвичайних ситуаціях, базується на використанні реальних або змодельованих ситуацій, що потребують аналізу та прийняття рішень. Цей метод дозволяє здобувачам навчання пройти через процес вирішення проблеми, що включає її ідентифікацію, аналіз, розробку варіантів рішень і вибір найоптимальнішого. Основними положеннями кейс-методу є: максимальна наближеність до реальних ситуацій, активна участь у вирішенні проблем, що сприяє глибокому зануренню в ситуацію, розвиток навичок критичного мислення, розгляд ситуації в комплексі, з урахуванням всіх чинників і наслідків прийнятих рішень, а також навчання контролю своїми емоціями і збереженню працездатності в кризових ситуаціях [1, 2].

Зразок кейсу. Під час бойових дій у місті розпочалася пожежа в багатоповерховому житловому будинку. Пожежа поширюється швидко, в будівлі залишаються люди, серед яких є діти та особи похилого віку. Рятувальні

служби перебувають на місці події, але їхні ресурси обмежені через активні бойові дії в районі.

Завдання полягає в тому, щоб оцінити ситуацію, визначити основні проблеми, розробити ефективний план евакуації людей з будівлі, ухвалити рішення щодо пріоритетів дій у критичних умовах, а також забезпечити чітку координацію між різними службами для ефективного реагування на надзвичайну ситуацію.

Кейс-метод є ефективним інструментом навчання, який передбачає підготовку реальних або змодельованих ситуацій, що відповідають навчальним цілям. Учасники поділяються на групи, кожна з яких працює над певним кейсом. Такий підхід сприяє розвитку командної взаємодії, аналітичного мислення та вміння висловлювати й аргументувати власну точку зору.

Після аналізу ситуації групи презентують свої рішення, обґрунтовуючи їх перед іншими учасниками та викладачем. Завершальним етапом є обговорення та зворотний зв’язок, який надає викладач й інші учасники. Це дозволяє критично оцінити запропоновані рішення, виявити сильні й слабкі сторони підходів та сприяє вдосконаленню професійних і комунікативних навичок [3].

Використання кейс-методу у підготовці фахівців до надзвичайних ситуацій має значний вплив на розвиток аналітичного мислення та стресостійкості. Здобувачі навчаються працювати з реальними проблемами, оцінювати ситуації з усіх боків та приймати обґрунтовані рішення. Це сприяє їхній готовності діяти в умовах високого стресу та знижує ризик помилок.

Завдяки кейс-методу фахівці отримують можливість вдосконалити свої професійні компетенції, що є важливим для ефективного управління кризами та забезпечення безпеки населення. Цей метод навчання дозволяє створити умови, максимально наближені до реальних, що сприяє формуванню навичок, необхідних для успішної роботи в екстремальних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Amelia R., Sukroyanti B. A., Prayogi S. The Impact of Case-Based Learning on Students’ Critical Thinking: Insights from an Experimental Study. Lensa: Jurnal

Kependidikan Fisika. 2024. Vol. 12, no. 2. P. 244. URL: https://doi.org/10.33394/j-lkf.v12i2.13371 (дата звернення: 04.04.2025).
2. A Randomized Comparison Trial of Case-based Learning versus Human Patient Simulation in Medical Student Education / L. R. Schwartz et al. Academic Emergency Medicine. 2007. Vol. 14, no. 2. P. 130–137. URL: https://doi.org/10.1197/j.aem.2006.09.052 (дата звернення: 03.04.2025).
3. Launder D., Perry C. A study identifying factors influencing decision making in dynamic emergencies like urban fire and rescue settings. International Journal of Emergency Services. 2014. Vol. 3, no. 2. P. 144–161. URL: https://doi.org/10.1108/ijes-06-2013-0016 (дата звернення: 07.04.2025)

Артем КИСЬКО,
начальник Головного управління Національної поліції в Запорізькій області, кандидат юридичних наук, доцент, генерал поліції третього рангу
Кирило АНІСІМОВ,
начальник управління головної інспекції Головного управління Національної поліції в Запорізькій області, доктор філософії в галузі права, майор поліції

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Війна суттєво змінила характер і структуру загроз, з якими стикається правоохоронна система України. Поліція сьогодні — це не просто орган правопорядку, а багатофункціональний інструмент державної безпеки, що забезпечує боротьбу з диверсіями, воєнними злочинами, підтримує громадський порядок та виконує гуманітарні функції.

Важливо розуміти, що такі зміни вимагають переосмислення всієї системи підготовки поліцейських кадрів. Підхід, що застосовувався до 2022 року, більше не відповідає актуальним викликам. Сучасний поліцейський повинен бути не лише професійно підготовленим, а й психологічно стійким, здатним швидко приймати рішення в нестандартних ситуаціях та володіти інструментами аналітичного прогнозування загроз.

Аналізуючи поточну ситуацію, можна виокремити кілька ключових напрямів, які потребують невідкладної уваги:

- Розширення спектра злочинності, пов’язаної з війною (диверсійна діяльність, воєнні злочини, колабораціонізм, незаконний обіг зброї, шахрайство, мародерство).
- Робота в зонах бойових дій та на деокупованих територіях, що вимагає нових навичок взаємодії з військовими, міжнародними організаціями та населенням.
- Адаптація до новітніх технологій, включаючи штучний інтелект, аналітичні системи, OSINT-інструменти для збору інформації про загрози.
- Необхідність психологічної стійкості та готовності діяти в умовах постійного стресу, зокрема під вогнем або при виконанні завдань із розмінування та евакуації населення.

Поліція Запорізької області має ряд нижчезазначених реалізованих ініціатив з підвищення кваліфікації.

1. Використання аналітичних технологій та штучного інтелекту.

На сьогодні аналітичні технології не просто спрощують розслідування, а стають його невід’ємною частиною.

- Центр протидії шахрайствам. Застосування алгоритмів машинного навчання дозволило зменшити кількість шахрайських схем, пов’язаних із гуманітарною допомогою, банківськими картками та військовими виплатами.
- Система відеонагляду «Безпечне місто». Завдяки аналітиці відеопотоків оперативники можуть відстежувати переміщення підозрюваних, аналізувати ситуацію в реальному часі та розкривати злочини, пов’язані з діяльністю диверсійно-розвідувальних груп.

2. Розширення програм з тактичної медицини.

Раніше курс надання першої допомоги для поліцейських обмежувався базовими навичками. Однак практика показала, що в умовах війни цього недостатньо.

- Поліцейські проходять навчання за стандартами TCCC, BLS та ACLS (Tactical Combat Casualty Care, Basic Life Support, Advanced Cardiac Life Support).
- Створено мобільні групи поліцейських-парамедиків у прифронтових районах.
- Запроваджено психологічну підготовку для роботи з постраждалими від бойових дій (включно з цивільним населенням та військовими).

3. Протидія наркозлочинності та фінансуванню терористичної діяльності.

Аналіз операційних даних свідчить, що війна стала каталізатором розвитку нелегального наркоринку, особливо в прифронтових регіонах.

- Інтеграція фінансової аналітики в розслідування дозволила виявити зв’язки між наркотрафіком та фінансуванням терористичних груп.
- Використання штучного інтелекту для виявлення наркомереж у Telegram та даркнеті сприяло документуванню 18 фактів збуту наркотиків онлайн.

4. Модернізація підходів до захисту освітніх закладів.

- Інтеграція системи «Шкільний офіцер поліції» у навчальні заклади дозволила оперативно реагувати на можливі загрози.
- Програма протидії булінгу, кіберзагрозам та інформаційним атакам серед підлітків адаптована під нові реалії, враховуючи активне використання соцмереж у ворожих інформаційних операціях.

Окремо слід констатувати необхідність зміни в системі підготовки кадрів.

Якщо говорити про стратегію майбутнього, то одним із ключових питань є адаптація навчального процесу під нові виклики.

1. Впровадження інноваційних методів навчання.

Замість класичних лекцій та статичних тренінгів необхідно:

- Використовувати VR-симулятори для відпрацювання складних ситуацій (наприклад, затримання озброєних злочинців, евакуація цивільних, робота на блокпостах).
- Впроваджувати систему кейс-навчання на реальних прикладах із аналізом помилок та тактичних рішень.

• Використовувати OSINT-тренінги для збору відкритої інформації та виявлення потенційних загроз у соцмережах.

2. Розширення міжнародного співробітництва.

Національна поліція України вже має певний досвід співпраці з міжнародними партнерами, однак варто розширити ці ініціативи:

• Запровадити обмінні програми з поліцейськими ЄС та США, особливо у сфері протидії тероризму та роботи з військовими злочинами.

• Впровадити інтернаціональні навчальні платформи для підготовки українських поліцейських.

3. Психологічна реабілітація та емоційна стійкість.

Поліцейські, які працюють у прифронтових районах, щодня стикаються з надзвичайно високим рівнем стресу. Тому необхідно:

• Розширити програми психологічної реабілітації після критичних ситуацій.

• Запровадити регулярні тренінги з емоційного самоконтролю та управління стресом.

В умовах війни поліція виконує значно ширший спектр завдань, ніж у мирний час. Це вимагає модернізації системи навчання, використання інноваційних технологій та адаптації підходів до підготовки особового складу.

Запорізька область вже демонструє ефективність багатьох таких ініціатив, проте залишається важливим подальше вдосконалення навчальних програм, інтеграція міжнародного досвіду та впровадження новітніх технологій у діяльність поліції.

Список використаних джерел

1. Про заходи з протидії диверсійно-розвідувальним групам: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2022 № 1182.
2. Кудрявцев В. Н. Теорія і практика поліцейської діяльності у надзвичайних умовах. Юридична енциклопедія. 2023.
3. Ситник Г. П. Стресостійкість поліцейських: методи психологічної підготовки. Науковий вісник ДДУВС. 2024. № 1.
4. Аналітичний звіт НДІ «Протидія гібридним загрозам у правоохоронній сфері: виклики 2022-2024 років».

5. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). “Modern Approaches to Law Enforcement Training in Crisis Situations” (2023).
6. ГУНП в Запорізькій області: «Оперативна обстановка та ключові виклики для поліції в регіоні». 2024.

Дар’я КІБЛИК,
доцент в кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНІ

У сучасному безпековому середовищі, що характеризується постійною динамікою загроз, гібридними викликами та повномасштабною війною в Україні, особливого значення набуває питання якісної підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони. Формування ефективної, стійкої та адаптивної системи підготовки кадрів є ключовим елементом зміцнення обороноздатності держави, забезпечення громадської безпеки та реалізації стратегічного курсу на інтеграцію в євроатлантичний простір. Країни Західної Європи накопичили значний досвід у побудові багаторівневої, інституційно стійкої моделі освіти для силових структур, що поєднує академічну підготовку з практичною орієнтацією, цивільний контроль із професіоналізмом, а також відкритість до міжнародної кооперації. Для України, яка водночас веде боротьбу за свою державність і проводить реформу сектору безпеки, надзвичайно важливо враховувати ці практики та адаптувати їх до національних умов.

Метою цієї роботи є порівняльний аналіз системи підготовки кадрів у сфері безпеки і оборони в країнах Західної Європи та в Україні. Зокрема, особливу увагу приділено системі підготовки фахівців у закладах зі специфічними умовами навчання, таких як заклади Міністерства внутрішніх справ України та аналогічні структури в країнах Західної Європи.

Західноєвропейські моделі вирізняються високою адаптивністю до сучасних викликів, і приклад Німеччини є показовим у цьому контексті. Як зазначає Д. Швець, «кожна країна має власні унікальні системи підготовки фахівців у сфері правоохоронної діяльності, які були створені під впливом різних чинників, однак усі вони мають характерні особливості» [1, с. 201], що відкриває можливості для зіставлення німецького досвіду з українським.

Особливістю підготовки поліцейських у Німеччині загалом є те, що професійне навчання в закладах поліції не передбачає здобуття вищої юридичної освіти, що суттєво відрізняє цю систему від підготовки кадрів у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України, а також від моделей, прийнятих у багатьох інших країнах[2]. Ця відмінність частково пояснює високий рівень конкуренції між поліцейськими навчальними закладами вищої освіти та установами, які готують економістів і юристів, адже молодь часто обирає останні через ширші кар’єрні перспективи.

Водночас на початковому відборі кандидатів до вступу в німецькі поліцейські заклади основною вимогою є наявність водійського посвідчення, тоді як у закладах МВС України така умова не є обов’язковою. Ці особливості відображають практичний підхід до підготовки кадрів у Німеччині, який, зокрема в Баварії, базується на чіткій трирівневій структурі, спрямованій на поєднання теоретичних знань із практичними навичками.

Ярмакі Х. П., Ярмакі В. Х. вказують «до першого рівня належить першочергова підготовка у школах поліції, яка включає вивчення загального, спеціалізованого та підсумкового курсів, а також складення екзамену на право заміщення посад молодшого начальницького складу. Строк навчання – 2,5 роки»[3, с. 250]. Другий етап – полягає в підготовці середнього начальницького складу який здійснюється у вищих школах поліції (інститутах) протягом трьох років і завершується видачею диплома про вищу спеціальну поліцейську освіту. Мета такого навчання полягає у закріпленні отриманих теоретичних знань на практиці[3, с. 250].

Третій рівень підготовки охоплює навчання старшого начальницького складу, яке проводиться у Вищій поліцейській академії та завершується отриманням сертифіката про вищу спеціальну поліцейську освіту магістерського рівня. Тривалість програми становить два роки[3, с. 250].

Наприклад у Бельгії, вимоги до кандидатів на службу в поліції Бельгії загалом відповідають стандартам, прийнятим у більшості європейських країн.

Як зазначає Боровик М.О. «провідним навчальним закладом підготовки майбутніх працівників поліції є Королівська школа жандармерії Бельгії. Курс підготовки слухачів становить два роки. Навчальна програма передбачає низку предметів, що безпосередньо стосуються майбутньої сфери діяльності: право, судова медицина, професійна етика, профілактика злочинності серед неповнолітніх, дорожнє законодавство тощо. Освітній процес поділено на 9 модулів загальним обсягом від 470 до 490 годин. На заняття із фізичної підготовки відведено 15 % навчального часу. Для закріплення одержаних теоретичних знань та участі в спеціальних операціях слухачі впродовж навчання три рази проходять стажування в практичних підрозділах»[4, с. 72].

В Україні система підготовка кадрів для Національної поліції здійснюється в межах академічної моделі, що передбачає здобуття повної вищої освіти з юридичним профілем. Основний акцент робиться на вивченні теоретичних дисциплін, хоча останніми роками спостерігається поступове розширення практичної складової навчального процесу. Водночас підготовка в закладах МВС України залишається менш гнучкою порівняно з європейськими підходами, зокрема через відсутність модульної структури навчання та обмеженість міжвідомчої співпраці[5]. Незважаючи на це, окремі заклади активно впроваджують сучасні тренінгові методики, беруть участь у міжнародних проєктах та демонструють готовність до адаптації європейських стандартів у підготовці майбутніх фахівців сектору безпеки.

Висновок. Аналіз систем підготовки фахівців для безпеки й оборони в Західній Європі та Україні показує, що вони дуже різні. У Європі, наприклад у Баварії чи Бельгії, навчання гнучке, практичне й добре пристосоване до сучасних

потреб — там є чіткі рівні чи модулі й багато практики. В Україні ж підготовка в закладах МВС більше зосереджена на теорії. Але останнім часом в Україні почали додавати більше практики й співпрацювати з іншими країнами, що дає надію на зміни. Якщо взяти найкраще з європейського досвіду й поєднати з нашими реаліями, підготовка поліцейських і захисників в Україні може стати набагато ефективнішою, особливо зараз, коли триває війна й ми прагнемо бути ближче до Європи.

Список використаних джерел

1. The New Police Training System: Psychological Aspects / D. Shvets, O. Yevdokimova, I. Okhrimenko, Ya. Ponomarenko, Yu. Aleksandrov, S. Okhrimenko, K. Prontenko. Postmodern Openings. 2020. Vol. 11. Iss. 1. Supl. 1. P. 200–217. URL: https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2617
2. Харчук Н. Процедура підготовки поліцейських кадрів в ФРН. Освіта, мова та культура в процесі глобальних трансформацій : збірник тез круглого столу для науково-педагогічних та педагогічних працівників, м. Київ, 1 квітня 2016 р. Київ : КІКВС, 2016. С. 49–53.
3. Ярмакі Х. П. Професійна підготовка персоналу поліції в Баварії / Х. П. Ярмакі, В. Х. Ярмакі. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 3. С. 248–255. http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/3/40.pdf
4. Колісніченко В. В., Боровик М. О. Досвід професійної підготовки майбутніх працівників поліції країн Західної Європи. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [конф. (м. Харків, 29 трав. 2020 р.)] / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2020. С. 70–72.
5. Барабаш, О., Забзалюк, Д. (2020). Система підготовки майбутніх співробітників органів внутрішніх справ України: впровадження компетентнісного підходу. Часопис Київського університету права. 2020. № 1(3). С. 40–45. https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2020.05

Микола КЛЕМПАРСЬКИЙ,
професор кафедри цивільного, трудового права та права соціального забезпечення факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII за рішенням військового командування разом із військовими адміністраціями можуть запроваджуватися заходи правового режиму воєнного стану, одним з яких це: «запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури і не забронюваних за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та захисту критичної інфраструктури і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб...» [1]. Згідно з п. 3 Постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 753 «Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану», під трудовою повинністю законодавець пропонує розуміти короткостроковий трудовий обов’язок у період воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, які виникли в період воєнного стану, та їх наслідків, що не потребує обов’язкової згоди особи, стосовно якої запроваджується такий трудовий обов’язок» [2]. Тобто, можемо зробити висновок, що певні обмеження свободи праці на період воєнного стану все таки прослідковуються, оскільки з викладеного вище визначення трудової повинності зрозуміло, що залучення працівника до відповідних видів суспільно корисних робіт відбувається, у більшості випадків, без його волі та згоди, адже чітко передбачено, що трудова повинність – це обов’язок, хоча і короткостроковий (на певний період).

Слід відзначити, що є певні обмеження щодо залучення окремих працівників до суспільно корисних робіт. Наприклад, забороняється залучати до

таких робіт малолітніх дітей, дітей віком від 14 до 15 років, вагітних жінок, та жінок, які мають дітей до трьох років, але однією з умов є те, що такі роботи можуть негативно вплинути на їх здоров'я та зашкодити йому. Крім того, для залучення працівника до суспільно корисних робіт на територіях, які радіаційно та хімічно забруднені, де є загроза виникнення небезпечних інфекційних хвороб, або на територіях, де знаходяться вибухонебезпечні предмети потрібно: 1) його волевиявлення; 2) обов'язкова письмова згода.

Слід зауважити, що під час трудової повинності, законодавцем, все ж таки, було передбачено мінімальні трудові гарантії для працівників. Так, відповідно до ч. 3 ст. 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII: «У процесі трудової діяльності осіб, щодо яких запроваджена трудова повинність, забезпечується дотримання таких стандартів, як мінімальна заробітна плата, мінімальний термін відпустки та час відпочинку між змінами, максимальний робочий час, врахування стану здоров'я особи тощо. На час залучення працюючої особи до виконання трудової повинності поза місцем її роботи за трудовим договором за нею після закінчення виконання таких робіт зберігається відповідне робоче місце (посада)» [1].

Ще одним важливим моментом є те, що непотрібно ототожнювати трудову повинність та примусову працю, оскільки ці поняття мають різне змістовне наповнення. Наприклад, під примусовою працею в розумінні Конвенції про примусову чи обов'язкову працю № 29 від 28.06.1930 р. вважається: «будь-яка робота чи служба, що її вимагають від якої-небудь особи під загрозою якогось покарання і для якої ця особа не запропонувала добровільно своїх послуг» [3]. Проте термін примусова чи обов'язкова праця відповідно до цієї Конвенції не включає в себе: «a) будь-яку роботу чи службу, що її вимагають на підставі законів про обов'язкову військову службу і застосовують для робіт суто воєнного характеру; b) будь-яку роботу чи службу, що є частиною звичайних громадянських обов'язків громадян повністю самоврядної країни; d) будь-яку роботу чи службу, що її вимагають в умовах надзвичайних обставин, тобто у випадках війни або лиха, або загрози лиха, як-от пожежі, повені, голод,

землетрус, сильні епідемії чи епізоотії, навали шкідливих тварин, комах чи паразитів рослин і взагалі обставини, що ставлять під загрозу або можуть поставити під загрозу життя чи нормальні життєві умови всього або частини населення [3].

Не тільки міжнародними документами, але й чинним національним законодавством визначається, що: «Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан» (ч. 2 ст. 43 Конституції України) [4].

Як висновок зазначимо, що обмеження свободи праці в контексті трудової повинності є необхідним, тимчасовим та вимушеним заходом, який запроваджується відповідними органами для досягнення законодавчо визначених стратегічних цілей в оборонній сфері, відвернення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, ліквідації та мінімізації наслідків таких надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. Ст.250.
2. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. № 753. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#Text
3. Конвенції про примусову чи обов'язкову працю № 29: Міжнародний документ МОП від 28.06.1930 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136#Text
4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

Володимир КОВАЛЕНКО,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
публічної безпеки громад факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ СЛІДСТВА

Підготовку кадрів для слідчих підрозділів Національної поліції традиційно здійснюють заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, підпорядковані МВС України за спеціальністю 081 Право. Основною вимогою, яка ставиться Національною поліцією, як головним замовником кваліфікованих кадрів, до випускників ЗВО зі специфічними умовами навчання є їх здатність у повному обсязі виконувати покладені на них службові обов'язки з першого дня призначення на посаду.

Як відомо, базовими дисциплінами, без засвоєння яких слідчий не зможе виконувати свої службові обов'язки, хоча би на мінімальному рівні, є кримінальне право, кримінальний процес і криміналістика. Щодо криміналістики – то саме ця навчальна дисципліна покликана привити майбутньому слідчому навички реалізації на практиці знань, отриманих під час вивчення кримінального права і кримінального процесу. До того ж саме криміналістиці належить провідна роль у впровадженні новітніх досягнень науки і техніки у практичну діяльність з розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Однак, протягом останніх років спостерігається негативна тенденція до зменшення кількості академічних годин, відведених на опанування цієї навчальної дисципліни.

Станом на сьогодні в жодному із ЗВО зі специфічними умовами навчання, підпорядкованих МВС України, не залишилося окремої кафедри криміналістики. Дисципліни криміналістичного циклу викладаються на кафедрах кримінального процесу і криміналістики (ДонДУВС, ЛьДУВС, ОДУВС), криміналістики та судової експертології (ХНУВС), криміналістики та судової медицини (НАВС), криміналістики та домедичної підготовки (ДДУВС). Це свідчить про зниження ролі криміналістики для підготовки правників узагалі і майбутніх правоохоронців зокрема.

Не кращою є ситуація і в цивільних ЗВО, підпорядкованих МОН України, чи приватної форми власності. Лише в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого збереглася класична кафедра криміналістики.

Велике значення для практичної спрямованості навчального процесу має наявність у ЗВО спеціалізованих навчальних аудиторій та криміналістичних полігонів.

Спеціалізовані навчальні аудиторії тематично мають бути присвячені таким розділам науки криміналістики, як криміналістична техніка, криміналістична тактика та криміналістична методика. Метою створення таких навчальних просторів є надання здобувачам вищої освіти методичної допомоги під час проведення семінарських занять та створення реальних можливостей для відпрацювання практичних завдань з метою отримання практичних умінь та навичок роботи з різноманітними слідами кримінального правопорушення: рук, ніг, взуття, злому, пострілу, біологічних слідів людини тощо. Для цього такі аудиторії мають бути обладнані сучасними інформативними стендами, а також натурними зразками предметів зі слідами кримінальних правопорушень: гіпсовими зліпками із зафіксованими в них слідами взуття, зразками вогнепальної та холодної зброї, патронами до стрілецької вогнепальної зброї та їх частинами, макетами вибухових пристроїв, замками, відмичками тощо.

Криміналістичний полігон можна визначити як тренувальний комплекс призначений для відпрацювання практичних умінь і навичок щодо збирання криміналістично значущої інформації в умовах, максимально наближених до реальних. Традиційно такими є тематичні об’єкти «Квартира», «Офіс», «Аптека», «Ломбард», «Проїжджа частина» тощо. На їх базі мають моделюватися типові слідчі ситуації і відпрацьовуватися прийоми та навички проведення таких слідчих (розшукових) дій, як огляд місця події, обшук, слідчий експеримент тощо, з прив’язкою до відповідного виду кримінального правопорушення. Матеріально-технічне забезпечення криміналістичних полігонів залежить від їх функціонального призначення і має включати в себе меблі, предмети побуту,

офісну техніку, автомобілі, манекени, макети холодної та вогнепальної зброї, боєприпасів та їх частин тощо.

Метою використання криміналістичного полігону «Кабінет слідчого» є сприяння отриманню вмінь і навичок проведення таких слідчих (розшукових) дій, як допит, одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб, пред'явлення для впізнання тощо. Названий полігон має бути обладнаний системою відеоспостереження із можливістю виведення зображення в навчальну аудиторію, де викладач та решта курсантів навчальної групи матимуть змогу спостерігати за роботою «слідчого».

Декілька років тому у більшості ЗВО зі специфічними умовами навчання розпочалося обладнання полігонів «Зелена кімната» («Кімната дружня до дитини»), які призначені для отримання майбутніми слідчими практичних умінь і навичок проведення процесуального інтерв'ю (допиту) малолітньої чи неповнолітньої особи із використанням анатомічних ляльок, а також взаємодії із педагогом чи психологом, який є обов'язковим учасником цієї процесуальної дії. Так звана зелена кімната має бути обладнана прихованими відеокамерами, які повинні із прийнятною якістю та повнотою транслювати зображення та звук.

В умовах повномасштабної війни та значної кількості пов'язаних із нею злочинів, непритаманних мирному часу, у більшості ЗВО зі специфічними умовами навчання, підпорядкованих МВС України було обладнано такі криміналістичні полігони, як «Катівня», «Місце стихійного поховання», «Місце залишків боєприпасів», «Штаб військовослужбовців рф», «Авто зі слідами пострілу та вибуху» і т. ін., що дає можливість майбутнім слідчим отримати практичні навички виявлення, фіксації та вилучення наявної слідової інформації.

Значна увага під час викладення криміналістики має бути приділена привиттю майбутнім слідчим вмінь та практичних навичок використання новітніх засобів виявлення та фіксації криміналістично значущої інформації, зокрема 3D-сканерів, безпілотних літальних апаратів (квадрокоптерів), аналізаторів документів тощо.

Велике значення для підготовки слідчих має належне матеріально-технічне забезпечення. У ЗВО мають бути в достатній кількості валізи криміналіста, дактилоскопічні пензлі, фотографічна та відеотехніка, витратні матеріали, що дозволяло би кожному курсантові отримати стійкі практичні навички виконання тієї чи іншої роботи (виявлення, копіювання та вилучення (упакування) слідів рук, виготовлення гіпсових зліпків з об'ємних слідів взуття, дактилоскопіювання живих осіб, фотографування різноманітних об'єктів за правилами вимірювальної фотозйомки, криміналістичного (сигналетичного) 3D-сканування зовнішності людини тощо).

Однією із функцій науки криміналістики є прогностична функція. Тому науковці мають спрогнозувати структуру злочинності на період післявоєнного відновлення нашої країни. Можемо передбачити, що після завершення війни зросте кількість злочинів, які вчинятимуться із використанням вогнепальної зброї та вибухових пристроїв, у тому числі розбоїв та вбивств. Значно збільшиться кількість кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, перш за все пов'язаних із відбудовою зруйновної інфраструктури тощо. Майбутні слідчі мають бути готові до таких викликів. Тому вважаємо, що вже сьогодні для курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання, підпорядкованих МВС України мають бути запровадженні спеціальні курси та обладнані відповідні криміналістичні полігони щодо розслідування названих та інших «перспективних» видів кримінальних правопорушень.

На наш погляд привиттю майбутнім слідчим практичних навичок сприяло б, також, повернення до практики поділу академічної групи на дві підгрупи під час проведення практичних занять з криміналістики, і залучення до цього процесу двох викладачів.

Наступним напрямом покращення практичної складової навчального процесу є удосконалення практики залучення до проведення практичних занять із криміналістики найбільш досвідчених співробітників слідчих підрозділів, експертної служби МВС України, управлінь інформаційно-аналітичного

забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, а також проведення окремих занять на базі цих підрозділів.

Популяризації криміналістичних знань та закріпленню отриманих практичних навичок може сприяти, також, проведення конкурсів між курсантами одного курсу різних факультетів, які мають складатися із теоретичного та практичного блоків.

Позитивною, на наш погляд, є напрацьована практика прийняття підсумкових іспитів у формі поліцейського квесту, у проведенні якого мають брати реальну участь найбільш досвідчені працівники слідчих підрозділів.

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що основними напрямами підвищення практичної спрямованості підготовки слідчих у ЗВО зі специфічними умовами навчання, підпорядкованих МВС України, є збільшення часу, відведеного на вивчення криміналістики, і пов'язаних із нею спеціальних курсів, проведення занять на базі інноваційних спеціалізованих криміналістичних аудиторій та криміналістичних полігонів, використання новітніх засобів криміналістичної техніки, а також залучення до проведення занять найбільш підготовлених працівників слідчих та експертних підрозділів.

Катерина КОВАЛЬОВА,
студентка 1 курсу факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Сергій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розслідування та доказування військових злочинів, станом на сьогодні є актуальним напрямом кримінального правосуддя. Кримінальний кодекс України

(далі – КК) передбачає низку складів кримінальних правопорушень, що встановлюють відповідальність за так звані «воєнні злочини». Серед них особливу увагу заслуговує стаття 438 КК «Порушення законів та звичаїв війни», що охоплює найбільш поширені військові злочини, такі як вбивства цивільних осіб, катування, руйнування цивільної інфраструктури та використання заборонених видів зброї [1, с. 1]. Ці злочини є серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій.

В умовах масштабних порушень прав людини під час війни в Україні важливим є ефективне розслідування та притягнення винних до відповідальності. Це вимагає застосування новітніх методів доказування та розслідування. Справедливість і покарання винних є ключовими для забезпечення миру та відновлення правопорядку.

Збройна агресія росії поставила Україну перед новими викликами, зокрема в діяльності правоохоронних органів. Досудове розслідування в умовах воєнного стану має певні особливості через вплив бойових дій, обмеження прав громадян і зменшення кількості свідків. Це вимагає адаптації кримінального процесуального законодавства, зокрема доповнення КПК України розділом, що регулює особливий режим досудового розслідування. Негативні фактори, які ускладнюють розслідування, включають небезпеку для слідчих, зміни обстановки, нестабільність оперативної ситуації, а також специфічні злочини, пов’язані з бойовою обстановкою. Це вимагає особливої підготовки слідчих до проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду місця події, де важливу роль відіграє оперативність, безпека учасників та фіксація доказів [1].

Збір доказів є важливою частиною кримінального процесу, і він здійснюється через проведення слідчих та розшукових дій, а також негласних слідчих заходів. Однією з основних слідчих дій є огляд місця події, що є першочерговим кроком у процесуальному провадженні. [2, с. 268].

Зважаючи на особливості розслідування злочинів під час воєнного стану, доцільно класифікувати їх за категоріями залежно від місця скоєння: на підконтрольних Україні територіях, на деокупованих територіях та на тимчасово

окупованих територіях. При проведенні огляду місця події на деокупованих територіях слід враховувати, що оперативна ситуація може змінюватися швидко і бути динамічною. Наприклад, певні ділянки місцевості або приміщення можуть зазнати значних змін внаслідок бомбардувань, артилерійських чи мінометних обстрілів[2, с. 269]. Це може ускладнити або навіть зробити неможливим проведення додаткових або повторних оглядів. Тому слідчі та прокурори повинні вживати всіх необхідних заходів для того, щоб під час проведення огляду місця події зібрати максимально повну та об'єктивну доказову інформацію, яка буде використана в подальшому в ході кримінального процесу [2].

Особливу увагу слід приділяти проведенню слідчих дій на тимчасово окупованих територіях, оскільки це є суттєво ускладненим або навіть неможливим через безпекову ситуацію. Водночас на підконтрольних Україні територіях є можливість здійснювати додаткові слідчі дії, такі як огляд місця події, проведення слідчих експериментів та використання інших доказових джерел, що визначаються специфікою кожного конкретного злочину [3].

З огляду на складнощі доступу до свідків та їх транспортування, особливо в умовах бойових дій, важливим є проведення допитів через відеоконференції. Це дозволяє залучати свідків навіть із віддалених місць або з-за кордону. Всі допити, проведені через відеоконференції, мають бути фіксовані на відео для забезпечення прозорості та законності процесу. Для підтвердження особи свідка можна використовувати електронні цифрові підписи або ідентифікацію через біометричні дані [4].

У зв'язку з високим ризиком змінення ситуації, доцільно залучати до участі в огляді місця події фахівців військової справи. Військові експерти, відповідно до статей КПК України, мають статус спеціалістів у кримінальному процесі [2, с. 269]. Вони можуть надати додаткову допомогу в оцінці обстановки, а також в уточненні специфіки подій, що сталися на таких територіях, з урахуванням військових дій, які мали місце в цих регіонах.

Отже, на підставі зазначеного вище можна зробити висновок про те, що розслідування військових злочинів в умовах збройного конфлікту вимагає адаптації кримінального процесуального законодавства до специфіки воєнного стану. Це включає застосування інноваційних методів збору доказів, зокрема через відеоконференції для допитів свідків, а також оперативне проведення слідчих дій на деокупованих територіях з урахуванням змінної обстановки. Залучення фахівців військової справи є необхідним для адекватної оцінки ситуації, пов'язаної з військовими діями. З огляду на ці особливості, ефективне розслідування військових злочинів потребує інтеграції національних та міжнародних правових механізмів, що сприяє забезпеченню справедливості та правопорядку в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Кравчук О., Бондаренко М. Досудове розслідування воєнних злочинів. ГО «Вектор прав людини». Київ, 2022. URL: http://hrvector.org/ https://ela.kpi.ua/handle/123456789/46805
2. Бугаєнко Т. О., Федченко В. М. Криміналістичне забезпечення збирання доказів органами досудового розслідування в умовах воєнного стану. Дніпро: Дніпровський державний університет внутрішніх справ, 2025. С. 265-269.
3. Тарасенко О., Тарасенко О. Криміналістичні особливості досудового розслідування в умовах військових дій. 2023. С. 216–218.
4. Пономаренко А. В. Особливості збирання доказів у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану: зб. тез Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди відзначення Дня науки-2022 в Україні. Київ, 24 травня 2022 р. С. 118–120.

Ольга КОЗІЙ,
доцент кафедри іноземних мов Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філологічних наук

BASIC WAYS OF LEXICAL COMPETENCY FORMATION OF POLICE OFFICERS

The role of a foreign language, especially English, has greatly increased. This expands employment prospects, contributes to the formation of modern thinking, the

development of tolerance, and promotes the growth of professional mobility. This entails the need for professional training of highly qualified specialists in different fields.

Learners should master not only the grammar structure of the language but also to enrich their vocabulary to feel confident both during everyday and professional communication. In the process of learning a foreign language it is important to use authentic sources of fiction, popular scientific literature, periodicals of recent years, the Internet, use the latest means of information search and learning, for example, computer and Internet technologies, blogs, web resources, the project method, online conferences, webinars, etc. The teacher must choose methods and means to help the students in this process.

Analysis of research and publications shows that the issue of teaching lexical units and the formation of lexical competence in general and lexical skills in particular was studied by such scientists as O. Bihych, N. Borisko, S. Nikolaeva, V. Redko. The stages of automation and application of new lexical units were studied by S. Shatilov and the history of domestic methods of teaching foreign languages is described in the works by O. Myrolyubova. P. Babynska. They made a comparative analysis of methodological approaches to teaching vocabulary.

Studies show that reading in a foreign language will teach you to write better in it and will have a positive effect on spelling, speaking and listening, and also, forgive the obvious fact and tautology, develop reading skills. Several studies show a correlation between the amount of «fluent» reading and TOEFL test results, which is notable, since the test tests the ability to use the language in a specific communication situation, rather than knowledge of a specific word or rule.

Thus, the success of the implementation of the set goals largely depends on the formation of students' correct attitude to reading as a type of language activity, which has its own specific communicative task, depending on the type of reading. Reading in foreign language classes contributes to the deepening of knowledge of both native and foreign languages, enrichment of general and special vocabulary. Tasks for working with fiction and scientific texts are developed based on the principle of interconnected

learning of all types of speech activity. Performing the suggested exercises requires re-reading the text several times, and this is important for the correctness, completeness and depth of understanding of the reading.

The lexical component is an integral part of all types of speech activity. While studying students are faced with the task of mastering the special vocabulary necessary for their professional field. Such vocabulary largely consists of terms which give accurate and concise description of an object, process or phenomenon and name special concepts of a particular field of science, technology, etc. Each field of knowledge has its own system of terms.

Lexical competence is a set of lexical knowledge, skills and abilities to recognize the contextual meaning of a word, as well as to compare the meaning in two languages, to use a word in the appropriate context. In other words, it is the ability of students deal with lexical units in an organized manner with the aim of learning vocabulary which includes mastering the meaning of a lexical unit, its graphic design and pronunciation, knowledge of grammatical forms of the word and rules of combination with other lexical units.

Researchers conditionally distinguish certain stages in the formation of foreign language lexical competence, under which they consider the process of forming students' ability to solve communicative tasks aimed at the practical use of foreign language vocabulary in communicative activity, based on the acquired knowledge, skills and abilities.

The formation of lexical competence begins with the presentation and semanticization of new vocabulary. Thus, students get an idea of the sound and graphic image of a lexical unit, and connections are formed between a foreign language word and its meaning. Students acquire skills in identifying lexical units in proposed communicative situations.

At the next stage of lexical competence formation it is necessary to form skills in using the studied lexical units and establish strong connections between lexical units and their meaning. At this stage attention should be paid to various exercises to

consolidate the primary skills of using the studied vocabulary in a given communicative context.

A characteristic feature of the next stage of lexical competence formation is the acquisition of theoretical knowledge about the lexical system of the language studied. Skills are formed to establish the features of the form, structure and meanings of the word. Strong verbal and semantic connections are created at this stage.

At the last stage the development of skills in using lexical units to solve various communicative tasks is envisaged. To do this students must be able to use previously learned speech tools and their speech experience. This level of competence is associated with performing practical actions with foreign language vocabulary and is aimed at solving various communicative tasks in accordance with the conditions of communication, assuming the use of the necessary knowledge, speech skills and abilities.

The formation of lexical competence is ensured by a special lexical strategy, which has two aspects. The first is associated with the organization and memorization of lexical material on the basis of special techniques, based on taking into account the peculiarities of students' cognitive activity. The second aspect of the strategy ensures the assimilation of the lexical units themselves, semantic information about them, practicing practical actions with the word at different levels of complexity, developing skills in the combined use of lexical units in a variety of situations of language communication. Lexical strategy and its aspects are a combination of intellectual techniques and efforts used by the student to understand, memorize and use knowledge about the lexical system of the language. The system of techniques for memorizing and assimilating lexical information, the system of lexically directed exercises constitute the technological basis for the implementation of the strategy and its aspects.

The lexical aspect of communication has such features that facilitate its assimilation, but also such that complicate it, related to the form of the word (sound, graphic, grammatical), its meaning, the nature of compatibility with other words, the use of words, as well as the difference with the words of the native language.

The conditions of study in general education institutions, the insufficient number of lessons and limited topics determine the need to select a lexical minimum that should correspond to the goals and content of specialized teaching in high school.

References

1. Бех І. Духовні цінності як надбання особистості. Рідна школа. 2012. № 1-2. С.9–12.
2. Біруля В. Формування у підлітків ціннісних орієнтацій засобами художньої літератури у позакласний час: дис. … канд. наук: 13.00.07 / Херсонський державний університет. 2005. 190 с.
3. Черньонков Я., Баланаєва О., Васютинська Є., Мамонова О. Speak free: Practical recommendations for police officers of national Police of Ukraine. Кропивницький: ДонДУВС, 2023. 180 с.
4. Gradman H., Hanania E. Language learning background factors and ESL proficiency. Modern Language Journal. 1991. No. 75 P. 39–51.
5. Speak free: українсько-англійський розмовник для співробітників Національної поліції України / укл.: Черньонков Я., Баланаєва О., Васютинська Є., Мамонова О., Снісаренко І. Кропивницький, 2024. 41 с.

Тетяна КОЛЄСНІК,
завідувач кафедри цивільного, трудового права
та права соціального забезпечення
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КОНЦЕПЦІЇ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ ТА ПЕРВИННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

Питання реформування вищої юридичної освіти в Україні продовжує залишатися в центрі уваги наукової спільноти, закладів вищої освіти та державних установ, оскільки зміни в нормативно-правовому регулюванні освітнього процесу безпосередньо впливають на якість підготовки конкурентоздатних, висококваліфікованих правників. *Високоякісна юридична освіта та підготовка фахівців у сфері правосуддя і правоохоронних органів є ключовими для зміцнення верховенства права та виконання зобов'язань щодо членства в ЄС* [1]. *За останні роки в Україні здійснено низку заходів для реалізації поставлених завдань, які спрямовані на* унормування вищої юридичної

освіти в контексті євроінтеграції. Проте, не можна залишити поза увагою окремі положення які представлені в Концепції проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії [2], що є дискусійними та потребують доопрацювання.

По-перше, проект Концепції характеризується неузгодженістю понятійного інструментарію та наявністю суперечливих положень. Зокрема, не чітке застосування понять правник та правнича професія, правнича та юридична освіта, неврахування вузького значення правозастосування у порівнянні із правореалізацією та нормотворенням.

По-друге, потребує доопрацювання питання щодо інституційного розмежування «підготовка правників» та «підготовка фахівців для правоохоронних органів», що значною мірою обмежує заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання у здійсненні підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України.

У цьому контексті доцільно звернути увагу на ґрунтовне визначення закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що міститься у п 6^{-1} ч. 1 статті 1 Закону України «Про вищу освіту», згідно з яким, заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [3].

У Концепції до правничих професій відносять професію судді, прокурора та адвоката, відокремлюючи їх від процесів які характерні для правоохоронних органів. Але, таке розмежування не є логічним, більше того, суперечить усталеним уявленням про спеціальність «Право» та «Правоохоронна діяльність». Зазначені професії є частинами єдиного цілого – професії юрист (правник), а

діяльність обох груп є частиною єдиного процесу – юридичного, який ґрунтується на базових компонентах. Слід зауважити, що в Концепції не враховано те, що органи прокуратури належать також до правоохоронних органів.

У постанові від 5 жовтня 2022 року (справа № 346/819/19) Верховний Суд визнав помилковим висновок місцевого суду про те, що прокуратура не входить до системи правоохоронних органів, які за своєю суттю є органами виконавчої влади. Як зазначила колегія суддів Третьої судової палати ККС ВС, системний аналіз положень Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII і КПК України вказує на те, що органи прокуратури безпосередньо в межах спеціально визначених правил і процедур у відповідній формі здійснюють діяльність у кримінальному провадженні, до завдань якого належить захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження (ст. 2 КПК України), і по суті ця діяльність є правоохоронною. Також Верховний Суд звернув увагу на те, що за змістом статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23грудня 1993 року № 3781-XII з наступними змінами законодавець до правоохоронних органів відносить органи прокуратури) [4].

Ну думку авторів Концепції представники системи правоохоронних органів – слідчі, дізнавачі, працівники оперативних підрозділів не повинні отримувати юридичну освіту у закладах вищої освіти *Міністерства внутрішніх справ України* за спеціальністю D8 Право на відміну від інших представників правоохоронних органів підготовку яких будуть здійснювати інші заклади вищої освіти.

Слід зауважити, що правовий статус працівників Національної поліції України визначається їхньою особливою роллю у суспільстві. Поліцейські виконують важливі функції, пов’язані із забезпеченням правопорядку, захистом прав громадян та протидією злочинності. Це означає, що працівники поліції не просто виконують посадові обов’язки, а вони є представниками державної влади,

які здійснюють повноваження у сфері безпеки та правопорядку. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» – поліцейські зобов’язані забезпечувати цілодобову готовність до виконання службових обов'язків [5]. Принагідно відзначити, що специфічні умови навчання – це не просто особливість навчання. Специфічні умови навчання – це умови, що спрямовані на підготовку майбутніх фахівців до специфічних умов роботи, які виражаються в добовому режимі служби, в особливостях взаємодії окремих підрозділів правоохоронних органів (наприклад в складі слідчо-оперативної групи), в наявності внутрішньої службової субординації та зовнішньої процесуальної незалежності, в умінні застосовувати вогнепальну зброю, спеціальні засоби та фізичну силу при оперативному затриманні та інших оперативно-слідчих діях.

Резюмуючи викладене слід зазначити, що заклади вищої освіти *Міністерства внутрішніх справ України* – забезпечують не тільки здобуття якісної юридичної освіти, а й гарантують підготовку висококваліфікованих фахівців чого не можуть забезпечити і курси початкової підготовки для поліцейських. Фахівців, які адаптовані до специфічних умов служби в підрозділах Національної поліції України і готові виконувати правоохоронну функцію в надскладних умовах для збереження правопорядку та територіальної цілісності України.

Список використаних джерел

1. Commission staff working document. Ukraine. 2023. 151 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (дата звернення: 04.04.2025).
2. Концепція проекту Закону України про вищу юридичну освіту та первинний доступ до правничої професії: Проект від 12.09.2024. URL: https://kompravpol.rada.gov.ua/news/notice/75193.html (дата звернення: 04.04.2025).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 04.04.2025).
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.08.2023 по справі № 633/195/17. URL:https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396900
5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 04.04.2025).

Юрій КОЛЛЕР,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем державотворення та правозастосування навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

За останні 3 роки в Україні відбулися події, які суттєво вплинули на політичну та економічну ситуації в країні, що призвело до загибелі багатьох тисяч мирних жителів, руйнування інфраструктури та систем життєзабезпечення населених пунктів, зниження життєвого рівня населення, величезного потоку внутрішньо переміщених осіб, кількісних порушень прав людини тощо. Внаслідок цього безумовно змінилися суспільні відносини майже в усіх сферах життєдіяльності країни. В цих умовах важливе значення безумовно має професійно налагоджена діяльність органів виконавчої влади, зокрема, правоохоронних органів.

Варто наголости, що дослідженню багатьох аспектів у сфері безпеки дорожнього руху, зокрема й місця та ролі поліції, а також проблеми підготовки їх працівників, різного часу було присвячено низку праць таких вчених, як Т. О. Гуржій, С. М. Гусаров, М. М. Долгополова, В. В. Доненко, В. І. Майоров, М. А. Микитюк, Р. І. Михайлов, В. Й. Развадовський, О. Ю. Салманова, А. О. Собакарь, М. М. Стоцька, А. В. Червінчук, Х. П. Ярмакі та ін. Проте, сучасні реалії дають підстави вважати, що в умовах нинішніх викликів і загроз, особливо в умовах воєнного стану, який введено на всій території України з 24 лютого 2022 року [1; 2] і продовжено наразі з 08 лютого 2025 року на 90 діб [3; 4], питання щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та відповідно підготовки поліцейських у цій сфері набуває нової актуальності.

За таких умов навчальний процес повинен своєчасно та гнучко реагувати на відповідні зміни у правовому полі. Закладам вищої освіти зі специфічними

умовами навчання необхідно удосконалювати зміст та методику навчання, приводити їх у відповідність з сучасними реальними умовами і завданнями протидії злочинності. Працівники поліції, які вперше прийняті на службу в поліцію, мають бути максимально теоретично і практично підготовленими до виконання службових обов'язків та завдань, уміти професіонально застосовувати отримані знання на практиці.

У цьому контексті особливої уваги також набуває проблема отримання відповідних знань та навичок у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Оскільки специфіка підготовки у цій сфері потребує додаткових специфічних знань та вмінь. За невеликий проміжок часу дуже складно підготувати справжнього фахівця, що відповідає вимогам, які висуваються до поліцейського, особливо у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

З метою вдосконалення системи підготовки фахівців для підрозділів поліції (у т.ч. патрульних) та підвищення якості цієї підготовки, вважаємо, що варто розробити та затвердити нові положення про: заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання; організацію навчального процесу; про заочну та дистанційну форми навчання поліцейських тощо.

Важливою умовою досягнення високого рівня професіоналізму є також формування у патрульних позитивної мотивації щодо реалізації себе за обраною професією. Як правило, на початку навчання курсанти здебільшого позитивно ставляться до майбутньої професії. Однак у міру глибшого входження у професію зростає невпевненість у правильності зробленого професійного вибору. Очевидно, початкова позитивна мотивація майбутнього патрульного поліцейського недостатньо закріплюється в практичних підрозділах. У цьому контексті важливе місце займає спеціальна підготовка патрульних до дій в екстремальних умовах. Така підготовка повинна бути систематичною і проводитися протягом усієї службової діяльності. Одним із найважливіших завдань, на нашу думку, також є формування та підтримання на достатньому рівні практичної готовності працівників підрозділів патрульної поліції до забезпечення ним власної безпеки та безпеки громадян.

Необхідно зазначити, що питання підготовки та навчання поліцейських (до яких також слід відносити й працівників патрульної поліції) закріплені безпосередньо у Законі України «Про Національну поліцію» (далі – Закон). Так, відповідно до ст. 72 Закону, професійне навчання поліцейських складається з первинної професійної підготовки, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки. Відповідно до ст. 73 Закону поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за відповідними навчальними програмами (планами), затвердженими МВС України [5].

Однак, слід зауважити, що на сьогодні відсутній заклад освіти, який би безпосередньо здійснював підготовку майбутніх працівників патрульної поліції саме у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Кваліфікована підготовка фахівців для цих підрозділів має бути зумовлена формуванням у курсантів таких якостей, як організованість, висока моральність, вміння самостійно діяти у складних умовах, що вимагає здійснення комплексу виховних заходів на всіх напрямах навчального процесу: у навчально-методичній, індивідуально-виховній роботі, психологічному та інформаційно-пропагандистському забезпеченні, культурній, просвітницькій та соціальній роботі.

Тому, на нашу думку, з метою вдосконалення системи підготовки фахівців для патрульної поліції та підвищення якості цієї підготовки необхідною умовою досягнення високого рівня їх професіоналізму має бути створення такого закладу освіти або структурного підрозділу (наприклад, факультету). Зазначений підрозділ має здійснювати професіональну підготовку фахівців для підрозділів патрульної поліції саме у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

На підставі вищезазначеного, можна зробити висновок, що на сьогодні особливого значення в умовах воєнного стану набуває проблема підготовки працівників патрульної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Вважаємо, що саме завдяки вищезапропонованим пропозиціям можна буде

досягти високого рівня професіоналізму майбутніх працівників патрульної поліції України.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2 (дата звернення: 09.04.2025).
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text (дата звернення: 09.04.2025).
3. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 14.01.2025 р. № 26/2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26/2025#Text (дата звернення: 09.04.2025).
4. Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» : Закон України від 15.01.2025 р. № 4220-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4220-20#Text (дата звернення: 09.04.2025).
5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 09.04.2025).

Віталій КОЛОКОЛОВ,
викладач кафедри фізичної підготовки Національного університету цивільного захисту України

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВИТРИВАЛОСТІ У КУРСАНТІВ ПЕРШИХ КУРСІВ ВНЗ З ОСОБЛИВИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Для розвитку загальної витривалості використовуються вправи великої тривалості при помірній їх інтенсивності, різні рухливі та спортивні ігри, а також будь-які інші багаторазово виконувані вправи. Загальна вимога полягає в тому, що всі ці навантаження повинні збільшувати частоту серцевих скорочень (ЧСС) не менш, ніж до 130 – 140 уд. / хв. Менше значення ЧСС не викликає в організмі ефективних пристосувальних реакцій, не сприяє підвищенню ударного обсягу серця і споживання кисню [4].

Чим нижче інтенсивність роботи, тим довше вона може виконуватися. Тому тривалі навантаження із помірною інтенсивністю є основним засобом розвитку загальної витривалості. Їх цінність у тому, що вони сприяють

підвищенню ефективності найбільш продуктивного аеробного (кисневого) механізму утворення енергії.

Рівень працездатності м'язів при тривалій роботі обумовлений швидкістю надходження до них атмосферного кисню і активністю окисних процесів. Доставка ж кисню до м'язів залежить від продуктивності дихальної, серцево-судинної та інших систем організму [1; 2; 4].

Для розвитку спеціальної витривалості потрібні тренувальні навантаження із урахуванням виду витривалості і відповідної інтенсивності, тривалості тренувальних навантажень, а також інтервалів відпочинку.

Для розвитку різних видів витривалості використовуються такі методи тренування: метод тривалої безперервної і рівномірної вправи помірної інтенсивності; метод тривалої безперервної змінної вправи; метод інтервального тренування; метод кругового тренування [1; 2; 3].

Загальна витривалість є базою для розвитку різних видів спеціальної витривалості. Високі показники в бігу на довгі дистанції можуть сполучатися із низькими показниками силової витривалості (невмінням підтягуватися на перекладині). Однак загальна витривалість опосередковано сприяє більше швидкому відновленню енергетичних потенціалів, витрачених на силові вправи тощо. Тим самим вона дозволяє дати в одному занятті більший обсяг силових, швидкісних навантажень і на цій основі підвищувати рівень силової та швидкісної витривалості [5].

Нами було проведено дослідження розвитку загальної витривалості курсантів перших курсів університету під час бігу на середні дистанції у річному циклі навчання, що визначалися за результатами вправ: біг на 600 м, біг на 1000 м, біг на 3000 м, біг 6 хв та 12 хв, вис на зігнутих руках.

Дослідження проводилося на базі спортивно-оздоровчого комплексу Національного університету цивільного захисту України. В ньому взяли участь 30 курсантів першого курсу, які не мають спортивних розрядів.

Мета дослідження полягала у дослідженні зміни загальної витривалості під час бігу на середні дистанції у річному циклі навчання та на підставі отриманих результатів визначити динаміку росту загальної витривалості.

Аналіз показників порівняння результатів розвитку витривалості курсантів перших курсів університету свідчить про те, що середній рівень дещо нижчий за встановленні контрольними нормативами першого курсу.

Тому для підвищення рівня розвитку витривалості досліджувані виконували комплекс вправ, який включав: ранкова гігієнічна гімнастика, тричі на тиждень кросові пробіжки від 5 км до 8 км; інтервальне тренування, перемінний біг на відрізках 400 – 1000 м через відповідний відрізок часу, виконували вправи з набивними м’ячами, загальнорозвиваючі вправи, бігові вправи. У вихідні дні для всебічного розвитку та переключення на інший вид навантажень першокурсники з дослідної групи грали близько 50 хв у баскетбол.

Повторний порівняльний аналіз дослідження свідчить проте, що результати в бігу на 600 м і 1000 м відповідають встановленим контрольним нормативам. Що стосується результатів в бігу на 3000 м, бігу на 6 хв і 12 хв та результату вису на зігнутих руках, то отримані результати виявилися нижче встановлених нормативів.

Порівняння показників повторного дослідження із початковими результатами дослідження свідчить про те, що результати достовірно збільшилися в бігу на 600 м, 1000 м та в бігу на 6 хв.

Що стосується результатів в бігу на 3000 м, бігу на 12 хв та вису на зігнутих руках, то вони змінились не істотно.

Аналіз засобів тренування показав, що першокурсники виконували достатньо об’ємну роботу, тому не зрозуміло слабке пробігання дистанції 3000 м та 12-ти хвилинного бігу.

Зведені результати порівняння рівня розвитку витривалості у першокурсників представленні в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівня розвитку витривалості у першокурсників

Тести	Показники				
	$\overline{X}_1 \pm m_1$	$\overline{X}_2 \pm m_2$	$P_{\Delta x}$	t	p
600 м (с)	114,3 ± 0,58	109,3 ± 0,81	4.37%	5,0	< 0,05
1000 м (с)	220,2 ± 4,88	201,0 ± 1,81	8.72%	3,6	< 0,05
3000 м (с)	779,8 ± 24,5	754,8 ± 20,37	3.21%	0,8	> 0,05
Біг6хв (м)	1354,8 ±	1384,4 ± 5,41	2.18%	4,5	< 0,05
Біг12хв (м)	2827,4 ±	2852,8 ±	0.90%	1,0	> 0,05
Вис на зігнутих	12,0 ± 1,52	15,4 ± 2,38	28.33%	1,2	> 0,05

Аналіз показників рівня витривалості доводить, що у показниках спеціальної витривалості спостерігаються кількісні та якісні зміни, тобто вірогідність відмінностей достовірна ($p < 0,05$), але не дивлячись на декілька менший внесок загальної витривалості безпосередньо в спортивний результат, її рівень визначає здібність до виконання значних обсягів засобів розвитку спеціальної витривалості, а це, в свою чергу, вимагає необхідності досягнення високого рівня загальної витривалості під час бігу на середні дистанції.

Перспективи подальших досліджень полягають у доборі засобів для підвищення рівня розвитку загальної витривалості здобувачів вищої освіти перших курсів університету під час бігу на середні дистанції у річному циклі навчання. Цей показник може і є менш значущим фактором для досягнення високого спортивного результату під час бігу на середні дистанції, чим рівень спеціальної витривалості, але без досягнення значущих результатів неможливе вдосконалення в цьому виді легкої атлетики.

Список використаних джерел

1. Ахметов Р. Ф., Максименко Г. М., Кутек Т. Б. Легка атлетика : підручник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 340 с.
2. Іващенко В. П., Безкоптльний О. П. Теорія і методика фізичного виховання : підручник. Ч. І. Черкаси : Вид-во ЦНТІ, 2005. 420 с.
3. Корнієнко О., Петрачков О., Шемчук В. Легка атлетика та прискорене пересування : навч. посіб. Київ : Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, 2023. 224 с.
4. Краснокутський М. І., Артьомов В. А., Колоколов В. О. Загальна фізична підготовка працівників МНС України : навч.-метод. посіб. Харків : АЦЗУ, 2005. 223 с.

5. Семенов А. А., Осадченко Т. М., Маєвський М. І., Ільченко С. С. Легка атлетика з методикою викладання : навч. посіб. Умань : ВПЦ «Візаві», 2014. 206 с.

Тетяна КОЛОМОЄЦЬ,
декан юридичного факультету
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Запит держави на фахівців для сектору безпеки і оборони, спроможних здійснювати професійну діяльність як в умовах правового режиму воєнного стану, так і повоєнної відбудови у контексті інтенсивної справ праці із зарубіжними колегами, інтеграції у європейський та світовий професійний простір, з об'єктивністю вимагає зосередження уваги у процесі підготовки (підвищення кваліфікації) таких фахівців на формуванні (вдосконаленні) їх іншомовних компетентностей. З огляду на те, що професійна діяльність в умовах сьогодення та найближчої й подальшої перспективи таких фахівців нерозривно пов'язана із роботою з актами міжнародного права, зарубіжного законодавства (насамперед мовою оригінала), узагальненнями практики їх застосування, із різного роду безпосередньою комунікацією з іноземними колегами, в т.ч. й під час різних форм реальної співпраці, що безпосередньо впливає на рівень продуктивності останньої, важливо сформувати у таких фахівців релевантний реальним запитам рівень перекладацьких їх компетентностней (усний, письмовий переклад). З огляду на це пропонується в освітньому процесі при підготовці фахівців для сектору безпеки та оборони у закладах вищої освіти зі

специфічними умовами навчання (щоправда, такий підхід варто поширювати на всіх заклади вищої освіти) приділяти увагу не тільки загальним підходам формування (вдосконалення) їх іншомовної підготовки, а й окрему увагу приділяти формуванню (вдосконаленню) саме перекладацьких компетентностей як складової частини іншомовної підготовки. Підтвердженням цьому може слугувати результат аналізу нормативно-правових актів, які фіксують загальні, спеціальні компетентності та результати навчання фахівців для зазначеного сектору, а також вимоги для їх допуску до професійної діяльності. Так, наприклад, Стандарти вищої освіти для обох (першого та другого) рівнів для спеціальності «Правоохоронна діяльність» передбачають в якості ЗК «здатність спілкуватися іноземною мовою», РН «розробку текстів, документів з професійної діяльності, вільне спілкування іноземними мовами», «спілкування англійською мовою усно і письмово з професійних та наукових питань правоохоронної діяльності на рівні В2 (відповідно до європейської шкали рівнів)» [1], а Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» до переліку осіб, які зобов'язані володіти англійською мовою, включає: «… військовослужбовців офіцерського, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України; поліцейських середнього і вищого складу Національної поліції України, посад начальницького складу інших правоохоронних органів, посад начальницького складу служби цивільного захисту, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, прокурорів; співробітників у податкових та митних органах, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України» (ст. 3) [2], уточнюючи й вимоги щодо рівня їх іншомовної спроможності, які розробляються, з урахуванням шкали рекомендацій CEFR та STANAG 6001 (ст.4). Все це вимагає корегування змісту освітніх програм з підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони, з урахуванням потреби у них формування всього комплексу (в т.ч. й перекладацьких) компетентностей як складової частини іншомовної підготовки

(а можна навіть вести мову і про «мовну стійкість») для професійної діяльності в реальних умовах та з акцентом на перспективу.

Практичне вирішення відповідного завдання вбачається у доцільності впровадження в освітній процес у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, поряд із дисциплінами «Іноземна мова професійного спрямування» (інші аналоги) на першому (бакалаврському) рівні та «Професійно орієнтованого практикуму іноземною мовою» (інші аналоги) на другому (магістерському) рівні, які зорієнтовані на формування насамперед загальних компетентностей іншомовного спрямування, й освітніх компонентів із цільовим спрямуванням на формування (вдосконалення) саме перекладацьких компетентностей професійного спрямування. Таким компонентом може бути навчальна дисципліна «Юридичний переклад» (інший аналог назви) для здобувачів старших курсів першого (бакалаврського) або ж другого (магістерського) рівнів, оскільки необхідним є сформований «загальний іншомовний базис підготовки», а також базові фахові знання та компетентності. З огляду на специфіку юридичного перекладу, його багатоаспектність, завдяки поєднанню правової, лінгвістичної, політичної й культурної складових, що й слугує підставою для експертних висновків про те, що перекладач має бути «одночасно і філологом, і правником» (фахівцем сектору безпеки та оборони) [3, с. 28], та суто практичну (що обумовлює й відповідний розподіл видів аудиторних занять в загальному обсязі годин навчального навантаження) спрямованість (у розрізі особливостей усного (синхронного), письмового та інших видів перекладу), її змістовне наповнення має охопити «… все розмаїття юридичних текстів як жанру офіційно-ділового стилю, із акцентом на лексичні (терміни, фразеологізми, архаїзми тощо), граматичні (часові форми, безособові речення, синтаксична структура тощо) особливості, специфіку усного, аудіовізуального перекладу, вимоги до особи, яка здійснює переклад, зосередити увагу на нюансах перекладу у різних складових системи права, правової системи, особливо, з урахуванням своєрідності правових систем світу, національного характеру законодавства країн світу, наявності стандартизованих міжнародно-правових та

європейських правових приписів тощо» [3, с. 26-27], нюансів професійної діяльності різних суб'єктів сектору безпеки та оборони, різновидів такої діяльності. Не менш важливим є кадрове забезпечення викладання відповідної дисципліни, з огляду на його спроможність формувати (вдосконалювати) перекладацькі компетентності здобувачів у поєднанні всіх їх елементів – мотиваційного, цільового, орієнтаційного, функціонального, контрольного, оцінного (оціночного). Забезпечити це можливо завдяки використанню «міксованого» кадрового супроводу викладання відповідної навчальної дисципліни за рахунок одночасного залучення викладача-філолога («мовна» частина змісту дисципліни) і викладача-правника («фахова» складова), тобто т.зв. «бінарної моделі кадрового супроводу», із орієнтацією її на формування (вдосконалення) компетентностей як загальномовних (іншомовних), так і безпосередньо фахових. Важливою для забезпечення результативності викладання відповідної дисципліни є вимога наявності у «основного кадрового складу» (викладачів) відповідного досвіду практичної роботи, а також активне залучення до освітнього процесу «факультативного елементу кадрового супроводу» - експертів галузі (практичних співробітників сектору безпеки та оборони із досвідом перекладацької роботи) як вітчизняних, так і зарубіжних (з огляду на те, що вони є носіями іноземної професійної мови). Релевантність запитам сучасної та перспективної професійної діяльності кадрового забезпечення, змістовного наповнення та методичного супроводу викладання відповідної навчальної дисципліни у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання сприятиме підготовці іншомовноспроможних (у т.ч. й в аспекті перекладацьких компетентностей) й навіть іншомовностійких фахівців для сектору безпеки та оборони.

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 26 Цивільна безпека, спеціальність Правоохоронна діяльність: URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/28.05.2024/262-Pravookhor.Diyaln-bak.769.V%C3%ADd.28.05.24.pdf ; Стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень вищої освіти, галузь знань 26 Цивільна безпека,

спеціальність Правоохоронна діяльність: URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2022/Standarty.Vyshchoyi.Osvity/Zatverdzheni.Standarty/01/31/262-Pravookhor.diyaln-mag.31.01.22.pdf
2. Про застосування англійської мови в Україні: Закон України від 04.06.2024 р. № 3760-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2024. № 38. Ст.243. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text
3. Коломоєць Т. О. Навчальна дисципліна «Юридичний переклад» як складова процесу формування (вдосконалення) іншомовної компетентності студентів-правників у правничих школах України (частина друга, продовження). Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 2. С. 25-30. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/3. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2025/5.pdf

Тетяна КОНОНЕНКО,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор

ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Україна – невід'ємна частина європейської цивілізації, фундаментальними цінностями якої є пріоритет особистості, верховенство права та демократія. Цьому повинна відповідати й правоохоронна система з домінантою морально-етичних стандартів. Суспільство і держава делегують поліцейському не тільки правові, але й морально-етичні підстави для діяльності та використання владних повноважень, що накладає відповідальність за дотримання законності.

Закон України «Про Національну поліцію» [1] встановлює такі принципи діяльності: верховенство права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість і прозорість; політична нейтральність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; безперервність. Поліцейський повинен: демонструвати високий рівень свідомості; бути об'єктивним і незалежним; служити чесно, бути принциповим і безкорисливим; бути дисциплінованим на службі та в побуті; являти мужність, відданість у боротьбі зі злочинністю, турбуватися про

професійну честь і репутацію; неухильно дотримуватись антикорупційного законодавства; поважати та не порушувати права та свободи людини; поважати гідність людини, бути готовим у будь-який час надати допомогу; стійко переносити всі труднощі й обмеження, пов’язані зі службою, постійно підвищувати свій професійний і культурний рівень. Важливим критерієм його професіоналізму є поєднання правової та морально-етичної свідомості, доброчесність, що обумовлює міцний авторитет і високий рівень довіри з боку населення. Йдеться про гуманістичний тип особистості з принциповою громадянською позицією, повагу до прав і свобод людини, нетерпимість до приниження її честі та гідності, дискримінації за будь-якими ознаками, формування культури демократії. Саме така особистість, що будує власну життєдіяльність відповідно до категоричного імперативу, виявляється здатною легітимізувати право як безумовну цінність.

Поняття доброчесності включає теоретичні настанови та практичні дії, які обумовлені дотриманням високих морально-етичних стандартів. Воно охоплює й особисту, й соціальну сферу життя. Це позитивна морально-етична якість, зумовлена свідомістю та волею особистості, яка є стійкою характеристикою способу життя та вчинків, готовність і здатність свідомо орієнтуватися в своїх діях на принципи справедливості та відповідальності, зберігати особисту гідність і не порушувати гідності інших. У психологічному розумінні доброчесність означає цілісність особистості, сумісність цінностей, компетенцій, мотивацій. У професійній діяльності – чесність, принциповість, непідкупність, сумлінне ставлення до виконання службових обов’язків, критичне відношення до проявів корупції [2].

Доброчесність є основою професійної підготовки поліцейського, ціннісно-смисловим орієнтиром, оскільки обов’язковими складовими його професійної компетентності виступають: ставлення до людини, її прав і свобод як до найвищої цінності; розуміння соціальної спрямованості професії; домінанта справедливості, законності, відповідальності перед суспільством і державою.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
2. НАЗК. Доброчесність та запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/ofis-rozbudovy-dobrochesnosti/

Юрій КОПИСТИНСЬКИЙ,
начальник докторантури-ад'юнктури
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат технічних наук, полковник служби цивільного захисту
Тетяна СКИБА,
ад'юнкт денної форми здобуття освіти
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
капітан служби цивільного захисту

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Згідно з Указом Президента України № 64/2022, воєнний стан в Україні запроваджено з 24 лютого 2022 року. Таке рішення ухвалено у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до українського законодавства [1].

Воєнний стан суттєво вплинув на всі сфери суспільного життя, зокрема й на вищу освіту. Особливої уваги потребує організація освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, таких як Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (ЛДУБЖД), де здобувачі не лише опановують наукові дисципліни, а й проходять спеціальну підготовку у сфері цивільного захисту, пожежної безпеки та інших.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності – це заклад вищої освіти, який здійснює підготовку не лише курсантів, студентів, а також докторів філософії за спеціальностями: «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»,

«Філологія», «Менеджмент», «Екологія», «Комп'ютерні науки», «Пожежна безпека» та «Цивільна безпека» [2].

З початку повномасштабного вторгнення, в Університеті було впроваджено ряд заходів для повноцінного навчання, серед яких: дистанційне навчання, організація практичних занять, тренінгів, круглих столів та конференцій з різних напрямів, навчання з тактичної медицини, міжнародне співробітництво та академічна мобільність з метою обміну досвідом.

Підготовка фахівців з вищою освітою в ад'юнктурах (аспірантурах) та докторантурах ЗВО (НУ) ЦЗ здійснюється: – за рахунок видатків Державного бюджету України, передбачених для ДСНС на підготовку кадрів; – за рахунок коштів юридичних та фізичних осіб на умовах контракту [3].

Також для об'єднання результатів досліджень безпекового напряму, як одного з найважливіших в Україні, організовано роботу над створенням збірника наукових праць «Безпека України»/«Safety of Ukraine».

У Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, також, видаються збірники наукових праць, де можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень, а саме: «Пожежна безпека», «Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності», «Львівський філологічний часопис», «Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Педагогіка і психологія», «Публічне управління та соціальна робота» [4].

Згідно затвердженого Положення, дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях [5].

Тому з метою актуалізації до сучасних реалій війни, теми дисертацій здобувачів ступеня доктора філософії чи доктора наук обираються відповідно до сучасних затверджених вимог [6]. Адже інноваційні рішення та практичне

впровадження результатів дисертаційних досліджень допоможе вирішити конкретні завдання у підвищенні безпеки нашої держави.

Незважаючи на труднощі з організацією міжнародних мобільностей, ад'юнкти та аспіранти взяли участь у низці міжнародних заходів у Німеччині, Литві та Польщі, де обговорювались питання наукових стажувань, технологічних інновацій, та екологічних досліджень [7].

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, як заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання, демонструє високий рівень адаптації до умов воєнного стану. Водночас, для забезпечення сталого розвитку наукового потенціалу України необхідне системне реформування підходів до підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти з урахуванням нових безпекових реалій.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text .
2. Спеціальності ад'юнктури. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. URL: https://ldubgd.edu.ua/content/specialnosti-adyunkturi.
3. Про затвердження Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) цивільного захисту : наказ МВС України від 20.02.2017 р. № 141 : станом на 28 січ. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0354-17#Text.
4. Попович В. В., Коваль Н. Я., Копистинський Ю. О. Особливості підготовки ад'юнктів та аспірантів у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності в умовах війни. Підготовка дисертацій в умовах воєнного стану: актуальні питання та шляхи їх вирішення : Міжнар. наук.-практ. конф. / Науково-дослідний інститут публічного права, 28 верес. 2024 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 116-119. URL: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi80/0060459.pdf#page=116
5. Положення про організацію освітнього процесу у докторантурі, ад'юнктурі львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. URL: https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_u_doktoranturi_adyunkturi_ldu_bzhd.pdf.
6. Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки: наказ МВС України від 21.06.2024 р. № 326.

7. Попович В. В., Копистинський Ю. О., Беседа А. В. Міжнародна академічна мобільність ад'юнктів та аспірантів Львівського державного університету безпеки життєдіяльності в умовах війни. Третій рівень освіти в Україні: становлення та тенденції. 2023. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-331-9-53.

Марта КОПИТКО,
завідувач кафедри менеджменту та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ,
доктор економічних наук, професор

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Освіта стала одним із ключових завдань серед 17 цілей сталого розвитку. На думку представників Організації Об'єднаних Націй (ООН), якісна освіта є основою покращення життя людей і сталого розвитку. Загальний доступ до освіти також має значний вплив на якість життя та означає пошук інноваційних рішень найбільших проблем сучасного світу. Рівень освіти зростає, і з кожним десятиліттям видно прогрес.

Консенсус щодо змін, що відбуваються в навколишньому середовищі, або краще їх розуміння стає можливим за наявності відповідного рівня освіти. Дискусії щодо розробки навчальних програм екологічної освіти тривають з початку 1970-х років і виявилися одним із найбільших викликів, з якими стикається міжнародна спільнота. Освіта для сталого розвитку – це процес, який дозволяє людям зрозуміти взаємозалежність усього життя на планеті та наслідки, які їхні дії та рішення можуть мати для ресурсів, навколишнього середовища та глобальної спільноти як сьогодні, так і в майбутньому. Цей процес підвищує обізнаність людей про економічні, політичні, соціальні та культурні фактори, які підтримують або перешкоджають сталому розвитку. Це також розвиває обізнаність людей, компетенцію, ставлення та цінності, що дозволяє їм ефективно брати участь у сталому розвитку на місцевому, національному та

міжнародному рівнях. Освіта забезпечує більш справедливе та стійке майбутнє. Це також дозволяє людям інтегруватися.

Освіта для сталого розвитку дозволяє кожному отримати знання, навички, ставлення та цінності, необхідні для формування сталого майбутнього. Це також означає інтеграцію ключових питань сталого розвитку у викладання та навчання, наприклад, про зміну клімату, способи зменшення ризику катастроф, біорізноманіття, можливості для зменшення бідності та впровадження сталого споживання. Це також вимагає методів викладання та навчання за участю, які мотивують і дозволяють учням змінити свою поведінку та діяти в напрямку сталого розвитку. Освіта постійно сприяє розвитку таких навичок, як критичне мислення, уявлення про майбутні сценарії та спільне прийняття рішень. Експерти ЮНЕСКО визначають освіту для сталого розвитку як рівнодоступну на всіх рівнях і в усіх соціальних контекстах (сім'я, школа, робота, місцева громада). Вони також зазначають, що це формує громадянську відповідальність і сприяє розвитку демократії, інформуючи людей про їхні права та обов'язки. Це освіта, яка базується на принципі навчання впродовж життя та підтримує збалансований розвиток особистості. Таким чином, освіта для сталого розвитку виходить далеко за рамки екологічної освіти; вона також включає питання прав людини. Це дає можливість навчитися вирішувати конфлікти, розуміти економіку, культуру та мистецтво.

Зараз когнітивні ресурси є рушієм розвитку у світі і все більше замінять матеріальні ресурси. Тому значення інтелектуального потенціалу вищої освіти як цінності зростатиме й надалі. Крім того, внаслідок інновацій та постійного технологічного прогресу економіка все більше потребуватиме специфічних професійних компетенцій молодих людей, набутих на високому рівні під час навчання. Ці першочергові виклики є новими завданнями, з якими мають зіткнутися університети. Тому програма, яка реалізується в рамках спеціальності, повинна містити міцні базові знання, щоб забезпечити високий загальний інтелектуальний рівень випускника, і бути достатньо широкою, щоб дати йому можливість для ефективної самореалізації при виборі різноманітних

професійних шляхів. Тому сучасна вища освіта не може існувати без екологічної та здоров'язбережувальної освіти – необхідної і навіть незамінної у навчально-виховному процесі на кожному етапі, у тому числі й на рівні університету. Його метою є підготовка до дотримання та впровадження принципів сталого розвитку.

Вища освіта має виконувати специфічні функції для суспільства в рамках досягнення цілей сталого розвитку, такі як:

– ініціювання економічного розвитку;

– розробка та впровадження інноваційних, екологічно чистих технологій виробництва;

– проведення досліджень у сфері охорони навколишнього середовища, – моніторинг стану довкілля;

– поширення наукових досягнень [1].

Сучасний час характеризується значним ступенем стиснення часу і простору. Розвиток ІТ-інфраструктури, об'єднаної в різноманітні мережі та комунікації, сприяє частому переміщенню людей у пошуках нової роботи та більш зручного місця проживання. Мультикультуралізм передбачає спілкування з людьми з різними звичаями та способами мислення про світ та інших. Гібридизація соціальної поведінки породжує нову якість, допомагаючи людям зрозуміти один одного.

З ідеї сталого розвитку можна вивести цінності, реалізація яких на рівні суспільного життя не тільки розуміється, але й приймається різними національностями. До таких глобальних цінностей належать захист навколишнього середовища, зусилля щодо досягнення соціальної згуртованості, почуття справедливості та раціональне управління природними ресурсами з урахуванням очікувань майбутніх поколінь. Сюди входять також усі ініціативи дипломатичного та економічного характеру, спрямовані на збереження миру у світі, що є особливо складним у нестабільний нинішній час. Ці типи концепцій, з універсалістським фокусом, підходять до повсякденних проблем глобально та колективно.

Список використаних джерел

1. Копитко М. І. Сучасні концепції управління та економічного розвитку: курс лекцій. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 232 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3910

Ігор КОПОТУН,
головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

СТРАТЕГІЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

25 березня 2021 року Президент України своїм Указом №121/2021 затвердив рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію воєнної безпеки України». Отже, один із головних документів системи планування у сфері національної безпеки і оборони введено в дію. Про завдання та цілі, які окреслені у Стратегії.

Слід нагадати, що основним документом довгострокового планування у сфері національної безпеки є Стратегія національної безпеки України, яка була введена в дію Указом Президента України №392/2020 14 вересня 2020 року.

Саме в цьому стратегічному документі визначені основні напрями державної політики у сфері національної безпеки. Цим же Указом були визначені часові межі щодо підготовки Стратегії воєнної безпеки України.

Стратегія воєнної безпеки України, після схвалення Радою національної безпеки і оборони України 25 березня цього року відповідним Указом Президента, введена в дію.

Стратегія передбачає досягнення семи цілей (очікуваних результатів) реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, якими визначені.

У Стратегії чітко прописано, що захист суверенітету і територіальної цілісності України базується на принципі всеохоплюючої оборони.

Так, головною метою Стратегії воєнної безпеки України є завчасно підготовлена та всебічно забезпечена всеохоплююча оборона України на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що забезпечує воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність держави, сприяє інтеграції України в євроатлантичний безпековий простір та набуттю членства в НАТО, передбачає активну участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Що ж таке всеохоплююча оборона України? Слід згадати, що термін «оборона України» визначений Законом України «Про оборону України» як система політичних, економічних, соціальних, воєнних, інформаційних та інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захисту у разі збройної агресії. Всеохоплюючою є оборона держави, яка має такі головні ознаки та передбачає:

- *просторовість* – превентивні дії та стійкий опір агресору у всіх доменах ведення бойових дій (на суші, на морі та в повітрі, в кіберпросторі та в інформаційному просторі);
- *інклюзивність* – використання для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо);
- *багатогранність* – застосування всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права.

Декілька слів про засади, на яких ґрунтується всеохоплююча оборона.

Стримування передбачає готовність сил оборони, національної економіки, населення та всієї держави до відсічі збройній агресії, нарощування спроможностей системи протиповітряної оборони, створення цілісної системи територіальної оборони, вжиття превентивних заходів щодо протидії воєнним загрозам, досягнення та підтримання спроможностей завдати противнику неприйнятних політичних, економічних, воєнних та інших втрат, з огляду на які він буде змушений відмовитися від ескалації або припинити збройну агресію проти України.

Стійкість під час всеохоплюючої оборони України досягається здатністю системи управління державою, сил оборони, національної економіки, інфраструктури та суспільства швидко відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння в наданні відсічі і стримування збройної агресії проти України, підтриманням спроможностей до здійснення стратегічного розгортання, територіальної оборони України, руху опору, ведення операцій (бойових, спеціальних, стабілізаційних дій), налагодженням надійних каналів комунікації з населенням та підтриманням його життєдіяльності.

Взаємодія у процесі всеохоплюючої оборони України вимагає координації заходів, що здійснюються в державі під час підготовки до збройного захисту та захисту в разі збройної агресії або збройного конфлікту проти України, під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій, із заходами, що вживаються для підтримки України інституціями Європейського Союзу, Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та їхніми державами-членами, іншими державами та міжнародними організаціями.

Іншими словами, всеохоплююча оборона передбачає залучення всього потенціалу держави та суспільства на всій території з використанням усіх наявних сил і засобів.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України: Указ Президента України від 21.03.2021 р. № 121/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text
2. Руснак І. С. Воєнна безпека України у світлі реформування сектора безпеки і оборони. Наука і оборона. 2015. № 2. С. 9–14.
3. Залужний В., Забродський М. Перспективи забезпечення воєнної кампанії 2023 року: український погляд. Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3566162-ak-zabezpeciti-voennu-kampaniu-u-2023-roci-ukrainskij-poglad.html

Руслан КОРНІЄНКО,
провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної діяльності науково-інноваційного центру Національного університету цивільного захисту України, кандидат технічних наук, старший дослідник, підполковник служби цивільного захисту

МІСЦЕ НАУКОВИХ ЛАБОРАТОРІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДСНС

Під час реорганізації Національного університету цивільного захисту України, яка відбулася на початку цього року, при формуванні його структури з метою підвищення ролі наукової складової у підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони було ухвалене рішення про створення при кожному інституті, який увійшов до складу університету, науково-дослідних / навчально-наукових лабораторій.

Так, при навчально-науковому інституті цивільного захисту була створена науково-дослідна лабораторія з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту. До кола її основних завдань належить організація та проведення пошукових і прикладних досліджень у сфері цивільного захисту; забезпечення впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес і діяльність органів публічної влади; налагодження співпраці з провідними вітчизняними та закордонними закладами вищої освіти, науково-дослідними установами, а також науково-виробничими об’єднаннями та підприємствами усіх форм власності; підготовка проєктів для участі у всеукраїнських та міжнародних грантах, створення тимчасових творчих колективів, до складу яких можуть включатися працівники органів публічної влади й установ (незалежно від форм власності) і фізичні особи з метою підвищення ефективності наукових досліджень. Лабораторія забезпечує видання збірника наукових праць «Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління», що включений до категорії Б.

До складу навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил було включено науково-дослідну лабораторію радіаційного, хімічного, біологічного захисту та аналізу загроз. Основні напрямки її діяльності

спрямовані на вирішення нагальних наукових проблем із забезпечення захисту населення та об’єктів критичної інфраструктури від негативних наслідків військової агресії російської федерації в Україні. Основним науковим напрямком за яким проводяться дослідження є підвищення ефективності ліквідації аварій на об'єктах хімічної та атомної промисловості, що постраждали у наслідок ракетних атак. Серед її завдань – організація і проведення пошукових та прикладних досліджень у галузі цивільної та техногенно-екологічної безпеки; забезпечення впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес з урахуванням інтеграції до європейського науково-освітнього простору; встановлення та поглиблення співпраці з провідними навчальними, науково-дослідними установами, науково-виробничими об’єднаннями та підприємствами України і зарубіжжя тощо. На сьогодні співробітники лабораторії сумісно з представниками 22 організацій із 18 країн ЄС беруть участь у грантовому проекті «eNOVATION – розширення мережі навчальних та інноваційних центрів РХБ безпеки» у рамках програми фінансування Європейського союзу HORIZON (HORIZON-CL3-2023-DRS-01-04 – координована на міжнародному рівні мережа навчальних центрів для валідації та тестування інструментів і технологій РХБЯ-Е у разі інцидентів, з урахуванням людського фактору).

Науково-дослідна лабораторія пожежної та техногенної безпеки увійшла до складу навчально-наукового інституту пожежної безпеки. Для забезпечення проведення наукових досліджень за напрямком діяльності лабораторії вона оснащена як сучасним обладнанням, зокрема, кліматичною камерою, малогабаритною модульною вогневою піччю, тепловізорами, так і обчислювальною технікою з ліцензійним програмним забезпеченням, наприклад, FlowVision 2.5.

Навчально-науковий інститут управління та безпеки населення поєднав у своєму складі навчально-наукову лабораторію екстремальної та кризової психології. Діяльність лабораторії орієнтована на два основних напрямки – здійснення прикладних наукових досліджень у галузі екстремальної та кризової

психології та апробація і впровадження в діяльність служби психологічного забезпечення ДСНС України сучасних психотехнологій. Так, наприкінці 2024 року в рамках виконання науково-дослідної роботи лабораторією підготовлений проєкт концепції психологічної реабілітації фахівців ДСНС відповідно до Указу Президента України № 532/2021 «Про деякі заходи із забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців та ветеранів війни».

На кожну з лабораторій покладена функція залучення обдарованих здобувачів вищої освіти до участі в науково-дослідній роботі, роботі наукових гуртків, науково-комунікативних заходах і конкурсах наукових робіт, що і забезпечує підготовку фахівців для сектору безпеки і оборони на підґрунті передових наукових досягнень галузі.

Емілія КОСТИШИН,
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат історичних наук, доцент
Юлія ШЕВЦІВ,
викладач кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року та постійна загроза національній безпеці посилили потребу у фаховій освітній підготовці фахівців соціального супроводу. По-перше, в Україні питання підтримки ветеранів війни набуває особливої важливості. По-друге, призов на військову службу військовозобов’язаних та резервістів суттєво збільшив потребу в соціальному захисті як військовослужбовців, так і членів їхніх сімей − у більшості своїй непідготовлених до нових життєвих викликів, у тривалому відриві від своїх рідних, які встали на захист України. По-третє, виклики війни продемонстрували необхідність підготовки фахівців, які здатні надавати:

юридичну допомогу (консультування з питань соціального захисту, пільг, правових аспектів проходження служби та звільнення); *психологічну підтримку* (робота з психологами щодо адаптації до військової служби або повернення до цивільного життя, подолання посттравматичних розладів); *матеріальну допомогу* (підтримка в отриманні соціальних виплат, компенсацій, допомоги по інвалідності, виплат сім'ям загиблих військовослужбовців тощо); *медичне забезпечення* (організація лікування, реабілітації, санаторно-курортного оздоровлення); *професійне та освітнє сприяння* (допомога у перекваліфікації, працевлаштуванні, отриманні освіти після звільнення зі служби).

За прогнозами Міністерства у справах ветеранів України планується підготувати та працевлаштувати до 11 300 фахівців із супроводу по всій Україні, на першому етапі − до 3000 тис осіб. Таким чином, підготовка фахівців соціального супроводу для сектору безпеки та оборони є не лише актуальною, а й необхідною для забезпечення соціальної стабільності, підтримки ветеранів війни та зміцнення обороноздатності країни.

Враховуючи виклики війни, Кабінет Міністрів схвалив Стратегію формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 р. [4]. У напрямі реалізації Стратегії було затверджено Державний стандарт соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей, яким визначено зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей, показники її якості для надавачів цієї послуги усіх форм власності. Згідно з урядовими постановами №652 та №1074 [2; 3] було визначено порядок впровадження експериментального проєкту щодо помічників ветерана на база центрів ветеранського розвитку.

Мінветеранів було напрацьовано проєкти нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо забезпечення інституту фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб в системі переходу від військової служби до цивільного життя. Як наслідок, до Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» внесена професія «Фахівець із супроводу

ветеранів війни та демобілізованих осіб» (код КП 2446.2) та затверджено професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» [5], який передбачає підготовку фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, мета діяльності яких − надання ветеранам війни, демобілізованим особам та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України та іншим особам, супровід з підтримки переходу від військової служби до цивільного життя щодо можливостей, прав, гарантій, пільг, отримання публічних (електронних публічних), соціальних, освітніх, реабілітаційних, психологічних та інших послуг, зокрема з питань оформлення документів для отримання таких послуг, визначення пріоритетності потреб зазначених категорій осіб та допомога у пошуку найбільш оптимальних та ефективних інструментів їх реалізації.

У 2024 році Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 881 «Деякі питання забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя» [1], яка визначає механізм забезпечення діяльності фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Згідно нормативних документів, посаду фахівця із супроводу ветеранів зможе займати особа, яка має рівень освіти за ступенем не нижче бакалавра в галузі знань Освіта/Педагогіка, Соціальні та поведінкові науки, Право, Охорона здоров'я, Соціальна робота, Публічне управління та адміністрування, відповідно до національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій».

На сайті Мінветеранів зазначається, що професійна підготовка фахівців із супроводу може відбуватися у ЗВО, Центрах ветеранського розвитку, утворених на базі закладів вищої освіти, відповідно до типової освітньої програми підготовки та типової освітньої програми підвищення кваліфікації за напрямом «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб», розробленої та затвердженої Міністерством у справах ветеранів України.

На сьогодні в Україні вже є досвід підготовки фахівців із супроводу для сектору безпеки і оборони у ЗВО. У 2023 р. в Збройних Силах України рішенням

Головнокомандувача ЗСУ започаткували підготовку офіцерів тактичного рівня за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота у військах (силах)» на базі Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (ВІКНУ). У 2024 р. у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності започаткували Освітню програму для удосконалення підвищення кваліфікації осіб середнього та старшого начальницького складу служби цивільного захисту органів та підрозділів служби цивільного захисту за напрямом «Основи соціального захисту та соціального супроводу сімей загиблих, поранених, полонених і постраждалих працівників ДСНС під час збройної агресії російської федерації проти України», відповідно до «Методичних рекомендацій з організації соціального супроводу родин загиблих, поранених, полонених та постраждалих працівників ДСНС під час збройної агресії російської федерації проти України».

Таким чином, аналіз чинного законодавства свідчить про необхідність удосконалення нормативно-правових механізмів підготовки фахівців, врахування міжнародного досвіду та розвитку спеціалізованих освітніх програм. Зміцнення правових засад підготовки фахівців із супроводу сприятиме підвищенню ефективності соціального захисту в секторі безпеки і оборони, що, у свою чергу, позитивно вплине на боєздатність і морально-психологічний стан суспільства.

Список використаних джерел

1. Деякі питання забезпечення інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя: Постанова КМУ від 02.08.2024 р. № 881. URL: https://surl.li/vgwyzu
2. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя: Постанова КМУ від 10.10.2023 р. № 1074. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-2023-%D0%BF#Text
3. Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя: Постанова КМУ від 19.06.2023 р. №652. URL: https://surl.li/vgwyzu
4. Про схвалення Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: розпорядження КМУ від 31.12.2024 р. № 1350-р. URL: https://surl.li/byrbec

5. Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб: наказ Міністерства у справах ветеранів України від 31.12.2024 р. №508. URL: https://surl.li/tcydge

Сергій КРАВЧЕНКО,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з підготовки військ Київського інституту Національної гвардії України, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник
Сергій АБРАМОВ,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з підготовки військ Київського інституту Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОСИСТЕМ З ВИКОРИСТАННЯМ МІКРОБІОМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Військові конфлікти призводили до масштабних екологічних змін протягом усієї історії людства. Після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави екологічні та техногенні ризики перетворилися у екологічну та гуманітарну катастрофу. Ракетні, артилерійські та мінометні обстріли, активність військової техніки, відходи з боєприпасів призводять до накопичення металів у ґрунтах, виділення токсичних речовин у ґрунт і воду та, як наслідок, до руйнування агроценозів. Стійке забруднення металами становить серйозну загрозу для всіх форм життя в навколишньому середовищі через їхню токсичну дію. Ці метали є дуже реакційноздатними в низьких концентраціях і можуть накопичуватися в харчових ланцюгах, викликаючи серйозні проблеми для здоров'я населення [1]. У таких умовах біобезпека, зокрема, передбачає заходи з безпечної утилізації та знешкодження відходів, а також моніторинг наявності небезпечних речовин у навколишньому середовищі, а розроблення іноваційних методів та технологій, що дозволять подолати наслідки забруднення через військові дії, є актуальним завданням науки та промисловості.

Метод механічної рекультивації ґрунтів, який пов’язаний з розкопками, транспортуванням та подальшим ізолюванням забруднення, як і традиційні фізико-хімічні методи очищення, вимагають величезних енергетичних затрат. Альтернативним підходом є застосування біологічних методів відновлення ґрунту, забрудненого залишками знищеної військової техніки та боєприпасів. Процес біоремедіації має перевагу над іншими традиційними процесами через мінімальний вплив на навколишнє середовище та економічну ефективність. Біоремедіація являє собою процес трансформації небезпечних хімічних сполук, токсичних металів до нетоксичних чи менш токсичних речовин, в якому приймають участь різноманітні мікроорганізми – бактерії, мікроскопічні гриби, дріжджі, а також фітобактеріальні угруповання [2-4].

Дослідження показали, що перспективним кандидатом для біоремедіації середовищ забруднених нітроароматичними сполуками, які є основними компонентами вибухових речовин, є новий штам актинобактерій виду *R. Aetherivorans.* Було встановлено, що базидіоміцети *C. versicolor* та *T. Palustris* здатні метаболізувати широкий спектр сполук, включаючи тринітротолуол, хлорфеноли та сірковмісні гетероциклічні сполуки, а також піддавати біодеградації сильнодіючу отруйну речовину – іприт [2]. Роботи з *S. pasteurri* показали, що ця бактерія може ефективно іммобілізувати цинк, свинець та мідь в середовищі з додаванням сечовини. Явище біосорбції в мікроорганізмах не обмежується бактеріями, так було встановлено, що окислювально-відновлюваний потенціал грибних колоній *A. niger* здатний перетворювати біоакумульовану мідь з Cu(I) на менш токсичну Cu(II) [3].

Антропогенне і природне поширення урану створює постійну загрозу забруднення навколишнього середовища. Останніми десятиліттями випробування озброєння, що містить збіднений уран (ЗУ) і його використання у військових кампаніях, наприклад, в Іраку, на Балканах, Косово, Кувейті, призвели до поширення термодинамічно-нестійкого металевого урану в навколишньому середовищі. Будучи менш радіоактивним, збіднений уран має таку саму хемотоксичність, як і природний уран, і являє собою загрозу для

природи і життя людини. Бронебійні танкові снаряди із збідненим ураном також вироблялись в СРСР, і не можна виключити, що їх використовують або можуть використати російські війська. Біодеградація ЗУ може відбуватися через активність мікоризосферних грибів шляхом мобілізації та іммобілізації. Так, ЗУ може бути мобілізований у вигляді іонів уранила - *B. caledonica* взаємодіючи з органічними лігандами, такими як оксалати, підвищує розчинність урану і сприяє його трансформації в забруднених середовищах. Мікроорганізми, які здатні до мобілізації металів є перспективними для біоремедіації ґрунтів, оскільки метали в ґрунтах перебувають частково у водонерозчинній формі. Біоакумуляція урану може відбуватися шляхом його іммобілізації в грибній біомасі; гриби здатні накопичувати до 300-400 мг урану на 1 г сухої маси, зменшуючи його біодоступність у навколишньому середовищі. *H. Ericae* відомий своєю здатністю трансформувати металевий уран у вторинні біомінерали, що сприяє його іммобілізації. [5].

Отже, застосування нових методів біоремедіації екосистем з використанням мікробіомних консорціумів є актуальним напрямком наукових досліджень, а розробка науково-практичних рекомендацій та проведення освітньо-наукових тренінгів за темою «Відновлення екосистем з використанням мікробіомних технологій» в межах освітнього компоненту «Радіаційний, хімічний, біологічний захист підрозділів (у тому числі екологія)» є інноваційним при реалізації оновлених ОПП з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі знань К Безпека та оборона за спеціальностями, зокрема К1 Державна безпека, К6 Забезпечення військ (сил).

Список використаних джерел

1. Fashola MO, Ngole-Jeme VM, Babalola OO. Heavy Metal Pollution from Gold Mines: Environmental Effects and Bacterial Strategies for Resistance. Int J Environ Res Public Health. 2016; 13(11): 1047. doi: 10.3390/ijerph13111047.
2. Itoh N, Yoshida M, Miyamoto T, Ichinose H, Wariishi H, Tanaka H. Fungal cleavage of thioether bond found in Yperite. FEBS Lett. 1997, 28;412(2):281-284. doi: 10.1016/s0014-5793(97)00812-0.
3. Sullivan TS, Gadd GM. Chapter Three - Metal bioavailability and the soil microbiome. Advances in Agronomy, Academic Press. 2019; 155: 79-120. doi:.org/10.1016/bs.agron.2019.01.004.

4. Sun J, He X, LE Y, Al-Tohamy R, Ali SS. Potential applications of extremophilic bacteria in the bioremediation of extreme environments contaminated with heavy metals. J Environ Manage. 2024; 352:120081. doi: 10.1016/j.jenvman.2024.120081.
5. Fomina M, Hong JW, Gadd GM. Effect of depleted uranium on a soil microcosm fungal community and influence of a plant-ectomycorrhizal association. Fungal Biol. 2020; 124(5): 289-296. doi: 10.1016/j.funbio.2019.08.001.

Дмитро КРАВЧУК,
курсант 2 курсу факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ,
доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ:ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МВС З МІЖНАРОДНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Залучення у підготовці українських поліцейських міжнародної практики є важливим напрямком розвитку української правової системи. Підготовка фахівців для підрозділів Національної поліції України має відповідати найвищим світовим стандартам, що забезпечує якісне виконання службових обов'язків, дотримання прав людини та боротьбу з міжнародною злочинністю.Важливу роль у цьому процесі відіграє взаємодія Міністерства внутрішніх справ України з міжнародними громадянськими організаціями у співпраці з правоохоронними органами інших держав. Спільні навчальні програми, стажування, тренінги та консультаційна допомога сприяють професійному розвитку українських поліцейських, запровадженню новітніх методик розслідування, антикорупційних механізмів та забезпечення громадської безпеки.

Важливим напрямком міжнародної співпраці є добровільна участь закладів вищої освіти МВС у різноманітних європейських організаціях. У звіті «Education

at a Glance. OECD Indicators» у розділі «Access to education, participation and progress» вказано, що у Європейському просторі вищої освіти участь у забезпеченні та моніторингу якості вищої освіти беруть і спеціалізовані агентства, до яких належать міжнародні громадські організації[4].Однією з найвпливовіших практичних організацій у сфері міжнародного співробітництва вищих закладів МВС є Асоціація європейських коледжів.Дана асоціація функціонує як добровільне об'єднання профільних навчальних закладів поліції країн ЄС та сусідніх держав, що була створена 25 січня 1996 році у м. Брюссель, до її складу зараз входить 53 заклади освіти з країн- членів ЄС та сусідніх країн[3].Ця громадська організація виконує такі функції: координує діяльність і співпрацю щодо підготовки поліцейських у Європі; проводить дослідження та розробки у сфері поліцейської освіти; сприяє поширенню найкращих практик з підготовки поліцейських кадрів; поглиблює зв'язки між закладами освіти відповідного профілю; організовує онлайн-навчання[3].Дана організація здійснює свою роботу на добровільних засадах, основною формою роботи є проведення онлайн тренінгів, конференцій, залучення практичних фахівців з міжнародних організацій, правоохоронних органів країн партнерів та інше.Щодо нормативно-правового забезпечення, то взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна[2].Також в Законі України «Про Національну поліцію України» зазначено, що поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій, іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень поліції[2], у тому числі для підвищення існуючих механізмів підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції.При залученні міжнародної практики в навчальний процес підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції, необхідно враховувати специфіку та методи навчання в тих або інших міжнародних організаціях або навчальних установах країн партнерів у яких залучено навчальну методику. При цьому увагу варто звернути на те, що

в ряді європейських країн навчальні заклади поліції знаходяться в межах загальнодержавної системи освіти, де підготовка кадрів поліції здійснюється на підставі загальних державних стандартів професійної освіти. Як зазначає М.І.Ануфрієв, «...серед безумовних здобутків поліцейської освіти в розвинених країнах слід назвати її високу технічну оснащеність, прикладний характер навчального процесу і власне наукових досліджень, вироблення навичок і вмінь (часто доведених до автоматизму).У навчальних закладах цих країн готують фахівців з конкретних напрямів правоохоронної практики, адаптованих до реальних умов»[1, с. 133]. Тому саме варто приділяти увагу саме на специфіку навчання в тій чи іншій країні, для розуміння підходів у підготовці фахівців правоохоронних органів.

Залучення міжнародної практики у підготовку українських поліцейських є стратегічно важливим напрямком модернізації національної системи правоохоронних органів. Співпраця з міжнародними організаціями та участь в освітніх ініціативах, зокрема через Асоціацію європейських коледжів, відкриває можливості для впровадження сучасних методів підготовки, обміну досвідом та адаптації кращих європейських стандартів у сфері поліцейської освіти. Водночас необхідно враховувати національні особливості та підходи, які застосовуються в інших країнах, аби інтегрувати міжнародний досвід максимально ефективно. Це дозволить не лише підвищити рівень професіоналізму поліцейських, а й зміцнити довіру громадян до правоохоронної системи загалом.

Список використаних джерел

1. Ануфрієв М. І., Бандурка О. М., Ярмиш О. Н. Вищий заклад освіти МВС України: наук.-практ, посіб. Харків: Ун-т внутр. справ, 1999. 369 с.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19 (дата звернення: 05.04.2025)
3. Association of European Police Colleges. URL: https://www.aepc.net/mission-statement/ (дата звернення: 05.04.2025)
4. OECD (2020), Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2020_69096873-en (дата звернення: 05.04.2025)

Валерій КРАЙНОВ,
старший науковий співробітник науково-дослідного відділу розробки моделей операцій та бойових дій центру імітаційного моделювання Національного університету оборони України, кандидат технічних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Діяльність всіх ланок управління збройних сил провідних країн світу вже достатньо давно передбачає використання різноманітних систем моделювання бойових дій, застосування яких є однією з пріоритетних задач, пов'язаних із підвищенням якості підготовки військових кадрів, побудови і ефективності застосування збройних сил. В умовах оптимізації витрат на військову сферу експерти бачать, що подальше підвищення інтенсивності та ефективності підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони у закладах вищої освіти Міністерства Оборони України полягає передусім в інтелектуалізації інформаційних та організаційних процесів. Таким чином, впровадження сучасних інноваційних технологій для підвищення якості підготовки кадрів та прийняття управлінських рішень по модернізації військової освіти в системі підготовки військових фахівців має дуже актуальне значення. Тому мета цього дослідження полягає у визначенні можливих напрямків (підходів) впровадження у процес підготовки кадрів сучасних інноваційних технологій та модернізації системи військової освіти. Досягнення цієї мети диктує необхідність роботи усіх управлінських структур, пов'язаних з підготовкою воєнних кадрів та модернізацією системи військової освіти, за принципами швидкості, мобільності, інтероперабельності. Такі принципи ґрунтуються на використанні інтелектуальних технологій та систем штучного інтелекту в управлінні найбільш значимим ресурсом сучасності – інформацією, яка необхідна органам управління для прийняття оптимального рішення з метою підвищення інтенсивності та якості навчання за рахунок використання новітніх інформаційних технологій. З

цією метою застосовують різноманітні тренажери, імітатори, моделювальні навчальні системи та різноманітні системи моделювання бойових дій, використовують комп'ютерні технології навчання. В залежності від виду модельованих об'єктів і ступені участі людини у моделюванні використовують різні класи моделей: натуральні, віртуальні та конструктивного моделювання. Це потребує коригування сформованих поглядів на організацію та проведення заходів бойової та оперативної підготовки на основі ширшого впровадження інформаційних технологій, засобів автоматизації, програмно-технічних (програмних) комплексів. На сьогоднішній день одним із пріоритетних напрямків підвищення якості підготовки кадрів є використання імітаційного моделювання. Водночас, з огляду на досвід російсько-української війни, виникає необхідність розширення масштабів застосування систем комп'ютерного моделювання (СКМ) у поєднанні інноваційних методик із застосуванням традиційних форм навчання. Тому для вироблення нових підходів у сфері підготовки кадрів та модернізації системи військової освіти доцільно створювати спеціальні центри моніторингу та аналізу бойових дій. У цих центрах має акумулюватися вся інформація про результати вже проведених реальних операцій, а також командно-штабних навчань (КШН), військових ігор та експериментів з використанням СКМ, що дозволить виробляти рекомендації щодо вдосконалення методів та форм навчання, застосування сучасних комп'ютерних технологій навчання, нових комп'ютерних форм навчання (КФН) та методик у підготовки фахівців для сектору безпеки у закладах вищої освіти. Крім того, командно-штабні навчання та військові ігри стратегічного, оперативно-стратегічного та оперативного масштабу доцільно проводити переважно (близько 90 %) із застосуванням комп'ютерних технологій навчання на базі спеціалізованих навчальних центрів моделювання. Це дозволить розширити можливості СКМ з підготовки кадрів та здійснення інтелектуальної підтримки прийняття рішень особовим складом, що навчається, при виконанні поставлених завдань; інтеграції програмно-технічних засобів у рамках єдиного просторово-розподіленого середовища (єдиного інформаційного середовища),

скоротити терміни впровадження науково-методичних та системотехнічних рішень у СКМ, що вже знаходяться на озброєнні або створюються; використати ресурси даних систем при визначенні форм і способів організації спільних дій міжвидових угруповань в операціях. Забезпечення заходів оперативної підготовки має здійснюватися у суворій відповідності до сформованої концепції підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони, яка реалізована у ЗСУ. Це дозволить забезпечити проведення навчань, реальну бойову роботу та повсякденну діяльність органів військового управління (ОВУ) на розроблених програмних засобах та подальше їх спільне застосування. Математичні моделі та інформаційно-розрахункові задачі (ІРЗ), які розробляються підприємствами промисловості, перед включенням їх до складу програмного забезпечення АСУ військами (силами) та інших автоматизованих інформаційних систем (АІС), повинні проходити експертизу з якості (у тому числі, атестацію та сертифікацію) та апробацію під час проведення КШН та військових ігор за допомогою СКМ. У систему підготовки військових кадрів необхідно впроваджувати уніфіковані алгоритми практичного застосування математичних моделей та ІРЗ, що суттєво підвищить можливості органів управління, спростить освоєння та впровадження спеціального математичного та програмного забезпечення (СМПЗ) та буде відповідати зростаючим вимогам до рівня підготовки кадрів для складових сектору безпеки і оборони України, як на тактичному, так і на оперативному та стратегічному рівнях, удосконаленню навичок командирів та органів управління різного рівня. Особливу увагу необхідно приділити зниженню витрат на розвиток та впровадження СКМ. Їх створення та впровадження у практику бойової та оперативної підготовки дозволять командирам і штабам відпрацьовувати навчальні завдання із залученням мінімально необхідної кількості особового складу, техніки та коштів, формувати якісно нове інформаційно-моделююче середовище, що істотно змінить та вдосконалить форми та способи навчання посадових осіб, а також підвищить рівень злагодженості ОВУ, насамперед стратегічної та оперативно-стратегічної ланок, порівняно з існуючими можливостями використання традиційних форм

оперативної підготовки. Крім того, зниження можливо досягти шляхом укрупнення об'єктів, що моделюються, і елементів обстановки за рахунок підвищення рівня їх узагальнення.

Таким чином, розглядаючи перспективи подальшого впровадження інноваційних технологій для підвищення якості підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони держави та модернізації системи військової освіти, можна зробити висновок, що формування знань, умінь та навичок, необхідних посадовим особам для виконання управлінських функцій, сьогодні вже неможливо без впровадження у практику бойової та оперативної підготовки комп'ютерних інформаційних технологій. Підвищення інтенсивності та ефективності підготовки військових кадрів та забезпечення переходу на принципово нові методи та технології навчання за стандартами НАТО повинно розглядатися як один із найважливіших та актуальних напрямів підвищення ефективності навчального процесу. Однак для повноцінної та якісної роботи по впровадженню інноваційних технологій для підвищення якості підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони необхідно: удосконалити нормативні документи та методичні рекомендації по впровадженню інноваційних технологій; вирішити проблему розробки, впровадження та освоєння СМПЗ органів військового управління; забезпечити системний підхід для розуміння впровадження інноваційних технологій та методик у підготовку фахівців для сектору безпеки та оборони із специфічними умовами навчання для підвищення якості підготовки кадрів; застосовувати сучасні педагогічної моделі підготовки кадрів , що вимагатиме модернізації системи військової освіти.

Тетяна КРИШТАЛЬ,
професор кафедри управління у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України,
доктор економічних наук, професор
Євгеній ФІЛІППЧУК,
здобувач вищої освіти
Національного університету цивільного захисту України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ

Патріотичне виховання є одним із важливих чинників забезпечення національної безпеки України. В умовах збройної агресії рф проти України особливої актуальності набуває питання формування системного підходу до розвитку та реалізації патріотичного виховання молоді.

Науковці, І. Бех та К. Чорна, констатували, що за роки незалежності в Україні створено передумови для оновлення змісту й технологій патріотичного виховання, формування гуманістичних цінностей та громадянської позиції молоді. В центрі патріотичного виховання постала особистість людини як найвища цінність. В основу системи патріотичного виховання покладено національну ідею як консолідуючий чинник розвитку суспільства. Необхідною умовою оптимізації патріотичного виховання є дотримання системного підходу, який передбачає розгляд цілісного багаторівневого взаємозалежного відкритого процесу в його постійному розвитку і саморозвитку [1].

Патріотичне виховання, як складова національно-патріотичного виховання, має забезпечувати становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання своїх громадянських обов’язків та успадкування духовно-культурних надбань Українського народу [2].

Патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу особового складу органів і підрозділів ДСНС України [3].

Створення ефективної виховної системи патріотичного виховання курсантської молоді в ЗВО ДСНС України є одним із пріоритетних напрямів їх діяльності.

Патріотичне виховання курсантської молоді сприяє розвитку національної свідомості на основі національних цінностей, формуванню у майбутніх фахівців почуття патріотизму, поваги до законів України, соціальної активності та відповідальності за результати професійної діяльності, готовності до виконання службового обов'язку щодо захисту населення, майна, територій від

надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період, сповідуванню європейських цінностей.

Патріотичне виховання як невід'ємна складова освітнього процесу в закладах вищої освіти ДСНС являє собою системну та цілеспрямовану діяльність щодо формування в курсантської молоді патріотичної свідомості, відповідальної громадянської позиції; досягнення високої культури взаємин; готовності захищати національні інтереси, незалежність і територіальну цілісність України.

Головною метою патріотичного виховання є набуття соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури [3].

Для реалізації цієї мети у ЗВО має проводитися системна робота, яка передбачає співвідношення різних напрямів, засобів, методів і форм виховання здобувачів як у процесі навчання, так і під час виховної та соціально-гуманітарної роботи.

Так, основними завданнями патріотичного виховання курсантської молоді є [4]:

– формування правової культури, поваги до законів України, державної символіки та історичних святинь, Присяги служби цивільного захисту;

– формування духовних цінностей українського патріота – національної свідомості, любові до українського народу, його історії, рідної землі – на прикладах героїчної історії українського народу;

– забезпечення психологічної та фізичної готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності України;

– забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, людей похилого віку, турбота про людей з особливими потребами;

– виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності.

Освітній процес має включати різні аспекти патріотичного виховання. Безумовно, пріоритетна роль належить освітнім компонентам соціально-гуманітарного циклу підготовки. Доцільним є впровадження науково-педагогічними працівниками в освітній процес елементів патріотичної освіти, зокрема, вивчення історії та традицій ДСНС, використання української мови як духовного коду нації, інформування курсантів про факти героїзму, високого професіоналізму, проявлені співробітниками ДСНС, формування характерних рис патріота, патріотичної свідомості, морально-психологічної стійкості. Це сприятиме усвідомленню курсантами важливості їхнього внеску у забезпечення безпеки в Україні.

Важливою формою та обов'язковою складовою патріотичного виховання в умовах сьогодення є щоденна загальнонаціональна хвилини мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії рф проти України.

Традиційними методами патріотичного виховання є бесіди, диспути, лекції, семінари, конференції, круглі столи та ін. На нашу думку, слід надавати перевагу активним методам, адже вони ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів належать різноманітні акції на підтримку захисників України, сімей загиблих військовослужбовців, рятувальників, ситуаційно-рольові ігри, метод відкритої трибуни, соціально- психологічні тренінги, метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, аналіз моделей, стилів поведінки, прийняття рішень в умовах професійної діяльності.

Отже, патріотичне виховання курсантської молоді – це комплекс організаційних, освітніх, методичних та інформаційних заходів, спрямованих на становлення патріотизму як моральної основи активної життєвої позиції курсантської молоді.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д., Чорна К.І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Київ, 2014. 48 с.
2. Патріотичне виховання молоді як невід'ємна складова системи забезпечення національної безпеки України. Аналітична записка. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-06/patriotuzm-d0e63.pdf
3. Про затвердження Концепції патріотичного виховання особового складу органів і підрозділів ДСНС України: наказ ДСНС України від 23.06.2014 р. № 335. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0335388-14#Text
4. Зміст і організація виховної та соціально-гуманітарної роботи в підрозділах університету: методичні рекомендації з організації виховної та соціально-гуманітарної роботи / укл. Ю. М. Хуртов; за ред. А. В.Титаренка. Харків: НУЦЗУ, 2019. 129 с.

Андрій КРУШЕНИЦЬКИЙ,
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії за спеціальністю 081 Право

ІНТЕГРАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ПІДРОЗДІЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Реформування правоохоронної системи України та прагнення до європейської інтеграції вимагають суттєвого переосмислення підходів до професійної підготовки фахівців підрозділів досудового розслідування. Особливої актуальності це питання набуває в контексті імплементації міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство та правозастосовну практику. Сучасний слідчий повинен не лише досконало володіти національним законодавством, але й орієнтуватися в міжнародних нормах та стандартах здійснення досудового розслідування, що забезпечить захист прав і свобод усіх учасників кримінального провадження відповідно до загальновизнаних демократичних принципів.

Аналіз чинної системи професійної підготовки слідчих свідчить про наявність певного розриву між теоретичною підготовкою та практичними вимогами, що висуваються до фахівців у світлі інтеграції міжнародних стандартів у кримінальне процесуальне законодавство України. Зокрема, недостатня увага приділяється вивченню практики підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування в зарубіжних країнах та впровадження цього досвіду у національне законодавство. Саме тому, на нашу думку, ключовим елементом у реформуванні професійної підготовки майбутніх слідчих є вивчення досвіду зарубіжних країн у вказаному питанні, зокрема, на прикладі Сполучених Штатів Америки (далі – США).

У Сполучених Штатах Америки відсутній єдиний центральний орган, який виконував би функції національного правоохоронного органу, подібно до Міністерства внутрішніх справ чи Національної поліції в Україні. У зв’язку з цим у США також не сформована єдина система централізованої відомчої освіти для поліцейських. Водночас виняток становить Національна академія Федерального бюро розслідувань, яка є структурним підрозділом Університету Вірджинії. Цей освітній заклад займається професійною підготовкою майбутніх агентів ФБР, а також здійснює перепідготовку та підвищення кваліфікації як співробітників Бюро, так і працівників поліцейських органів США та іноземних держав [1, с.134].

Підготовка майбутніх фахівців органів досудового розслідування у США базується на активній співпраці з кваліфікованими практиками. Освітній процес передбачає не лише засвоєння положень Конституції США та основних засад американської правової системи, а й ґрунтовне вивчення судової практики на різних рівнях. Значна увага приділяється таким дисциплінам, як криміналістика, кримінологія та методика розслідування кримінальних правопорушень. Додатково впроваджуються спеціалізовані курси, розроблені з урахуванням потреб національної системи досудового розслідування. Важливою складовою підготовки є формування вмінь ефективної командної роботи. Вважається, що розслідування злочинів є найбільш результативним у межах колективної

взаємодії, де кожен учасник виконує конкретну функцію. Слухачів навчають встановлювати відносини на принципах рівноправності, взаємоповаги, чіткого розподілу обов'язків та конструктивної конкуренції. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу здійснюється як за рахунок державного бюджету, так і за підтримки приватного сектора. Освітні установи активно інтегрують новітні досягнення науки і техніки в навчальний процес, що сприяє підвищенню рівня практичної підготовки курсантів. Особливий акцент робиться на практичному моделюванні умов реального розслідування. Викладачі розробляють сценарії злочинів, організовують відтворення місць події із залученням акторів, а здобувачі освіти в умовах, максимально наближених до реальних, виконують комплексні завдання: пошук доказів, вибір тактики їх фіксації, визначення доцільності проведення експертиз, висунення версій та реалізацію слідчих і розшукових дій для встановлення особи правопорушника й розкриття злочину [2, с. 426].

Так, з метою отримання слухачами не тільки теоретичних, а й практичних навичок і умінь з відповідних питань, на території Національної академії Федерального бюро розслідувань США побудований спеціальний навчально-методичний комплекс – «навчальне містечко», що являє собою декілька невеличких вулиць з банками, магазинами, кафе, ресторанами, житловими будинками тощо. Указаний комплекс використовується для відпрацювання практичних навичок з тактики затримання злочинців в умовах, наближених до реальних, й проведення окремих слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, наприклад, огляду місця події тощо [3].

З урахуванням вищезазначеного та досвіду підготовки поліцейських в США, вважаємо за доцільне запропонувати такі шляхи вдосконалення вітчизняної системи професійної підготовки фахівців підрозділів досудового розслідування:

1. Впровадження дуальної системи освіти, коли теоретичне навчання чергується з практичними стажуваннями у слідчих підрозділах під керівництвом досвідчених менторів, як це практикується в США.

2. Розширення симуляційного навчання – створення реалістичних тренінгових центрів для відпрацювання різних сценаріїв розслідування із застосуванням сучасних технологій і методів.

3. Впровадження спеціалізованих курсів з розслідування окремих видів злочинів, таких як кіберзлочини, злочини проти дітей, економічні злочини, на основі американської практики профільної спеціалізації.

4. Розвиток міжнародної співпраці – організація спільних навчань, обмінних програм з американськими та європейськими поліцейськими академіями, залучення іноземних експертів.

5. Удосконалення навчальних програм з кримінального процесу з урахуванням міжнародних стандартів справедливого судочинства та захисту прав людини.

Таким чином, можна зробити висновок, що інтеграція міжнародних стандартів у професійну підготовку фахівців підрозділів досудового розслідування є необхідною умовою для ефективного розвитку правоохоронної системи України в контексті євроінтеграційних процесів та реформування кримінальної юстиції. Досвід США демонструє ефективність практико-орієнтованого підходу до підготовки слідчих, що поєднує ґрунтовну теоретичну підготовку з інтенсивним практичним навчанням. Впровадження елементів американської системи підготовки поліцейських у вітчизняну освітню практику дозволить підвищити професійний рівень українських слідчих та наблизити стандарти їхньої роботи до міжнародних.

Список використаних джерел

1. Біленчук П.Д., Малій М.І. Психологічна професійна підготовка співробітників правоохоронних органів в національній академії федерального бюро розслідувань Сполучених Штатів Америки. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 жовтня 2020 р.). Київ : ДНДІ МВС України, 2020. С. 134–138.
2. Тарасенко Ю.М. Досвід підготовки слідчих у сполучених штатах Америки. Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (ДДУВС, 17.03.2016). 2016. С. 425–427.

3. Federal Bureau of Investigation (FBI) [Електронний ресурс] // Official website of the Federal Bureau of Investigation. URL: https://www.fbi.gov/ (дата звернення: 01.04.2025).

Андрій КУЗИК,
завідувач кафедри екологічної безпеки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
доктор сільськогосподарських наук, професор
Сергій ЄМЕЛЬЯНЕНКО,
заступник начальника центру – начальник відділу організації
науково-дослідної діяльності науково-дослідного центру
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат технічних наук, старший дослідник
Ярослав КИРИЛІВ,
провідний науковий співробітник відділу організації
науково-дослідної діяльності науково-дослідного центру
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

У Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності підготовка фахівців з пожежної безпеки є одним із ключових напрямів, тісно пов’язаним із науковою діяльністю. Наукові дослідження за спеціальністю Пожежна безпека в університеті розпочалися ще у 1994 році, коли навчальний заклад був пожежно-технічним училищем. Першими проводили дослідження та захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук викладачі В.М. Фірман (1996 р., тематика стосувалася розробки і застосування ручних імпульсних вогнегасників) та В.В. Ковалишин (2001 р., тематика стосувалася створення системи реагування та регулювання якості вогнегасників).

Після реорганізації навчального закладу в 2001 році у Львівський інститут пожежної безпеки наукові дослідження в цьому напрямі значно активізувалися. Розвиток наукової сфери започаткував проректор з науково-дослідної роботи

В.В. Ковалишин, який заснував наукову школу з пожежної безпеки. У наступні роки в університеті діяла школа професора М.М. Семерака, чиї представники вивчали процеси поширення тепла під час пожежі. В подальшому були сформовані наукові школи за спеціальністю «Пожежна безпека»: д.т.н., доц. В.М. Баланюка, проф. Е.М. Гуліди, проф. Б.М. Михалічка та доц. О.І. Лавренюк, проф. А.Д. Кузика та ін. На сьогодні в університеті наукові дослідження у сфері пожежної безпеки здійснюють 5 докторів наук, 34 кандидати наук та 4 доктори філософії. Основна частина досліджень проводиться на факультеті пожежної та техногенної безпеки, однак активна наукова діяльність ведеться і в інших структурних підрозділах.

Важливим етапом розвитку наукових досліджень стало створення у 2002 році разової ад'юнктури з пожежної безпеки, на базі якої розпочалася підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. З 2006 року відкрито постійно діючу ад'юнктуру, а з 2014 року – докторантуру з цієї спеціальності. Наукове керівництво дисертаційними дослідженнями ад'юнктів зі спеціальності Пожежна безпека здійснювали В.В. Ковалишин, Е.М. Гуліда, В.І. Гудим, М.М. Семерак, В.М. Баланюк, А.Д.Кузик, Б.М. Михалічко, Р.М. Тацій, В.І. Лущ та ін.

Відповідно до Постанови Президії ВАК України від 11.05.2006 № 5-08/5 [1] було відкрито спеціалізовану вчену раду К 35.874.01, яка отримала право розглядати та захищати дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю 21.06.02 «Пожежна безпека», що відіграло важливу роль у підготовці науково-педагогічних кадрів. Пізніше у 2022 році наказом Міністерства освіти і науки України № 530 від 06.06.2022 [2] було відкрито спеціалізовану докторську вчену раду Д 35.874.01 за двома спеціальностями: 21.06.02 Пожежна безпека та 05.13.22 Управління проєктами і програмами.

З метою забезпечення можливості публікації результатів наукових досліджень спільно з Українським науково-дослідним інститутом пожежної безпеки було засновано щорічний збірник наукових праць «Пожежна безпека», перший випуск якого вийшов у 2001 році. У 2002 році це видання було включено

ВАК України до переліку фахових видань у галузі технічних наук [3]. Починаючи з 2004 року, збірник видається двічі на рік.

У 2017 році видання перейшло на спеціалізовану онлайн-платформу Open Journal System, що дозволило розпочати процес оцифрування та надання відкритого доступу до всіх номерів. У 2020 році збірник було включено до переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» [4]. На сьогодні це видання відоме не лише в Україні, а й за її межами, входить до низки міжнародних наукометричних баз: Copernicus, Crossref, Ulrichs WEB та ін.

Окрім того, статті з пожежної безпеки приймає до публікації й багатопрофільне видання «Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності».

Щороку в університеті здійснюється низка ініціативних науково-дослідних робіт у сфері пожежної безпеки. Ефективною практикою є вибір тематики та виконання досліджень окремими кафедрами або науковими колективами, що сприяє активізації наукової діяльності та її орієнтації на специфіку роботи кафедри.

Важливу роль у розвитку пожежної безпеки відіграє патентна діяльність, яка ведеться систематично та приносить результати у вигляді наукових розробок і нових методів. Першим патентом, поданим університетом, став деклараційний патент на винахід «Спосіб оцінки горючості матеріалів», опублікований у 2003 році. Відтоді заклад отримав 20 патентів на винаходи та 43 на корисні моделі у галузі пожежної безпеки, що складає більшу частину всіх патентів університету. Крім того, співробітники університету в межах власних досліджень також подали та отримали значну кількість патентів у цій сфері.

Нові наукові досягнення у сфері пожежної безпеки мають постійну актуальність, оскільки вони впливають на захист життя і здоров’я людей, а також на збереження майна, матеріальних та культурних цінностей. Виникнення нових викликів і загроз, особливо в умовах воєнного часу, ставить перед науковцями

нові завдання, які необхідно враховувати та вирішувати в подальших дослідженнях.

Результати досліджень у сфері пожежної безпеки регулярно обговорюються на постійно діючому науковому семінарі факультету пожежної та техногенної безпеки. Учасниками та доповідачами заходу є провідні науковці, науково-педагогічні працівники, здобувачі наукових ступенів, а також курсанти та студенти.

Створення у 2010 році Науково-дослідної лабораторії пожежної безпеки стало важливим кроком у розвитку пожежної науки в університеті. Для її функціонування було виділено окрему будівлю та розпочато оснащення необхідним обладнанням. Більшість приладів є унікальними, виготовленими на замовлення підприємств або власними силами відповідно до вимог державних стандартів.

Згодом лабораторію було поділено на дві окремі структури, з яких Науково-дослідна лабораторія пожежної безпеки стала самостійним науковим підрозділом. Вона займається випробуванням речовин і матеріалів на пожежну небезпеку, оцінкою будівельних матеріалів і конструкцій, а також тестуванням виробів та електрообладнання на відповідність вимогам пожежної безпеки. Окрім цього, лабораторія надає аналітичні послуги щодо впровадження науково-технічних розробок та консультує з питань пожежної безпеки.

До складу лабораторії входять теплотехнічна, теплофізична лабораторії та лабораторія вогневих випробувань, а також облаштований відкритий майданчик для полігонних вогневих випробувань. У майбутньому планується масштабна реконструкція приміщень лабораторії та полігону.

На базі лабораторії проведено значну кількість досліджень науковими і науково-педагогічними працівниками університету, докторантами, ад'юнктами і магістрами. Розроблено нові методики випробувань протипожежного обладнання, створено нові засоби пожежогасіння, встановлено пожежонебезпечні властивості речовин і матеріалів.

В університеті у 2019 році створено Навчально-наукову лабораторію систем протипожежного захисту, на базі якої є можливість проведення досліджень за напрямом пожежної автоматики та протипожежного облаштування будівель і споруд. Лабораторія облаштована найсучаснішими зразками обладнання та систем протипожежного захисту.

На сьогодні Науково-дослідна лабораторія пожежної безпеки спроможна виконувати дослідження параметрів пожежної небезпеки речовин і матеріалів за 21 методикою. Розширено галузь вимірювальних можливостей, що дозволяє проведення замірів опору ізоляції електричних мереж напругою до 1000 В та перевірки спрацювання приладів захисту, що у 2025 році дозволить надавати додаткові платні послуги на договірних умовах.

Отже, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності створено сприятливі умови, розвинену дослідницьку базу та потужний науковий потенціал, сформований у межах наукових шкіл. Це забезпечує ефективну організацію та проведення наукових досліджень у сфері пожежної безпеки, що є одним із ключових напрямів діяльності університету.

Список використаних джерел

1. Постанова Президії ВАК України від 11 трав. 2006 р. № 5-08/5.
2. Наказ МОН України від 06 черв. 2022 р. № 530.
3. Постанова ВАК України від 12 черв. 2002 р. № 1-05/6.
4. Наказ МОН України від 02 лип. 2020 р. № 886.
5. Наукові видання Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Монографії : веб-сайт. URL:
6. https://books.ldubgd.edu.ua/index.php/m/catalog/series/monograps.
7. Електронний репозитарій ЛДУБЖД. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua.
8. Конференції : веб-сайт. URL: https://indico.ldubgd.edu.ua/category/1/.

Микола КУЗЬМИЧ,
заступник начальника відділу повсякденної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, підполковник

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНО-ЧЕРГОВОЇ СЛУЖБИ ОРГАНУ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

У попередніх публікаціях ми звертали увагу на те, що основною проблемою діяльності оперативно-чергової служби (далі – ОЧС) органу охорони державного кордону є відсутність цілісної та спеціалізованої нормативно-правової бази, яка б регламентувала їх діяльність. Адже натепер їх робота переважно базується на Статуті внутрішньої служби Збройних сил України, що лише частково відповідає специфіці завдань Державної прикордонної служби України (Держприкордонслужби) як правоохоронного органу спеціального призначення [1, с. 366].

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Фундаментом організації роботи ОЧС органів охорони державного кордону є наказ Адміністрації Держприкордонслужби «Про організацію діяльності центрів управління службою в Державній прикордонній службі України» від 04.02.209 № 70 [2].

Проте зазначений документ не закріплює жодного принципу діяльності ОЧС органів охорони державного кордону, що не зовсім відповідає усталеним традиціям нормотворення.

Враховуючи зазначене вважаємо за доцільне на доктринальному рівні розробити систему принципів на яких має ґрунтуватися діяльність ОЧС органів охорони державного кордону.

Перший принцип, це *принцип безперервності управління*. Відомо, що головною метою діяльності ОЧС є забезпечення повсякденного управління оперативно-службовою діяльністю органів Держприкордонслужби та оперативного реагування на зміни обстановки на державному кордоні, а отже ОЧС мє забезпечити цілодобове управління підрозділами, реагування на зміну обстановки, ведення обліку подій та координацію дій сил і засобів.

Наступним є *принцип законності*. Як зазначалося вище органи державної влади та їх посадові особи діють лише у спосіб передбачений Конституцією та

законами України. Отже діяльність ОЧС має відповідати цьому принципу, адже ОЧС, як підрозділ правоохоронного органу спеціального призначення, несе відповідальність за дотримання прав і свобод громадян, зокрема при реагуванні на порушення законодавства у прикордонній сфері.

Третій це *принцип оперативності*. Він випливає із необхідності швидкого реагування на зміну оперативної обстановки, отримання повідомлень, сигналів, а також передачі команд та розпоряджень вищого командування у найкоротші строки.

Четвертий *принцип полягає у централізованості та єдності управління*. Оперативно-чергова служба реалізує напрямки управління відповідно до структури підпорядкування Держприкордонслужби, передаючи команди в межах своїх повноважень за принципом єдиноначальності.

П’ятий це *принцип документування та фіксації*. Усі дії ОЧС підлягають оперативному документуванню у журналах, електронних системах, картках сповіщення тощо. Дотримання таких правил гарантує відповідальність, контроль та відтворюваність управлінських рішень.

Шостий принцип це *принцип взаємодії*. Взаємодія це ключова властивість при виконанні будь-яких складних завдань. Оперативно-чергова служба координує свої дії з іншими суб’єктами сил безпеки і оборони (МВС, ЗСУ, СБУ, ДСНС, митниця, місцева влада тощо) з метою забезпечення комплексного реагування на загрози державному кордону.

Сьомим принципом є *принцип готовності до дій в особливих умовах*. Оперативно-чергова служба забезпечує функціонування органу охорони державного кордону в будь-яких умовах (надзвичайний стан, особливий період, воєнний стан, бойові дії) у тому числі при втраті каналів зв’язку тощо.

Також вважаємо у системі принципів діяльності ОЧС є місце *принципу конфіденційності та безпеки інформації*. В умовах постійних інформаційних загроз, обробка інформації (вхідної, вихідної) повинна здійснюватися із дотриманням вимог режиму секретності, особливо коли йде мова про інформацію з обмеженим доступом.

Список використаних джерел

1. Кузьмич М. М. Оперативно-чергова служба органу охорони державного кордону: поняття, функції, завдання (організаційно-правовий аспект). Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 12. С. 366–371. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/84
2. Про організацію діяльності центрів управління службою в Державній прикордонній службі України: наказ Адміністрації Держприкордонслужби від 04.02.209 № 70.

Вікторія ЛАДИГІНА,
студентка 2 курсу магістратури
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ігор АНДРЮЩЕНКО,
професор кафедри економіко-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК НОВИЙ НАПРЯМ МІЖНАРОДНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СПІВПРАЦІ: ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

У XXI столітті загрози в інформаційному просторі стали такими ж небезпечними, як і традиційні воєнні конфлікти. Сучасне поле битви дедалі більше зміщується у кіберпростір. Кібератаки стали невід’ємною складовою гібридних загроз, спрямованих на дестабілізацію держав, підрив національної безпеки та знищення критичної інфраструктури [4, с. 13]. Кібератаки здатні паралізувати діяльність урядових установ, зірвати вибори, посіяти паніку серед населення.

Міжнародне співтовариство визнає кіберпростір п’ятою сферою бойових дій, нарівні із сушею, морем, повітрям і космосом [1]. Це змушує країни переглядати свої підходи до оборонного планування та активно залучатися до багатосторонньої співпраці. У цьому контексті підготовка фахівців з кібербезпеки нового покоління — це не лише освітнє завдання, а й елемент стратегії національної та міжнародної безпеки [2].

Україна з 2014 року є мішенню масштабних кібератак з боку агресора. У період повномасштабної агресії російської федерації проти України роль кіберзахисту зросла у геометричній прогресії. Україна щодня стикається з масштабними кіберзагрозами, що вимагає від держави швидкої адаптації та побудови потужного кадрового потенціалу в цій сфері [5, с. 26].

У відповідь держава активізувала зусилля щодо розбудови національної системи кібербезпеки, у тому числі шляхом інтеграції у міжнародні оборонні ініціативи. НАТО, ЄС та інші міжнародні структури пропонують Україні підтримку в розвитку кіберпотенціалу, включаючи навчання кадрів, обмін досвідом та участь у багатосторонніх навчаннях [3].

Саме тому тема дослідження є надзвичайно актуальною як для України, так і для світової спільноти. У зв'язку з цим кібербезпека стає стратегічним пріоритетом у системі міжнародної військової співпраці. Особливого значення набуває підготовка нового покоління кіберфахівців, здатних діяти в умовах складного інформаційного середовища [4, с. 14].

1. Кібербезпека як частина колективної оборони

У 2016 році НАТО офіційно визнало кіберпростір окремим операційним доменом нарівні із сушею, морем, повітрям та космосом [1]. Це дало старт новому етапу розвитку колективної кібероборони. Створені структури на зразок Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE, Естонія) координують навчання, дослідження та практичну взаємодію союзників [2].

2. Формати міжнародної співпраці у підготовці фахівців

- Програми НАТО DEEP та Partnership for Peace, які передбачають курси з кібербезпеки для військових та цивільного персоналу [4, с. 15].

- Навчання в рамках European Security and Defence College (ESDC), участь у курсах кіберграмотності, реагування на інциденти, критичного мислення [6].

- Спільні тренування «Cyber Coalition» або «Locked Shields», що дозволяють відпрацювати реагування на складні сценарії у реальному часі [2].

3. Український досвід та потреби

- З 2018 року діє Національний координаційний центр кібербезпеки при РНБО України, який координує зусилля в цій сфері [3].

- У закладах вищої освіти оборонного профілю відкриваються спеціальності з кібербезпеки (зокрема в НУОУ ім. І. Черняховського)[7].

- Все ще існує дефіцит висококваліфікованих інструкторів, нестача технічного обладнання, необхідність англомовної підготовки фахівців [5, с.28].

4. Підготовка фахівців нового покоління: акценти

- Орієнтація на мультидисциплінарний підхід (технічні знання + інформаційна безпека + психологія впливу).

- Підвищення рівня адаптивності до нових типів загроз (штучний інтелект, deepfake, атаки на мережі 5G) [4, с. 17].

- Розвиток програм дуальної освіти та міжнародних сертифікацій (наприклад, CEH, CISSP, CISM тощо) [6].

Кібербезпека стає ключовим вектором у міжнародній військовій співпраці. Для України це не лише питання національної безпеки, а й можливість інтегруватися в єдину систему колективної оборони. Підготовка фахівців нового покоління має базуватися на кращих світових практиках, активному міжнародному обміні, а також адаптації освітніх програм до нових технологічних викликів. Майбутнє захисту – за професіоналами, здатними діяти швидко, ефективно та глобально [3].

Список використаних джерел

1. NATO. Cyber Defence – Official NATO Portal. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_78170.htm
2. Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE). About Us. URL: https://ccdcoe.org/about-us/
3. РНБО України. Стратегія кібербезпеки України на період до 2025 року. Київ: РНБО, 2021.
4. Гуменюк О. Міжнародне співробітництво України у сфері кібербезпеки: стан та перспективи. Інформаційна безпека України. 2023. №2. С. 12–18.
5. Колісник А. Кіберзагрози в умовах гібридної війни: виклики для України. Стратегічні пріоритети. 2022. №3. С. 24–30.
6. European Security and Defence College. Cyber Education and Training. URL: https://www.esdc.europa.eu/cyber

7. Національний університет оборони України ім. І. Черняховського. Освітні програми з кібербезпеки. URL: доступу: https://nuou.org.ua

Максим ЛАПЧИК,
викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності Київського інституту Національної гвардії України, полковник

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ПАРТНЕРІВ У ПІДВИЩЕННІ СТАНДАРТІВ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ. ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО У НАЦІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ

Міжнародні партнери відіграють ключову роль у трансформації системи військової освіти, сприяючи її адаптації до сучасних викликів у сфері безпеки та оборони. Співпраця з НАТО дозволяє інтегрувати передові підходи до підготовки особового складу, зокрема впровадження стандартів НАТО у навчальні програми, уніфікацію термінології, процедур планування та управління, а також розвиток лідерських і аналітичних навичок.

Завдяки програмам професійної військової освіти (PME), обміном досвідом інструкторів, спільним навчанням і оцінкам, українські військові заклади освіти підвищують якість підготовки кадрів відповідно до принципів сумісності та взаємосумісності із силами партнерів. Це, у свою чергу, зміцнює обороноздатність країни та сприяє її інтеграції у євроатлантичний безпековий простір.

У сучасних умовах безпекових викликів, зокрема в контексті збройної агресії проти України, стратегічна цінність міжнародної співпраці у сфері військової освіти значно зросла. Розбудова спроможностей сектору безпеки та оборони неможлива без впровадження високих стандартів навчання, сумісних із міжнародними підходами. Саме тому партнерство з НАТО, а також з іншими міжнародними безпековими структурами, такими як ЄС, ОБСЄ, ООН та двосторонні співпраці з країнами-членами Альянсу, відіграє ключову роль у трансформації системи військової освіти України.

Завдяки участі в програмах НАТО, таких як Програма професійного розвитку (Professional Development Programme), Програма удосконалення військової освіти (Defence Education Enhancement Programme — DEEP), українські військові виші отримують методичну, наукову та кадрову підтримку для оновлення змісту навчання. DEEP, зокрема, сприяє впровадженню компетентнісного підходу, розвитку критичного мислення, лідерства, гендерної рівності у військовому навчанні, що відповідає сучасним вимогам Альянсу.

Один із ключових аспектів є уніфікація стандартів та навчальних програм відповідно до стандартів НАТО STANAG, що включає в себе: використання спільних процедур та тактик, впровадження стандартної військової термінології, навчання англійською мовою, як обов'язкова складова для оперативної взаємодії з партнерами та підготовку інструкторів за моделлю "train-the-trainer", які потім передають знання в національній системі.

У межах міжнародної співпраці відбувається також технічне оновлення інфраструктури військових навчальних закладів, модернізуються тренувальні центри, симулятори, лабораторії. Завдяки західній допомозі розширюється доступ до онлайн-курсів, цифрових платформ, зокрема систем дистанційного навчання, що особливо актуально під час бойових дій.

Українські курсанти, офіцери та інструктори активно беруть участь у багатонаціональних навчаннях, таких як "Rapid Trident", "Sea Breeze", "Maple Arch" тощо. Це не лише практика в умовах, наближених до бойових, але й інтеграція у спільну систему оперативного планування та прийняття рішень відповідно до процедур НАТО (OPLAN, CONOPS, SOP).

Міжнародна співпраця у сфері військової освіти, зокрема взаємодія з НАТО, є потужним інструментом трансформації системи підготовки кадрів сектору безпеки і оборони України. Впровадження стандартів Альянсу дозволяє не лише підвищити якість освітнього процесу, а й забезпечити оперативну сумісність з партнерами, що є критично важливим у сучасних умовах війни та глобальних безпекових загроз. Участь у програмах DEEP, обмінах інструкторами, спільних навчаннях і розробці навчальних курсів сприяє

формуванню професійних, гнучких і сучасно підготовлених військових фахівців. Подальше розширення міжнародного партнерства, адаптація найкращих практик та інтеграція в євроатлантичну освітню систему має стати одним із ключових пріоритетів для зміцнення обороноздатності України та наближення до стандартів НАТО.

Список використаних джерел

1. НАТО. Програма удосконалення військової освіти (DEEP). URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_139182.htm
2. Міністерство оборони України. Біла книга–2022: Оборонна політика України. Київ: МОУ, 2023. 120 с. URL: https://www.mil.gov.ua/news/2023/03/16/bila-kniga-2022
3. Шевченко В. О. Впровадження стандартів НАТО в освітній процес вищих військових навчальних закладів України. Військова освіта. 2022. №2 (46). С. 45–52.
4. DEEP Ukraine Reference Curriculum. NATO DEEP Academy, 2021. URL: https://deepportal.hq.nato.int/;
5. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. №392/2020. Офіційний вісник Президента України. 2020. № 22. С. 17–25.
6. Військова освіта в умовах трансформації безпекового середовища: досвід НАТО та перспективи для України / за ред. О. І. Чмиря. Київ: НАВС, 2021. 176 с.

Василь ЛЕФТЕРОВ,
перший проректор Міжнародного гуманітарного університету,
доктор психологічних наук, професор

ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Війна, що триває в Україні, створює безпрецедентні виклики для ментального стану населення, оскільки прямо чи опосередковано вплинула на життя і діяльність як окремих громадян, так і різних соціальних спільнот, суспільства і держави в цілому. У громадян України проявляються панічні атаки, загострюється почуття страху, відчаю, невизначеності, невпевненості, розгубленості, розчарування. Наявні численні факти гострих стресових та

відстрочених психотравматичних переживань, болючі відчуття горя та втрат.

За результатами досліджень проведених у 2024 році в усіх областях України Інститутом поведінкових досліджень, виявлено, що кожен четвертий українець (28%) демонструє ознаки високого рівня стресу [1]. За прогнозами Міністерства охорони здоров'я України, загалом психологічної допомоги сьогодні потребує більше половини українців. Також у МОЗ прогнозують, що наслідки війни позначатимуться на психічному стані українців щонайменше 7 років [2]. Особливо гострі переживання травматичних подій, фізичних і психологічних загроз випали на долю фахівців сектору безпеки та оборони України – військовослужбовців Збройних сил України, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, працівників поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій та інших силових відомств України. Зазначені фахівці щоденно перебувають у стані підвищеного ризику, психологічної напруги та емоційного виснаження. У більшості з них, особливо у тих, хто безпосередньо бере участь у бойових діях, наявні масові прояви ПТСР та синдрому емоційного вигорання різного ступеню. Важливо враховувати, що ці стани можуть мати відтермінований прояв і потребують довготривалої терапії. У таких умовах збереження і відновлення психологічного здоров'я фахівців сектору безпеки та оборони набуває критичного значення для ефективності виконання ними службово-бойових завдань і збереження життя, та є не лише медичною та соціальною проблемою, а й необхідною передумовою подальшого захисту держави та відродження нації.

Відновлення психологічного здоров'я, на думку українських вчених (Т.М. Титаренко, М.С. Дворник, В.О. Климчук та ін.) включає декілька рівнів та критеріїв. Зокрема – це можливість оновлення власної цілісності і безперервності, посилення потребово-мотиваційних, ціннісно-смислових ресурсів особистості, що забезпечують особистісну динаміку, задають горизонти самозмін і є енергетичним джерелом зростання [3].

Основні шляхи та напрямки відновлення та збереження психологічного здоров'я фахівців сектору безпеки та оборони можна поділити на кілька рівнів:

індивідуальний, службово-професійний, сімейний, суспільний та державний.

1. На індивідуальному рівні мають реалізуватися: психологічна підтримка та терапія – доступ до професійних психологів, психотерапевтів, груп підтримки; робота з травмою (застосування методів когнітивно-поведінкової терапії, тілесно-орієнтованих практик, арт-терапії тощо); самодопомога – навчання навичкам саморегуляції та ресоціалізації, (медитація, фізична активність, техніки дихання, соціальна активність); осмислення досвіду, духовне та особистісне зростання (рефлексія, пошук нових сенсів).

2. На службово-професійному рівні: систематична робота з формування психологічної стійкості, яка повинна формуватися вже на етапі підготовки фахівців, а також в процесі подальшої професійно-психологічної підготовки (різноманітні тренінги з управління стресом, саморегуляції, профілактики поведінкових відхилень тощо); цілеспрямований психологічний супровід службової діяльності; систематичне впровадження ротацій та відпочинку персоналу (наявність короткотривалих відновлювальних періодів значно знижує рівень хронічного стресу); підтримка побратимства та колективу, розвиток культури взаємодопомоги та взаємоповаги.

3 На сімейному рівні психологічного відновлення необхідні такі заходи: відновлення довіри та сімейних зв’язків фахівців (відкритий діалог у сім’ях, підтримка дітей, спільне проведення часу); допомога дітям у подоланні стресу – робота з психологами, (казкотерапія, ігрова терапія тощо); підтримка військових після повернення (адаптація ветеранів, реінтеграція у систему сімейних відносин, сімейне консультування).

4. На суспільному рівні: підвищення обізнаності суспільства щодо потреб військових і правоохоронців, а також ветеранів, підтримка недержавних ініціатив; групова терапія та підтримка спільнот; освіта та просвітництво – програми психологічної грамотності; культура та мистецтво як інструмент зцілення.

5. Державний рівень психологічного відновлення фахівців сектору безпеки та оборони має включати: доступну психологічну допомогу, яка визнана

важливою частиною безпекової політики держави (розширення мережі кризових та реабілітаційних центрів, гарячих ліній, мобільних психологічних служб для фахівців силових структур тощо); затвердження та реалізацію комплексних програм підтримки та реабілітації військових, правоохоронців і ветеранів; соціальну підтримку постраждалих (програми для переселенців, поранених, родин загиблих, полонених, дітей війни); цільові державні програми підтримки здоров'я, балансу фізичного та психічного стану.

Окремого розгляду заслуговує питання реабілітація фахівців сектору безпеки та оборони після екстремальних та травматичних подій. Для цього пропонується спеціальні психореабілітаційні тренінги. Програмою таких тренінгів передбачаються окремі модулі (блоки, теми, вправи тощо) присвячені розгляду питань щодо порушень психічного здоров'я внаслідок травматичних подій, діагностики та нормалізації психічних функцій, відновлення адаптивних механізмів психіки та організму, опанування методами саморегуляції, управління стресом, запобігання психологічному травмуванню та психічним розладам, психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Під час тренінгів опрацьовуються техніки першої психологічної допомоги та кризової інтервенції, спрямовані на допомогу особам у кризових ситуаціях, формування навичок психологічного відновлення, що включають методики допомоги протягом тижнів і місяців після травмуючої події. В тренінгах з фахівцями сектору безпеки та оборони, які брали безпосередню участь у бойових діях, доцільно розпочинати тренінговий курс проведенням декомпресії, як форми первинної психологічної реабілітації осіб, що перебували в екстремальних (бойових) умовах.

Під час відновлення психологічного здоров'я фахівців силових структур слід враховувати, що травматичні та кризові події, попри деструктивні наслідки, можуть й стимулювати особистісне та соціальне зростання. Існують численні дослідження щодо посттравматичного розвитку людей і груп, які після стресових подій починають виявляти більшу життєстійкість, стають психологічно стійкішими, мудрішими та більш продуктивнішими.

Таким чином, для ефективного відновлення та збереження психологічного здоров'я фахівців сектору безпеки та оборони потрібен комплексний підхід, що включає індивідуальну, групову, службово-професійну, суспільну та державну підтримку. Важливо збільшувати доступність психотерапевтичних і тренінгових послуг та підтримувати довготривалі програми реабілітації постраждалих і ветеранів.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт. Чому люди уникають психологічної допомоги. Бар'єри та стереотипи. URL: https://surl.li/lcilao
2. Як психологічно відновитися під час і після війни. URL: https://www.ukrainer.net/psykhologichna-reabilitatsiia/
3. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій: практичний посібник / Т. М. Титаренко, М. С. Дворник, В. О. Климчук та ін.; за наук. ред. Т. М. Титаренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 220 с.

Аріадна ЛОГВІН,
курсант Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник:
Олег ГАНЬБА,
начальник кафедри Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, доцент, полковник юстиції

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ СЛІДЧОГО

Працівники правоохоронних органів – мають бути образом чесності, справедливості, високої моралі, вони борються за закон та порядок. Професійна діяльність особливо глибоко занурюється в область моралі та психології, потрібно уміло спілкуватись та розуміти людей та їх поведінку. Робота слідчого є однією з найскладніших і найвідповідальніших у сфері правоохоронної діяльності. Вона передбачає не лише досконале знання законодавства та методик розслідування, а й здатність ефективно взаємодіяти з людьми, зокрема потерпілими, свідками та підозрюваними. Постійний контакт із ситуаціями,

пов’язаними з насильством, трагедіями та моральними дилемами, створює значне емоційне навантаження.

Морально-психологічні аспекти відіграють ключову роль у професійній діяльності слідчого, адже саме від його моральної стійкості, здатності приймати етичні рішення та ефективно керувати своїм психологічним станом залежить якість розслідування та суспільна довіра до правоохоронної системи. У даних тезах висвітлено основні морально-психологічні виклики, з якими стикається слідчий, та способи їх подолання [1, с. 49].

Моральна відповідальність включає в себе повагу до прав і гідності усіх учасників кримінального процесу. Допит не повинен перетворюватись на порушення людських прав та гідності [1, с. 105].

Потрібно вміти проявляти емпатію, зазвичай слідчий перший зло розмовляє з жертвою після злочину, потрібно вміти правильно знаходити підхід, щоб не травмувати людину ще більше, слідкувати за станом та проявляти розуміння. Через постійний контакт із негативними емоціями та ситуаціями слідчі можуть втрачати чутливість до людських переживань, що негативно вплине на якість роботи. Здатність зрозуміти емоційний стан сприяє побудові більш довірливих стосунків, що дає більш точні свідчення [1, с. 125].

Важливо також дотримуватись принципу конфіденційності, слідчий працює з дуже делікатною інформацією, яка може нашкодити при розголошенні навіть йому самому [1, с. 111, 144].

Висока інтенсивність роботи та постійний стрес можуть впливати на особисте життя, спричиняючи конфлікти та вигорання що в результаті погіршує і ефективність роботи, потрібно не забувати за рідних та підтримку [1, с. 110].

Збереження мотивації до роботи є ключовим фактором для ефективної діяльності слідчого. Відсутність професійного розвитку та відчуття значущості своєї роботи може призводити до втрати інтересу до професії.

Сучасна слідча практика відображає складність і багатогранність соціальних процесів, що вимагає від слідчого високого рівня інтелектуальної напруги, відповідальності та професіоналізму. Ефективна діяльність у цій сфері

потребує не лише глибоких знань у галузі права, криміналістики та психології, а й розвиненої професійної культури та майстерного володіння тактико-криміналістичними прийомами.

Отже, робота слідчого є надзвичайно складною та відповідальною, адже вона вимагає не лише глибоких знань у сфері права, криміналістики та психології, а й високої моральної стійкості, емоційної врівноваженості та здатності до ефективної комунікації. Морально-психологічні аспекти відіграють ключову роль у професійній діяльності слідчого, оскільки від його етичних рішень, емпатії та вміння керувати власним психологічним станом залежить якість розслідування та суспільна довіра до правоохоронної системи.

Список використаних джерел

1 Парасюк В. Філософські аспекти процесуальної діяльності слідчого. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/412/1/ (Дата звернення: 7.03.2025)

Аліна ЛУНЬОВА,
студентка 3 курсу факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олександр МАКАРЕНКО,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Забезпечення національної безпеки та оборони України залишається найбільш актуальною проблемою держави, особливо сьогодні, в умовах постійно існуючих та потенційних загроз. Це обумовлює необхідність пошуку ефективних механізмів для своєчасного запобігання загроз та їх деструктивних чинників, а

також підтримання такого оборонного потенціалу держави, який гарантуватиме її воєнну безпеку. Одним із ключових напрямів вирішення цього завдання є вдосконалення освітнього процесу шляхом застосування інноваційних методик навчання, що забезпечують формування необхідного рівня бойової готовності та професійної компетентності особового складу військових формувань і правоохоронних органів [1].

У умовах війни, коли тактика і стратегія ворога змінюються щодня, важливо адаптувати підготовку військових до реальних бойових умов. Для цього необхідно застосовувати інноваційні методи навчання, які зосереджені на практичних навичках, а не лише теоретичних знаннях. Використання сучасних технологій, таких як симуляційні тренажери та інтерактивні навчальні платформи, дає змогу наблизити навчальний процес до умов, з якими стикаються військові під час реальних операцій.

З початку війни в Україні в 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення в 2022 році, стало очевидним, що традиційні підходи до військової освіти вже не відповідають вимогам сучасної війни. Постійні зміни у стратегії ворога, використання новітніх технологій і інформаційних маніпуляцій вимагають від українських військових нових підходів до навчання та підготовки. Тому для ефективного захисту країни важливо не лише удосконалювати технічні засоби, але й адаптувати методи навчання, що дозволяють фахівцям швидко реагувати на нові загрози. В умовах сучасної війни важливість технологічних інновацій у сфері національної безпеки та оборони неможливо переоцінити. Зокрема, інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій, кіберзахисту та систем штучного інтелекту в навчальний процес є невід’ємною частиною підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони.

Сучасні інформаційно-комунікаційні та радіоелектронні системи забезпечують необхідний рівень захисту державних структур від кіберзагроз та інформаційних атак, що стало особливо актуальним під час війни. Інноваційні методики навчання повинні враховувати швидко змінювані тактики і стратегії, тому використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект,

робототехніка та автоматизовані системи для виявлення і супроводження безпілотних літальних апаратів, є важливою складовою підготовки військових. Розроблення сучасних інформаційних засобів для боротьби в інформаційному просторі [2].

Адаптація навчальних програм до вимог часу потребує інтеграції передових технологій, таких як системи кіберзахисту для об'єктів критичної інфраструктури, впровадження методів боротьби в інформаційному просторі, а також створення систем для аналізу загроз і прийняття рішень в реальному часі. Університети та навчальні заклади повинні включати в програму навчання практичні заняття, що базуються на сучасних технологіях управління озброєнням, інформаційною безпекою та автоматизованими системами, щоб підготувати фахівців до реальних умов війни та протистояння новітнім загрозам. Розвиток таких напрямів у навчанні, як інтеграція нейроподібних мереж для управління роботизованими системами та автоматичними системами розпізнавання цілей, значно підвищить ефективність підготовки майбутніх офіцерів та військових фахівців у умовах, коли технічні новації є невід'ємною частиною національної безпеки. Оновленню підходів до організації підготовки персоналу для сектору безпеки і оборони, здатного на якісному рівні виконувати завдання за призначенням і своєчасно реагувати на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці нашої держави як у мирний час, так і в особливий період [3].

Один із ключових аспектів інноваційних методик навчання полягає у розвитку лідерських якостей у військових. Лідери повинні мати здатність оперативно приймати ефективні рішення в умовах бойового стресу, зберігаючи моральні та етичні стандарти. Програми підготовки повинні включати не лише технічні навички, а й формувати стратегічне мислення, емоційну стійкість і комунікативні здібності, що дозволяють ефективно управляти підрозділами в екстремальних ситуаціях. Важливою складовою таких програм є виховання поваги до прав людини та гуманітарного права. В умовах сучасної війни, де бойові дії часто супроводжуються впливом на цивільне населення, дотримання

моральних і правових стандартів є необхідною умовою успішного виконання завдань. Лідери повинні бути готовими до прийняття рішень, що відповідають міжнародним нормам, гарантуючи мінімізацію шкоди для мирних громадян та дотримання принципів гуманності. Інноваційні методики навчання повинні включати спеціалізовані програми, що сприяють розвитку таких лідерських якостей, як комунікабельність, рішучість, стратегічне мислення та відповідальність. Крім того, велике значення має розвиток емоційного інтелекту командирів, що дозволяє їм зберігати спокій у стресових ситуаціях, мотивувати підлеглих і зберігати ефективність управління навіть у найскладніших обставинах.

Особливу увагу потрібно приділяти психологічній підготовці, що включає управління стресом та розвиток емоційної стійкості, адже ефективна робота в умовах війни неможлива без здатності діяти під високим тиском. Важливим аспектом є також розвиток лідерських якостей, моральних і етичних стандартів, що включають повагу до прав людини та гуманітарного права, особливо в умовах конфлікту.

Інноваційні методики навчання у підготовці фахівців сектору безпеки і оборони не лише забезпечують необхідні технічні навички, але й формують морально стійкі та психологічно підготовлені команди, здатні ефективно діяти в умовах воєнного часу. Вони стають запорукою не лише технічної, а й психологічної готовності до найскладніших ситуацій, дозволяючи створити адаптивну та гнучку систему підготовки, що відповідає на виклики сьогодення. Така підготовка гарантує ефективний захист країни в умовах постійно змінюваного бойового середовища.

Список використаних джерел

1. Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. 2020. № 2 (21). URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9A/Downloads/admin,+1.pdf
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 липня 2024 р. № 787. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2024-%D0%BF#Text
3. Сокуренко В. В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. Право і безпека.

2021. № 3. URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%9A/Downloads/516-Article%20Text-1407-1-10-20211213.pdf

Олександр МАКАРЕНКО,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор
Наталія МАКАРЕНКО,
доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ЗІ ЗМІ, АДВОКАТАМИ, ОКРЕМІ РИЗИКИ СУДОВИХ КОНФЛІКТІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНВА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку повномасштабного вторгнення, життя в Україні докорінно змінилось, спричинені колосальні збитки а знищення цілих міст, великих підприємств, екологічна шкода та безпекові питання, змусили нас в авральному режимі переглядати усталені та зрозумілі в недалекому минулому процеси.

Та чи адоптувались ми до реалій сьогодення, у зв’язку з триваючою широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України [1], враховуючи що повномасштабне вторгнення триває вже третій рік, а окупація окремих територій України та анексія Автономної республіки Крим відбулась ще в 2014 році, питання нажаль не дискусійне.

На наше переконання, вдосконалення і покращення має відбутись (або продовжити відбуватись) абсолютно в усіх сферах нашого життя, і в освіти, і в тому числі в напрямку підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони.

В першу чергу, ми маємо пам’ятати, що навіть умовах правового режиму воєнного стану, потрібно знати закони, і дотримуватись законів. В іншому випадку, ми відкриваємо скриньку Пандори з непередбачуваними наслідками.

Звісно, в тезах доповіді неможливо розкрити тему дослідження в повній мірі, і ми сподіваємось, що така можливість буде надана авторам під час наукової дискусії.

Проте ми хотіли б акцентувати увагу, на важливості підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони, і в першу чергу, конкретно поліцейських, в тому числі, з точки зору актуальності питань комунікації, медійності і взаємодії з медіа. Нажаль, рівень діджиталізації, наслідки пандемії COVID-19 окрім стимулу рухатись в напрямку розвитку швидше, створили і певне негативне підґрунтя. Дуже часто, ми можемо спостерігати дві реальності, в одній, ми можемо спостерігати речі, вибудовані в історії світового права десятиріччями, які обґрунтовано трансформувались в правила етичної поведінки поліцейських в яких зазначено, що «Метою цих Правил є урегулювання поведінки поліцейських з дотриманням етичних норм, формування в поліцейських почуття відповідальності перед суспільством і законом за свої дії та бездіяльність, а також сприяння посиленню авторитету та довіри громадян до поліції» [2], в іншій, журналісти які працюють на місті обстрілів, можуть почути фразу від людини в формі «Знімати не можна, видалити». Хоча може бути і третя реальність, де в описаній вище ситуації, журналіст побачить штатного працівника національної поліції, ДСНС, представника прес-служби РВА чи ОВА, світлини яких в межах від 30 хвилин до 1.5 години, з’являться в телеграм каналі чи на сторінці Fb їх керівника.

Шкода, але дуже часто, учасники відповідних ситуацій забувають як мінімум про існування Кримінального кодексу України, а саме статті 171 «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів», яка передбачає кримінальну відповідальність за вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв’язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб’єкта владних повноважень, а так само будь-

яке інше умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності [3].

Та чи є особа, що здійснює свою діяльність на законних підставах опонентом, суперником чи ворогом правоохоронця? Очевидно що ні. Звісно, в реальному житті, поза лекційною аудиторією чи майданчиком для наукової дискусії, ми зможемо зустріти виключення. Такі ситуації можуть бути пов’язані із недостатньою компетенцією як журналіста так і правоохоронця, бажання спровокувати конфлікт задля «резонансного матеріалу», можливо навмисного вчинення злочину.

Але всі негативні приклади, які ми зможемо знайти, на нашу думку тільки підтверджуватимуть важливість і необхідність підготовки правоохоронця саме до реалій де він матиме враховувати ризики, припускати можливість провокації або навіть можливості спроби скоєння злочину (в тому числі пов’язаному зі бором інформації для країни агресора), навчання з метою підготувати якісного фахівця, який не буде сам скоювати злочин і свідомо перешкоджаючі журналістської діяльності, метою якої може дійсно бути намагання зібрати докази агресії, зафіксувати спричинену шкоду чи людську трагедію.

Саме задля цього, на нашу думку програму підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони, треба адаптувати і до медійних та інформаційних викликів сьогодення. Такий виважений та прогресивний підхід дозволить готувати якісніших фахівців, котрі своїми діями зможуть не просто виконувати завдання передбачені спеціальними законами, але і протидіяти більш вагомим ризикам загальнодержавного значення.

Список використаних джерел

1. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 14.01.2025 р. № 26/2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26/2025#Text (дата звернення: 07.04.2025).
2. Правила етичної поведінки поліцейського : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 р. № 1179 : станом на 06.12.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text (дата звернення: 07.04.2025).

3. Кримінальний кодекс України : Закон станом на 01.02.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1128 (дата звернення: 08.04.2025).

Юлія МАЛИЩУК,
курсант Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник:
Олег ГАНЬБА,
начальник кафедри Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, доцент, полковник юстиції

ПРИНЦИПИ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИКОРДОННИКА

Проблема формування моральної культури є частиною загальної соціальної проблеми взаємовідносин між людьми. На сучасному етапі розвитку громадянського суспільства в Україні особливе значення має виховання високоморальної особистості громадянина – патріота своєї країни. Тому здобуття вищої освіти курсантами-прикордонниками передбачає не лише формування інструментальної сфери особистості, а й формування принципів моральної культура. Одним із компонентів професійної культури прикордонника є професійно моральна культура, яка характеризується ступенем володіння нормами моралі та втілення цих норм і принципів у практичну діяльність. Це пояснюється тим, що на службі діють дуже багато таких норм поведінки, які прийняті і у повсякденному житті. Моральна культура має два основні аспекти: цінності та регулятиви.

Моральні цінності – це етичні чесноти, головними з яких є розсудливість, доброзичливість, мужність, справедливість. Серед моральних цінностей у громадянському суспільстві визнаються чесність, вірність, повага до старших, працьовитість, патріотизм. Це означає, що моральна культура суспільства існує в історії людства як сукупність (система) моральних цінностей (правил, норм, принципів, ідеалів), що усвідомлюються на буденному рівні. Рівень розвитку

моральної культури визначається залежно від орієнтації її на загальнолюдські, класові чи національні моральні цінності [1, с. 35].

Моральні регулятиви є правилами поведінки, орієнтованими на зазначені цінності. Кожен індивід обирає ті з них, які найбільш підходять для нього. Серед них можуть бути і такі, які не схвалюються оточуючим середовищем. Але в кожній суспільній культурі є певна система загальновизнаних моральних регуляторів, які за традицією є нормами моралі. Це означає, що моральна культура є об'єктивацією уявлень, поглядів, переконань, тобто моральної свідомості через поведінку, діяльність, вчинки людей, що оцінюються з позицій гуманізму.

Моральну культуру можна визначити як спосіб засвоєння, передачі і розвитку моральних цінностей, як систему моральних відносин, що встановлюються внаслідок втілення моральних уявлень через моральні дії. Вони відображають певний рівень розвитку суспільних зв'язків (між індивідами, між індивідом та групою чи суспільством, між групами, прошарками, класами тощо).

Однак, на сьогодні склалася ситуація, коли немає чіткої відповіді на запитання: якими ж моральними цінностями повинен володіти майбутній прикордонник? Справа в тім, що чинними нормативними документами цей аспект практично не регламентується. Дуже опосередковано лише деякі з ціннісних орієнтацій представлено в освітньо-професійній програмі підготовки випускника Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Інших чітких посилань на те, якими моральними принципами повинен володіти і користуватися майбутній офіцер, просто немає. Така невизначеність є перешкодою розробці системи виховної роботи з персоналом, оскільки її основними базовими чинниками є мета і завдання, що мають дати відповідь на запитання: якою має бути особистість офіцера, які ціннісні орієнтації та якості потрібно формувати і розвивати в курсантів упродовж років навчання у вищому навчальному закладі [2, с. 56].

Моральна культура прикордонника включає: культуру моральної свідомості, культуру моральних взаємовідносин, культуру професійного спілкування.

Особливість формування принципів моральної культури полягає:

в своєчасному визначенні вихідного рівня розвитку окремих компонентів моральної культури курсанта на основі розроблених методичних рекомендацій;

реалізації комплексної програми вдосконалення моральної майстерності професорсько - викладацького та командного складу;

постійному корегуванні та внесенні відповідних змін у навчально-виховний процес з урахуванням рівня сформованості конкретних моральних якостей особистості;

оволодінні курсантами моральною культурою в процесі військово-професійної підготовки;

індивідуальному самовдосконаленні особистісних психологічних особливостей кожного курсанта [3, с. 115].

Формування моральної культури у курсантів можливо через цілеспрямований вплив на його моральнісну свідомість. Вищим рівнем морального формування особистості є моральне мислення – вміння творчо застосовувати знання і переконання до конкретних ситуацій на практиці. Саме це вміння служить основним показником моральної культури курсанта.

Моральна культура характеризується ступенем володіння нормами моралі та використанням цих норм і принципів у практичній діяльності. Моральний зміст діяльності є основою професійної культури. Професійна мораль покликана допомагати офіцерові-прикордонникові реалізувати прийняте рішення у практичній діяльності. «Професійна мораль – це система моральних і морально-правових норм, які регулюють дії та поведінку особи у професійній діяльності» [4, с. 69].

Отже, формування моральної культури курсантів прикордонної служби є невід’ємною частиною їхньої професійної підготовки та загальної соціальної проблеми взаємовідносин у суспільстві. Висока моральна культура є основою

професійної діяльності майбутніх офіцерів, оскільки вона визначає їхню здатність діяти відповідально, справедливо, гуманно та з дотриманням норм моралі. Моральна культура включає дві основні складові**:** цінності (чесність, патріотизм, відповідальність, повага, справедливість) та регулятиви. Формування цих аспектів можливе через цілеспрямований виховний вплив, професійне навчання та особистісне самовдосконалення. Однак сучасна система підготовки прикордонників має недоліки у формуванні чітких моральних орієнтирів через відсутність нормативних документів, які б детально регламентували необхідні моральні якості.

Список використаних джерел

1. Царенко В.І., Хома В.О., Мірошніченко В.І. Професійна культура прикордонника: навчальний посібник. Хмельницький: Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2006. 55 с.
2. Діденко О.В. Формування моральної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка. 2018. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2018_1_6 (дата звернення: 11.02.2025).
3. Щеголева Т.О. Професійна культура майбутніх офіцерів-прикордонників як педагогічна проблема. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2006. № 9.
4. Рудакевич М.І. Професійна етика державних службовців: теорія і практика формування в умовах демократизації державного управління: монографія. Тернопіль, 2007. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/13126 (дата звернення: 11.02.2025).

Олександра МАРТИНЮК,
студентка 3 курсу факультету № 4
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тетяна КОЛЄСНІК,
завідувач кафедри цивільного, трудового права та
права соціального забезпечення
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Заклади вищої освіти (далі – ЗВО) відіграють ключову роль у формуванні людського капіталу, розвитку наукового потенціалу країни та підготовці фахівців, здатних протистояти сучасним викликам. В умовах збройного конфлікту перед системою вищої освіти України постали безпрецедентні труднощі, що потребують гнучких рішень, інноваційних підходів та скоординованих дій усіх учасників освітнього процесу. Руйнування інфраструктури, евакуація студентів і викладачів, порушення логістичних ланцюгів, психологічне навантаження та нестача технічних ресурсів стали серйозною перешкодою для здійснення повноцінного навчального процесу. У таких умовах особливої актуальності набуває питання забезпечення безперервності освітнього процесу в ЗВО.

Встановлено, що особливість стану території стосовно ведення воєнних дій, відіграє ключову роль як для тих, хто навчає, так і для тих, хто навчається. У зв’язку з цим, для суб’єктів освітнього процесу виокремлюють: підконтрольну територію України; тимчасово окуповану територію України; зону активних бойових дій, що має важливе значення для забезпечення безперервного освітнього процесу у закладах освіти в умовах війни. Відповідно до норм чинного законодавства на підконтрольній території України у ЗВО освітній процес може здійснюватися у трьох формах, що визначені у ст. 49 Закону України «Про вищу освіту».

Очна (денна, вечірня) форма здобуття вищої освіти – це спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять та практичної підготовки не менше 30 тижнів упродовж навчального року.

Заочна форма здобуття вищої освіти – це спосіб організації навчання здобувачів вищої освіти шляхом поєднання навчальних занять і контрольних заходів під час короткочасних сесій та самостійного оволодіння освітньою програмою в період між ними. Тривалість періоду між навчальними заняттями та контрольними заходами не може бути меншою, ніж один місяць.

Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

В умовах сьогодення, перед ЗВО постають складні виклики – зберегти науковий потенціал молоді, забезпечити безпекову складову учасників освітнього процесу, обрати ефективні способи організації освітнього процесу. Заклади вищої освіти, які знаходяться на відносно безпечній території використовують очну форму навчання, з дотриманням безпекової складової, що дозволяє учасникам освітнього процесу під час повітряної тривоги перебувати в укритті. Інші заклади вищої освіти продовжують ефективно працювати обравши змішану чи дистанційну форму здобуття освіти.

Запровадження змішаного навчання не є новелою для української освіти, спочатку у зв'язку з пандемією в освітніх закладах України було введено дистанційну форму підготовки здобувачів освіти, яке поступово з послабленням карантинних заходів видозмінилося на змішану форму. МОН України вказує на дві форми змішаного навчання – синхронне та асинхронне. Синхронне навчання передбачає одночасний прямий зв'язок викладача та студентів, а асинхронне вивчання навчального матеріалу та виконання практичних завдань в різний час [1, с. 34].

З 2022 року науково-педагогічні працівники змушені працювати в надскладних умовах та опановувати нові інструменти для вивчення здобувачами освітніх компонент відповідної освітньо-професійної програми. Безумовно цьому сучасні технології, зокрема, платформи, які дозволяють проводити заняття дистанційно. Серед найбільш поширених у ефективності використання можна виділити такі як: Moodle – безкоштовна навчальна платформа, яка допоможе створити ефективне інтернет-навчання на основі співпраці у власному середовищі. Повнофункціональна система організації дистанційного навчання та створення електронних курсів; Learning Apps.org – це онлайн-сервіс, який

дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою або як індивідуальні вправи для учнів; Classtime – це латформа для створення інтерактивних навчальних додатків, яка дозволяє вести аналітику навчального процесу і реалізовувати стратегії індивідуального підходу; Google Forms – сервіс хмарних технологій для формування системи тестів контролю навчальної діяльності учнів. Застосування форм надає нові можливості створення динамічних і актуальних додатків на основі інформаційно-цифрових технологій для застосування в дистанційному навчанні; Google Meet – сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей. Максимальна кількість учасників відеозустрічі залежить від використовуваної версії G Suite, як правило це не більше 100 учасників [3].

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що забезпечення безперервності освітнього процесу у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану є надзвичайно складним, але водночас необхідним завданням для держави, освітян та самих здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 5 берез. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 06.04.2025).
2. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishchaosvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf
3. Найпопулярніші освітні платформи для організації дистанційного навчання. osvita.if.ua. URL: https://osvita.if.ua/page/naipopuliarnishi-osvitni-platformi-dlia-organizatsiyi-distantsiinogo-navchannia (дата звернення: 08.04.2025).

Владислав МЕЛЬНИЧЕНКО,
головний спеціаліст юридичного відділу комунальної власності та приватизації управління юридичного забезпечення Департаменту управління активами Запорізької міської ради,
аспірант Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України

ДО ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ УКРАЇНІ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЇ

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала повномасштабну збройну агресію проти України. Внаслідок повномасштабної агресії було завдано багато болі та страждання українському народу.

Метою доповіді є встановлення, яким чином росія буде нести відповідальність за шкоду, яка вона завдала внаслідок військової агресії.

Держава – агресор російська федерація зобов'язана буде сплатити репарації. Також слід розглядати можливість використання гуманітарної допомоги. І основне – це відшкодування шкоди за рішенням міжнародного кримінального суду. Слід зазначити, що міжнародні суди, які мають розглядати питання агресії росії проти України – це Міжнародний кримінальний суд та Міжнародний суд ООН.

Найбільш дієвий спосіб відшкодування шкоди – це репарації. Вони мають певну мету – надання певних компенсацій постраждалій стороні.

Зазначимо, що більшість із способів відшкодування шкоди Україною були вже використані.

Для того, щоб відшкодувати шкоду, завдану збройною агресією рф, слід звернутися з позовом до національного суду.

Відповідно до ст. 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» «пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України»[1]. Тут слід згадати про Європейську конвенцію про імунітет держав [2] та Конвенцію ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності [3]. Однак Україна і росія не ратифікували ці Конвенції.

Слід звернути увагу також на позицію Верховного Суду. Верховний Суд зазначає, що в разі застосування деліктного винятку будь – який спір, що виник на її території в громадянина України, може бути розглянутий і вирішений судом України як належним та повноважним судом [4]. Таким чином з 2014 року суди України мають повне право ігнорувати імунітет російської федерації і розглядати справи, пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої фізичним особам внаслідок агресії. Слід також зазначити, що з 24 лютого 2022 року припинені дипломатичні відносини з росією.

Верховний Суд також зазначив, що з 2014 року не потрібно направляти запити до посольства рф в Україні для отримання згоди на участі рф як відповідача, оскільки з 24 лютого 2022 року такі запити стали неможливими у зв'язку з розірванням дипломатичних відносин [4].

Слід зазначити, що національні суди вже виносили рішення проти росії. Зокрема слід згадати про рішення Печерського районного суду міста Києва від 07.03.2023 у справі №757/13518/22-ц, яким з росії було стягнуто моральну та майнову шкоду [5]. Однак відомо, що росія не буде виконувати рішення українських національних судів. росія також не буде визнавати конвенцій, які вона не ратифікувала.

Зазначимо, що у рішенні ЄСПЛ від 14 березня 2013 року у справі «Олєйніков проти Росії» зазначено, що суди України можуть застосовувати норми, які містяться в Конвенції ООН, навіть якщо росія не ратифікувала цю Конвенцію [6].

Міжнародний суд ООН визнав, що юрисдикційний імунітет є важливим принципом міжнародного права, який захищає суверенітет держав та їх здатність діяти без певних перешкод. Однак існують певні обмеження щодо юрисдикційного імунітету, коли певні держави порушують норми міжнародного права. Зазначимо, що відповідність рішень Міжнародного суду ООН залежить від того, чи прийняли держави, що беруть участь у судових процесах ці рішення та чи дотримуються вони їх у міжнародних відносинах.

Указом Президента України від 18.05.2022 року було створено робочу

групу з розробки та впровадження міжнародно – правових механізмів відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії російської федерації [7].

Процедура визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії росії, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації»[8].

Судовим органом, що допомагає компенсувати збитки, є Європейський суд з прав людини, оскільки рф порушила вимоги протоколу 1 ст. 1 до цієї конвенції. Зазначимо, що російську федерацію виключили з Ради Європи ще 16.03.2022 року.

Російська федерація порушила усі норми міжнародного права та зобов'язана відповісти за свої дії.

Зазначимо, що ЄСПЛ визнав той факт, що війна в Україні почалася не 24 лютого 2022 року, а у 2014 році [9].

Повернемося до практики Верховного Суду.

Верховний Суд ухвалив кілька рішень щодо судового імунітету рф у справах про заподіяння шкоди. У 2018 році ВС виклав висновок, що відповідальність за порушення Конституції, законів України на тимчасово окупованій території України, зокрема Луганської області, має бути покладена на рф як на державу окупанта [10].

Також Верховний Суд зазначив, що суд України має право розглядати імунітет рф та розглядати справи про відшкодування шкоди, завданої фізичній особі внаслідок збройної агресії росії, за позовом, поданим до іноземної держави. Зазначено, що підтримання імунітету рф є недоцільним [11].

Суд також зазначає, що відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок тимчасової окупації росією окремих територій України, юридичним особам, громадським об'єднанням, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, у повному обсязі покладається на росію, а Україна сприяє відшкодуванню матеріальної та моральної шкоди.

Підбиваючи підсумки, зазначимо що росія здійснила акт агресії проти України. Внаслідок неспровокованої агресії державі Україна та її громадянам було завдано як матеріальних, так і моральних збитків. Також можна зазначити, що сучасна міжнародна правова концепція має обмежений імунітет. Для того, аби відшкодувати шкоду, заподіяну внаслідок вторгнення рф до України, необхідно застосовувати всі засоби, які передбачені, зокрема подача позовів до міжнародних та українських судів. Однак в практиці ЄСПЛ та Міжнародного Суду ООН існують деякі моменти, які потребують окремого розгляду.

Список використаних джерел

1. Про міжнародне приватне право. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text (дата звернення: 11.05.2024).
2. Про запобігання корупції. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 11.05.2024).
3. ІПС ЛІГА:ЗАКОН - система пошуку, аналізу та моніторингу нормативно-правової бази. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU72014 (дата звернення: 11.05.2024).
4. Постанова суду № 308/9708/19 від 14.04.2022 «Про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії РФ проти України». ipLex Судові рішення. URL: http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=104086064&red=100003eeb1679d17f8700ac5d2b26fdc36cbbf&d=5 (дата звернення: 11.05.2024).
5. Рішення № 110940809 від 07.03.2023 по справі 757/13518/22-ц. Опендатабот. URL: https://opendatabot.ua/court/110940809-7fa40aeece560c2d2bc358102845b78e (дата звернення: 11.05.2024).
6. HUDOC - European Court of Human Rights. HUDOC - European Court of Human Rights. URL: http://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B"itemid":["001-117124"]%7D (date of access: 11.05.2024).
7. Про робочу групу з розробки та впровадження міжнародно-правових механізмів відшкодування шкоди, завданої Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346/2022#Text (дата звернення: 11.05.2024).
8. ShieldSquare Captcha. ShieldSquare Captcha. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-20-bereznia-2022-r-326-i011223-1256 (date of access: 11.05.2024).
9. Interfax-Ukraine. Прогрес позовів проти Росії: досягнення України в ЄСПЛ за рік повномасштабної війни. Інтерфакс-Україна. URL: //https interfax.com.ua/news/blog/905166.html (дата звернення: 11.05.2024)

10. Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-п#Text (дата звернення: 11.05.2024)
11. Постанова суду № 428/11673/19 від 18.05.2022 «Про відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої збройною агресією Російської Федерації проти України». ipLex Судові рішення. URL: http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=104635313&red=100003c2ce32df8619df1915f48b9a84b82137&d=5 (дата звернення: 11.05.2024).

Ольга МЕНЬШИКОВА,
заступник начальника факультету цивільного захисту з навчально-наукової роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат фізико-математичних наук, доцент
Роман ЯКОВЧУК,
начальник факультету цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор технічних наук, доцент

КВАЛІФІКАЦІЇ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Вступ. Система підготовки фахівців для служби цивільного захисту. Потреба у професіоналах пожежної безпеки та цивільного захисту, рятувальної справи, гуманітарного розмінування сьогодні ні в кого не викликає сумніву. Професії цієї галузі затребувані у мирний період, воєнний час та у період відновлення.

Одним з визначальних чинників сталого розвитку країни є безпека у найширшому розумінні цього поняття, відчуття безпеки є базовою потребою людини. Цивільний захист, тобто захист населення, територій, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій [1] є одним з основних завдань держави.

Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту за відповідними професіями, спеціальностями (спеціалізаціями), освітніми та освітньо-кваліфікаційними

рівнями здійснюється закладами освіти із специфічними умовами навчання, які належать до сфери управління ДСНС України [2]. За окремими професіями (групами професій), спеціальностями професійна підготовка осіб рядового і начальницького складу може здійснюватися в інших закладах освіти.

Зміни у освітніх програмах. Повномасштабна війна принесла свої виклики – підрозділи цивільного захисту сьогодні виконують завдання у вкрай складних обставинах війни, рятують життя, повертають безпеку, ліквідовують наслідки ворожих обстрілів та стихійних лих, здійснюють евакуацію й доправляють гуманітарну допомогу, надають психологічну підтримку населенню.

Потреба ДСНС України у додаткових професійних кадрах спонукала у 2022 році до збільшення ліцензійного обсягу провадження освітньої діяльності за певними рівнями вищої освіти, ліцензування провадження освітньої діяльності за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання (зокрема «Пожежна безпека» та «Цивільна безпека»), ліцензування освітньої діяльності на рівні професійної (професійно-технічної) освіти, започаткування нових освітніх програм у межах спеціальностей, а також додаткове ліцензування провадження освітньої діяльності у сфері післядипломної освіти та підвищення кваліфікації.

Виклики воєнного часу спричинили ряд змін в освітніх програмах закладів вищої освіти ДСНС України [4], зокрема:

розширення переліку спеціальних фахових компетентностей, пов’язаних з ідентифікацією вибухонебезпечних предметів, застосуванням безпілотних літальних апаратів під час ліквідації надзвичайних ситуацій тощо;

збільшення обсягу та актуалізація змісту практичної складової щодо організації ліквідації надзвичайних ситуацій, зокрема у відповідності до міжнародних стандартів для пошуково-рятувальних операцій INSARAG, міжнародних стандартів протимінної діяльності IMAS;

започаткування нових освітніх програм та курсів післядипломної освіти «Захист об’єктів критичної інфраструктури», «Гасіння пожеж та ліквідації

наслідків надзвичайних ситуацій на енергетичних об'єктах та зонах радіоактивного забруднення», «Радіаційний та хімічний захист» тощо.

Необхідність забезпечення захисту цивільного населення від воєнних злочинів, які вчиняють збройні сили російських терористичних військ, спричинила зміни у законодавстві та стала підґрунтям до перспективи реформування і розвитку системи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки що також знайшло відображення системі професійної підготовки у галузі цивільного захисту.

Професійні стандарти як перспектива удосконалення підготовки фахівців у сфері цивільного захисту. Професійні стандарти є важливою передумовою для належної підготовки фахівців цивільного захисту як для підрозділів ДСНС України, так і для місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій (йде мова, зокрема, про такі професії як начальник відділу цивільного захисту, фахівець з питань цивільного захисту, експерт у сфері пожежної та техногенної безпеки, інженер з пожежної безпеки, інженер з техногенно-екологічної безпеки тощо). Наявність затверджених вимог до компетентностей працівників галузі цивільного захисту є основою для програм професійного навчання працівників та здобуття ними необхідного рівня професійної кваліфікації і, як наслідок. подальшого забезпечення належної якості професійної діяльності. Саме професійні стандарти мають бути основою для розробки стандартів освіти, в свою чергу на основі освітніх стандартів розробляються освітні програми.

При відсутності професійних стандартів вимоги до загальних та професійних компетентностей працівників, їх трудові функції та дії визначаються кваліфікаційними характеристиками. Саме так є сьогодні у сфері цивільного захисту. На даний час вимоги до компетентностей працівників у сфері цивільного захисту містяться у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері цивільного захисту України, Випуск 92 [3]. Вимоги часу та розвиток науки потребує запровадженням нових професій, оволодіння новими компетентностями у сфері безпеки. З метою актуалізації професійно-

кваліфікаційних вимог до певних посад (професій) працівників у сфері цивільного захисту у грудні 2022 року та лютому 2023року до Довідника були внесені доповнення. Зокрема розділ «Професіонали» доповнено новою позицією «Експерт з оцінки пожежних ризиків».

Кваліфікаційні характеристики професій за своєю структурою і змістом відрізняються від професійних стандартів. Заміна (або доповнення) діючих кваліфікаційних характеристик професійними стандартами у сфері цивільного захисту є актуальною задачею якісної підготовки фахівців для сектору безпеки та вимогою сьогодення. Станом на кінець 2024 року Міжрегіональним центром швидкого реагування ДСНС України розроблено два професійних стандарти професій «Верхолаз» та «Водолаз». Ведеться підготовка до розробки професійних стандартів у галузі цивільної безпеки, які відповідають професійним кваліфікаціям шостого та сьомого рівнів Національної рамки кваліфікації, зокрема це начальник караулу (зміни, поста) оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, фахівець з розмінування, фахівець з радіаційного та хімічного захисту, фахівець з питань цивільного захисту.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-IV. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17 (дата звернення: 31.03.2025).
2. Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту: наказ МВС України від 26.05.2020 р. № 412. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0496-20#Text (дата звернення: 31.03.2025).
3. Про затвердження Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників у сфері цивільного захисту: наказ ДСНС України від 05.12.2018 р. № 707 (в редакції наказу України ДСНС від 17.01.2022 № 41). URL: https://vpu.ldubgd.edu.ua/upload/3/2/9/2/1/dodatok-dkxp-2022.pdf (дата звернення: 31.03.2025).
4. Яковчук Р.С., Меньшикова О.В., Попович В.В. Особливості професійної підготовки фахівців цивільного захисту України в умовах воєнного стану. Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та шляхи вирішення в умовах воєнного стану: зб. тез доп. IV міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 20 жовт. 2022 р. Одеса, 2022. С. 180–181.

Станіслав МЕРДОВ,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАВЧАННЯ БРАЗИЛЬСЬКОГО ДЖИУ-ДЖИТСУ ДО СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Питання удосконалення фізичної підготовки поліцейських постійно знаходяться в полі зору як науковців, такі і практиків-інструкторів і спрямовані на пошук нових інноваційних методів навчання, які засновані на запровадженні до системи фізичної підготовки поліцейських елементів невластивих видів спорту, напрямів фізичних активностей. Як приклад, у сучасній науковій літературі висвітлювалися питання доцільності запровадження у систему фізичної підготовки поліцейських греплінгу (Р. Марков, М. Чоботько та інші), хортингу (З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко, Б. Шаповалов та інші), кросфіту (А. Забора, В. Колєсніков, І. Сідельніков та інші), табати (І. Гнип, С. Котов, О. Тьорло, М. Червоношапка та інші) тощо. Одним із видів мистецтва самооборони, який останнім часом набув популярності в правоохоронних органах зарубіжних країн є бразильське джиу-джитсу, елементи якого активно використовується у системі фізичної підготовки поліцейських [1-3]. Однак, зазначене бойове мистецтво та система самозахисту, на нашу думку, не отримало належного розповсюдження у національній системі фізичної підготовки поліцейських.

Крім того, питання впровадження елементів навчання джиу-джитсу до системи фізичної підготовки поліцейських фрагментарно досліджено і в науці. Так, О. Тьорло та М. Червоношапка розглядають застосування засобів джиу-джитсу в межах секційних занять з єдиноборств, як компонет підготовки курсантів ЗВО МВС України. Авторки зазначають: «Експериментальним шляхом підтверджено ефективність застосування засобів джиу-джитсу з метою

підвищення спеціальної фізичної та функціональної підготовленості курсантів. Зокрема, авторами відмічений позитивний вплив на показники, що характеризують функціональний стан серцево-судинної системи, дихальної системи, а також показники силових, швидкісно-силових та координаційних здібностей. Також тренування з джиу-джитсу, як й інші різновиди східних єдиноборств, чинять позитивний вплив на розвиток морально-вольових якостей» [4, с. 114].

Біль широкий підхід у застосуванні джиу-джитсу застосовує І. Гінзбург, який зазначає, що «висока спортивна ефективність джиу-джитсу та доведена багаторічними статистичними дослідженнями в західних країнах ефективність її використання у поліцейській роботі може бути тим чинником, який змінить професійну підготовку співробітників в Україні» [5, с. 45]. Автором проведено дослідження, результати якого свідчать про позитивний вплив включення комплексу методів і прийомів бразильського джиу-джитсу в процес підготовки поліцейських. Ним наголошується про те, що серед тих, хто брали участь у тренінгах, помітно зменшилася кількість травм, завданих їм правопорушниками під час протистоянь. Крім того, спостерігалося зниження травматизму серед затриманих. Це на його думку пояснюється тим, що поліцейські стали більш ефективними у своїх діях і мають більше інструментів для безпечного затримання злочинців, особливо в складних ситуаціях. Крім того, він наголошує на тому, що зменшилася кількість випадків застосування поліцейськими спеціальних засобів під час контакту з правопорушниками, що свідчить про зростання впевненості поліцейських у своїх силах. На думку І. Гінзбурга, все це підтверджує доцільність включення бразильського джиу-джитсу в професійну підготовку поліцейських [5, с. 44].

Як вже зазначалося, досвід застосування бразильського джиу-джитсу у зарубіжних країнах є більш розповсюдженим. Іноземні фахівці Джеремі Моріс Батлер та Соломон Ван, зокрема зазначають, що нещодавні дослідження продемонстрували цінність тактики контролю на основі важелів для правоохоронних органів у зменшенні випадків використання надмірної сили та

травм офіцерів і цивільних осіб. Ця тактика також надала жінкам-офіцерам набір навичок, необхідних у разі загрози фізичного нападу (Gottfried, 2021; Huff та ін., 2024; Ridderbusch, 2022). Дослідження також підкреслили фізичний і психологічний вплив тренувань бразильського джиу-джитсу (Andreato та ін., 2017; Harmon, 2022; Willing та ін., 2019), зокрема, на впевненість офіцерів у боротьбі з фізичною конфронтацією. Сайп (2024) виявив додаткові позитивні переваги тренувань бразильського джиу-джитсу для прийняття рішень і концентрації уваги, обидва з яких можуть бути пов’язані з упевненістю в розв’язанні силового зіткнення. Цей зростаючий об’єм досліджень і потенційна можливість використання цього мистецтва для потреб офіцерів під час підготовки до зіткнень з силовими структурами призвели до підвищеного інтересу з боку правоохоронної спільноти [6, с. 2].

З огляду на це у багатьох зарубіжних країнах було запроваджено обов’язкові навчальні програми для поліцейських із застосуванням бразильського джиу-джитсу. Як приклад, 1 квітня 2019 року Департамент поліції Марієтти (Джорджия, США) запровадив навчальну програму, згідно з якою щотижневе навчання бразильському джиу-джитсу стало обов’язковим для всіх нових працівників протягом п’яти місяців навчання в поліцейській академії. Програма виявилася настільки успішною, що 1 липня 2020 року департамент розширив можливість програму навчання бразильському джиу-джитсу, яка ним фінансується, на всіх офіцерів без відриву від служби [3].

Виникає цілком закономірне питання: чому бразильське джиу-джитсу зацікавило правоохоронців? На нашу думку, це пояснюється декількома аспектами. Бразильське джиу-джитсу є особливо ефективним у фізичних протистояннях. Це бойове мистецтво зосереджено на техніках, спрямованих на контроль і подолання суперника, не завдаючи йому серйозних травм. Бразильське джиу-джитсу – це більше, ніж просто бойове мистецтво – це ключовий компонент сучасної військової та поліцейської тактики та трансформаційна сила для багатьох служб реагування на надзвичайні ситуації.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що впровадження елементів бразильського джиу-джитсу у систему фізичної підготовки поліцейських має значний потенціал для підвищення їхньої професійної компетентності. Аналіз наукових джерел та практичного досвіду зарубіжних правоохоронних органів свідчить про ефективність цього бойового мистецтва у підготовці поліцейських до фізичних протистоянь, що мінімізує ризик травм як для самих правоохоронців, так і для затриманих.

Дослідження підтверджують, що навчання джиу-джитсу сприяє розвитку ключових навичок контролю, стриманості та тактичного мислення, що є необхідними в умовах оперативно-службової діяльності. Крім того, цей вид єдиноборств сприяє покращенню фізичної форми та стійкості до стресу, що є важливими факторами для ефективного виконання службових обов'язків.

З огляду на позитивний досвід інших країн, доцільним є розроблення та впровадження адаптованих навчальних програм, що включають елементи бразильського джиу-джитсу у професійну підготовку поліцейських в Україні. Подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінку ефективності таких програм, їхнє вдосконалення та інтеграцію у систему підготовки правоохоронців.

Список використаних джерел

1. Brazilian Jiu-Jitsu And Law Enforcement: Training Officers In Ground Control And Self-Defense. URL: https://evolve-mma.com/blog/brazilian-jiu-jitsu-and-law-enforcement-training-officers-in-ground-control-and-self-defense/ (дата звернення: 30.03.2025).
2. Brazilian Jiu Jitsu Drills for Law Enforcement. URL: https://www.jiujitsufiveo.com/blogs/news/brazilian-jiu-jitsu-drills-for-law-enforcement (дата звернення: 30.03.2025).
3. Police Training Reimagined. URL: https://www.gracieuniversity.com/Pages/Public/Information?enc=kP%2fKbrj0TEbCXXaMIVHTUw%3d%3d (дата звернення: 30.03.2025).
4. Тьорло О.І., Червоношапка М.О. Секційні заняття з єдиноборств як компонент системи підготовки студентів та курсантів ЗВО МВС України. Проблеми фізичного виховання та здоров'я молоді в сучасному освітньому середовищі: зб. матеріалів міжнар. форуму, м. Дніпро, 18 травня 2023 р. Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 113–115.

5. Hinzburh I. Improving the professional training of MIA of Ukraine employees through the implementation of jiu-jitsu training elements. Olympicus. 2023. № 3. P. 41–45.
6. Butler J. M., Wang S. The impact of Brazilian Jiu-jitsu training on police officer confidence in use of force performance: Perceptions from officers who train. Martial Arts Studies. 2024. № 16. P. 1–7. URL: https://doi.org/10.18573/mas.196

Ольга МЕРДОВА,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПРЯМУВАННЯ: ДОСВІД ДОНЕЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Сучасні виклики, що постають перед системою вищої освіти потребують постійного вдосконалення підходів до викладання освітніх компонентів, пошуку нових нетрадиційних форм проведення навчальних занять, які підвищують зацікавленість у здобувачів вищої освіти в опануванні навчального контенту. В умовах цифрової епохи, підвищеного інтересу сучасної молоді до використання різного роду гаджетів, сучасного програмного забезпечення запорукою якісної освіти є впровадження інноваційних технологій, які поєднують традиційні знання з цифровими можливостями сьогодення.

Ми переконані, що розвиток сучасного процесу навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників поліції є не мислимим без впровадження перспективних сучасних технологій в освітній процес, зміни підходів до викладання навчальних дисциплін, застосування різних методик, методів навчання, що трансформують відношення здобувачів вищої освіти до опанування освітніх компонентів, розвивають в них не тільки спеціальні (фахові) компетентності, а й загальні компетентності, які являють собою динамічне поєднання когнітивних та метакогнітивних навичок, демонстрацію знань і

розуміння, міжособистісних, інтелектуальних та практичних навичок, етичних цінностей [1, с. 441].

Усвідомлюючи наявні тенденції розвитку вищої освіти, науково-педагогічні працівники Донецького державного університету внутрішніх справ реалізують на системній основі комплекс заходів із запровадження інноваційних технологій в освітній процес, зокрема, враховуючи специфіку закладу вищої освіти, у процес викладання освітніх компонентів поліцейського спрямування.

Так, активного запровадження в освітньому процесі в останні роки набули інтерактивні онлайн-курси, які розроблені як самостійно науково-педагогічними працівниками університету, так і у складі авторських колективів із зовнішніми стейкхолдерами. Як приклад, інтерактивний онлайн-курс «Запобігання та протидія домашньому насильству» [2], інтерактивний онлайн-курс «Основи Кібербезпеки» [3], інтерактивний онлайн-курс «OSINT-технології в правоохоронній діяльності» [4] та інші. Такі засоби навчання дозволяють здобувачам вищої освіти самостійно опановувати навчальний контент, виконувати завдання в інтерактивній формі та засвоювати матеріал у зручному темпі. Ключовими педагогічними завданнями інтерактивних онлайн-курсів є: полегшення візуального сприйняття інформації; інтегрування матеріалу в освітній процес; спрощення засвоєння змісту курсів; розвиток навичок запам’ятовування й ефективного навчання тощо.

Для забезпечення дисциплін професійно-практичного спрямування розроблено та впровадження в освітній процес інноваційний засіб навчання «Процесуальний тренажер», який є спеціально створеним програмним продуктом, що дозволяє сформувати компетентності із складання адміністративно-процесуальних документів під час документування адміністративних правопорушень.

«Процесуальний тренажер» містить шаблони адміністративно-процесуальних документів, кількість та перелік яких обираються з урахуванням наявних фабул ситуаційних завдань, що покроково заповнюються здобувачами вищої освіти з подальшою генерацією заповненої інформації в єдиний документ,

має можливості перегляду заповнених документів, їх збереження для подальшої відправки для перевірки науково-педагогічним працівником.

Зазначений освітній продукт інтегровано в освітній процес при викладанні таких освітніх компонентів поліцейського спрямування, як Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції, Поліцейська діяльність, Організація діяльності поліцейських офіцерів громади та дільничних офіцерів поліції, Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції, Діяльність Національної поліції у сфері дозвільної системи, Організація діяльності підрозділів реагування патрульної поліції, Практикум з оформлення матеріалів справ про адміністративні правопорушення, підвідомчі підрозділам превентивної діяльності.

Усвідомлюючи можливості елементів доповненої реальності в освітньому процесі, ще у 2019 році авторським колективом Донецького державного університету внутрішніх справ створено інноваційний інструмент освітньої діяльності – Програмний 3d комплекс «Віртуальний ситуаційний конструктор», який призначений для створення інтерактивних 3d сцен, що імітують різні місця правопорушень, за допомогою інтуїтивно зрозумілого інтерфейсу програма має можливості створення 3d сцен правопорушень в квартирі, магазині, кафе, на відкритій місцевості, місця дорожньо-транспортних пригод, використовуючи так звану бібліотеку засобів: людей, слідів, речових доказів, знарядь вчинення злочинів, автотранспортних засобів, перехресть, дорожніх знаків тощо [1, с. 441]. Вже п’ять років він активно використовується науково-педагогічними працівниками в межах викладання освітніх компонент кримінально-процесуального, адміністративно-процесуального, криміналістичного спрямування, у тому числі спецкурсів.

Як відомо, протягом багатьох років всіма закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, викладання освітніх компонентів поліцейського спрямування пов’язано із проведенням навчальних занять у формі поліцейських квестів, які дозволяють моделювати ситуації професійної діяльності (case-study метод), формувати

вміння приймати обґрунтовані рішення в умовах наближених до реальних. Усвідомлюючи роль цифрових технологій в освітньому середовищі, кафедрою адміністративно-правових дисциплін факультету №2 у 2022 році було розроблено авторську методику проведення практичних занять у формі інтерактивних поліцейських квестів, які є інноваційними засобами навчання, спрямованими на посилення практичної складової освітнього процесу.

Інтерактивний поліцейський квест являє собою проєктну методику орієнтовану на самостійну діяльність здобувача/здобувачки вищої освіти, що реалізується за допомогою інтерактивних засобів навчання і дозволяє модифікувати в онлайн середовищі алгоритми дій поліцейських у різних ситуаціях. На нашу думку, впровадження таких методик дозволяє: активізувати розумову діяльність шляхом моделювання спеціальних умов для виконання професійних завдань у віртуальному середовищі, без використання спеціалізованих навчальних об’єктів та створення реальної обстановки професійної діяльності; організувати навчальну діяльність дистанційно у будь-який зручний час; формувати стійкий інтерес здобувачів вищої освіти шляхом застосування нестандартних підходів до освітнього процесу; активізувати сприйняття матеріалу засобами наочності; розвинути універсальні форми розумової діяльності здобувачів вищої освіти [5, с. 68].

В умовах професійного навчання поліцейських особливого значення набуває гейміфікація, яка дозволяє зробити освітній процес більш динамічним, захопливим і водночас ефективним. У межах гейміфікованих платформ (наприклад, WordWall, Kahoot, Quizizz, LearningApps) можна створювати інтерактивні вправи, налаштовувати складність їх завдань відповідно до рівня підготовки здобувачів вищої освіти, що створює комфортне освітнє середовище для всіх.

Підсумовуючи зазначимо, наведений досвід демонструє, що на сьогодні найбільш ефективним є поєднання інтерактивного навчання, практикоорієнтованих занять і сучасних електронних платформ. На нашу думку, одним з основних завдань модернізації відомчої освіти, має стати формування

набору цифрових освітніх ресурсів, які розширятимуть навчально-методичні комплекси і урізноманітнюватимуть освітній процес, а також реалізація заходів із формування цифрових компетентностей науково-педагогічного складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, що передбачатиме проведення для них регулярних освітніх івентів з опанування інноваційних технологій, зокрема хмарних сервісів, інтерактивних панелей, сервісів для створення електронного контенту.

Список використаних джерел

1. Мердова О.М. Переваги використання програмного 3d комплексу «Віртуальний ситуаційний конструктор» в процесі навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників поліції. Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : зб. матеріалів засідання №2 постійно діючої Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 24 червня 2022 року. Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2022. С. 441–443.
2. Інтерактивний онлайн-курс «Запобігання та протидія домашньому насильству». URL: https://dnuvs.in.ua/wp-content/multimedia/home_violence/story.html
3. Інтерактивний онлайн-курс «Основи Кібербезпеки». URL: https://read.bookcreator.com/fQ6a2RCUdGO8pRylJCh2iAlj1bt2/v0qCTrYoRnGfe3g3qIgfHQ/izsvJPMuS4uLPTsQxI8LvQ
4. Інтерактивний онлайн-курс «OSINT-технології в правоохоронній діяльності». URL:https://read.bookcreator.com/fQ6a2RCUdGO8pRylJCh2iAlj1bt2/sWYl1xVJRKymMSKpkHe4TQ/izsvJPMuS4uLPTsQxI8LvQ
5. Вітвіцький С.С., Мердова О.М. Методичні рекомендації із проведення практичних занять у формі інтерактивного поліцейського квесту в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Кропивницький: ТОВ «Прінт Медіа Про», 2022. 72 с.

Юлія МЄЗЄНЦЄВА,
студентка 3 курсу факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олександр МАКАРЕНКО,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ЮРИСТІВ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ПОТРЕБИ ТА КОМПЕТЕНЦІЇ

У сучасних умовах зростання загроз національній безпеці України, зокрема в умовах збройної агресії, зростає потреба у висококваліфікованих військових юристах [1; 3]. Їхня роль полягає не лише в забезпеченні правопорядку у Збройних Силах, а й у захисті прав військовослужбовців, дотриманні норм міжнародного гуманітарного права та правовому супроводі бойових дій [2; 4]. Формування нового покоління військових юристів вимагає переосмислення освітніх програм, компетентнісного підходу до підготовки кадрів та орієнтації на сучасні виклики [3; 4].

Сьогодні Україна перебуває в умовах повномасштабної війни, що вимагає ефективного функціонування системи військового управління, зокрема правового її компоненту [3]. Військово-правове забезпечення має відповідати реаліям сучасних бойових дій, міжнародним правовим стандартам і забезпечувати правовий порядок у військах [2]. Потреба полягає в наданні правової підтримки командуванню, дотриманні прав військовослужбовців, веденні документації відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, а також участі у процесах мобілізації, правового супроводу бойових дій та взаємодії з цивільними структурами [2; 3].

Військові юристи виступають ключовими фігурами у забезпеченні законності в армії. Вони консультують командування, супроводжують дисциплінарні й кримінальні провадження, контролюють дотримання гуманітарного права, займаються підготовкою юридичних документів та беруть участь у переговорах з міжнародними партнерами [3; 4]. У воєнний час їхня діяльність має вирішальне значення для підтримки бойового духу, захисту прав бійців та правової легітимності дій Збройних Сил.

Сучасний військовий юрист має поєднувати фахову правову підготовку з навичками, необхідними в умовах війни та кризових ситуацій [4]; повинен володіти глибокими знаннями у сфері кримінального, адміністративного,

військового та дисциплінарного права; важливим є знання Женевських конвенцій, протоколів до них та інших норм міжнародного гуманітарного права [2], які регулюють ведення війни та захист прав людини у збройних конфліктах; юрист має діяти відповідально, неупереджено, вміти приймати рішення у складних моральних ситуаціях, бути прикладом для інших військовослужбовців.

Служба в умовах бойових дій вимагає стресостійкості, вміння діяти в екстремальних ситуаціях і підтримувати належну фізичну форму [4].

Підготовка військових юристів має орієнтуватися на сучасні виклики та реальні потреби армії, поєднуючи теоретичну базу з практичним досвідом і міжнародними стандартами [4].

Необхідне оновлення навчальних планів з акцентом на військове право, міжнародне гуманітарне право, кризове управління та правозастосування в умовах воєнного стану [4].

Важливо розширити кількість симуляцій, практичних кейсів, стажувань у військових частинах, участі в навчаннях ЗСУ та волонтерських ініціативах [4].

Обмін досвідом із юристами країн-членів НАТО, спільні навчання, участь у міжнародних програмах та доступ до сучасної правової практики сприятимуть формуванню висококваліфікованих фахівців [3; 4].

Отже, підготовка військових юристів нового покоління є стратегічно важливою складовою системи національної безпеки України [1; 3]. В умовах збройної агресії та постійних змін у характері воєнних дій виникає потреба у фахівцях, які здатні діяти оперативно, правомірно й ефективно як у тилу, так і безпосередньо в зоні бойових дій.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Женевські конвенції 1949 року та їх протоколи : офіц. текст. Київ : Юридична думка, 2015. 432 с.
3. Ткачук О. В. Роль військових юристів у забезпеченні національної безпеки України. Військове право України. 2023. № 1. С. 45–52.
4. Мартиненко О., Федоренко Л. Підготовка військових юристів: основи міжнародного гуманітарного права. Харків : Право, 2021. 216 с.

Ярослав МИРОНЧУК,
курсант 3 курсу навчально-наукового інституту № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Віталій СВІТЛИЧНИЙ,
доцент кафедри протидії кіберзлочинності навчально-наукового інституту № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ ОБОРОННОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах війни, коли технології швидко змінюються, а бойові дії набувають нових форм і масштабів, традиційні методи навчання для фахівців оборонного сектору вже не здатні повною мірою задовольняти вимоги часу. Сучасний воєнний конфлікт вимагає не лише знання традиційних військових стратегій та тактик, але й адаптації до нових умов, зокрема до використання високих технологій, роботизованих систем і інформаційних технологій, а також здатності до швидкого реагування у постійно змінюваній обстановці. Це вимагає застосування інноваційних підходів у навчанні, які дозволяють оперативно адаптувати навчальні програми до нових викликів і забезпечувати підготовку фахівців, здатних ефективно діяти в умовах воєнного стану [1].

Інноваційні підходи до навчання фахівців оборонного сектору в умовах воєнного стану передбачають впровадження нових технологій, які дозволяють проводити навчання у гнучкому і ефективному форматі. Одним з найбільш перспективних напрямків є використання симуляційних та віртуальних тренажерів, що дають змогу моделювати різноманітні бойові ситуації в реальному часі. Такі технології дозволяють фахівцям не лише тренувати фізичні навички, а й розвивати стратегічне та тактичне мислення, оперативно реагуючи на зміни умов. Віртуальні тренування дають можливість проводити навчання в будь-який час і в будь-якому місці, що надзвичайно важливо під час воєнного стану.

Для подолання проблем у системі вищої освіти військових в Україні, зокрема у сфері ракетно-артилерійського озброєння, необхідне використання новаторських методів. Критично важливо досягти відповідності рівня освіти міжнародним вимогам шляхом перегляду навчальних планів, введення передових методик викладання та актуалізації освітньо-професійних програм. Це передбачає створення нових навчальних матеріалів, застосування інформаційно-комунікаційних технологій та віртуальних симуляторів з метою покращення процесу навчання та практичного відпрацювання навичок [2].

Більш того важливою складовою інноваційних підходів є використання дистанційного навчання, яке дозволяє залучати фахівців з різних регіонів країни та навіть за кордоном. Платформи для онлайн-навчання дають змогу забезпечити високий рівень доступності та оперативності освіти для військових фахівців у будь-яких умовах, навіть якщо традиційні навчальні заклади не можуть здійснювати навчання через загрозу безпеці або фізичні обмеження. Дистанційні курси з військової підготовки, безпеки, тактики та технологій надають можливість здійснювати навчання без фізичної присутності, що є важливим аспектом під час воєнних дій.

До того ж можна запозичити практику застосування інноваційних технологій у інших країнах. Бразильські військові широко вводять використання ігрових технологій, наприклад, вільної гри чи воєнної гри, для розвитку критичного мислення та формулювання правильних суджень, а також з метою підготовки курсантів до ситуацій з високим рівнем невизначеності. Крім того, на думку наукового співробітника університету Центральної Флориди Маркуса Дегаута, такі вправи допомагають сформувати організаційну культуру для подальших тривалих інновацій та адаптації до різних умов [3].

Інноваційні підходи до навчання передбачають інтеграцію міждисциплінарних знань. Військові фахівці мають опановувати не лише тактику і стратегію, але й сучасні технології, які застосовуються у війні, такі як кібербезпека, інформаційні технології, робототехніка, штучний інтелект. Ці знання є необхідними для ефективного реагування на нові загрози, які виникають

у ході сучасних бойових дій. Важливим аспектом є також підготовка до психологічних викликів, зокрема управління стресом і адаптація до екстремальних ситуацій [4].

Одним із важливих інноваційних підходів є навчання через співпрацю з міжнародними партнерами. Військові фахівці можуть отримувати досвід та знання від країн, які вже мають значний досвід участі у військових конфліктах. Зовсім скоро і українські військові будуть залученні до надання консультації військовим інших країн з ведення бойових дій, адже наша країна невтомно дає відсіч вже четвертий рік збройній агресії росії. Такі обміни досвідом дозволяють не лише впроваджувати передові технології, а й отримувати практичні поради щодо адаптації до різних бойових ситуацій.

Інноваційні підходи до навчання фахівців оборонного сектору в умовах воєнного стану є ключовими для забезпечення ефективності сучасних військових формувань. Використання новітніх технологій дозволяє оперативно адаптувати навчальні програми до нових викликів і значно підвищити рівень підготовленості фахівців. Прийняття міжнародного досвіду, зокрема в області використання ігрових технологій та співпраці з іншими країнами, дає можливість застосовувати передові методи навчання та підготовки, що забезпечує високий рівень компетентності та адаптивності військових. Усуваючи обмеження, які накладаються умовами війни, ці інноваційні підходи дозволяють створювати навчання, яке не тільки відповідає сучасним вимогам, але й дає змогу військовим діяти ефективно в непередбачуваних та екстремальних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. 10 трендів майбутнього, які армія України поки що ігнорує. Defense Express. Військовий портал Defense Express - все про військову справу. URL: https://defence-ua.com/minds_and_ideas/10_trendiv_majbutnogo 2067.html
2. Чопа Д.А., Дерев’янчук А.І., Детярьов В.В. Інформаційні технології як технічна основа розвитку сучасних методів викладання військово-технічних дисциплін. Сучасні інформаційні технології в сфері безпеки та оборони. НЮОУ. 2019. №2.
3. Degaut M. Brazil’s military modernization: Is a new strategic culture emerging? Rising Powers Quarterly. 2017. 2(1). P. 271–297

4. Головань М.С. Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти в умовах глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: педагогіка і психологія. 2011. № 31(1). С. 203–211

Артем МІКІШ,
заступник начальника відділу розслідування злочинів
у сфері транспорту слідчого управління
Головного управління Національної поліції в Черкаській області,
кандидат юридичних наук, майор поліції

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Освітній процес має бути гнучким, інтерактивним і максимально наближеним до реальних умов служби. Для забезпечення ефективної підготовки фахівців в умовах сучасних загроз вона має включати кілька ключових напрямів:

1. Оновлення змісту навчальних дисциплін, таких як тактична медицина, основи евакуації, кібербезпека та інформаційна війна, управління кризовими ситуаціями, психологічна підготовка.

2. Використання сучасних методів навчання, а саме:

- симуляційне навчання – моделювання бойових ситуацій, використання тактичних тренажерів, віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) для навчання військових і поліцейських [1].

- кейс-методи – аналіз реальних військових операцій, розбір тактичних рішень, розв’язання практичних ситуацій із використанням досвіду сучасної війни;

- гейміфікація навчального процесу – інтерактивні навчальні платформи, моделювання реальних ситуацій [1].

- практичні навчання – тактичні вправи, навчальні полігони, участь у тренувальних операціях спільно з діючими підрозділами.

3. Зміна формату оцінювання знань і навичок, введення більш практичних способів перевірки знань: стрес-тестування, комплексні ситуаційні завдання, модульний підхід (поетапна оцінка знань та навичок).

4. Міжнародна співпраця та запозичення досвіду: врахування стандартів НАТО та передового досвіду інших країн, що мають військовий досвід щодо підготовки військових і поліцейських у бойових умовах [2].

5. Психологічна підтримка та реабілітація:

- оскільки високі психологічні навантаження можуть впливати на ефективність роботи підготовка фахівців сектору безпеки повинна включати: курси управління стресом, групові тренінги та підтримка, програми реабілітації, впровадження заходів з відновлення психологічного стану після бойових дій, навчання методам роботи з травмованими людьми та посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) для забезпечення психологічної реабілітації.

Окремої уваги заслуговує одна з ключових проблем нашого суспільства – психологічна реабілітація учасників бойових дій та людей, які пережили бойові дії, їхнє повернення до мирного життя та робота з ПТСР, який є найбільш частою формою розладів у жертв екстремальних подій, які важко піддаються лікуванню та корекції й проявляються психологічними, соціальними і соматичними змінами, виникає приблизно у 20% осіб внаслідок перенесення травматичної події, та зачіпає усі рівні людського функціонування, призводячи до особистісних змін й у членів сімей травмованих осіб [3].

В українській психології ПТСР досліджують О. Горбунова, Л. Гребінь, В. Зливков, З. Кісарчук, О. Корольчук, В. Климчук, Н. Пов’якель, О. Романчук, Ю. Семенова, Т. Титаренко та ін.

Правоохоронцям необхідно розуміти психологічні особливості людей, які пройшли бойові дії, і застосовувати відповідні підходи у роботі з ними:

1. Впровадження заходів з відновлення психологічного стану, а саме:

- розпізнавання осіб із ПТСР;

- створення безпечного середовища – під час взаємодії з такими особами необхідно уникати тригерів, які можуть спричинити паніку або агресію;

- навчання деескалаційним технікам – як правильно спілкуватися, щоб не провокувати конфлікт;

- взаємодія з кризовими службами – направлення постраждалих до психологів, реабілітаційних центрів.

2. Сприяння поверненню до мирного життя, роль поліцейських для реалізації якого полягає у: запобіганні конфліктам, розумінні та сприянні у підтримці, інформуванні про права та можливості, сприянні соціальній інтеграції, розпізнаванні ознак депресії, підвищеної тривожності та направлення до фахівців.

3. Навчання методам роботи з травмованими людьми та ПТСР, а саме:

- розпізнавати основні симптоми ПТСР – раптові спалахи гніву, гіперзбудженість, тривога, депресія, замкнутість;

- використовувати ефективні методи комунікації – спокійний тон, відсутність раптових рухів, використання простих запитань для встановлення довіри;

- опанувати кризову інтервенцію – як правильно діяти у випадку, якщо людина перебуває в стані стресу або має суїцидальні думки;

- співпрацювати з психологами та соціальними службами – створення єдиної системи підтримки для учасників бойових дій та осіб, які пережили бойові дії;

- підтримувати сім'ї таких людей – робота з їхніми близькими, щоб допомогти їм краще розуміти специфіку вказаного стану [4].

Адаптація освітніх програм у секторі безпеки та оборони – це необхідний крок для забезпечення якісної підготовки фахівців, які працюють у складних умовах війни. Психологічна реабілітація учасників бойових дій та людей, які пережили бойові дії, – це завдання не лише медиків та психологів, а й усіх, хто забезпечує громадську безпеку. Правоохоронці мають відігравати ключову роль у формуванні толерантного суспільства, що підтримує своїх героїв.

Список використаних джерел

1. Хміль Н.А., Галицька-Дідух Т.В. Використання віртуальної та доповненої реальності в українській освіті. URL: https://zenodo.org/records/8251886.
2. Жиздюк Г.А., Адаптація військової освіти в Україні до стандартів НАТО: виклики та перспективи. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.10870377.
3. Корольчук О.Л., Посттравматичний стресовий розлад як новий виклик сучасній Україні / Національна академія державного управління при Президентові України. 2016. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2016/19.pdf.
4. Кісарчук З.Г., Омельченко Я.М., Омельченко Г.П., Лазос Г.П. та ін. Технології психотерапевтичної допомоги постраждалим у подоланні проявів посттравматичного стресового розладу: монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722181/1/Monograph2020_labpsychother.pdf.

Оксана МОЛЧАНОВА,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ МАНДФУЛНЕС У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Забезпечення належного психічного та психологічного здоров’я фахівців сектору безпеки й оборони має вирішальне значення не тільки для їхнього особистого добробуту, але й для боєздатності підрозділів та успішного виконання завдань. Здатність ефективно долати стресові ситуації, підтримувати високий рівень концентрації та ухвалювати рішення у складних і небезпечних обставинах – це показники здорової особистості, яка має високу психічну стійкість. Тому надзвичайно актуальним постає завдання навчати майбутніх фахівців ефективним методам саморегуляції та розвивати їх стресостійкість, що можливо робити ще на етапі опанування професії в закладі зі специфічними умовами навчання.

Практика майндфулнес, на нашу думку, є інноваційним та ефективним інструментом для покращення як психічного, так і фізичного здоров'я в сучасних

умовах, яка може підвищити їх стабільність та рівень благополуччя за рахунок впливу на психо-фізичні системи організму.

Майндфулнес (усвідомленість) – це практика, яка полягає в тому, щоб повністю бути присутнім у поточному моменті, усвідомлювати свої думки, емоції, тілесні відчуття та навколишнє середовище, не намагаючись їх оцінювати чи змінювати, фокусуючись на тому, що відбувається «тут і зараз», не відволікаючись на минуле чи майбутнє. Термін «майндфулнес» також перекладають як «повнота розуму», «уважність», «повнота усвідомленості», але найбільш близьким є «усвідомленість» [5; 6]. Всі ці поняття об'єднують розуміння змісту практики як зосередженості на моменті реальності, повне його прийняття та відзначення його різних аспектів для себе без аналізу та інтерпретації.

Майндфулнес, як зазначила Т. Мотрук, спрямований на прагнення бути в ситуації, наповнитись її змістом та усвідомити момент, а не на те, щоб дистанціюватися від проблеми. Самоусвідомлення дозволить зрозуміти надмірну кількість думок про проблеми, знайти альтернативи і зробити вибір, поставитись до негативних суджень з цікавістю і розумінням [1].

Здатність бути присутнім у моменті та дивитись на себе без осуду, на думку О. Христук, зменшує психологічне страждання та залежність від негативних проявів минулого, а отже, сприяє психічному здоров'ю особистості. Вчений відзначив значну популярність даного напрямку та існуючі дослідження, які доводять позитивний вплив практики. У процесі психотерапії людина відкриває для себе інший стан свідомості, який проявляється в тому, щоб просто бути та пов'язаний з відчуттям себе та інших в процесі життя. Основною в майндфулнесі постає ідея прийняття, яка й дозволяє визнавати наявне переживання й бути відкритим до нього без оцінки, свідомо обираючи переживання справжніх почуттів та думок, є важливою та основоположною [4].

Автор майндфулнес підходу, Дж. Кабата-Зінн, розробив програму для подолання фізичного болю без застосування медикаментів. Проведені дослідження з використанням МРТ підтвердили ефективність програми та

довели, що вона має таку ж ефективність для зняття болю, як і ліки для його зняття, навіть ті, які містять морфій. МРТ підтвердило, що медитативні техніки діють на ділянки мозку, які відповідають з відчуття болі. Регулярні медитації сприяють створенню нових нейронних зв'язків, за рахунок яких поступово біль відчувається менше [5; 6].

О. Христук [4], проаналізувавши деякі дослідження (Даніель Сігал, 2007 та 2016) підкреслила, що застосування майндфулнес практик полегшує перебіг різних хронічних захворювань через збільшення толерантності до болю, зростання емоційної врівноваженості, активізації імунної системи та зменшення депресивних і тривожних розладів особистості.

М. Вільямс та Д. Пенман також відзначили суттєве зростання емоційної стійкості у людей, які практикують майндфулнес, через збільшення суб'єктивних показників щастя, енергії, вищий рівень контролю над своїм життям, сприйняття проблем як нових можливостей, кращий опір стресовим впливам [2].

Вплив майндфулнес на людину здійснюється на двох рівнях: когнітивне регулювання (відслідковування негативних думок та контроль за їх розвитком), емоційне регулювання (розвиток здатності сприймати негативні події та бути з ними). Результатом такої практики постає вдосконалена саморегуляція через контроль емоцій, уваги та самосвідомості [3].

Отже, можемо підсумувати, що практика майндфулнес дозволяє бути повістю присутнім у поточному моменті та фокусуватись на теперішньому, а не минулому чи майбутньому. Вона здійснює позитивний влив на фізичне й психічне самопочуття, полегшує перебіг хронічних захворювань, активізує імунну систему, зменшує депресивні та тривожні розлади, збільшує емоційну врівноваженість, сприяє розвитку почуття щастя у довготривалій перспективі. Тому, майндфулнес є ефективим інструментом для покращення як психічного, так і фізичного здоров'я майбутніх фахівців сектору безпеки й оборони та опанування ними навичок саморегуляції і розвитку стресостійкості.

Список використаних джерел

1. Мотрук Т.О. Практика майндфулнес у психотерапевтичній практиці. Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія. 2023. Вип. 2. С.30-34
2. Пенман Д., Вільямс М. Усвідомленість. Як знайти гармонію в нашому божевільному світі. Видавництво: Манн, Іванов та Фербер, 2014. 288 с.
3. Садовнікова О. Від духовних практик до практик майндфулнес: дипломна робота. Український інститут когнітивно-поведінкових розладів. Київ, 2021. 42 с.
4. Христук О. Л. Сучасні виміри психологічної практики: майндфулнес-підхід**.** Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна. 2018. Вип. 1. С. 153-161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2018_1_19
5. Kabat-Zinn J. An Outpatient Program in Behavioral Medicine for Chronic Pain Patients Based on the Practice of Mindfulness Meditation: 43 Theoretical Considerations and Preliminary Results / J. Kabat-Zinn // General Hospital Psychiatry. 1982. Vol. 4. P. 33–47.
6. Christophe, A. La méditation de pleine conscience / A. Christophe // Cerveau & Psycho. 2010. № 41. P. 18-24.

Галина МУХІНА,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Сектор безпеки та оборони сучасних держав характеризується динамічним розвитком, зростанням рівня технологічної інтеграції та необхідністю формування компетентних фахівців, здатних оперативно реагувати на виклики та загрози сучасного світу. У цьому контексті важливого значення набуває застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Дослідження цієї теми привертало й привертає увагу не тільки вітчизняних учених (Л. Ващенко, Л. Даниленко, Н. Дем’яненко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, М. Кларін, В. Кремень, В. Паламарчук, І. Підласий, О. Сухомлинська,

С. Харченко та інші), а й науковців закордоння (О. Крісмен, В. Лай, Е. Мейман, П. Наторп, Б. Скіннера, С. Холл та інші). Дослідники визначили ключові поняття, здійснили класифікацію педагогічних інновацій, а також проаналізували тенденції посилення ролі інноваційної діяльності в освітній системі [3].

В «Енциклопедії освіти» інновація визначається як «процес створення, впровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних і управлінських технологій, що сприяють підвищенню ефективності структурних компонентів освіти та забезпечують перехід системи на якісно новий рівень». Відповідно до підходів науковиці В. Паламарчук, педагогічні інновації є результатом творчого пошуку оригінальних та нестандартних рішень педагогічних проблем [1, с. 21].

Наразі серед науковців триває активна дискусія щодо різних класифікацій інновацій у різних сферах. У педагогічній сфері, залежно від напряму застосування, виділяють такі види інновацій:

- інновації у змісті освіти – оновлення навчальних програм, підручників, навчальних посібників тощо;
- інновації в технологіях навчання та виховання – модернізація методик викладання та підходів до освітнього та виховного процесів;
- інновації в організації педагогічного процесу – оновлення форм та методів реалізації навчально-виховної діяльності;
- інновації в управлінні освітою – удосконалення структури, організації та керівництва освітніми закладами;
- інновації в освітньому середовищі – удосконалення архітектурного планування закладів освіти, використання сучасних будівельних матеріалів, поліпшення інтер’єру навчальних приміщень тощо [1, с. 26].

Стисло охарактеризуємо сучасні педагогічні інновації, які пов’язані з оновленням форм та методів реалізації освітньої діяльності в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

1. *Інтеграція цифрових технологій у освітній процес*. Така інтеграція, на нашу думку, може забезпечити адаптивність освітніх програм та їхню відповідність сучасним вимогам сектора безпеки й оборони. Зокрема, застосування таких інструментів, як:

- симуляційні технології та віртуальна реальність (VR, AR), які сприяють створенню реалістичних сценаріїв для тренування дій у кризових ситуаціях;

- автоматизовані навчальні платформи з використанням алгоритмів штучного інтелекту, можуть забезпечити персоналізацію освітнього процесу, підвищити ефективність засвоєння навчального матеріалу тощо.

2. *Інтерактивні методи навчання*. Застосування інтерактивних методів навчання дозволяє підвищити рівень засвоєння теоретичних знань та сприяє розвитку практичних навичок. До найефективніших підходів належать:

- кейс-метод, який базується на аналізі реальних ситуацій та виробленні оптимальних рішень у сфері безпеки та оборони;

- метод ситуативного моделювання, що передбачає відпрацювання навичок у максимально реалістичних умовах, наближених до бойових або кризових ситуацій;

- проєктне навчання, орієнтоване на формування комунікативних та аналітичних здібностей, командної роботи та ухвалення ефективних рішень у межах навчальних і дослідницьких проєктів;

- методи та прийоми вирішення проблемної ситуації: «мозкового штурму», синектики, прийому «акваріум», які засновані на моделюванні ситуації, яка може виникнути у практичній діяльності працівника підрозділу та відповідно пошуку та обґрунтування ефективного рішення [2].

3. *Колаборація з міжнародними освітніми та військовими структурами*. Розвиток міжнародного співробітництва є невід’ємним елементом підготовки висококваліфікованих фахівців для сектору безпеки та оборони. Основними напрямами співпраці можуть бути:

- спільні програми обміну досвідом із провідними закордонними академіями та центрами підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони;

- інтеграція світових стандартів безпеки у освітні програми, що сприяє гармонізації національної системи підготовки кадрів відповідно до міжнародних вимог тощо.

Отже, застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання є важливим напрямом підвищення якості підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони. Впровадження сучасних цифрових інструментів, адаптивних навчальних платформ, методів моделювання реальних ситуацій та міжнародного співробітництва сприяє формуванню компетентних, високопрофесійних фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасних викликів і загроз.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.
2. Якименко І., Гапеєва О., Коваль В. Інноваційні технології у підготовці фахівців по роботі з персоналом. Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Педагогічні науки. 2019. № 1(16). URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/716/676
3. Янченко Т. В. Зарубіжний досвід освітніх інновацій: історико-педагогічний наратив. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2023. Т. 179. № 23. URL: https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/235/254

Єгор НАЗИМКО,
перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, майор поліції
Андрій ЗАХАРЧЕНКО,
завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ОСОБЛИВИХ ВИМОГ ДО ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Одним з важливих елементів системи підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони є підготовка здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук, що забезпечується вищими військовими навчальними закладами, закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання, військовими навчальними підрозділами закладів вищої освіти і науковими установами. Зважаючи на специфіку сфери функціонування і правового статусу таких закладів (установ), законодавством передбачено особливі вимоги до підготовки наукових кадрів в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі вищевказаних закладів освіти і наукових установ. Проте нормативно-правове закріплення цих вимог нині не позбавлено недоліків і загалом є невпорядкованим.

Наведене вище вказує на актуальність порушеного питання та доцільність його додаткового опрацювання.

На цей час пунктом 7 ч. 2 ст. 43 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначено, що державні органи, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, до сфери управління яких належать наукові установи, мають право своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо підготовки наукових кадрів в ад'юнктурі та докторантурі відповідних наукових установ, вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових начальних підрозділів закладів вищої освіти [1].

Поряд із цим частиною 4 ст. 13 Закону України «Про вищу освіту» передбачено, що державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти мають право своїми нормативно-правовими актами за погодженням із центральним органом виконавчої влади встановлювати особливі вимоги щодо:

- відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів), докторантів, які навчаються у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними

умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (пункт 9 ч. 4 ст. 13);

- підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів в ад'юнктурі (аспірантурі) та докторантурі у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (пункт 10 ч. 4 ст. 13);

- порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання (пункт 12 ч. 4 ст. 13) [2].

Про потребу встановлення таких вимог також йдеться в пункті 6 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України [3].

Співставлення наведених пунктів частини 4 ст. 13 Закону України «Про вищу освіту» дає змогу констатувати, що в певній частині вони є взаємодублюючими. Можна припустити, що це є однією з причин відсутності уніфікованого підходу при визначенні назв та змістовного охоплення спеціальних нормативно-правових актів, прийнятих різними державними органами на виконання цих положень Закону [4-9].

Текстуальний аналіз пункту 7 ч. 2 ст. 43 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», пункту 10 ч. 4 ст. 13 Закону України «Про вищу освіту» та пункту 6 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) вказує на те, що ці положення прямо не передбачають можливості затвердження особливих вимог щодо підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук поза аспірантурою (ад'юнктурою) та докторантурою відповідних закладів (установ). Але фактично такі особливості нині закріплено у спеціальних нормативно-правових актах [4-8], що свідчить про потребу додаткового узгодження положень законодавства щодо цього аспекту.

Водночас узагальнений аналіз підзаконних нормативно-правових актів,

прийнятих згідно з п. 10, 11 ч. 4 ст. 13 Закону України «Про вищу освіту», дає підстави зауважити, що їх зміст в значній частині дублює низку загальних норм Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах). Таке дублювання є недоцільним, і не узгоджується з ідеєю щодо встановлення у відповідних актах уповноважених державних органів саме «особливих вимог» до підготовки наукових кадрів.

Поряд із цим привертає увагу те, що деякі положення аналізованих нормативно-правових актів не приведено у відповідність з чинною редакцією вищезгаданого Порядку. Зокрема, це стосується Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) цивільного захисту [4], останні зміни до якого вносилися у 2021 році.

Зважаючи на викладене вище, для удосконалення нормативно-правового закріплення особливих вимог до підготовки наукових кадрів для сектору безпеки і оборони пропонується:

1) уточнити та взаємоузгодити розглянуті положення законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (п. 7 ч. 1 ст. 43), «Про вищу освіту» (пункти 9-12 ч. 4 ст. 13) та п. 6 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах);

2) оновити й упорядкувати масив підзаконних нормативно-правових актів, що встановлюють особливі вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання та наукових установах, що перебувають у сфері управління відповідних державних органів.

Врахування наведених пропозицій сприятиме покращенню правової основи підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони.

Список використаних джерел

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. (Із змінами). Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text.
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. (Із змінами). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text.
3. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261. (Із змінами). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text.
4. Про затвердження Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) цивільного захисту: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 20.02.2017 р. № 141. (Із змінами). Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0354-17#Text.
5. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук у науково-дослідних установах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.11.2017 р. № 963. (Із змінами). Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1534-17#Text.
6. Про затвердження Інструкції з організації підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Державній прикордонній службі України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.08.2018 р. № 682. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1037-18#Text.
7. Про затвердження Особливих вимог до підготовки та реалізації прав і обов’язків здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладі освіти Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України: наказ Адміністрації Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України від 13.11.2019 р. № 598. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1218-19#Text.
8. Про затвердження Особливостей підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та наукового ступеня доктора наук у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, наукових установах системи Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 09.12.2022 р. № 424. (Із змінами). Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0195-23#Text.
9. Про затвердження Особливостей відрахування, поновлення та переведення

курсантів, слухачів, ад'юнктів закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та наукових установ у системі Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 31.12.2024 р. № 877. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0217-25#n14.

Єгор НАЗИМКО,
перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор
Артем КОВАЛЕНКО,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ: ДОСВІД ДОНДУВС

У умовах невпинного поступального руху науково-технічного прогресу вітчизняні правоохоронці потребують регулярного оновлення технічних засобів, які можуть бути корисними у боротьбі з кримінально-протиправною діяльністю. Важливими у цьому аспекті є новітній інструментарій криміналістичної техніки, котрий відіграє суттєву роль як у діяльності органів досудового розслідування й оперативних підрозділів, так і під час судового розгляду кримінальних справ. Через це перед закладами вищої освіти, які готують професійні кадри для органів правопорядку, постає завдання ознайомити здобувачів та здобувачок із передовими криміналістичними технологіями та підготувати їх до успішного застосування сучасних зразків техніки в їх майбутній практиці.

Чи не головним викликом, з яким стикаються заклади вищої освіти у даному контексті, є складність отримання доступу до коштовного сучасного криміналістичного обладнання. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є залучення організаційної та фінансової допомоги від іноземних партнерів. Так, у

межах грантового проєкту «Підтримка переміщеного Донецького державного університету внутрішніх справ» (реєстраційний номер 2019/413-791), який було реалізовано за фінансового сприяння Європейського Союзу, ДонДУВС оновив власний парк новітніх засобів криміналістичної техніки та успішно імплементував нове обладнання у науково-дослідну діяльність та освітній процес.

Зокрема, задля передавання здобувачам освіти передового досвіду, перший проректор університету Єгор Назимко та старший науковий співробітник НДЛ публічної безпеки громад університету Артем Коваленко розробили факультативний дистанційний навчальний курс під назвою «Сучасні техніко-криміналістичні засоби доказування в кримінальному провадженні». Головним призначенням цієї навчальної дисципліни є набуття здобувачами та здобувачками освіти поглиблених криміналістичних знань і реальних практичних навичок застосування сучасних техніко-криміналістичних засобів під час здійснення доказової діяльності у кримінальному судочинстві. Зауважимо, що розробка навчальної дисципліни стала результатом однойменного наукового дослідження, поведеного науковцями університету.

Основними темами навчального курсу є «Поняття та види техніко-криміналістичних засобів доказування», «Кримінальні процесуальні засади застосування сучасних техніко-криміналістичних засобів доказування», «Сучасні техніко-криміналістичні засоби виявлення та попереднього дослідження джерел доказової інформації», «Сучасні техніко-криміналістичні засоби фіксації доказової інформації», «Використання 3D-технологій під час доказування у кримінальному провадженні» та «Можливості використання сучасних техніко-криміналістичних засобів доказування в судово-експертній практиці». Для кожної з тем на порталі дистанційної освіти університету наведено короткий конспект лекції, ілюстративні матеріали, інформаційний відео-ролик, рекомендації й завдання для самостійної підготовки здобувачів освіти, питання для перевірки знань та порядок оцінювання відповідей, а також перелік рекомендованих додаткових джерел інформації.

Крім того, авторами курсу було підготовано та видано навчально-методичний посібник «Сучасні техніко-криміналістичні засоби доказування в кримінальному провадженні» [1], в якому запропоновано структуру та тематичний план (програму) навчальної дисципліни, наведено теоретичний матеріал, завдання для аудиторної та самостійної роботи здобувачів, а також рекомендації щодо методики викладання навчального матеріалу.

У межах пілотного запуску дистанційного курсу у 2024 році до засвоєння матеріалу навчальної дисципліни було запрошено здобувачів та здобувачок освіти четвертого (випускного) року навчання спеціальності 081 Право. Головною умовою допуску до проходження курсу було успішне засвоєння курсантами базових дисциплін «Кримінальний процес», «Криміналістика» та «Докази і доказування у кримінальному провадженні». На початку жовтня 2024 року для курсантів університету було очно проведено ознайомчий семінар, на якому представлено зміст та окремі теоретичні положення навчальної дисципліни, а також презентовано сучасне криміналістичне обладнання, яке використовується в науково-дослідній діяльності та навчальному процесі ДонДУВС: 3D-сканер Artec Leo та програмний комплекс Artec Studio, комп'ютерну техніку, квадрокоптер, відеоспектральний аналізатор документів, цифровий сканер відбитків пальців рук, комп'ютерний поліграф тощо. Усього на запрошення відгукнулися 37 курсантів, які успішно виконали навчальний план та отримали відповідні сертифікати, що підтверджують набуття ними нових компетентностей.

У межах проходження курсу задля практичного відпрацювання отриманих теоретичних знань здобувачі освіти склали проєкти протоколів процесуальних дій, під час проведення яких застосовано новітні науково-технічні засоби; за допомогою відеоспектрального аналізатора дослідили документи суворої звітності; з використанням матеріалів аерофотозйомки реальних місць події та супутникових карт виготовили сучасні план-схеми місць вчинення представникам держави-агресора воєнних злочинів; спробували власні сили у 3D-скануванні; а також підготували проєкти постанов про призначення окремих

видів високотехнологічних судових експертиз. Результати виконання завдань були перевірені й оцінені викладачами, а здобувачі отримали короткі коментарі щодо якості виконаної ними роботи.

Таким чином, Донецьким державним університетом внутрішніх справ було успішно реалізовано унікальну матеріально-технічну базу та науково-педагогічний потенціал з метою формування у здобувачів та здобувачок вищої освіти компетентностей застосування новітніх криміналістичних технологій. У поточному році зміст навчальної дисципліни буде оновлено відповідно до сучасних досягнень криміналістичної техніки, і до її засвоєння буде запрошено нове покоління курсантів та курсанток, які зацікавлені в отриманні навичок застосування передових правоохоронних технологій. У майбутньому університет планує масштабувати описаний позитивний досвід шляхом запрошення до проходження курсу здобувачів інших закладів освіти зі специфічними умовами навчання, а також практикуючих правоохоронців.

Список використаних джерел

1. Назимко Є. С., Коваленко А. В. Сучасні техніко-криміналістичні засоби доказування в кримінальному провадженні : навч.-метод. посіб. Київ : Алерта, 2024. 106 с.

Юлія НЕНЬКО,
професор кафедри мовної підготовки
Національного університету цивільного захисту України,
доктор педагогічних наук, професор

EMERGENCY SERVICES IMPROVEMENT VIA FOREIGN LANGUAGE TRAINING

When people seek urgent assistance in numerous locations, language barriers are a major obstacle. Therefore, emergency services must bridge these gaps to guarantee that everyone can get aid when they need it. With its diverse linguistic landscape, Europe puts more and more pressure on emergency response systems to live up to

rising standards for accessibility and efficacy. The frontline in this effort is the vital link between emergency services and individuals in urgent danger, underscoring the significance of multilingual capabilities as a crucial element of potential solutions. The strategic objective is for anyone calling the emergency service number to be able to get assistance without facing a linguistic barrier.

When it comes to providing life-saving interventions to individuals in distress, every second matters in the high-stakes world of emergency response. Bilingualism becomes an invaluable skill for State Emergency Service employees who are multilingual, allowing them to interact with varied groups, offer tailored support, and promote favorable results [4].

Effective communication can make the difference between a successful rescue operation and a disastrous failure, especially in firefighting when accuracy is crucial. Fire departments worldwide must make sure their staff members have the language abilities required to interact with multicultural and multilingual people in a confident and accurate manner as situations become increasingly diverse. Being bilingual is not just a desirable quality; it is a vital instrument that promotes trust and increases community safety.

Firefighters need to understand that communication is a key component of emergency response. This entails reviewing pre-incident preparations and obtaining victim medical histories, both of which call for the capacity to effectively communicate findings to other responders. It can be extremely difficult to provide assistance, give directions, and work well with medical specialists when rescuers lack the language abilities required to interact with non-native speakers. On the other hand, regardless of the victims' linguistic background, a bilingual rescuer acts as an essential link, overcoming the language barrier and guaranteeing prompt and efficient help.

Emergency services may save lives and advance inclusivity in emergency response by developing a workforce that speaks various languages. This will also increase operational efficiency and improve the overall experience for individuals in crisis. In addition to meeting the needs of a varied community, the drive for multilingual training and resources within these services is a core commitment to

guaranteeing that everyone, regardless of language, has an equal opportunity to get the assistance they require at times of need.

Several normative documents published by the Ukrainian Ministry of Education and Science, including the Law of Ukraine “On Higher Education” and the National Doctrine of Education Development of Ukraine in the XXI Century, currently recognize language instruction as one of the most important components of higher education in Ukraine [2].

In order to implement Euro-Atlantic standards to achieve interoperability with the armed forces of NATO member and partner countries, reform and develop the Ukrainian Armed Forces, and take part in multinational operations, exercises, and other international defense cooperation activities, it is crucial that the personnel of the Ukrainian Ministry of Defense, State Emergency Service of Ukraine and other defense sector units speak foreign languages [3].

The creation of a strategy and/or action plan for the language development of State Emergency Service of Ukraine personnel was part of the Action Plan (Roadmap) for the Implementation of the Agreement between Ukraine and the European Union on Ukraine’s participation in the Union Civil Protection Mechanism for 2023-2024. This plan would include quantifiable goals, methods, timelines, and resources to increase the percentage of English proficiency (especially for the first stage, after the analysis, to determine the indicator to be achieved, that at least 20% of the personnel of the State Emergency Service of Ukraine are provided with English language skills) [1].

In conclusion, the importance of language training in Ukraine’s higher education system – which has been emphasized by a number of normative documents— underlines how crucial it is to improving the skills of Ministry of Defense employees. Effective interoperability with NATO troops and the integration of Euro-Atlantic norms depends on a strategic emphasis on foreign language competency, especially in English. As part of Ukraine’s involvement with the European Union, the next Strategy and Action Plan for language development seeks to greatly enhance the English language proficiency of State Emergency Service of Ukraine employees. This project supports Ukraine’s defense reforms and encourages increased engagement in

international collaborations by establishing quantifiable targets and timetables. This strengthens Ukraine’s defense posture and international partnerships.

References

1. Наказ ДСНС 29.11.2023 р. № 959. URL: https://lv.dsns.gov.ua/upload/2/0/0/8/1/4/6/plan-zaxodiv-v-ramkax-mcz-jes-1.pdf (дата звернення: 29.03.2025).
2. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті. URL: http://www.studynotes.com.ua/2013/02/nacionalna-doktrina-rozvitku-osvitiukra%d1%97 ni-u-xxi-stolitti/ (дата звернення: 20.03.2025).
3. Основні засади мовної підготовки особового складу у системі Міністерства оборони України. URL: https://nuou.org.ua/assets/documents/osn-zas-mp.pdf (дата звернення: 26.03.2025).
4. Nenko Y., Yaryhina V., Vorona V. Study of officers' readiness for foreign language interaction in international operations. Educational Praxis, Vitória da Conquista. 2021. V. 17. No. 46. P. 465-487. DOI: 10.22481/praxisedu.v17i46.8816. Available at: https://periodicos2.uesb.br/index.php/praxis/article/view/8816. (accessed on: March 31, 2025).

Олександра НИРКА,
студентка 3 курсу факультету № 2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Мар’ян ЮНАЦЬКИЙ,
доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних дисциплін
факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук, доцент

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ В СИСТЕМАХ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: УКРАЇНА ТА ЄС

Незважаючи на різні геополітичні умови та рівень інституційного розвитку, Україна та країни ЄС мають спільну мету щодо забезпечення готовності поліції до ефективного реагування на загрози громадській безпеці, особливо за надзвичайних обставин. В обох контекстах зростає розуміння необхідності адаптації навчання до сучасних ризиків — гібридної війни, кіберзлочинності, тероризму та внутрішньої дестабілізації.

Система підготовки поліцейських в Україні, особливо після реформи 2015 року, прийняла кілька елементів європейського зразка, зокрема освіту з прав людини, практичну спрямованість і модульну роботу. Однак, на відміну від більшості країн ЄС, система навчання в Україні залишається більш централізованою, менш диверсифікованою та має суттєвий брак ресурсів з точки зору симуляційної інфраструктури, антикризових тренувань і доступу до цифрових інструментів.

У той час як країни ЄС (наприклад, Німеччина, Франція, Естонія) інституціоналізували спільні навчання з військовими та силами цивільної оборони, Україна лише починає запроваджувати механізми міжвідомчої координації на систематичній основі. Наприклад, у Німеччині поліцейські щорічно беруть участь у мультидисциплінарних навчаннях з реагування на кризи на регіональному та національному рівнях, тоді як в Україні такі заходи залишаються спорадичними та часто залежать від донорів [1].

Серед найефективніших практик ЄС, які можна було б інтегрувати в український контекст, є такі:

Децентралізація та гнучкість моделей навчання. У таких країнах, як Нідерланди та Швеція, регіональні поліцейські підрозділи мають автономію, щоб адаптувати навчальні програми до місцевих проблем, що підвищує практичну готовність і актуальність.

Використання інструментів симуляції та VR. Як видно з Фінляндії та Естонії, цифрові навчальні середовища дозволяють офіцерам безпечно та ефективно набувати складних тактичних, комунікаційних навичок і навичок реагування на стрес. В Україні зараз відсутній широкий доступ до таких інструментів, що значно обмежує реалістичність навчання.

Річна атестація та безперервне навчання культури. Наприклад, у Франції та Іспанії кожен офіцер проходить періодичну перекваліфікацію щодо поводження з вогнепальною зброєю, боротьби з масовими заворушеннями та правових стандартів, часто через модулі електронного навчання.

Згідно зі звітом CEPOL, у 2023 році понад 45 000 європейських офіцерів взяли участь у програмах дистанційного навчання [2].

Акцент на психологічній стійкості та підходах з урахуванням травми. У Бельгії та Португалії поліцейські академії включають модулі з управління посттравматичним стресом, боротьби з цивільними травмами та першої психічної допомоги. Такі підходи є критичними для українських офіцерів, які постійно зазнають наслідків війни.

Переймаючи моделі ЄС, важливо враховувати унікальні реалії воєнного часу України. Висока мобільність підрозділів поліції на передовій, небезпека диверсій та евакуація цивільного населення вимагають спеціальних знань, які не входять до традиційних навчальних програм ЄС. Тому передовий міжнародний досвід потрібно адаптувати, а не копіювати оптом.

Наприклад, Україна могла б використати естонську модель співпраці поліції та кіберзахисту, але скоригувати її для протидії конкретній тактиці цифрової війни Росії, включаючи глибоку фейкову пропаганду та фішингові кампанії, націлені на бази даних правоохоронних органів [3].

Так само, якщо спільна військово-поліцейська підготовка є стандартною у Франції чи Німеччині, в Україні така співпраця має включати підрозділи територіальної оборони та місцеві добровольчі формування, які відіграють вирішальну роль у регіональній безпеці в умовах воєнного стану.

На основі цього аналізу випливає кілька ключових пропозицій щодо реформування та вдосконалення системи підготовки поліцейських в Україні: Розробити модульну навчальну програму реагування на кризу на всіх рівнях поліцейської освіти з обов’язковими компонентами першої допомоги, ХБРЯ безпеки, евакуації цивільного населення та координації з військовими.

Створити мережу регіональних симуляційних центрів поліції з використанням цифрових платформ для занурювального навчання. Ці центри можуть підтримуватися через міжнародну технічну допомогу (наприклад, від EUAM Ukraine або UNOPS).

Інституціоналізувати спільні навчання зі Збройними Силами, Державною службою з надзвичайних ситуацій та прикордонниками для формування культури оперативної сумісності.

Започаткувати національну програму психологічної підтримки офіцерів, включаючи тренінги з профілактики посттравматичного стресу та моделі підтримки рівних, на основі скандинавських поліцейських систем.

Створити платформу електронного навчання за зразком CEPOL, пропонуючи короткотермінові курси, оновлення законодавства та тактичні модулі, доступні дистанційно для офіцерів, які працюють у зонах високого ризику.

Розширювати міжнародні програми обміну, дозволяючи українським курсантам та інструкторам проходити стажування в європейських поліцейських академіях. Як показано в Програмі обміну правоохоронними органами Erasmus+ ЄС, такі ініціативи покращують професійну компетентність і культурну адаптованість [4].

Порівняльний аналіз між Україною та країнами ЄС виявляє як спільні виклики, так і унікальні можливості для покращення підготовки поліцейського персоналу в умовах кризи. Хоча Україна досягла успіхів у реформуванні своєї правоохоронної освіти, війна підкреслила глибокі прогалини в практичній готовності, наявності ресурсів і міжвідомчій співпраці. Навпаки, країни ЄС, особливо ті, що мають досвід боротьби з гібридними загрозами та цивільно-військової інтеграції, демонструють цінність модульних систем навчання, інструментів моделювання та постійного професійного розвитку.

Зрештою, стале вдосконалення системи підготовки поліцейських в Україні потребує подвійного підходу: внутрішньої розбудови потенціалу та зовнішньої співпраці. Використовуючи досвід ЄС, міжнародну підтримку та власну стійкість, Україна може створити перспективну, професійну поліцію, здатну ефективно захищати громадську безпеку перед обличчям сучасних загроз.

Список використаних джерел

1. Bundesministerium des Innern und für Heimat. Übungen der Bundespolizei. URL: https://www.bmi.bund.de/DE/themen/sicherheit/polizei/bundespolizei/uebungen-und-krisenmanagement/uebungen-node.html). (дата звернення: 07.04.2025).
2. CEPOL 2023 Annual Report: Training Results. CEPOL website. URL: https://www.cepol.europa.eu/media/news/cepol-2023-annual-report-training-results). (дата звернення: 07.04.2025).
3. Центр передового досвіду спільного кіберзахисту НАТО. Естонія посилює кіберготовність поліції URL: https://ccdcoe.org/news/2023/estonia-strengthens-police-cyber-readiness/). (дата звернення: 07.04.2025).
4. CEPOL - програма обміну правоохоронними органами. CEPOL website. URL: https://www.cepol.europa.eu/education-training/international-cooperation/leep). (дата звернення: 07.04.2025).

Тетяна ОВСЯНІКОВА,
курсант 2 курсу факультету №2
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина ФЕДОРЧАК,
викладач кафедри кримінального права
та кримінології факультету №1
Донецького державного університету
внутрішніх справ, капітан поліції

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БПАК/БПЛА У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток технологій безпілотної авіації у світі, зумовлює необхідність впровадження інноваційних інструментів забезпечення правоохоронної діяльності для збільшення ефективності розкриття злочинів та забезпечення правопорядку. Також має велике значення зниження ризиків для правоохоронців, що є однією з ключових переваг використання БпЛА, оскільки вони дозволяють проводити розвідку та спостереження в потенційно небезпечних умовах, мінімізуючи необхідність безпосереднього залучення поліцейських, що набуває особливої актуальності у військовий час чи під час проведення спеціальних операцій. Особливо це набуває критичного значення в

контексті викликів, з якими стикається Україна та всі відповідні служби внаслідок військової агресії та складної безпекової ситуації.

Одною з ключових проблем є потреба у спеціальній підготовці особового складу з метою підготовки до специфічних завдань. Так, з`являється безліч ресурсів для професійної підготовки поліцейських, а саме проведення тренінгів за участі відповідних фахівців на базі підрозділів та університетів Міністерства внутрішніх справ України. Також, створення відповідних курсів за допомогою онлайн сервісів, так Командування Сил ТрО ЗСУ запустив програму рекрутингу та навчання екіпажів безпілотних літальних апаратів (БпЛА) “Крилатий ескадрон”, де кожен охочий віком від 18 до 60 років може опанувати найсучаснішу професію – стати оператором дронів. Підготовка відбувається на базі навчальних центрів Сил Територіальної оборони ЗСУ, а також із залученням приватних та державних програм підготовки операторів БпЛА. [1]

Відповідно до статті 40 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено застосування поліцією технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.[2]

Основним документом, що регламентує використання повітряного простору України є Повітряний кодекс України, який визначає поняття «безпілотне повітряне судно» як «повітряне судно, призначене для виконання польоту без пілота на борту, керування польотом якого і контроль за яким здійснюються за допомогою спеціальної станції керування, що розташована поза повітряним судном».[3] Отже, на безпілотники мають поширюватись всі вимоги, що висуваються до використання повітряних суден, якщо в законодавстві не сказано інше. Особлива увага має бути приділена адаптації законодавства та формуванню етичних стандартів використання цих технологій та постійне оновлення правових норм та професійних стандартів повинно відбуватися паралельно з технічними інноваціями.

Безпілотні авіаційні системи є інноваційно технологією у правоохоронній та судово-експертній діяльності, що надає можливість, за відносно невеликих

фінансових витрат, ефективно реалізувати поставлені завдання, що раніше потребували задіяння не лише значної кількості особового складу, а й пілотованої авіації. Крім цього, використання дронів унеможливлює ризики щодо настання відносно учасників таких операцій нещасних випадків, які супроводжуються вибухопожежною чи пожежною небезпекою, травмуваннями, пораненнями чи загибеллю. Мається на увазі, наприклад, знешкодження вибухонебезпечних предметів або розмінування приміщень, переслідування злочинців, встановлення їхнього місцезнаходження, проведення різноманітних пошукових робіт та рятувальних операцій [4].

Важливою перспективою в застосуванні БПЛА/БПАК є міжнародне співробіництво між країнами для ефективного розкриття злочинів. У червні 2018 року компанія Axon оголосила про постачання поліції патрульних дронів за програмою Axon Air. Відповідно до цієї програми усі БпЛА будуть під'єднані до хмарного онлайн сховища, куди буде надходити вся інформація з камер спостереження безпілотників. Таким чином, Axon Air надала підрозділам поліції можливості використання БпЛА з метою пошуку та рятування людей, здійснення реконструкції аварій, спостереження за великими скупченнями людей, здійснення переслідування правопорушників, моніторингу будівель, реагування на природні катаклізми та огляду місця вчинення злочину [5].

Отже, на мою думку, використання БПАК/БПЛА є стратегічним напрямком модернізації Національної поліції України, що має великий потенціал і потребує вдосконалення щодо законодавства та збільшення бази для навчання операторів авіаційних систем. Також важливо враховувати потенційні ризики та забезпечити високий рівень готовності до ефективного реагування на різноманітні виклики. Така інтеграція БпЛА може не лише підвищити ефективність роботи поліції, але й відкрити нові можливості для подальшого розвитку правоохоронної системи.

Список використаних джерел

1. Навчання операторів БПЛА, 2024р. URL: https://tro.mil.gov.ua/bpla/ (дата звернення: 20.11.2024).

2. Закон України «Про Національну поліцію» Документ 580-VIII, чинний, поточна редакція. Редакція від 16.08.2024, підстава - 3528-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 20.11.2024).
3. Повітряний кодекс України, Документ 3393-VI, чинний, поточна редакція від 15.11.2024, підстава - 4017-IX, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text (дата звернення: 20.11.2024).
4. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції. МВС України, Київ, 2022. URL: https://www.naiau.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-laborator/lab_nni2/2023/metod_bpla.pdf (дата звернення: 20.11.2024)
5. The end-to-end drone solution for public safety, 2018 p. URL: https://www.axon.com/products/axon-air (дата звернення: 20.11.2024).

Тетяна ОГАРЄНКО,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ

Сучасна освіта дедалі активніше впроваджує новітні технології та підходи, щоб зробити навчальний процес цікавішим й ефективнішим. Одним із таких методів є *гейміфікація* – використання ігрових елементів у неігрових процесах, зокрема у вивченні мов. Українська мова не є винятком: впровадження ігрових технологій дозволяє підвищити мотивацію здобувачів, покращити запам'ятовування мовних норм і зробити навчання інтерактивним.

Гейміфікація (від англ. *gamification*) – це методика, що використовує ігрові елементи (бали, рейтинги, рівні, нагороди, місії тощо) для підвищення мотивації та залученості учасників освітнього процесу. В основі цього підходу лежить принцип створення змагального та інтерактивного середовища, що стимулює навчання через залучення емоційного компоненту. Ефективність гейміфікації відзначав Д. В.Касьянов: «У вищій освіті гейміфікація сприяє індивідуалізації навчання та покращенню його якості. Дослідження засвідчують, що вона може

бути використана для підвищення мотивації студентів, а також для розробки більш ефективних та персоналізованих навчальних програм» [1, с. 124].

Зовнішньою, формальною оболонкою гейміфікованої освіти є гра, тобто учень/студент/курсант здобуває нові знання в процесі залучення в певну гру, яка відбувається за правилами, установленими викладачем, із застосуванням окремої особливої системи заохочень.

Використання такої технології навчання зумовлене декількома перевагами.

По-перше, це підвищення мотивації – здобувачі освіти більше зацікавлені у виконанні завдань, якщо вони отримують нагороди чи бачать власний прогрес. Дослідники підтверджують, що «головною перевагою гейміфікації являється її мотиваційний аспект, особливо з огляду на змагальний характер, який стимулює підвищення якості та швидкості виконання завдань. Використання ігор у навчанні вже показало свою ефективність, оскільки такий формат допомагає краще засвоювати інформацію, що дозволяє їй довше залишатися в пам’яті» [3].

По-друге, інтерактивність – гра допомагає краще запам'ятовувати інформацію через активне залучення.

По-третє, розвиток креативності – багато гейміфікованих завдань вимагають творчого підходу, що уможливлює розвиток прихованого потенціалу.

Гейміфікація може застосовуватися при вивченні української мови різними засобами й підходами. Використання окремих мобільних додатків і платформ (наприклад, Quizlet, Kahoot і LearningApps) дозволяє оптимізувати час й залучити значну кількість студентів/курсантів до участі. Створені інтерактивні тести, кросворди та вікторини допомагають закріпити мовні поняття.

Ефективними формами є також рольові ігри. Наприклад, гра «Мовний детектив» передбачає, що здобувачі отримують текст з помилками, повинні їх знайти та виправити, використовуючи «підказки» та логіку. Така робота формує уважність, наполегливість, навички командної гри.

Квестові та сюжетні завдання викликають особливе зацікавлення своєю інтерактивністю. Форма квесту «Втеча з мовного лабіринту» побудована за

таким принципом: студенти/курсанти проходять серію завдань (наприклад, редагують речення, розгадують анаграми), щоб отримати ключ для виходу з кімнати.

Ефективність гейміфікації у вивченні української мови визначається декількома критеріями.

1. Підвищення інтересу до предмета – учні більше зацікавлені в навчанні, якщо воно відбувається у формі гри.

2. Покращення результатів – дослідження показують, що інтерактивне навчання допомагає швидше засвоювати навчальний матеріал.

3. Розвиток комунікативних навичок – інтерактивні методи сприяють активному використанню мови в усному та письмовому мовленні.

4. Індивідуалізація навчання. І. Махович зауважує: «Враховуючи різноманітність стилів навчання та індивідуальних потреб студентів, гейміфікація відкриває нові горизонти для персоналізованого навчання, забезпечуючи кожного студента індивідуальним та ефективним навчальним досвідом» [2, с. 331].

Гейміфікація є ефективним методом у вивченні української мови, оскільки вона не лише робить процес навчання цікавим, а й покращує рівень засвоєння матеріалу. Використання ігрових методик в освітньому процесі сприяє розвитку мовних навичок, підвищенню мотивації здобувачів освіти й удосконаленню комунікативних здібностей. Інтерактивні тести, рольові ігри, мобільні додатки дозволяють зробити навчання динамічним та ефективним.

Список використаних джерел

1. Касьянов Д. В. Гейміфікація в сучасних українських дослідженнях. Наукові записки Малої академії наук України. № 2 (30), 2024. С. 119–127.
2. Махович І. Гейміфікація в контексті індивідуалізації навчання студентів комп’ютерних спеціальностей. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : зб. матеріалів ІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (7-8 листоп. 2023 року, м. Київ). Київ : Вид-цтво «Людмила», 2023. С. 328–332.
3. Михайлова Л. М., Семенишина І. В., Краснощок І. П., Ступеньков С. О. Гейміфікація як інноваційний кейс професійної підготовки педагогічних працівників ЗВО в умовах дистанційного навчання. Академічні візії. №18.

URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/283/262 (дата звернення: 01.04.2025).

Олексій ОДЕРІЙ,
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

(інноваційні стратегії)

Професійна майстерність будь-якого правоохоронця прямо залежить від рівня організації підготовки, що передує початку його практичної діяльності й супроводжує навчання в системі вдосконалення й підвищення кваліфікації. Домінуючи позиції в цьому питанні займають заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які переважно і здійснюють таку підготовку. Навчальний процес у таких вищих навчальних закладах - це складна діяльність, яка ґрунтується на взаємодії науково-педагогічного складу і курсантів (студентів). Серед комплексу юридичних дисциплін саме «Криміналістика» є однією з фундаментальних для підготовки майбутнього правоохоронця, особливо слідчого. Її викладання потребує не лише теоретичних знань, а й практичний досвід, а тому робота відповідної кафедри істотно відрізняється від роботи інших профілюючих кафедр, оскільки на неї покладені специфічні та одночасно трудомісткі завдання. Ще в 1973 році М. В. Салтевський і Г. А. Матусовський справедливо відзначали, що навчити студента правильно застосовувати норми закону до конкретних ситуацій, з погляду організації занять і кількості викладацької праці, менш складно, ніж навчити його тактичних прийомів допиту або огляду місця події. Останнє вимагає від викладачів іншої форми організації навчального процесу, навичок використання техніко-криміналістичних засобів, вибору обладнаного місця навчання тощо [1, с.330-331 7]. У противному випадку, недостатній рівень професійної підготовки тих, хто покликаний виявити та зафіксувати всю слідову картину злочинної

діяльності/бездіяльності та на цій основі побудувати причинно-наслідкові зв’язки її розвитку, виявити осіб, причетних до підготовки, вчинення і приховування злочину, - призводить до неефективності розслідування, а в кінцевому результаті — або до припинення слідчих розшукових та оперативних дій, або до відсутності під час судового розгляду підстав для належного покарання правопорушника [2].

Звичайно, в ході проведення лекційних, семінарських і практичних занять викладачі цілком правильно прагнуть не тільки донести навчальний матеріал відповідно до стандартів освіти нового покоління, а й передати свій особистий практичний досвід, отриманий в ході проходження служби в різних підрозділах правоохоронних органів. Теоретична теза підтверджена (продемонстрована) практичним прикладом – максимально досягає навчальної мети.

Аналіз педагогічної практики та власний досвід засвідчує, що найбільш вагомих результатів у підготовці майбутніх слідчих можна отримати при використанні не лише традиційних (класичних) підходів, а й інноваційних методів навчання, які слід застосовувати залежно від: а) виду аудиторного заняття і рівня підготовленості категорії учнів; б) досліджуваної теми дисципліни. Певні здобутки з цього приводу вже знайшли своє відображення у наших публікаціях [3; 4], а тому зупинимося лише на окремих з них.

1. За підтримки керівництва Донецького державного університету внутрішніх справ професорами О.В.Одерієм та А.Ф. Волобуєвим було проведено онлайн-зустрічі з начальниками територіальних слідчих підрозділів та карного розшуку ГУНП України в Донецькій області, де саме і проходили стажування курсанти. Головною метою такого заходу було з’ясування об’єктивної ситуації у питанні практичної та теоретичної готовності курсантів до практичних реалій. Спілкування «очі в очі» професорів зі стейкхолдерами надало можливість взаємообмінятися думками, виявити проблемні питання та окреслити шляхи їх вирішення [5].

2. Однією з надскладних тем у криміналістичній тактиці (дисципліна «Криміналістика») є тема – «Тактика обшуку». Під час її опанування ми пішли

на певний експеримент, використавши з навчальною метою реальний відеозапис згадуваної слідчої розшукової дії, що проводилася відносно одного з правознавців у його власному домоволодінні, який інтелектуально «переміг» представників правоохоронних органів (в першу чергу слідчого), що прибули для її проведення.

Курсантам надано було відеоматеріал для критичного вивчення, а при його обговоренні (в ході навчального заняття) приєднався правознавець, у якого саме й відбувся обшук, та покроково прокоментував помилки слідчо-оперативної групи. З урахуванням того, що на заняття також були запрошені досвідчені слідчий та захисник (останній спеціалізується саме обшуках [6]) – дискусія з курсантами щодо помилок та інших важливих аспектів (організаційних, процесуальних та криміналістичних) відбулася вкрай конструктивно.

Таким чином, різноманітне використання інноваційних методів у навчальному процесі створює сприятливі передумови для формування у курсантів професійних компетенцій для їх службової діяльності у секторі безпеки і оборони в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Єгупенко В. В. Особливості організації криміналістичної підготовки слідчих органів внутрішніх справ. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2008. № 43. С. 330-335. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I=&S21STR=%D0%9669872/2008/43
2. Сущенко В. Декілька тез про криміналістику як мистецтво розслідування злочинів. Сайт «Justtalk» URL: https://justtalk.com.ua/post/dekilka-tez-pro-kriminalistiku-yak-mistetstvo-rozsliduvannya-zlochiniv
3. Одерій О.В. Підготовка слідчих (інноваційний досвід на конкретному прикладі). Донецький юридичний інститут МВС України: освітні традиції, перевірені часом: матер. міжн. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 28 квіт. 2021 р.) / Донецький юридичний інститут МВС України. Київ: ВД «Дакор», 2021. С. 358-361. URL: http://29yjmo6.257.cz/bitstream/123456789/13065/1/60-%D1%80%D1%96%D1%87%D1%87%D1%8F%20%D0%94%D0%AE%D0%86.pdf

4. Одерій О.В. Підготовка працівників для поліції (досвід Китайської народної республіки). Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення судової і правоохоронної систем : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м.Сєвєродонецьк, 19 травн. 2017 р.). Сєвєродонецьк : Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, 2017. С. 56-59.
5. #Edu_ДонДУВС_Campus: керівники територіальних підрозділів карного розшуку Донеччини надали практичні рекомендації професорам ДонДУВС щодо підготовки поліцейських. URL: https://dnuvs.ukr.education/unicom/novyny-unicom/edu_donduvs_campus-kerivnyky-terytorialnyh-pidrozdiliv
6. Овчаров Д. Обшук – як ознака успіху. Київ : Вид. «Кінцевий бенефіціар», 2019. 128 с.

Олена ОКОПНИК,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Побудова української держави в умовах військового стану потребує удосконалення охорони усіх суспільних відносин, і в першу чергу відносин, що становлять зміст публічного порядку та публічної безпеки.

Проблеми публічного порядку та публічної безпеки, їх охорони та забезпечення має як наукове, так і практичне значення, оскільки зміст публічного порядку, публічної безпеки, активність державних органів й громадськості щодо його забезпечення мають значний вплив на стабільність стану охорони й захисту прав і свобод людей особливо під час війни.

Необхідність підвищення рівня дотримання публічного порядку, підтримання стабільності у суспільних відносинах, що складаються під час перебування людей у публічних місцях, зумовлює об’єктивну потребу в подальшому вдосконаленні тактики діяльності Національної поліції України у сфері охорони публічного порядку і забезпечення публічної безпеки як у звичайних, так і в особливих умовах [4, с.6].

Реалії сьогодення вимагають підготовки фахівців, здатних під час військового стану виконувати свої завдання високопрофесійно.

Особливості організації діяльності фахівців сектору безпеки і оборони щодо охорони публічного порядку в умовах воєнного стану визначено як відомчими нормативними актами так і загальнодержаним законодавством.

Одним із них є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [3], який визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Повноваження ж поліцейських залежать від стану оперативної обстановки в країні.

Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах введення воєнного стану зводиться до сприяння органам управління, створеним на визначеній території, в безпосередньому вирішенні завдань оборони держави.

Органи внутрішніх справ у системі органів держави, що працюють у цій ситуації, а саме фахівці сектору безпеки і оборони, займають особливе місце, зумовлене змістом завдань у розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки. Саме в цих напрямах і необхідно уточнити компетенцію органів внутрішніх справ, бо тільки наявність уточнених повноважень дає юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів органів внутрішніх справ. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед фахівцями сектору безпеки і оборони в умовах воєнного стану, їхні обов’язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов’язки кореспондуються з новими правами.

Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції фахівців для сектору безпеки і оборони при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу. Співробітники органів внутрішніх справ не можуть

переступити меж дозволеного в методах і засобах своїй діяльності щодо забезпечення безпеки. Їх коло в цих умовах, на наш погляд, має бути розширено, бо застосування їх не завжди пов'язане з правопорушеннями, а може бути результатом оцінювання обстановки, що складається. Ускладнення компетенції органів внутрішніх справ проявляється і у внутрішньому управлінні кожним з них [2].

Охороняючи громадський порядок в умовах воєнного стану, фахівці для сектору безпеки і оборони при використанні примусу поряд можуть застосовувати також метод соціального регулювання, як переконання.

Роз'яснювальна робота та переконання громадян у необхідності свідомого і добровільного виконання правових вимог, припинення антигромадської поведінки, профілактична робота в трудових колективах і з окремими особами є необхідною умовою сприяння ефективному проведенню, наприклад, мобілізації. Механізм переконання передбачає сукупність різних засобів, форм і методів впливу на свідомість і поведінку людей. Правовим переконанням повинні займатись працівники органів внутрішніх справ, які самі добре знають законодавство, користуються авторитетом і повагою серед населення [1, с. 58].

Підсумовуючи зазначимо, що в умовах воєнного стану забезпечення публічного порядку та публічної безпеки, їх охорони та забезпечення, залежить не тільки від висококваліфікованих працівників органів Національної поліції України, але і плідної співпраці з державними органами влади та органами місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Адміністративна діяльність: навч. посіб. / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаянов та ін.; Київ: Правова єдність, 2009. 432 с.
2. Ковалів М. В., Іваха В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65-70. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4948/vnulpurn201683712.pdf
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № № 389-VIII. Дата оновлення 19.10.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/card2#Card

4. Тактико-спеціальна підготовка: навч. посіб. / О.Г. Комісаров, А.О. Собакарь, Е.Ю. Соболь, О.С. Юнін та ін.; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: ДДУВС, 2017. 277 с.

Сергій ОЛЕКСІЄНКО,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ У СИСТЕМІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ОГЛЯД НАЯВНИХ РІШЕНЬ

Навчання стрільбі з різних видів зброї є критично важливим компонентом підготовки поліцейських, оскільки забезпечує їхню здатність ефективно діяти в екстремальних ситуаціях. Сучасна правоохоронна діяльність вимагає від поліцейських не лише володіння навичками точного ураження цілі, а й здатності оперативно приймати рішення в умовах стресу, зберігати психологічну стійкість і діяти відповідно до правових та етичних норм. Традиційні методи вогневої підготовки, які базуються переважно на механічному повторенні вправ та стандартизованих стрільбах, дедалі менше відповідають викликам сучасного професійного навчання поліцейських. Саме тому, в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, зростання загроз публічній безпеці і порядку та трансформації форм злочинності вогнева підготовка поліцейських набуває нових вимірів, активно запроваджуючи у практику тренування поліцейських інноваційних технологій.

Слід відзначити, що в національній системі вогневої підготовки поліцейських такі технології тільки набувають поширення, натомість досвід зарубіжних країн свідчить про їх різноманітність. Розглянемо їх докладніше на прикладі різних зарубіжних країн.

Однією з найбільш перспективних інновацій є використання технологій віртуальної та доповненої реальності. Так, у США в поліції впроваджено VR-тренажери, які моделюють складні тактичні ситуації з урахуванням факторів стресу, обмеженого часу, перемінного освітлення та поведінкових особливостей

умовного правопорушника [1; 2]. VR-тренажери набули поширення і в системі підготовки поліцейських Нідерландів. Так, Поліцейська академія Нідерландів розробила загальнонаціональну програму з використання віртуальної реальності у підготовці співробітників поліції з більш ніж 200 станціями навчання VR, розташованими у восьми місцях по всій країні. Ця програма охоплює різні рівні навчання, включаючи початкову підготовку, а також навчання для чинних співробітників поліції [3]. Набули поширення зазначені технології і в Ізраїлі [4]. На нашу думку, серед переваг використання зазначеної технології слід виділити можливість забезпечення імерсивних тренувань за різними сценаріями, можливості регулювання складності та умов виконання вправ зі стрільби, наприклад, слабке освітлення, рухомі цілі тощо, відпрацьовування не лише техніки стрільби, а й прийняття правомірних рішень у типових і екстремальних ситуаціях службової діяльності. Поряд із беззаперечними, на наш погляд, перевагами, основним недоліком застосування зазначеної технології є висока вартість наявних на ринку пропозицій.

Схожим з досвідом застосування віртуальної та доповненої реальності є досвід, що застосовується у Великій Британії, де поліцейські проходять тренування на комплексах сценарного моделювання з інтерактивною участю акторів та віртуальних персонажів [5]. Це дозволяє формувати не лише стрілецькі навички, а й елементи комунікації, деескалації конфлікту, правомірного застосування зброї.

У багатьох зарубіжних країнах, так само як і в Україні, активного поширення у системі вогневої підготовки поліцейських набули різного роду лазерні тренувальні системи. Наприклад, у Німеччині широко використовуються інтерактивні лазерні полігони (Laser Training System), які дозволяють імітувати реальне застосування зброї без ризику травматизму [6]. Тренажери з технологією Multiple Integrated Laser Engagement System (MILES) забезпечують економію ресурсів та підвищують рівень підготовки. Крім того, такі системи надають миттєвий аналіз пострілу, положення тіла, тиску на спусковий гачок і часу

реакції. Цей формат дозволяє викладачеві (інструктору) точно і швидко коригувати помилки стрільця.

У Канаді та Швеції під час тренувань активно використовуються засоби біометричного та психофізіологічного моніторингу у вигляді пристроїв, що носяться під час виконання вправ зі стрільби, для моніторингу серцевого ритму, рівня стресу, реакції на загрозу. Це дозволяє виявляти психофізіологічні особливості окремих поліцейських та адаптувати тренування під індивідуальні потреби.

Ізраїльські сили безпеки впроваджують штучний інтелект у систему вогневої підготовки для аналізу результатів стрільби та формування персоналізованих тренувальних програм [7]. На нашу думку, такий підхід підвищує ефективність підготовки та зменшує втрати часу на неактуальні вправи.

Підсумовуючи зазначимо, що інноваційні технології та методи у системі вогневої підготовки поліцейських кардинально змінюють підхід до формування професійних навичок правоохоронців. Тренування на основі VR, адаптивних алгоритмів, біометричного аналізу та симуляцій не лише підвищують рівень стрілецької підготовки, а й забезпечують її безпеку, правомірність та психологічну ефективність. Реалізація подібних рішень у системі підготовки поліції України має значний потенціал. Упровадження сучасних тренувальних технологій сприятиме підвищенню боєздатності, зниженню помилок при застосуванні зброї, а також покращенню репутації правоохоронної системи як такої, що дотримується міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Jason Potts, Angela Hawken, Maureen Hillhouse, David Farabee. Virtual reality for law enforcement training: a demonstration and implication for dispatch priming. Police Practice and Research. 2022. Vol. 23. Issue 5. P. 623-632. URL: https://www.researchgate.net/publication/360020987_Virtual_reality_for_law_enforcement_training_a_demonstration_and_implication_for_dispatch_priming (дата звернення: 08.04.2025).
2. Hormann J.S. Virtual Reality: The Future of Law Enforcement Training. FBI Law Enforcement Bulletin. 1995. Vol. 64. Issue. 7. P. 7-12. URL: https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/virtual-reality-future-law-enforcement-training (дата звернення: 08.04.2025).

3. 30 law enforcement learn with VR tools how to combat drug production crimes. URL: https://www.cepol.europa.eu/newsroom/partners-news/30-law-enforcement-learn-vr-tools-how-combat-drug-production-crimes (дата звернення: 08.04.2025).
4. Живі тренування та системи тренувань. URL: https://www.amarel.net/services/field-training-and-simulators/ (дата звернення: 08.04.2025).
5. Immersive learning / College of Policing (UK). URL: https://www.college.police.uk/career-learning/immersive-learning (дата звернення: 08.04.2025).
6. Нова лазерна навчальна зброя. Поліція тепер стріляє зі швидкістю світла. URL: https://www.bild.de/regional/nuernberg/nuernberg-news/neue-laser-uebungswaffen-polizei-schiesst-mit-lichtgeschwindigkeit-76936848.bild.html (дата звернення: 08.04.2025).
7. Розкриваються моменти битви, які ще не розказані. URL: https://www.idf.il/ (дата звернення: 08.04.2025).

Владислав ПАВЕЛКО,
викладач кафедри тактики та тактико-спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності Київського інституту Національної гвардії України, підполковник

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТРЕНАЖЕРІВ ТА СИМУЛЯТОРІВ У ПІДГОТОВЦІ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах війни, коли загрози набувають нових форм і складнощів, а бойові дії виходять за межі традиційних фронтів, роль інтерактивних тренажерів та симуляторів у підготовці фахівців сектору безпеки та оборони стає надзвичайно важливою. Ці технології дозволяють значно покращити якість навчання, наблизити його до реальних бойових умов і дають змогу тренувати особовий склад у вирішенні складних, часто нестандартних ситуацій без ризику для життя та здоров’я. У контексті війни в Україні використання інтерактивних тренажерів стало важливим елементом в бойовій підготовці особового складу, підвищення адаптивності та стійкості до нових обставин під час виконання обов’язків.

Серед інтерактивних тренажерів та симуляторів, що використовуються в підготовці фахівців сектору безпеки та оборони, зокрема слід відзначити наступні види:

Симулятори бойових дій – дозволяють відтворювати реальні бойові ситуації, включаючи тактичні маневри, взаємодію між піхотними групами та підрозділами вогневого прикриття. Наприклад, військовослужбовці можуть проводити тренування бойових дій в різних видах бою та на різноматній місцевості, що надає змогу більш ефективно підготувати особовий склад до різкої зміни обстановки при веденні бойових дій. Зокрема дані тренування на симуляторах дозволять раціонально використати час для підготовки та зменшити ризик травмування особового складу при проведенні занять.

Skiftech - це один з прикладів системи лазерних симуляторів двохстороннього вогневого контакту для рот спеціального призначення.

Симулятори бойових операцій та планування в реальних бойових умовах. Спеціалізоване програмне забезпечення для військових навчань, дає змогу моделювати бойові операції, що дають можливість відтворити різні ситуації та сценарії, щоб навчити офіцерський склад ефективно планувати та реагувати в умовах різкої зміни обстановки.

Steel Beats – це один з прикладів таких симуляторів, який використовує моделювання бойових дій для навчання в умовах війни.

Симулятори бойової тахніки – це спеціалізовані тренажери, які використовуються для тренування екіпажів у використанні різних типів бойової техніки. Дані тренажери дозволяють відтворювати реальні бойові умови без ризику для життя, а також значно знижують витрати на навчання та полегшують тренування в умовах, наближених до бойових.

Симулятори БПЛА (безпілотних летальних апаратів) – це спеціалізовані тренажери, призначені для підготовки операторів безпілотних літальних апаратів. Вони дозволяють здійснювати тренування в умовах, наближених до реальних, без використання реальних БПЛА, що забезпечує економічність і безпеку. Симулятори БПЛА дозволяють тренувати операторів в різних ситуаціях,

включаючи управління БПЛА під час розвідки, моніторингу, коригування вогню, а також при виконанні бойових завдань.

Мобільні тренажери – важливою перевагою є їхня мобільність, що дозволяє проводити тренування безпосередньо в зонах бойових дій, де використання стаціонарних тренажерів є неможливим.

Симулятори та тренажери є важливими інструментами у підготовці фахівців сектору безпеки та оборони в умовах війни. Вони дозволяють відтворювати реальні бойові ситуації, ефективно тренувати командну роботу та розвивати тактичні навички. Ураховуючи високий рівень сучасних загроз та складність бойових дій, використання тренажерів та симуляторів є незамінним елементом у системі підготовки фахівців для оборони та безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Мельник В. І. Сучасні тренажери та симулятори для підготовки військових. Київ: Видавництво «Оборонпрес», 2021.
2. Шевченко С. П. Технічні засоби бойової підготовки в умовах гібридної війни. Оборонний вісник. 2020. № 3(45).
3. Карпенко О. Ю. Інтерактивні тренажери в підготовці операторів БПЛА. Міжнародний журнал військових технологій. 2022. № 4 (18). С. 112–118.
4. Дерев’янко І. О. (2019). Симулятори бойових операцій та їх вплив на ефективність підготовки. Оборонний вісник. 2019. № 2 (39).
5. Петров М. С. Мобільні тренажери для підготовки військових у зонах бойових дій. Київ: Видавництво «Військова наука», 2021.
6. Державне агентство з розвитку інформаційних технологій України. Розвиток військових симуляторів для підготовки персоналу. Програма розвитку оборонних технологій. 2020.
7. Щербань О. П. Тренажери та симулятори для підготовки екіпажів бойової техніки. Техніка та війна. 2018. № 4 (28).
8. Лобанов С. Ю. Інновації у використанні симуляторів для навчання військових в умовах сучасних конфліктів. Оборонний науковий журнал. 2017. № 6(22).

Яна ПАЛЬОНА,
студентка 4 курсу Центральноукраїнського інституту ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом», м. Кропивницький
Науковий керівник:
Сергій ЗЕЛЕНСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

Активне впровадження в судову систему України сучасних інформаційних технологій підвищує ефективність правосуддя з огляду на те, що електронне правосуддя є інноваційним механізмом, який забезпечує доступність, прозорість та ефективність судових процесів. Його розвиток відповідає європейським стандартам правосуддя та сприяє цифровій трансформації правової системи України.

Визначимо електронне правосуддя як систему правових та організаційних заходів, що використовує цифрові технологій у судочинстві, зокрема автоматизовані системи подачі документів, електронний документообіг та інші цифрові засоби, що забезпечують ефективне функціонування судової влади [1].

Основними складовими елементами електронного правосуддя в Україні є:

• єдина судова інформаційна комунікаційна система (ЄСІКС) – основний цифровий інструмент судочинства;

• електронний суд, який є основною ланкою, через яку здійснюється подання та розгляд документів у цифровому форматі;

• відкриті судові реєстри, що забезпечують доступ до судових рішень онлайн;

• відеоконференцзв’язок, який дає можливість дистанційної участі в судових засіданнях;

• автоматизований розподіл справ – механізм, що забезпечує незалежність від людського фактору розподілу справ між суддями.

Нормативна правова база, що регулює електронне правосуддя, включає: Закон України «Про судоустрій і статус суддів»; Закон України «Про електронні довірчі послуги»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження ЄСІКС»; процесуальні кодекси України (ЦПК, ЦПК, КАС) з положеннями про електронне правосуддя. Рекомендації Європейської Комісії щодо електронного правосуддя; Концепція цифрової трансформації правосуддя Ради Європи; Директиви ЄС щодо електронного правосуддя та цифрової безпеки [2].

Основна мета електронної системи – надати можливість подавати документи, підписані електронним підписом, до будь-якого суду країни, що дозволяє спростити взаємний зв’язок фізичних і юридичних осіб із судами.

Електронне правосуддя значно підвищує ефективність правосуддя в цілому та спрощує доступність учасників до судового провадження у справі, а також економить організаційні, фінансові та часові витрати, пов’язані з пересиланням матеріалів судової справи від одного суду до іншого та ознайомленням з нею учасників.

До переваг запровадження єдиної судової інформаційної комунікаційної системи відноситься:

- економія часу (зручне відправлення необхідного документу в електронному вигляді, що знижує вартість витрат на здійснення правосуддя);

- мобільність документообігу та спрощення роботи з процесуальними документами (швидкий доступ до матеріалів судової справи у зручний час);

- економія коштів (можливість дистанційної роботи з процесуальними документами);

- реалізація принципів доступності та відкритості правосуддя (будь-який учасник процесу, який пройшов процедуру реєстрації в системі та має особистий електронний цифровий підпис, зможе надіслати або переглянути документ) тощо.

До недоліків запровадження єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи відносимо:

- недостатню цифрову грамотність громадян та юристів;

- проблеми з забезпеченням інформаційної та безпосередньо цифрової безпеки та захисту інформації;

- технічні збої в роботі Єдиної судової інформаційної комунікаційної системи;

- обмеженість доступу до цифрових сервісів у окремих регіонах у зв'язку з військовими діями та окупацією росією частини території України;

- недосконаліть національного законодавства [3].

У підсумку зазначимо, що впровадження електронного правосуддя є важливим етапом цифрової трансформації судової системи України. Його використання сприяє ефективності, доступності та прозорості національного судочинства. Зважаючи на існуючі вже зараз загрози інформаційній безпеці в Україні, подальший розвиток цифрових технологій у сфері правосуддя на наш погляд безпосередньо пов'язаний із розвитком сфери забезпечення безпеки використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Закон України від 27.04.2021 р. № 1416-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20#
2. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вищої Ради Правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21 URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text
3. У чому переваги системи «Електронний суд»? URL: https://mka.court.gov.ua/sud4812/pres-centr/news/1074816/

Юлія ПАНІМАШ,
доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту України,
кандидат педагогічних наук

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДСНС УКРАЇНИ

XXI століття – період надзвичайно швидкого прогресу у світі технологій. Однією з революційних технологій став штучний інтелект. Однак зародження його відбулося ще у XX столітті у 1955 році, коли Аллен Ньюелл та Герберт Саймон створили першу програму штучного інтелекту – Logic Theorist. Вона довела 38 із 52 математичних теорем, а також знайшла нові доведення для деяких інших. А в 1956 – термін «штучний інтелект» вперше вжив американський інформатик Джон Маккарті на Дартмутській конференції.

Як зазначає Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, штучний інтелект – це організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1].

ШІ вже активно застосовується в таких сферах як медицина, фінанси, транспорт, промисловість та освіта. Оскільки даний інструмент вже зараз значно впливає на різні сфери нашого життя спробуємо проаналізувати переваги та недоліки використання ШІ здобувачами вищої освіти.

На нашу думку, до переваг ШІ в освіті можна віднести:

- Швидкий пошук збір та аналіз потрібної інформації;

- Персоналізація освітніх ресурсів відповідно до унікальних потреб кожного здобувача;

- Розробка персоналізованої схеми навчання для здобувача;

- Індивідуалізація навчання здобувачів з особливими потребами (Microsoft Teams і Otter.ai);

- Генерація презентацій, розповідей, есе;

- Розрахунок та розв’язання задач;

- Використання чат-боту –це асистент, який допомагає охопити широку аудиторію і спростити роботу з нею в умовах онлайн навчання;

- Проведення занять в гейміфікованому/віртуальному середовищі;

Але як будь-яка технологія штучний інтелект має, як переваги, так і недоліки:

- Зниження соціалізації - зменшення контактів учнів з викладачами, що буде мати негативний вплив на набуття соціальних навичок.

- Проблеми з розвитком критичного мислення: складність з прийняттям важливих рішень;

- Необ’єктивність: штучний інтелект обізнаний настільки, наскільки обізнана інформація, на якій його навчили. Якщо така програма, як ChatGPT, навчається на упередженій інформації, тоді, коли студент задає їй запитання, він може отримати упереджену відповідь, що може увічнити стереотипи та соціальну нерівність;

- Помилки в наданій інформації: крім необ’єктивності, штучний інтелект може генерувати дезінформацію. Дані, які черпає ШІ, можуть містити помилки, бути застарілими або поширювати дезінформацію;

На питання «Що ти думаєш про переваги та недоліки штучного інтелекту в освіті?» ChatGPT згенерував наступні недоліки:

1. Залежність від технологій: Велика залежність від технологій може призвести до проблем, якщо система виходить з ладу або якщо студенти не мають доступу до необхідних інструментів. Це може створювати нерівність в освіті, особливо для студентів із сільських районів або країн з низьким рівнем доступу до інтернету.

2. Захист персональних даних: Використання ШІ в освіті вимагає збору великої кількості персональних даних про студентів (їхні оцінки, поведінка, вподобання), що може викликати питання щодо конфіденційності та безпеки даних.

3. Можливість зниження взаємодії з викладачами і одногрупниками: Залучення ШІ до освітнього процесу може призвести до зниження особистих контактів між студентами та викладачами. Це може обмежити можливість для розвитку соціальних навичок, критичного мислення та взаємодії, які є важливими аспектами навчання.

4. Перехід від навчання до «потрібних результатів»: Оскільки ШІ може автоматично оцінювати прогрес студентів, існує ризик того, що навчання стане зосередженим тільки на результатах тестів та оцінках, а не на глибокому розумінні матеріалу. Це може призвести до зменшення важливості творчого підходу та інтелектуального розвитку.

5. Необхідність навчання викладачів: Для ефективного використання ШІ викладачі повинні мати відповідну підготовку. Якщо вони не знайомі з цими технологіями, то можуть виникнути труднощі у їх інтеграції у навчальний процес.

Більшість навчальних закладів загалом вважають прийнятним для студентів використання інструментів штучного інтелекту для таких завдань, як мозковий штурм, генерування ідей, пошук довідкової інформації з теми, роз’яснення дослідницьких питань, складання плану та перевірка граматики та стилю. Однак існує тонка грань між прийнятним використанням ШІ та повною опорою на нього для виконання завдань. Масове застосування ШІ серед студентів ставить під загрозу академічну доброчесність через можливість плагіату.

Для курсантів та студентів профільних закладів освіти ДСНС України, навчання яких базується на використанні великої кількості нормативно-правової бази, застосування безкоштовних застосунків ШІ досить часто дає негативні результати. Проблема полягає в тому, що безкоштовні програми генерують відповіді на основі наявної інформації у достатній кількості у веб браузерах, а під час втрати чинності або набрання чинності того чи іншого закону, підзаконного акту, стандарту тощо ШІ часто використовує застарілі дані.

Отже, збалансування переваг штучного інтелекту в освіті з його потенційними недоліками вимагає ретельного планування та розгляду, а також

постійного оцінювання. Штучний інтелект може розширити можливості, як здобувачів вищої освіти, так і викладачів, прискорити навчання та персоналізувати навчальний досвід швидко та легко. З іншого боку, ризики упередженості, дезінформації та ізоляції студентів вимагають ретельного вивчення.

Список використаних джерел

1. Підвищення рівня цифрової грамотності українців: Мінцифри презентує оновлену Рамку цифрової компетентності громадян. Урядовий портал. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України, 2023. [Електронний ресурс]: Доступно: https://www.kmu.gov.ua/news/pidvyshchennia-rivnia-tsyfrovoi-hramotnosti-ukraintsiv-mintsyfryprezentuie-onovlenu-ramku-tsyfrovoi-kompetentnosti-hromadian.

Ольга ПАСЬКО,
професор кафедри психології та педагогіки
Одеського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ЗАПОРУКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Сучасний етап становлення та державотворення відбувається під впливом негативного зовнішнього фактору з боку країни агресора. Що суттєво впиває на всі вектори розвитку суспільства. Нові виклики життя в умовах воєнного стану потребують постійного моніторингу вимог до працівників поліції, оскільки це новий досвід для нашої країни. Тому високий рівень компетентності працівника поліції є важливою рушійною силою, яка наближає Україну до перемоги.

Важливим питанням сьогодення є спроможність працівників поліції на високому рівні виконувати професійні завдання, не зважаючи стресові умови, повітряні тривоги, ненормований робочий день, недотримання режиму сну та харчування, - що суттєво впливає на якість виконання професійних завдань. Оскільки впливає саме на когнітивну компетентність поліцейського, тобто

здатність ефективно сприймати, обробляти й використовувати інформацію для прийняття рішень та розв'язання проблем.

Екстремальність умов роботи, динамічні й навіть небезпечні ситуації, готовність до швидкого прийняття рішення – впливає саме на когнітивні здібності поліцейського. Від здатності правильно інтерпретувати інформацію, обирати правильну стратегію дій і взаємодіяти з людьми залежить не лише успіх, а й безпека всіх учасників.

Слід визначитись із дефініцією «когнітивний», для цього звернімось до тлумачних словників та довідників, які надають наступне тлумачення розуміють: пізнавальний [1]; той, що пізнається, вивчається [2]; що відноситься до пізнання, до функцій свідомості, які забезпечують формування понять, оперування ними і отримання знань із висновків, тобто «пов’язаний із свідомістю, з мисленням» [3, с. 339] та ін.

Відповідно, визначаємо, що пізнавальна компетентність – це спроможність до пізнавальної активності на основі знань про порядок виконання професійних завдань та вмінь аналізувати, узагальнювати інформацію.

Так, колектив авторів Gutshall C., Hampton D., Sebetan I., Stein P., Broxtermann T. у науковій праці дослідили професійний стрес поліцейських та його вплив на оперативну пам'ять та інші психологічні та поведінкові фактори протягом двотижневого періоду роботи. Когнітивні показники та рівні стресу досліджувалися на етапах до та після роботи за допомогою тесту пам’яті та кількох опитувань самооцінки, кожне з яких було розроблено для конкретної мети та для оцінки певного набору поведінки та особистісних рис. Результати розслідування виявили дефіцит робочої пам’яті у молодших, ветеранів і старших офіцерів [4].

У науковій роботі під науковим керівництвом P. de Vries, S. Watson. W. Schreurs зазначено, що активація когнітивних упереджень через дезінформацію може перешкоджати прийняттю рішень, орієнтованих на поліцію. Визначено як на прийняття рішень працівниками поліцейської розвідки Нідерландів вплинула активація когнітивних упереджень через дезінформацію.

Крім того, була перевірена ефективність когнітивного відеовтручання. На процеси мислення та прийняття рішень можуть впливати методи втручання, що враховують, і індивідуальні фактори, такі як схильність до раціонального мислення, роки робот. Автори зробили висновок, що сприйнятливість до дезінформації залежить від великої кількості факторів і на сьогоднішній день не має комплексного рішення. Ці результати підкреслюють необхідність втручання в конкретній галузі, яке визначає раціональну оцінку інформації з процесами прийняття остаточних рішень [5].

Відповідно, встановлено важливість врахування когнітивних здібностей у контексті професіоналізму поліцейського, що включають в себе:

- уважність та спостережливість – тобто вміння помічати дрібні деталі, особливості змін у поведінці людей чи в навколишньому середовищі, виявляти за невербальними ознаками правду та брехню та ін. Поліцейський повинен бути уважним та спостережливими при сприйняті зовнішніх подразників, він повинен бути об’єктивним та точним під час взаємодії з об’єктами та об’єктами;

- критичне мислення – тобто здатність аналізувати ситуації, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення. Поліцейському повинні бути притаманні на високому рівні операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизація, класифікація, систематизація тощо;

- швидкість і гнучкість мислення – тобто стресостійкість до екстремальних і змінних умов, коли рішення потрібно ухвалити своєчасно. Це здатність оперативно аналізувати ситуацію, приймати рішення і діяти в умовах обмеженого часу. Для поліцейського це означає швидко оцінити небезпеку, обрати правильну тактику взаємодії або реагувати на непередбачувані зміни та на випередження;

- пам'ять, враховуючи як оперативну, так і довгострокову пам’ять, які відіграють пріоритетну роль для запам’ятовування інструкцій, предметів, речей, свідчень тощо, які можуть бути важливими для матеріалів кримінального провадження;

- емоційний інтелект та саморегуляція негативних психічних станів – тобто розуміння власних емоцій і емоцій інших людей, це допомагає у врегулюванні конфліктів;

- мовленнєва компетентність здатність чітко й логічно висловлювати свої думки, вести діалог, роз'яснювати інформацію та вміння визначати аудіовізуальну психодіагностику брехні.

Отже, високий рівень сформованості когнітивної компетентності поліцейського являється пріоритетною запорукою професіоналізму працівника Національної поліції. Важливість контролювати та прогнозувати перелік дій та ситуацій, і відповідно, правильно прийняте рішення, сприятимуть якісному та ефективному виконанню функціональних завдань.

Список використаних джерел

1. Когнітивний. Словник: портал української мови та культури. URL: https://slovnyk.ua/index.php?swrd=когнітивний (дата звернення: 17.03.2025).
2. Когнітивний. Словник : портал української мови та культури. URL: https://slovnyk.ua/index.php?swrd=когнітивний (дата звернення: 17.03.2025).
3. Когнітивний. Словник іншомовних слів / Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; уклад.: Л. В. Музичко, Л. М. Шкарапута, С. М. Морозов. 2-ге вид., допов. та доопрац. Київ : Наук. думка, 2019.
4. Gutshall C., Hampton D., Sebetan I., Stein P., Broxtermann T. The effects of occupational stress on cognitive performance in police officers. An International Journal. Volume 18, 2017. https://doi.org/10.1080/15614263.2017.1288120
5. Investigating the Impact of Cognitive Bias-Inducing Information on Decision Making Among Du. URL: https://essay.utwente.nl/104869/ (дата звернення: 17.03.2025).

Олександр ПАЩИНСЬКИЙ,
аспірант Науково-дослідного інституту публічного права

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ І ТОЛЕРАНТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Конституція України визначає народ єдиним джерелом влади, що здійснюється як безпосередньо, так і через органи державної влади й місцевого

самоврядування. Відповідно, громадяни України мають право здійснювати контроль за діяльністю цих органів та їх посадових осіб. Громадський контроль нині виступає невід'ємним складником розвитку демократичної, соціальної, правової держави, позитивних динамічних змін у суспільстві, рушієм рівня благоустрою, якості життя та добробуту населення, підвищення ефективності публічного управління, законності та правопорядку як на загальнодержавному, так і на місцевому рівні. Досвід держав, які мають сталі і розвинені системи громадського контролю (Німеччина, Швеція, Швейцарія та ін.), свідчить про зниження руйнівного впливу корупційних ризиків у системі місцевого самоврядування та високий рівень захисту прав і свобод мешканців адміністративно-територіальних одиниць.

Виховання правової культури і толерантності суб'єктів правовідносин у сфері громадського контролю полягає в цільовій, високоорганізованій, комплексній та постійній діяльності держави, місцевого самоврядування та громадянського суспільства, у їх тісній взаємодії із формування належного, адекватного реаліям сьогодення рівня правової свідомості, правової культури, патріотизму, соціальної відповідальності, толерантності, ідеології та світоглядних цінностей громадян країни передусім через систему правової та громадянської освіти із використанням інформаційних, комунікаційних, інтелектуальних, технологічних та інших засобів [1; 2].

На жаль, більшість напрямків та заходів із підвищення ефективності правового виховання та правової культури в Україні залишаються декларативними, не передбачають реальних механізмів їх практичної реалізації та фінансового забезпечення, тому лише фрагментарно реалізовуються на практиці і переносяться з одного стратегічного документа в оновлений інший, залишаючись і наразі невирішеними і нагальними (наприклад, Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді від 16 червня 2015 року № 641 (втратила чинність), Стратегія інформування громадян про гарантовані їм Конституцією та законами України права на період до 2019 року від 20 грудня 2017 року № 1012-р (втратила чинність) тощо).

Підвищення ефективності виховання правової культури і толерантності суб’єктів правовідносин у сфері громадського контролю потребує комплексного, системного і соціально відповідального підходу до розробки й практичного впровадження заходів, що проголошуються на рівні національних стратегій, концепцій, програм державного і місцевого значення.

Основними векторами підвищення ефективності виховання правової культури і толерантності суб’єктів правовідносин у сфері громадського контролю є наступні:

1) загальні стратегічні вектори:

а) нормативно-правовий (удосконалення нормативної бази щодо реальної участі громадян в управлінні справами місцевого значення, дієвості та значущості цієї участі, щодо громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування; удосконалення адміністративно-правових засад та адміністративно-правового статусу суб’єктів самоврядування та громадського контролю, у тому числі органів самоорганізації населення та громадських об’єднань);

б) організаційно-управлінський (забезпечення якісного інституціонального середовища громадянського суспільства та правового виховання, у тому числі розвиток закладів первинної та вторинної безоплатної правової допомоги, закладів освіти дорослих та підтримка їх заходів, організація підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування та суб’єктів громадського контролю);

в) освітній (обов’язкове включення до освітніх програм здобувачів середньої та вищої освіти предметів правового, гуманітарного та етичного циклу з акцентом на набуття компетентностей у сферах місцевого самоврядування, управління територіальними громадами, участі громадян і їх прав в управлінні справами місцевого значення, громадського контролю, правової культури та толерантності в цьому процесі, зокрема міждисциплінарних курсів з цієї проблематики; розвиток закладів і програм освіти дорослих);

г) міжнародний (вивчення зарубіжного досвіду з цього питання та його використання в Україні, підтримка програм міжнародної мобільності молоді, представників громадських організацій та органів місцевого самоврядування тощо);

ґ) інформаційно-комунікаційний (залучення широких мас громадян до участі в управлінні справами місцевого значення та громадського контролю із використанням електронних інформаційно-комунікаційних засобів та спеціально створених платформ, посилення комунікативної ролі засобів масової інформації тощо);

2) окремі тактичні вектори: підтримка з боку державної та місцевої влади інститутів громадянського суспільства, які, окрім громадського контролю, виконують і функції виховання правової культури та толерантності, зокрема громадських організацій просвітницького, правового та гуманітарного спрямування; розширення практики організації зборів громадян з обговорення та вирішення різноманітних питань; створення координаційних рад як дорадчих органів із залученням до їх складу фахівців з питань правової освіти, молодіжної політики, представників організацій громадянського суспільства; запровадження системи електронних петицій до органів місцевої влади різних рівнів; налагодження співпраці з міжнародними, європейськими організаціями, іноземними партнерами, проведення спільних форумів, конференцій, молодіжних обмінів, тренінгів; створення спеціальних електронних платформ, мобільних додатків, тренажерів, відеофільмів тощо для поширення правової культури і толерантності в громадянському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Онопрієнко С. Г. Особливості співвідношення інформаційної та правової культури. Повітряне і космічне право. 2017. Т.2. № 43. С.82–85.
2. Пащинський О.С. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2021. № 68. С.186–189.

Сергій ПЕКАРСЬКИЙ,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
та інформаційної безпеки факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСВІТНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Функціонування в умовах правового режиму воєнного стану державного механізму ставить вичерпні вимоги до сил безпеки та оборони України, діяльність яких регламентована положеннями чинного Закону України «Про національну безпеки» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [1]. Дана аксіома безпосередньо впливає на систему освітніх та практичних засад підготовки поліцейських для підрозділів кримінальної поліції. Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII професійне навчання поліцейських складається з: первинної професійної підготовки, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки [2, ст. 72].

У попередньому дослідженні автором [3], з метою виробки єдиного підходу з підготовки з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України, були розроблені пропозиції, а саме:

1. З урахуванням законодавчого та нормативно-правового забезпечення, практичного досвіду діяльності підрозділів кримінальної поліції в умовах правового режиму воєнного стану розробити Типову освітньо-професійну програму «Правоохоронна діяльність (поліцейські)» першого бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» за спеціалізацією «кримінальна поліція» де визначити: обов’язкові компоненти, вибіркові компоненти, послідовність вивчення освітніх компонентів в структурно-логічній схемі ОПП;

2. Атестаційні екзамени проводити з урахуванням циклу дисциплін оперативно-розшукової діяльності, які передбачають оволодіння теоретичними

знаннями та практичними уміннями та навичками роботи з матеріальними носіями секретної чи службової інформації;

3. З урахуванням військової складової в освітньо-професійній програмі за спеціалізацією «кримінальна поліція» передбачити освітні компоненти «Основи топографії для працівників правоохоронних органів» та «Військово-інженерна підготовка»;

4. В освітньому компоненті «Спеціальна фізична підготовка» передбачити доцільність оволодіння військово-прикладними видами спорту;

5. Для циклу практично-орієнтованих дисциплін передбачити обов'язковість проведення поліцейських квестів з використанням симулятивних засобів навчання [3, ст. 141].

На тепер, реалізація освітніх засад безпосередньо пов'язана з практичною готовністю до виконання правоохоронної функції працівниками кримінальної поліції. Документування очевидних, неочевидних, латентних злочинів має свою специфіку в конкретному та індивідуалізованому факті кримінально-карної дії та поєднується з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та цифровою трансформацією суспільних відносин. При цьому інформаційно-комунікаційні технології та цифрова трансформація відобразилася і на стані злочинності. Прикладом цього є вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, зброї, торгівлею людьми, злочинами у сфері моральності тощо. Найактуальнішою постало питання запобігання втягнення представниками країни-агресора українських дітей у вчинення терористичних актів. Зазначені процеси накладають відбиток на стан злочинності, види злочинів, а також на організацію та тактику діяльності територіальних та міжрегіональних підрозділів кримінальної поліції щодо їх розкриття.

На нашу думку, наявність у поліцейського лише теоретичних знань не забезпечить здійснення ним ефективних заходів щодо виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, які визначені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII [4]. Відповідно участь практичних працівників поліції в освітньому процесу,

організація та проведення симуляційних вправ, поліцейських квестів, командно-штабних навчань повинно забезпечити формування освітнього середовища приближеного до умов стресових ситуацій, пов’язаних з вчиненням злочинів чи професійного ризику в діяльності оперуповноваженого кримінальної поліції на території обслуговування чи за лінією роботи.

І тому зазначаємо дефініцію, згідно якої освітні та практичні засади підготовки поліцейських для підрозділів кримінальної поліції повинні відповідати вимогам сучасності. Зокрема, на тепер, серед науковців та практиків, розгорнута дискусія щодо реформування діяльності суб’єктів оперативно-розшукової діяльності в кримінальну розвідку [5]. Окрім того, доцільність впровадження інституту детективів у діяльність органів досудового розслідування як частини органів правопорядку, поетапна цифрова трансформація органів правопорядку та прокуратури на основі інструментів стратегічного менеджменту, які відповідають найкращим практикам ЄС тощо закріплені як напрями реформування органів правопорядку Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, який схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 [6]. Не залишається поза увагою і базова загальновійськова підготовка громадян та поліцейських, Порядок проведення якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2024 р. № 734 [7]. Впровадження таких напрямків відображається на доцільності оволодіння відповідними освітніми компонентами.

Наведене вище дозволяє нам констатувати те, що освітні та практичні засади підготовки поліцейських для підрозділів кримінальної поліції в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання службових повноважень, передбачають зобов’язання пройти ними первинну професійну підготовку та базову загальновійськову підготовку, поєднану з підготовкою за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за відповідною освітньою професійною програмою, затвердженою Міністерством внутрішніх справ України та

Міністерством освіти України. Ці актуальні питання потребують дискусійного обговорення з метою шляхів реалізації.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку: Закону України від 21.04.2018 р. № 2469-VIII. Дата оновлення: 09.08.2024. Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 16.08.2024. Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text.
3. Пекарський С. П. Практичні аспекти фахової підготовки поліцейських для підрозділів кримінальної поліції. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану : зб. наук. пр. / МВС України ; Нац. акад. правових наук України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 3. Харків : ХНУВС, 2024. С. 239–242.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. Дата оновлення: 09.08.2024. Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text.
5. Албул С. В. Досвід країн Балтії у становленні кримінальної розвідки (на прикладі Литовської республіки). Південноукраїнський правничий часопис. 2026. № 1. С. 11–14.
6. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: схвал. Указом Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023. Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text.
7. Порядок проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 р. № 734. Вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/734-2024-n#Text.

Аліна ПЕРЕГІН,
науковий співробітник відділу організації науково-дослідної діяльності науково-інноваційного центру Національного університету цивільного захисту України, доктор філософії

РОЛЬ НАУКОВИХ ГУРТКІВ У ЗДОБУТТІ ПРАКТИЧНИХ ЗНАНЬ МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Наукова діяльність є невід'ємною складовою освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Сучасні виклики у сфері безпеки та оборони потребують високого рівня наукової та практичної підготовки, відповідно і фахівців, здатних до критичного аналізу, дослідження та інновацій.

Наукові гуртки – це дієвий інструмент для залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідної діяльності. Вони сприяють розвитку навичок експериментування та проєктування. Участь у наукових гуртках формує вміння працювати в команді, презентувати наукові ідеї, доводити їх до практичної реалізації. Здобувачі вищої освіти під керівництвом досвідчених науковців створюють моделі та зразки обладнання, що можуть бути адаптовані до потреб практичних підрозділів.

Зміст та тематику наукових гуртків рекомендовано спрямовувати на вивчення реальних викликів сектору безпеки: кібербезпека; пожежна безпека, зокрема, вогнезахист та вогнестійкість будівельних конструкцій; безпілотні системи; цивільна безпека; тощо. Проведення наукових досліджень повинно визначатися з урахуванням тематики науково-дослідної роботи кафедр, навчально-наукових та науково-дослідних лабораторій вищого навчального закладу та адаптовуватися до умов сьогодення.

Завдяки роботі наукових гуртків у нашому навчальному закладі здійснюється розробка та вдосконалення макетів сучасного технічного обладнання. Зокрема, за участі здобувачів вищої освіти під керівництвом їх наукових керівників розроблено програму для моделювання надзвичайних ситуацій на хімічно небезпечних об’єктах, яка дозволяє навчатися оцінці ризиків та прийняттю рішень в умовах небезпеки, систему для аналізу впровадження інженерно-технічних рішень, необхідних для підвищення стійкості інфраструктури. Розроблено: навчально-наукові установки для вивчення та аналізу впливу високих температур на будівельні конструкції; розробки, що демонструють практичне вирішення завдань електробезпеки; навчальні пристрої для дослідження фізико-хімічних властивостей горючих речовин та інші. Дані установки дозволяють моделювати різні сценарії надзвичайних ситуацій, досліджувати процеси виникнення та розвитку пожеж, відпрацьовувати алгоритми оповіщення і евакуації, удосконалювати методи гасіння, оцінювати ефективність інженерно-технічних систем захисту, а також готувати фахівців до роботи з новітніми технологіями у складних та екстремальних умовах.

Сьогодні у нашому навчальному закладі діє 85 наукових гуртків, до складу яких входить понад 300 здобувачів вищої освіти. Це свідчить про високий рівень зацікавленості молоді у науково-дослідній роботі та розуміння важливості практичної підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Учасники гуртків беруть активну участь у наукових конференціях, конкурсах інноваційних проєктів, публікують результати досліджень у фахових виданнях. Саме завдяки такій інтеграції наукової діяльності в освітній процес формується нове покоління фахівців, здатних оперативно реагувати на виклики безпеки, розробляти ефективні рішення та впроваджувати їх у практику.

Таким чином, наукові гуртки відіграють надзвичайно важливу роль у системі підготовки майбутніх фахівців, які працюватимуть у секторі безпеки й оборони, адже вони забезпечують не лише передачу знань, а й формування практичних компетентностей, необхідних у реальному житті.

Євгеній ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
курсант навчальної групи Ф4-302 ННІ № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ;
Науковий керівник:
Віталій СВІТЛИЧНИЙ,
доцент кафедри протидії кіберзлочинності ННІ №4
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат технічних наук, доцент

РОЛЬ СИМУЛЯЦІЙ ТА ГЕЙМІФІКАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Сучасні реалії вимагають від військових фахівців високого рівня підготовки, здатності швидко реагувати на змінні умови та ухвалювати критично важливі рішення. Традиційні методи навчання, хоча й залишаються основою військової освіти, дедалі більше доповнюються інноваційними технологіями, серед яких особливу роль відіграють симуляції та гейміфікація. Вони не лише підвищують ефективність навчального процесу, а й створюють безпечне середовище для відпрацювання складних та небезпечних ситуацій.

Симуляції дозволяють моделювати реальні бойові умови, кризові ситуації або тактичні операції, що допомагає курсантам та військовослужбовцям удосконалювати свої навички без ризику для життя. Сучасні технології, такі як віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR), відкривають нові можливості для створення навчальних сценаріїв, які максимально наближені до реальних умов. Завдяки VR-симуляторам, військові можуть тренуватися у керуванні технікою, відпрацьовувати тактичні маневри або навіть проходити бойові місії у віртуальному просторі. Це значно зменшує витрати на реальні тренування, знижує ризики та дозволяє повторювати сценарії без обмежень.

Крім того, активно використовуються комп’ютерні симуляції, які дозволяють аналізувати бойові ситуації, проводити стратегічне планування та навіть імітувати кібератаки. Наприклад, у країнах НАТО широко застосовується система Virtual Battlespace 3 (VBS3), що забезпечує комплексне тактичне навчання військових підрозділів. Подібні технології допомагають не лише у військовій підготовці, а й у сфері кібербезпеки, де моделюються атаки на інформаційні системи та розробляються стратегії їхнього захисту.

Гейміфікація, у свою чергу, є ефективним інструментом для підвищення мотивації та залученості курсантів до навчального процесу. Вона базується на використанні ігрових механік, таких як система досягнень, рейтинги, нагороди та місії, що стимулюють навчання та розвиток професійних навичок. Військові навчальні заклади впроваджують гейміфіковані платформи, які дозволяють курсантам проходити місії, виконувати тактичні завдання та змагатися між собою у вирішенні бойових сценаріїв. Це не лише підсилює інтерес до навчання, а й допомагає розвивати критичне мислення, швидкість реакції та командну взаємодію.

Гейміфікація також активно використовується у підготовці фахівців з кібербезпеки. Наприклад, програма "CyberPatriot", розроблена у США, дозволяє студентам та військовим відпрацьовувати захист інформаційних систем у форматі гри, що робить навчальний процес більш динамічним та ефективним. Інший приклад – гра "America’s Army", яка моделює військові операції та

допомагає новобранцям засвоювати базові навички перед реальними навчаннями [1].

Незважаючи на очевидні переваги, використання симуляцій та гейміфікації у військовій освіті має і певні виклики. Одним із головних є висока вартість впровадження таких технологій, оскільки розробка якісних VR-симуляторів та інтерактивних платформ потребує значних фінансових ресурсів. Крім того, важливим аспектом є підготовка викладачів та інструкторів, які мають володіти новітніми методиками та вміти ефективно інтегрувати технології у навчальний процес [2].

Проте перспективи розвитку цих технологій є надзвичайно широкими. Зокрема, штучний інтелект може значно підвищити ефективність симуляцій, адаптуючи навчальні сценарії до індивідуальних потреб курсантів. Розширена реальність (XR) може поєднати фізичну підготовку із цифровими елементами, створюючи унікальні тренувальні середовища. Крім того, міжнародна співпраця у сфері військової освіти сприяє обміну досвідом та впровадженню найкращих практик у підготовку військових кадрів.

Таким чином, симуляції та гейміфікація відіграють ключову роль у сучасній системі підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони. Вони дозволяють зробити навчання більш ефективним, цікавим та безпечним, забезпечуючи військових необхідними навичками для виконання бойових завдань у реальних умовах. Хоча впровадження цих технологій вимагає значних ресурсів, їхній потенціал для створення нової моделі військової освіти є беззаперечним.

Список використаних джерел

1. Verbovetskyi D. ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF INTRODUCING GAMIFICATION INTO THE EDUCATIONAL PROCESS. Educational Discourse: collection of scientific papers. 2023. № 43(1-3). С. 95–102. URL: https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.43(1-3)-10 (дата звернення: 31.03.2025).
2. Що таке гейміфікція в освіті, в чому її ефективність. Платформа для навчання у месенджерах. URL: https://lessondelivery.org/education/heimifikatsiia-v-osviti-pidvyshchuie-efektyvnist.html (дата звернення: 31.03.2025).

Владислав ПІДКЕВИЧ,
курсант 2 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олена ШИШКАРЬОВА,
викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

Станом на даний час, в умовах повномасштабної війни, Україна та її громадяни є очевидцями безпрецедентних викликів, які постали перед системою освіти у секторі безпеки й оборони. Освітні програми, що формувалися в мирний час, вже не є актуальними і в більшості не відповідають потребам реального бою, тактичної мобільності та швидкої адаптації в умовах активних бойових дій. Саме тому їхня трансформація (адаптація,інтерпретація,еволюція) не просто вимога часу, а життєва необхідність. Одним із важливих кроків для забезпечення національної безпеки та захисту прав і свобод громадян є посилення інституційних, оборонних та безпекових можливостей органів, які входять до сектору безпеки і оборони. Цього можна досягти шляхом покращення рівня підготовки персоналу, професіоналізації служби в цих органах, підвищення якості і інтенсивності навчання, зміни професійної культури, забезпечення рівних можливостей для жінок і чоловіків, покращення кадрового потенціалу, впровадження сучасних управлінських процедур та стратегічного планування людських ресурсів [1, с.646].

Загалом хотілося б висвітлити аспекти, які саме мають вплив і адаптують освітні програми під реалії умов воєнного стану: Змінився сам підхід до навчання. Теоретичні знання більше не можуть бути відірваними від практики. Сьогодні на перший план виходить модульне, інтенсивне та симуляційне навчання, що базується на реальному бойовому досвіді. Курсанти, нацгвардійці, поліцейські — всі повинні отримувати знання, які вже завтра зможуть застосувати в польових або й бойових умовах. На передній план перейшло

використання цифрових технологій. Онлайн-курси, дистанційні тренінги, віртуальні полігони та цифрові симулятори дозволяють проводити підготовку навіть в умовах переміщення або евакуації. Ці інструменти не замінюють реальні навчання, але суттєво їх доповнюють й дають початкові знання і вміння. Війна змусила нас по-новому осмислити та суттєво доопрацювати систему морально-психологічної підготовки. Освітні програми доповнилися модулями з кризової стійкості, надання домедичної допомоги, роботи з ПТСР, а також розвитку лідерства в умовах стресу, надання першої психологічної допомоги.

Ключовим й прогресивним є залучення та провадження політики іноземного досвіду. Активна співпраця з інструкторами НАТО, використання методики бойової підготовки армій ЄС та США. Але навіть тут змінилася динаміка. Сучасна війна росії проти України попри всі негативні аспекти є генератором унікального та безцінного бойового досвіду, який потребує систематизації та інтеграції в навчальні програми. Українські викладачі та інструктори, які повернулись з фронту, впроваджують реалістичні сценарії в навчання.

Практичним рішенням також стала гнучкість освітніх програм це більш комплексний підхід який за допомогою цифрових технологій дає можливість швидко оновлювати, покращувати або ж раціонально інтерпретувати зміст курсів, впроваджувати короткотермінові сертифікаційні модулі, а також змінювати навчальний графік під ситуацію в регіоні [2, с.66].

Адаптація освітніх програм сектору безпеки і оборони до викликів воєнного стану є невідкладним та стратегічно важливим завданням. Вона вимагає комплексного підходу, тісної співпраці між освітніми закладами, військовими структурами та ветеранами війни, а також активного використання міжнародного досвіду. Успішна адаптація дозволить підготувати висококваліфікованих, вмотивованих та психологічно стійких фахівців, здатних ефективно захищати суверенітет та територіальну цілісність України в умовах війни та після її завершення. Адаптація освіти — це не лише зміна програм, а й зміна філософії навчання. Освіта має бути динамічною, гнучкою, орієнтованою

на реальність. Тільки так ми зможемо виховати кадри, здатні ефективно діяти в умовах війни і захистити державу.

Список використаних джерел

1. Білецький Є. І., Біліченко В. В. Підготовка фахівців для сектору безпеки і оборони. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.); у 2-х ч. Дніпро: ДДУВС, 2024. Ч. ІІ. С.646-647.
2. Діденко О., Желавський О., Сніца Т. Компетентнісний підхід у підготовці офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України: принципи та особливості застосування. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2024. № 8(3). С. 59-76.

Максим ПІНІКЕР,
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Руслан ВАЛЄЄВ,
доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Українське суспільство вживає надзусиль у протистоянні з військовою агресією на полі бою та повсякденній діяльності. Важливим напрямом діяльності постає вдосконалення професійної підготовки фахівців сектору безпеки й оборони, зокрема, правоохоронних органів. І в умовах воєнного стану, і в післявоєнний час правоохоронці мають справу з неординарними завданнями щодо забезпечення безпеки, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави. Підготовка їх до ефективного подолання нових проблем вимагає нових інноваційних технологій під час навчання.

У науковій літературі існує багато підходів до визначення правоохоронних органів, однак загалом правоохоронні органи можна охарактеризувати як

спеціалізовані державні структури, які відповідають за підтримку громадського порядку, дотримання законодавства, боротьбу зі злочинністю та захист прав громадян. До їхньої компетенції також належить тісна взаємодія з іншими державними та міжнародними інституціями, виконання адміністративних і превентивних функцій, а також постійне підвищення професійного рівня співробітників через систему навчання й перепідготовки.

Формування професійних кадрів для правоохоронних органів здійснюється у три етапи. Перший етап – довузівська підготовка, яка включає проведення профорієнтаційної роботи, правового виховання та загального ознайомлення з основами юриспруденції. Другий етап – здобуття вищої освіти, що передбачає конкурсний відбір абітурієнтів і подальше навчання у закладах вищої освіти за спеціальностями, пов’язаними з правознавством, правоохоронною діяльністю та публічним управлінням. Третій етап – післядипломна освіта, яка охоплює безперервне професійне самовдосконалення, підвищення кваліфікації, а також опанування сучасних методик і технологій, необхідних для ефективного виконання професійних обов’язків [2, с.30].

Важливу роль у сучасній підготовці правоохоронців відіграють інноваційні освітні технології, які дають змогу вдосконалювати навчальний процес та наближати його до реальних професійних викликів. Комплексний підхід до впровадження таких технологій дозволяє модернізувати систему підготовки, забезпечуючи майбутніх фахівців не лише теоретичними знаннями [6].

У сучасних закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців у сфері правоохоронної діяльності, застосовуються різноманітні традиційні методи навчання, що сприяють ефективному досягненню програмних результатів. До таких методів належать пояснення, розповідь, бесіда, спостереження, ілюстрування та демонстрація. Водночас важливу роль відіграють інтерактивні підходи, зокрема дискусії, кейс-методи, консультації, вирішення ситуативних завдань, ділові ігри та методи проблемного обговорення [1, с.154]. Ефективним засобом професійної підготовки поліцейських

зарекомендували себе тренінгові технології [3] та конструювання віртуального освітнього середовища [4].

Останні соціально-економічні та політичні зміни в Україні, зокрема запровадження воєнного стану, зумовили необхідність адаптації освітнього процесу у сфері підготовки правоохоронців. Виникла гостра потреба у впровадженні дистанційних технологій навчання, що дозволяють здійснювати як первинну підготовку, так і підвищення кваліфікації кадрів [7, с.51].

Протягом 2022 року було визначено низку найпоширеніших інструментів, що сприяють ефективному проведенню онлайн-навчання. Зокрема, для організації відеоконференцій активно використовуються такі платформи, як Zoom, Microsoft Teams, Skype, Google Meet та Webex. Для проведення інтерактивних занять застосовуються віртуальні дошки Whiteboard, Twiddla, Miro та AWWApp. Значну роль у залученні студентів до навчального процесу відіграють платформи для гейміфікації та створення презентацій, серед яких популярні Kahoot, Quizlet, Prezi та Canva [6].

Активний розвиток цифрових технологій спричинив зростання інтересу до електронного навчання (e-learning), яке стало однією з ключових складових освітнього процесу. Заклади вищої освіти розробляють нові дистанційні курси, що відповідають актуальним вимогам та забезпечують якісну підготовку майбутніх фахівців правоохоронної сфери. Попит на такі курси постійно зростає, оскільки вони дозволяють не лише здобути необхідні знання, а й поєднувати навчання з практичною діяльністю [2, с.31].

Отже, впровадження інноваційних технологій у підготовку фахівців правоохоронних органів є необхідною умовою для забезпечення якісного та сучасного освітнього процесу. Використання традиційних методів у поєднанні з інтерактивними підходами, дистанційними технологіями та платформами e-learning сприяє формуванню комплексних знань і практичних навичок, необхідних для ефективної професійної діяльності. Зміни соціально-економічної ситуації та впровадження воєнного стану лише прискорили цифрову трансформацію навчання, зробивши його більш доступним і адаптивним.

Список використаних джерел

1. Безпалова О.І. Впровадження вищими навчальними закладами системи МВС України інноваційних методів освітньої діяльності. Підготовка охоронців правопорядку у Харкові (1917-2017 рр.: зб. наук. ст. і тез доп. на наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (м. Харків, 25 листопада 2017 р.). МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків. 2017. 340 с.
2. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі. Право та інноваційне суспільство. 2015. № 1 (4). С. 27–33.
3. Валєєв Р. Тренінг у підготовці поліцейських США та перспективи запозичення відповідного досвіду в Україні. United States of America in the modern world: politics, economics, law, society. С. 622.
4. Валєєв Р. Г. Конструювання віртуального освітнього середовища при підготовці майбутніх поліцейських у ВНЗ. Всеукраїнська наук.-практ. конф.«Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку–2016»: зб. тез доповідей. Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ. С. 157-159.
5. Пасько О. Система підготовки майбутніх працівників для Національної поліції. Національний юридичний журнал. 2016. № 5.
6. СМІ: «Громадське Радіо» Топ додатків, які допоможуть у проведення онлайн занять: стаття. URL: https://hromadske.radio/publications/top-dodatkiv-iaki-dopomozhut-v-provedenni-zaniat-onlayn

Ростислав ПІКУЛЬ,
заступник начальника наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України, полковник
Максим КАЛІТНИК,
начальник наукового відділу наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони Національного університету оборони України, полковник

БАГАТОРІВНЕВА УНІФІКОВАНА СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ЗА НАПРЯМОМ ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ДЛЯ ПЕРДСТАВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Рівень корупції в секторі оборони знижує обороноздатність та ефективність спроможності щодо виконання заходів захисту України. Застосування швидких та ефективних управлінських рішень з подолання корупції, в умовах захисту України від збройної агресії, є одним з основних

пріоритетів, визначених Міністром оборони України та керівництвом держави. Корупція в оборонному секторі завдає суттєвих негативних наслідків у вигляді відволікання обмежених ресурсів держави від завдань безпеки та оборони і зниження боєздатності Збройних сил. Крім того, відбувається негативний вплив на особового складу, за рахунок проявлення фактів збагачення окремих посадовців, а самі змушені платити хабарі за отримання належного їм соціального забезпечення як учасників бойових дій.

З метою попередження виникнення корупції в ході виконання заходів з забезпечення оборони держави, необхідно інтегрувати прозорість, підзвітність та антикорупційну діяльність не тільки в доктринальні акти а також реалізувати практичну складову, шляхом зміни методики підготовки та виконання завдань у військових конфліктах, у тому числі включаючи: антикорупційні тренінги, проведення навчань з урахування корупційних ризиків, розроблення навчальних посібників та довідників з антикорупційного забезпечення, а також приведення до єдиного бачення системи підготовки у всіх складових які долучаються до проведення зазначених заходів.

Одним із напрямків реалізації державної антикорупційної політики в Міністерстві оборони та Збройних Силах України є формування нетерпимості до корупції шляхом удосконалення діяльності з формування доброчесності, підвищення фахової підготовки керівників, посадових осіб, військовослужбовців та працівників МОУ та ЗСУ в рамках виконання Програми розбудови доброчесності НАТО враховуючи цілі досягнення взаємосумісності через призму підготовки особового складу.

Запровадження та розвиток єдиної багаторівневої системи підготовки за напрямком виховання доброчесності являється дієвим превентивним рішенням для запобігання корупції у всіх рівнях управління. Структура підготовки повинна бути гнучкою, багаторівневою і базується на принципах варіативності і наступності, що дозволяє реалізовувати заходи підготовки з різноманітним відбором теоретичного матеріалу та практичних завдань, з огляду на реальні

фактори (різний вихідний рівень підготовки слухачів, відведений обсяг годин для вивчення та засвоєння одного рівня).

Структура багаторівневої підготовки повинна починатися з початкового рівня тобто учнів старших класів та військових ліцеїв, бо з зазначених представників буде формуватися фахівці для складових сектору безпеки та оборони України. В продовження підготовки повинно розглядатися базовий рівень для всього персоналу з подальшим логічним продовженням на спеціальному рівні підготовки за рахунок включення напряму виховання доброчесності та запобігання корупції у освітні прогами та курси підвищення кваліфікації персоналу відповідно рівня підготовки. Безперервне та необхідне супроводження кожного рівня багаторівневої системи підготовки повинно супроводжуватися заходами діджитизації процесу навчання як інструмент спрощення підготовки за напрямом.

Враховуючи вищезазначене в системі підготовки в секторі оборони в урахуванням напряму виховання доброчесності та запобігання корупції:

- створено багаторівневу систему професійної військової освіти відповідно до стандартів НАТО, оновлено освітні програми підготовки військових фахівців з урахуванням кращих національних традицій, досвіду бойових дій, методик підготовки та євроатлантичних принципів і стандартів НАТО;
- забезпечено розвиток багаторівневої системи підготовки офіцерського та сержантського і старшинського складу як військових лідерів.

Ключовими показниками результативності багаторівневої підготовки персоналу сектору безпеки являється військове лідерство яке ґрунтується на принципах та підходах, прийнятими у провідних державах - членах НАТО та повною мірою забезпечує успішне виконання військовослужбовцями завдань за призначенням в умовах майбутніх викликів і загроз, а також багаторівнева система підготовки військових лідерів забезпечує розвиток необхідних лідерських якостей офіцерського, сержантського (старшинського) та рядового складу.

Враховуючи вищезазначене доцільно розглядати варіант уніфікації напрямку підготовки який охоплює виховання доброчесності та запобігання корупції у всіх складових сектору безпеки та оборони України. Формування та реалізація неперервної та багаторівневої системи підготовки з виховання доброчесності, адаптованої до конкретних вимог складових сектору безпеки та оборони України, для підвищення ефективності управління оборонними ресурсами, утвердження доброчесності, прозорості та підзвітності та сприяння ефективному урядуванню. Як результат це забезпечить:

по-перше, впровадження модулів занять з антикорупційної тематики до навчальних планів всіх навчальних закладів складових сектору безпеки та оборони та збільшення часу на вивчення антикорупційного законодавства в системі індивідуальної підготовки;

по-друге, впровадження сучасних інформаційних, інформаційно-комунікаційних технологій і технологій дистанційного навчання для досягнення взаємосумісності підготовки представників сектору безпеки та оборони України з відповідними структурами держав-членів НАТО щодо виховання доброчесності та перешкоджання проявам корупції.

Віктор ПІСКУН,
курсант ІІ курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Аліна ГАРКУША,
доцент кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ У СФЕРІ ВИКЛАДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ПОТРЕБ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Кримінальний процес є ключовою дисципліною для працівників сектору безпеки та оборони, оскільки він визначає правові механізми досудового розслідування, судового розгляду та виконання судових рішень. Важливе значення для підготовки фахівців сектору безпеки і оборони у сучасному світі має співпраця та обмін досвідом у сфері викладання кримінального процесу.

Ефективне викладання цієї дисципліни забезпечує:

- розуміння норм кримінального процесуального законодавства;
- здатність застосовувати отримані знання в практичній діяльності;
- формування навичок аналізу доказів, складання процесуальних документів та оцінки законності дій правоохоронців;
- підготовку кадрів, здатних діяти відповідно до стандартів Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

З огляду на сучасні виклики, включаючи транснаціональну злочинність, корупцію та терористичні загрози, необхідно забезпечити ефективне навчання правоохоронців, військових прокурорів, слідчих та інших спеціалістів.

Викладання кримінального процесу для фахівців сектору безпеки й оборони потребує постійного оновлення знань та впровадження найкращих практик. Співпраця між освітніми установами, правоохоронними органами та міжнародними партнерами сприяє вдосконаленню навчальних програм та методик. Вона включає:

- Обмін найкращими практиками та підходами у викладанні.
- Спільні наукові дослідження та розробку рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесу.
- Організацію міжнародних семінарів, конференцій та стажувань.

Форми обміну досвідом

1. Міжнародний досвід через партнерство, програми та тренінги, які передбачають:

- Спільні ініціативи з міжнародними організаціями (ЄС, НАТО, ОБСЄ, ООН).

- Спільні навчальні модулі з міжнародними правоохоронними органами (Інтерпол, Європол тощо).
- Участь у міжнародних тренінгах та навчальних програмах.
- Впровадження програм підвищення кваліфікації за участю іноземних експертів.
- Використання міжнародних стандартів у вітчизняних навчальних програмах.

2. Академічна мобільність:

- Обмін викладачами між вищими навчальними закладами (університети, академії, спеціалізовані навчальні центри).
- Спільні магістерські та докторські програми у сфері кримінального права.
- Спільні наукові дослідження та публікації.
- Організація міжнародних конференцій та семінарів.

3. Розвиток цифрових платформ та дистанційного навчання:

- Використання онлайн-курсів та вебінарів для доступу до передових знань.
- Інтерактивні симуляції кримінальних проваджень.
- Практико-орієнтоване навчання
- Співпраця з правоохоронними органами та судами для проведення навчальних практик.
- Використання кейс-методу для аналізу реальних кримінальних справ.
- Запровадження навчальних симуляцій кримінальних процесів.

Незважаючи на важливість співпраці, наявність перспективних напрямків і наявні успіхи, існують певні труднощі як то:

- Різний рівень підготовки слухачів
- Обмежений доступ до сучасних навчальних матеріалів
- Бюрократичні перепони міжнародної співпраці**.**

З огляду на це, необхідно розробляти адаптивні навчальні програми для військових, поліцейських, суддів та інших представників сектору безпеки. Слід

активно впроваджувати онлайн-платформи, цифрові бібліотеки та дистанційне навчання. Необхідно спрощувати процедури укладання угод про співпрацю між навчальними закладами та міжнародними партнерами

Викликами у сфері співпраці є також правові бар'єри, мовні труднощі та недостатнє фінансування. Вирішення цих питань можливе шляхом:

- Удосконалення нормативної бази міжнародного співробітництва.
- Розширення фінансової підтримки з боку держави та міжнародних організацій.
- Використання сучасних технологій для забезпечення ефективного обміну інформацією.

Для подальшого розвитку співпраці та обміну досвідом необхідно:

- розширювати міжнародне партнерство через програми ЄС і НАТО;
- впроваджувати інтерактивні методи навчання, зокрема VR-симуляції судових процесів;
- створювати спільні навчальні курси за участі викладачів, слідчих, суддів та військових;
- проводити спільні навчання для представників різних силових структур для покращення координації їхньої роботи у кримінальному процесі.

Ефективна координація між академічними установами, державними органами та міжнародними партнерами – це передумова вдосконалення викладання кримінального процесу, що дозволить не лише покращити якість викладання, а й зміцнити національну безпеку через підготовку кваліфікованих спеціалістів для сектора безпеки і оборони.

Міжнародна співпраця сприятиме не тільки покращенню професійної компетентності фахівців, а й інтеграції передового досвіду та забезпеченню ефективної боротьби зі злочинністю на національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Ахтирська Н.М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження : теоретичні та практичні аспекти : монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 7 травня 2018 року: відповідає офіційному тексту / відп. за вип. В. А. Прудников. Харків : Право, 2018. 365 с.
3. Мартовицька О.В. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/55.pdf
4. Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин : навч. посіб. 3-тє вид., доп. та випр. Львів : Новий Світ 2000, 2007. 360 с.
5. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом від 21.03.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

Владислав ПЛАТОНОВ,
науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології навчально-наукового інституту управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України, доктор філософії (Ph.D) з психології

ІНТЕГРАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПСИХОЛОГІЇ В РОЗРОБКУ ПРОГРАМ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДСНС УКРАЇНИ

Проблематика психологічної підготовки майбутніх фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) буде актуальною завжди, як і взагалі питання психологічної підготовки службовців різних відомств, які входять до сектору безпеки і оборони України. На сьогодні психологічна підготовка, яка проводиться для курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, направлена на розвиток навичок саморегуляції, готовності до екстремальних ситуацій, технікам подолання негативних психічних станів, умінь визначати їх прояви у колег та в майбутньому підлеглих. Здебільшого заходи з психологічної підготовки мають на меті опанування курсантами певних психологічних технік та базових знань з психології, які можна використовувати в подальшому вже під час роботи в підрозділах [2; 5].

На жаль, такий підхід до психологічної підготовки унеможливлює врахування індивідуально-психологічних особливостей та визначення тих

професійно-психологічних якостей, які потребують розвитку. Частково це питання вирішується під час спеціалізованих тренінгових занять, де кожен з учасників групи може проявити свої сильні та слабкі сторони при виконанні вправ. Проходження декількох тренінгів не зможе покращити індивідуально-психологічні особливості особистості, які є важливими для професійного становлення фахівця в майбутньому, бо це потребує систематичного проходження тренінгових занять.

Варто зазначити, що в сучасних психологічних дослідженнях наведено перелік ключових якостей, необхідних для ефективної діяльності в підрозділах ДСНС [4]. Ці якості повинні бути розвинені на достатньому або високому рівні, аби сприяти успішному оволодінню фаховими навичками. На нашу думку, психологічна підготовка має бути орієнтована саме на підтримку та розвиток професійно-важливих характеристик особистості. Водночас це не зменшує значення базових знань у сфері психології, а навпаки – вимагає їх розширення і збільшення навчального часу, відведеного на формування психологічної компетентності майбутніх рятувальників. Тому результати вже проведених досліджень особистісних і професійних якостей мають бути враховані при створенні освітніх програм та стати їх основою. Адже кожна спеціальність у структурі ДСНС передбачає свій унікальний набір вимог до психологічної готовності співробітників.

Однак проблема психологічної підготовки висвітлюється не тільки в межах підготовки майбутніх фахівців ДСНС. Важливого значення психологічна підготовка має в спортивній діяльності, де науковцями [3, с. 3] наголошується про важливість інтеграції результатів наукових досліджень з психології у спортивній діяльності, що в подальшому повинно мати певний розроблений комплекс заходів з психологічної підготовки спортсменів. Але сьогодні, через відсутність єдиного бачення, щодо психологічної підготовки, такий алгоритм до заходів з психологічної підготовки практично відсутній, що потребує його розробки.

Окрім підготовки фахівців сектору безпеки та оборони України, особливої уваги заслуговує психологічна підготовка офіцерського складу Збройних Сил України – випускників вищих військових навчальних закладів. Науковцями наголошується, що метою такого навчання є не лише засвоєння базових знань із психології, а й формування професійно-важливих психологічних якостей, що позитивно впливають на розвиток особистості військового лідера. Також підкреслюється, що створення ефективної моделі психологічної підготовки потребує комплексного підходу, який включає інтеграцію результатів наукових досліджень, міжнародного досвіду та аналізу умов сучасної війни в Україні [1].

Таким чином, питання інтеграції результатів наукових досліджень у систему психологічної підготовки майбутніх фахівців ДСНС України потребує комплексного підходу. Він має включати розробку оновлених навчальних програм, орієнтованих на конкретні професійні напрями, замість застосування узагальнених моделей. Особлива увага приділятиметься моніторингу розвитку ключових психологічних якостей у курсантів, що стане підґрунтям для гнучкого коригування навчального процесу. Тому, поряд із наявною моделлю, яка наразі зосереджується на психоедукації та формуванні навичок стресостійкості й саморегуляції, доцільно впроваджувати ширший спектр заходів з психологічної підготовки та вдосконалення внутрішньої готовності майбутніх рятувальників.

Список використаних джерел

1. Lytvin A. V., Rudenko L. A. FUTURE OFFICERS' PSYCHOLOGICAL TRAINING: EXPERIENCE, PROPOSALS AND RECOMMENDATIONS. Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Education. Social and Behavioural Sciences. 2024. Vol. 2024. No. 1. P. 169–186. URL: https://doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.169 (date of access: 06.04.2025).
2. Базима Б. О. Важливі аспекти психологічної підготовки працівників МВС до дій в екстремальних умовах. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 29 берез. 2024 р.). Вінниця: ХНУВС, 2024. С. 182-184.
3. Височіна Н. Л. Психологічне забезпечення у системі підготовки спортсменів в олімпійському спорті: автореф. дис. … д-ра наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.01. Київ, 2018. 46 с.
4. Кердивар В.В., Овсяннікова Я.О., Перелигіна Л.А., Похілько Д.С., Тімченко О.В., Шашенков Д.М. Генезис вітчизняної спеціальності 19.00.09 –

«Психологія діяльності в особливих умовах»: монографія / за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Харків : Факт, 2024. 315 с.
5. Руденко Л. А., Литвин А. В. Психологічна підготовка майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони. Проблеми психології діяльності в особливих умовах: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 23 квітня 2024 р. Київ : 7БЦ, 2024. С. 75-77.

Павло ПЛАХТІЙ,
курсант 2 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина УМРИХІНА,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор філософії

МІСЦЕ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Повномасштабне вторгнення спричинило масштабні економічні втрати, значні людські втрати, руйнування інфраструктури та деградацію соціально-економічної системи. Війна суттєво змінила вектор економічної політики держави, поставивши перед урядом нові виклики у сфері безпеки, фінансової стабільності, зайнятості населення, функціонування промислового комплексу та залучення іноземних інвестицій. Сучасні виклики, пов'язані з корупцією, потребують комплексного підходу та ефективних методів боротьби. Поліція як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, відіграє центральну роль у запобіганні та протидії корупційним проявам.

Одним із важливих напрямів цієї діяльності є дотримання міжнародних стандартів та рекомендацій, розроблених авторитетними міжнародними організаціями. Дотримання цих стандартів забезпечує ефективність роботи правоохоронних органів та сприяє зміцненню довіри громадян до поліції. Міжнародні стандарти є основою для формування прозорої та підзвітної системи

правопорядку, що дозволяє мінімізувати корупційні ризики та підвищити рівень професійної етики серед правоохоронців [4].

Міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Союз, Група держав проти корупції (GRECO), Інтерпол (ICPO), розробили низку стандартів та рекомендацій, спрямованих на боротьбу з корупцією, міжнародні документи у цій сфері включають:

1) Конвенцію ООН проти корупції (UNCAC), яка встановлює обов'язкові правові та інституційні заходи щодо запобігання та боротьби з корупцією. Вона містить положення щодо криміналізації корупційних діянь, конфіскації незаконно отриманих доходів та міжнародного співробітництва.

2) Кримінальну та Цивільну конвенції Ради Європи проти корупції, які регулюють питання кримінальної відповідальності за корупційні злочини та механізми компенсації збитків, завданих корупційними правопорушеннями.

3) Рекомендації GRECO, які є керівництвом для країн щодо впровадження ефективних антикорупційних заходів, включаючи підзвітність державних посадовців, антикорупційну освіту та прозорість процесів прийняття рішень.

4) Кодекси поведінки правоохоронців, прийняті ООН та ICPO, які встановлюють етичні стандарти для поліції та механізми запобігання зловживанням владою [1].

Крім того, міжнародні стандарти передбачають створення незалежних антикорупційних підрозділів, проведення регулярних аудитів та внутрішніх розслідувань, а також розробку механізмів захисту викривачів корупції. Дотримання цих стандартів дозволяє Національній поліції України, Національному антикорупційному бюро України (НАБУ), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (САП) Вищому антикорупційному суду (ВАКС), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) ефективніше виявляти та припиняти корупційні прояви як серед власних працівників, так і у взаємодії з громадськістю [3].

Для ефективної реалізації міжнародних стандартів держави адаптують їх до національного законодавства через реалізацію наступних стратегічних напрямків:

1) Прийняття антикорупційного законодавства відповідно до міжнародних норм, гармонізація національних законів з вимогами Конвенції ООН проти корупції.

2) Впровадження спеціальних підрозділів з боротьби з корупцією в поліції, таких як підрозділи внутрішньої безпеки, які відповідають за розслідування корупційних злочинів серед працівників правоохоронних органів.

3) Встановлення механізмів внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю правоохоронців, зокрема через незалежні антикорупційні агентства та наглядові комісії.

4) Розвиток механізмів захисту викривачів корупції та їх стимулювання, включаючи програми анонімного інформування та юридичний захист від переслідувань [2].

Успішної імплементації набуло Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та створення спеціалізованих підрозділів у структурі Національної поліції. Окрім цього, важливим кроком є створення електронних систем контролю за діяльністю поліції, які зменшують можливості для корупційних схем. Також варто зазначити важливість підвищення рівня прозорості кадрової політики у правоохоронних органах, що включає відкритий конкурс на заміщення посад та застосування сучасних методів перевірки доброчесності кандидатів.

Незважаючи на важливість міжнародних стандартів, їх впровадження стикається з низкою викликів, серед яких:

1) Брак політичної волі та недостатній рівень фінансування антикорупційних органів, що ускладнює реалізацію реформ.

2) Опір реформам у правоохоронних органах, особливо серед старшого керівництва, що може сприяти збереженню корупційних практик.

3) Недостатній рівень освіти та професійної підготовки співробітників поліції щодо антикорупційних стандартів, що обмежує ефективність запроваджених реформ.

4) Відсутність ефективних механізмів співпраці між національними та міжнародними антикорупційними структурами, що ускладнює обмін інформацією та координацію дій.

Для подальшого вдосконалення боротьби з корупцією необхідно посилити співпрацю з міжнародними організаціями, удосконалити механізми контролю та моніторингу, а також забезпечити належне навчання та мотивацію працівників поліції. Також варто розвивати цифрові технології у сфері запобігання корупції, зокрема впровадження автоматизованих систем моніторингу фінансових операцій та електронного документообігу, що знижують ризики корупційних зловживань [5].

Міжнародні стандарти є важливим інструментом у діяльності поліції щодо боротьби з корупцією. Їх дотримання сприяє підвищенню ефективності роботи правоохоронних органів та зростанню довіри населення. Проте їх реалізація потребує комплексного підходу, що включає законодавчі зміни, інституційні реформи та освітні заходи. Подальший розвиток міжнародної співпраці у сфері боротьби з корупцією дозволить створити більш ефективну та прозору правоохоронну систему, що відповідає сучасним викликам і вимогам громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://surl.li/glnnny
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://surl.li/loramy
3. Рекомендації GRECO щодо запобігання корупції. URL: https://surl.li/gdpsyt
4. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://surl.li/oljpci
5. Звіт: друге півріччя 2024 року / НАБУ офіційний вебсайт. Access Denied. С. 31-37 URL: https://surl.li/qfbsnk

Орест ПОЛОТАЙ,
доцент кафедри управління інформаційною безпекою
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат технічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З КІБЕРБЕЗПЕКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Підготовка фахівців з кібербезпеки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є важливим завданням у сучасному інформаційному просторі. В умовах зростаючих кіберзагроз освітні установи повинні адаптувати навчальні програми, забезпечувати спеціалізоване обладнання та створювати умови для практичного навчання студентів.

Однією з ключових особливостей підготовки фахівців з кібербезпеки є поєднання теоретичної та практичної складової. Теоретичне навчання охоплює фундаментальні знання з криптографії, мережевої безпеки, аналізу вразливостей та управління ризиками. Практичне навчання передбачає роботу в спеціалізованих лабораторіях, використання реальних кейсів та участь у кіберполігонах, що дозволяє студентам отримати досвід у вирішенні актуальних проблем кібербезпеки.

У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання (наприклад, військових академіях, установах правоохоронного профілю та спеціалізованих технічних університетах) підготовка фахівців з кібербезпеки має додаткові особливості. Вона орієнтована на підготовку до роботи в державних установах, спецслужбах або критичній інфраструктурі. Це вимагає додаткових заходів з контролю доступу до інформації, дотримання вимог конфіденційності та безпеки даних.

Роль викладачів у підготовці кіберфахівців є вирішальною. Вони повинні не тільки мати академічні знання, але й бути практиками у сфері кібербезпеки, постійно оновлювати свої компетенції та взаємодіяти з представниками галузі.

Це дозволяє забезпечити студентів актуальними знаннями та сформувати у них навички, необхідні для успішної професійної діяльності.

Окрім традиційних методів навчання, варто впроваджувати інтерактивні підходи: гейміфікацію, хакатони, змагання з етичного хакінгу (наприклад, CTF – Capture the Flag). Вони дозволяють студентам у реальних умовах перевірити свої знання та навички, працювати у командах та знаходити нестандартні рішення кіберпроблем.

Ще однією важливою складовою є міждисциплінарний підхід у навчанні. Фахівці з кібербезпеки повинні володіти знаннями з програмування, математики, правознавства та психології. Наприклад, розуміння правових аспектів кібербезпеки дозволяє їм ефективно працювати з питаннями цифрової безпеки та розслідування кіберзлочинів. Психологічна підготовка допомагає аналізувати поведінку кіберзлочинців та ефективно будувати системи захисту.

Основні напрямки підготовки фахівців з кібербезпеки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання показані в таблиці 1.

Таблиця 1

Напрями підготовки фахівців з кібербезпеки

Напрям	Опис
Криптографія	Вивчення методів шифрування та захисту даних
Мережева безпека	Аналіз та захист комп’ютерних мереж
Програмування	Розробка захищених додатків та сканування вразливостей
Аналіз загроз	Дослідження кібератак та їх попередження

Інфраструктурне забезпечення таких закладів має ключове значення. Вони повинні мати сучасні лабораторії з аналізу шкідливого програмного забезпечення, тренувальні платформи для моделювання кіберзагроз, симуляційні центри для кіберполігонів. Також важливо впроваджувати новітні технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та блокчейн, у навчальні програми.

Для забезпечення доступності навчальних матеріал у будь який зручний для здобувача час, доцільним є використання віртуального навчального середовища, яке використовується як допоміжний засіб організації змішаного навчання, та включає як традиційну так і дистанційну форми навчання.

Для прикладу, віртуальне навчальне середовище Львівського державного університету безпеки життєдіяльності має назву Віртуальний університет ЛДУ БЖД (ВУ ЛДУ БЖД) та працює на базі оболонки Moodle [2]. Під час своєї історії, ВУ ЛДУ БЖД мав різний веб-інтерфейс, в залежності від того, яка версія системи Moodle використовувалася на той момент. На даний час віртуальне середовище працює на останній версії системи Moodle і має наступний вигляд (рис. 1).

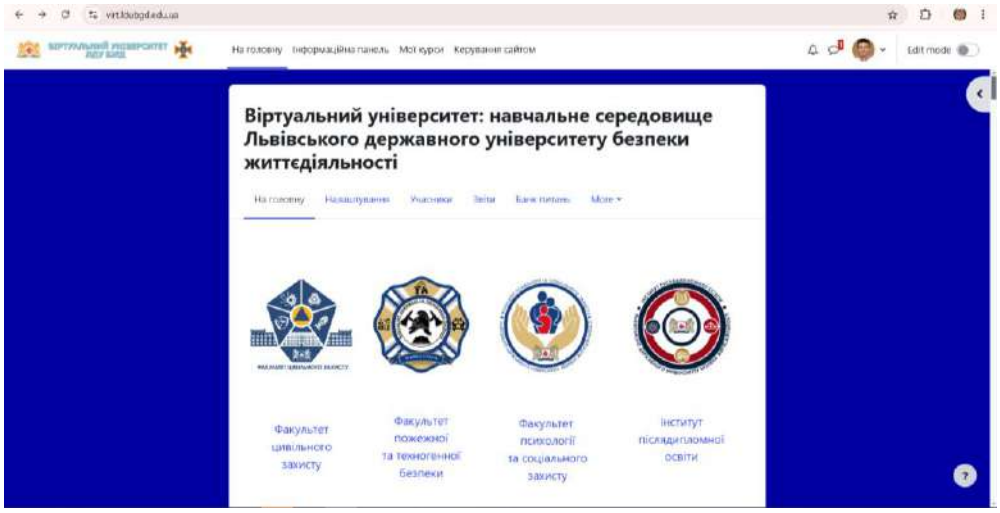

Рис. 1. Головна сторінка навчального середовища ЛДУ БЖД

Для підготовки фахівців з кібербезпеки, у ВУ ЛДУ БЖД створена система електронних курсів згідно існуючої освітньої програми, яка забезпечує здобувачів вищої освіти усім необхідним навчальним матеріалом затвердженої структури [4], засобами самодіагностики, електронною базу підручників, посібників тощо (рис. 2).

Рис. 2. Каталог електронних курсів для майбутніх фахівців кібербезпеки

Важливим є забезпечення здобувачів базами практики, серед яких департамент кіберполіції, структурні підрозділи ДСНС та інші.

Разом з тим доцільним та необхідним є залучення представників професійних спільнот до розробки освітніх програм та навчальних планів, а також необхідності створення професійних стандартів, до процедур акредитації освітніх програм [1].

Таким чином, підготовка фахівців з кібербезпеки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання потребує комплексного підходу. Це включає сучасне технічне забезпечення, практико-орієнтоване навчання, міждисциплінарність та співпрацю з представниками реального сектору. Лише за умови гармонійного поєднання цих компонентів можна підготувати висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно протидіяти сучасним кіберзагрозам.

Список використаних джерел

1. Ільків Н. В. Практична підготовка здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання як визначальна складова освітньої програми. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання: правовий статус та особливості функціонування : матеріали всеукр. наук.-педагог. підвищення кваліфікації, 1 травня - 11 червня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 108 с.

2. Офіційний сайт розробників системи Moodle. URL: https://moodle.org
3. Полотай О. І. Досвід використання технологій дистанційного навчання у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів сектору безпеки і оборони України: матеріали наук.-практ. конф., м. Львів, 20 грудн. 2024 р. Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 102–105.
4. Полотай О. І. Особливості запровадження змішаного навчання в закладах вищої освіти з особливими умовами навчання. Змішане навчання – інновація XXI сторіччя: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29-30 листоп. 2018 р.). Харків : НТУ «ХПІ», 2018. С. 79–85.

Олексій ПОЛТОРАКОВ,
науковий співробітник науково-дослідного відділу
Інституту стратегічних комунікацій Національного університету оборони,
кандидат політичних наук, старший дослідник
Олексій ЧЕРНОБАЙ,
начальник кафедри зв'язків з громадськістю
Інституту стратегічних комунікацій
Національного університету оборони, доктор філософії

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ (2014-2025)

Ідея створення структури цивільно-військового співробітництва (ЦВС) в Збройних Силах України виникла та почала відпрацьовуватися й оформлюватися в середині 2000-х рр., – в контексті активізації участі підрозділів ЗС України у миротворчих операціях, зокрема в Іраці. Зважаючи на цю обставину, станом на початок 2014 р. національна нормативно-правова база регулювання цивільно-військового співробітництва ЗС України фактично обмежувалася прийнятою ще в 2009 р. «Концепцією цивільно-військового співробітництва під час участі Збройних Сил України в міжнародних миротворчих операціях» та декількома суміжними документами. Це, відповідно, означало як відсутність належного теоретичного підґрунтя, так і наявність суттєвих практичних прогалин.

Для забезпечення систематичної діяльності ЗС України, а також інших військових формувань та правоохоронних органів з питань взаємодії з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями,

волонтерськими та міжнародними організаціями, з метою надання допомоги цивільному населенню у вирішенні проблемних питань життєдіяльності, з використанням військових та невійськових сил та засобів в зоні АТО вже 2014 р. було створено Управління ЦВС ЗС України.

Пілотний проєкт цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України розпочався 5 травня 2014 р. – було створено дві групи у складі 14 осіб, які мали досвід участі у миротворчих операціях в Косово й Іраку. Загалом, Пілотний проект з ЦВС у ЗС України виявився успішним. Тому у січні 2015 року начальник ГШ-ГК ЗС України ухвалив рішення про створення управління ЦВС з відповідною організаційно-штатною структурою і чисельністю 35 офіцерів. У лютому 2025 р. Наказом ГШ ЗС України було затверджено Положення про Управління ЦВС ЗС України. На цьому етапі для визначених основних завдань та функцій, які покладені на підрозділи цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, за основу було взято основні функції ЦВС в НАТО (організація цивільно-військової взаємодії, підтримка дій військ (сил) та об'єктів цивільного середовища), а також досвід ЗС США.

Відразу із започаткуванням ЦВС ЗС України постала проблема критичної нестачі профільних спеціалістів з питань цивільно-військових відносин. Першим практичним кроком на шляху підготовки профільних фахівців ЦВС стало рішення виконувача обов'язків Міністра оборони України генерал-полковника Михайла Коваля від 5 травня 2014 року № 5508/3 «Про створення пілотного проєкту Генерального штабу Збройних Сил України щодо підготовки військовослужбовців Збройних Сил України в рамках створення системи ЦВС Збройних Сил України» на базі Навчально-наукового центру міжнародної миротворчої діяльності Національного університету оборони України. Адже цей Центр вже мав досвід проведення спецкурсів з ЦВС для офіцерів-миротворців. Спецкурси для новостворюваної системи ЦВС ЗС України, до викладання на яких залучалися фахівці з країн-членів НАТО (зокрема, Італії, США, ФРН), проходили як військовослужбовці ЗС України, так і представники й інших складових Сил безпеки та оборони, а передусім НГУ. Загалом тільки за 2016 р. в

ЗС України було проведено 10 відповідних курсів підготовки фахівців ЦВС, через які пройшли 366 слухачів; у 2017 р. обсяг підготовки слухачів на таких курсах збільшився до 500 слухачів.

Початок тривалої широкомасштабної агресії росії проти України (з 24 лютого 2022 р.) став безпрецедентним викликом в т.ч. для всієї системи цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України. Безпрецедентна суспільно-політична мобілізація, квінтесенцією якої стало, зокрема, швидке розгортання батальйонів та бригад (передусім Сил ТрО ЗСУ), а також поступове створення нових військових підрозділів (від батальйонів та бригад до армійських корпусів), – вимагали в т.ч. відповідного кадрового наповнення цих структур ЗС України профільними фахівцям до груп, відділень та відділів ЦВС.

У січні 2025 р. на Платформі дистанційного навчання стартував навчальний курс для «Основи цивільно-військового співробітництва». Цей курс було розроблено спільно з Національним університетом оборони України та Науковим центром дистанційного навчання, аби охопити якомога більшу аудиторію військовослужбовців ЗС України. Цільова аудиторія цього спецкурсу – військовослужбовці, які проходять службу у підрозділах ЦВС або плануються на призначення до них, а також для командирів та начальників усіх рівнів військового управління – для того, щоб ознайомити їх зі специфікою діяльності за цим напрямком.

Список використаних джерел

1. Бериславська О.М. Концептуальні підходи до формування системи управління підготовкою фахівців цивільно-військового співробітництва. Право та державне управління. 2019. № 2(1). С. 37–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2019_2(1)__8
2. Бериславська О.М. Особливості підготовки військових фахівців за спеціальністю «Цивільно-військове співробітництво» в системі вищої військової освіти в Україні. Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XII регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О.Б. Кірєєвої. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. С. 240–243.
3. Кривенко Ю.В. Щодо необхідності правового регулювання цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України. Часопис цивілістики. 2017. Вип. 23. С. 35–39.

4. Руснак Ю. Окремі питання правового регулювання становлення та розвитку цивільно-військового співробітництва у 2014-2022 рр. Збірник наукових праць центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України. 2024. № 2(81). С. 67–73.
5. Ткачук П.П., Середенко М.М., Кізло Л.М., Радзіковський С.А. Особливості діяльності органів цивільно-військового співробітництва на Сході України: склад, завдання та перспективи розвитку. Військово-технічний збірник. 2018. № 18. С. 36-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vtzb_2018_18_9
6. Ушаков І.В. Нормативно-правове регулювання реалізації цивільно-військового співробітництва в Україні. Інвестиції : практика та досвід : наук.-практ. журнал. 2021. № 24. С. 103–107.
7. Школяренко В. В., Призиглей Ю. І., Яковенко А. В., Кремешний О. І. Удосконалення системи підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України. Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2012. Вип. 1 (30). С. 46–51.

Тетяна ПОНОМАРЕНКО,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат філософських наук

ВАЖЛИВІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За даними, представленими у підсумковому звіті МОН України «Оцінювання потреб України у сфері освіти (6 травня – 24 червня 2022 року)», «доступ до високошвидкісного Інтернету й відсутність технічних пристроїв вважаються найбільшими проблемами в забезпеченні безперервності онлайн-викладання та навчання. Сфера освіти для продовження онлайн- (дистанційного) навчання, поряд із іншим обладнанням, наразі потребує додатково 203 тис. планшетів і 165 тис. ноутбуків (комп'ютерів) для вчителів та учнів. У масштабі всієї України існує потреба в сприянні ментальному здоров'ю та психосоціальній підтримці (МЗПП)» [1, с. 4], формуванні життєстійкості та стресостійкості усіх учасників освітнього процесу. У звіті також зазначено, шо «понад 50 % усіх громад … переконані, що через війну істотно погіршилася здатність дітей навчатися, та до 80 % громад вважають корисним надати учням додаткову

психосоціальну підтримку» [1, с. 10]. Постає питання про формування резильєнтності особистості, що у науковій літературі розуміється як здатність людини, системи або процесу відновлюватися після негативних впливів, стресів, травм або змін. Це не просто виживання, а здатність не лише пережити труднощі, а й зміцнитися завдяки їм. Вважаємо, що саме формування резильєнтності сприятиме збереженню ментального здоров'я та здатності якнайефективніше подолати стрес, зокрема й професійний.

В сучасних реаліях України – умовах воєнного стану, постає проблема формування психологічної стійкості українських громадян, їх здатності адаптуватися до мінливого середовища та сприймати реалії воєнного стану, залучати внутрішні ресурси та ефективно долати труднощі, стреси (особливо посттравматичні стресові розлади), травми, а також відновлюватися після них. Все це про поняття «резильєнтність», що є не просто здатністю до адаптації, формуванням психологічної стійкості, здатністю вижити, а й є здатністю зростати і розвиватися навіть в найскладніших умовах незалежно від фаху чи професії. Важливе значення набуває формування резильєнтності майбутніх правоохоронців, які навчаються в закладах освіти зі специфічними умовами навчання, здобувають знання та навички професійної діяльності в умовах воєнного стану, що безперечно впливає на їх ментальне здоров'я та добробут.

Особливу увагу варто приділити дослідженню особливостей та специфіки дій правоохоронців в екстремальних умовах, зокрема умовах воєнного стану. Враховуючи специфіку виконуваних ними обов'язків, постає питання про необхідність і важливість формування та розвитку резильєнтності здобувачів вищої освіти у процесі їх професійно-психологічної підготовки під час навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану. Отже, чому формування резильєнтності у майбутніх правоохоронців – здобувачів освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання є важливим під час їх професійно-психологічної підготовки?

По-перше, особи з високим рівнем резильєнтності більш стресостійкі, менш схильні до депресивних та тривожних станів, мають копінг-стратегії взаємодії зі стресом.

По-друге, резильєнтність передбачає підвищення продуктивності та швидке відновлення після невдач, що допомагає досягати цілей. Це актуально особливо для здобувачів вищої освіти, адже якщо у них буде сформований високий рівень резильєнтності, це сприятиме формуванню активної життєвої позиції та успіху у навчанні.

По-третє, люди із високим рівнем резильєнтності легше адаптуються до нових умов і змін у житті, що допомагає їм почувати себе більш впевнено і комфортно.

По-четверте, завдяки здатності долати труднощі, люди із високим рівнем резильєнтності відчувають більшу задоволеність життям і мають вищі показники загального благополуччя.

По-п’яте, високий рівень резильєнтності є запорукою ментального здоров’я, особливо в умовах воєнного стану.

Вважаємо, що запропонована дослідницями Г. Афузовою, В. Кротенко, Г. Найдьоновою програма психолого-педагогічного тренінгу «Розвиток навичок резильєнтності для збереження і зміцнення психічного здоров’я першокурсників закладу вищої освіти під час професійного навчання в умовах воєнного стану» [2, с. 24-51] є надзвичайно актуальною й корисною до застосування в освітньому процесі, зокрема закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Пропонуємо упровадити даний тренінг або його частину під час практичних занять з навчальної дисципліни «Професійно-психологічна підготовка поліцейських».

Резюмуючи, варто відзначити, що сучасний заклад вищої освіти, а особливо зі специфічними умовами навчання, має приділяти доволі значну увагу професійно-психологічній підготовці, а, особливо, формуванню резильєнтності здобувачів вищої освіти, адже вміння долати стреси, відновлювати особистий

внутрішній ресурс та навички психологічної адаптації є надзвичайно важливими в сучасних реаліях України та сприятимуть формуванню здорової нації.

Список використаних джерел

1. Оцінювання потреб Укра їни у сфері освіти (6 травня – 24 червня 2022 року): підсумковий звіт / МОН України. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2022/07/07/Pids.zvit.Otsin.potreb.Ukr.u.sferi.osvity-UK-6.05-24.06.22.pdf
2. Розвиток резильєнтності здобувачів першого рівня вищої освіти в умовах воєнного конфлікту на території України : методичні рекомендації / уклад. Г. Афузова, В. Кротенко, Г. Найдьонова; за заг. ред. Г. Афузової. Суми : Університетська книга, 2023. 64 с.

Василь ПОПОВИЧ,
проректор з наукової роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор технічних наук, професор, полковник служби цивільного захисту;
Володимир КОВАЛЬ,
ад'юнкт Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, підполковник служби цивільного захисту

РОЗРОБКА ПРОГРАМИ «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВІЙНИ»

Ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій в умовах проведення бойових дій становить значну загрозу для життя і здоров‘я працівників ДСНС України.

Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації – проведення комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей та майна, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації.

У Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності ДСНС України розроблено навчальну програму «Цивільний захист в умовах війни» з метою поширення досвіду підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану та налагодження комунікації з пожежно-рятувальними (надзвичайними) службами Європейського Союзу та міжнародними партнерами.

Правовою основою цивільного захисту є Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, інші закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також акти Президента України та Кабінету Міністрів України.

Програма спрямована на організацію та виконання професійних завдань органами та підрозділами цивільного захисту у воєнний час і складається з таких змістових модулів:

I. Організація заходів цивільного захисту в умовах воєнного стану.

II. Реагування на надзвичайні ситуації в умовах воєнного стану.

III. Психологічний супровід в умовах воєнного стану.

Модуль I передбачає такі блоки:

- Підготовка органів влади та навчання населення;
- Укриття населення у захисних спорудах;
- Оповіщення та інформування населення;
- Радіаційний та хімічний захист.

Модуль II передбачає такі блоки:

- Проведення аварійно-рятувальних робіт та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж;
- Протимінна діяльність.

Модуль III передбачає такий блок як психологічний супровід в умовах воєнного стану.

Передбачено, що викладання навчального матеріалу буде здійснюватися в очній формі з дистанційним підключенням представників віддалених територіальних підрозділів ДСНС України шляхом демонстрацій, дискусій, панельних дискусій та практичних занять.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text.
2. Skrabacz A., Popovych V. Funkcjonowanie budowli ochronnych w Polsce i na Ukrainie–implikacje dla Polski wobec doświadczeń wojennych Ukrainy. Alcumena. Pismo Interdyscyplinarne. 2023. 4(16). 39-57. https://doi.org/10.34813/psc.4.2023.3
3. Popovych V., Menshykova O. Peculiarities of Professional Training of Civil Defence Specialists in Ukraine Under a Martial Law. Roczniki Nauk Społecznych. 2024. 52(1). 123-131. https://doi.org/10.18290/rns2024.0012

Роман ПОСТНИЙ,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ

ЩОДО СТАНУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НЕВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Вогнепальна зброя невійськового призначення, як об'єкт дозвільної системи, характеризується підвищеним рівнем небезпеки, а порушення встановленого порядку її обігу та використання потенційно створює загрози публічному порядку та громадській безпеці. Враховуючи зазначене, діяльність територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом усіх видів цивільної зброї та боєприпасів, включаючи вогнепальну зброю невійськового призначення, є пріоритетним напрямом реалізації повноважень численних підрозділів та служб, залучених до цього процесу.

При цьому результативність контрольних заходів, здійснюваних працівниками поліції у межах їхньої професійної діяльності, прямо залежить від ефективності правового регулювання сфери обігу вогнепальної зброї, кількість

якої, згідно з офіційними та неофіційними даними, демонструє тенденцію до постійного зростання.

Так, станом на 7 квітня в Україні із початку процесу декларування зброї до Національної поліції України звернулося 5728 осіб, у яких задекларовано понад 6,2 тисячі одиниць вогнепальної зброї та майже 2,2 мільйона боєприпасів до неї. Зокрема: 3087 од. автоматичної зброї; 521 од. нарізних карабінів, гвинтівок; 2278 од. гладкоствольних рушниць; 44 од. рушниць комбінованих; 346 од. пістолетів, револьверів [1]. Попри те що окремі види вогнепальної зброї нині є у власності цивільних громадян, правове регулювання здійснюється лише на рівні наказу МВС України від 21 серпня 1998 року № 622. «Такий стан правового регулювання, як стверджує Б. Драп'ятий, можливий у перехідний період, коли відбувається розроблення спеціального закону щодо забезпечення регулювання відповідної сфери суспільних відносин, проте його не можна сприймати як стабільну правову практику» [2].

Водночас, на думку С. Миронюк, нові реалії здійснення військового спротиву збройній агресії росії ставлять нові виклики, пов'язані з наданням можливості громадянам України вільно володіти окремими видами вогнепальної зброї насамперед для захисту свого життя та здоров'я, а також членів своєї сім'ї, інших громад від посягання, отримавши відповідні дозволи на це та дотримуючись певних правил поводження з цією зброєю [3, с. 28].

Таким чином, перед науковою спільнотою та практикуючими фахівцями у сфері правозастосування постає складне, проте надзвичайно важливе й актуальне науково-практичне завдання щодо формування належного правового підґрунтя для забезпечення координованої та результативної діяльності органів і підрозділів Національної поліції шляхом розроблення змістовних пропозицій, спрямованих на оптимізацію чинного адміністративного законодавства у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення.

Слід констатувати, що протягом останніх двох років, з моменту початку повномасштабної військової агресії держави-терориста проти України,

законодавство про зброю зазнало значних трансформацій. Зокрема, було прийнято низку нормативно-правових актів, які:

- суттєво спростили процедуру отримання дозволів на придбання вогнепальної зброї, призначеної як для мисливських цілей, так і для забезпечення відсічі збройній агресії держави-окупанта;

- запровадили прозорий, оперативний та, загалом, спрощений і зрозумілий порядок отримання дозволів на право володіння зброєю шляхом створення Єдиного реєстру зброї;

- мінімізували корупційні ризики у сфері дозвільної системи завдяки цифровізації процесу отримання дозволу на зброю, що забезпечило дистанційність між заявником та уповноваженою посадовою особою поліції;

- на період дії воєнного стану скоротили перелік документів, необхідних для отримання вогнепальної зброї, а також терміни проведення перевірок у сфері дозвільної системи тощо.

Однак, у сфері правового регулювання контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, варто дійти висновку про наявність серйозних проблем, які негативно впливають на стан нормативно-правового забезпечення у вказаній сфері адміністративної діяльності територіальних органів Національної поліції.

Характеризуючи стан правового регулювання у сфері дозвільної системи, професор С.С. Вітвіцький висловлює слушну думку щодо наявності низки проблемних аспектів, які залишилися поза увагою представників юридичної науки та потребують теоретико-прикладного опрацювання. Зокрема, це стосується правового забезпечення діяльності органів НП України щодо організації планових і позапланових перевірок дотримання вимог дозвільної системи, визначення порядку вилучення предметів (матеріалів, речовин), на які поширюється дозвільна система, та ін. [4, с. 75].

Аналізуючи зміст правового регулювання адміністративних правовідносин, що виникають у сфері контролю територіальними органами Національної поліції за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення,

слід констатувати, що контрольна функція зазначених суб'єктів публічного адміністрування переважно спрямована на суб'єктів господарювання, тобто реалізується в межах господарської діяльності.

Відтак і адміністративно-правове регулювання зазначеної сфери суспільних відносин має здійснюватися відповідно до положень Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [5]. Тоді як на теперішній час, адміністративні правовідносини у сфері дозвільної системи, в частині здійснення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, врегульовані, переважно, нормативно-правовими актами підзаконного рівня, які відзначаються застарілістю нормативних приписів та невідповідністю вимогам правових актів законодавчого рівня. Тож, порядок проведення, зміст та різновиди вищевказаних перевірок фактично не визначені. Наприклад, відповідно до пункту 3.1. Інструкції, затвердженої наказом МВС України № 622/1998 року [6], визначена лише періодичність здійснення перевірок інспекторами дозвільної системи та дільничними офіцерами поліції.

Отже, проведений аналіз нормативно-правового забезпечення сфери обігу вогнепальної зброї невійськового призначення дозволяє констатувати наявність окремих неурегульованих аспектів, зокрема, щодо здійснення контрольних заходів посадовими особами територіальних органів Національної поліції. Зокрема, Інструкція, затверджена наказом МВС № 622 від 21.08.1998, та Положення про дозвільну систему не узгоджуються з положеннями Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» в частині визначення прав підконтрольного суб'єкта стосовно: порядку його повідомлення про планову чи позапланову перевірку; переліку питань, що підлягають з'ясуванню під час перевірки; ідентифікаційних даних посадових осіб територіальних органів (підрозділів), які входять до складу комісії з перевірки; процедури документального оформлення результатів перевірки та порядку ознайомлення підконтрольного суб'єкта з її результатами тощо.

Список використаних джерел

1. В Україні задекларовано 6276 одиниць вогнепальної зброї / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: https://mvs.gov.ua/news/v-ukrayini-zarejestruvali-6276-odinic-vognepalnoyi-zbroyi
2. МВС докладе максимальних зусиль задля напрацювання якісної законодавчої бази у сфері обігу зброї та її ефективного правозастосування - Богдан Драп'ятий / Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/mvs-oklade-maksimalnix-zusil-zadlya-napracyuvannya-yakisnoyi-zakonodavcoyi-bazi-u-sferi-obigu-zbroyi-ta-yiyi-efektivnogo-pravozastosuvannya-bogdan-drapyatii
3. Миронюк С. Особливості реалізації дозвільної та контрольної функції Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 4. С. 28–34.
4. Вітвіцький С.С., Захарченко А.М. Правове забезпечення контролю за дотриманням вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ. Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. 2021. № 2 (2). С. 75–86.
5. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 29. Ст. 389.
6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ МВС України від 21.08.1998 № 622. Офіційний вісник України. 1998. № 42. Ст. 1574.

Григорій ПОТАПОВ,
начальник науково-дослідного відділу
Центрального науково-дослідного інституту озброєння
та військової техніки Збройних Сил України,
кандидат військових наук, старший науковий співробітник, капітан 1 рангу

ВИКОРИСТАННЯ КОГНІТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Обґрунтування напрямів розвитку військового майна, закріпленого в установленому законодавством порядку за військовими навчальними закладами,

військовими навчальними підрозділами вищих навчальних закладів, установами та організаціями Збройних Сил України є підставою для прийняття відповідних рішень посадовими особами Збройних Сил у межах наданих їм повноважень щодо підвищення якості підготовки військовослужбовців [1]. Якість підготовки є основним критерієм діяльності установ щодо підготовки спеціалістів для потреб Збройних Сил.

Підготовка військовослужбовців має проводитися з урахуванням сучасних тенденцій розвитку озброєння та військової техніки, способів і засобів ведення бойових дій та збройної боротьби, а також впровадження в освітній процес та підготовку військових фахівців бойового досвіду застосування Збройних Сил України, стандартів та процедур, прийнятих у державах – членах НАТО для підвищення якості підготовки військових фахівців.

Матеріально-технічна база (МТБ) для забезпечення якісної підготовки військових фахівців має відповідати таким вимогам [2]:

– бути актуальною в умовах сьогодення, дієвою відповідно до визначених завдань;

– забезпечувати набуття відповідних професійних компетентностей військових фахівців;

– бути адаптованою до сучасних умов та характеру майбутньої діяльності здобувачів освіти;

– забезпечувати максимальну наочність зразків озброєння та військової техніки, що вивчаються, за відповідною спеціалізацією підготовки, а також ефективну вогневу підготовку;

– формувати моральну стійкість та психологічну готовність до виконання бойових завдань;

– моделювати бойові ситуації, відповідно до фактичних умов бою, імітацію дій своїх сил та усіх видів протидії противника, наочно відображати тактичну обстановку;

– забезпечувати всі види та форми проведення занять, а також набуття практичних навичок здобувачів освіти;

– формувати високий рівень польового вишкілу і фізичної підготовки особового складу закладів;

– забезпечувати якісне виконання освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програм, навчальних планів та програм навчальних дисциплін;

– не допускати травматизму та шкідливого впливу на людей, а також забруднення навколишнього середовища.

Вирішення складних задач забезпечення потрібного рівня якості підготовки неможливе без впровадження інформаційних систем. Проведений аналіз інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування МТБ дозволив визначити, що для автоматизації управління мають бути створено окремі компоненти інформаційно-аналітичних систем, проте наявні системи є різнорідними за часом створення, ступенем завершеності, технологіями, що використовувались під час їх створення, обсягом охоплення процесів, обсягом розгортання та наповнення даними, а також можливістю інтеграції до єдиної системи з урахуванням принципів та стандартів НАТО. Єдиної цілісної системи цифровизації розвитку МТБ в ЗС та МО України на сьогодні не створено і не заплановано до розгляду.

Для підвищення оперативності аналізу та оцінювання стану МТБ було створено інтелектуальну інформаційну систему аналізу матеріально-технічної бази вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти. В її основу було покладено використання сервісів когнитивної інформаційної технології КІТ Поліедр, яка призначена для оброблення великих обсягів просторово розподіленої неструктурованої інформації [3].

Автоматизація такого процесу в загальному випадку неможлива без якісної формалізації процесів діяльності – тобто створення певного формального опису в певній зручній для машинної обробки формі. Такий опис має включати послідовність операцій, що здійснюються в рамках процесу, включаючи перевірку валідності вхідної інформації. Одним із способів представлення такого

формального опису є онтологія, що може використовуватись для створення систем з онтологокерованою архітектурою.

Під час створення когнітивної інформаційно-комунікаційної системи передбачається, що діяльність посадової особи органу військового управління під час аналізу військового майна та планування розвитку МТБ ВНЗ можна розглянути як набір інформаційних процесів: отримання, зберігання, аналіз та синтез інформації, що проводиться за етапами. Кожна окрема функція програмної системи є складовим елементом загальної логіки програми. Послідовне використання функцій реалізує певний процес, що виконує комплексне завдання конкретного користувача. Така побудова дозволяє організувати складні бізнес-процеси через взаємодію окремих функцій, забезпечуючи модульність та повторне використання компонентів.

Кожен об’єкт інформаційно-комунікаційної системи, яка розроблена, характеризується множиною атрибутів, що можуть здійснювати виклики інших підпрограм, налаштування підпрограм, статичні дані які надаються. Застосування функції полягає в певному перетворенні даних, що містяться в інформаційній онтології і подальшому формуванні на основі результату перетворення елементів користувацького інтерфейсу.

Формалізація процесу оброблення масивів слабко структурованих документів різних форматів здійснюється із використанням методу рекурсивної редукції, який може застосовуватися до певного масиву документів. При цьому кожен документ у масиві є слабко структурованим.

Створення системи аналізу МТБ як типової системи аналізу майнового забезпечення пропонується на основі вищеописаної онтологокерованої архітектури. Інформаційно-комунікаційна система поставляється у вигляді локальної програмної онтологокерованої системи.

Таким чином, впровадження в діяльність органів управління та військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів інформаційно-аналітичних систем дозволить отримати постійний оперативний доступ до інформації та контроль над ефективністю використання

ресурсів МТБ, оптимізувати витрати на закупівлю та оновлення необхідного для навчання військового майна, знизити витрати на інвентаризацію та його облік та підвищити рівень якості освіти.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 25.09.2017 р. № 2145-VIII. База даних законодавства України.
2. Про затвердження Порядку утримання, удосконалення та розвитку матеріально-технічної бази вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 14.03.2024 р. № 55.
3. Стрижак О.Є., Довгий С. О., Лісовий О.В., Палагін О.В., Потапов Г.М., Широков В.А., Величко В.Ю., Приходнюк В.В., Надутенко М.В., Горборуков В.В. Комп`ютерна програма «Когнітивна ІТ платформа ПОЛІЕДР (КІТ ПОЛІЕДР)» («POLYHEDRON»). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 96078. 2020.

Віталій ПРИХОДНЮК,
завідувач відділу Національного центру
«Мала академія наук України»,
кандидат технічних наук, старший дослідник;
Вячеслав ГОРБОРУКОВ,
науковий співробітник Національного центру
«Мала академія наук України»,
кандидат технічних наук, старший дослідник

АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА ЗАСАДАХ ОНТОЛОГІЧНОГО ІНЖИНІРИНГУ

Якість підготовки військових фахівців безпосередньо залежить від належного забезпечення матеріально-технічними ресурсами навчальних закладів: від базової інфраструктури до високотехнологічного обладнання. Для ефективної організації навчального процесу важливими є не лише наявність відповідної техніки, а й постійний моніторинг та оцінювання стану матеріально-технічної бази (МТБ), щоб відстежувати її справність, актуальність і відповідність потребам навчання. На цей час діє низка наказів (зокрема, [1]), які

регламентують процедури обліку та оцінювання стану МТБ вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ). Однак обробка даних, створених під час виконання таких наказів, є досить складним процесом, адже традиційні підходи до обліку та аналізу таких даних не лише повільні й трудомісткі, а й більш схильні до помилок через ручне внесення та обробку інформації. Використання сучасних технологій дозволяє автоматизувати цей процес і суттєво підвищити його ефективність, що може стати основою для підвищення якості навчання.

Для цих цілей може бути використана когнітивна інформаційна технологія (КІТ) «ПОЛІЕДР», що є високотехнологічним засобом побудови онтологокерованих інформаційно-аналітичних систем (ІАС) [2, 3], основною функцією яких є інтелектуальна обробка, структуризація та аналіз великих обсягів даних. На відміну від традиційних інформаційних систем, які здебільшого оперують структурованими даними, «ПОЛІЕДР» забезпечує побудову семантичної інфраструктури на основі слабко структурованих або неструктурованих даних. Це дає змогу не лише систематизувати інформацію, а й виявляти глибинні концептуальні зв’язки між сутностями предметної галузі. Завдяки поєднанню принципів онтологічного управління та сучасних методів обробки даних, ця технологія відкриває нові горизонти для здійснення автоматизації процесів моніторингу, семантичної уніфікації інформації, оперативного виявлення невідповідностей та підтримки прийняття рішень.

Важливою складовою технології є метод рекурсивної редукції, який із застосуванням процедур штучного інтелекту забезпечує глибоке семантичне опрацювання текстових інформаційних ресурсів. Це дозволяє трансформувати слабоструктуровані інформаційні ресурси у впорядковані онтологічні моделі. Крім цього, онтологокерований підхід (рис. 1), що застосовується в цій технології, дозволяє оперативно розгортати ІАС із відповідними когнітивними сервісами.

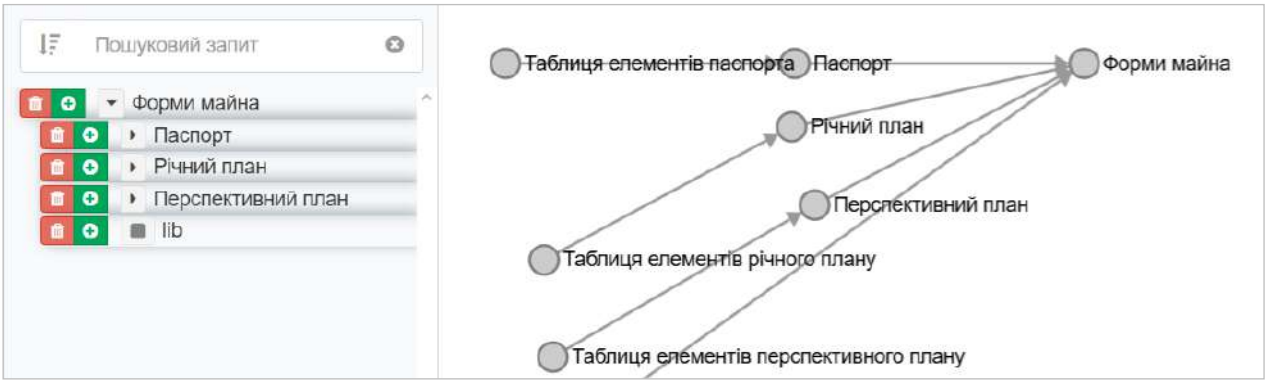

Рис. 1. Онтологічна конфігурація для аналізу документів щодо МТБ

Застосування систем, розгорнутих на базі КІТ для оцінювання МТБ (рис. 2) може стати основою для безперервного моніторингу наявного обладнання, озброєння, тренажерів, інфраструктури та інших засобів забезпечення навчального процесу. Крім вищезазначеного, автоматизований моніторинг та оцінювання МТБ може бути використаний:

- прогнозування майбутніх потреб навчальних закладів у ресурсах (планування довгострокових заходів з оновлення або модернізації матеріально-технічної бази);

- прискорення процесу прийняття рішень на всіх рівнях управління;

- підвищення рівня прозорості в питаннях розподілу та використання ресурсів;

- інтеграції з іншими системами, базами даних тощо.

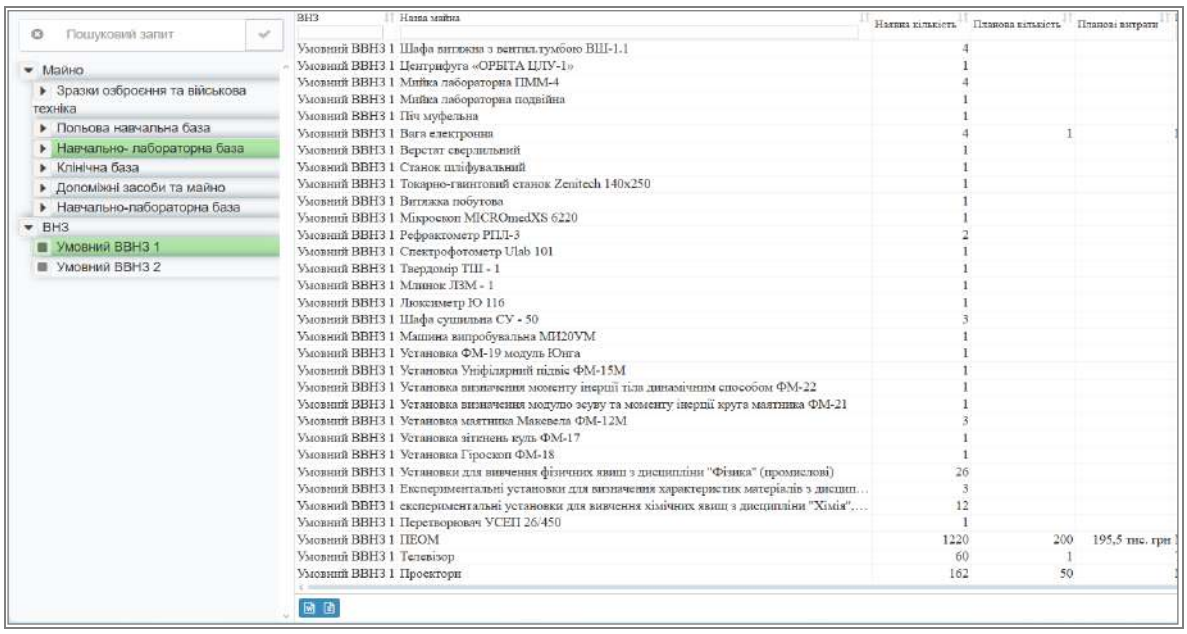

Рис. 2. Фрагмент ІАС для оцінювання стану МТБ

Загалом застосування таких систем дозволяє отримувати своєчасний доступ до актуальних даних щодо ступеня готовності навчальних засобів, наявності необхідного технічного оснащення, його стану та відповідності встановленим нормативним вимогам. Автоматизований аналіз може стати основою для оцінювання відповідності МТБ конкретним напрямам підготовки військових спеціалістів, а в подальшому – для прийняття управлінських рішень, наприклад, для уточнення навчальних програм.

Список використаних джерел

1. «Про затвердження Порядку забезпечення матеріально-технічної бази вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та оцінювання її стану: наказ Міністерства оборони України від 07.06.2018 р. № 262. URL: https://www.mil.gov.ua /content/mou_orders/262_nm_2018.pdf
2. Stryzhak O., Prykhodniuk V., Popova M., Nadutenko M., Haiko S., Chepkov R. Development of an Oceanographic Databank Based on Ontological Interactive Documents. Lecture Notes in Networks and Systems. Cham : Springer. 2021. С. 97–114. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-80126-7_8
3. Nadutenko M., Prykhodniuk V., Shyrokov V., Stryzhak O. Ontology-Driven Lexicographic Systems. Advances in Information and Communication. FICC 2022. Lecture Notes in Networks and Systems. Cham : Springer. 2022. С. 204–215. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-98012-2_16

Юлія ПРИХОДЬКО,
курсант 1 курсу факультету правоохоронної діяльності у прикордонній сфері Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
Науковий керівник:
Олег ГАНЬБА,
начальник кафедри Національної академії державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доктор юридичних наук, доцент, полковник юстиції

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОБОТИ СУДДІ

Суддя – посадова особа, наділена повноваженнями на здійснення правосуддя, що працює в суді та проводить судові засідання в залі судових засідань, судить людей та висловлює обов’язкову для інших людей думку щодо

їх вчинків, згідно із законом [1]. Робота судді є однією з найвідповідальніших у суспільстві, оскільки від його рішень залежать долі людей, захист прав і свобод громадян, а також стабільність правової системи. Виконання суддівських обов'язків потребує не лише глибоких юридичних знань, а й високих морально-психологічних якостей. Суддя повинен дотримуватися принципів справедливості, законності, незалежності та неупередженості.

Рішення судді мають безпосередній вплив на життя людей, тому моральна відповідальність є ключовим аспектом його роботи. Суддя зобов'язаний ухвалювати об'єктивні та законні рішення, керуючись не лише нормами права, а й принципами справедливості та гуманізму. Високий рівень моральної відповідальності сприяє збереженню довіри суспільства до судової влади. Судді часто стикаються з високим рівнем стресу через тиск з боку суспільства, політиків, засобів масової інформації чи учасників судового процесу. Робота з важкими кримінальними справами може призводити до емоційного вигорання. Для збереження психологічної стійкості суддя повинен розвивати навички самоконтролю та вміти відмежовувати професійні обов'язки від особистого життя.

Суддівська професія вимагає дотримання високих морально-етичних стандартів, оскільки від її представників залежить забезпечення справедливості та законності. Судді часто стикаються з морально-етичними дилемами, які можуть впливати на їхню неупередженість та об'єктивність. Робота судді пов'язана з високим рівнем відповідальності, що вимагає не лише професійної компетентності, а й психологічної стійкості. Суддя щодня ухвалює рішення, які можуть кардинально впливати на долі людей, що створює значне психологічне навантаження. Робота судді супроводжується значним психологічним тиском, який може негативно впливати на його психоемоційний стан. Для збереження психологічного здоров'я та ефективності своєї роботи суддя може використовувати різні методи: психологічні тренінги та консультації**,** підтримка колег та професійне середовище, баланс між роботою та особистим життям. Психологічні аспекти відіграють важливу роль у діяльності судді, адже його

рішення повинні бути неупередженими, обґрунтованими та справедливими. Формування стресостійкості, підтримка емоційного балансу та застосування методів психологічної саморегуляції допомагають суддям успішно виконувати свої професійні обов'язки, зберігаючи власне психічне здоров'я. Робота судді вимагає не лише глибоких юридичних знань, а й високого рівня моральної відповідальності, психологічної стійкості та особистісної зрілості [2].

Від того, наскільки розвинені професійні залежить справедливість його рішень, довіра суспільства до судової влади та ефективність судочинства. Окрім професійних навичок, суддя повинен володіти особистісними якостями, що допомагають йому ефективно виконувати свої обов'язки. Розвиток професійних та особистісних якостей є необхідною умовою ефективної діяльності судді. Поєднання юридичної компетентності, моральної стійкості та психологічної врівноваженості сприяє ухваленню справедливих рішень, забезпеченню довіри суспільства до судової системи та збереженню психоемоційного здоров'я самого судді.

Робота судді передбачає постійний моральний вибір, високу відповідальність та значний психологічний тиск. Для ефективного виконання своїх обов'язків суддям необхідно розвивати моральну та психологічну стійкість. Підтримка моральної та психологічної стійкості є необхідною умовою ефективної роботи судді. Дотримання етичних норм, професійна підтримка, баланс між роботою та особистим життям – це ключові аспекти, які допомагають суддям залишатися об'єктивними, неупередженими та витриманими у своїй діяльності.

Робота судді є надзвичайно відповідальною та складною, оскільки вона передбачає ухвалення рішень, що безпосередньо впливають на долі людей і суспільну довіру до судової системи. Виконання цих обов'язків потребує не лише глибоких юридичних знань, а й високих морально-психологічних якостей, таких як справедливість, неупередженість та самоконтроль. Судді часто стикаються з морально-етичними дилемами, які можуть впливати на їхню об'єктивність, а також із значним психологічним тиском через роботу з важкими кримінальними

справами та суспільний контроль. Збереження психологічної рівноваги є важливим аспектом ефективної діяльності судді. Для цього необхідно розвивати навички саморегуляції, підтримувати баланс між професійним та особистим життям, а також користуватися підтримкою колег і спеціалістів. Формування моральної стійкості та емоційного балансу сприяє ухваленню обґрунтованих і справедливих рішень, що, у свою чергу, забезпечує довіру громадян до судової системи. Таким чином, поєднання юридичної компетентності, моральної відповідальності та психологічної стійкості є необхідною умовою ефективної та об'єктивної роботи судді.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України про судоустрій і статус суддів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text

Владислав РІЗВАНОВ,
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Руслан ВАЛЄЄВ,
доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, полковник поліції

АДАПТАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної агресії російської федерації проти України освітня система зазнала серйозних змін, особливо це стосується підготовки кадрів силових структур, зокрема Національної поліції України. Воєнний стан вимагає оперативного перегляду пріоритетів у навчанні, включення нових модулів, практичних елементів, психологічної стійкості та мобільності в освітньому процесі. Система професійної підготовки поліцейських повинна відповідати реаліям часу, забезпечуючи здатність майбутніх правоохоронців ефективно діяти в умовах бойових дій, кризових ситуацій та соціальної нестабільності.

Передусім, освітні програми для підготовки поліцейських мають включати модулі, спрямовані на дії в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема під час обстрілів, евакуації населення, забезпечення правопорядку на прифронтових територіях тощо. Особливої уваги потребує навчання практичним навичкам взаємодії з громадянами, які постраждали від бойових дій, пережили втрату житла або близьких, що передбачає не лише юридичну, а й психологічну підготовку.

Окремим блоком мають виступати теми, пов’язані з профілактичною діяльністю у громадах. У воєнний час суттєво зростає ризик соціального напруження, побутової агресії, мародерства, розповсюдження дезінформації. Саме тому поліцейські повинні бути готові до превентивної роботи — проведення інформаційно-роз’яснювальних кампаній, підтримки громадської довіри до органів влади, а також реагування на порушення громадського порядку. Важливою є також адаптація модулів, присвячених дорожній безпеці, оскільки інтенсивність руху спецтранспорту, евакуаційних колон, гуманітарних вантажів вимагає нових підходів до організації дорожнього руху [1, с. 25]. Поліцейські мають бути готові до патрулювання в умовах зруйнованої інфраструктури, обмеженої видимості, ризику мінування тощо.

Необхідно переглянути й підходи до практичної підготовки поліцейських. Через обмежений доступ до спеціалізованих навчальних полігонів та ресурсів у зоні бойових дій важливо впроваджувати віртуальні симуляції, відеотренінги, інтерактивні модулі, які дозволяють відтворити реальні сценарії у безпечному середовищі. Наприклад, моделювання ситуацій затримання озброєних осіб, супроводу гуманітарних вантажів, дій у разі виявлення вибухонебезпечних предметів [2, с. 37]. У зв’язку з високим рівнем психологічного навантаження, надзвичайно актуальним є впровадження курсів з формування стресостійкості, розвитку навичок саморегуляції, кризової комунікації, а також обов’язкове супроводження освітнього процесу психологічною підтримкою курсантів і викладачів. Важливо, щоби викладачі самі володіли методиками реагування на

кризові стани та могли ефективно передавати ці знання здобувачам освіти [3, с. 19].

Особливу складність у воєнний час становить організація практичної підготовки, що є критично важливою для освітніх програм інженерного, медичного та природничо-наукового спрямування. Відсутність доступу до лабораторного обладнання або спеціалізованих навчальних баз унеможливлює проведення очних практичних занять. У цьому контексті інноваційними рішеннями можуть стати віртуальні симуляції, онлайн-лабораторії та інші цифрові інструменти, що, хоча й не є повноцінною заміною практичного досвіду, все ж можуть слугувати ефективною альтернативою в умовах обмеженого доступу до матеріально-технічної бази.

Не менш значущим аспектом адаптації освітніх програм у воєнний час є урахування психологічного стану учасників освітнього процесу. Стрес, тривога, депресія, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) та інші психоемоційні розлади можуть серйозно впливати на ефективність навчання та викладання. Окремо слід відзначити хронічну втому від відеоконференцій у постійних учасників дистанційного навчання [4].

У зв’язку з цим необхідним є створення системи психолого-педагогічної допомоги, що включає індивідуальне консультування, групову підтримку, кризову інтервенцію та організацію освітніх заходів, спрямованих на формування навичок саморегуляції й подолання стресу [5, с. 17] та специфіку стрес-факторів, що впливають на сучасних поліцейських [6].

Не менш важливим є питання інституційної підтримки освітнього процесу в умовах нестабільності. Серед пріоритетів: забезпечення мобільності освітніх програм, доступності електронного контенту, технічної підтримки курсантів у регіонах з ускладненою логістикою, організація дистанційного навчання без втрати якості. У разі внутрішнього переміщення здобувачів освіти — забезпечення можливості ротації між закладами, уніфікації програм, академічної підтримки та визнання результатів навчання.

Таким чином, адаптація освітніх програм закладів вищої освіти зі специфічними умовами вимагає не лише технічних і організаційних змін, а й трансформації педагогічної парадигми, що повинна базуватись на принципах інклюзії, гуманізму, психоемоційної підтримки та інноваційного мислення. Усе це є запорукою забезпечення доступу до якісної та безпечної освіти для всіх учасників освітнього процесу в умовах збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Бєліков І. О., Галашевський Г. О. Теоретичні засади дослідження механізму адаптації військовослужбовців до військової служби. Педагогічна Академія: наукові записки. 2024. № 9.
2. Бондар І. Тенденції розвитку дистанційного та онлайн-навчання в Україні в умовах пандемії COVID-19 та воєнних дій (на прикладі КНУКіМ). Питання культурології. 2024. № 43. С. 78–91.
3. Мельниченко С. Г. Електронні ресурси та онлайн-освіта як інструменти розвитку науково-педагогічної компетентності викладачів. Забезпечення якості вищої освіти: проблеми та перспективи розвитку: Матер. VII Всеукр. наук.-метод. конф. (м. Одеса, 6–7 березня 2024 р.). Одеса, 2024. С. 184–186.
4. Валєєв Р.Г. ZOOM-втома, її причини та подолання у вищій школі. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави : тези доп. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 9 груд. 2022 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця, 2022. 242 с. С. 204–206
5. Назар С., Матласевич О. Стратегії розвитку психологічної ресурсності здобувачів вищої освіти як засіб підвищення психічного здоров’я в академічному середовищі. Universum. 2024. № 7. С. 264–268.
6. Валєєв Р.Г., Герасимчук Ю.В. Стресори у роботі поліцейського: підходи західних науковців. Вісн. Луганського держ. ун-тету внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. 2019. № 4. С. 220–234.

Кирило РОЗСОХА,
кандидат юридичних наук

НОВІ ЗАВДАННЯ І ВИКЛИКИ НАВЧАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

В умовах сьогодення, коли починаючи з 24 лютого 2022 року в Україні введено і постійно подовжується правовий режим воєнного стану, як керівництво держави, так і правоохоронні органи, інституції, які належать до сектору безпеки,

громадяни живуть у нових реаліях. Зовнішня збройна агресія армії рф поставила перед сектором безпеки України нові завдання, пов'язані з викликами, а саме потребою рятувати людей з-під обстрілів, вивозячи їх у безпечні місця, надавати першу медичну допомогу пораненим, доставляти гуманітарну допомогу. Крім охорони і забезпечення безпеки, більшість інституцій нашої держави (йдеться про підрозділи Національної поліції, України, СБУ тощо) почала долучатися до гуманітарних місій на всіх напрямках фронту і у прифронтових містах, містечках, селищах. Більш того, для виконання завдань, які постали у зв'язку з постійними обстрілами, терором і взяттям у полон мирних мешканців військовослужбовцями країни-агресора, і з метою запобігання цьому було створено загін поліцейських (у Донецькій області в грудні 2022 року), який громадяни назвали «Білі янголи».

Дана ініціатива знайшла підтримку у всіх прифронтових зонах. Завдяки таким загонам на Донеччині станом на липень 2024 року здійснено «понад 3 тисячі бойових виїздів. Евакуювали понад 7,3 тис. людей, з них 800 дітей. Зокрема було евакуйовано все цивільне населення міста Мар'їнка, а також усіх жителів з частини Очеретинської громади поблизу Авдіївки. Екіпажі забезпечують всі етапи обов'язкової примусової евакуації дітей на Донеччині.

Поліцейські транспортували до лікарень близько 500 осіб і доставили у прифронтові населені пункти понад 700 тонн гуманітарної допомоги» [1]. За словами начальника відділу поліції Артем Щусь «На початку війни це була ініціатива. Ми керувалися чітким пріоритетом: якщо ми розуміємо, що постраждали люди, то ми обов'язково поїдемо. Зараз це вже офіційний рівень, є алгоритм дій кожної групи. Але війна продовжується. Обстріл щільніше. Ми там працюємо, де ніхто не працює» [2].

Прямим підтвердженням сказаного є інтерв'ю Міністра внутрішніх справ України І. Клименка: «За два роки роботи «Білі янголи» врятували майже 10 000 людей із найгарячіших точок. Понад 1000 з них – це діти. Вони доставили до лікарень більше ніж 500 важкопоранених і хворих, перевезли понад 700 тонн гуманітарної допомоги» [3].

Як повідомляють члени загонів, вони часто проводять евакуацію під вибухами, з тих місць, де є небезпека потрапити під артилерійський, ракетний або інший вогонь противника.

Не меншим викликом є те, що: «Часто поліцейські евакуаційних груп «Білий янгол» стикаються з непорозумінням та небажанням місцевих мешканців виїжджати. Тому це дуже кропітка робота. … Дітей ми маємо примусово евакуювати на безпечну територію. І це не має обговорюватись. І тут має бути відповідальність батьків, як адміністративна, так і кримінальна за те, що вони наражають дітей на небезпеку» [3]

Усе наведене свідчить про те, що з початком повномасштабного вторгнення змінилися форми і методи роботи представників сектору безпеки і оборони. Дуже часто наші правоохоронці, працівники СБУ, МНС, інші інституцію в надлюдських умовах мусили швидко оволодівати навичками надання не лише першої, а й екстреної медичної допомоги, бути психологами, вмовляючи чи переконуючи громадян залишити рідне село, селище, містечко чи місто. Вказані – це лише деякі з викликів.

Не можна не згадати й того, що в таких ситуаціях ставав у нагоді досвід хлопців/дівчат, які брали участь у миротворчих місіях, а також закордонних військових, які погоджувалися стати інструкторами, радо передаючи власні знання, вміння й навички.

Сподіваємося, що ні в кого не викликає сумнівів те, що сьогодні як ніколи необхідно переглянути навчальні плани деяких (до речі, не завжди й спеціалізованих) ЗВО, включивши в освітній процес дисципліни, релевантні запитам і реаліям даному періоду. Як зауважувала ще у 2017 р. А. Паршикова: «Це повною мірою поширюється й на реалізацію освітніх програм за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», оскільки запит держави на підготовку відповідних фахівців зростає в рази. Особливістю є те, що таку підготовку в Україні здійснюють, насамперед, ЗВО зі специфічними умовами навчання, що є цілком виправданим [4].

Крім того, нині одним із орієнтирів у підготовці фахівців у секторі безпеки є якнайповніше й найшвидше впровадження в освітній процес міжнародних стандартів роботи, передбачення у планах (і не лише практики) участі в тренінгах, стажуваннях та обмінах досвідом. Вказане має відбуватися на системній основі і передбачати можливість долучення до міжнародних програм (зокрема, ЄС і НАТО).

Наступним викликом і загрозою слід визнати кібератаки. Як доводить час, кіберзлочинці стають спритнішими, а їх засоби і способи складнішими. Яскравим прикладом є атаки на критичні інфраструктури, що можуть мати серйозні наслідки для суспільства, економіки й національної безпеки. На жаль, нині наша держава відчуває брак таких фахівців. Вбачається, що саме в ЗВО мають розширитися дослідження в цьому напрямі, пожвавити розробки нових програм задля віднайдення і впровадження технологічних рішень.

Усе наведене дозволяє позитивно оцінити актуальність і необхідність запровадження базової військової підготовки в закладах вищої освіти. Лише зауважимо, що вона повинна бути чітко продуманою, мати порядок проведення, з урахуванням реалій сьогодення, а також міжнародного досвіду.

Наголосимо також і на тому, що робота в секторі безпеки в умовах воєнного стану, безумовно, впливає на моральний стан, психічне здоров’я й особистісну цілісність фахівців – представників сектору безпеки. З огляду на це потрібно проводити й психологічну підготовку майбутніх працівників Національної поліції, СБУ, МНС в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. має

Підсумовуючи, зауважимо, що сучасні безпекові ризики вимагають від представників сектору безпеки розуміння й швидкого реагування на нові виклики. Саме впровадження в освітній процес новітніх орієнтирів допоможе забезпечити ефективний захист населення й збереження публічної безпеки і порядку в умовах постійно змінюваних загроз.

До основних напрямів удосконалення процесу підготовки фахівців в умовах воєнного стану слід віднести: 1) унормування знань здобувачів із

особливостей взаємодії з іншими підрозділами сектору безпеки; 2) розширення знань здобувачів з особливостей міжнародного співробітництва; 3) збільшення часу, відведеного для набуття практичних навичок; 7) збільшення кількості занять, які проводять практичні працівники сектору безпеки й оборони. З огляду на це під час розроблення Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до стандартів ЄС особливу увагу слід приділяти правничим школам із специфічними умовами навчання, ураховуючи той факт, що одним із головних завдань сектору безпеки й оборони є охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави.

Список використаних джерел

1. Білі янголи. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%B8%D0%B9_%D1%8F%D0%BD%D0%B3%D0%BE%D0%BB
2. «Білі янголи»: документальний проєкт про тих, хто ризикує власним життям заради порятунку інших. Офіційний сайт МВС України. URL: https://mvs.gov.ua/news/bili-iangoli-dokumentalnii-projekt-pro-tix-xto-rizikuje-vlasnim-zittiam-zaradi-poriatunku-insix
3. Інтерв'ю Ігоря Клименка. Офіційний сайт МВС України. URL: https://www.facebook.com/mvs.gov.ua/photos/%D1%96%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%B2%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%96-%D1%8F%D0%BD%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%B8-%D0%B2%D1%80%D1%8F%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B6%D0%B5-10-000-%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B5%D0%B9-%D1%96%D0%B7-%D0%BD%D0%B0%D0%B9/1008329091322740/
4. Паршикова А. Процедури підготовки поліцейських в країнах-членах ЄС (навчальні заклади та програми, стандарти оцінки, законодавче регулювання). Наука і освіта. 2017. №6. 142–150.

Юлія РОЗУМОВСЬКА,
ад'юнкт кафедри соціальної комунікації та публічної дипломатії Національного університету оборони України

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ У ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Сучасний світ стрімко змінюється під впливом процесів цифровізації та розвитку інформаційного суспільства. Одним із ключових чинників цих змін є інформаційно-комунікаційні технології, які дедалі активніше впроваджуються в усі сфери діяльності людини, зокрема у сферу національної безпеки та оборони. Військова освіта, яка традиційно вважалася консервативною галуззю, сьогодні вже не є винятком – вона також зазнає суттєвої трансформації під впливом інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 117].

Завдяки сучасним цифровим інструментам з’явилася можливість забезпечити гнучкий, доступний та якісний освітній процес як для цивільного населення, так і для військовослужбовців Збройних Сил України. Цей фактор набуває особливого значення в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави. Попри воєнний стан, система підготовки військових фахівців не лише зберегла свою ефективність, а й демонструє здатність адаптуватися до нових викликів, впроваджуючи інноваційні підходи, гнучкі методики та інтерактивні методи навчання [1, с. 99].

У зв’язку з цим, дослідження та впровадження інноваційних методик у підготовці військових кадрів набуває особливої актуальності та стратегічного значення.

У сучасному інформаційному суспільстві підготовка військовослужбовців потребує максимального застосування інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої країни саме перед нашою освітою стоїть завдання принципово нового підходу до підготовки військовослужбовців. У сучасному світі, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, а характер бойових дій змінюється щодня, інноваційні методики стають життєво необхідними.

Сучасні бойові дії характеризується гібридністю, використанням безпілотних летальних апаратів, кіберзагрозами. Україна, як держава, яка протистоїть широкомасштабній агресії, першою відчула потребу у швидкій та ефективній підготовці та перепідготовці військових фахівців, освоєнні новітній

технологій для використання їх на полі бою, залученні цивільних спеціалістів до виконання військових завдань.

Інноваційне навчання – це процес використання новітніх методів, технологій та підходів, що орієнтовані на розвиток критичного та креативного мислення; активну участь тих, хто навчається; формування практичних навичок; індивідуальний підхід [4, с. 82].

Україна активно впроваджує стандарти країн-членів Північноатлантичного Альянсу: бойове планування за принципами «Mission Command», навчання за методикою Combat Ready, участь в програмах JMTG-U, UNIFIER, Interflex, а також використовує сучасні активні методи навчання, такі, як кейс-стаді, ділова гра, мозковий штурм, круглий стіл тощо.

Метод кейс-стаді полягає в тому, щоб навчити військовослужбовців аналізу реальних або змодельованих бойових ситуацій дозволяє формувати аналітичне мислення, приймати рішення у складних умовах. Метод мозкового штурму передбачає колективне генерування тактичних рішень сприяє розвитку ініціативності, згуртованості та креативності у підрозділі. Круглий стіл – формат проведення заняття, що дозволяє обговорити бойовий досвід, етичні дилеми, проблеми взаємодії, що критично важливо для формування рефлексії та командного духу [3, с. 221].

Застосування інноваційних методик навчання військовослужбовців сьогодні для нашої країни не лише використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, але і переосмислення всього процесу навчання. В центрі уваги опинились боєздатність, адаптивність та виживання кожного військовослужбовця. Внаслідок активних бойових дій, які проходять на території нашої країни, Україна стала не тільки споживачем, але і розробником військових інновацій, оскільки проводить підготовку особового складу на основі реального бойового досвіду.

Інноваційні методики навчання значно підвищують ефективність військової освіти, роблячи її більш адаптивною, динамічною та практично орієнтованою. Застосування мозкових штурмів та інших інтерактивних методів

навчання відповідає потребам сучасного бою та готує військовослужбовців до реальних викликів. Україна не лише впроваджує інновації, але й створює власні ефективні освітні підходи, які мають потенціал для поширення у світі.

Список використаних джерел

1. Кива В. Ю. Методика розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти у дистанційній формі навчання. Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». 2019. Частина 1, Вип. №2 (27). С. 98–107. URL: https://msu.edu.ua/educationandscience/wp-content/uploads/2020/01/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0-%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0-227%D0%A7.1-%D0%BE%D0%B1%D1%94%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B0.pdf#page=98
2. Ягупов В.В., Бондаренко Т.С. Єдиний відкритий інформаційний простір закладу вищої професійної освіти. Vzdelávanie a spoločnosť. IX : vedecký zborník ⁄ Prešovská univerzita в Prešově; Pedagogická fakulta. 2024. IX. P. 111-127. URL: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova19
3. Ягупов В. В. Військова педагогіка та психологія : підручник : у 2 ч. К. : НУОУ, 2024. Ч. 1: Військова педагогіка. Т. 1. 336 с.
4. Ягупов В.В. Неімітаційні активні методи навчання. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Педагогіка і психологія. 2000. Вип. 5. С. 78–85.

Дар'я РУДЕНКО,
курсантка 2 курсу факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина ФЕДОРЧАК,
викладач кафедри кримінального права та кримінології
факультету № 1 Донецького державного
університету внутрішніх справ, капітан поліції

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПРАЦІВНИКІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день питання безпеки є пріоритетними в Україні, а також потрібно розуміти,що загроза з боку рф буде залишатися. Для протидії й ефективного захисту держави потрібні реальні кроки для загального

реформування структур безпеки (зокрема контррозвідки) й тісна співпраця з провідними країнами світу. Релевантними щодо мети цього дослідження є публікації, пов'язані з розробкою й упровадженням стандартів сектору безпеки й оборони Євросоюзу й НАТО, а також пов'язані з ними реформування й новації. Партнерство України з Європейським Союзом щодо безпекової сфери є одним із ключових принципів національної безпеки України. Поряд зі співпрацею з НАТО, партнерство з країнами ЄС окреслює зовнішні стратегічні рамки безпеки, в яких Україна розраховує підтримувати й розвивати свою державність сьогодні й особливо в майбутньому. Чинне законодавство визначає: «Інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір» відповідає фундаментальним національним інтересам [1].

У сьогоднішніх умовах співробітництво у сфері безпеки й оборони є надзвичайно важливим для підвищення обороноздатності України. Для відновлення територіального суверенітету і захисту національних кордонів від зовнішніх загроз Україна потребує використання усіх інструментів, які можуть допомогти здійснити ці завдання. Саме тому, співпраця з країнами Балтії, які є провідними союзниками України на міжнародній арені, є важливим елементом у цій сфері. Розвиток відносин з даними державами включають у себе не лише захист суверенітету України, але й стабілізацію усього східного флангу Європи [2].

На нашу думку, міжнародна співпраця сприяєм розвитку навичок та компетенцій працівників Національної поліції, а саме: участь у спільних навчаннях та тренуваннях, міжнародні навчання дозволяють особовому складу відпрацьовувати взаємодію з підрозділами інших країн, засвоювати нові навички, підвищувати рівень оперативної сумісності та розуміння різних військових культур. Також, важливим аспектом є стажування та обміни досвідом: можливість для військовослужбовців та співробітників безпекових структур проходити стажування в навчальних закладах та підрозділах країн-партнерів, отримуючи практичний досвід та нові знання. Залучення іноземних експертів: запрошення іноземних фахівців для проведення лекцій, семінарів, тренінгів та

консультацій сприяє підвищенню кваліфікації особового складу у вузькоспеціалізованих галузях.

Йдеться про розвиток оборонних і безпекових спроможностей, здатність до швидкої адаптації у безпековому середовищі, сталого функціонування, а також посилення партнерської взаємодії з країнами ЄС і державами-членами НАТО. У зв'язку з цим поступ сектору безпеки і оборони має забезпечити його реформування, зокрема шляхом підвищення боєготовності, боєздатності, фаховості персоналу, професіоналізації військової служби, якості військової освіти за стандартами НАТО тощо. У цьому контексті модернізацію Національної гвардії України спрямовано на опанування досвіду держав ЄС, що має посилити інституційну спроможність виконання завдань за призначенням. [3] В той же час, зважаючи на подальшу ескалацію агресії рф проти України, а згодом повномасштабне російське вторгнення, сили безпеки, як і суспільство та держава в цілому, орієнтовано на всеохопну оборону – комплекс заходів, що має забезпечити воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність держави. У Стратегії воєнної безпеки України відповідно до пріоритету – нарощування сил оборони до виконання покладених завдань, йдеться про зміцнення їх кадрового потенціалу, кар'єрне зростання і професійне просування, з опертям на критерії щодо знань, умінь, цінностей, досвіду, доброчесності; становлення військового лідерства та трансформацію професійної культури на основі євроатлантичних принципів тощо.

Беручи до уваги вищевикладене, необхідно зробити висновок, що Україна в умовах триваючої агресії з боку рф визнає пріоритетність безпеки та нагальну потребу в глибоких реформах сектору безпеки й оборони. Ключовим елементом у цьому процесі є тісна міжнародна співпраця, особливо з країнами ЄС та НАТО, а також з регіональними партнерами, такими як країни Балтії. Ця співпраця спрямована на впровадження європейських та євроатлантичних стандартів, підвищення обороноздатності, розвиток професійних компетенцій особового

складу та формування всеосяжної системи оборони для захисту суверенітету та територіальної цілісності України.

Список використаних джерел

1. Гнатюк Т. І. Оцінка впливу європейських стандартів на функціонування сектору безпеки й оборони в Україні: роль органів військової контррозвідки. Академічні візії. 2023. № 16. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/608 (дата звернення: 07.04.2025).
2. Співробітництво України та Естонії у сфері безпеки і оборони (1991 – 2022). URL: https://naub.oa.edu.ua/spivrobitnytstvo-ukrayiny-ta-estoniyi-u/ (дата звернення: 07.04.2025).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text (дата звернення: 07.04.2025).

Кирило САФРОНОВ,
курсант факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олег ТУРЕНКО,
професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософських наук, професор

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРИМУСОВИХ ШЛЮБІВ – ЕВОЛЮЦІЯ Й КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

Примусові шлюби, як форма сучасного рабства, є глибоко вкоріненим соціальним явищем, яке поєднує історичні традиції, культурні норми та сучасні економічні виклики. Ця проблема залишається актуальною не лише в країнах, що розвиваються, але й у державах із стабільною правовою системою, де вона часто маскується під «сімейні рішення». Мета дослідження простежити еволюцію правових механізмів боротьби з рабством, зосередившись на примусових шлюбах, аналізуючи їх відображення в національному та міжнародному законодавстві. Актуальність підкреслюється зростанням

кількості примусових шлюбів під час глобальних криз (COVID-19, російська-українська війна), а також необхідністю синхронізації національних законів із міжнародними стандартами.

Рабство як соціальний інститут існувало ще в античних цивілізаціях (античні Греція та Рим), де воно було легалізованим елементом соціально-економічного життя суспільства. Системна боротьба против рабства почалася в XIX ст. зі скасуванням трансатлантичної работоргівлі.

Гаазькі конвенції (1899 р., 1907 р.): вперше міжнародно засуджено работоргівлю як злочин проти людяності, Конвенція про рабство (1926 р.): Під егідою Ліги Націй рабство визнано незаконним у будь-якій формі, Всесвітня декларація прав людини (1948 р.): Стаття 4 закріпила заборону рабства та примусової праці, Конвенція ООН про доповнення щодо рабства (1956 р.): Розширено визначення рабства, включивши примусові шлюби, боргову кабалу та інші форми експлуатації [1]. Україна, як держава-член ООН, інтегрувала міжнародні антирабські норми у власне законодавство: Конституція України (ст. 51): Гарантує добровільність шлюбу та забороняє будь-який примус [2]. Кримінальний кодекс (ст. 151-2): Передбачає покарання за примус до шлюбу пробаційним наглядом на строк до трьох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк. Повторні дії примусу до шлюбу караються обмеженням волі на строк до п’яти років або позбавленням волі на той самий строк [3], Сімейний кодекс (ст. 22): встановлює мінімальний шлюбний вік 18 років, (ст. 23) і утверджує що за заявою особи яка досягла 16 років за рішенням суду їй може бути надано право на шлюб, якщо встановлено що це відповідає її інтересам [4].

Україна ратифікувала низку міжнародних документів, що прямо чи опосередковано забороняють примусові шлюби: CEDAW (1979 р.): Стаття 16 вимагає ліквідації дискримінації жінок у шлюбі, включаючи право на вільний вибір партнера, Стамбульська конвенція (2011 р.): Визначає примусовий шлюб як форму насильства проти жінок, Цілі сталого розвитку ООН (5.3): Покликані ліквідувати шкідливі практики, такі як дитячі шлюби [5].

Застосування спеціалізованих законодавчив актів, створення окремих структур та інтеграція міжвідомчої співпраці разом із профілактичними заходами і підтримкою жертв дозволяють країнам із розвиненими правовими системами ефективно протидіяти примусовим шлюбам, наприклад у Великобританії функціонує Forced Marriage Unit, яка координує роботу з підтримки жертв примусових шлюбів, надає консультації та сприяє правовим втручанням. Підрозділ із примусових шлюбів (FMU) це об'єднаний підрозділ Управління закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку (FCDO) і Міністерства внутрішніх справ, який керує державною політикою щодо примусових шлюбів, інформаційно-роз'яснювальною діяльністю та розглядом справ. Він працює як у Великобританії (де підтримка надається будь-якій особі), так і за кордоном (де консульська допомога надається британським громадянам, у тому числі особам із подвійним громадянством). Законодавчі акти, такі як Forced Marriage (Civil Protection) Act 2007 р. та положення кримінального законодавства, спрямовані на запобігання та кримінальне переслідування примусових шлюбів [6]. Такий комплексний підхід є яскравим прикладом того, як можнеа поєднати кримінальне переслідування з соціальною підтримкою та профілактикою для досягнення сталого результату у захисті прав людини.

Будь-яка війна посилює проблему примусових шлюбів через зростання - соціально-економічної вразливості, тому що у період війни сім'ї часто втрачають основні джерела доходу, що змушує їх ухвалювати крайні рішення, зокрема примушувати дівчат до раннього шлюбу з фінансових мотивів, гендерне насильство у зонах бойових дій, а також в умовах війни судова система, поліція та соліальні служби можуть працювати із перебоями або зовсім не працювати, що створює простір для безкарності у справах примусових шлюбів.

Для посилення боротьби з примусовими шлюбами необхідно:

1. Створити спеціалізовані підрозділи: Наприклад, відділи з боротьби з домашнім насильством і торгівлею людьми в кожній області.

2. Впровадити обов'язкові тренінги: для поліції, прокурорів і суддів з виявлення примусу та роботи з жертвами.

3. Розширити соціальний захист: створення кризових центрів з юридичною, психологічною та фінансовою допомогою.

4. Змінити законодавство: заборонити зниження шлюбного віку навіть за рішенням суду, посилити санкції за примус до шлюбу.

5. Інформаційні компанії: розробка та впровадження кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадскості про права людини, механізми захисту від примусових шлюбів та способи отримання допомоги.

6. Моніторінг для оцінки ефективності: Введення системи громадянського і державного моніторингу, що базується на статичних даних і соціологічних дослідженнях дозволе ефективно відстежувати рівень ефективності протидії примусовим шлюбам.

Список використаних джерел

1. Конвенція від 07.09.1956 Додаткова конвенція про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв подібних до рабства URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140716___529193
2. Конституція України 28.06.1996 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
3. Кримінальний кодекс України 05.04.2001 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
4. Сімейний кодекс України 10.01.2002 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text
5. Цілі сталого розвитку ООН 2015 URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku
6. How to protect, advise and support victims of forced marriage, including information and practice guidelines for professionals 20.03.2013 URL: https://www.gov.uk/guidance/forced-marriage

Надія СЕНЬОВСЬКА,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тетяна СКУРАТКО,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
кандидат філологічних наук, доцент

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ

У час, коли Україна та її народ бореться за саме право жити, важливим завданням фахової підготовки у нашій країні є адаптація освітніх програм до викликів воєнного стану. Причому цей процес має відбуватися не тільки в площині форми (можливість забезпечити дистанційне й, навіть, асинхронне навчання, відповідне програмне забезпечення, засоби й методи тощо), але й у контексті тематики.

Свою специфіку має оновлення тематики навчальних курсів при підготовці майбутніх педагогів. Адже у них необхідно сформувати ті компетентності, які дадуть можливість ефективно здійснювати не лише навчання, але й патріотичне виховання дітей та молоді.

Погоджуємося із думкою теоретиків та практиків сучасної української педагогіки, що російська агресія, котра призвела вже до 11-річної війни, спричинила перегляд багатьох методичних підходів, зокрема, «на якісно новий рівень вивела уявлення про патріотичне виховання як педагогічну категорію, яка нині переживає оновлення» [6, с. 29]. Усе частіше наголошується на тому, що передусім необхідно працювати у напрямку формування в здобувачів освіти відповідального ставлення до України, що передбачає «розвиток любові до своєї країни, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальності за природу; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини; прагнення праці на благо рідної країни, її народу» [1, с. 102]. Відповідно, не тільки виховна, але й навчальна діяльність у закладах освіти переосмислюється й трансформується задля функціонування цілісної системи патріотичного виховання дітей та молоді, «формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей» [1, с. 102].

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка небайдужі викладачі вже запропонували відповідні курси, які здобувачі освіти І (бакалаврського) рівня вищої освіти можуть обрати на

наступний навчальний рік і сформувати в перспективі компетентності, що дадуть їм можливість якісно здійснювати в закладах освіти виховну діяльність патріотичного спрямування. Йдеться про загальноуніверситетский курс за вибором для бакалаврів (майбутніх учителів) «Сучасне патріотичне виховання учнів» [5] доц. Надії Сеньовської та курс за вибором для студентів факультету філології і журналістики ОПП «Середня освіта (Українська мова і література) «Російсько-українська війна в сучасній українській літературі» [4] доц. Тетяни Скуратко.

Обидва пропоновані курси за вибором тематично спираються на діалогізацію складної теми війни, адже така діяльність здобувачів освіти, «їхні роздуми і висновки, зроблені на основі верифікованих фактів, мають дуже високий виховний потенціал» [2, с. 2]. Під час розробки доцентки Н. Сеньовська та Т. Скуратко спиралися на власний досвід роботи в освітньому волонтерському проєкті «Патріотичні й небайдужі» [3], у межах якого (2021−2024 рр.) було апробовано більшість форм і методів.

Обидва курси за вибором розраховані на три академічні кредити і передбачають, окрім лекційних, практичних занять та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, окремі тренінги, майстер-класи, вебінари, виконання проєктів, підготовку відеооглядів мистецьких виставок.

Курс за вибором «Сучасне патріотичне виховання учнів» передбачає ознайомлення здобувачів вищої педагогічної освіти з такими темами: «Зміна поглядів на виховання під впливом сучасної російсько-української війни», «Колективна травма війни та діяльність учителя у контексті її подолання», «Постфольклор і сучасна міфологія як засоби патріотичного виховання», «Співпраця школи та сім'ї. Спільне творення сучасного героїчного епосу», «Гендерні аспекти сучасного патріотичного виховання» (Змістовий модуль 1. Основи сучасного патріотичного виховання); «Система патріотичних виховних заходів у закладі загальної середньої освіти», «Взаємодія школи та громадськості. Залучення дітей до волонтерської та культурно-просвітницької діяльності» (Змістовий модуль 2. Методика організації патріотичного виховання). До

специфічних форм роботи з майбутніми педагогами можна віднести перегляд та обговорення патріотичних фільмів, зустрічі з військовими, волонтерами, парамедиками, громадськими діячами.

Курс за вибором «Російсько-українська війна в сучасній українській літературі» передбачає вивчення сучасного літературного процесу в контексті тематичного зрізу «Література про війну. Тексти військових» (теми «Поняття «мистецтва війни», «Особливості розвитку «поезії, що твориться під кулями», «Творчий портрет Михайла Микуся», «Творчий портрет Юрія Матевощука», «Творчий портрет Павла Вишебаби», «Новаторство «материнської прози» (книга Марії Вітишин «Мій син – кіборг», художньо-документальної повісті Лесі Орляк «Ти зробив усе, що зміг»)»). Позитивним, на нашу думку, є відбір тем, а саме: обговорення творчих портретів поетів-воїнів випускників факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Оригінальними формами роботи з майбутніми учителями української мови та літератури в межах цього курсу є зустрічі-обговорення творів з авторами, підготовка рецензій, відгуків, відеоогляду книг, дослідно-пошукова робота в місцевих бібліотеках, творчі перфоменси тощо.

Таким чином, патріотичне виховання майбутніх педагогів сьогодні є пріоритетним напрямком у роботі зі здобувачами вищої педагогічної освіти, адже саме майбутні вчителі плекатимуть у душах маленьких українців дієву любов до своєї Батьківщини, формуватимуть феномен історичної пам’яті. У цьому контексті вважливо викладачам закладів вищої педагогічної освіти приділити увагу розробці курсів за вибором патріотичного спрямування.

Список використаних джерел

1. Марченко Я. Виховання патріотизму в дітей як актуальна проблема сучасного виховання. Інструментарій виховання в сучасних закладах освіти: реалізація творчих і соціально значущих програм, проєктів : зб. матер. наук.-практ. конф. Київ, 2022. С. 101−106. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Zbirnyk-tez-konf.-28.04.2022.pdf#page=101
2. Методичні рекомендації до використання в освітньому просторі проєкту «Діалоги про війну». Український інститут національної пам’яті. Відеоматеріали. 2021. URL :

file:///C:/Users/Administrator%201/Downloads/RAAOg16178892937KQY9-2.pdf
3. Патріотичні й небайдужі. Офіційна сторінка. URL : https://www.facebook.com/profile.php?id=61555874657142
4. Російсько-українська війна в сучасній українській літературі. Силабус. ОПП «Середня освіта (Українська мова і література). Каталог курсів за вибором. 2025−2026 н.р. Офіційний сайт ТНПУ ім. В. Гнатюка. URL : https://drive.google.com/file/d/1FRiw_L5N8waPM721Kwl7jczYCVww7qp1/view
5. Сучасне патріотичне виховання учнів. Силабус. Загальноуніверситетский каталог курсів за вибором. 2025−2026 н.р. Офіційний сайт ТНПУ ім. В. Гнатюка. URL : https://docs.google.com/document/d/1HT0B5bIE7qDDZDPYpnOlF8BAkX2Ths0P/edit?tab=t.0
6. Устименко І. Патріотичне виховання учнівської молоді, окреслене війною. Педагогічний вісник. 2022. № 1-2. С. 26−29. URL: file:///C:/Users/Administrator%201/Downloads/PP_1_2-28-31.pdf

Олександр СЄМІЛЄТОВ,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, доктор філософії

ВПЛИВ СУЧАСНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СЕКТОРІ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Підготовка фахівців у сфері оборони дуже важлива адже вже більше 10 років тривають бойові дії на території нашої держави. Особливий поштовх активної боротьби відбувся після нападу рф та початку широкомасштабних дій у лютому 2022 року який створив нову сторінку розвитку та боротьби за нашу державу.

Підготовка фахівців в сфері оборони зазнала реформування та оновлення після початку бойових дій на сході нашої держави тобто початок реформування почався у 2014 році. Вході визвольної боротьби були визначені перелік проблем особливістю яких є необхідність оновлення: нормативно-правових та

матеріальних ресурсів, програм підготовки, оновлення та розробка нових тактичних підходів та шляхів покращення стану обороноздатності держави.

У зв'язку із політикою держави спрямованої на вступ до ЄС та НАТО, були заплановані проведення роботи в таких напрямках які сприяють наближенню до надання статусу члена НАТО:

1) Впровадження діджиталізації у діяльність підрозділів.
2) Реформування закупівель та боротьба із корупцією;
3) Ведення політики прозорості та відкритості;
4) Впровадження імплементація стандартів та вимог НАТО;
5) Оновлення та запровадження інновацій у діяльності ЗСУ
6) Розбудова інфраструктури та покрашення Соціально-гуманітарної роботи
7) Збільшення міжнародної участі.
8) Проведення політики щодо популяризації та соціальних гарантій.

У зв'язку із погіршення ситуації на сході України у зоні проведення АТО/ООС та початку широкомасштабних бойових бій впровадження більшості проектів стало можливим реалізовуватись та модернізуватись вже підчас бойових дій. На сьогоднішній день відбувається активне реформування керуючої ланки та угруповувань, так необхідність відновлення оперативно-тактичних ланок корпусного типу що дозволить більш ефективно керувати бойовими діями та приданими підрозділами. Сьогодні в Україні існує гібридизація управління, так структура ЗСУ стала і поки що залишається такою: «батальйони-бригади-тактичні групи-ОТУВ-ОСУВ». Сьогодні в період становлення нової воєнної доктрини та боротьби за незалежність держави цей шлях відновлення управляння дозволить зосередитись на якісному підборі кваліфікованих кадрів та проведенні комплектуванні армії. З метою розробки та оновлення навчальних програм у закладах освіти із специфічними умовами навчання зауважимо про необхідність впровадження практичного досвіду особового складу майбутнім фахівцям у сфері оборони та безпеки та посилення практичної підготовки. Зауважимо що проходження навчання на практичному досвіді дозволяє

ознайомлюють із особливостями виконання службових завдань, та підготувати особовий склад до особливостей служби та використанні інноваційних технології в умовах наближених до бойових дії. Вже зараз на території України активізувалась наукова робота та технічна діяльності власних інноваційних засобів ППО, РЕБ, протидії РЕР, БПЛА, розширити сферу застосування UAV/БЛА та поділити їх на морські наземні та підводні, FPV, покращити шляхи логістики, комунікацію шляхом систематизації досвіду та розробки нових підходів та вимог до телекомунікаційних та енергоефективних технологій.

Зауважимо що неостатнє місце відіграє взаємодопомога та взаємоповага партнерів України які попри тяжкість ситуації в Україні та на геополітичній арені, допомагають гуманітарною допомогою, озброєнням, проведенням навчання особового складу, співпрацюють у різних галузях науки та техніки допомагають вивчати нові для України зразки озброєння, реалізують проєкти реабілітації та протезуванні постраждалих в результаті бойових дій, проводять протимінну діяльність .

Розвиток наукової складової в секторі оборони та безпеки є ключовим аспектом, який забезпечує розвиток та модернізацію підрозділів, шляхи взаємодії між ними та підвищення ефективності та обороноздатності держави. Дослідження та впровадження нових технологій: Розробка методів та засобів кібербезпеки шляхів протидії кіберзагрозам та кіберзлочинам, розробка проєктів та програм на базі штучного інтелекту, створення автономних систем та технологій.

Залучення до більш тісної співпраці з науковими установами: Інтеграція з університетами, науковими центрами та міжнародними організаціями для створення нових методів та технологій.

Підготовка наукових кадрів: Розвиток програм підготовки вчених і дослідників, для проведення досліджень над актуальними питаннями державної безпеки.

Публікації та конференції: Організація наукових конференцій, семінарів та публікація досліджень для обміну досвідом та поширення інновацій.

Необхідність підготовки особового складу до травматичних подій та їх наслідків є важливим елементом для фахівців у секторі оборони та безпеки, оскільки вона допомагає справлятися з екстремальними умовами, стресом і відповідальністю. Особливу увагу приділяють формуванню психологічної стійкості особового складу розроблено ефективні механізми психологічного супроводу службово-бойової діяльності, включаючи: професійно-психологічна підготовку, індивідуальна і групова психологічна робота, що здійснюються під час психологічного супроводження та психопрофілактики, професійно-психологічного відбіру.

Основні аспекти включають:

1. Стресостійкість та емоційний контроль: Розробка методик для управління стресом, збереження концентрації та прийняття рішень у напружених ситуаціях.

2. Розвиток лідерських якостей: Навчання вмінню керувати командами, підтримувати моральний дух та приймати відповідальні рішення.

3. Тренування в умовах, наближених до реальних: Психологічні симуляції та сценарії, які готують до непередбачуваних обставин.

4. Робота з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР): Створення програм підтримки та реабілітації для військовослужбовців, які пережили важкі ситуації.

5. Розвиток навичок спілкування: Вміння ефективно взаємодіяти з колегами, підлеглими та цивільними, навіть у критичних умовах.

6. Мотивація та натхнення: Підтримка почуття місії та впевненості у своїй здатності досягати цілей.

Висновки:

Сучасна війна змінила підходи до формування кадрового потенціалу в секторі безпеки та оборони. Для ефективного функціонування цієї системи необхідне поєднання практичного досвіду, наукових інновацій, міжнародної підтримки та психологічної готовності. Лише інтегрований підхід до підготовки

фахівців забезпечить належний рівень обороноздатності держави та її стійкість до зовнішніх загроз.

Список використаних джерел

1. Клачко В., Білявець С., Діденко О., Дем'янюк Ю. Стан, проблеми та перспективи трансформації військової освіти в контексті реалізації стандартів НАТО. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2022. № 28(1). С. 90–104.
2. Приходько Ю. Підготовка військових фахівців у провідних країнах світу. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2017. Вип. 3 (67). С. 285–299.

Віктор СИРМАМІЇХ,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА» ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні в Україні відбуваються активні воєнні дії, які вимагають вдосконалення змісту професійної фізичної підготовки здобувачів вищої освіти в закладах, що здійснюють підготовку фахівців для сектору безпеки і оборони. Актуальність цієї проблематики обумовлена необхідністю забезпечити високу готовність до фізичних і психоемоційних навантажень у бойових умовах. Крім цього, згідно Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України [1] службова діяльність працівників Національної поліції України ставить підвищені вимоги до рівня фізичної підготовленості особового складу.

Модернізація дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» до нових умов і викликів передбачає суттєве оновлення змісту, форм і методів її викладання, щоб підготовка була максимально ефективною і практично корисною. Регулярне опитування курсантів щодо якості освітньої діяльності при вивченні дисципліни

«Спеціальна фізична підготовка», аналіз їх досягнень і компетенцій, участь фахівців із бойовим досвідом та представників органів (підрозділів) НПУ у розробці програм дозволить забезпечити високий рівень підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони України.

Для відповідності новим викликам і завданням з метою розвитку витривалості, сили, швидкості, гнучкості, тактичного мислення та стресостійкості є необхідність змінити акценти з традиційних спортивних єдиноборств (самбо або дзюдо) на ударні єдиноборства. На сьогоднішній день найсильнішим видом бойових єдиноборств є бойове самбо, яке орієнтоване на реальні бойові ситуації, які можуть виникнути при виконанні службових обов'язків правоохоронців та військових. Воно поєднує техніки самбо, рукопашного бою, греплінгу, дзюдо, джитсу та інших бойових мистецтв з метою підготовки спортсменів до різних бойових ситуацій [2].

Неодноразово наголошувалося практичними працівниками НПУ, які є стейкхолдерами освітніх програм закладів вищої освіти системи МВС і яких залучають науково-педагогічні працівники Донецького державного університету внутрішніх справ до проведення занять зі спеціальної фізичної підготовки, на необхідності включення в програму дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» елементів, наближених до бойової підготовки.

Покращити якість та ефективність процесу спеціальної фізичної підготовки здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання допоможе проведення практичних занять у форматі поліцейських квестів. Це міждисциплінарна форма занять, що об’єднує фізичну активність, елементи тактичної та спеціальної підготовки, розвиток командної взаємодії та креативного мислення. Саме, такі інноваційні методи навчання дозволяють моделювати бойові ситуації, наприклад марш-кидки, тренування з евакуації поранених, орієнтування на місцевості, долання перешкод з бронежилетом тощо.

Корисним вважаємо також, якщо система оцінювання буде враховувати не лише фізичні показники, а й динаміку особистого розвитку, відповідальність, здатність працювати в команді, швидкість адаптації до нових умов.

Всі вищезазначені підходи сприяють формуванню у здобувачів вищої освіти відомчих закладів вищої освіти прикладних навичок, стійкості, витривалості та готовності діяти в надзвичайних умовах.

Список використаних джерел

1. Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України (із змінами): наказ МВС України від 09.02.2016 р. № 90. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-16#n15 (дата звернення 10.04.2025)
2. Словник термінів зі спортивного та бойового самбо: довідниково–інформаційне видання / уклад.: І.О. Шостак; В.В. Сирмаміїх; Д.І. Лунгу. Київ: Алерта, 2024. 50 с.

Ірина СИРМАМІЇХ,
заступник начальника відділу організації наукової роботи Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

КОМПЛАЄНС ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ

Діяльність освітнього закладу регламентується численними законами, стандартами та етичними нормами. Комплаєнс (англ. compliance – дотримання, відповідність) означає систему заходів і процедур, спрямованих на забезпечення виконання цих вимог. Комплаєнс закладу вищої освіти – це комплекс заходів і стандартів, без яких неможливо гарантувати ефективне та етичне функціонування університету. Він охоплює антикорупційну діяльність, академічну доброчесність, етичні кодекси та системи внутрішнього контролю.

Донецький державний університет внутрішніх справ разом з Центральноукраїнським національним технічним університетом, Ізмаїльським державним гуманітарним університетом, Харківським національним економічним університетом імені Семена Кузнеця, Харківським національним університетом ім. В. Н. Каразіна є виконавцем проєкту «Впровадження європейського підходу комплаєнс-менеджменту у вищій освіті України» №

101179706 — EUComplianceM4UA — ERASMUS-EDU-2024-CBHE від України. Координатором проєкту є Університет прикладних наук, технологій, бізнесу та дизайну (м. Вісмар, Німеччина). Основна увага проєкту зосереджена на впровадженні європейського підходу до комплаєнс-менеджменту зі стратегічною метою підвищити рівень академічної доброчесності, міжнародного менеджменту, підприємництва, ділової етики та правових аспектів в українських закладах вищої освіти.

Одним з принципів комплаєнсу - є дотримання корпоративних та освітянських етичних стандартів. Багато університетів формулюють власні кодекси етики та корпоративної культури. Наприклад, у Донецькому державному університеті внутрішніх справ розроблено Положення про академічну доброчесність, Кодекс академічної доброчесності, Положення про групу сприяння академічній доброчесності, Положення про комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами, в яких визначаються основні морально-етичні засади та принципи, якими керуються здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні і наукові працівники Донецького державного університету внутрішніх справ.

Дотримання етики виключає плагіат, шахрайство та корупцію в освіті, що посилює престиж закладу на регіональному й міжнародному рівнях. Зокрема, норми наукової етики гарантують достовірність і надійність інформації у науковій сфері, а також пов’язані з взаємовідносинами в науковому середовищі. Науковці зобов’язані проводити свою діяльність із дотриманням принципів: верховенства права та законності (відповідати вимогам нормативно-правових актів та політиці установ, закладів, дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права), чесності (подавати дані, результати, методи та інформацію про публікації без вигадок чи фальсифікацій), об’єктивності та неупередженості (уникати упередженості та самообману при оцінці власної роботи, аналізі даних, їх інтерпретації, експертних висновків та кадрових рішень), доброчесності (виконувати свої обіцянки, дотримуватися домовленостей, бути щирими та послідовними у своїх міркуваннях і діях),

компетентності та професіоналізму (вдосконалення професійних навичок через освіту та навчання), відповідальності (нести відповідальність за результати дослідження, бути готовими пояснити і обґрунтувати прийняті рішення та методи).

Порушення етики у правоохоронної діяльності особливо чутливі, бо стосуються довіри до системи правосуддя, репутації державних інституцій, а також прав і свобод людини. Саме тому дотримання етики тут - не формальність, а професійна необхідність. Крім цього, створення у випускників Донецького державного університету внутрішніх справ культури доброчесності, довіри й відкритості сприяє тому, що вони будуть поширювати ці цінності в суспільстві.

Марія СІРЕНКО,
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції
Науковий керівник:
Володимир ВАРАВА,
доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ОРД В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

В умовах воєнного стану та російської збройної агресії особливого значення набуває підготовка фахівців, здатних ефективно протидіяти злочинам проти основ національної безпеки.

Згідно до наказу МВС України «Про затвердження Порядку проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України» №634 від 18.09.2024 р, здобувачі вищої освіти проходять практику в оперативних підрозділах, що дозволяє їм

ознайомитися з реальними умовами оперативної роботи та обраної спеціальності [1].

У наказі МВС України № 240 від 15.04.2024 «Про затвердження Особливих вимог до створення та управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Національної поліції України, призначення їх керівників, педагогічних працівників та матеріально-технічного забезпечення закладу» визначені завдання закладів зі специфічними умовами навчання до яких відноситься освітня діяльність спрямована на забезпечення потреб Національної поліції України в підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації кадрів, а також проведення окремих форм службової підготовки поліцейських, здатних професійно виконувати повноваження поліції [2]

Однак, як констатує Андреєв А.В під час аналізу позиціонування закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що забезпечують підготовку поліцейських кадрів, у структурі вищої освіти України, законодавча база, що регулює діяльність МВС України та Національної поліції, не гармонізована з основними положеннями Закону України «Про вищу освіту». Зокрема, структура поліції не передбачає наявності закладів вищої освіти та навчальних установ, хоча, на нашу думку, їх створення є необхідним. Оскільки відомча освітня система МВС зберегла у своєму складі заклади вищої освіти, доцільним і необхідним є приведення відомчих нормативних документів у відповідність до загального законодавства. Раціональним рішенням могло б стати формування спеціалізованих факультетів (для підготовки поліцейських, прикордонників, військовослужбовців Національної гвардії тощо) у структурі ЗВО зі специфічними умовами навчання, які б здійснювали професійну підготовку фахівців для органів виконавчої влади в системі МВС [3, с. 11].

Збереження закладів вищої освіти в структурі МВС потребує системного оновлення відомчих нормативних актів відповідно до чинного законодавства. Більш ефективним підходом могло б бути створення профільних структурних підрозділів у вищих навчальних закладах, які мають спеціальні умови навчання.

Такі факультети були б зорієнтовані на цільову підготовку кадрів для різних силових відомств: поліції, прикордонної служби, Національної гвардії та інших estrutypних підрозділів виконавчої влади в системі МВС.

Таким чином, удосконалення системи підготовки фахівців для оперативних підрозділів правоохоронних органів потребує комплексного підходу, який включає нормативно-правові, організаційні, методичні та матеріально-технічні аспекти. Особливу увагу слід приділити впровадженню інноваційних освітніх технологій, створенню навчально-тренувальних центрів та розвитку дуальної освіти, що сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців, здатних ефективно виконувати завдання оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18.09.2024 р. № 634. Дата оновлення : 13.11.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1487-24#Text (дата звернення : 21.03.2025)
2. Про затвердження Особливих вимог до створення та управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Національної поліції України, призначення їх керівників, педагогічних працівників та матеріально-технічного забезпечення закладу : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 15.04.2024 р. №240. Дата оновлення: 15.04.2024 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0740-24#Text (дата звернення: 21.03.2025)
3. Андреєв А.В. Місце вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських у системі вищої освіти України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2017. Т. 2 № 43 С. 9–12.

Роксолана СІРКО,
завідувач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
доктор психологічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту;
Володимир СЛОБОДЯНИК,
начальник інституту післядипломної освіти
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат психологічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ САМОЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Актуальність дослідження самозбережувальної поведінки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій зумовлена низкою проблем.

Насамперед проблема пов'язана з тим, що нагально постало питання збереження життя та здоров'я молодого покоління. Відповідно до статистичних даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Україна відноситься до країн з високим рівнем самогубства, при цьому значна їх кількість пов'язана зі зловживанням наркотичними речовинами та алкоголем. Сьогодні питанням здоров'я в основному займаються медичні служби, які орієнтовані в більшості на діагностику та лікування хвороби, в той же час профілактичним заходам, в умовах економічної та соціальної кризи в суспільстві, не приділяється достатньо уваги. Так, відсутні цілеспрямовані загальнодержавні програми щодо профілактики здорового способу життя у сім'ях, як основній ланці, де закладаються навички самозбережувальної поведінки; потребує підвищення культура здоров'язбереження особистості, яка визначається відповідальністю до власного здоров'я, відсутністю адикції, високим рівнем інформованості, про причини та наслідки захворюваності, що, в свою чергу, дає можливість вчасно звернутися до лікаря.

Наступна проблема зумовлена недостатньої розробленістю здоров'язберігаючого навчання та виховання у закладах вищої освіти. Аналіз наукової літератури свідчить, що в практиці підготовки майбутніх фахівців не ведеться цілеспрямованої роботи по формуванню самозбережувальної поведінки, майже відсутні спеціалізовані навчальні тренінги та курси щодо профілактики адикцій, підвищення репродуктивного здоров'я та навичок безпечного статевого життя, тощо [1, с.4].

Третя проблема полягає в тому, що з кожним роком підвищується рівень складності ризиконебезпечної діяльності, збільшується кількість природних катастроф та техногенних аварій в державі. Складна соціально-політична

ситуація, яка пов’язана із військовими діями на сході України потребує переосмислення деяких аспектів підготовки фахівців ризиконебезпечних професій. Специфіка діяльності в особливих та екстремальних умовах, з однієї сторони, ставить підвищені вимоги до здоров’я співробітників, а, з іншої сторони, внаслідок дії широкого кола стресогенних чинників негативно впливає на їхнє здоров’я. Згідно аналізу наукової літератури кожен другий фахівець, який працює в ризиконебезпечних умовах, використовує шкідливі для організму методи розвантаження нервової системи.

Аналіз літератури, дає підстави стверджувати, що проблема самозбережувальної поведінки розглядається представниками з різних галузей науки і практики. Аналізуються медичні і соціологічні аспекти здоров'язбережувальної поведінки (М. Амбросімова, Т. Поздєєва, Ю. Алєксєєва, В. ВавіловаВ. Чебан, Є. ШарановаС.Кашуркіна, Я. Ушакова, В. Шклярук, Н. Винник, В. Мазугін, В. Ризанкіна, Т. Шипунова,І. Бовіна, І. Гурвич, І Журавльов), культури здоров’я та валеологічної культури (Г. Апанасенко, І.Брехман, В. Бобрицька, А. Богуш, О. Бондаренко, О. Василєва, О. Ващенко, Г.Власюк, М. Гончаренко, В. Горащук, С. Горбунова, М. Гриньова, Г. Долинский, Н.Денисенко, О.Дубогай, Н. Кічук, С. Кириленко, Г. Кривошеєва, В. Нестиренко, С.Пясецька, С. Симоненко, С. Тищенко, Б.Шиян, І. Яковлєва). Грунтовно розробляються аспекти формування здорового способу життя в освітніх системах (Н. Абаскалова, О. Біда, О Калюжна, С. Кондратюк, В. Кузьменко, Ю. Лісіцін, А Полуляк, О Савченко, С Свириденко, Д.Солобчук, А Навоян, Т. Брєжнєва, В. Горищук, Г. Кривошеєва, В. Оржиховська, В. Бабич,Т. Бережна,Л.Єлькова, В. Ірхін, В. Одінцова, Г. Сєрікова, В. Слободяник, С. Сидорчик, Д. Сомов,Б. Долинський, С Грімблат, Ю. Кобяком, Л.Коваль, М. Коржова, М Носко, К. Оглоблін, М. Сентизова, Г. Соловйов, Д Варонін, Б. Долинський, Н. Поліщук, , О.Шукатка, С. Волкова, Н. Міллер, Т. Жаровцева, С Корнієнко). Значна частина авторів зупиняється на психологічних аспектів здоров’я і самозбережувальної поведінки (Г. Апанасенко, І.Бех, Н. Бернштейн, С. Биков, В. Бєлов, І. Галецька, Т. Дічев, Л. Журавльова, В. Кохан, Н. Лакосіна, В.

Льовочкін, С. Максименко, Г. Нікіфоров, В. Панкратов, В. Панок, В. Розин, М. Романцов, І. Сімаєва, Т. Титаренко, Л. Шилова, А. Чабанова). Вивчається проблеми формування ціннісного ставлення до здоров'я (О. Гаснікова, О. Єжова), ціннісної орієнтації молоді на здоровий спосіб життя (В. Бабич, Ю.Бойчук, Ю.Тайамсов, А. Торчинов, М. Гончаренко, Ю. Драгнєв, Г. Кривошеєва, С. Лебедченко, Л Татарнікова), психологічні детермінанти самозбережувальної поведінки (А. Деркач, Л. Лаптєв, Л. Мардахаєва, В. Слободчиков), психологічне (Н. Колотій) та психічне здоров'я (Р.Сірко) [2; 3].

Варто зазначити, що низка питань, важливих для формування самозбережувальної поведінки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій, залишається невирішеною і потребує детального наукового підходу із формуванням відповідних концептуальних засад [4; 5].

Список використаних джерел

1. Koval I., Yaremko R., Hurtovenko N., Sirko R., Stelmakh O., Slobodianyk V., Kulyk Yu., Hoian I. Juniors' extreme risky behavior in the context of the structure of self-efficacy in competitive activity. Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), Vol. 24 (issue 10), Art 257, pp. 1331-1341 October 2024. DOI:10.7752/jpes.2024.10257
2. Sirko R. I., Slobodianyk V. I., Sheveleva Yu A. Theoretical analysis of the Psychological concept of Self-Preservation behavior among specialists in extreme types of activities. Publishing House "Baltija Publishing". 2022.
3. Слободяник В. І. Теоретичні аспекти дослідження емоційного вигорання педагогів навчальних закладів ДСНС України (Doctoral dissertation, Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку: матеріали 20 Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ). 2018.
4. Слободяник В. І. Теоретичний аналіз соціально-психологічних підходів процесу формування особистості курсанта. Проблеми екстремальної та кризової психології 2013. № 14 (4). С. 200–205.
5. Слободяник В. Формування особистості курсанта ДСНС України. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2017. № 2. С. 95–102.

Олександр СКЛЯР,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки ННІ № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії, капітан поліції;
Олена ГАДОМСЬКА,
курсант навчальної групи ННІ 4-23-205 Харківського національного університету внутрішніх справ, капрал поліції

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Система правоохоронних органів відіграє ключову роль у забезпечені правового режиму воєнний стан. Ефективність діяльності поліції значною мірою залежить від професійних якостей її працівників, які визначають їхню здатність реагувати на виклики суспільства. До основних професійних якостей поліцейських належать: відповідальність, стресостійкість, комунікативні навички, критичне мислення, здатність ухвалювати рішення в екстремальних ситуаціях, морально-етичні аспекти та швидка адаптація до умов небезпек воєнного характеру. Дослідження професійних якостей працівників поліції дає змогу визначити чинники, що впливають на ефективність їхньої діяльності, та розробити рекомендації щодо їх удосконалення. Таким чином, вивчення цього питання є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

Професійні якості працівників поліції відіграють ключову роль у виконанні поліцейських завдань. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» (далі Закону), поліцейський повинен мати високий рівень професійної підготовки, бути дисциплінованим, відповідальним, стресостійким та здатним діяти в екстремальних ситуаціях. Проведення конкурсу на посаду поліцейського здійснюється з урахуванням рівня професійної компетентності, особистих якостей і досягнень кандидатів на прийняття на службу та зайняття вакантної посади [1]. Значна увага, в підготовці поліцейських, приділяється системі безперервного навчання, що включає фізичну, правову, психологічну та спеціальну підготовку [2].

Науковці наголошують на необхідності формування у поліцейських комплексу професійних навичок. Так, Бондаренко В. В. досліджуючи професійну підготовку працівників патрульної поліції, визначає їх основні складові: правову компетентність, навички комунікації, тактичну підготовку та етичні стандарти поведінки [3, с. 132]. Важливим аспектом професійної діяльності є дисциплінованість, яку Цільмак О. та Лефтеров В. розглядають як інтегральну професійно-психологічну рису поліцейського. Вони зазначають, що дисциплінованість сприяє ефективному виконанню наказів, швидкому ухваленню рішень і координації дій у підрозділі [4, с. 55].

Працівники поліції повинні дотримуватися етичних норм, діяти відповідально перед суспільством та суворо дотримуватися законодавства. Ключовим принципом етичної поведінки є повага до прав і свобод людини, тобто справедливе та неупереджене ставлення до кожного громадянина незалежно від його соціального статусу, релігійних переконань чи інших характеристик [5].

Важливою вимогою до поліцейських є професійне виконання службових обов’язків, яке має включати доброзичливе ставлення, ввічливість, стриманість та уникнення будь-яких проявів дискримінації. Етичні норми також вимагають, щоб правоохоронці тримали під контролем свої емоції, не дозволяючи особистим симпатіям або антипатіям впливати на прийняття рішень. Крім того, значна увага приділяється зовнішньому вигляду працівників поліції, їхньому діловому стилю мовлення та загальній культурі спілкування. Дотримання цих норм сприяє підвищенню авторитету поліції та зміцненню довіри населення [6, с. 72].

Разом із тим, реалії професійної діяльності поліцейських засвідчує наявність проблем у їхній підготовці. Зокрема, відзначається недостатній рівень витривалості і навичок самозахисту, застосування заходів примусу і у застосуванні законодавчих норм на практиці, що ускладнює процес ухвалення правомірних рішень. Це потребує вдосконалення навчальних програм та регулярного підвищення кваліфікації, так необхідного для ефективного

виконання службових (службово-бойових) завдань, швидкого реагування в екстремальних ситуаціях.

Діяльність працівників поліції є складною та багатогранною, вимагає від них наявності низки професійно значущих якостей. Їхній розвиток є ключовим фактором ефективного виконання службових (службово-бойових) обов'язків. Теоретичний аналіз професійно важливих якостей поліцейських провела Молчанова О. М., яка акцентувала увагу на структурі цих якостей та їх впливі на ефективність діяльності правоохоронців, а саме на: професійно-психологічній орієнтованості, психологічній стійкості, вольових якостях, комунікативних навичках, здатності впливати на людей, рольові вміння та здатність до перевтілення, професійно значущі пізнавальні якості, критичне мислення та інтуїція, швидкість реакції [7, с. 58-59].

У свою чергу дослідники Шевченко Л.О. та Шломін О.Ю., які досліджували професійно-особистісні якості працівників підрозділів превентивної діяльності НПУ на різних етапах професійного становлення, підкреслюють необхідність диференційованого підходу до визначення та розвитку цих якостей [8, с. 143-144]. Розвиток цих якостей є тривалим процесом, що потребує системної професійно-психологічної підготовки. Їхня недостатня сформованість може призвести до труднощів у виконанні службових завдань, підвищення рівня стресу та швидкої професійної деформації поліцейських в умовах правового режиму воєнний стан.

Отже, науковці стверджують, що професійні якості працівників поліції формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Поєднання знань, особистісних характеристик та навичок дає змогу ефективно виконувати службові обов'язки. Важливим аспектом є здатність до саморегуляції та самоконтролю, що допомагає уникати помилок у професійній діяльності. Підготовка поліцейських має бути комплексною, включаючи розвиток когнітивних, комунікативних та регуляторних навичок. Однак, за час вторгнення рф на територію України, умови несення служби поліцейських під впливом небезпек воєнного характеру – змінилися. Це впливає на необхідність перегляду

підходу до набуття поліцейськими професійно значущих якостей. Ставимо собі за ціль, шляхом опитування, в діючих поліцейських встановити, які, на їх думку, професійні якості в умовах воєнного стану є найбільш значущими. Дослідження професійних якостей працівників поліції є важливим напрямом наукових пошуків, адже воно дозволяє визначити ключові компетенції, необхідні для ефективної роботи правоохоронців, в цілому.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 22.03.2025).
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 р. № 50.
3. Бондаренко В. В. Професійна підготовка працівників патрульної поліції: зміст і перспективні напрями: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2018. 524 с.
4. Цільмак О., Лефтеров В. Дисциплінованість як інтегральна професійно-психологічна риса поліцейського. Ûridična psihologìâ. 2020. No 1(26). С. 55–61.
5. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 р. № 1179. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16 (дата звернення: 31.03.2025).
6. Пономаренко Я. С. Психологічний зміст особистісних факторів у поліцейських з різним рівнем особистісної здійсненності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2022. № 1. С. 72–76.
7. Молчанова О. М. Теоретичний аналіз професійно важливих якостей поліцейських. Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. 2024. № 1. С. 57–60.
8. Шевченко Л. О., Шломін О. Ю. Професійно-особистісні якості працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції на різних етапах професійного становлення. Психологічний часопис. 2019. Т. 5. № 10. С. 143–155.

Ольга СМОТР,
професор Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

ТЕНДЕНЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У сучасних умовах, що характеризуються високою динамікою загроз техногенного, природного та воєнного характеру, особливої актуальності набуває вдосконалення підготовки фахівців служби цивільного захисту (СЦЗ). Важливим інструментом, який може радикально змінити парадигму освітнього процесу у цій сфері, є штучний інтелект (ШІ). Моделювання сценаріїв його застосування у навчальних програмах дозволяє створювати адаптивні, динамічні та реалістичні умови для формування професійних компетентностей фахівців СЦЗ.

Підготовка фахівців у галузі цивільного захисту передбачає оволодіння широким спектром знань – від оперативного реагування на надзвичайні ситуації до стратегічного планування та управління ризиками. У воєнний час ці виклики ускладнюються ще більше, адже фахівці СЦЗ повинні бути готові до роботи в умовах небезпеки, нестачі ресурсів та необхідності ухвалювати рішення в умовах невизначеності. Традиційні освітні методики не завжди надають змогу моделювати реалістичні сценарії загроз, що знижує ефективність підготовки цих фахівців.

Вивчення міжнародного досвіду впровадження штучного інтелекту у підготовку фахівців служби цивільного захисту показує, що тенденція використання ШІ в їх підготовці набуває поширення в різних країнах, сприяючи підвищенню ефективності навчання та оперативності реагування на надзвичайні ситуації [1,2]. Для прикладу, у США використовують симуляційні системи на основі ШІ для тренування рятувальників. Одна з них це система SimX, що надає змогу створювати реалістичні сценарії надзвичайних ситуацій, де рятувальники можуть практикувати свої навички в умовах, максимально наближених до реальних. У Канаді впроваджено систему RescueSim, яка використовує ШІ для моделювання різних типів надзвичайних ситуацій. Це дозволяє рятувальникам тренуватися в умовах, які можуть виникнути в реальному житті, і отримувати зворотний зв'язок щодо їхніх дій. У рамках проекту DRIVER+ в Європейському Союзі використовують ШІ для створення навчальних програм та симуляцій, які допомагають рятувальникам розвивати свої навички та підвищувати готовність

до дій у кризових ситуаціях. В Австралії система FireSim допомагає тренувати рятувальників, використовуючи ШІ для моделювання лісових пожеж. Що теж надає змогу рятувальникам практикувати свої дії в умовах, максимально наближених до реальних пожеж.

Тенденція використання штучного інтелекту та робототехніки у підготовку фахівців цивільного захисту спостерігається і в Україні [1,3]. Ось кілька конкретних прикладів. У лютому 2025 року рятувальники Вінниччини підписали Меморандум про співпрацю з Вінницькою ІТ-Академією, що передбачає навчання особового складу теорії та практики керування БПЛА. Програма включає теоретичний блок з основ аеродинаміки, картографії та авіаційної безпеки, а також практичні заняття з керування дронами в різних умовах [4]. Подібні навчання проводяться і в ряді інших областей, де рятувальники освоюють використання дронів для виявлення вибухонебезпечних предметів та моніторингу пожеж у лісах і на торфовищах. На Рівненщині рятувальники застосовують тактичного робота для гасіння пожеж у важкодоступних та небезпечних зонах. Цей робот здатний самостійно прокладати рукавні лінії та гасити займання, мінімізуючи ризики для особового складу [5].

Очевидно, що штучний інтелект здатен забезпечити новий рівень якості освітнього процесу завдяки наступним можливостям:

• Адаптивне навчання: системи на основі машинного навчання дозволяють налаштовувати складність та зміст навчального матеріалу відповідно до індивідуального прогресу здобувача освіти.

• Інтелектуальні симуляції та сценарне моделювання: глибоке навчання та генеративні моделі (наприклад, моделі на кшталт GPT чи DALL-E) можуть відтворювати реалістичні сценарії надзвичайних ситуацій для тренування реагування.

• Віртуальні асистенти: чат-боти та голосові помічники на базі обробки природної мови здатні підтримувати процес навчання 24/7, допомагаючи студентам орієнтуватися у навчальному контенті.

• Аналітика даних та прогнозування: аналіз поведінкових патернів учасників освітнього процесу дає змогу викладачам виявляти слабкі місця у підготовці й вчасно коригувати освітню траєкторію.

Впровадження штучного інтелекту (ШІ) у підготовку фахівців служби цивільного захисту має значний потенціал. Однак, варта пам’ятати і про ризики, що супроводжують цей процес. Перш за все, це залежність від технологій, висока вартість та складність інтеграції, що можуть стати бар'єрами для багатьох навчальних закладів, та вимагає ретельного планування освітнього процесу й управління. Окрім цього, надмірна залежність від ШІ може призвести до втрати критичних навичок, а етичні питання та безпека даних викликають занепокоєння щодо конфіденційності та упередженості алгоритмів.

Інтеграція ШІ в освітні програми цивільного захисту має бути поетапною і підкріпленою нормативно-методичним забезпеченням. Доцільно передбачити розробку міждисциплінарних навчальних модулів на стику інформатики, кризового менеджменту та педагогіки. Важливим є також залучення кращих практик іноземних навчальних центрів, зокрема FEMA (США), THW (Німеччина), JICA (Японія), які вже експериментують з інтелектуальними симуляційними платформами.

Отже, моделювання сценаріїв застосування ШІ у навчанні фахівців служби цивільного захисту дозволяє трансформувати освітній процес у більш гнучкий, персоналізований і реалістичний. Це не лише підвищує якість підготовки, а й формує здатність діяти ефективно в умовах криз. Впровадження ШІ в освітній процес сприятиме створенню нової генерації фахівців, здатних використовувати сучасні технології для збереження життя та безпеки населення.

Список використаних джерел

1. Hrytsenchuk O. THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATION: TRENDS AND PROSPECTS IN UKRAINE AND ABROAD. UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century. 2024. No 2(10). P. 152-161. URL: https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0012
2. European Parliament legislative resolution of 13 March 2024 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonised rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and

amending certain Union Legislative Acts (COM(2021)0206 – C9-0146/2021 – 2021/0106(COD)). (2024, March 13). Retrieved: August 10, 2024, from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.html
3. Мечус Х., Смотр О. (2024). Штучний інтелект у прогнозуванні природних катастроф: алгоритми та їх ефективність. Екологічна безпека в умовах війни: зб. наук. праць V Міжнар. наук.-практ. конф. Львів: ЛДУ БЖД, 2024. С. 226–227.
4. Перша група службовців ДСНС розпочала навчання. INTITA. URL: https://intita.com/news/spivpracya-vinnickoi-it-akademii-z-dsns-vzhe-startuvala_1741019177?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 08.04.2025).
5. Озброїлися роботом: на Рівненщині рятувальники навчаються гасити пожежі тактичною технікою. Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання «Суспільне Мовлення». URL: https://suspilne.media/rivne/357276-ozbroilisa-robotom-na-rivnensini-ratuvalniki-navcautsa-gasiti-pozezi-takticnou-tehnikou/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 08.04.2025).

Софія СНІЖКО,
курсантка 2 курсу факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Діна ДРОБЕНКО,
викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ

ПІДГОТОВКА ЮРИСТІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ІНТЕГРАЦІЯ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Сучасний стан підготовки юристів у секторі безпеки і оборони в Україні є важливим аспектом, що безпосередньо впливає на ефективність функціонування державних органів, які відповідають за забезпечення національної безпеки. В умовах війни та гібридних загроз, що стоять перед країною, необхідність створення висококваліфікованих юристів, здатних забезпечити правову стабільність в секторі безпеки та оборони, стала ще більш актуальною [1, с. 35]. Однак існуюча система підготовки юристів в Україні часто має значні розбіжності в навчальних програмах для цивільних і військових спеціальностей,

що ускладнює ефективну взаємодію між різними гілками влади, а також між цивільним і військовим секторами [2, с. 50].

Цивільна та військова юридична освіта в Україні зазвичай розвиваються окремо. Вищі навчальні заклади, що спеціалізуються на підготовці військових юристів, навчають студентів за програмами, які орієнтовані на специфіку законодавства, що регулює діяльність збройних сил, правоохоронних органів, а також процедур ведення військових дій [4, с. 40]. Водночас юридичні факультети цивільних університетів зосереджені на загальних правових дисциплінах, що дають базові знання для роботи в органах влади, приватному секторі та судовій системі. Таке розділення призводить до того, що фахівці з цих сфер часто мають різні підходи до вирішення одних і тих самих правових проблем, що виникають у сфері безпеки і оборони. Це може створювати правові прогалини та ускладнювати взаємодію між цивільними та військовими органами [5, с. 112].

Інтеграція цивільної та військової юридичної підготовки є важливим кроком до створення єдиної освітньої системи, що дозволить майбутнім юристам ефективно працювати в умовах зміненої ситуації на фронті правових відносин, пов’язаних із національною безпекою. Для цього потрібно створити міждисциплінарні курси та програми, які об’єднують знання з цивільного та військового права, дають студентам можливість отримати комплексне розуміння правових аспектів як в умовах мирного часу, так і в умовах війни [3, с. 75]. Оскільки правові норми, що регулюють діяльність збройних сил та цивільних органів влади, не є замкнутими та окремими системами, важливо, щоб юристи, які працюють в сфері безпеки, володіли знаннями з обох цих галузей права [7, с. 90].

Таке інтегроване навчання дозволить значно покращити координацію між військовими та цивільними органами, що має велике значення під час проведення операцій, пов’язаних із захистом національних інтересів, боротьбою з тероризмом або іншими видами кризових ситуацій. Цивільний юрист, що має розуміння особливостей військових правових норм, зможе краще взаємодіяти з військовими структурами, а військовий юрист, у свою чергу, зможе

оперативніше реагувати на зміни в цивільному законодавстві та забезпечувати виконання правових норм в умовах бойових дій чи інших нестандартних ситуацій [8, с. 80]. Крім того, такі змішувані програми дозволять знизити можливі правові конфлікти між різними секторами влади та сприятимуть швидшому прийняттю юридичних рішень, що важливо у критичних ситуаціях [9, с. 45].

Інтеграція також дозволяє краще адаптувати підготовку юристів до сучасних реалій національної безпеки, зокрема до таких новітніх викликів, як гібридні війни, інформаційні атаки, кіберзагрози та інші форми зовнішнього тиску. Цивільно-військова співпраця та взаємодія правників з різних галузей права дозволяє адаптувати юридичні механізми до специфічних умов кожної з таких загроз. Водночас навчання фахівців в інтегрованій системі дозволить оперативно реагувати на нові загрози та змінювати стратегію виведення оборонних структур на новий рівень ефективності [6, с. 97].

Інтеграція цивільної та військової юридичної підготовки вимагає впровадження спільних навчальних програм, що об’єднують цивільне та військове право. Один з основних шляхів інтеграції — створення міждисциплінарних курсів, що дозволяють студентам отримати комплексне розуміння як загальних правових норм, так і специфіки правового регулювання в умовах війни чи надзвичайного стану [3, с. 84]. Важливим механізмом є також академічна мобільність між цивільними та військовими навчальними закладами, що дозволяє обмінюватися знаннями та досвідом між різними секторами [7, с. 95].

Проте інтеграція стикається з кількома викликами. Одним з них є різниця в навчальних програмах, які орієнтовані на специфіку цивільного чи військового права. Це може ускладнити адаптацію спільних курсів. Крім того, культурні відмінності між цивільними та військовими структурами можуть створювати труднощі у взаємодії юристів з цих різних сфер [4, с. 43].

Іншим ризиком є можливі обмеження академічної автономії в процесі інтеграції, коли можуть виникнути політичні чи ідеологічні впливи на

навчальний процес. Також важливою проблемою є необхідність постійного оновлення навчальних програм відповідно до нових реалій, таких як кіберзагрози та міжнародне право [5, с. 110].

Отже, інтеграція цивільної та військової юридичної освіти є важливим етапом розвитку правничої освіти в Україні, що відповідає вимогам часу та сприяє покращенню якості роботи органів, відповідальних за безпеку та оборону країни. Цей підхід не лише підвищить ефективність правової допомоги в секторі безпеки, але й дозволить створити гармонізовану правову систему, яка адекватно реагує на сучасні виклики та забезпечує захист національних інтересів.

Список використаних джерел

1. Мельник С. Актуальні проблеми розвитку правничої освіти в Україні. Київ: Юридичний факультет Київського університету, 2021.
2. Власенко І. Правова підготовка для сектору безпеки та оборони: виклики та перспективи. Журнал правової освіти. 2020. № 12(3). С. 44–58.
3. Петрова О. Міждисциплінарні підходи у підготовці юристів для оборонної сфери. Харків: Юридичний інститут ХНУ, 2022.
4. Бойко В. (2019). Інтеграція цивільної та військової освіти в Україні. Науковий вісник оборони. 2019. № 7(1). С. 35–49.
5. Лисенко Т. (2018). Роль військових юристів у забезпеченні національної безпеки України. Військово-правничий журнал. 2018. № 5(2). С. 100–112.
6. Семенов А. Міжнародний досвід підготовки правників для оборонного сектору. Львів: Національна академія державного управління, 2021.
7. Шевченко Ю. Гібридні загрози та правові аспекти реагування. Київ: Центр стратегічних досліджень, 2022.
8. Мартинюк О. Еволюція правового забезпечення оборони та безпеки в Україні. Журнал національної безпеки та оборони. 2020. № 4(1). С. 70–84.
9. Єрмоленко Л. Міжнародне гуманітарне право та правова підготовка військових юристів. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2019.

Софія СНІЖКО,
курсант факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина ФЕДОРЧАК,
викладач кафедри кримінального права та кримінології факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Компетентнісний підхід у системі професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони — це не лише освітній тренд, а необхідність, продиктована викликами сучасної війни. У мирний час акцент на компетенціях дозволяє забезпечити високу якість професійної підготовки, однак в умовах воєнного стану цей підхід стає критично важливим для виживання, ефективності рішень і збереження національної безпеки[1, с. 12–15].

Компетентнісна модель навчання орієнтована на кінцевий результат — не на кількість засвоєної теоретичної інформації, а на здатність застосовувати її у конкретних, часто непередбачуваних ситуаціях[2, с. 18]. Це означає, що випускник військового вишу або фахівець із силових структур повинен мати не лише професійні знання, а й бути психологічно стійким, емоційно врівноваженим, мати лідерські якості, швидку реакцію, навички критичного мислення, комунікабельність, здатність приймати самостійні рішення в умовах ризику[4, с. 19–20]. Саме тому в основі компетентнісного підходу лежить міждисциплінарність — поєднання професійної, морально-психологічної, комунікативної, юридичної та гуманітарної підготовки [3, с. 22–23].

Однією з методологічних особливостей підходу є створення навчального середовища, максимально наближеного до реальних умов бойових дій. Це передбачає використання модульних програм, індивідуальних траєкторій навчання, практичної орієнтації занять[2, с. 21]. Замість лекційної моделі перевага надається кейс-методам, симуляціям, роботі в малих групах, командних тренінгах, вирішенню нестандартних ситуацій[1, с. 18–19] Усе це забезпечує формування у курсантів навичок спільного ухвалення рішень, розподілу ролей, стратегічного бачення.

Під час війни ці принципи реалізуються з особливою інтенсивністю. Воєнний стан диктує інші часові рамки: на підготовку фахівця часто відводиться не роки, а місяці[4, с. 16]. Це означає, що навчальні програми повинні бути

адаптовані, сконцентровані на найбільш критичних компетенціях. Наприклад, в умовах бойових дій зростає потреба в розвитку стресостійкості, вмінні ухвалювати рішення в інформаційному вакуумі, застосовувати тактичне мислення, керувати підрозділом у стані емоційного чи фізичного виснаження[5, с. 33–35]. Саме тому психологічна підготовка стає рівнозначною професійній[8, с. 58].

У цьому контексті особливо важливою є участь практиків — учасників бойових дій, офіцерів, які мають досвід реальних операцій. Їхній внесок дає змогу зробити освітній процес не лише змістовнішим, а й життєво актуальним[6, с. 47]. Багато закладів вищої військової освіти інтегрують бойовий досвід у зміст навчальних дисциплін, запроваджують спільні навчання з бойовими частинами, а також формують моделі дуального навчання: коли курсант навчається теорії та водночас проходить стажування або службу у бойовому підрозділі[7, с. 46–47]. Такі формати сприяють не лише формуванню професійних навичок, але й усвідомленню відповідальності за свої рішення.

Суттєвим компонентом практичної реалізації компетентнісного підходу є система оцінювання. Вона має бути не тільки підсумковою, але й формувальною — тобто допомагати курсантові розуміти, які саме компетентності сформовані, а над якими ще варто працювати[2, с. 23]. Військові ЗВО дедалі частіше застосовують методики самодіагностики, тестування softskills, оцінювання в динаміці та зворотний зв’язок на основі реальних дій курсанта в змодельованій бойовій ситуації.

Окремо варто зазначити роль цифрових технологій у підтримці компетентнісного навчання. Під час активних бойових дій або обстрілів традиційна форма навчання може бути неможливою. У цих умовах онлайн-платформи, системи дистанційного управління навчанням, віртуальні симулятори дозволяють зберегти неперервність підготовки[3, с. 26–27]. Наприклад, за допомогою VR-технологій моделюються бойові дії, що дозволяє без ризику для життя опрацювати алгоритми дій у критичних ситуаціях[9, с. 91]. Більше того, інтеграція штучного інтелекту та адаптивних навчальних систем дає

змогу автоматизувати процеси оцінювання та підбору індивідуальної траєкторії для кожного здобувача освіти.

Ще однією важливою тенденцією стало впровадження психологічного супроводу освітнього процесу. Тривала дія стресових факторів вимагає регулярного психологічного моніторингу, корекції стану здобувачів, формування стійкості до ПТСР та інших наслідків бойового навантаження[8, с. 59–60]. Навчання офіцерів психологічним прийомам саморегуляції, управління емоціями, кризового консультування стає обов'язковим елементом компетентнісної підготовки[5, с. 34].

Таким чином, впровадження компетентнісного підходу в умовах воєнного стану — це складний, багатогранний процес, який охоплює зміну освітніх стратегій, методик, змісту, кадрового забезпечення, цифрової інфраструктури та оцінювання. Він вимагає не лише методичної реформи, а й переосмислення самої сутності військової освіти — як системи, що готує не лише професіоналів, а й відповідальних, психологічно стійких, гнучких лідерів, здатних діяти в інтересах держави навіть у найскладніших умовах. Розвиток цієї моделі в майбутньому стане фундаментом для сталого миру, відбудови держави й гарантування безпеки в умовах нових викликів післявоєнного періоду.

Список використаних джерел

1. Андрушенко, В. П., Лук'янова, Л. Б. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий та вітчизняний досвід. Київ: Наук. думка, 2021. С. 12–15; 18–19.
2. Біла І. М. Компетентнісний підхід у військовій освіті: методологічні засади та практика впровадження. Житомир: ЖВІ НАУ, 2020. С. 18; 21; 23.
3. Воронкова, В. Г., Литвин, О. О. Цифровізація освіти в умовах гібридної війни: виклики та перспективи. Київ: ІВО, 2022. С. 22–23; 26–27.
4. Долішній, М. І., Козяр, М. М. Компетентнісний підхід у підготовці військових кадрів в умовах воєнного стану. Науковий вісник Національної академії сухопутних військ. 2023. № 1(49). С. 15–23.
5. Кашуба Ю. М. Формування психологічної стійкості військовослужбовців: сучасні підходи. Військово-психологічний журнал. 2021. № 2(11). С. 32–40.
6. Міністерство освіти і науки України. Національна рамка кваліфікацій. Наказ № 1343 від 23.11.2011 р. (у редакції 2018 р.). Київ: МОН України, 2018. С. 47.

7. Синиця Л. О., Горлач, В. М. Інтеграція бойового досвіду в освітній процес закладів вищої військової освіти. Військова освіта та наука. 2023. № 2(18). С. 44–52.
8. Чмир О. І. Психологічна готовність фахівців сектору безпеки до дій в умовах екстремальних ситуацій. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2022. № 1(20). С. 57–66.
9. Щербань Л. М., Гриневич Т. О. Використання VR та AR технологій у військовій освіті. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. № 2(90). С. 89–97.

Iryna SNISARENKO,
Associate Professor of Foreign Languages Department
Donetsk State University of Internal Affairs,
Ph.D in Philology, Associate Professor;
Yaroslav CHERNIONKOV,
Head of Foreign Languages Department
Donetsk State University of Internal Affairs,
Ph.D in Education, Associate Professor

ENGLISH AS AN IMPORTANT TOOL FOR THE DEFENCE SECTOR PERSONNEL

Languages play a crucial role, including in the security and defence sectors. Each country in Europe has its own armed forces, where military personnel speak their national language. At the same time, European armed forces increasingly need to train and work together, which means that military personnel must have appropriate communication skills. The modern world has numerous international conflicts, where military discourse plays a key role in shaping public opinion and political decisions.

English has become a global language of communication, and its importance in the military cannot be overestimated. In the modern international environment, where military personnel often work together with foreign troops and participate in peacekeeping missions, knowledge of English has become a critical requirement. The overall goal of the new army training system in Western countries has been to provide future officers with the opportunity to acquire management and leadership skills to work in interdisciplinary teams and multinational structures in a multilingual context.

In such a scenario, the role of English as an international language in the military must be fully understood [1].

Researchers on this subject identify several reasons why learning English is an essential skill for the military:

1. In many multinational military operations, English serves as a lingua franca, a common language of communication. It is used as a command and control language, especially in joint operations when troops from different countries work together. In these situations, soldiers who speak and understand English have a significant advantage over those who cannot.

2. Effective communication is vital to the success of any military operation. Military personnel who speak English fluently can communicate more effectively with their counterparts from other countries, improving coordination and reducing misunderstandings. In addition, English is the language of diplomacy used in negotiations and meetings with foreign militaries.

3. Many military training programs are conducted in English, especially those offered by NATO and other international organizations. Learning English can open up a wider range of training and education opportunities, including advanced courses to help you advance in your military career.

4. Military personnel who can speak English fluently are in high demand. English is essential for career advancement, especially in diplomacy and international relations.

5. Learning English allows you to communicate with people from different cultures. It helps you broaden your horizons and develop a deeper understanding of the world around you. This cultural exchange can enhance personal and professional development and help you become more effective in your role [2].

To be effective and to ensure the safety of the European population, armed forces need to have adequate language skills to avoid misunderstandings in missions that can have serious consequences. English remains essential and valuable in international missions, international communication, and career advancement.

Practical Recommendations for Defence Personnel:

1. Enroll in Specialized Courses: Participate in military-focused English courses that cover relevant terminology and scenarios.

2. Utilize Online Platforms: Engage with online courses and materials for defence personnel.

3. Practice Regularly: Dedicate time to reading military publications, listening to defence-related podcasts, and conversing with English-speaking colleagues.

4. Attend Workshops and Seminars: Participate in workshops focusing on practical language skills for defence scenarios, enhancing comprehension and speaking abilities.

5. Stay Updated: Keep abreast of international defence developments by following English-language news outlets and official military communications.

Mastering English is no longer optional but a strategic necessity for defence sector personnel. It bridges communication gaps, fosters international partnerships, and ensures alignment with global defence practices. Investing in English language skills is an investment in operational excellence and career progression.

References

1. English as an International Language in the Military: A Study of Attitudes. LSP Journal. 2013. Vol. 4. No. 1. URL: file:///C:/Users/Note/Downloads/mke,+06+Orna_Montesinos_exit_2.pdf
2. English in the military – 5 reasons why it is important. Military English teacher. 2023. April 2. URL: https://militaryenglishcourse.com/english-in-the-military-5-reasons-why-it-is-important/

Андрій СОБАКАРЬ,
завідувач кафедри адміністративного права і процесу
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ НОВИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Сучасні трансформаційні процеси у сфері національної безпеки України відбуваються на тлі значного зростання зовнішніх і внутрішніх загроз, пов’язаних передусім із збройною агресією рф, гібридними викликами, терористичними загрозами, інформаційними війнами та криміногенними факторами, що загострюються в умовах воєнного стану. У таких умовах особливої ваги набуває питання професійної підготовки кадрів правоохоронних органів, які виступають ключовим елементом захисту правопорядку та територіальної цілісності держави.

Ефективність реалізації правоохоронної функції держави значною мірою залежить від рівня підготовки працівників поліції, Національної гвардії, Служби безпеки, прикордонних і митних органів, які мають оперативно реагувати на виклики, діяти в умовах підвищеного ризику, використовувати сучасні правові та тактичні інструменти. Підготовка таких фахівців має відповідати вимогам часу, базуватися на сучасних підходах до професійної освіти, модульних програмах, компетентнісному підході, а також охоплювати формування стресостійкості, патріотичної свідомості та правової культури.

Водночас нові реалії зумовлюють потребу переосмислення існуючих моделей підготовки, перегляду освітніх стандартів, вдосконалення системи післядипломного навчання та підвищення кваліфікації. З огляду на це, актуальним стає дослідження теоретичних та практичних засад професійної підготовки правоохоронців в умовах посилення загроз національній безпеці, зокрема в аспекті адаптації підготовки до потреб воєнного часу, кризового реагування та міжвідомчої взаємодії.

Не є таємницею, що ефективне виконання правоохоронними органами завдань у сфері забезпечення правопорядку, національної безпеки та захисту прав і свобод громадян значною мірою залежить від рівня професійної підготовки їхнього особового складу. Натомість недостатній рівень професійної та психологічної готовності співробітників до дій в умовах підвищеного ризику, конфліктів чи надзвичайних ситуацій може негативно позначитися на якості виконання службових обов’язків, зумовлювати помилки, що іноді мають

фатальні наслідки – включаючи випадки поранень, травмування або загибелі працівників правоохоронних структур.

Це цілком закономірно, адже діяльність підрозділів правоохоронних органів охоплює широкий спектр завдань: від підтримання громадської безпеки, участі в охороні громадського порядку під час масових заходів, протидії злочинності, до реалізації спеціальних операцій, спрямованих на припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, затримання особливо небезпечних злочинців, припинення діяльності незаконних воєнізованих формувань. Вони також беруть участь у спільних операціях із підрозділами Служби безпеки України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, ДСНС, органів місцевого самоврядування та громадських формувань, виконують функції в умовах воєнного стану або надзвичайних ситуацій, здійснюють профілактику правопорушень та долучаються до ліквідації наслідків катастроф, аварій чи стихійних лих. Усе це вимагає від кожного співробітника не лише високого рівня професійної підготовленості, а й здатності швидко адаптуватися до складних і динамічних умов, ефективно взаємодіяти з іншими підрозділами та зберігати стійкість до психоемоційного навантаження. Саме тому належне кадрове забезпечення, постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації є критично важливими умовами для успішного виконання правоохоронними органами їхніх функцій у сучасних умовах [1].

Сучасна ефективність діяльності правоохоронних органів у виконанні покладених на них оперативно-службових, спеціальних та бойових завдань значною мірою визначається сукупністю взаємопов’язаних чинників. Серед них – належний рівень професійної підготовки особового складу, наявність чіткої, тактично вивіреної системи управління ресурсами та підрозділами, налагоджена міжвідомча взаємодія, а також технічне та матеріальне забезпечення. Кожен з цих елементів відіграє важливу роль у загальній системі організації службової діяльності, однак пріоритетною передумовою якісного та безпечного виконання завдань залишається саме професійна підготовка. Її рівень прямо впливає на

здатність правоохоронців приймати оперативні рішення, діяти в умовах ризику, підтримувати публічну безпеку та порядок та ефективно реагувати на загрози національній безпеці. У зв’язку з цим особливого значення набуває системне оновлення програм підготовки, запровадження сучасних методик навчання та формування у персоналу міждисциплінарних навичок, що відповідають викликам сьогодення.

На жаль, на відміну від прогресивних світових практик, чинна в Україні модель професійної підготовки працівників правоохоронних органів у багатьох аспектах не відповідає сучасним суспільним запитам та загальновизнаним міжнародним стандартам у сфері забезпечення публічної безпеки. Існуюча система демонструє обмежену здатність оперативно реагувати на нові виклики, зокрема через хронічний дефіцит висококваліфікованих кадрів, посилений відтоком досвідчених працівників, розмиванням професійної основи та ціннісного ядра правоохоронної служби.

Ситуацію ускладнює також недостатня психологічна і професійна готовність значної частини керівного складу до реалізації глибоких, системних змін, що відповідають принципам демократичного врядування. Додатковими стримувальними чинниками залишаються низький рівень цифровізації освітнього процесу, фрагментарне наукове супроводження реформ, знецінення академічних напрацювань, а також практичний брак методичних рекомендацій для впровадження інновацій у підготовку фахівців у правоохоронній сфері.

Попри проголошені кроки реформування, система професійної підготовки працівників правоохоронних органів, особливо у спеціалізованих підрозділах, потребує концептуального оновлення. Щоб трансформація не обмежилася зовнішніми косметичними змінами чи надмірною централізацією, важливо, аби реформування спиралося на чітко сформульовану, науково обґрунтовану концепцію. Таку концепцію доцільно розглядати не лише як базу для відомчого планування, законодавчого нормотворення чи організаційного реформування, а й як елемент цілісної державної політики у сфері правозастосування, орієнтованої на потреби суспільства, довіру громадян і дотримання прав людини.

Отже, сучасна система професійної підготовки кадрів правоохоронних органів стикається з низкою системних викликів, які потребують нагального вирішення. Серед них варто виокремити значний розрив між теоретичною підготовкою і практичними вимогами, з якими стикаються фахівці в реальних умовах служби; недостатнє нормативно-правове забезпечення навчального процесу; обмеженість матеріально-технічної бази; а також слабко сформовані комунікативні навички та вміння ефективно взаємодіяти з населенням.

У подібних умовах рівень професійної готовності працівника правоохоронного органу визначається низкою критично важливих чинників: здатністю мислити гнучко в оперативно-тактичних ситуаціях, умінням навчати та мотивувати особовий склад, готовністю до ефективного застосування спеціальних засобів та ресурсів у складних і небезпечних умовах, а також прагненням діяти швидко, організовано й відповідально в рамках службових завдань. Усе це вимагає оновлення підходів до підготовки кадрів, їх практичної адаптації до викликів сучасного безпекового середовища.

Надзвичайно важливим питанням, що негативно впливає на професійну складову поліцейської підготовки до дій в типових та екстремальних ситуаціях, є стан соціального забезпечення поліцейських. При цьому означена проблема була і залишається актуальною майже з витоків формування поліційного відомства. Як приклад, свого часу Київський губернатор у своєму звіті про стан губернії за 1875 р. зазначав, що «найважливішою перепоною в діяльності поліції є нестача підготовлених і освічених осіб. Тому з причин поганого фінансування та важких умов праці не тільки люди з вищою, але й з середньою освітою рідко обирають для своєї служби поліцію, а віддають перевагу службі в інших відомствах, де утримання більше й заняття не такі обтяжливі» [2, с. 49].

Таким чином, значення професійної підготовки співробітників правоохоронних органів полягає у формуванні висококваліфікованого кадрового потенціалу, здатного ефективно реагувати на актуальні виклики у сфері забезпечення правопорядку, безпеки та дотримання законності. Подальший

розвиток системи підготовки повинен ґрунтуватися на комплексному підході та орієнтації на кращі міжнародні практики. Зокрема, доцільно:

– прийняти необхідний пакет підзаконних нормативно-правових актів, які б деталізували та регулювали окремі аспекти освітньої, професійної та службової підготовки, оскільки базові законодавчі акти не охоплюють усі специфічні потреби різних правоохоронних інституцій, їх взаємодії, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану;

– забезпечити інтеграцію професійної освіти у сфері правоохоронної діяльності до міжнародної системи підготовки кадрів шляхом створення спільних навчальних центрів, участі у програмах міжнародного співробітництва, налагодження партнерств між вітчизняними та зарубіжними освітніми установами;

– впровадити безперервну, ступеневу та багаторівневу систему професійного навчання з орієнтацією на практичну спрямованість, зменшуючи частку дисциплін, що не мають прикладного значення для службової діяльності;

– розробити єдині стандарти професійного навчання для всіх правоохоронних органів, включно з програмами післядипломної освіти, уніфікованими навчальними планами та методичними матеріалами;

– визначити типові критерії оцінювання ефективності діяльності не лише окремих службовців, а й структурних підрозділів, що дозволить здійснювати об’єктивний моніторинг якості професійної підготовки;

– надати професійній підготовці тренінгового характеру, з акцентом на практико-орієнтовані методи: моделювання реальних ситуацій, морально-правові дилеми, симуляції та кейс-аналізи;

– забезпечити комплексну реалізацію усіх складових професійної підготовки: загальної фізичної, правової, психологічної, медичної, тактичної, вогневої підготовки тощо, як єдиної цілісної системи підготовки правоохоронці нової формації.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст. 379.
2. Самойленко О.О. Реорганізація міської поліції у великих містах України в 70-х роках XIX сторіччя. Вісник Університету внутрішніх справ. Ч. III. 1999. № 7. С. 47–53.

Сергій СТЕПАНЧУК,
викладач кафедри спеціальної підготовки та підводного розмінування Національного університету цивільного захисту України, майор служби цивільного захисту;
Роман ШЕВЧЕНКО,
заступник начальника науково-інноваційного центру Національного університету цивільного захисту України, доктор технічних наук, професор, полковник служби цивільного захисту

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМАТИКИ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ПРОВЕДЕННЯ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ В УМОВАХ МОЖЛИВОГО БОЙОВОГО УРАЖЕННЯ

Оперативно-рятувальні підрозділи ДСНС кожен день здійснюють близько 200 виїздів на ліквідацію наслідків обстрілів ворогом населених пунктів та об’єктів інфраструктури.

Такий стан справ, а також непоодинокі факти загибелі рятувальників під час виконання ними безпосередніх завдань за призначенням, свідчить про те, що підвищення ефективності проведення аварійно-рятувальних робіт в умовах можливого бойового ураження є актуальною науковою проблемою.

Питанням підвищення ефективності проведення аварійно-рятувальних робіт присвячена достатня кількість наукових робіт в провідних країнах світу, зокрема таких, що пов’язані із їх підвищеною складністю виконання. Так автори окремих досліджень відмічають значні складності з точки зору підвищеної температури, видимості та відсутності досвіду роботи у закритих приміщеннях мають місце у рятувальників під час надзвичайних ситуацій у тунелях, але основна увага під час обґрунтування рекомендацій була приділена навчальним

заходам, що визнають різні інтерпретації та мотиви для подальшої розробки заходів реагування. В інших дослідженнях були відмічені суттєві відмінності як за часом виконання типових операцій, так і за витратою повітря. Але і в цьому випадку отримані результати складно використовувати для обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності аварійно-рятувальних робіт в умовах можливого бойового ураження, оскільки не враховуються особливості, що пов’язані із необхідністю використання особовим складом відповідних засобів захисту.

В ряді робіт основна увага приділялась формуванню клімату безпеки серед пожежних, у даному випадку за рахунок використання відповідних засобів індивідуального захисту, як особливих факторів робочих одиниць. При цьому не враховувалась не тільки наявність самих засобів захисту, але й те, що їх застосування призводить до додаткового навантаження на організм рятувальника. Також це, без урахування особливостей роботи рятувальників в умовах можливого бойового ураження здійснено критичний погляд на фізичні вимоги екстреного реагування і аргументацію для експертів у цій області щодо підвищення рівня знань про здоров'я та фізичну підготовленість серед персоналу служб екстреного реагування та визначення різних компонентів навчання та освіти. В той же час урахування фізичних навантажень працівників в екстремальних умовах зменшує професійні стреси і травми, вплине на ефективність їх діяльності, а також підтримає здоров’я на визначеному рівні.

При цьому на прикладі аналізу проведення аварійно-рятувальних робіт в 2011 році на АЕС «Фукусіма-дайіті» (АЕС) Токійської електроенергетичної компанії показана необхідність визначення закономірностей дій тих рятувальників, які безпосередньо працювали біля та в осередку надзвичайної ситуації. Але отримані там результати практично неможливо використовувати для обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності дій рятувальників одночасно як в непридатних для дихання умовах, так і у вибухонебезпечному середовищі. В той же час окремі дослідники розглядали закономірності щодо оцінки готовності лікарів до хімічних, радіологічних та ядерних інцидентів,

показало, що їх підготовка, особливо лікарів швидкої допомоги, повинна враховувати специфічні особливості навколишнього середовища надзвичайної ситуації.

Схожа ситуація має місце і у випадку, коли розглядаються дії оперативних розрахунків пожежно-рятувальних автомобілів. На сьогоднішній день обґрунтування рекомендацій для відповідного особового складу відбувається з урахуванням того, як він здійснює виконання типові для гасіння пожеж та ліквідації надзвичайних ситуацій операції та процеси. Так, в США під час підготовки оперативно-рятувальних підрозділів Федеральне агентство по реагуванню на надзвичайні ситуації, яке відповідає за цей напрямок, у відповідності до стандарту NFPA 1500-2002, враховує як пожежну техніку, яка стоїть на озброєнні в підрозділах, так і місцеві особливості. При цьому особливості, що пов’язані із застосуванням засобів бронезахисту особового складу, під час оперативних розгортань не розглядаються.

Питання руху пожежних, які використовують засоби індивідуального захисту було розглянуто окремо. При цьому основна увага приділена як стандартним методам відповідних випробувань, так і використанню суб’єктивних експертних оцінок. Проте питання щодо визначення індивідуальних кількісних оцінок для порівняння рівня підготовленості окремих пожежних не розглядались. Хоча окремими фахівцями відмічається, що показником кваліфікованого застосування специфічного пожежного обладнання є регламентовані часові стандарти оперативних розгортань як важливих етапів реагування первинних оперативних розрахунків. І це стосується як професійних, так і волонтерських підрозділів. В той же час, питання, пов’язані з тим, що дії рятувальників під час оперативних розгортань відбуваються в умовах застосування засобів бронезахисту, не розглядались. Як не розглядаються вони і в базовому стандарті ЄС, який вимагає урахування під час підготовки до проведення оперативних розгортань пожежних автомобілів кількості особового складу в оперативних розрахунках (3 в загальноприйнятому пожежному екіпажі

або 6 – в так званій, пожежній «ескадрильї») та клас пожежного автомобіля. Аналогічна ситуація має місце і в Японії.

Тобто, в провідних країнах світу не розглядалась ситуація, коли проведення аварійно-рятувальних робіт в специфічних умовах екстремального впливу навколишнього середовища супроводжується одночасним застосуванням як загальноприйнятих засобів індивідуального захисту, так і засобами бронезахисту від можливого бойового ураження внаслідок виконання рятувальниками в таких умовах завдань за призначенням.

Таким чином, важливою та нерозв'язаною частиною проблеми підвищення ефективності проведення аварійно-рятувальних робіт в умовах можливого бойового ураження без зниження рівня безпеки рятувальників є відсутність навчальних методик щодо проведення ефективних аварійно-рятувальних робіт рятувальниками, які одягнені в захисне спорядження, що включає засоби бронезахисту.

Василь СТРАТОНОВ,
професор кафедри національного,
міжнародного права та правоохоронної діяльності
Херсонського державного університету,
доктор юридичних наук, професор

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ

В умовах воєнного стану правовий статус якого визначено окремим законом [1], воєнний стан було введено 24 лютого 2022 року [2] в зв'язку з повномасштабним вторгненням рф на територію України. На жаль, ми навіть уявити не могли, що в 21 столітті можливо ведення війни на цивілізованому континенті. Проте це відбулось, на жаль було оголено ряд проблем, які вказували на окремі упущення, щодо врегулювання суспільних відносин в умовах війни. Віддзеркаленням цього були обговорення питань на ряді щорічних конференцій

за темою «Сучасний Конституціалізм та євроінтеграційні процеси в Україні, які проводились кафедрою теорії права та конституціалізму Національного університету «Львівська політехніка» [3; 4]. Як показав час, проблема цінностей загострилась після 22 лютого 2022 року, ми змогли оцінити готовність суспільства та окремих громадян захищати ті надбання, які ми маємо. В процесі даних конференцій, а вони проводились в 2022-2024 роках було актуалізовано ряд питань, а саме обговорювались питання національно-патріотичного виховання. Враховуючи думку Миколи Козюбри, констатуємо: «найприйнятнішим є визначення цінностей через категорію «благо», тобто те, що здатне задовольнити повсякденні потреби людей, приносити їм користь» [5, с.18]. Але саме головне те, що реалізація, захист і охорона зазначених «благ» можливі лише в умовах правового, насамперед конституційного їх забезпечення. Тому будь яка європейська держава з розвиненою правовою системою основним законом визнає Конституцію, як юридичну форму організації та функціонування держави. Віталій Ковальчук вказав: «Формування ідентичності без почуття національного патріотизму та гідності втрачає свій зміст» [6, с.12]. Насправді дане питання, а саме національний патріотизм, актуалізовано в останній раз в 2021 році, що підтверджується затвердженням Постановою КМ України від 30 червня 2021 р. № 673 «Державна цільова соціальна програми національно – патріотичного виховання на період до 2025 року» та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України [7]. Необхідно звернути увагу на те, що в історії європейських народів такі суспільно політичні явища як «війна» і «конституція» пересікались неодноразово, про це досить детально розповідає Петро Стецюк [8].

Ми також прийняли участь в роботі двох конференцій які стали підґрунтям для наукового переосмислення ряду питань, і, може чи не вперше було винесено для обговорення питання реалізації конституційних прав особи на тимчасово окупованих територіях [9], звичайно питання описані в тезах, лише фрагментарно озвучили проблеми з невеликим авторським баченням їх вирішення. В подальшому було підготовлено ряд наукових робіт направлених

саме для вирішення проблем пов’язаних з реалізацією забезпечення Конституційних прав особи. До таких робіт відносяться колективна монографія [10], де ми розкриваємо перспективи покарання осіб за вчинення воєнних злочинів, перспективи співпраці міжнародним кримінальним судом, у черговій публікації розкриваємо компаративістські основи кримінального та міжнародного права [11], та інші проблемні питання [12-13].

Враховуючи вище зазначене вважаю, що питання ІІ Міжнародної науково-практичної конференції «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В УМОВАХ ВІЙНИ» які планується обговорити в процесі конференції, безсумнівно всі без винятку є актуальними. Хочу зупинитись на окремих з них, а саме:

–особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, є надскладним питанням, адже сьогодні окремі заклади відомчої освіти змушені були релокуватись на території які контролюються Україною. Серед них і Донецький державний університет внутрішніх справ, заклади освіти Херсону, Маріуполя, Мелітополя та інші. Перш за все це проблеми пов’язані з організацією освітнього процесу, розміщенням курсантів (студентів), їх харчуванням, формами організації та проведення занять які забезпечуватимуть заходи безпеки тощо. Особлива складність породжуються системним реформуванням юридичної освіти [14].

Ще один напрям це:

– концептуальні засади підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни. Питанням підготовки працівників правоохоронних органів приділялась увага ще з початку двох тисячних років [15], а відносно підготовки в умовах воєнного стану мабуть дане питання ще недостатньо повно обговорено. Важливо все ж згадати про національно патріотичне виховання, тому пропоную ще раз звернути увагу на результати роботи конференції проведені в ХНУВС [16]. Коваль А. А. зупиняється на питаннях сприяння професійній освіті юристів через комплексну систему тьюторства та менторства [17].

Розвиток наукової складової у підготовці фахівців для сектору безпеки і оборони є невід'ємною частиною професійної підготовки, адже дане питання може розглядатись як формування потенційного кадрового резерву так і впровадженню наукових результатів в практичну діяльність, тому пропонується розглянути підготовку дисертаційних досліджень через призму помилок і рекомендацій щодо їх недопущення [18]. Мабуть вже не досить скромно посилатись на власні наукові дослідження та все ж. Як на мене, заслуговує уваги питання формування основ міжнародної криміналістики. На жаль так і не отримавши фіт бека від колег думаю, що сьогодні є ще одна нагода звернути увагу на дану пропозицію [19]. Адже введення до кримінального процесуального законодавства окремого розділу присвяченого міжнародному співробітництву, якби спонукає, як практиків так і науковців не обмежуватись в своїх дослідженнях лише екстрадицією осіб. Заслуговує на увагу робота Ігнатенка Володимира (доцента ДДУВС), який під моїм керівництвом підготував дисертаційне дослідження за темою «Розшук та забезпечення конфіскації майна в механізмі співробітництва держав у боротьбі зі злочинами» та успішно захистив в 2010 році на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.127. 07 Класичного приватного університету (м. Запоріжжя).

Досить важливо науковцям прислухатись до думки курсантів, студентів, молодих вчених. Звертаю увагу на результати матеріалів студентської конференції [20].

Звичайно, в умовах війни вирішити всі питання щодо підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони досить складно, тому в післявоєнний час необхідно буде проаналізувати і виявити всі прогалини, як в законодавстві так і в інших нормативно-правових актах з метою приведення їх до тих викликів які можуть виникати в надзвичайних ситуаціях, суспільство повинно сприймати деякі обмеження не як порушення їх прав, а як об'єктивну реальність. Реформи проводити в період воєнного стану без критичних потреб вважаю не ефективним, оскільки це може призвести до серйозних невиправлених помилок.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 28. Ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text
2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/2102-20#Text
3. Сучасний Конституціалізм та євроінтеграційні процесі в Україні: зб. матеріалів учасників Четвертої міжнар. наук.-практ. конф. Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, 22 вересня 2022 року). Львів, 2022. 253 с.
4. Сучасний Конституціалізм та євроінтеграційні процесі в Україні: зб. матеріалів учасників П'ятої міжнар. наук.-практ. конфер. Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, 22 вересня 2023 року). Львів, 2023. 273 с.
5. Козюбра М. Цінності Конституціалізму та межі їхньої трансформації в умовах війни. Збірник матеріалів учасників четвертої міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, 22 вересня 2022 року). Львів, 2022. С. 17–19.
6. Ковальчук В. Національна та громадянська ідентичність в умовах війни. Збірник матеріалів учасників четвертої міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Львівська політехніка» (Львів, 22 вересня 2022 року). Львів, 2022. С.14.
7. Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно – патріотичного виховання на період до 2025 року та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова КМУ від 30.06.2021 р. № 673. URL:https://www.kmu. gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-period-do-2025-roku-ta-vnesennya-zmin-do-deyakihi-i300621-673
8. Стецюк П. Конституція і конституціалізм в умовах війни: проблеми забезпечення прав людини, збереження конституційних цінностей та національної державності українського народу. Збірник матеріалів учасників четвертої міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 22 вересня 2022. С. 27–30.
9. Стратонов В. Реалізація Конституційних прав людини на тимчасово окупованих територіях України. Збірник матеріалів учасників четвертої міжнародної науково-практичної конференції. Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 22 вересня 2022. С. 84–87.
10. Басиста І.В., Дрозд О.М., Стратонов В.М. Перспективи та невідворотність відповідальності за вчинення воєнних злочинів, геноциду, агресії та злочинів проти людяності (діяльність спільної слідчої групи з розслідування тяжких міжнародних злочинів в Україні (JIT); Співробітництво із міжнародним кримінальним судом; перспективи створення міжнародного трибуналу AD HOC тощо) (Продовження огляду)». Military offences and war crimes:

background, theory and practice: collective monograph. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia: «Baltija Publiлhing», 2023. 876 p.
11. Стратонов В.М., Сотула О.С., Дзюрбель А.Д. Актуалізація норм в міжнародному та кримінальному праві в умовах війни. Науковий Вісник Херсонського державного університету Серія юридичні науки. 2023. Вип. 3. С.43-54 URL https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-3-7
12. Стратонов В.М., Рибалко В.О. Дисциплінарна відповідальність суддів за порушення засад рівності та змагальності. Юридична психологія. Науковий журнал. 2023. № 1 (32). С. 16–23. URL https://doi.org/10.33270/03233201.16
13. Стратонов В.М. Характеристика державної зради в системі національної безпеки України. Вісник Національної академії правових наук України. 2024. Т. 31. № 1. URL: http://visnyk.kh.ua/en/article/kharakteristika-derzhavnoyi-zradi-v-sistemi-natsionalnoyi-bezpeki-ukrayini
14. Проект Концепції реформи юридичної (правничої) освіти. Опубліковано 19 грудня 2024. URL: https://kompravpol.rada.gov.ua/news/ notice/75481.html
15. Стратонов В. М. До питань підготовки працівників слідчих підрозділів. Нормативно правове забезпечення проходження служби в органах внутрішніх справ України: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Харків, 5 берез. 2004 р. / МВС України, НУВС). Харків: вид-во НУВС, 2004. С. 23–26.
16. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 8 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 208 с.
17. Коваль А. А. Сприяння професійній освіті юристів через комплексну систему тьюторства та менторства. Х Юридичні могилянські читання : Всеукр. наук.-практ. конф. : програма та тези / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. С.71-75.
18. Стратонов В. М. Підготовка та написання дисертаційних досліджень в умовах воєнного стану. Х Юридичні могилянські читання : Всеукр. наук.-практ. конф. : програма та тези / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. С. 85-91.
19. Стратонов В.М. Іваніщук А.А. Формування теоретичних основ міжнародної криміналістики. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2012. №4. С.189-192.
20. Законодавство України: погляд молодих правників : матеріали щорічної Всеукр. наук. студент. конф. (16 трав. 2022 р.). Івано-Франківськ, 2022. 328 с.

Аріна ТАЛМАЗАН,
курсант 3 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина ФЕДОРЧАК,
викладач кафедри кримінального права та кримінології
факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, капітан поліції

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ КІБЕРБЕЗПЕКИ: МІЖНАРОДНІ ТРЕНДИ І ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У сучасному світі кібербезпека стала невід'ємною складовою національної безпеки та стабільності. Зростаюча кількість кіберзагроз вимагає висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно протидіяти викликам цифрового середовища. Україна, інтегруючись у глобальний інформаційний простір, стикається з необхідністю адаптації міжнародного досвіду у підготовці кадрів з кібербезпеки.

Світові тенденції у сфері підготовки спеціалістів з кібербезпеки орієнтовані на стандартизацію освітніх програм: Впровадження міжнародних стандартів, таких як Європейська рамка кваліфікацій (EQF) та американська Стратегічна освітня ініціатива у сфері кібербезпеки, сприяє уніфікації вимог до компетенцій фахівців та забезпечує їхню мобільність на ринку праці [1].

Значна увага також приділяється розвитку практичних навичок через лабораторні роботи, симуляції та участь у реальних проєктах. Це дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання в реальних умовах.

Безперервне навчання та підвищення кваліфікації: швидкий розвиток технологій вимагає постійного оновлення знань та навичок, що реалізується через програми безперервної освіти та сертифікації.

Україна активно працює над реформуванням системи підготовки кадрів у сфері кібербезпеки, враховуючи міжнародний досвід. До прикладу, у 2022 році Державна служба спеціального зв’язку та захисту інформації України затвердила

перші шість професійних стандартів для фахівців з кібербезпеки, що базуються на кращих світових практиках.

Також, можемо зазначити, що Міністерство освіти і науки України наголошує на необхідності розробки нових освітніх програм з кібербезпеки, які базуються на міжнародних стандартах сертифікації та орієнтовані на здобуття практичних навичок [2].

Державна політика у сфері кібербезпеки: у 2021 році Президент України затвердив Стратегію кібербезпеки України, яка передбачає реформування системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у цій сфері, а також стимулювання наукових досліджень з урахуванням нових кіберзагроз.

Незважаючи на позитивні зрушення, Україна стикається з низкою викликів. Саме тому необхідно розвивати співпрацю між державними установами та приватним сектором для ефективного обміну досвідом та ресурсами у підготовці фахівців .

Слід зазначити, що потребує вдосконалення й нормативно-правова база, зокрема імплементація положень Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» для створення сприятливих умов розвитку сфери.

Ключову роль займає також міжнародна співпраця. Адже, посилення співпраці з міжнародними партнерами сприятиме обміну знаннями, доступу до передових технологій та методик навчання.

Адаптація міжнародних трендів та досвіду у підготовці фахівців з кібербезпеки є ключовим фактором для зміцнення національної безпеки України. Впровадження міжнародних стандартів, розвиток практико-орієнтованого навчання, удосконалення законодавчої бази та розширення міжнародної співпраці сприятимуть формуванню висококваліфікованих кадрів, здатних ефективно протидіяти сучасним кіберзагрозам.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України. Реформування системи підготовки професійних кадрів у сфері кібербезпеки в Україні: затверджені перші шість професійних стандартів. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/reformuvannya-sistemi-

pidgotovki-profesijnih-kadriv-u-sferi-kiberbezpeki-v-ukrayini-zatverdzheni-pershi-shist-profesijnih-standartiv (дата звернення: 05.04.2025)
2. Міністерство освіти і науки України. Нові освітні програми з кібербезпеки в українських вишах мають базуватися на міжнародних стандартах та бути орієнтованими на здобуття практичних навичок – https://mon.gov.ua/news/novi-osvitni-programi-z-kiberbezpeki-v-ukrainskikh-vishakh-mayut-bazuvatisya-na-mizhnarodnikh-standartakh-ta-buti-orientovanimi-na-zdobuttya-praktichnikh-navichok-mon?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 05.04.2025)

Олексій ТИТАРЕНКО,
начальник науково-дослідної лабораторії з підготовки військ Київського інституту Національної гвардії України, доктор юридичних наук, доцент, підполковник

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ «ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ» ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ К9 НА ТРЕТЬОМУ (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підготовка наукових кадрів для вищих військових навчальних закладів системи МВС України та сил безпеки і оборони залишається перспективною, особливо в умовах триваючого правового режиму воєнного стану. Наразі наукові розробки, дослідження в оборонній та безпековій сферах залишаються найбільш актуальними. Не є виключенням в цьому питання і сфера правоохоронної діяльності, зокрема в частині її забезпечення військовими формуваннями з правоохоронними функціями. До таких формувань в системі МВС України віднесені підрозділи Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України [1; 2].

Щодо підготовки наукових кадрів для потреб Національної гвардії України (далі – НГУ), то вона забезпечується через мережу ад'юнктури та докторантури, яка функціонує в Національній академії Національної гвардії України та утворену ад'юнктуру в Київському інституті Національної гвардії України (далі – ВВНЗ). Аналіз наявних освітньо-наукових програм, за якими здійснюється

підготовка здобувачів у ВВНЗ НГУ на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти показав відсутність окремого напряму підготовки докторів філософії з правоохоронної діяльності.

Враховуючи ту обставину, що відповідно до покладених чинним законодавством завдань підрозділи НГУ відіграють вагому роль в забезпечені громадської безпеки та порядку, профілактики злочинності, особливо в умовах дії правого режиму воєнного стану, то подальший розвиток спроможностей НГУ [3] в даному напрямі потребує проведення відповідних наукових досліджень, формування власних наукових шкіл через підготовку відповідних кадрів. Останнє буде мати значення для забезпечення якісної підготовки офіцера тактичного рівня для військового формування з правоохоронними функціями.

У зв'язку з цим в Київському інституті Національної гвардії України (далі – інститут) триває робота з формування Концепції освітньо-наукової програми «Правоохоронна діяльність у сфері безпеки та оборони» з галузі знань К Безпека та оборона, зі спеціальності К9 Правоохоронна діяльність за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти (далі – Концепція).

Враховуючи той факт, що окремого Стандарту вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань К Безпека та оборона за спеціальністю К9 Правоохоронна діяльність немає, то при формуванні Концепції нами були враховані вже діючи в інших закладах вищої освіти (далі – ЗВО) освітньо-наукові програми (далі – ОНП) в галузі 26 Цивільна безпека зі спеціальності 262 Правоохоронна діяльність (Донецький державний університет внутрішніх справ, Одеський державний університет внутрішніх справ, Харківський національний університет внутрішніх справ, Національна академія прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького), а також вимоги закону України «Про вищу освіту» [4], постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 №261 [5], «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової

передвищої освіти» від 30 серпня 2024 р. № 1021 [6; 7]. В проєкті розробленої Концепції пропонується обсяг освітньої складової – 30 кредитів ЄКТС.

Головна мета майбутньої ОНП зі спеціальності К9 полягає в здійсненні підготовки висококваліфікованих наукових та науково-педагогічних кадрів, здатних продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми правоохоронної діяльності в сфері безпека та оборони, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, самостійно проводити науково-дослідні, науково-інноваційні та науково-технічні дослідження, результати яких мають теоретичне та практичне значення для правоохоронної діяльності НГУ, здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищих військових навчальних закладах (закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання).

В перспективі ОНП (далі – Програма) зі спеціальності К9 буде зорієнтована на комплексному підході до підготовки фахівців у сфері правоохоронної діяльності НГУ та інших військових формувань з правоохоронними функціями, яка дозволяє сформувати індивідуальну освітню траєкторію.

Програма також передбачатиме підготовку здобувачів з числа військовослужбовців ГУ НГУ, ОТО НГУ та підрозділів НГУ шляхом розвитку їх здібностей та особистісної готовності до ефективного розв'язання правоохоронних проблем у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку, в тому числі у взаємодії з іншими правоохоронними органами, охорони важливих державних об'єктів (у т.ч. об'єктів критичної інфраструктури), протидії діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, припинення терористичної діяльності, відновлення та/або підтримання правопорядку в умовах введення правових режимів воєнного та надзвичайного станів, інших надзвичайних ситуацій, а також стабілізаційних дій (Stability Policing), що визначає унікальність цієї програми.

Що ж до переліку освітніх компонентів, то вони включатимуть дев'ять

обов’язкових ОК та один вибірковий компонент.

Передбачається, що у разі запровадження в інститут даної ОНП здобувачі наукового ступеню доктора філософії у галузі знань К Безпека та оборона за спеціальністю К9 Правоохоронна діяльність здатні будуть продукувати нові ідеї, розв’язувати комплексні проблеми у сфері правоохоронної діяльності НГУ, інших військових формувань і правоохоронних органів, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

В подальшому вбачається перспективним при формуванні ОНП зі спеціальності К9 врахувати також і досвід ЗВО країн Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Про Національну гвардію України: закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII (в редакції від 27.06.2024). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text
2. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV (в редакції від 19.12.2024). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text
3. Доктрина діяльності Національної гвардії України: затв. наказом командувача Національної гвардії України 22.12.2023 № 1097 (ВКП НГУ 1-00). 2023. 60 с.
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII (в редакції від 09.04.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
5. Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. №261 (в редакції від 08.05.2024). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text
6. Про особливості запровадження змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 р. № 1021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1833-24#Text
7. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266 (в редакції 25.02.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text

Ігор ТОДОРОВ,
професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
Ужгородського національного університету,
доктор історичних наук, професор

ГЛОБАЛЬНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В БЕЗПЕКОВІЙ СФЕРІ

У XXI столітті система глобальної безпеки зазнає безпрецедентних трансформацій, спричинених як традиційними загрозами (збройні конфлікти, тероризм), так і новими формами викликів — кіберзлочинністю, інформаційними впливами, енергетичними та екологічними кризами [1]. Новітнім викликом постає президентство Д. Трампа в США. Д. Трамп поставив під сумнів роль США як гаранта глобальної безпеки, що вдарило по стабільності НАТО. Зростає непередбачуваність США як глобального лідера. Можлива фрагментація західного безпекового простору. Загострюється конфронтація між США та Китаєм з глобальними наслідками. Д. Трамп публічно висловлює повагу до В. Путіна, критикує санкційну політику щодо РФ, що послаблює єдину позиції Заходу щодо російської агресії. Відбувається політизація економічних відносин, посилення геоекономічної конкуренції. Д. Трамп надихнув схожі рухи в інших країнах, що сприяє ерозію ліберального міжнародного порядку. Така глобальна хвиля популізму знижує ефективність міжнародної співпраці.

Ці всі тенденції вимагають якісно нової моделі підготовки фахівців у сфері безпеки, які повинні бути здатними діяти у багатовимірному геополітичному контексті.

Глобальна геополітична карта стає дедалі складнішою: формується новий багатополярний світовий порядок; осилюється конкуренція між США, Китаєм, РФ та іншими регіональними гравцями; зростає нестабільність у таких регіонах, як Близький Схід, Східна Азія, Африка; посилюється роль недержавних акторів, зокрема транснаціональних корпорацій, кримінальних мереж та терористичних угруповань [2]. Ці процеси вимагають, щоб фахівець з безпеки володів знаннями

з геополітики, міжнародного права, аналізу ризиків, комунікацій та інформаційних технологій. Іншими словами, потрібна міждисциплінарна підготовка з фокусом на практичні навички, ситуативне моделювання та симуляційні тренінги.

У глобальному світі підготовка фахівців не може бути ізольованою. Необхідною є: інтеграція міжнародних стандартів у національні освітні програми (за прикладом країн НАТО та ЄС, академічна мобільність студентів і викладачів, спільні навчання з іноземними партнерами, розробка модулів, що враховують досвід сучасної російсько-української війни.

З одного боку, сучасні технології стають критично важливими інструментами для безпекових фахівців. З іншого, вони породжують нові ризики — кібератаки, deepfake-технології, маніпуляції свідомістю. Відповідно освітні програми повинні охоплювати: основи цифрової безпеки, практику розвідки на основі відкритих джерел, етичні аспекти використання сучасних технологій [3].

Отже, можна запропонувати кілька рекомендацій модернізації підготовки фахівців: оновлення навчальних програм — впровадження кейс-методів, стратегічного аналізу, кризового управління; підвищення ролі англійської мови — як мови міжвідомчої та міжнародної комунікації; ширше залучення практиків — офіцерів, аналітиків, експертів до викладацької діяльності; інвестиції в симуляційні платформи — для тренування навичок управління в надзвичайних ситуаціях; формування професійної етики — відповідальність, стійкість до тиску, дотримання прав людини.

Таким чином, підготовка фахівців у сфері безпеки має здійснюватися з урахуванням динаміки глобальних геополітичних змін, гібридних загроз і технологічного прогресу. Необхідно формувати нову генерацію професіоналів — мобільних, гнучких, етично відповідальних і стратегічно мислячих. Без модернізації освітніх програм і посилення міжнародної співпраці неможливо забезпечити національну та міжнародну безпеку у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Global Risks Report 2025 (World Economic Forum). URL: https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/
2. Munich Security Report - Security Conference. URL: securityconference.org/en/publications/munich-security-report/
3. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. URL: https://stratcomcoe.org/

Анна ТОПЧИЛО,
ад'юнкт Національного університету
цивільного захисту України

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕДУКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ПОРАНЕНЬ

В умовах сучасної жорстокої війни, на превеликий жаль, персонал сектору безпеки і оборони отримує важкі поранення, які завдають не лише фізичної, а й значної психологічної шкоди. Співробітники, які зазнали поранень, можуть стикатися з посттравматичним стресовим розладом, тривожністю, депресією, відчуттям втрати сенсу життя та складнощами у соціальній адаптації. У такій ситуації психоедукація є одним із методів психологічної підтримки, що підвищує психологічну стійкість, полегшує процес реабілітації, допомагає швидшому психологічному відновленню та сприяє реінтеграції у суспільство після поранення.

Психоедукація в секторі безпеки і оборони, це не тільки один з методів психологічного супроводження персоналу, що полягає в наданні людині необхідних знань про її емоційний стан, особливості реакцій на стрес та способи адаптації, а комплексна робота з пораненим співробітником спрямована на формування розуміння власного психологічного стану. Надання ефективного інструментарію щодо контролю та коригуванню своїх негативних емоційних проявів та поведінки. Пояснення реакцій фізіологічних та психологічних процесів співробітника, який зазнав поранення його родині для якісної

психологічної підтримки і зниження рівня страху, тривожності та невизначеності.

Психоедукація для персоналу сектору безпеки і оборони, які отримали поранення, сприяє зміцненню мотивації до реабілітації та відновлення, оскільки розуміння своїх станів сприяє кращому прийняттю необхідності лікування та психологічної допомоги.

Основними етапами психоедукації для персоналу сектору безпеки і оборони, які зазнали поранень, є усвідомлення та прийняття власного стану. Пораненому співробітникові важливо пояснити, що їхні емоції є нормальною реакцією на ненормальні обставини. Часто вони намагаються приховати свої почуття, що лише ускладнює відновлення. Психоедукація в цьому допомагає: розпізнавати та приймати власні емоції та усвідомлювати їхні причини. Приймати зміни в житті, викликані пораненням, без почуття провини чи сорому. Формувати конструктивне ставлення до свого досвіду – сприймати його не як кінець життя, а як можливість знайти нові шляхи реалізації.

Психоедукація для персоналу сектору безпеки і оборони, які зазнали поранень, обов’язково включає роботу з травматичним досвідом. Пояснення механізмів посттравматичного стресового розладу, чому виникають флешбеки, як працює пам’ять після травми. Робота з негативними думками – зміна сприйняття травми через когнітивно-поведінкові техніки. Навчання навичкам регуляції емоцій: дихальні техніки, тілесні практики, релаксація. Психоедукація сприяє розвитку навичок самостійного прийняття рішень – щоб поранений співробітник міг бачити своє майбутнє незалежно від травми та поранення. Інформування про позитивні результати інших людей, які зазнавали поранень і могли б бути позитивним прикладом та ресурсною підтримкою для пораненого співробітника в процесі лікування та відновлення.

Психоедукація для персоналу сектору безпеки і оборони, які зазнали поранень включає навчання навичкам подолання стресу та саморегуляції, когнітивно-поведінкові техніки – робота з мисленням, уникнення

катастрофізації, медитативні та дихальні практики – для зниження рівня тривоги. Просвіта про користь здорового стилю життя та фізичної активності, як способу стабілізації психоемоційного стану.

Особливістю психоедукації для персоналу сектору безпеки і оборони, які зазнали поранень, в першу чергу, є врахування їх професійного досвіду та виконання завдань за призначенням, згідно посадових обов'язків. Співробітники сектору безпеки та оборони мають специфічний досвід, пов'язаний із бойовими діями, екстремальними ситуаціями, підвищеними ризиками та значними психологічними навантаженнями. Важливо, щоб психоедукація враховувала їхню підготовку, систему цінностей та ставлення до труднощів. В цьому випадку необхідно використання знайомої термінології, без надмірної «психологізації», акцент на дисципліну та відповідальність як ресурс для відновлення. Визнання ролі підтримки товаришів по службі і командної підтримки.

Необхідність навчанню подолання бар'єрів соціальної адаптації у процесі психоедукації. Після отримання поранення змінюється не лише фізичний стан співробітника, а й його соціальне становище. Часто виникають труднощі з прийняттям нової ролі, поверненням у сім'ю чи роботу. Психоедукація повинна допомагати вибудовувати реалістичні очікування. Важливим є навчання комунікаційним навичкам для відновлення соціальних зв'язків. Необхідно розвивати навички планування майбутнього, навіть якщо воно відрізняється від уявлень, які були до поранення.

Психоедукація в процесі підготовки до тривалої реабілітації. Відновлення після поранення – тривалий процес, що вимагає фізичних і психологічних зусиль. Важливо формувати у пораненого співробітника установку на поступовий прогрес та позитивне ставлення до змін. Ознайомлення з методами самодопомоги (медитація, арт-терапія). Підкреслення цінності маленьких досягнень. Залучення до груп підтримки та психологічного супроводу. Допомога у формуванні нового погляду на власний досвід отриманого поранення та можливість інтегрувати отримані переживання у подальше життя.

Психоедукація є важливою складовою психологічної реабілітації та відновлення для персоналу сектору безпеки та оборони, які зазнали поранень. Вона допомагає не тільки зрозуміти свій психологічний стан, а й знайти ефективні способи адаптації та відновлення. Застосування комплексного підходу до психоедукації дозволить зменшити рівень психологічних ускладнень, допоможе пораненим співробітникам знайти нові сенси у житті та продовжити особистісний розвиток навіть після важких травм.

Список використаних джерел

1. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Олійник В.О., Хоружий С.М., Ларіонов С.О., Сириця М.В. Особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам та членам їхніх сімей цивільними психологами: метод. посіб. Київ: 7БЦ, 2023.
2. Платонов В. Актуальні питання щодо стратегії психологічного супроводу членів сімей персоналу ДСНС, які зазнали поранень в зоні бойових дій. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.); у 2-х ч. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. ІІ. С. 452–455.
3. Перелигіна Л.А., Овсяннікова Я.О., Кердивар В.В. Роль медіареабілітації у відновленні психічного добробуту після травматичних подій: перспективи дослідження та практичні застосування. Наукові перспективи. 2024. №3(45). С. 1246–1258.

Софія ТРЕТЯК,
курсант 2 курсу факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Галина МУХІНА,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ РОБОТИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Психологічна підготовка фахівців для підрозділів Національної поліції є важливою складовою загальної підготовки. Під час проведення психологічної

підготовки поліцейські отримують знання, які будуть допомагати вирішувати складні ситуації, адже вона включає такі складові як конфліктологія, психологія стресу та адаптації, психологія взаємодії, психологія сприйняття. Важливість психологічної підготовки полягає і в можливості отримати психологічну підтримку чи консультації за потреби[1, с.213-214].

Правовою основою психологічної підготовки є Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національну поліцію», що була прийнята 28.10.2015 №877, а саме п. 51, ст. 3, де визначено основні завдання Національної поліції, одним з яких є організація психологічного забезпечення поліцейських [2, с. 168].

Також, 2019 року було видано наказ Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських», в якому надано визначення системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників НПУ, та курсантів(слухачів) ЗВО зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських – це сукупність організаційних, методичних, просвітницьких, психопрофілактичних, практичних, психологічних заходів, спрямованих на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров’я, підвищення психологічної стійкос-ті, надійності та готовності. Заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, проводять заходи із психологічного супроводження освітнього процесу з метою набуття курсантами (слухачами) необхідних професійно-психологічних якостей [3].

Перш за все, важливо визначити завдання психологічної підготовки майбутнього поліцейського:

1. Отримати глибокі психологічні знання, які допоможуть їм аналізувати та враховувати психологічні аспекти своєї роботи, а також розуміти різні екстремальні ситуації та знаходити способи їх подолання;

2. Розвинути професійно-психологічні якості, такі як професійну спостережливість, професійну пам’ять тощо;

3. Навчитися діяти в будь-яких екстремальних умовах, контролювати себе та використовувати психологічні прийоми для ефективного спілкування;

4. Набути психологічної стійкості до труднощів, які виникають під час виконання службових завдань в складних ситуаціях, і знати, як діяти в таких умовах[4, с.16].

При розгляді психологічної готовності співробітника НП до професійної діяльності варто враховувати два аспекти:

1) знання власних психологічних особливостей, уміння використовувати власні резерви;

2) знання психології різних категорій людей і вміння використовувати їх у своєї роботі[4, с.11].

Згідно з дослідженням, проведеним поліцією Лос-Анджелеса, існує перелік з десяти типових помилок, які найчастіше призводять до фатальних наслідків для працівників правоохоронних органів. Нами було виділено декілька, які безпосередньо пов’язані з недостатньою психологічною підготовкою. Перша з них - це сприйняття щоденної роботи як звичайної рутини. Патрулювання вулиць, перевірка документів, затримання порушників - дії, які потенційно несуть небезпеку, часто виконуються без належної пильності, що призводить до надмірної самовпевненості. Це, в свою чергу, спотворює сприйняття реальності, змушуючи працівників бачити ситуацію не такою, якою вона є насправді, а такою, якою вони хочуть її бачити. Зловмисники користуються цим, розраховуючи на шаблонні дії правоохоронців. Друга помилка - це ігнорування сигналів небезпеки. Працівник повинен вміти розпізнавати сигнали тіла, вербальні сигнали та зміни в навколишньому середовищі. Ще однією помилкою є відмова від виклику допомоги. Якщо є підозра на ускладнення ситуації, необхідно викликати підкріплення, а не покладатися лише на власні сили. Четверта помилка - це передчасне розслаблення. Оскільки поведінка людей часто непередбачувана, необхідно зберігати концентрацію до повного

завершення операції. І найбільш поширеною є перевтома, спричинена тривалою роботою без відпочинку. Вона негативно впливає на здатність адекватно оцінювати ситуацію та приймати правильні рішення, внаслідок чого може виникнути професійна деформація[5, с. 57-58].

Як висновок, зазначимо, що психологічна підготовка є одним із ключових напрямків підготовки фахівців для робои в оргунах внутрішніх справ. Її головна мета – навчити співробітників діяти в будь-яких складних умовах, зберігаючи високий рівень професіоналізму, грамотності, чіткості та працездатності. Робота в органах внутрішніх справ вимагає від співробітників особливих особистісних якостей, зокрема, розвинених професійно важливих рис. Специфіка цієї діяльності передбачає необхідність формування емоційно-вольової стійкості та психологічної надійності, що дозволяє ефективно протистояти стресовим факторам.

Список використаних джерел

1. Владимиров М. В., Пабат О. В., Калінін Д. О., Томенко Д. Ю. Психологічна підготовка поліцейських в умовах воєнного стану: вогнева підготовка поліцейських як елемент психологічної стійкості. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану. Вінниця. 2024. С. 213-218. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9de4907d-ef19-4e1b-9489-924b5ef63470/content
2. Гурський В. Є. Професійна психологічна підготовка майбутніх поліцейських у закладах вищої освіти України зі специфічними умовами навчання. Правовий часопис Донбасу. 2019. №3. С. 167-173. URL: https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-68-3-167-173
3. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.02.2019 р. № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text
4. Конспект лекційй з дисципліни «професійно-психологічна підготовка працівників Національної поліції». Дніпро, 2016. С. 6–18. URL: https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0919/3.1.pdf
5. Шаповалов Б. Б., Хасанов М. Х., Бажанюк В. С. Психолого-педагогічні особливості підготовки майбутніх правоохоронців до безпечної діяльності в екстремальних ситуаціях. Київ, 2015. 114 с. URL:

https://library.navs.edu.ua/files/publikacii_pracivnikiv/bazhanyk_vs/pos_bazhanyk.pdf

Софія ТРЕТЯК,
курсант факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Ірина ФЕДОРЧАК,
викладач кафедри кримінального права та кримінології факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

ВАЖЛИВІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З НАХИЛОМ НА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Сучасні реалії України позначені безпрецедентними викликами та загрозами, що глибоко трансформували всі сфери життя. Водночас, серед актуальних викликів та глобальних загроз особливої значущості набуває використання штучного інтелекту та цифрових технологій у злочинній діяльності. Сьогодення характеризується тісним зв'язком цифрової реальності з появою нових форм злочинності, таких як кіберзлочини, інформаційне шахрайство, кібероперації, що здійснюються РФ, та численні кібератаки на підприємства, установи та державні бази даних. В умовах цифровізації злочинці активно використовують передові технології, зокрема вірусні кіберзагрози, біотероризм та кібершахрайство. Навіть воєнні злочини сьогодні можуть вчинятися із застосуванням технологій ШІ. Не менш серйозними є глобальні загрози, пов'язані з можливим застосуванням зброї масового знищення.

Очевидно, що зазначені виклики зумовлюють нагальну потребу у вирішенні комплексу завдань, що вимагають застосування сучасних науково-технічних досягнень та інноваційних підходів до протидії злочинності та зміцнення безпеки й обороноздатності України. У зв'язку з цим, одним із ключових напрямків підвищення ефективності боротьби із сучасною

злочинністю та забезпечення безпеки й оборони держави є впровадження інноваційних засобів, систем і методів, тісно пов'язаних з активним використанням технологій штучного інтелекту в умовах воєнного стану, а також підготовка кваліфікованих фахівців для ефективного застосування ШІ у протидії злочинній діяльності[1, с. 356-357].

На початку 2021 року в Україні офіційно запрацювала розроблена з використанням штучного інтелекту програма «Касандра». За словами міністра юстиції, її головне завдання – аналізувати ризик повторного вчинення злочину особою. Хоча остаточне рішення щодо покарання залишається за судом, йому допомагає «Досудова доповідь», яку готують співробітники пробації. Цей документ містить інформацію про особистість обвинуваченого та оцінку ймовірності нових правопорушень. «Касандра» автоматизує цей процес: працівник пробації вносить відповіді на питання, і програма видає оцінку ризику за шкалою від 0 до 97. Таке оцінювання базується на алгоритмі, який нараховує бали за кожну відповідь і підсумовує їх. Очікується, що з часом «Касандра» зможе самостійно визначати вагу кожної відповіді. У майбутньому, завдяки накопиченню великого обсягу даних та машинному навчанню, система зможе аналізувати не лише прості відповіді, а й усю доступну інформацію про злочинця.

Застосування штучного інтелекту відкриває нові можливості для прогнозування злочинності, зокрема її часових, територіальних та якісних характеристик. Такі прогнози можуть допомогти правоохоронним органам ефективніше розподіляти ресурси та виконувати свої функції. Крім того, ШІ активно використовується для створення автоматизованих систем, баз даних, розробки алгоритмів швидкого пошуку злочинців, виявлення потенційних жертв та в інших сферах діяльності правоохоронних органів.

Однак, поряд із значним потенціалом, використання ШІ має і негативні аспекти. Подібно до будь-якої потужної сили, штучний інтелект може використовуватися не лише для добра, але й для зла. Він здатний значно розширити можливості людини у вирішенні суспільних проблем, але водночас

все частіше стає інструментом у руках правопорушників, сприяючи зростанню рівня злочинності та появі її нових видів, що створює реальну загрозу для охоронюваних законом інтересів громадян, суспільства та держави[2, с. 131].

У світовій практиці вже є чимало успішних випадків застосування штучного інтелекту в роботі правоохоронних органів. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки Федеральне Бюро Розслідувань (FBI) використовує штучний інтелект для оперативного розпізнавання злочинців на відеозаписах з камер спостереження. Завдяки цьому інструменту агенти FBI мають можливість обробляти значні масиви даних та проводити їхній аналіз з метою ідентифікації правопорушників та прогнозування потенційних місць і часу скоєння наступних злочинів. У Великій Британії поліцейські сили використовують штучний інтелект для аналізу інформації з соціальних мереж та інших публічних джерел, що допомагає виявляти можливі загрози національній безпеці. У Німеччині ж поліція застосовує штучний інтелект для виявлення злочинів у сфері фінансових операцій. Аналітичні системи на основі штучного інтелекту здатні автоматично обробляти великі обсяги фінансових даних та виявляти ознаки таких фінансових злочинів, як відмивання коштів, корупційні дії та шахрайство. Значну користь у правоохоронній діяльності може принести технологія розпізнавання облич, розроблена американською компанією Clearview AI. Алгоритм цього програмного забезпечення дозволяє зіставляти фотографію особи з зображеннями з бази даних, яка містить понад 20 мільярдів фотографій, розміщених в Інтернеті, включаючи соціальні мережі. На сьогоднішній день Clearview AI має 3100 активних користувачів у щонайменше 600 правоохоронних органах[3, с. 151].

Як висновок, зазначимо, що якісна підготовка фахівців для Національної поліції України, повинна включати поглиблене вивчення можливостей та особливостей застосування штучного інтелекту в протидії злочинності та є необхідною умовою для забезпечення національної безпеки та правопорядку в сучасному світі. Інвестиції в освіту та професійний розвиток поліцейських у

сфері ШІ є ключовим фактором успішної боротьби зі злочинністю та підвищення довіри суспільства до правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Шевчук В. М. Роль технологій штучного інтелекту у правоохоронній діяльності та забезпеченні безпеки та обороноздатності України. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 6. С. 356-361. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2024/90.pdf (дата звернення: 06.04.2025).
2. Шевчук Т. А., Свистун Т. А. Використання штучного інтелекту у протидії злочинності. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2021. № 2 (25). С. 128–134. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/26d850e6-49ce-4cc6-bf59-a0f14b6b4d40/content (дата звернення: 06.04.2025)
3. Зачек, О. І., Дмитрик, Ю. І., Сеник, В. В. Роль штучного інтелекту в підвищенні ефективності правоохоронної діяльності. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична). 2023. № 3. С. 148–156. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5945/1/19.pdf (дата звернення: 06.04.2025)

Сергій ТРИГУБ,
викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії;
Микита ПЕТРОВСЬКИЙ,
курсант 2 курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

В умовах інтенсифікації трансформаційних процесів у сфері національної безпеки та оборони України, що обумовлюються як внутрішніми суспільно-політичними трансформаціями, так і зовнішньополітичними викликами, особливого значення набуває необхідність переосмислення парадигми професійної підготовки фахівців для відповідного сектору. Поглиблення кризових явищ у безпековому середовищі, зростання асиметричних і гібридних

загроз, стрімкий розвиток технологій подвійного призначення, а також цифровізація сучасного збройного протиборства формують об’єктивну потребу у впровадженні інноваційних освітніх технологій, здатних забезпечити випереджальну підготовку висококваліфікованих кадрів з глибокою міждисциплінарною інтеграцією знань, навичок і ціннісних орієнтацій.

З огляду на сучасні умови освітнього процесу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які функціонують в умовах нормативної регламентації, що поєднує освітню та службову компоненти, актуальність дослідження полягає у необхідності забезпечення відповідності освітньо-професійних програм сучасним викликам, що постають перед обороноздатністю держави. Інноваційні технології та методики навчання, у тому числі з використанням віртуальної, доповненої реальності, систем адаптивного навчання, штучного інтелекту, є не лише засобами підвищення ефективності підготовки, а й каталізаторами інституційної модернізації сектору безпеки загалом.

Таким чином, актуальність теми зумовлена необхідністю системного осмислення інноваційних практик у підготовці фахівців для сектору безпеки й оборони з позицій стратегічної доцільності, методологічної цілісності та технологічної релевантності в умовах тривалої воєнної агресії проти України та потреби інтеграції до євроатлантичного безпекового простору.

Інноваційні технології та методики у підготовці фахівців для сектору безпеки й оборони відіграють провідну роль у процесах адаптації вітчизняної системи вищої освіти до новітніх викликів гібридної війни, інтелектуалізації бойових дій та цифрової трансформації безпекового простору. У цьому контексті важливою є не лише технологічна модернізація освітнього середовища, але й глибока педагогічна рефлексія щодо ефективності застосування інновацій у конкретних галузях професійної підготовки.

Заслуговує на увагу підхід Ю. Великого до оновлення змісту та форм вогневої підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, який є прикладом сучасної педагогічної стратегії, орієнтованої на результат. У

своїй концепції автор обґрунтовує доцільність інноваційного переформатування навчального процесу шляхом інтеграції класичних дидактичних моделей з новітніми технологіями навчання, що базуються на принципах міждисциплінарності, когнітивної активності та ситуаційного моделювання. Центральне місце у структурі запропонованого підходу займає використання інтерактивних методів, які забезпечують практичну спрямованість освітнього процесу, стимулюють самостійну пізнавальну діяльність здобувачів і сприяють засвоєнню поведінкових алгоритмів у критичних ситуаціях. Вогнева підготовка, представлена як складова комплексної підготовки фахівців сектору безпеки, розглядається не лише як технічна дисципліна, а як освітній простір для формування стресостійкості, рішучості, готовності до прийняття відповідальних рішень [1, с. 273].

У цілому підтримуючи позицію Ю. Великого, варто зазначити, що запропонований ним підхід до впровадження інноваційних освітніх технологій у процес вогневої підготовки виглядає обґрунтованим і своєчасним. Така модель навчання відповідає сучасним вимогам до професійної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони.

На думку В. О. Галімського, професійна фізична підготовка майбутніх правоохоронців є ключовим чинником формування їхньої готовності до ефективного виконання службових обов’язків в умовах зростаючих загроз і високої психофізичної напруги. Вчений підкреслює, що фізична підготовка має бути не лише складовою освітнього процесу, а й інтегрованим елементом формування стійкості до стресу, витривалості, рішучості та навичок дій у надзвичайних ситуаціях. Особливу увагу вчений приділяє проблемі зниження рівня фізичної підготовленості курсантів, відсутності системи комплексного моніторингу їхніх показників, а також недостатній мотивації здобувачів освіти до самовдосконалення. Він обґрунтовує доцільність впровадження сучасних методик тренінгу, військово-прикладних видів спорту, ситуаційного моделювання та міждисциплінарної інтеграції навчальних програм.

Крім того, В.О. Галімський виступає за адаптацію кращих практик країн-членів НАТО та ЄС із урахуванням українських реалій, зокрема потреб дій в умовах воєнного стану та урбанізованого середовища. Такий підхід, на його думку, дозволить суттєво підвищити якість підготовки курсантів і забезпечити відповідність вітчизняної системи професійної освіти вимогам сучасного безпекового середовища [2, с. 147].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що позиція В.О. Галімського щодо професійної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців є науково обґрунтованою, практично значущою та стратегічно важливою в умовах сучасних безпекових викликів. Вона охоплює не лише фізичний аспект, а й психофізіологічну, емоційно-вольову та когнітивну складові, що формують цілісний образ фахівця сектору безпеки. Комплексний підхід до підготовки курсантів, запропонований дослідником, сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, розвитку службової готовності та формуванню здатності до дій у кризових ситуаціях. Особливої уваги заслуговує наголос на необхідності впровадження інноваційних методик, модернізації програм навчання та адаптації міжнародного досвіду з урахуванням українських реалій. Такий підхід є універсальним інструментом підвищення якості професійної підготовки кадрів, що в умовах воєнного стану та трансформації сектору безпеки має виняткове значення для забезпечення обороноздатності та національної стійкості України.

На думку О. Діденка, О. Желавського та Т. Сніци, впровадження компетентнісного підходу в систему підготовки офіцерських кадрів сектору безпеки і оборони України є визначальним чинником ефективної модернізації військової освіти в умовах воєнного стану. Вчені наголошують, що сучасна парадигма професійної підготовки повинна виходити за межі традиційного засвоєння знань і ґрунтуватися на формуванні комплексу ключових, міждисциплінарних і спеціальних компетентностей, які охоплюють як когнітивні, так і морально-вольові характеристики майбутнього офіцера. Компетентнісний підхід, за їх переконанням, дозволяє забезпечити інтеграцію теорії і практики, сприяє адаптації до динамічних змін у бойовому середовищі,

формує лідерські якості, етичну стійкість, здатність до командної взаємодії та стратегічного мислення. Автори обґрунтовано вказують на необхідність застосування активних методів навчання, симуляцій, модульного підходу, а також розвитку адаптивності до нових загроз і викликів. В умовах правового режиму воєнного стану, реалізація компетентнісного підходу розглядається ними як передумова формування нового покоління командирів – відповідальних, професійно мобільних, стресостійких і морально вмотивованих до служіння державі [3, с. 75].

З огляду на актуальні виклики, що постають перед системою підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони в умовах воєнного стану, доцільним є впровадження цілісного підходу до модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Насамперед, слід переглянути зміст освітньо-професійних програм з урахуванням динаміки безпекового середовища, забезпечивши їхню практичну спрямованість та адаптивність. Рекомендується широко впроваджувати інноваційні технології навчання — віртуальну та доповнену реальність, адаптивні освітні системи, цифрові симулятори та тренажери. Важливим напрямом є інтеграція фізичної, психофізіологічної та етичної підготовки як невід’ємних компонентів професійної компетентності майбутніх офіцерів і правоохоронців. Доцільно активізувати застосування міждисциплінарного підходу, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками в умовах моделювання реальних оперативних ситуацій. Система оцінювання досягнень здобувачів повинна трансформуватись у напрямі діагностики сформованості ключових компетентностей. Окремої уваги потребує розвиток кадрового потенціалу викладачів через систему підвищення кваліфікації в межах сучасних педагогічних практик. Усе це дозволить не лише підвищити ефективність підготовки фахівців, а й забезпечити її відповідність стратегічним пріоритетам держави в галузі національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Великий Ю.М. Застосування інноваційних освітніх технологій на заняттях з вогневої підготовки в ЗВО із специфічними умовами навчання. Науковий

вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 1. С. 270–275.
2. Галімський В. О., Галімська І. І. Організація професійної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців в умовах сучасних викликів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2024. № 216. С. 141–148.
3. Діденко О., Желавський О., Сніца Т. Компетентнісний підхід у підготовці офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України: принципи та особливості застосування. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2024. №38(3). С. 59–76.

Олег ТУРЕНКО,
професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук, професор

ПРИМУС ДО ПРАЦІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ

У 2014 р. боєвики «ДНР» примусово долучали до праці мешканців тимчасово окупованих територій та утримували їх у незаконних місцях ув'язнення. Після визволення частки окупованих територій (м. Слов'янськ, Краматорськ тощо) випадки примусової праці українською владою або зовсім не розслідувались або розслідувалися формально – тож справи не отримали залишкового вирішення [1, с. 128–129]. Цей факт має багато суб'єктивних та об'єктивних причин. Втім, на думку автора, ключовим фактором неефективного виконання правоохоронними органами держави конституційного обов'язку «дбати про забезпечення прав і свобод людини та достойних умов її життя» [2] є стереотипи феодально-колгоспного світогляду, глибокої неуваги до праці іншої людини, яка корениться у станових забобонах наших. Тобто однією з причин недбалого виконання законів є низька правова культура у сфері правовиконання та правотворчості, яка загрожує існуючій громадській солідарності, підточує авторитет влади, знижує ефективність політико-правових та економічних інститутів.

Ця тенденція помітна в Кодексі законів про працю України, який, незважаючи на масштабні зміни в інфомаційно-глобалістичному розподілі праці, не надає визначення поняття «праця» та її форм. Кодекс не поділяє працю на виснажливо фізичну, фахово-спеціалізовану, громадсько-суспільну, творчо-мистецьку, домашню тощо, а надає засоби реєстрації найму та умов виконання роботи. За цим апріорним юридичним механізмом приховується переконання, що праця є другорядним і незначним явищем у житті людини, суспільства і держави. Це певна універсальна діяльність яка поверхово пов'язана з вітальними потребами людини, з її ментально-духовними прагненнями, а є значною чи не значною формою витрата фізичної енергії, часу та вмінь робітника. Також ця теоретична позиція сховує забуту – краще сказати «скасовану» для неоліберальної юриспруденції марксистську теорію доданої вартості. Праця, у сучасному українському законодавстві не розглядається як фактор масової експлотації та причина глибинного соціального конфлікту. Домінує парадигмальне переконання, що марксистські сенси праці є ідеологічним кліше радянської доби, яка не тільки безповоротно минула, а й «пережита». Тобто такого закономірного явища як додаткова вартість в українській соціально-економіній житті не має і бути не може.

Втім, сучасна наукова традиція Заходу розглядає працю в значно широкому і динамічному контексті. Так, Деніс Колен наступним чином визначає сенси терміну «праця»:

- праця у біологічному значені є циклічною діяльність спрямованою на відтворення та розмноження життя, яка не має свого завершення не тількі в індивідуальному існуванні людини, але і родовому;

- праця є соціальним та історичним статусом (наприклад, зайнятість найманих працівників у капіталістичній системі або отримання посади в системі державного управління);

- праця в сенсі індівідуальної або соціальної діяльності (незалежно від того, чи людина є митцем, науковцем або спортсменом) є формою людської

самореалізації, типом втілення аксіологічних уявлень про мету свого життя [3, p. 18, 34].

Тлумачення Д. Колена має своє коріння в концепції Г. Арендт про три форми діяльності: робота, праця і дія. Німецька філософіня пропонувала розглядати три форми діяльності як найвагоміший фактор людської історії, суспільного прогреса і політично-правового устрію. Людська діяльність пронизує всі сфери життя людських спільном і виступає визначальним фактром суспільно-політичних відносин. Тобто без роботи, праці і дії не можливо уявити себе людське буття, не можливо сформувати державно-правови механізми упорядкування суспільних відносин. В цьому значенні Г. Арендт зауважує: «людина, яка працює, продукує і будує світ, який заселяє тільки вона, буде виробником, а не *homo faber*. Вона втратить свою специфічну людську властивість, і буде, радше, богом – не Творцем, звичайно, а божественним деміургом, якого Платон описав в одному з мітів. Дія – це єдина прерогатива людини; ані тварина, ані бог не спроможні на це» [4, с. 33].

Саме з концепту що праця (з її різноманітними формами) є ключовою ознакою соціо-біологічного життя людини, вітальною можливістю продовжити життя і процесом самореалізації виходить сучасне міжнародне право. Так згідно з «Глобальною оцінкою сучасного рабства» (2022 р.) Міжнародної організації праці (англ. *ILO*) рабство, примус до праці і примусовий шлюб визнаються близькими соціальними явищями. Констатується що у кожний конкретний момент часу працювати з примусу з боку держави вимушено 3,9 міл. людей. Понад три чверті всіх, хто зайнятий примусовою працею, нав’язаним державною владою, становлять чоловіки. Більше половини (55 %) таких випадків пов’язані з тією чи іншою формою зловживання примусовою працею в місцях ув’язнення, 27 % – з зловживанням військовою повинністю, 17 % – з примусовим працею в інтересах економічного розвитку або з роботою, що виходить за рамки нормальних цивільних обов’язків [5, с. 3]. По показникам Walk Free Foundation Україна в 2018 р. знаходитьлась на 49 місці (з 167 країн світу) по індексу рабства (примусу до праці) – 286 000 осіб.

Підсумовуючи, слід зазначити, що українське законодавство стосовно примусу до праці як однієї з форм рабства мусить бути удосконаленне і розширене. Слід гуманізувани юридичне поняття «праця», зафіксувати його ключові вітально-аксіологічні сенси і посилити відповідальність за будь-які прояви примусу до праці – розширити ст. 149 КК України.

Список використаних джерел

1. Місто, з якого почалася війна / Є. Бардяк, М. Білякова, Н. Гриценко, Н. Каплун, К. Котлярова, А. Москаленко, Н. Нестеренко, С. Проценко; за заг. ред. А. Удовенка. 2-ге вид., допов. Київ, 2020. 252 с.
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996, № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
3. Denis Collin, La fin du travail et la mondialisation. Idéologie et réalité sociale. Paris, L'Harmattan, 1997. 206 p.
4. Арендт Г. Становище людини. пер. М. Зубрицька. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
5. Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage – Executive Summary. September 2022. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_norm/%40ipec/documents/publication/wcms_854795.pdf

Андрій УДОД,
завідувач кафедри кримінального права
та кримінології факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
Ольга БРОВІЦЬКА,
слідчий відділу розслідування особливо тяжких злочинів
Слідчого управління ГУНП в Кіровоградській області,
підполковник поліції

РОЗГЛЯД ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ПІДХОДІВ ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ДІЙ

Актуальність та складність підготовки кадрів для Національної поліції України в умовах воєнних дій зумовлює необхідність системного науково обґрунтованого підходу, що враховує сучасні безпекові реалії. Функціонування

правоохоронної системи в період воєнного стану характеризується потребою в оперативній адаптації до змінених умов, розширенням функціональних обов'язків та повноважень, а також підвищеними ризиками для особового складу. Досвід триваючого збройного конфлікту в Україні підкреслює імперативність трансформації традиційних методологічних засад підготовки поліцейських.

В умовах правового режиму воєнного стану діяльність Національної поліції відзначається суттєвим розширенням спектру завдань та повноважень. Відповідно до положень Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Закону України "Про Національну поліцію", до переліку додаткових функцій поліції належать: участь у протидії диверсійно-розвідувальним групам та нелегітимним військовим формуванням; посилення заходів з охорони громадського порядку та об'єктів критичної інфраструктури; забезпечення виконання вимог комендантської години; залучення до евакуаційних заходів населення з територій, що становлять загрозу; здійснення контролю за дотриманням встановлених правил переміщення в умовах обмеження свободи пересування; документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності; протидія мародерству, диверсіям та колабораційній діяльності.

Нормативно-правову основу підготовки кадрів для Національної поліції в умовах воєнного стану складають: Конституція України; Закон України "Про Національну поліцію"; Закон України "Про правовий режим воєнного стану"; Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 "Про затвердження Положення про Національну поліцію", яка визначає ключові засади функціонування поліції; Наказ МВС України від 26 січня 2016 року № 50 "Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України", що регламентує порядок організації службової підготовки поліцейських; Наказ МВС України від 16 лютого 2016 року № 105 "Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції", який регулює питання первинної підготовки поліцейських; а також інші

нормативно-правові акти МВС та Національної поліції України, спрямовані на адаптацію системи підготовки кадрів до умов воєнного стану.

З огляду на специфіку функціонування Національної поліції в умовах воєнного стану, можна виокремити наступні фундаментальні принципи підготовки кадрів:

Принцип адаптивності до навчання у воєнний час. В умовах динамічної оперативно-тактичної обстановки система підготовки кадрів повинна демонструвати гнучкість та здатність до оперативного реагування на нові виклики шляхом своєчасного оновлення змісту навчальних програм.

Принцип практичної спрямованості. Ефективна підготовка поліцейських має ґрунтуватися на максимальній імітації реальних ситуацій, що можуть виникати в контексті воєнних дій, з метою формування відповідних практичних навичок.

Принцип психологічної готовності. Формування психологічної стійкості, стресостійкості та навичок надання психологічної самодопомоги є невід'ємною складовою підготовки поліцейських до виконання службових обов'язків в екстремальних умовах.

Принцип міжвідомчої взаємодії. Ефективність діяльності поліції в умовах воєнного стану значною мірою залежить від налагодженої та скоординованої взаємодії з військовими формуваннями, Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), медичними службами та іншими профільними відомствами.

Важливим вектором удосконалення системи підготовки кадрів Національної поліції є використання міжнародного досвіду та активізація міжнародної співпраці у даній галузі. Правову основу такого співробітництва становлять: меморандуми про взаєморозуміння між МВС України та відповідними відомствами іноземних держав (зокрема, меморандуми про співпрацю з правоохоронними органами Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Республіки Польща та інших країн), які передбачають обмін досвідом та організацію навчальних заходів для поліцейських; двосторонні

угоди про співробітництво у сфері підготовки правоохоронних органів, що створюють підґрунтя для проведення спільних навчань, тренінгів та стажувань українських поліцейських за кордоном; програми технічної допомоги Європейського Союзу, зокрема ті, що реалізуються в межах Консультативної місії ЄС в Україні (EUAM Ukraine), спрямовані на підвищення професійної компетентності працівників правоохоронних органів України; програми НАТО з підтримки та розвитку сектору безпеки і оборони України, що включають компоненти, орієнтовані на підготовку поліцейських до дій в умовах гібридних загроз та воєнних дій; проекти Ради Європи щодо підтримки реформи правоохоронних органів в Україні, які передбачають проведення тренінгів з питань захисту прав людини в умовах збройних конфліктів.

Аналіз міжнародного досвіду дозволяє ідентифікувати низку ефективних практик підготовки поліцейських у державах, які зіткнулися зі збройними конфліктами. Зокрема, ізраїльська модель підготовки правоохоронців характеризується: комплексним підходом до антитерористичної підготовки; інтегрованими програмами навчання для поліцейських та військовослужбовців; спеціалізованими навчальними курсами з ідентифікації вибухових пристроїв та протидії терористичним актам; акцентом на психологічній підготовці до дій в умовах перманентної терористичної загрози; високим рівнем координації між різними службами безпеки. Країни Балтії, розглядаючи російську загрозу як пріоритетний виклик безпеці, імплементували: програми підготовки до протидії гібридним загрозам; навчання з виявлення та протидії інформаційним операціям; курси з кібербезпеки для правоохоронних органів; спільні навчання поліцейських, прикордонників та військовослужбовців; системи раннього попередження та кризового реагування.

У контексті підготовки кадрів Національної поліції України в умовах воєнного стану є доцільним запровадження: інтегрованих програм підготовки поліцейських та військовослужбовців з метою забезпечення ефективної міжвідомчої взаємодії; спеціалізованих навчальних курсів з протидії диверсійним групам та виявлення агентів впливу; навчання методикам роботи з

постраждалим населенням та внутрішньо переміщеними особами; підготовки до дій в умовах руйнування об'єктів критичної інфраструктури; програм документування воєнних злочинів відповідно до міжнародних стандартів; тренінгів з кібербезпеки та протидії інформаційним операціям противника.

Психологічна підготовка поліцейських в умовах воєнного стану набуває особливої значущості. В умовах бойових дій, повітряних тривог та взаємодії з постраждалими надзвичайно важливим є розвиток навичок управління стресом. Психологічна підготовка повинна включати тренінги з розвитку стресостійкості, навчання методам саморегуляції та управління емоційним станом у кризових ситуаціях. Поліцейські мають опанувати техніки психологічної саморегуляції для запобігання професійному вигоранню та посттравматичному стресовому розладу, до яких належать дихальні вправи, техніки м'язової релаксації, методи когнітивного переструктурування негативних думок тощо.

Правова підготовка поліцейських в умовах воєнного стану має охоплювати: поглиблене вивчення норм міжнародного гуманітарного права; ознайомлення з особливостями застосування норм кримінального та адміністративного законодавства в умовах воєнного стану; вивчення правових аспектів взаємодії з військовими формуваннями; опанування правових засад документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності; вивчення законодавства щодо колабораційної діяльності та державної зради; правові аспекти поводження з військовополоненими; особливості забезпечення прав і свобод громадян в умовах обмежень, зумовлених воєнним станом.

Підготовка кадрів для Національної поліції України в умовах воєнних дій є багатовимірним та складним процесом, що потребує системної організації та адаптації до динамічних змін безпекового середовища. Аналіз нормативно-правового забезпечення та практичних аспектів діяльності поліції в умовах воєнного стану засвідчує необхідність упровадження інноваційних підходів до підготовки, що базуються на принципах адаптивності, практичної спрямованості та міжвідомчої взаємодії.

Ірина УМРИХІНА,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

У сучасних умовах зовнішньої агресії та тривалого збройного конфлікту питання якісної підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України набуває першочергового значення. Ефективне функціонування цієї сфери безпосередньо залежить від професіоналізму, адаптивності та стійкості кадрів, які здатні діяти в умовах високої динаміки загроз, гібридних викликів та нестабільного безпекового середовища. Комплексний підхід до підготовки кадрів передбачає не лише військову підготовку, а й розвиток управлінських, правових, інформаційно-аналітичних, технічних та лідерських компетенцій.

Питанням дослідження напрямку кадрової політики для сектору безпеки і оборони здійснювали дослідження такі науковці, як Сокуренко В.В., Андреєв А.В., Романюк В.В., Резнікова О.О., Сьомін С.В. та багато інших.

Водночас ці дослідження підкреслюють стратегічні пріоритети, серед яких варто звернути увагу на необхідність переходу до модульних систем навчання, посилення практичної складової підготовки, розвиток кібербезпекових навичок та формування культури безперервного професійного вдосконалення.

На думку Резнікової О.О., «сучасна система підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони має враховувати не лише технічні аспекти, а й розвиток критичного мислення та здатності до швидкого прийняття рішень у нестандартних ситуаціях» [1, с. 68]. Це особливо важливо в умовах гібридної війни, де противник використовує комплексний арсенал засобів — від кібератак до дезінформаційних кампаній. Відповідно, навчальні програми повинні включати симуляційні тренінги, які моделюють реальні сценарії, а також курси з аналізу великих даних і протидії інформаційним операціям.

Крім того, Сьомін С.В. наголошує на необхідності гармонізації національних стандартів підготовки з вимогами НАТО, що передбачає не лише адаптацію навчальних планів, а й отримання фахівцями сил безпеки необхідних у роботі практичних навичок для ефективної участі в міжнародних навчаннях і обміні досвідом [1, с. 71].

На мою думку, ключовими викликами залишаються обмеженість ресурсів, зокрема фінансових і матеріально-технічних, що ускладнює впровадження сучасних технологій у навчальний процес. Наприклад, використання віртуальної реальності чи штучного інтелекту для тренувань є стандартом у країнах із розвиненим сектором безпеки, але в Україні такі технології застосовуються лише епізодично. До того ж, брак системної взаємодії між вищими навчальними закладами, військовими академіями та практичними підрозділами призводить до розриву між теоретичною підготовкою та реальними потребами сектору. Тому, в цьому контексті стратегічним пріоритетом має стати створення єдиної платформи для координації підготовки кадрів, яка б об’єднувала зусилля Міністерства оборони, Служби безпеки України, Національної гвардії, а також цивільних закладів освіти й міжнародних партнерів.

Ще одним важливим аспектом є психологічна підготовка кадрів, яка, хоч і залишається недооціненою в сучасній системі, відіграє вирішальну роль у забезпеченні ефективності сектору безпеки і оборони в умовах тривалого конфлікту. В своєму дослідженні В. Сокуренко наголошує на «необхідності оновлення процедур відбору кандидатів, зокрема з урахуванням психологічних і моральних якостей, а також розвитку практичних навичок вирішення конфліктів без застосування зброї що опосередковано вказує на важливість психологічної стійкості [2, с. 217]. У контексті гібридної війни та інформаційно-психологічних загроз фахівці сектору, безпеки і оборони стикаються з високим рівнем стресу й моральним виснаженням, що впливають на їхню боєздатність. Тому підготовка має включати програми розвитку психологічної витривалості, управління стресом і профілактики посттравматичного стресового розладу (ПТСР), інтегровані на всіх етапах навчання — від початкової підготовки до підвищення

кваліфікації, — а також супроводжуватися створенням системи психологічної підтримки в польових умовах.

Окремої уваги заслуговує проблема гендерної інтеграції в секторі безпеки і оборони. Незважаючи на зростання ролі жінок у силових структурах України, підготовка кадрів часто не враховує гендерних аспектів, що призводить до недооцінки їхнього потенціалу та специфічних потреб.

Мараєва В.В. та Данілєвська О.В. зазначають, що «подолання бар'єрів для вербування, утримання та просування по службі жінок та інших груп, які традиційно недостатньо представлені у Збройних силах, і протистояння гендерним домаганням та дискримінації» [3, с. 196], що забезпечить можливість кар'єрного зростання жінок, зокрема в бойових умовах. Реалізація такого напрямку не лише буде відповідати принципам рівності, а й підвищить загальну ефективність сектору за рахунок використання ширшого кадрового ресурсу.

Таким чином, підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони України стикається з комплексом викликів, серед яких — обмеженість ресурсів, недостатня координація між відомствами, недооцінка психологічної та гендерної складових, а також дефіцит фахівців із сучасних технологій. Водночас стратегічні пріоритети, такі як гармонізація з євроатлантичними стандартами, розвиток модульних програм навчання, підготовка резерву, посилення кібербезпеки та правової компетентності, створюють основу для якісного реформування системи. Комплексний підхід до реалізації цих напрямів стане ключем до забезпечення стійкості й ефективності сектору безпеки в умовах сучасних загроз.

Список використаних джерел

1. Сьомін С. В., Резнікова О. О. Проблеми реформування системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України. Стратегічна панорама. 2017. № 1. С. 67–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Stpa_2017_1_12
2. Сокуренко В.В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення Національної безпеки України. Право і Безпека. 2021. № 3. С. 209-218. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2021_3_26
3. Мараєва В. В. Інтеграція гендерної рівності та різноманітності у збройні сили: досвід країн-членів НАТО. Вчені записки Таврійського національного

університету імені В. І. Вернадського. 2021. № 4. С. 195-201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_istor_2021_32%2871%29_4_31

Dmytro USOL,
Professor of the Department of Social and Humanities
National University of Civil Defense of Ukraine,
Doctor of Philosophy, Professor

PHILOSOPHY OF RESPONSIBILITY IN WARTIME

The tragic day of February 24, 2022 will forever remain an unhealed wound in the modern history of our state, because it was on this day that the Russian Federation launched the so-called "special military operation", but in fact a full-scale military aggression against Ukraine. This bloody event was a continuation of the military expansion that began in 2014 with the occupation of the Autonomous Republic of Crimea and the armed seizure of the territories of the Donetsk and Luhansk regions. The military invasion in the local dimension caused irreversible shifts in the global world order, raising the question of collective and personal responsibility and co-responsibility as a necessary moral virtue of human existence, which will determine the future of global communicative interaction, the formation of its new paradigm.

The phenomenon of responsibility should be investigated not only as a theoretical and practical problem, interpreted through the prism of problems freedom and justice, as well as in the newest, primarily existential contexts. Though, as M. Riedel emphasizes, it is precisely in the concept of responsibility coexist linguistic and real relationships. However, for the actual philosophical discourse of responsibility on the European expanses became fundamental works of the famous German philosopher K.-O. Apel, which are characterized by both unconditional significance and certain limits. Apel’s appeal to problems of justice in the aspect of responsibility in the section “Problem of justice in a multicultural society”. However, here arises the question: who, in front of whom, and to what extent responsible? But, in the end, answering this question, come out beyond the limits of expanded, but somewhat naive utopian vision of responsibility failed not only Apel’s, but also his students and

followers, in particular D. Böhler.

Understanding, which makes it possible to go beyond the limits of communicative unfreedom, which is no longer appears as irresistible and important as the classics of communication thought philosophy. Therefore, the problem of overcoming arises in modern philosophy depending on the domination (in various forms of restrictions and pressure) of a certain class or groups or countries over other people. It's about creating real conditions for the ability to think freely and not depend on too concrete communities that impose prejudices, metanarratives, behavioural algorithms and ways of being based on violence rather than justice, rights and freedoms. According to Apel's concept of responsibility, in terms of the relationship between its personal and collective dimensions, is determined by the importance of understanding of responsibility as a civic virtue and essential characteristics of human existence, under the conditions of Ukraine's struggle for its own existence. Trying to move relentlessly in the ravine of critical to the social existence of the ethics of responsibility evidences the last life story of Apel's book "Transcendental Reflection and History" [1]. Discourse of Apel's responsibility is based on the following ideas and principles. In his opinion, collective irresponsibility should be replaced by collective responsibility based on the new philosophical anthropology, the center of which should be a responsible person. However, the "crisis of mind", which Apel was so eager to overcome, tragically appeared without him, in front of us, acquired new terrifying dimensions: when intolerance towards the other, special existence became not just illegal or immoral, but frankly irresponsible and criminal.

The above mentioned enables to make several conclusions: responsibility in extreme situations appears as a desire to protect our own living space, which indicates its existential modality. It goes about responsibility as a form of collective and individual care the identity and inadequacy of Apel's mainly linguistic-communicative meaning of his discourse of responsibility and co-responsibility, even his idea of substantiating "planetary macroethics" remained helpless before the new social challenges. It is also worth emphasizing the methodological and practical aspects of thinking about the legal dimension of personal and collective responsibility and their

national life-world context. In particular O. Höffe does not simply proceed from the fact that “an individual has both a right and an obligation of his own responsibility and self-help” [2, p. 115], and responsibility for helping those who need it is an organic component of human dignity. He supplements this reasoning with the following fundamentally important theses: readiness for responsibility is possible only to reprehensible people, subjects of law. To become like that, requires legal integrity, recognition of oneself and others as subjects of the law, which can be brings to justice for unlawful actions. “It is necessary to realize the good (such that correspond to the law) and bad (unlawful) legal acts, to admit prudence, and not only in words, but also in deed, thanks to the corresponding way of life” [2, p. 72]. Regarding the relationship of responsibility collective and personal, it should be said that “the national state takes over responsibility for the negative consequences of economic development: it, through social insurance, turns into a solidarity community... And even such a defender of the post-national as Habermas agrees that only national consciousness transforms lieges into citizens who feel responsible for each other” [Ibid., 158]. Thus, the attempt proposed by modern philosophy highlighting the most essential components of the philosophical conceptualization of the idea of responsibility appears as an awareness of the impossibility of fair, human resolution of social and intercultural conflicts without proper mutual respect, recognition of the dignity of their participants and provides opportunities for further development of the problem of responsibility in the context of problems of justice, freedom and guilt. Inevitable responsibility becomes, must become a “moral compass” not just complex and tragic world. A world that actualizes not only responsibility to future generations for the environment, climate changes, but also for the consequences of aggressive, criminal actions, which are worth thousands and thousands human lives. The thesis about what responsibility is worthy of attention the basis of freedom. The essence of this provision is that “taking over self-responsibility, in any case when personal participation is possible one or another life event, each of us, that is, each person, can realize oneself as responsible and, in this sense, free” [3, p. 82]. In freedom, the reality of responsibility is revealed: a person is “convicted, doomed” not so much to freedom as to taking responsibility, without this

the struggle for equality and justice can do end with the destruction of what contributes to their implementation" [Ibid., p. 82].

It is also important to emphasize that deepening interest in primarily concerns issues of the relationship of responsibility and human dignity national philosophy caused by the tragic events of our lives, events that became as destructive, existentially significant as and events of the Second World War. It is about the desire for humiliation and physical destruction not just of individual people, but of the whole nation, our Ukrainian people. And again the question arises about how this could have happened and what should be done to prevent this from happening again in the future? And also – about responsibility, moral, metaphysical and legal, of all agents and ideologues of unheard in our century on the territory of Europe crimes against humanity.

Thus, the attempt proposed by modern practical philosophy to isolate the most essential components of the philosophical conceptualization of the idea of responsibility appears as an awareness of the impossibility of a fair, humane resolution of social and intercultural conflicts without due mutual respect, recognition of the dignity of their participants and provides opportunities for further development of the problem of responsibility in the context of problems of justice, freedom and guilt. It is fair and inevitable responsibility that becomes, must become a "moral guide" of the modern, not just complex, but tragic world. A world that actualizes not only responsibility to future generations for the environment, climate change, but also for the consequences of aggressive, criminal actions that take thousands and thousands of human lives and can lead to a planetary-destructive world nuclear war. Ukraine is fighting for its political and cultural recognition. On the other hand, the aggressor, the occupier (based on the ideology of its leadership) strives with all its might (up to the destruction of people, the economy, and cultural values) to deny and not recognize the right of Ukraine and its people to exist.

References:

1. Apel K.-O. Transzendentale Reflexion und Geschichte / Hrsg. und mit einem Nachwort von Smail Rapic. Berlin: Suhrkamp, 2017.
2. Höffe O. Democracy in an Age of Globalisation. Kyiv, 2007.
3. Riedel M. Freedom and responsibility. Two basic con-cepts of communicative

ethics / Sytnychenko L. The primary source of communication philosophy. Kyiv, 1996.

Маргарита ФАДЄЄВА,
студентка 3 курсу Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Олександр МАКАРЕНКО,
професор кафедри державно-правових дисциплін та безпеки життєдіяльності факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ІННОВАЦІЇ В НАВЧАННІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Сучасні умови функціонування держави, що перебуває в стані збройної агресії, вимагають рішучих змін у системі підготовки фахівців сектору безпеки. Виклики воєнного часу стимулюють впровадження новітніх освітніх технологій, що забезпечують не лише високий рівень професійної підготовки, але й здатність майбутніх фахівців адаптуватися до динамічного й непередбачуваного середовища. У зв'язку з цим питання інновацій у навчальному процесі набуває стратегічного значення.

Одним з ключових напрямів інновацій є цифровізація освіти. Використання цифрових платформ, систем дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom, Zoom тощо), хмарних технологій і інтерактивного контенту дозволяє забезпечити безперервність навчального процесу навіть в умовах бойових дій чи обмеженого доступу до аудиторій. Крім того, цифрові засоби сприяють гнучкості навчання, індивідуалізації підходів до студентів і ефективнішій організації самостійної роботи. Такі зміни підтримуються як національними освітніми ініціативами, так і міжнародними проєктами, що реалізуються на основі співпраці із закладами вищої освіти і науковими установами [1].

Особливе місце серед інновацій займають симуляційні технології, тренажери та засоби віртуальної (VR) і доповненої реальності (AR). Вони дають змогу створити безпечне, проте реалістичне середовище для моделювання бойових ситуацій, роботи в умовах надзвичайних подій або прийняття управлінських рішень. Наприклад, тренажери для управління дронами, тактичні тренінги з використанням VR або комп'ютерні симуляції кризових ситуацій сприяють формуванню практичних навичок без ризику для життя [2].

Ще одним напрямом інновацій є впровадження адаптивного навчання на основі аналізу навчальної аналітики. Це дозволяє визначати слабкі місця у засвоєнні матеріалу та оперативно коригувати навчальні стратегії. Такі системи активно використовуються в закладах вищої освіти з підготовки військових та правоохоронних кадрів, що відповідає принципам персоніфікованого підходу та ефективного розподілу ресурсів у процесі навчання [3].

Окрему увагу заслуговує інтеграція міждисциплінарних знань у підготовку фахівців. Знання у сфері права, кібербезпеки, стратегічних комунікацій, психології стресу та кризового менеджменту дозволяють майбутнім офіцерам і службовцям приймати зважені рішення в складних умовах. Зокрема, модульне навчання, засноване на симбіозі теоретичних і практичних блоків, дозволяє забезпечити глибоке розуміння ситуації та вироблення системного мислення.

Інноваційний підхід неможливий без якісного наукового супроводу. Сучасна освіта в секторі безпеки тісно пов'язана з розвитком військової науки, дослідженнями у сфері безпеки, кіберзагроз, тероризму, штучного інтелекту в обороні тощо. Це забезпечує зв'язок навчального процесу з актуальними реаліями та формує у студентів навички наукового аналізу та критичного мислення [4].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що інновації в навчанні фахівців сектору безпеки є не лише відповіддю на виклики часу, а й основою для створення нової моделі підготовки кадрів. Такі підходи сприяють підвищенню

мобільності, автономності, відповідальності та професійної стійкості майбутніх захисників держави.

Список використаних джерел

1. Лазаренко Н. Підготовка компетентних педагогів професійної освіти в закладах вищої освіти засобами цифровізації. Збірник наукових праць. 2023. URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/download/1211/1160/2658?utm_source=chatgpt.com.
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. 2022. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf?utm_source=chatgpt.com.
3. Сучасні тенденції розвитку військової освіти в Україні. URL: https://pdfs.semanticscholar.org/98a2/8053460dbcd347a766fb15fb238f9b4e6804.pdf?utm_source=chatgpt.com.
4. Формування концепції цифрової трансформації освіти. URL: https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/fkctosvcguked25/zbirnyk.pdf?utm_source=chatgpt.com.

Ірина ФЕДІВ,
науковий співробітник ВНРД НДЦ Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор філософії, майор;
Катерина СТЕПОВА,
старший науковий співробітник ВОНДД НДЦ Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

ДОСВІД УЧАСТІ У БІЛАТЕРАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ПРОЄКТАХ, ЩО ПРОВОДЯТЬСЯ МІНІСТЕРСТВОМ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СПІВПРАЦІ З ЛИТОВСЬКОЮ НАУКОВОЮ РАДОЮ

У березні 2021 року Наукова рада Литви спільно з Міністерством освіти і науки України з метою сприяння розвитку двостороннього науково-технічного співробітництва оголосила конкурс на виконання спільних науково-дослідних

проєктів на 2022-2023 роки. Конкурси проводяться раз на два роки. В межах фінансування було передбачено покриття витрат на наукові візити (до 14 днів) до партнерських установ, організацію спільних семінарів, конференцій та зустрічей, публікацію наукових статей, виконання досліджень, а також видавничі витрати [1; 2]. У грудні 2021 року було оголошено результати конкурсу та проєкт Вільнюського технічного університету імені Гедимінаса (Вільнюс, Литва) та Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (Львів, Україна) «Природоохоронна технологія очищення стічних вод екологічно чистими модифікованими природними сорбентами для видалення азоту, фосфору та поверхнево-активних речовин» увійшов до переліку переможців [3].

Об’єднавши досвід і ресурси обох університетів, учасники проєкту працювали над створенням багатошарової фільтраційної системи для ефективного видалення азоту, фосфору та поверхнево-активних речовин зі стічних вод. Така співпраця підкреслює цінність обміну знаннями, проведення наукових досліджень і впровадження інноваційних рішень у сфері охорони довкілля.

У межах проєкту з 21 по 27 листопада 2022 року представниця з Львівського державного університету безпеки життєдіяльності перебувала з робочим візитом у Вільнюському технічному університеті [4]. Вона досліджувала кінетику та динаміку адсорбції на бентоніті, глауконіті та кліноптилоліті в лабораторіях університету. Проєкт мав на меті розробку методу третинного (глибокого) очищення стічних вод від сполук фосфору, азоту та ПАР. Як сорбенти було обрано природні мінерали – бентоніт, глауконіт та кліноптилоліт – завдяки їх екологічній безпечності та доступності. Для підвищення сорбційної ємності та селективності цих мінералів було запропоновано три методи модифікування: термічний (нагрівання для видалення вологи), хімічний (обробка спеціальними розчинами) та мікрохвильове опромінення. Оскільки, українські партнери мали досвід у отриманні природних сорбентів, дослідженні їх властивостей у попередніх дослідженнях, а литовські

– у застосуванні рослинних і піщаних сорбентів, спільний проєкт дозволив об’єднати знання, отримати нові модифіковані сорбенти та спроектовати багатошаровий фільтр із засипкою з модифікованих природних сорбентів.

17 березня 2023 року у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності відбувся круглий стіл «Відновлення довкілля України внаслідок збройної агресії Росії» [5], на якому обговорювалися питання впливу військових дій на довкілля та перспектив його відновлення на основі міжнародного досвіду. Серед обговорюваних тем: виклики і перспективи розвитку стратегії екологічної безпеки України; гуманітарні й правові аспекти; рекультивація ґрунтів; стан екосистем; забруднення поверхневих і підземних вод. Під час заходу українсько-литовські партнери презентували результати проєкту з очищення забруднених вод від фосфору в умовах наслідків бойових дій.

27–28 квітня 2023 року відбулася 12-та Міжнародна конференція «Інженерія довкілля» за участю представників з Італії, Латвії, Польщі, Австрії, України, Німеччини та Малайзії. Під час пленарного засідання ректор VILNIUS TECH виступив із доповіддю про актуальність екологічної інженерії у зв’язку з викликами воєнного часу в Україні [6]. Учасники проекту за результатами проекту представили доповідь на тему: «Sustainable technology of wastewater treatment by environmentally friendly modified natural sorbents for removal of nitrogen and phosphorus».

За результатами реалізації проєкту опубліковано:

- дві наукові статті у високорейтингових журналах Water (Q1) та Desalination and Water Treatment (Q3);
- дві статті у фахових виданнях України: Публічне управління та соціальна робота та Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності;
- дві статті за підсумками конференцій 12th International Conference “Environmental Engineering” (Scopus) та Sustainable Environment: 26th Conference for Junior Researchers "Science - Future of Lithuania".

Підсумовуючи, можна сказати, що подача заявок на наукові проєкти та співпраця між університетами є важливими аспектами науково-технічного розвитку. Такі проєкти створюють платформу для обміну знаннями, методами досліджень і технологіями, а також сприяють розширенню міжнародних наукових зв'язків. Вони стимулюють взаємодію між дослідниками, розробку інноваційних рішень та поширення нових знань серед представників академічної спільноти.

Вільнюський технічний університет імені Гедимінаса (Литва) та Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (Україна) відіграють вагому роль у стимулюванні наукових досліджень та підготовці висококваліфікованих фахівців. Їх активна участь у міжнародному науковому співробітництві, організація конференцій і спільна реалізація наукових проєктів роблять важливий внесок у розвиток екологічної науки та зміцнення партнерських відносин між країнами.

Список використаних джерел

1. Lietuvos–Ukrainos programa. Lietuvos mokslo taryba: веб-сайт. URL: https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/tarptautinio-bendradarbiavimo-programos/lietuvosukrainos-programa/480 (дата звернення: 25.05.2023).
2. Стартував конкурс спільних українсько-литовських науково-дослідних проєктів на 2022–2023 роки. Міністерство освіти і науки України : веб-сайт. URL: https://mon.gov.ua/ua/news/startuvav-konkurs-spilnih-ukrayinsko-litovskih-naukovo-doslidnih-proyektiv-na-2022-2023-roki (дата звернення: 25.05.2023).
3. Результати конкурсів. Міністерство освіти і науки України.: веб-сайт. URL: https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/dvostoronni-naukovi-konkursi/rezultati-konkursiv (дата звернення: 25.05.2023).
4. Ад'юнкт Ірина Федів переймала досвід у Вільнюському технічному університеті імені Гежимінаса (Литовська Республіка). Львівський державний університет безпеки життєдіяльності: веб-сайт. URL: https://ldubgd.edu.ua/node/7066 (дата звернення: 01.04.2025).
5. «Відновлення довкілля України внаслідок збройної агресії росії»: в Університеті відбулось засідання Круглого столу. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності : веб-сайт. URL: https://ldubgd.edu.ua/node/7291 (дата звернення: 01.04.2025).
6. У Вільнюсі науковці ЛДУБЖД обговорили проблеми інженерії довкілля на міжнародній конференції Львівський державний університет безпеки життєдіяльності : веб-сайт. URL: https://ldubgd.edu.ua/node/7426 (дата звернення: 01.04.2025)

Joakim FRENDIN,
Team Leader, BuildingIntegrity/Governance and Institutions,
Defence and Security Cooperation
Directorate, Operations Division, NATO, HQ, Brussels

CONFERENCE ON PREPARATION OF THE SPECIALISTS FOR THE DEFENCE AND SECURITY SECTOR OF UKRAINE

Good day, dear representatives of Parliament, the President's Office, MoI, Police and NAZK, dear colleagues. Being quite new in my role as team leader for the Governance and Institutions Team at NATO HQ, it is a pleasure to get introduced to you and provide some more information on our activities in Ukraine.

Before I begin, I would first like to give a special thanks to Donetsk State University of Internal Affairs for organising this event, and for bringing us all together.

In the Governance and Institutions Team we have a long-standing engagement with our Ukrainian partners in the realm of good governance, with the aim of preventing corruption and building institutions and robust structures based on integrity, transparency and accountability.

Our mandate stems from the Comprehensive Assistance Package for Ukraine, but integrity targets are also included in the Interoperability Roadmap, and is a core element of the Strategic Defence Procurement review. This broad effort is in line with NATO's understanding that corruption is a security challenge that undermines public trust, wastes resources and decreases operational effectiveness.

The central role good governance plays in Ukraine's reform efforts clearly shows your commitment to prevent corruption, strengthen institutions and build robust structures based on integrity, transparency and accountability. Given the challenging context in which this work is being carried out, Ukraine's resilience and determination to continue reforms is a significant and commendable achievement.

NATO Building Integrity applies a holistic approach to good governance in the defence and security sector, consisting of two distinct lines of effort:

First, we provide strategic advice at an institutional level. This includes the NATO Building Integrity Self-Assessment and Peer Review Process, which is a

diagnostic tool to provide a baseline analysis of the resilience of national systems against the risks of corruption. It is a primary entry-level instrument for both Allies and partners.

Through this process, NATO identifies gaps and potential vulnerabilities of the system across its different functional areas. The aim is to improve policies and procedures to mitigate corruption risks and strengthen institutional resilience.

The second line of effort is to provide education and training with the purpose to develop a culture of integrity and national capacity to initiate and sustain BI reforms. Education serves as a catalyst for change, and NATO provides tailored education and training solutions in line with the NATO Building Integrity Academic Discipline.

Looking specifically to Ukraine, an area where NATO's and Allies' support has shown good results is the establishment of a strong community of the educational institutions of the defence and related security sector working closely together on mainstreaming BI in their curricula. We commend the active engagement of the Donetsk University of Internal Affairs, including the establishment of its Building Integrity Training and Education Centre in 2023. We were privileged to support the official opening of the Centre back in 2023 and as well as providing it with the NATO BI printing materials and handbooks. We are proud to support Ukraine's training and education activities o, as well as the progressive integration of the BI curriculum in the national education system and its harmonisation with the NATO BI Academic Discipline.

Another area of cooperation I want to highlight is the 'Training of Trainers' course of the MoI, which is a good example of our support to the national effort. We hope to be able to support the ToT for the Police in a similar manner.

We also offer Ukrainian partners to attend courses out of country, including our 'flagship' BI Defence Leadership course at the NATO School in Oberammergau, but also courses offered by NATO's Implementing Partners and NATO Allies such as Norway (CIDS), the United Kingdom (UK Defence Academy) and Romania (DRESMARA), as well as by Ukrainian institutions in cooperation with NATO.

These courses focus on various aspects such as integrity plan development, Human Resources management, internal audit, and BI support in Peacekeeping Operations. We also have an online course module which was made available in Ukrainian last year. In 2024 this led to a significant increase in the reach of BI courses in Ukraine, with over 126.000 representatives from various institutions taking part in either online or in-person training.

The process of embedding integrity and good governance in the defence sector, not least in the context of warfare, is a challenging task. It requires a niche expertise and a transfer of knowledge. In our work, we will continue to rely on the support of Allies and on the commitment of Ukrainian authorities to pursue integrity and good governance as part of their defence reforms.

Integrating a strong educational foundation for integrity and good governance in Ukraine's defence and security sector will not only contribute to achieving coherence and consistency across all state and local government agencies. It will also underpin the sustainability of reforms after the war.

Євгеній ЦЕХМІСТЕР,
аспірант Донецького державного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА РОЛЬ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Виборчий процес – навіть для демократичних і правових держав – це певного роду виклик, який може супроводжуватися мітингами, протестами, формуванням нових політичних рухів та гасел.

Вибори, які відбувалися в багатьох країнах світу у 2020-х роках показали, що окремі політичні сили все частіше використовують технології, які в тій чи інший мірі суперечать закону або принципам виборчого процесу, та потребують (викликають) реакцію суспільства. Серед найближчих до нас країн відмічаємо такі фейкові демократії і відповідно вибори у Республіці Білорусь 2020 рік та РФ

у 2023 році, з масовими протестами та фіксацією підвищеної небезпеки і порушень прав громадян під час виборів Грузії та Румунії у 2024 році.

Вибори в Україні – це не тільки механізм формування органів влади та управління, це ще й пошук моделей розвитку суспільства, протистояння різних політичних сил та суспільних груп, втручання іноземних держав у політичну систему України, проведення виборів часто супроводжується веденням гібридних воєн та збройної агресії зокрема.

За даними громадянської мережі Опора на позачергових виборах Президента України було розпочато 150 розслідувань, на позачергових виборах народних депутатів України 2014 р. ця кількість становила 349, то вже на місцевих виборах 2015 р. було розпочато 422 досудові розслідування [1].

За час збройної агресії росії проти України, тобто з 2014 року, в Україні зазнало суттєвих змін виборче законодавство. У 2019 році було нарешті кодифіковано виборче законодавство, а місцеві вибори 2020 року проводили за новим Виборчим кодексом України [2].

Починаючи з 24 лютого 2022 року ми спостерігаємо нову хвилю змін до виборчого законодавства, що передбачає передусім формування «безпекової складової» виборчого процесу, удосконалення та подальше впровадження діджиталізації, застосування інструментів цифрової трансформації як форм реалізації виборчих механізмів. Окрім цього зазнали окремих змін та доповнень норми кримінального права, зокрема стаття 111-1 «Колабораційна діяльність», частина 5 цієї статті визначає «Добровільне зайняття громадянином України посади, пов’язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території – караються позбавленням волі на строк від п’яти до десяти років з позбавленням права

обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років та з конфіскацією майна або без такої» [3].

Значна роль під організації та проведення виборів відводиться дотриманню міжнародних стандартів (принципів) виборчого права, максимального забезпечення дотримання виборчих прав громадян, а також безпеки всіх учасників виборчого процесу.

Часто на органи, що забезпечують безпеку та правопорядок, дотримання прав і свобод громадян покладається велика відповідальність під час організації та проведення виборів. А з огляду на руйнування чи пошкодження через бойові дії чи ворожі обстріли великої кількості приміщень закладів освіти, культури, органів влади, які раніш використовувалися для роботи виборчих комісій і здійснення волевиявлення виборців, у цьому законі можна, зокрема, передбачити використання під час проведення голосування на повоєнних виборах тимчасових споруд (наметів,павільйонів, інших легких конструкцій тощо), які б облаштовуватися структурами ДСНС і охоронялися Національною поліцією України. У законі варто визначити утворення додаткових виборчих дільниць та додаткових закордонних виборчих дільниць. На території України додаткові виборчі дільниці можуть утворюватися у разі необхідності у місцях компактного проживання внутрішньо переміщених осіб, за рішеннями Центральної виборчої комісії, прийнятими за поданням місцевих органів влади.

Так, на думку однієї із дослідниць кримінально-правових аспектів безпеки виборчого процесу Т. Матюшкової, швидкоплинність виборчого процесу вимагає оперативного реагування на виборчі порушення. але відмічає, що хоча у період виборів зазначені особи додатково залучаються для охорони публічного порядку на виборчих дільницях, переважна більшість з них не вважає себе відповідальною за протидію кримінальним правопорушенням проти виборчих прав громадян, за забезпечення виявлення і вилучення доказів їх вчинення тощо. При цьому існує необхідність їх невідкладного вилучення, огляду та експертного дослідження. Але кримінальна процесуальна процедура початку досудових

розслідувань унеможливлює невідкладне проведення цих дій, адже тимчасове вилучення документів пов’язане із отриманням ухвали слідчого судді [4, с. 124].

Тобто можемо зробити наступні висновки:

- виборче законодавство, особливо після лютого 2022 року, потребує подальшого вдосконалення з урахуванням таких факторів: забезпечення безпеки учасників виборчого процесу; дотримання міжнародних стандартів у сфері виборів та поширення міжнародної співпраці; максимальне використання інформаційно-комунікаційних систем у виборчому процесі, формування системи електронного голосування як один із напрямків.

- фахівці у галузі безпеки та оборони (співробітники Національної поліції України, ДСНС, Служби безпеки України та інші) потребують додаткової підготовки в рамках підвищення кваліфікації, для здобувачів вищої освіти зі специфічними умовами навчання доцільно запроваджувати окремі тематики в рамках навчальних дисциплін за визначеною освітньою програмою, а з моменту початку виборчого процесу проводити додаткові заняття з подальшим наданням методичних матеріалів та алгоритмів дій в межах адміністративного та кримінального проваджень під час виборів.

Список використаних джерел

1. Попередні результати моніторингу розслідування виборчих злочинів, здійснених на чергових місцевих виборах в Україні 2015 року (вересень 2016 року). URL: https://www.oporaua.org/vybory/43229-poperedni-rezultaty-monitorynhu-rozsliduvannia-vyborchykh-zlochyniv-zdiisnenykh-na-cherhovykh-mistsevykh-vyborakh-v-ukraini-2015-roku-veresen-2016-roku-13086.
2. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text.
3. ККУ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%B1%D0%BE%D1%80#w1_1.
4. Матюшкова Т.П. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН. Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики. Харків, 2018. С. 124-126. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/57.pdf.

Наталя ЦУМАРЄВА,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ 053 «ПСИХОЛОГІЯ (ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ)» ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні, запроваджений у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації, суттєво вплинув на всі сфери суспільного життя, зокрема й на систему освіти. Однією з найбільш чутливих до змін галузей виявилася юридична освіта, особливо в тих напрямах, де поєднуються правознавчі та психологічні знання.

Воєнний стан створює численні виклики для правової системи й чинить негативний вплив на психічне здоров'я населення. У цих умовах юридичний психолог виступає як фахівець на перетині права та психології, здатний забезпечити глибоке розуміння людської поведінки в кризових ситуаціях і сприяти захисту прав людини. Так, в ситуації війни виникла гостра потреба роботи юридичного психолога з потерпілими від воєнних злочинів, психологічної оцінки, супроводу та реабілітації військовослужбовців та їх сімей, психологічної допомоги та захисту прав внутрішньо переміщених осіб, підтримки дітей в ситуації примусового переміщення, здійснення психологічної допомоги в правоохоронній та судовій системі, допомозі постраждалим від домашнього та гендерно зумовленого насильства, СНПК тощо.

Останні роки спостерігається зростання наукового інтересу до теми адаптації освітніх програм у кризових умовах. Так, дослідження С.О. Гончаренко [2], В. І. Лугової [3] та колективної праці науковців, присвяченої проблемам освіти в умовах війни [4] акцентують на необхідності гнучкості освітнього процесу, впровадженні дистанційного навчання, емоційної підтримки здобувачів вищої освіти і викладачів, а також оновленні освітніх

програм відповідно до нових викликів. З точки зору правової психології, актуальними є праці Н. Є. Савченко [5], яка досліджує стресостійкість у професійній діяльності, а також Л. М. Карамушка [6], яка аналізує роботу персоналу інституцій в умовах війни.

Наявні джерела засвідчують нагальну потребу переосмислення функціоналу спеціаліста з юридичної психології, адже в нових умовах його роль виходить за межі класичного правозастосування — включає елементи кризової психології, роботи з травмованими особами, профілактики насильства тощо. Вищезазначене свідчить про те, що в ситуації воєнного часу існує потреба у підготовці висококваліфікованих фахівців-психологів не тільки для системи МВС України, та й для інших суспільних галузей. Тож, проаналізувавши потребу суспільства в кваліфікованих фахівцях, ринок праці, затребуваність спеціалістів-психологів для вирішення психологічно-юридичних проблем у період війни та післявоєнний період, Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ, проєктною командою була розроблена, а потім обговорена на громадських слуханнях та в подальшому затверджена освітньо-професійна програма «Психологія (Юридична психологія)» (протокол № 12 від 29.03.2023) [1].

Освітньо-професійна програма (ОПП) розроблена на підставі Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Програма ґрунтується на загальновідомих наукових результатах із врахуванням сьогоднішнього стану психології, а також повинна відповідати новим суспільним запитам, зумовленим умовами війни: збільшенням кількості правопорушень, психологічних травм, викликів у сфері прав людини, воєнних злочинів, роботи з ветеранами, переселенцями та постраждалими. Це потребує перегляду структури, змісту й форм подання навчального матеріалу.

Зважаючи на вищевикладене, адаптація освітньо-професійної програми «Психологія (Юридична психологія)» має охоплювати кілька ключових напрямів:

1. *Оновлення змісту навчальних дисциплін***.** Ми інтегрувати до навчальних курсів теми, пов’язані з воєнними злочинами, правами людини під час війни, посттравматичним синдромом, психологією насильства, кризовою інтервенцією, медіацією в умовах збройного конфлікту. Наприклад, у межах дисципліни «Юридична психологія» висвітлено особливості поведінки військових злочинців і жертв тортур. У дисципліні «Правові знання в діяльності психолога» представлено кейси, пов’язані з евакуацією, мобілізацією, правами ВПО, постраждалими від насильства та воєнних злочинів.

2. *Практична спрямованість підготовки***.** Збільшення частки практичної підготовки шляхом залучення студентів до реальних кейсів у співпраці з НПУ, правозахисними організаціями, судами, психологічними центрами. Це може бути як волонтерська робота, так і професійна практика за спеціальністю.

3. *Використання дистанційних технологій***.** Воєнний стан обумовлює нестабільність у роботі ЗВО, тому важливо мати повноцінну дистанційну модель навчання. Платформа «МІА: освіта ДонДУВС», «Google MEET», «Zoom», а також цифрові кейси й симуляції повинні бути інтегровані у всі курси.

4. *Психологічна підтримка здобувачів освіти***.** Окрім роботи психологічної служби Університету зі здобувачами вищої освіти та співробітниками, важливою стала інтеграція у програму курси з саморегуляції, профілактики емоційного вигорання, розвитку емоційного інтелекту.

5. *Міждисциплінарний підхід*. Для забезпечення практичної складової навчального процесу ми запрошуємо спеціалістів-практиків з психології, психотерапії, психіатрії, поліції, МНС, медицини, соціології, військової справи, громадського сектору, що дозволяє формувати системне розуміння викликів воєнного часу та отримати цінний досвід українських та міжнародних фахівців.

6. *Перепідготовка науково-педагогічного складу.* Педагогічний персонал має бути підготовлений до роботи в умовах стресу, з кризовими групами студентів, адаптації змісту до поточних викликів, тому постійно бере участь у вебінарах, тренінгах, семінарах, курсах підвищення кваліфікації з

тематики соціально-психологічної та правової допомоги населенню в умовах війни.

Отже, адаптація освітньо-професійної програми «Психологія (Юридична психологія)» в умовах воєнного стану — необхідна й своєчасна відповідь на трансформацію запитів суспільства. Вона має включати оновлення змісту дисциплін, розвиток практичних навичок у кризових ситуаціях, використання дистанційного навчання, психологічну підтримку учасників освітнього процесу. Впровадження цих змін сприятиме формуванню сучасного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах невизначеності, працювати з травмованими людьми, забезпечувати психологічний супровід правових процесів.

Список використаної літератури

1. Освітньо-професійна програма «Психологія (Юридична психологія)» Донецького державного університету внутрішніх справ. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/11/osvitno-profesijna-programa-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vyshhoyi-osvity-za-speczialnistyu-053-psyhologiya.pdf (дата звернення 10.04.2025).
2. Гончаренко С. У. Педагогічні технології адаптації освіти в умовах соціальних викликів. Київ: Педагогічна думка, 2020. 240 с.
3. Лугова В. І. Інновації в освітньому процесі ЗВО в умовах кризи. Вісник Київського національного університету. 2022. №3. С. 69–74
4. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня –14 квітня 2024 року. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2024. 368 с.
5. Савченко Н. Є. Психологічна готовність правників до роботи в умовах стресу. Психологічний журнал. 2021. № 4. С. 123–127.
6. Карамушка Л. М. Психічне здоров’я персоналу організації в умовах війни: основні вияви та ресурси. Вчені записки Університету «КРОК». 2022. № 3(67). С. 124–133.

Олексій ЦУРКАН,
начальник циклу професійно-практичної підготовки Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання «Криворізька академія патрульної поліції»,
кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції;

Володимир ЄВТУШОК,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Харківського національного університету
внутрішніх справ, підполковник поліції

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙ СЬКИХ

Постійні підступні обстріли керованими ракетами та безпілотними літальними апаратами території нашої держави призводять до великої кількості жертв серед цивільного населення. Зокрема 04.04.2025 в центрі густонаселеного мікрорайону м. Кривий Ріг відбулось влучання ракети, що несла в своїй частині касетні вибухові боєприпаси, в наслідок чого постраждало 70 осіб, в тч загинуло 20 осіб, із яких 9 неповнолітніх дітей [5].

Враховуючи безперервний режим служби поліцейські одні з перших прибувають на місця влучань, що вимагає від них наявності ефективних навичок самодопомоги та надання першочергової домедичної допомоги постраждалим.

Питаннями покращення процесу підготовки поліцейських з домедичної підготовки займались такі українські вчені як Кращенко Д., Мислива О.О., Ташматов В.А., Тінін Д.Г. та інші, однак нагальність їх залишається актуальною.

Відповідно вимог діючих нормативно-правових актів, поліцейські є особами, які не мають медичної освіти, однак за своїми службовими обов’язками повинні володіти практичними навичками надання екстреної домедичної допомоги а також зобов’язані надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров’я; [1; 2].

Законодавство України визнає найвищою цінністю життя та здоров’я людини, і тому надання невідкладної допомоги є однією з основних обов’язків поліцейських. Програми тактичної медицини для них повинні бути

уніфікованими та включати теоретичні та практичні аспекти, забезпечуючи високий рівень готовності поліцейських до дій в екстрених ситуаціях. [6, с. 16].

Правоохоронці повинні швидко ідентифікувати наявність загроз від залишок частин ракет, що не здетонували і можуть загрожувати як поліцейському так і цивільним, діагностувати стан постраждалих, здійснити вступне сортування та визначити пріоритетність в наданні допомоги. Після чого приступити до практичних дій дотримуючись вимог нормативно-правових актів та особистої безпеки.

Беззаперечним є той факт, що в службовій діяльності поліцейських можуть виникати різні ситуації з високим рівнем ризику, в яких вони повинні надати кваліфіковану і своєчасну допомогу собі, напарнику або іншому постраждалому.

У зв’язку з цим, деякі елементи тактичної медицини обґрунтовано включені до навчальної програми «Домедичної підготовки», зокрема надання домедичної допомоги постраждалим в умовах бойових дій/воєнного стану [3].

Програма підготовки поліцейських з домедичної підготовки має бути уніфікована не тільки в частині тематики і питань, що повинні розглядатися під час навчання, й в частині організації проведення занять. Адже стандартизація складових елементів навчального процесу є одним зі шляхів підвищення ефективності навчання, а також здатна забезпечити максимально високу якість результатів у практичній повсякденній службовій діяльності.

Діючі програми з «Домедичної підготовки» здобувачів освіти первинної професійної підготовки вперше прийнятих на службу в поліції та курсантів закладів вищої освіти МВС України відповідають за обсягом та кількості годин програмі «Перший на місці події», затвердженої Наказом МОЗ від 04 серпня 2021 року №1627 [4], однак мають невідповідність щодо кількості залучених осіб, що проходять навчання, до кількості інструкторів/викладачів.

Таким чином дискусійним є питання залучення кількості інструкторів чи викладачів під час проведення занять з домедичної підготовки для поліцейських. Адже підготовка немедичних працівників, професійні обов'язки яких пов'язані з наданням домедичної допомоги (далі - працівники), передбачає набуття

теоретичних знань і оволодіння практичними навичками з надання першої невідкладної медичної допомоги (далі - першої допомоги), а відповідні вимоги зобов'язують заняття і навчальні тренування проводити з групою у складі не більше 8 осіб [4].

Тобто, зазначений нормативно-правовий акт вимагає проведення практичних занять і навчальних тренувань групою у складі не більше 8 осіб, тоді як кількість здобувачів освіти, що проходять навчання в закладах освіти МВС та НПУ, сягає мінімум 24 із розрахунку на 1-2 інструкторів/викладачів.

Однак навчальне навантаження на викладацький чи науково-викладацький склад закладів освіти МВС та НПУ не дозволяє залучати необхідну кількість інструкторів/викладачів із розрахунку діючих норм для якісного набуття знань, умінь та навичок з надання домедичної допомоги.

В тому числі дуже важливо під час вивчення тактичної медицини розглянути питання вогнепальних поранень та усунення їх наслідків (масивних небезпечних для життя кровотеч, накладання джгута-турнікета, тампонування рани і т. д.) [7, с. 94].

Адже, як зазначає Мислива О.О. якісне навчання персоналу системи МВС дасть змогу в майбутньому забезпечити оперативність, а також підвищити злагодженість їхньої діяльності та взаємодію як між собою під час виконання завдань з організації заходів безпеки та встановлення правопорядку серед населення в надзвичайних ситуаціях, так і з іншими службами цивільного захисту [8, с. 208].

З урахуванням викладеного пропонуємо розглянути питання законодавчого закріплення залучення 3 інструкторів/викладачів з домедичної підготовки на одну навчальну групу здобувачів освіти з метою належного відпрацювання умінь і навичок під час практичних занять та якісної підготовки поліцейських в закладах освіти МВС та НПУ.

Список використаних джерел

1. Про екстрену медичну допомогу: Закон України №5081-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#n55 (дата звернення 06.04.2025).

2. Про національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 02.07.2015. Офіційний портал Верховної ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення 06.04.2025).
3. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: Закон України № 0356-22. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n941 (дата звернення 06.04.2025).
4. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: Наказ МОЗ України від 04.08.2021 №1627. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1627282-21#Text (дата звернення 06.04.2025).
5. У Кривому Розі знову зросла кількість жертв внаслідок удару рф. РБК-Україна. Офіційний сайт. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/krivomu-rozi-znovu-zrosla-kilkist-zhertv-1743954581.html.
6. Дусяк О.С., Тінін Д.Г. Деякі аспекти тактичної медицини в службово-бойовій діяльності поліцейських в умовах дії правового режиму воєнного стану: проблемні питання в критичних ситуаціях та умовах ведення бою. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2024. Вип. 83. Ч. 2. С.11–17.
7. Мислива О.О., Москалець А.П. Уніфікація навчання з тактичної медицини на шляху вдосконалення тактико-спеціальної підготовки поліцейських. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: матеріали наук.-практ. конф., ХНУВС. Харків, 2018. С.92–95.
8. Мислива О.О., Никифорова О.А., Бойко О.В. Методологія проведення занять із тактичної медицини для поліцейських в Україні з урахуванням сучасних вимог НАТО. Юридичний вісник. 2020. No 2. С. 207–212. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f01a047c-cd74-4b2b-8078-85130f563f63/content (дата звернення 06.04.2025).
9. Кращенко Д., Плахотний А. Роль та головні проблеми тактичної медицини в системі професійної підготовки поліцейського. Матеріали конференцій МЦНД, (08.12.2023; Черкаси, Україна), Черкаси, 2023. С. 391–392. URL: https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/894 (дата звернення 06.04.2025).
10. Євтушок В.А., Ісаєва О.О. Актуальні тенденції удосконалення тактичної медицини в системі професійної підготовки особового складу національної поліції України в умовах воєнного стану. Службово-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських: матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу, м. Одеса, 30 листоп. 2023 р. Одеса: ОДУВС, 2023. С. 90–92.
11. Євтушок В.А., Соколов О.А. Дії поліцейського під час обстрілу. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: зб. наук. пр.(м. Харків, 26 трав. 2022 р.). Харків: ХНУВС, 2022. С. 183–184.
12. Ташматов В.А. Надання домедичної допомоги поліцією України. Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне. Південноукраїнський правничий часопис. 2017. № 3 С. 48–50. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2017/3/13.pdf (дата звернення 06.04.2025).

13. Цуркан О.П. Особливості здійснення оцінювання рівня домедичної підготовки в системі службової підготовки працівників Національної поліції України. Сучасні стандарти підготовки з домедичної допомоги працівників правоохоронних органів, оперативно-рятувальних служб та військовослужбовців: матеріали міжнародного круглого столу (м. Одеса, 16 червня 2022 року). Одеса : ОДУВС, 2022. С.86–88.

Андрій ЦЮПРИК,
завідувач кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, доцент

РОЛЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У сучасному світі соціальна відповідальність стає невід'ємною складовою професійної компетентності майбутніх фахівців у будь-якій галузі. Заклади вищої освіти відіграють центральну роль у цьому процесі, адже саме тут здобувачі освіти отримують не лише теоретичні знання, а й практичні вміння, потрібні для успішної кар'єри. Вища освіта покликана готувати фахівців, які здатні приймати відповідальні рішення та діяти в інтересах громади. Атмосфера в навчальному закладі, приклади соціально відповідальної поведінки викладачів, а також методи навчання, що заохочують критичне мислення та аналіз соціальних наслідків професійних рішень, мають значний вплив на формування соціальної відповідальності.

Освітнє середовище є ключовим чинником у формуванні системи цінностей здобувачів освіти, де соціальна відповідальність займає важливе місце. Освітнє середовище, подібно до локального мікросуспільства, вирізняється низкою важливих особливостей, які визначають його функціонування та вплив на всіх учасників освітнього процесу.

Освітнє середовище, на думку О. Марченко, постає як: 1) комплекс історичних передумов, обставин; 2) складова соціокультурного оточення; 3) підрозділ широкого соціально-інформаційного простору; 4) цілісна, спеціально

створена педагогічна система соціалізації та становлення особистості [1]. Освітнє середовище ЗВО являє сукупність умов та ресурсів навчання та виховання здобувачів освіти, а також простір реалізації професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Особистий приклад викладачів, їхнє ставлення до соціальних проблем та активна громадянська позиція є важливим фактором впливу на формування соціальної відповідальності студентів. Залучення студентів до соціально значущих проєктів, волонтерських ініціатив, стажувань у соціально відповідальних організаціях сприяє набуттю практичного досвіду відповідальної поведінки.

Активні методи навчання як інструмент формування відповідальності передбачають застосування кейс-стаді, дискусій, рольових ігор, проєктної діяльності, спрямованих на аналіз соціальних проблем та пошук відповідальних рішень.

Освітнє середовище, що стимулює допитливість, аналіз інформації та пошук рішень соціальних проблем, допомагає сформувати усвідомлений підхід до соціальної відповідальності.

Л. Шевченко вважає, що соціальна відповідальність у вишах охоплює три аспекти: когнітивний (як пізнавальний компонент освітньо наукової підготовки студентів), економічний (збільшення людського потенціалу студента) та соціальний (формування зв'язків між усіма учасниками навчального процесу) [2].

Включення тем, що стосуються прав людини, етики, сталого розвитку, громадянської активності, в зміст навчальних предметів розширює розуміння соціальної відповідальності. Надання здобувачам освіти можливостей для самостійної організації заходів, реалізації власних ідей соціальної спрямованості сприяє розвитку їхньої відповідальності за власні дії та їхні наслідки. Забезпечення простору для обговорення соціальних питань, аналізу власного внеску в суспільне життя допомагає здобувачам освіти усвідомити свій рівень соціальної відповідальності та шляхи його подальшого розвитку.

Таким чином, освітнє середовище, де кожен здобувач освіти почувається прийнятим та захищеним, сприяє розвитку довіри, емпатії та готовності брати на себе відповідальність за благополуччя інших.

Список використаних джерел

1. Марченко О. Дослідження факторів впливу освітнього середовища закладу вищої освіти на формування професійних і соціальних характеристик майбутніх фахівців. European Science. 2023. 3(sge20-03), С. 117–126.
2. Шевченко Л. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: аспект якості освіти. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія. 2011. № 4 (7). С. 5–15.

Андрій ЧЕРВІНЧУК,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблемних питань правоохоронної діяльності Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший дослідник;
Юлія АТАМАНЕНКО,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблемних питань правоохоронної діяльності Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, старший дослідник

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ДО ВИКОРИСТАННЯ БПЛА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

На сьогодні безпілотні літальні апарати (БпЛА) є невід’ємною частиною сучасного світу та значною мірою визначають подальший розвиток науки в цілому. З огляду на функціональність та універсальність можливостей використання БпЛА, слід зазначити, що вчені та практики спільними зусиллями сформували певні практичні рекомендації та теоретичні положення щодо впровадження БпЛА в роботу правоохоронних органів [1-4]. Однак, незважаючи на наявність значної теоретичної бази з досліджуваного питання, у науковій практиці до сьогодні відсутні ґрунтовні дослідження та пропозиції щодо

навчання та підготовки майбутніх поліцейських до використання БпЛА у своїй професійній діяльності.

З метою вивчення думки щодо необхідності навчання поліцейських керуванню БпЛА, науково-дослідною лабораторією з проблемних питань правоохоронної діяльності Донецького державного університету внутрішніх справ було проведено всеукраїнське онлайн опитування серед наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських. Серед опитаних майже 5 тис. респондентів, 92,7 % склали здобувачі закладів вищої освіти, 7,3 % – наукові та науково-педагогічні працівники.

Результати наданих користувачами відповідей на запропоноване в анкеті запитання щодо підрозділів Національної поліції України, в яких є необхідність використання БпЛА розділились таким чином:

- більшість опитаних (56,1%) вважає, що першочергово БпЛА повинні використовувати підрозділи поліції особливого призначення;
- 35,0 % учасників опитування відзначають, що в сучасних умовах усі підрозділи поліції доцільно укомплектувати БпЛА;
- 3,8 % респондентів не вважають потрібним використання БпЛА в підрозділах Національної поліції України.

Учасники опитування позитивно оцінюють необхідність здійснення навчання керуванню БпЛА у системі професійної підготовки, за варіант відповіді «так» проголосувало 4142 (87,8 %) респондентів, «ні» – 577 (12,2 %). На питання щодо запровадження навчання керування БпЛА у систему професійної підготовки, респонденти мали можливість обрати декілька варіантів відповіді, проте більшість з них вважають доцільніше запровадити навчання керування БпЛА у закладах освіти, як під час первинної професійної підготовки, так і під час здобуття вищої освіти (Рис. 1).

Найбільша кількість опитаних здобувачів закладів вищої освіти вважає, що доречно запровадити навчання керування БпЛА у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання (46,2 %) та під час первинної професійної

підготовки (35,8 %). Думка опитаних наукових й науково-педагогічних працівників, дещо відрізняється, одні підтримують думку здобувачів щодо підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання (3,3 %), інші – сертифіковані курси пілотів БпЛА поза професійної підготовки поліцейських (3,8%) (Рис. 2).

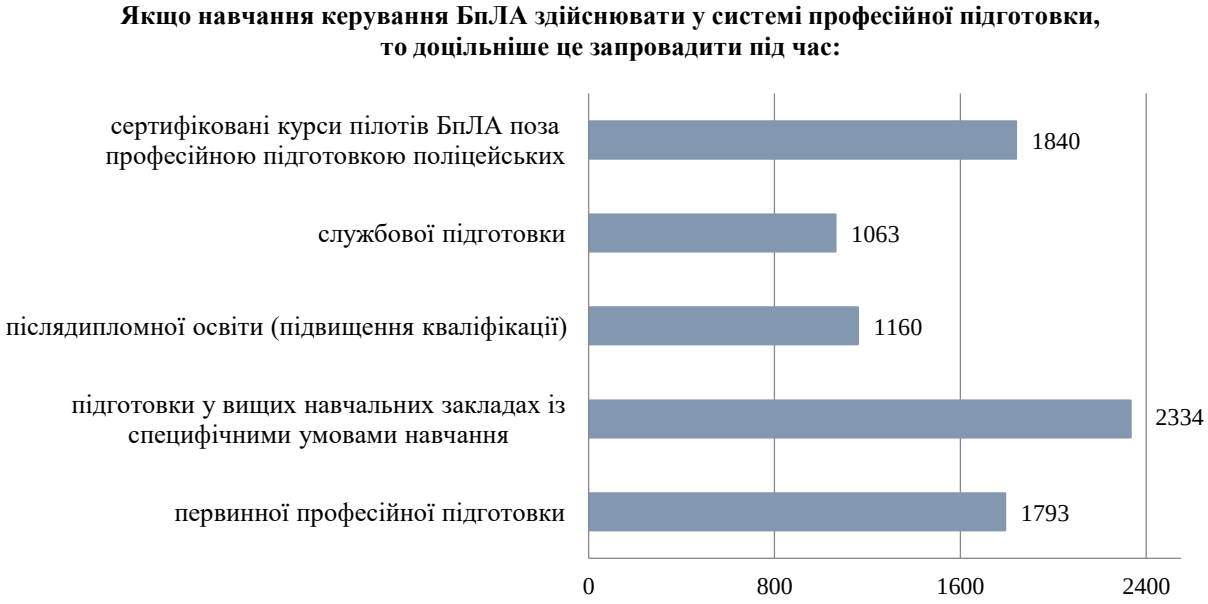

Рис. 1. Результати опрацювання онлайн опитування

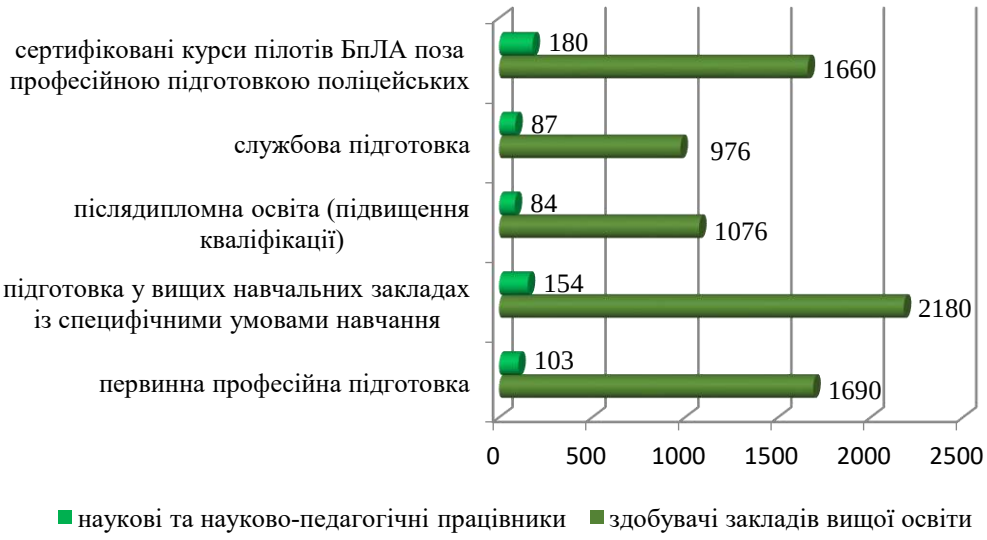

Рис. 2. Розподіл відповідей за категоріями кореспондентів

Отже, проаналізувавши результати онлайн опитування можна дійти висновку, що для того щоб майбутні поліцейськими ефективно виконувати свої

службові обов'язки під час несення служби за допомогою інноваційних технологій, якими є БпЛА, необхідно у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, доповнити навчальну програму первинної професійної підготовки загальнопрофесійним навчальним блоком «Формування вмінь та навичок керування БпЛА».

Список використаних джерел

1. Споришев К. О., Луньов О. Ю., Матросов М. В. Порядок планування раціонального застосування розвідувальних безпілотних літальних апаратів під час виконання завдань із припинення масових заворушень силами Національної гвардії України. Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2018. № 6. С. 100–105.
2. Мовчан А. В., Мовчан М. А. Використання безпілотних літальних апаратів у діяльності правоохоронних органів. Соціально-правові студії, 2020. № 3 (18). С. 104–110.
3. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А. А. Саковський, С. М. Науменко, С. І. Кравченко, І. М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 72 с.
4. Georgiou A., Masters P., Johnson S., Feetham L. UAV-assisted real-time evidence detection in outdoor crime scene investigations. Journal of Forensic Sciences, 2022. Vol. 67 (3). P. 1221–1232. Doi: 10.1111/1556-4029.15009.
5. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 21.06.2018 р. № 669. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2018/12/2-0062018politseyskiy.doc (дата звернення: 01.04.2025).

Олександр ЧЕРКУНОВ,
докторант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кандидат юридичних наук, радник митної служби І рангу

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Європейські підходи до професійної підготовки та розвитку державних службовців ґрунтуються на принципах компетентнісного підходу,

безперервного навчання, прозорості, підзвітності та результативності. Їх імплементація в українську модель публічної служби в митних органах вимагає не лише адаптації нормативної бази, а й переосмислення концепції публічної служби, зміни управлінських практик, упровадження сучасних методик оцінювання та підвищення кваліфікації кадрів.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів», у митному законодавстві вперше на нормативному рівні закріплено визначення терміна «митні компетенції». У зазначеному контексті під митними компетенціями слід розуміти визначені вимоги до професійної компетентності посадових осіб митних органів, які обіймають посади державної служби категорій «Б» і «В». Ці вимоги охоплюють комплекс характеристик, до якого входять знання, уміння, навички, здібності, мотиваційні чинники та ціннісні орієнтири, що в сукупності забезпечують спроможність працівника якісно та ефективно виконувати посадові обов’язки з метою реалізації функцій і завдань, покладених на митні органи [1].

За підтримки проєкту EU4PFM у Державній митній службі України було розпочато процес упровадження компетентнісного підходу до управління людськими ресурсами, орієнтованого на стандарти Європейського Союзу. В результаті спільної роботи міжнародних експертів та внутрішніх робочих груп було розроблено проєкти рамок компетенцій, що включають класифікацію компетенцій за кластерами та рівнями професійної спроможності. Зокрема, проєкт рамки компетенцій для Державної митної служби охоплює чотири кластери (поведінкові, операційні, допоміжні, управлінські) та передбачає чотири рівні розвитку відповідних знань, умінь і навичок [2]. У межах пілотного впровадження зазначену модель інтегровано у процеси добору персоналу, зокрема через створення профілів посад і використання компетентнісно орієнтованих інтерв’ю. Таким чином, закладаються засади для

інституціоналізації європейських підходів до формування професійних компетенцій посадових осіб митних органів України.

Європейська рамка митних компетенцій (EU Customs Competency Framework, EU CFW) розроблена як ключовий інструмент модернізації кадрової політики в митних адміністраціях держав-членів ЄС. Вона базується на триєдиній структурі компетенцій — знання, навички та поведінкові характеристики — та спрямована на забезпечення системного підходу до управління людськими ресурсами на основі компетентнісної моделі. Структура рамки охоплює чотири категорії компетенцій (ключові митні цінності, професійні, операційні та управлінські компетенції), кожна з яких поділяється на чотири рівні володіння (від базового до експертного). Також визначено типові профілі посад у функціональних доменах митної діяльності (ризик-менеджмент, декларування, клієнтське обслуговування тощо), що дозволяє формувати індивідуальні профілі компетентностей посадових осіб [3].

У Європейському Союзі сформовано цілісну модель компетентнісного управління в митних органах – *EU Customs Competency Framework (CustCompeu)*, що розглядається як системна основа модернізації публічної служби у сфері митної справи. Актуалізована редакція рамки (2023 р.) акцентує на поєднанні професійних, операційних і управлінських компетенцій із наскрізними цінностями митної служби ЄС (етика, відкритість, безперервне навчання, орієнтація на сервіс, доброчесність тощо).

У структурному вимірі CustCompeu включає:

чотири рівні володіння компетенцій (від ознайомчого до експертного);

три блоки компетенцій (професійні, операційні, управлінські), релевантні для типових функціональних доменів митної діяльності (декларування, контроль, розслідування, аудит, менеджмент ризиків тощо);

модель кар'єрного зростання, що передбачає як експертний, так і стратегічно-управлінський трек;

європейську матрицю ролей, що дозволяє адаптувати рамку до національних адміністрацій шляхом поєднання компетенцій і посадових рівнів [4].

Рамка не обмежується лише ідентифікацією компетенцій, а й забезпечує методичну основу для формування навчальних програм, профілів посад, процедур відбору персоналу та оцінювання результативності. Особливістю CustCompeu є її відкритість до гнучкої національної імплементації, що дозволяє враховувати особливості організації митної служби в різних країнах-членах ЄС.

Попри системність і концептуальну зрілість Європейської рамки митних компетенцій (CustCompeu), її імплементація в українському контексті вимагає врахування низки особливостей, які не були передбачені європейською моделлю. Передусім слід зазначити, що CustCompeu, маючи рекомендаційний характер, не фіксує поняття «митних компетенцій» на рівні нормативно-правового акта. Водночас в Україні це поняття вперше було легітимовано в Митному кодексі України шляхом внесення відповідних змін, що надало йому статус правової категорії та заклало підґрунтя для подальшого розвитку компетентнісної моделі в межах публічної служби.

Другою сутнісною відмінністю є відсутність у європейській рамці врахування умов публічної служби в ситуації воєнного стану або інших надзвичайних обставин. Модель CustCompeu орієнтована переважно на функціонування митної служби в стабільному інституційному середовищі. Натомість українська практика функціонування митних органів у період збройної агресії потребує гнучкого перегляду компетентнісних вимог із урахуванням кризових викликів, багатовекторності загроз і необхідності оперативного реагування в умовах загального правового режиму воєнного стану.

Крім того, європейська модель не включає у свою структуру політичний компонент публічної служби, зосереджуючись переважно на поведінкових, професійних та управлінських характеристиках.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів : Закон України від 17.09.2024 р. № 3977-IX. БД «Законодавство України»; ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3977-20#Text.
2. State Tax Service and State Customs Service, with the support of EU4PFM, are progressing in creating and integrating competency framework into their HR processes. EU4PFM. 2024. 27 березня. URL: https://eu4pfm.com.ua/news/state-tax-service-and-state-customs-service-with-the-support-of-eu4pfm-are-progressing-in-creating-and-integrating-competency-framework-into-their-hr-processes/.
3. The EU customs competency framework: modernising customs through competency-based human resource management. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2015. С. 44 URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a46d30f-de14-11e6-ad7c-01aa75ed71a1/language-en.
4. The EU customs competency framework: modernising customs through competency-based human resource management. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2023. С. 264. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/34b65b31-b8b9-11ed-8912-01aa75ed71a1/language-en.

Оксана ЧОРНОУС,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук, доцент

СИТУАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ У ЗВО: МОВНИЙ АСПЕКТ

Сьогодні інноваційні методики й технології в підготовці майбутніх поліцейських спрямовані на підвищення ефективності навчання, розвиток практичних навичок та адаптацію до сучасних викликів у сфері правопорядку. До таких, за оцінками в зарубіжних джерелах, належать використання віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) [1], робота з комп’ютерними алгоритмами для аналізу великих обсягів інформації з метою прогнозування злочинності (на кшталт «predictive policing» [2]), проведення тренінгів з кібербезпеки [3], гейміфікація освітнього процесу [4] тощо.

Помітним досягненням, що має важливе прикладне значення, є впровадження ситуаційного моделювання з елементами психологічної підготовки. Цей підхід поєднує практичні тренінги з глибоким зануренням у психологічні аспекти роботи правоохоронців, допомагаючи здобувачам вищої освіти розвинути не лише технічні навички, а й емоційну стійкість, емпатію та здатність швидко адаптуватися до складних ситуацій. Методика базується на імітації реальних сценаріїв, з якими мають справу працівники правоохоронних органів. Науково доведено, що таке навчання є особливо ефективним для представників правоохоронних органів, оскільки ті з них, хто пройшов підготовку (репетирував) та набув автоматизованих (інстинктивних, рефлексивних, підсвідомих) навичок, демонструють вищу продуктивність у стресових ситуаціях [5]. У зв'язку з цим доречно також наголосити на актуальності такої практики ще на етапі здобуття вищої освіти, оскільки робота з поліцейськими, які вже перебувають на службі, може бути ускладнена: наприклад, «сказати офіцерам, що їм потрібно покращити стрільбу, менш чутливо, ніж повідомити, що вони повинні вдосконалити свою здатність взаємодіяти з іншими», адже це сприймається як критика їхнього характеру та здібностей [6].

Здобувачам вищої освіти пропонуються сценарії, розроблені на основі статистики злочинів та досвіду правоохоронців, які повною мірою відбивають специфіку службової діяльності: затримання агресивного правопорушника, розмова з жертвою злочину, деескалація конфлікту в натовпі людей або реагування на надзвичайну ситуацію. У таких випадках доцільно акцентувати на ролі мови як інструмента для забезпечення ефективності дій та безпеки поліцейського. Так, саме за допомогою мови поліцейські можуть впливати на поведінку осіб у складних ситуаціях. Здобувачі вищої освіти можуть отримати цінний досвід, практикуючи використання різних вербальних стратегій та спостерігаючи, наскільки вони є ефективними для деескалації конфлікту, зниження рівня агресії та запобігання насильству. Наприклад, здобувачам вищої освіти може бути запропоноване завдання заспокоїти «жертву домашнього

насильства», яка перебуває в шоковому стані та не довіряє правоохоронцям, або переконати «особу, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення» не чинити опір під час затримання за умови одночасного надходження виклику про підозрілу активність поблизу. Майбутні поліцейські відпрацьовують уміння правильно формулювати запитання, використовувати чіткі та зрозумілі інструкції, а також техніки активного слухання.

Ще однією перевагою моделювання ситуацій є створення умов, що імітують стрес: обмеження часу, шумові ефекти (крики, звуки пострілів, сирени), багатозадачність (наприклад, одночасне спілкування через рацію та контроль ситуації). У такий спосіб здобувачі вищої освіти мають змогу розвинути стійкість до емоційного перевантаження, яке часто супроводжує реальну роботу, адже, за деякими оцінками, більшість курсантів встигають ухвалити лише 5–7 рішень у стресовому стані до випуску, що недостатньо, оскільки сучасна молодь менш звикла до реального стресу [7].

За таких умов уміння правильно інтерпретувати емоційний стан інших людей і реагувати на нього набуває критичної важливості. Так, приділяючи увагу мові та невербальній комунікації (жестам, інтонації, міміці тощо) співрозмовника, поліцейські можуть отримувати ключову інформацію про його чи її наміри та емоційний стан. Наприклад, допомагають розпізнати брехню або страх «підозрюваного» у сценарії допиту. Це навчатиме обирати найбільш ефективні тактики для вирішення ситуації.

Для створення ефекту присутності можуть бути залучені актори, які грають ролі громадян, злочинців чи свідків. Їх перевагою є непередбачуваність поведінки, як-от раптова агресія, паніка чи спроба маніпулювати.

Прикметно, що навчання на основі сценаріїв може забезпечити не лише реалістичний досвід. Максимальний ефект можливий насамперед в результаті аналізу своїх дій на противагу звичайній констатації «правильно» чи «неправильно». Натомість здобувач вищої освіти повинен мати можливість бачити свої дії, відповідаючи на запитання на кшталт «Що ви знали на цьому етапі розмови?», «Що ви бачили, що ви чули?», «Що б ви зробили інакше й

чому?» [8].

Отже, ситуаційне моделювання має широкий потенціал у підготовці фахівців для сектору безпеки та оборони, адже допомагає вдосконалити тактичні та комунікативні навички, розвинути психологічну витривалість і гнучкість мислення.

Список використаних джерел

1. Marler T., Straus S., Mizel M., Hollywood J., Harrison B., Yeung D., Klima K., Lewis M., Rizzo S., Hartholt A., Swain C. Effective Game-Based Training for Police Officer Decision-Making: Linking Missions, Skills, and Virtual Content. Interservice/Industry Training, Simulation, and Education Conference. 2020. Paper No. 20456 https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/effective-game-based-training-police-officer-decision-making (дата звернення: 01.04.2025).
2. Lau T. Predictive Policing Explained. Brennan Center for Justice. URL: https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/predictive-policing-explained (дата звернення: 01.04.2025).
3. Woollacott E. Police skills shift as forces tackle cybercrime. Raconteur. URL: https://www.raconteur.net/risk-regulation/police-skills-cybercrime (дата звернення: 07.04.2025).
4. BinSubaih A., Maddock S., Romano D. Developing a Serious Game for Police Training. Handbook of Research on Effective Electronic Gaming in Education. Hershey, New York, 2018. Vol. I. P. 451–477. URL: https://www.researchgate.net/publication/314501035_Developing_a_Serious_Game_for_Police_Training (дата звернення: 01.04.2025).
5. Baldwin S., Bennell C., Blaskovits B., Brown A., Jenkins B., Lawrence C., McGale H., Semple T., Andersen J. P. A Reasonable Officer: Examining the Relationships Among Stress, Training, and Performance in a Highly Realistic Lethal Force Scenario. Frontiers in Psychology. 2022. Vol. 12. P. 1–22. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.759132
6. Wolfe S., Rojek J., McLean K., Alpert G. Social Interaction Training to Reduce Police Use of Force. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science. 2020. Vol. 687(1). P. 124–145. https://doi.org/10.1177/0002716219887366
7. Wilson W. How simulator technology improves police cadet training. Police1. URL: https://www.police1.com/police-products/training/simulator/articles/how-simulator-technology-improves-police-cadet-training-mkRsj4sm7RVmtftJ/ (дата звернення: 01.04.2025).
8. Stockton D. Why traditional learning methodologies fall short in policing, and how a simulator can help. Police1. URL: https://www.police1.com/police-products/training/simulator/articles/why-traditional-learning-methodologies-fall-short-in-policing-and-how-a-simulator-can-help-3JAKbaOHGa0OKYrF/ (дата звернення: 01.04.2025).

Максим ШАКУН,
курсант 2 курсу навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Одеського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Юрій СВИНАРЕНКО,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України
Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ (ПРАВНИЧОЇ) ОСВІТИ

Повномасштабна війна в Україні, глобальна нестабільність та зростання гібридних загроз зумовлюють необхідність якісно нового рівня підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони. Особливе значення в цьому контексті набуває професійна правнича підготовка, покликана забезпечити правове супроводження військових операцій, дотримання міжнародного гуманітарного права, захист прав людини в умовах збройних конфліктів, а також формування необхідної законодавчої та нормативної бази. Реформування вищої юридичної освіти, з урахуванням потреб оборонного сектору та перспектив післявоєнної відбудови, є ключовим елементом забезпечення національної безпеки України.

Актуальність теми зумовлена критичною потребою у висококваліфікованих юристах для сектору безпеки та оборони України в умовах повномасштабної війни, глобальної нестабільності та зростання гібридних загроз. Ефективне правове супроводження військових операцій, дотримання міжнародного гуманітарного права, захист прав людини у збройних конфліктах, а також формування законодавчої бази для функціонування силових структур у надзвичайних умовах є ключовими для національної безпеки. Реформування юридичної освіти з урахуванням воєнних реалій та перспектив післявоєнної відбудови є нагальною потребою та пріоритетом державної політики.

Сучасні виклики, пов’язані з повномасштабною війною в Україні, глобальною нестабільністю, зростанням гібридних загроз і трансформацією міжнародної безпекової архітектури, висувають нові вимоги до системи підготовки фахівців, які працюють у секторі безпеки та оборони. У цьому контексті особливого значення набуває професійна правнича підготовка кадрів, здатних забезпечити правове супроводження військових операцій, реалізацію норм міжнародного гуманітарного права, захист прав людини у збройних конфліктах, а також формування законодавчої та нормативної бази, необхідної для функціонування силових структур у надзвичайних умовах.

Правова складова функціонування сектору безпеки та оборони є невід’ємною частиною національної безпеки. Відтак, якісна підготовка юристів, які розуміють специфіку військової справи, сучасного конфліктного середовища, кібербезпеки, правоохоронної діяльності в умовах війни та післявоєнного періоду, є не лише освітнім завданням, а й пріоритетом державної політики. Саме тому реформування вищої юридичної освіти має відбуватись із урахуванням потреб оборонного сектору, адаптації до воєнного часу, а також перспективи відновлення та правового забезпечення післявоєнної реконструкції.

Упродовж останніх років система правничої освіти в Україні перебуває в стані динамічної модернізації. Цей процес включає перегляд освітніх стандартів, інтеграцію європейських і світових підходів до юридичної підготовки, розвиток спеціалізованих програм для юристів сектору безпеки. Зокрема, актуальними стали теми права збройних конфліктів, кримінального переслідування воєнних злочинів, юридичного забезпечення оборонних реформ, а також формування нових компетентностей у майбутніх правників, зокрема аналітичних, стратегічних і комунікаційних.

Положення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки від 23 лютого 2022 року № 286-р визначає необхідність підвищення якості освіти, її конкурентоспроможності, з урахуванням розвитку суспільства в цілому, що дозволить прискорити «інтеграцію України у міжнародний освітній простір [1].

В основу цієї Стратегії покладені прагнення України стати рівноправним членом європейської спільноти, а визначені нею стратегічні та операційні цілі відповідають зобов'язанням України згідно з Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі - Угода про асоціацію), ратифікованою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. Статтею 431 глави 23 Угоди про асоціацію закріплено курс на активізацію співпраці України та Європейського Союзу у сфері вищої освіти [2].

У сучасних умовах, коли Україна протистоїть повномасштабній агресії, ключового значення набуває переосмислення підходів до професійної підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони. Це стосується не лише поліцейських, а й військовослужбовців, представників Державної прикордонної служби, рятувальників, службовців Національної гвардії, фахівців кібербезпеки та інших спеціалістів, які залучені до протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам. У зв'язку з цим, вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання зобов'язані впроваджувати нові освітні практики, що відповідають реаліям сучасної війни та забезпечують адаптацію майбутніх фахівців до виконання завдань в умовах надзвичайної складності [3,с.405].

Одним із пріоритетних напрямів виступає інтеграція військової компоненти в навчальні програми. Це дозволяє формувати комплексні компетентності у здобувачів освіти, які згодом служитимуть на передовій, в тилу, у кризових регіонах чи у сфері стратегічного планування. На виконання Закону України «Про основи національного спротиву» та в межах нормативних ініціатив Міністерства внутрішніх справ та інших профільних відомств, було розроблено типову програму первинної військово-професійної підготовки для здобувачів освіти та персоналу силових структур, включаючи поліцейських, рятувальників і службовців цивільного захисту.

Особлива увага приділяється розвитку навичок, які є критично важливими в умовах бойових дій та загроз надзвичайного характеру. До них належать,

зокрема, підготовка до використання сучасних засобів ведення розвідки й бою, включаючи керування безпілотними літальними апаратами різного типу, вогнева та тактична підготовка, дії в умовах обстрілу та мінної небезпеки, основи інженерної справи. Не менш важливою є підготовка до міжвідомчої взаємодії, яка дозволяє забезпечити злагоджену роботу різних підрозділів у надзвичайних ситуаціях.

Окрім технічних та бойових навичок, система підготовки повинна охоплювати і морально-психологічну стійкість. Навчання має сприяти формуванню здатності працювати в умовах високого стресу, ухвалювати швидкі рішення в непередбачуваних ситуаціях, ефективно комунікувати з населенням, зокрема в деокупованих територіях. Психологічна адаптація, кризове лідерство, стрес-менеджмент і перша психологічна допомога мають стати обов'язковими складовими підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що реформування вищої юридичної освіти в умовах воєнного часу та післявоєнної трансформації держави набуває особливої ваги у контексті забезпечення національної безпеки.

Сектор оборони й безпеки потребує висококваліфікованих фахівців, які не лише володіють ґрунтовними знаннями у сфері права, а й здатні оперативно адаптуватись до нестандартних і кризових ситуацій, працювати в умовах збройного конфлікту, брати участь у відновленні правопорядку та систем правосуддя на деокупованих територіях.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження КМУ від 23.02.2022 р. № 286-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#n12
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 № 984_011 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
3. Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 19 квіт. 2024 р. Кропивницький : ДонДУВС, 2024. 1037 с.

Андрій ШЕВЧЕНКО,
курсант 1 курсу факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Оксана КАБІЦЬКА,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної
та домедичної підготовки факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, ІННОВАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Адаптація освітніх програм до умов воєнного стану: виклики, інновації та стратегічні рішення у підготовці фахівців сектору безпеки і оборони

Воєнний стан кардинально змінив підходи до організації освітнього процесу в Україні, особливо у сфері підготовки фахівців сектору безпеки і оборони [1]. Заклади вищої освіти, що готують таких спеціалістів, зіткнулися з безпрецедентними викликами, які вимагають швидкої та ефективної адаптації навчальних програм, методів викладання та організації практичної підготовки. Ситуація ускладнюється тим, що під час активних бойових дій необхідно забезпечити безперервність освітнього процесу, гарантувати безпеку учасників навчання та одночасно підвищити якість підготовки відповідно до нових реалій та вимог.

Одним із найсуттєвіших викликів стала фізична безпека учасників освітнього процесу. Заклади вищої освіти були змушені оперативно облаштувати укриття, розробити чіткі інструкції щодо дій під час повітряних тривог, забезпечити постійний доступ до інформації про безпекову ситуацію [3]. Для багатьох закладів це означало перебудову не лише освітнього процесу, але й фізичної інфраструктури. Особливо гостро ця проблема постала перед закладами, що здійснюють підготовку військових фахівців, де значна частина навчання традиційно проводиться на полігонах та спеціальних навчальних об'єктах.

Другим суттєвим викликом стала необхідність збереження якості освіти в умовах переходу на дистанційне або змішане навчання. Практична підготовка фахівців безпеки і оборони вимагає безпосередньої взаємодії між викладачами та студентами, роботи з спеціальним обладнанням та проведення групових тренувань. Перенесення цих активностей у віртуальне середовище потребувало інноваційних рішень та технологічних трансформацій. Заклади вищої освіти активно впроваджували симуляційні програми, віртуальні тренажери та інтерактивні платформи для відпрацювання практичних навичок в онлайн-режимі.

Третім викликом стала швидка актуалізація навчальних програм з урахуванням бойового досвіду та нових загроз [5]. Зміна характеру сучасних бойових дій, зростання ролі інформаційних технологій, кібербезпеки та психологічних операцій вимагали оперативного включення цих аспектів до освітніх програм. Заклади вищої освіти створювали механізми швидкого оновлення навчальних матеріалів, залучали до викладання військовослужбовців з бойовим досвідом та експертів з міжнародних організацій [2].

У відповідь на ці виклики в освітній сфері було розроблено інноваційні підходи та стратегічні рішення. Одним із найефективніших стало впровадження гібридної моделі навчання, яка поєднує онлайн-формат для теоретичних дисциплін та очні заняття для практичних тренувань з дотриманням усіх безпекових вимог. Така модель дозволяє гнучко реагувати на зміни безпекової ситуації, забезпечуючи безперервність освітнього процесу.

Іншою важливою інновацією стало впровадження модульної структури освітніх програм. Це дозволило розділити навчальний процес на відносно автономні блоки, які можна адаптувати, доповнювати або замінювати залежно від ситуації. Модульність забезпечує гнучкість освітніх програм та можливість швидко інтегрувати новий досвід та знання без необхідності повного перегляду навчальних планів.

Значним проривом стало використання технологій доповненої та віртуальної реальності для відпрацювання практичних навичок. Віртуальні

симулятори бойових дій, тактичні тренажери та інтерактивні сценарії дозволяють студентам набувати практичного досвіду в безпечних умовах. Такі технології особливо важливі для підготовки спеціалістів з розмінування, тактичної медицини, проведення спеціальних операцій.

Стратегічним рішенням стало посилення міжнародної співпраці у сфері освіти безпекового сектору [2]. Українські заклади вищої освіти активно впроваджують стандарти НАТО [4], залучають міжнародних експертів до розробки навчальних програм, беруть участь у спільних навчаннях та тренінгах. Така співпраця не лише підвищує якість освіти, але й сприяє інтеграції України до європейських та євроатлантичних безпекових структур [5].

Важливим елементом адаптації стало впровадження системи психологічної підтримки учасників освітнього процесу [3]. Навчання в умовах воєнного стану створює додаткове психологічне навантаження, тому заклади вищої освіти розробили програми психологічного супроводу, тренінги з управління стресом та методики відновлення психологічної стійкості.

Особливу увагу було приділено підготовці викладацького складу до роботи в нових умовах. Проводилися тренінги з використання дистанційних технологій навчання, методики проведення практичних занять в онлайн-форматі, розробки інтерактивних навчальних матеріалів. Були створені спеціальні методичні центри, які надають постійну підтримку викладачам та допомагають адаптувати навчальні матеріали до нових вимог.

Значних трансформацій зазнала й система оцінювання знань та навичок [1]. Були розроблені нові підходи, які дозволяють об'єктивно оцінювати компетентності студентів в умовах дистанційного навчання. Більший акцент робиться на практичних завданнях, ситуаційних вправах та симуляціях реальних професійних ситуацій.

Адаптація освітніх програм відбувається з урахуванням нових безпекових загроз, зокрема в інформаційній сфері. До навчальних планів включено курси з інформаційної безпеки, протидії дезінформації, кібербезпеки та захисту

критичної інфраструктури. Створено спеціалізовані лабораторії та навчальні центри для підготовки фахівців у цих сферах.

У результаті впровадження цих інновацій та стратегічних рішень українські заклади вищої освіти не лише зберегли свою функціональність в умовах воєнного стану, але й суттєво підвищили якість підготовки фахівців сектору безпеки і оборони. Практичний досвід, отриманий під час війни, та нові методики навчання дозволяють готувати спеціалістів, які відповідають сучасним викликам та здатні ефективно протидіяти загрозам національній безпеці.

Список використаних джерел

1. Алєксєєва І.М. Адаптація системи вищої освіти України до умов воєнного стану. Науковий вісник Національного університету оборони України. 2023. № 2(89). С. 23-31. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20211/1/PIONBUG_2022_P053-054.pdf
2. Гребенюк М.О. Міжнародне співробітництво в галузі військової освіти: досвід України. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2023. № 3. С. 67-78. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/5-1.pdf
3. Данилюк І.Г., Петренко О.В. Психологічний супровід освітнього процесу в умовах воєнного стану. Психологічний часопис. 2022. Т. 8. № 5. С. 9-18. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744341/1/Psy_suprovid_vidnovlennia_osvit_protsesu_ZZSO_dosvid_2024.pdf
4. NATO. Reference Curriculum on Professional Military Education for Officers. Brussels, 2022. 126 p. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_topics/20111202_generic-officer-pme-rc.pdf
5. Хацаюк О.В., Єлісєєва О.С. Впровадження стандартів НАТО у підготовку фахівців сектору безпеки і оборони України. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. 2023. Вип. 4(160). С. 110-116. URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/47384/Palamarchuk_106_114.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Олена ШИШКАРЬОВА,
викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін
факультету № 2 Донецького державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ З СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сучасна система вищої освіти в Україні характеризується різноманітністю підходів до організації освітнього процесу, що зумовлено як потребами суспільства, так і специфікою діяльності окремих закладів освіти. Особливе місце в цій системі посідають заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які функціонують у структурі Міністерства внутрішніх справ України та відіграють ключову роль у підготовці висококваліфікованих фахівців для правоохоронних органів, поєднуючи традиційні освітні програми з практичною спрямованістю, що відповідає вимогам служби в Національній поліції України.

Питанням організації освітнього процесу в закладах освіти МВС, приділили увагу К. Бугайчук, О. Сіфоров, В.Дрозд, В. Абламська, М. Долинська, В. Аброськіна, В. Сокуренко та багато інших.

В контексті даного дослідження важливо враховувати, що прийнята Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки, вказує на значні проблеми розвитку вищої освіти, а саме: «незадовільний рівень автономії ЗВО, невідповідність структури підготовки поточним і перспективним потребам ринку праці, невідповідність навичок випускників ЗВО потребам роботодавців, низьке та неефективне фінансове забезпечення вищої освіти, слабкий зв’язок ЗВО з наукою, втрата кадрового потенціалу тощо»[1]. Ці проблеми безпосередньо впливають на функціонування закладів МВС, хоча їхня специфіка дещо коригує прояв цих викликів через чітку орієнтацію на підготовку кадрів для державних правоохоронних структур. На відміну від цивільних закладів освіти, заклади МВС мають унікальну структуру підготовки, яка включає не лише загальноосвітні дисципліни, а й спеціалізовані курси, такі як «оперативно-розшукова діяльність» чи «тактико-спеціальна підготовка». Проте, А. В. Андрєєв в своєму дослідженні звертав увагу на те, що «є два основні напрями розвитку поліцейської освіти в Україні. Один із них базується на наказі МВС України від

25.11.2016 р. № 1252 «Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України» та Інший заснований на проєкті Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» [2, с. 101].

На думку І. І. Шемелинець «заклади системи МВС сьогодні по своїй суті являють собою щось на кшталт симбіотичних утворень, коли одна частина має відповідати суворим вимогам (і обґрунтовано), а інша намагається мімікрувати під звичайну правничу школу. От і виходить, що в такому разі всі учасники грають відповідні ролі – заклад робить вигляд, що повноцінно забезпечує систему кадрами, науково-педагогічні працівники роблять вигляд, що система побудована вірно (а як інакше), а держава робить вигляд, що такі заклади готують якісних юристів, ніяк не звертаючи увагу на масштаби підготовки в поліцейських академіях цивільних юристів» [3].

Фактично, заклади МВС знаходяться в подвійному підпорядкуванні двох міністерств МВС України та МОН України, що викликає фахову дискусію щодо розподілу повноважень і відповідальності між відомствами. На думку К. Бугайчука «зміст пункту 13 частини 4 статті 13 Закону України «Про вищу освіту», який дозволяє МВС України своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо формування індивідуальних навчальних планів та індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти за погодженням із Міністерством освіти та науки України (далі – МОН України) показує, що він суперечить положенням, оскільки пункт 5 статті 9 Закону України «Про вищу освіту», передбачає, що заклади вищої освіти (наукові установи) самостійно розробляють і затверджують освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством та стандартами вищої освіти» [4; 5, с. 284].

Окрім правових і структурних особливостей, сучасний стан закладів освіти МВС характеризується недостатнім рівнем інтеграції цифрових технологій у навчальний процес, що є критичним у контексті підготовки фахівців для

боротьби з новими видами злочинності, такими як кіберзлочини чи інформаційні загрози. Водночас міжнародний досвід, наприклад, країн Європейського Союзу, демонструє успішне поєднання модульних навчальних програм із практичними тренінгами та залученням громадських організацій до оцінки якості підготовки поліцейських кадрів.

Отже, аналіз сучасного стану організації освітнього процесу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, зокрема у структурі МВС України, свідчить про наявність як унікальних переваг, так і суттєвих викликів. Попри високу практичну спрямованість навчання та нормативне забезпечення, ці заклади стикаються з низкою системних проблем, що характерні для всієї системи вищої освіти: обмежена автономія, невідповідність освітніх програм потребам часу, кадровий дефіцит, слабка інтеграція з наукою та низький рівень цифровізації. Специфіка підготовки фахівців для правоохоронних органів вимагає комплексного оновлення освітньої політики, вдосконалення нормативно-правової бази, а також більш тісної координації між МВС і МОН України.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку вищої освіти України на 2021–2031 роки / Міністерство освіти і науки України : офіц. сайт. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini02-10-2020.pdf
2. Андрєєв А. В. Особливості підготовки поліцейських кадрів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання. Підприємництво, господарство і право. 2017 № 6. С. 100–103.
3. Шемелинець І. Чи мають навчати юристів виші у системі МВС та СБУ? Публікація від 18.12.2020. ЛІГА. Блоги. URL: https://blog.liga.net/user/ishemelynets/article/38685.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text.
5. Бугайчук К. Удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності закладів вищої освіти МВС України, які готують поліцейських. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2022. № 3 (118). С. 283–292.

Ірина ШОПІНА,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права і правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

РОЛЬ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Динамічні зміни суспільних відносин обумовлюють трансформацію системи правової науки, в якій формуються нові інститути, підгалузі і галузі права. Протягом останніх десятиліть було напрацьовано теоретико-методологічне підґрунтя медичного, соціального, корпоративного, спортивного права, в університетах організуються кафедри, що спеціалізуються на відповідних дисциплінах, масово випускаються підручники та навчальні посібники тощо. Ситуація з правом національної безпеки та військовим правом дещо відрізняється за своєю сутністю – до 2014 року проблема виокремлення їх у якості автономної галузі права не підіймалася, навпаки, спостерігалася руйнація наукових шкіл та скорочення кафедр правового профілю у вищих військових навчальних закладах. Повномасштабна російська збройна агресія загострила проблеми підготовки юридичних кадрів для Збройних Сил України та інших військових формувань та ефективного правового забезпечення сектору безпеки і оборони в цілому.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. № 1021 було внесено зміни до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти. Спеціальність 081 – Право трансформувалася у спеціальність D8 – Право. Ця постанова набула чинності 1 листопада 2024 року, і внаслідок її прийняття існуючі стандарти вищої освіти застаріли, і зараз триває робота з їх осучаснення.

Аналіз змісту Стандартів вищої освіти зі спеціальності 081-Право для першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівня в редакції наказів Міністерства освіти і науки України від 20 березня 2023 року №307 і №308

свідчить, що за своєю сутністю вони є стандартами мирного часу. Серед компетентностей, які входять до цих стандартів, немає жодної, яка б обумовлювала набуття знань, вмінь та навичок у сфері військового права і військового законодавства [1; 2].

Військове право є комплексною галуззю права, що регулює суспільні відносини, пов’язані з організацією функціонування військових формувань та захистом держави у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Оволодіння знаннями, вміннями та навичками в цій галузі обумовлює успішність діяльності військових юрисконсультів, значна частина яких нині є особами, що здобули освіту у цивільних закладах вищої освіти, і були призвані на військову службу за мобілізацією.

Предмет військового права включає правові основи формування і реалізації державної політики у сфері оборони та оборонно-промислового комплексу, правові засади військового обов'язку і військової служби, правовий статус, правові гарантії та соціально-правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей, ветеранів військової служби та осіб, звільнених з військової служби, військове законодавство, військові статути та інші джерела військового права тощо [3]. Знання в означених сферах нині потрібні державним службовцям, працівникам правоохоронних органів, суддям, представникам юридичних служб підприємств, установ та організацій всіх форм власності в аспекті здійснення ними мобілізаційної роботи, військового обліку, бронювання, виконання військово-транспортного обов’язку тощо.

Відповідно до ст. 99 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України під час збройного конфлікту помічник командира бригади з правової роботи (юрисконсульт бригади) виконує обов’язки юридичного радника командира бригади. Юридичний радник командира бригади під час збройного конфлікту надає консультації командуванню щодо дотримання норм міжнародного гуманітарного права, правил застосування сили та щодо проведення інструктажу особового складу з їх виконання [4]. Виконання функцій юридичного радника покладає на юристів велику відповідальність, пов’язану як з попередженням

негативних наслідків ведення бойових дій для цивільного населення, так і правовим захистом командирів Збройних Сил України та інших військових формувань. Кількість військових юрисконсультів, підготовлених у межах функціонування системи військової освіти, є обмеженою, а її радикальне збільшення не уявляється доцільним з огляду на наявність в Україні великої кількості військовозобов'язаних, що здобули освітній рівень магістра і бакалавра за спеціальністю «Право».

З огляду на тривалий характер бойових дій, наявність тимчасово окупованих територій України, руйнування архітектури міжнародної безпеки та формування коаліції держав, які надають усіляку підтримку державі-агресору, можна прогнозувати, що російська збройна агресія та її наслідки ще довго будуть залишатися загрозою для української державності та безпеки всього Європейського континенту. Важливою метою держави за таких умов є забезпечення ефективного функціонування Збройних Сил України та інших військових формувань, відновлення контролю над окупованими територіями, збереження життя громадян України – як цивільних, так і військових. І програмні документи у сфері підготовки фахівців мають відповідати цим цілям, що має бути враховано під час підготовки нового стандартів вищої освіти зі спеціальності D8 – Право.

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 – Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 644; в редакції наказу 20 березня 2023 року №307. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf
2. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 081 – Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 643; в редакції наказу 20 березня 2023 року № 308. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-zi.zminamy-644-20.03.2023.pdf
3. Про затвердження примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право»: наказ Міністерства освіти і

науки України від 28 грудня 2018 року № 1477. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1477729-18#Text
4. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999 р. № 548-XIV. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548–14

Ігор ШОСТАК,
завідувач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету №3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ПРОВЕДЕННЯ СЕРЦЕВО-ЛЕГЕНЕВОЇ РЕАНІМАЦІЇ

У сучасних умовах робота поліцейських вимагає не тільки високого рівня професійної підготовки, а й уміння швидко діяти в екстремальних ситуаціях, в тому числі у випадках, що потребують невідкладної домедичної допомоги, так як поліцейські одні із перших прибувають на місце надзвичайної події. Однією з найважливіших навичок, яка може безпосередньо вплинути на виживання потерпілого, є ефективне проведення серцево-легеневої реанімації (СЛР). Однак здатність виконувати якісні компресії грудної клітки протягом тривалого періоду часу значною мірою залежить від фізичної витривалості поліцейського. Тому фізична підготовка правоохоронців вважається важливим фактором, що впливає на ефективність реанімаційних заходів.

Аналізуючи наукові дослідження сучасних науковців помічаємо, що фізична підготовка є важливим фактором, який впливає на якість СЛР. На думку іноземного фахівця Ф.Очоа [4] рятувальники з вищою аеробною витривалістю здатні довше підтримувати компресії грудної клітки в межах рекомендованих параметрів (глибина, частота і мінімальна пауза). Регулярні фізичні вправи є важливими для розвитку стійкості до втоми під час СЛР, особливо серед поліцейських (D. Hightower, 2020) [2, С. 552–558].

На думку Л. Барнарда, незаперечною є ефективність впровадження структурованих програм фізичної підготовки в екстрених службах. Після їх

завершення учасники продемонстрували покращення не лише у швидкості реакції, але й у якості виконання основних елементів СЛР. Іспанський науковець А. Луція підкреслюють важливість кардіореспіраторного резерву як одного з найважливіших факторів якості довготривалої допомоги. Таким чином, об'єктивні фізіологічні параметри безпосередньо пов'язані з функціональними показниками під час реанімації [1; 3].

Аналіз доступних джерел показує, що існує ґрунтовна наукова база, яка обґрунтовує необхідність включення спеціалізованої фізичної підготовки до програм підготовки поліцейських. Це дозволяє не тільки підвищити шанси на успішне проведення СЛР, але й мінімізувати ризик для самих поліцейських, які виконують її в стресових і динамічних умовах.

Так, СЛР вимагає не тільки знання алгоритму дій, а й уміння підтримувати заданий темп (100-120 натискань на хвилину) і глибину компресії (5-6 см) протягом періоду до прибуття медичної допомоги, який часто триває більше 5 хвилин. Особливо у непідготовлених осіб втома настає вже через 1-2 хвилини, що призводить до значного зниження ефективності компресії. На практиці поліцейські часто працюють у бронежилетах, з додатковим спорядженням, у стресових або обмежених умовах (автомобілі, закриті приміщення, темрява), що додатково ускладнює проведення СЛР. За таких обставин фізична витривалість, сила та стійкість до втоми відіграють важливу роль.

Дослідження показали, що існує прямий зв'язок між фізичною підготовкою та якістю серцево-легеневої реанімації. Люди, які регулярно займаються силовими та аеробними тренуваннями, здатні довше підтримувати необхідні параметри тиску, роблять менше помилок і краще орієнтуються в стресових ситуаціях. Спеціально підготовлені поліцейські можуть виконувати ефективні компресії до трьох-чотирьох хвилин без зменшення глибини та частоти натискань, тоді як непідготовлені поліцейські здатні виконувати компресії в середньому лише 90-120 секунд. Це підтверджується дослідженнями зарубіжних вчених, які підкреслюють важливість розвитку сили витривалості та загальної аеробної підготовки для поліцейських (D. Atkins, 2022, C. Stone, 2020).

У Європі та США в підготовку поліцейських інтегровані спеціалізовані тренінги, які включають не тільки вивчення прийомів СЛР, а й виконання цих прийомів у повному спорядженні в реальних робочих умовах. Для отримання об’єктивних даних про якість компресій використовуються манекени зі зворотним зв'язком, тренажери, тренувальні лічильники та монітори серцевого ритму. Деякі заклади освіти проводять навчання, які включають функціональний тренінг, коли поліцейський виконує фізичні вправи, а потім одразу ж виконує СЛР, імітуючи реальні стресові умови [1; 4].

На нашу думку, важливо змінити підхід до фізичної підготовки курсантів у закладах вищої освіти системи МВС у контексті міждисциплінарної інтеграції дисциплін «Спеціальна фізична підготовка» та «Домедична підготовка». Ми пропонуємо додатково включити вправи, спрямовані на розвиток м’язів верхнього плечового поясу, живота та спини, а також кардіовправи, такі як біг, інтервальні тренування та тренування з власною вагою. Також рекомендуються тренування на нестійких поверхнях для покращення координації та контролю тиску під час СЛР. Систематичні тренування з СЛР у парах, чергування ролей та моделювання ситуацій не тільки допомагають покращити технічні навички, але й зміцнюють фізіологічну витривалість та психологічну стійкість.

Фізична підготовка поліцейських є важливою складовою їхньої професійної придатності. Фізична сила, витривалість, витривалість, здатність до концентрації та швидкість реакції безпосередньо впливають на якість надання першої домедичної допомоги, зокрема серцево-легеневої реанімації. Нехтування цими аспектами при підготовці значно знижує шанси на успішне порятунок життя потерпілого в критичній ситуації. Перспективним є подальше вивчення впливу різних видів фізичних навантажень на якість проведення СЛР та розробка індивідуальних тренувальних програм для поліцейських, які б враховували специфіку їхньої діяльності та реальні виклики, з якими вони стикаються у повсякденній роботі.

Список використаних джерел

1. Barnard L., Atkins D. L., Berg R. A. Improved CPR quality following structured physical training in emergency responders. Prehospital Emergency Care. 2022. Vol. 26. No. 1. P. 103–110.
2. Hightower D., Thomas S. H., Stone C. K. Impact of physical training on performance of CPR among law enforcement officers. Journal of Emergency Medicine. 2020. Vol. 59. No. 4. P. 552–558.
3. Lucía A., Hoyos J., Pérez M., Chicharro J. L. Physiological determinants of professional rescuer performance in CPR. International Journal of Sports Medicine. 2019. Vol. 40. No. 5. P. 298–304.
4. Ochoa F. J., Ramírez-Guerrero J., Muñoz R. Effect of Rescuer Physical Fitness on the Quality of Cardiopulmonary Resuscitation. Resuscitation Plus. 2021. Vol. 6. Article 100120. DOI: https://doi.org/10.1016/j.resplu.2021.100120

Alevtyna SHTOHRINA,
a first-year cadet of Educational and Research Institute No.1
Kharkiv National University of Internal Affairs
Scientific adviser:
Larysa SAZANOVA,
Senior Lecturer of the Department of Language Training
Kharkiv National University of Internal Affairs

MODERN METHODS OF TRAINING SPECIALISTS FOR THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR

The modern system of training specialists in the security and defense sector of Ukraine is multi-level and integrated, which provides a comprehensive approach to the formation of personnel capable of effectively responding to today's challenges. This system is based on three main levels: macro-level, meso-level and micro-level, each of which has its own characteristics, tasks and development prospects.

At the macro-level, the main task is to adapt the national education system to international standards, such as NATO standards. This allows creating a universal system of personnel training that meets global requirements. Integration with international educational programs contributes to the formation of specialists capable of working in conditions of interstate cooperation and understanding global threats.

Particular attention is paid to political realities that affect the security situation in the world. Educational programs are aimed at training personnel who can act

effectively in conditions of international conflicts and cooperation. The development of digital technologies, artificial intelligence and personalized learning opens up new opportunities for improving the educational process. This includes interactive learning that takes into account the individual cadets' needs [1].

International cooperation is another important aspect of the macro level. The conclusion of agreements between educational institutions of different countries, joint trainings and exchange of experience with foreign experts allow to expand the competences of future specialists. Ukraine is actively working on integration into the global system of military education through participation in exchange programs and joint exercises with leading countries, such as the United States of America, the United Kingdom, Germany and Israel.

At the meso-level, the emphasis is on reforming educational institutions, in particular military universities. The introduction of distance and blended learning provides flexibility of the educational process, which is especially important for military personnel who are often in the field. The use of modern equipment, training equipment and simulators allows to bring the learning process as close as possible to real combat conditions.

Humanization of education is also a key aspect of the meso-level. It is aimed at developing cadets' personal qualities, such as leadership, critical thinking and emotional intelligence. These skills are important for working under stress and making decisions in difficult situations.

Research activities play a significant role in creating new technologies and strategies in the field of security and defense. Military universities actively involve cadets in scientific projects, which contributes to the development of innovative solutions to solve current problems. Modernization of the material and technical base of educational institutions provide access to modern resources necessary for high-quality education [2].

Integration of civilian and military education is another promising direction of development. This allows expanding the range of opportunities for training personnel and adapting them to various challenges, including hybrid threats.

At the micro-level, the main attention is paid to the application of modern teaching methods focused on the development of practical skills and cadets' independence. Interactive methods such as role-playing games, situational modeling and discussions, stimulate the cadets'active participation in the learning process and develop their ability to work in a team.

Orientation to self-development is an important element of the micro-level. The modern world requires specialists to constantly update their knowledge and adapt to technological changes. The use of information technologies provides high-quality knowledge control and allows for effective response to modern threats.

Adaptive learning takes into account the level of training of each cadet, which contributes to the personalization of the educational process. Particular attention is paid to the development of emotional intelligence, which is critically important for working in stressful conditions [3, p. 203].

Practical activity remains a key component of personnel training in the security and defense sector. Training in conditions as close as possible to real combat operations allows cadets to gain valuable experience and prepare for work in extreme situations.

For Ukraine, promising areas for the development of the specialist training system are further integration into international standards of education and military training. An important step is the development of dual education programs that combine theoretical training with practical experience.

The introduction of the latest technologies, such as artificial intelligence and cyber technologies, will significantly improve the quality of military education. Special attention is paid to cybersecurity, which is becoming one of the key areas of personnel training due to the growing number of cyber threats.

Expanding international cooperation through participation in exchange programs and joint exercises opens up new opportunities for improving the personnel training system. The experience of leading countries demonstrates the effectiveness of a comprehensive approach to training specialists in the field of security and defense [4, p. 201].

The modern system of training specialists in the security and defense sector of Ukraine combines traditional methods with innovative technologies.

The process, emphasis on practical activities and international integration are key factors in the successful modernization of this system. Thanks to this approach, Ukraine has all the opportunities to form highly qualified personnel ready to work effectively in the conditions of modern challenges and threats.

References

1. Visan G. The known unknowns of Romania's defense modernization plans. Bucharest : Romania Energy Center, 2019.
2. Cordesman A. H., Hess A., Yarosh N. S. Chinese Military Modernization and Force Development. A Western Perspective: A Report of the CSIS Burke Chair in Strategy , Lanham : Rowman & Little eld, 2013.
3. Holovan M. S. (2011). Analiz tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v umovakh hlobalizatsii, intehratsii ta informatyzatsii suspilstva. Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Seriia: pedahohika i psykholohiia. 2011. 31(1). P. 203–211.
4. Panfilov O. Yu., Petrova L. O. (2016). Systema viiskovoi osvity Ukrainy yak ramkova umova formuvannia osobystosti polkovodtsia. Zbirnyk naukovykh pratsi Kharkivskoho universytetu Povitrianykh Syl. 2016. 3(48). P. 201–204.

Дмитро ШУЛЬГА,
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Руслан ВАЛЄЄВ,
доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, полковник поліції

ВИВЧЕННЯ З ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, АКТУАЛЬНИХ ДЛЯ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах воєнного стану поліцейська діяльність зазнала певних трансформацій, як і різні сфери життя українського суспільства. Завдання щодо забезпечення публічної безпеки та порядку, контролю особливого режиму в'їзду і виїзду, дотримання обмежень пересування під час дії комендантської години,

дотримання перепускного режиму, мобілізаційних заходів певною мірою змінили пріоритети адміністративно-юрисдикційної діяльності працівників Національної поліції.

Тому з майбутніми поліцейськими, а також з чинними правоохоронцями під час проходження ними програм спеціалізації та підвищення кваліфікації активно проводяться заняття, присвячені виявленню, документуванню, супроводженню та розгляду найбільш актуальних адміністративних правопорушень.

У цілому, адміністративна відповідальність є формою юридичної відповідальності, що спрямована на забезпечення правопорядку та дотримання норм адміністративного права. Вона охоплює широкий спектр адміністративних правопорушень, які не мають кримінального характеру, проте потребують державного контролю та регулювання. Дослідження загальних засад адміністративної відповідальності є важливим для розуміння її правової природи та ефективності застосування у сучасних умовах.

До забезпечення адміністративної відповідальності під час воєнного стану залучені численні органи влади, зокрема поліція, та спеціально уповноважені органи. Ключову роль виконують силові структури, що здійснюють контроль за дотриманням правил воєнного стану. Вони наділені розширеними повноваженнями, які включають зупинку транспортних засобів, перевірку документів та обмеження прав громадян.

Воєнний стан в Україні регулюється Конституцією України, Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та рядом підзаконних актів, які вводять спеціальні заходи щодо захисту національної безпеки, громадського порядку та прав людини. Окреме місце займають акти Кабінету Міністрів, що деталізують порядок і норми введення адміністративної відповідальності [5].

В умовах воєнного стану встановлюються додаткові обмеження окремих прав і свобод людини, включаючи комендантську годину, заборону зібрань, обмеження пересування та дотримання обов'язкових інструкцій органів влади. Слід наголосити, що незважаючи на встановлення обмежень під час

комендантської години, в Україні досі не встановлено відповідальності за порушення таких обмежень. В окремих випадках, коли особи неодноразово чи зухвало відмовляються виконувати законні вимоги поліцейського щодо залишення вулиці під час комендантської години, останні складають протоколи по ст. 185 КУпАП. Здійснивши аналіз відповідної судової практики апеляційних інстанцій фахівці [1] відзначають, що ключовими для аспектами притягнення осіб до відповідальності за злісну непокору законним вимогам поліцейських під час дії комендантської години є: 1) чіткість і коректність формулювань у протоколі; 2) наявність сукупності належних, допустимих і достовірних доказів, що узгоджуються між собою; 3) відсутність обставин, що виключають відповідальність; 4) доказ наявності злісної непокори; 5) доказ законності, чіткості, наполегливості та неодноразовості вимоги чи розпорядження поліцейського; 6) доказ знаходження поліцейського «при виконанні службових завдань з охорони публічного порядку.

Також актуальними є знання щодо статей 210, 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, які встановлюють відповідальність для призовників, військовозобов'язаних та резервістів за невиконання правил військового обліку та за порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію. Поліцейські долучаються до заходів з виявлення відповідних правопорушників, тому ним роз’ясняються особливості кладу цих та схожих правопорушень і алгоритм дій при виявлені осіб, що їх вчинили.

Таким чином, в умовах воєнного стану заклади вищої освіти системи МВС, які здійснюють підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації поліцейських, успішно здійснили адаптацію змісту окремих навчальних дисциплін і курсів, змістивши увагу на формування навичок протидії найбільш актуальним правопорушенням та засвоєння відповідних знань.

Список використаних джерел

1. Валєєв Р.Г. Судова практика апеляційних інстанцій щодо злісної непокори законним вимогам поліцейського під час комендантської години. Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка. 2025. № 1 (109).

2. Дрок І.С. Запровадження адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень в умовах дії воєнного стану. Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану : матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 35–39.
3. Ковальова О.В., Пишна А.Г. Відповідальність за порушення комендантської години в умовах правового режиму воєнного стану. Право і суспільство. 2022. № 3. С. 179–185. DOI: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.276.
4. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці : Закон України від 13.12.2022 р. № 2839-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2839-20#Text (дата звернення: 06.03.2025).
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 26.03.2025).

Мар'ян ЮНАЦЬКИЙ,
доцент кафедри цивільно-правових та гуманітарних дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НАЦІОНАЛЬНІ РЕФОРМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ

Повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році спричинило докорінну трансформацію функцій та пріоритетів усіх секторів безпекового сектору, зокрема й підрозділів Національної поліції. За умов воєнного стану, що нині діє на всій території України, особливої актуальності набуває питання якісної професійної підготовки поліцейських, які виконують не лише традиційні завдання з охорони правопорядку, а й беруть участь у евакуаційних заходах, розмінуванні, реагуванні на масові обстріли, супроводженні гуманітарних вантажів тощо.

За даними МВС України, лише за перший рік війни понад 15 000 співробітників поліції були задіяні в зоні активних бойових дій, ще близько 9 000 – у заходах з евакуації населення з небезпечних регіонів. Ці цифри підтверджують істотне розширення повноважень і зон відповідальності поліції в умовах воєнного часу [1].

Національна поліція України у військовий період стала однією з ключових інституцій у збереженні громадського порядку, організації охорони об'єктів критичної інфраструктури, боротьбі зі злочинністю в прифронтових регіонах, виявленні колаборантів, протидії мародерству. Так, за 2023 рік поліцією було зареєстровано понад 5 000 фактів мародерства, з яких більшість — у звільнених територіях Харківської та Херсонської областей [2].

У таких умовах підготовка поліцейських має відповідати не тільки звичайним стандартам професійної компетентності, але й вимогам кризового реагування. Під час воєнних дій важливо забезпечити навички виживання, надання домедичної допомоги, знешкодження вибухонебезпечних предметів, взаємодії з військовими підрозділами, а також комунікації з травмованими, переміщеними особами, дітьми та особами похилого віку.

З теоретичної точки зору підготовка поліцейських у кризових умовах розглядається як складова комплексної системи управління ризиками та адаптації безпекових інституцій до дії непередбачуваних загроз.

На думку фахівців Європейського поліцейського коледжу (CEPOL), ефективність реагування поліції на кризи значною мірою залежить не від кількості ресурсів, а від здатності до інституційного навчання в режимі реального часу та регулярного моделювання надзвичайних ситуацій у процесі підготовки [3].

Концептуально, поліцейська підготовка в умовах надзвичайної ситуації базується на таких ключових засадах:

– інтеграція навчання в систему загальнонаціонального безпекового планування;

– багаторівневий підхід до розвитку професійних компетентностей, що включає як базову підготовку, так і регулярне оновлення знань;

– міжвідомча координація – постійна взаємодія поліції з органами цивільного захисту, військовими, прикордонниками, службами медицини катастроф;

– інклюзивність навчальних програм – акцент на етичні норми, гендерну рівність, недискримінаційний підхід.

Ураховуючи виклики, з якими стикаються українські правоохоронці, питання запровадження уніфікованих навчальних програм із залученням європейського досвіду стає не лише актуальним, а й стратегічним кроком до підвищення загальної стійкості системи громадської безпеки держави в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Система підготовки та перепідготовки поліцейських в Україні ґрунтується на нормативно-правовій базі, яка включає положення Конституції України, Закону України «Про Національну поліцію», а також низки підзаконних актів МВС України.

Відповідно до статті 50 Закону України «Про Національну поліцію», професійна підготовка поліцейських є обов’язковою та безперервною і включає початкову, спеціальну, підвищення кваліфікації, а також службову підготовку [4].

З початком широкомасштабної агресії рф та запровадженням воєнного стану було внесено низку змін до організації навчального процесу в освітніх та тренінгових центрах системи МВС. Зокрема, відповідно до наказу МВС № 207 від 17.03.2022 р. було дозволено організовувати дистанційну або змішану форму навчання з урахуванням безпекової ситуації в регіоні [5].

З метою адаптації до сучасних викликів, у 2023 році Національна академія внутрішніх справ запровадила спеціалізовані курси з тактичної медицини, реагування на теракти, та психологічної стійкості, що стали обов’язковими для курсантів і діючих співробітників. Так, за даними НАВС, протягом 2023 року

понад 2 000 поліцейських пройшли тренінги з критичної психологічної допомоги постраждалим від війни [6].

Крім психологічної підготовки, надзвичайно важливою стала тактична складова. В умовах воєнного стану тактична підготовка поліцейських охоплює не лише традиційну стрілецьку підготовку, але й елементи міського бою, тактики малих груп, реагування на мінування та взаємодію з силами оборони.

Водночас правовий аспект підготовки поліцейських не втрачає своєї актуальності навіть в умовах бойових дій. Правоохоронці повинні чітко орієнтуватися у нормах міжнародного гуманітарного права, статтях Женевських конвенцій, положеннях Конституції України щодо обмеження прав громадян під час воєнного стану, а також мати знання у сфері кримінального процесу щодо злочинів проти основ національної безпеки.

Таким чином, система підготовки поліції в умовах воєнного стану України зазнала суттєвої трансформації. Її оновлення базується на гнучкому реагуванні на виклики, міжвідомчій координації та адаптації міжнародного досвіду. Особлива увага приділяється не лише фізичній та тактичній підготовці, але й морально-психологічній стійкості та правовій грамотності правоохоронців, що є запорукою ефективної діяльності поліції в умовах сучасної гібридної війни.

Список використаних джерел

1. Міністерство внутрішніх справ України. Понад 15 тисяч поліцейських задіяні в зонах бойових дій – МВС. URL: https://mvs.gov.ua/uk/news/ponad-15-tisyac-policeiskix-zadiyani-v-zonax-boiv---mvs. (дата звернення: 07.04.2025).
2. Цензор.НЕТ. За рік виявлено понад 5 тисяч випадків мародерства – НПУ. URL:https://censor.net/ua/news/3425191/za_rik_viyavleno_ponad_5_tysyach_vypadkiv_maroderstva_npu. (дата звернення: 07.04.2025).
3. CEPOL – The European Union Agency for Law Enforcement Training. URL: https://www.cepol.europa.eu/education-training. (дата звернення: 07.04.2025).
4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text. (дата звернення: 07.04.2025).
5. Про особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану: наказ МВС України від 17.03.2022 р. № 207. URL: https://mvs.gov.ua/uk/npa/nakaz-mvs-vid-17032022-207-pro-osoblivosti-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovax-voyennogo-stanu. (дата звернення: 07.04.2025).

6. Національна академія внутрішніх справ. Підготовка поліцейських в умовах воєнного стану. URL: https://www.naiau.kiev.ua/news/pidgotovka-policeyskix-v-umovax-voyennogo-stanu.html. (дата звернення: 07.04.2025).

Олег ЯНКОВСЬКИЙ,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки навчально-наукового інституту № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ;
Алевтина ШТОГРІНА,
курсант навчально-наукового інституту № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ УЧАСНИКАМ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, бойові дії, впровадження воєнного стану в державі призвело до дестабілізації багатьох аспектів нашого повсякденного життя. Однією з галузей, що є найбільш уразливою, стала освіта, яка не встигла стабілізуватися після глобальної пандемії. Для закладів освіти, що змушені адаптуватися до обмежень та загроз, які діють у період воєнного стану, виникло серйозне завдання - гарантувати безпеку здобувачам освіти, забезпечити надійність та доступність отримання знань в найскладніших умовах. За таких умов істотно зростає роль психологічної підтримки у системі освіти, яка має забезпечувати своєчасне і систематичне надання допомоги усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань функціонування системи освіти.

Сучасні умови вимагають глибокого розуміння впливу зовнішніх факторів на освіту та необхідності адаптації навчального процесу до кризових ситуацій. Збройний конфлікт суттєво змінює доступність освітніх послуг та їхню якість через низку чинників: руйнування навчальних закладів (шкіл, університетів, професійно-технічних установ), що ускладнює фізичну доступність освіти; загроза безпеці учасників освітнього процесу, що може призводити до їх

вимушеного припинення навчання або обмеження освітніх можливостей; негативний вплив на психічне здоров’я освітян, що відображається на ефективності викладання та рівні засвоєння матеріалу; економічні труднощі, що обмежують фінансування навчальних програм, зарплатні педагогів та розвиток навчальних закладів; дефіцит кваліфікованих викладачів, що потребує перегляду навчальних планів та внесення змін, іноді навіть з акцентом на військові теми; порушення стабільності освітнього процесу через стрес, евакуацію, обмежений доступ до навчальних ресурсів [1, с. 115].

Розуміння цих напрямів роботи допоможе сформувати дієві механізми для їх реалізації. Одним із ключових підходів є розробка програм психологічної підтримки та використання сучасних технологій, що сприятиме адаптації освітнього середовища до нових реалій.

Для зменшення впливу кризових ситуацій необхідно забезпечити комплексний підхід до психологічної підтримки учасників освітнього процесу, який повинен включати: організацію індивідуальних та групових психологічних консультацій, де освітяни зможуть висловлювати свої емоції та отримувати фахову допомогу; проведення тренінгів та навчальних семінарів щодо психологічної стійкості, методів подолання стресу, управління емоціями; створення безпечного освітнього простору, який мінімізуватиме вплив військових подій на психоемоційний стан учасників освітнього процесу; формування груп підтримки, що включатимуть родини та місцеві громади, які сприятимуть стабільному освітньому процесу; розробку персональних програм психологічної реабілітації, що впроваджуватимуться у співпраці з психологами та психотерапевтами; використання мистецтва як терапевтичного засобу, що дозволяє учасникам освітнього процесу виразити власні емоції та полегшити стрес через творчість; інтеграцію в навчальний процес елементів, що сприяють розвитку стресостійкості та резилієнтності, необхідних для адаптації до змін і подолання труднощів; заохочення здорового способу життя, фізичної активності та організацію спортивних заходів для зниження рівня стресу [2, с. 110].

Впровадження зазначених заходів сприятиме створенню умов для психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу та допоможе знизити негативний вплив воєнного стану на їхню емоційну стабільність.

Щодо організації ефективної системи надання психологічної допомоги учасникам освітнього процесу, вона має включати організацію консультацій з психологами, групові зустрічі для емоційного розвантаження та підтримки; залучення сімей до підтримки з метою проведення інформаційних зустрічей, надання їм доступу до ресурсів та рекомендацій з подолання стресу; створення каналів для зворотного зв'язку між всіма учасниками освітнього процесу та громадами, що дозволить ефективно реагувати на їхні потреби; проведення вебінарів, тренінгів та курсів, спрямованих на роботу в кризових умовах, навчання методам психологічної підтримки здобувачів освіти; формування фондів підтримки для учасників освітнього процесу, що перебувають у складних економічних умовах [3, с. 272].

Значну роль у питаннях психологічної підтримки відіграє співпраця з громадськими організаціями - налагодження партнерських відносин з місцевими ініціативними групами для створення спільних проєктів підтримки освіти та забезпечення ресурсами.

Важливу роль у стабілізації освітнього процесу і наданні підтримки здобувачам освіти відіграють науково-педагогічні працівники, оскільки вони є не лише носіями знань, а й опорою для здобувачів освіти у складних ситуаціях. Вони допомагають їм адаптуватися, долати емоційні труднощі та формувати різні стратегії подолання стресу.

Одним із важливих елементів надання психологічної допомоги здобувачам освіти в умовах воєнного стану є використання інноваційних технологій. Очевидно, що цифрові рішення можуть суттєво покращити доступ до освіти та забезпечити її безперервність у кризових умовах. Серед найбільш ефективних технологій варто відзначити: дистанційне навчання, мобільні додатки та освітні платформи, онлайн-ресурси, віртуальна реальність (VR), масові відкриті онлайн-

курси (MOOCs), освітні спільноти та соціальні мережі - створення майданчиків для обміну досвідом між всіма учасниками освітнього процесу.

Отже, освітній сектор зазнає значного впливу в умовах воєнного стану, що вимагає адаптації навчального процесу, посилення психологічної підтримки та впровадження інноваційних підходів. Науково-педагогічні працівники виступають ключовими фігурами у підтримці здобувачів освіти, допомагаючи їм впоратися з викликами та адаптуватися до нових реалій.

Запропоновані елементи психологічної підтримки сприятимуть покращенню психоемоційного стану усіх учасників освітнього процесу, а також забезпечать його безперервність навіть у складних умовах. Інноваційні технології, дистанційні формати навчання та психологічна підтримка стануть основою для стабілізації ситуації та розвитку освітньої системи в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Мерзлякова О.Л. Психологічні чинники індивідуальної і колективної стійкості та опору військової агресії (аналітичний огляд). Аналітичний вісник у сфері освіти й науки: довідковий бюлетень ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського. Серія: Психологія цифрового простору: реалії воєнного часу. Київ, 2023. Вип. 17. С. 110–124.
2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність. науково-методичний збірник / за заг. ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці : Букрек, 2022. 140 с.
3. Склярова І. Вплив воєнного конфлікту на доступ до освіти та роль викладачів у забезпеченні стабільності та розвитку освітнього процесу. Збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукова молодь-2023» (Київ, 21 листоп. 2023 р.). Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2023. С. 271–274.

Валерій ЯРЕМА,
завідувач кафедри військової підготовки
Державного податкового університету

ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ В УМОВАХ ПРАВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Функціонування Збройних Сил України під час правового режиму воєнного стану внаслідок повномасштабної російської збройної агресії засвідчило, що у сфері підготовки офіцерів запасу існує велика кількість недоліків. Залишається проблемною сфера національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання, що має своїми наслідками неготовність частини офіцерів запасу до виконання військового обов'язку з умовах збройного конфлікту високої інтенсивності.

Причини такого явища носять політичний, правовий, психологічний та педагогічний характер. На жаль, підготовці офіцерів запасу довгий час не приділялася увага з боку держави, що викликало певну стагнацію цієї форми підготовки до військової служби. Однак нині ефективність відсічі державі-агресору залежить від укомплектованості військових частин мотивованими офіцерами з високим рівнем готовності до виконання бойових завдань. Це вимагає удосконалення правового забезпечення виховного процесу як складової підготовки офіцерів запасу, а також пошуку найбільш доцільних шляхів реформування означеної підготовки.

Роль патріотизму у системі професійно важливих якостей особистості представників військової професії полягає в тому, що він виступає системним та об'єднуючим утворенням для всіх інших властивостей, об'єднує їх в єдиній мотиваційній готовності до захисту територіальної цілісності та суверенітету нашої держави. Відповідно, це позитивно впливає на швидкість і якість адаптації офіцера запасу до умов військової служби, дозволяє йому не витрачати час та зусилля на оволодіння корпоративними цінностями, притаманними військовому середовищу. Особливо важливим це є в умовах широкомасштабної збройної російської агресії, які потребують від офіцерського складу швидких дій у бойовій обстановці, в яких ціннісні етичні якості особистості мають велике значення.

Вказане обумовлює важливість національно-патріотичного виховання у системі підготовки офіцерів запасу, правове забезпечення якого полягає, на нашу думку, у створенні правових механізмів вироблення у означеної категорії осіб патріотичного світогляду, морально-бойових якостей та національно-ідейних

переконань, заснованих та військових традиціях українського народу, любові до Батьківщини і готовності виконувати свій військово-патріотичний обов'язок у будь-яких умовах. Така мета правового забезпечення потребує наявності правових механізмів реалізації, які формують відповідні шляхи (напрями) правового забезпечення.

Виховний процес у системі підготовки офіцерів запасу виконує направляючу та консолідуючу функції, забезпечуючи цілісність освітнього процесу та формування у майбутніх військовослужбовців комплексу ціннісно-мотиваційних, морально-ділових та світоглядних якостей [1]. Інтегруючою основою професійно важливих якостей офіцера запасу є патріотизм, який включає формування оборонної свідомості, поваги до військової служби, усвідомлення її ролі у житті суспільства і держави [2].

Основні напрями правового забезпечення виховного процесу у системі підготовки офіцерів запасу уявляють собою вектори спрямованості правового впливу на формування особистості майбутніх військовослужбовців з метою зміцнення їх національно-патріотичних та військово-патріотичних цінностей і професійної мотивації. До найбільш важливих напрямів досліджуваного виду правового забезпечення належать ціннісний, організаційний, інструментальний, людиноцентристський та комунікативний.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Концепції військово-патріотичного виховання в системі Міністерства оборони України: наказ Міністерства оборони України від 14.08.2024 р. № 554. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0554322-24#Text
2. Стратегія національно-патріотичного виховання: затв. Указом Президента України від 18.05.2019 р. № 286/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text

Владислав ЯРЕМА,
викладач кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін Київського інституту Національної гвардії України, підполковник

ІНТЕГРАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні умови війни в Україні вимагають від фахівців сектору безпеки та оборони (СБО) високого рівня професійної підготовки, що включають лише тактичні навички, але й уміння працювати в правовому полі та зберігати психологічну стійкість. Інтеграція правових і психологічних аспектів через інтерактивні технології в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання є ключовим напрямком для підвищення ефективності підготовки кадрів. також, симуляційні платформи та кейс-методи дозволяють курсантам одночасно опановувати норми законодавства і розвивати психологічну компетентність [1, с. 45].

Прикладом є інтерактивна симуляція допиту підозрюваного у військовому злочині. Курсанти застосування положення Кримінального процесуального кодексу України, зокрема щодо прав затриманих [2, с. 102], одночасно тренуючи навички управління стресом і комунікацією в умовах психологічного тиску. Такий підхід сприяє формуванню комплексних умінь, ще більше для дій у зоні бойових дій чи при взаємодії з цивільним населенням, яке постраждало від війни [3, с. 78].

Впровадження таких технологій стикається з проблемами: недостатньою адаптацією освітньої програми до воєнного стану, обмеженим доступом до технічних ресурсів і забезпеченням підготовки викладачів. Пропонується створення модульних курсів, які поєднують правові кейси (наприклад, аналіз воєнних злочинів) із психологічними техніками (управління конфліктами, підтримка жертв). Міжнародна праця, наприклад, із Консультативною місією Європейського Союзу, може сприяти обміну досвідом і ресурсами для реалізації цих ініціатив.

Отже, інтеграція правових і психологічних аспектів через інтерактивні технології забезпечує готовність фахівців СБО до роботи в умовах війни.

Перспективи включають апробацію таких методик у навчальних закладах та їх удосконалення на основі практичних результатів.

Список використаних джерел

1. Коррадіні І. Захист персональних даних і обізнаність користувачів: посібник із відповідності GDPR. Springer, 2020. 150 с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство станом на 1 жовтня 2023 року. Київ: Алерта, 2023. 280 с.
3. Aldawood H., Skinner G. Навчання та підвищення обізнаності щодо соціальної інженерії кібербезпеки: огляд літератури. IEEE International Conference on Teaching, Assessment, and Learning for Engineering (TALE), 2018. С. 62–68.

Роман ЯРЕМКО,
доцент кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІРОТЕХНІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС УКРАЇНИ

Діяльність піротехнічних підрозділів ДСНС України обумовлена високим рівнем стресових навантажень та ризиків, з якими стикаються піротехніки під час виконання своїх обов'язків. В умовах постійної загрози для життя, високої відповідальності за безпеку оточуючих та необхідності швидко приймати рішення в екстремальних ситуаціях, психологічне благополуччя піротехніків є важливим фактором для забезпечення ефективності їх роботи.

Піротехніки — це фахівці, які працюють із вибуховими речовинами, і їхня діяльність є надзвичайно небезпечною та пов'язаною з високим рівнем стресу. В умовах війни, коли піротехніки часто працюють у екстремальних обставинах, стресові фактори можуть значно посилюватися. Це може мати вплив на їхню особистість у різних аспектах, і одним із найбільш очевидних наслідків є підвищення рівня тривожності та збільшення ризику розвитку посттравматичного стресового розладу (далі-ПТСР) [1].

Фахівці піротехнічних підрозділів ДСНС України працюють у стресових та потенційно небезпечних умовах, де ймовірність психологічних травм, таких як ПТСР, тривожні розлади або депресія, є надзвичайно великою. Водночас, важливим є підтримка їх психологічної стійкості та здатності адаптуватися до умов, які постійно змінюються, а також своєчасне виявлення та подолання професійного вигорання.

Психологічна підготовка та підтримка є необхідними для забезпечення високого рівня кваліфікації та безпеки працівників ДСНС, що, у свою чергу, впливає на загальну безпеку населення та збереження життів під час проведення робіт із знешкодження вибухонебезпечних предметів [3].

Ця діяльність суттєво відрізняється від розмінування боєприпасів часів Другої світової війни. Додаткові труднощі виникають через специфіку місцевості та розташування вибухонебезпечних предметів, які часто знаходяться у важкодоступних місцях: на дахах будівель, у напівзруйнованих конструкціях, серед гілок дерев, на оброблених полях, дачних ділянках або навіть у асфальтових покриттях. Ці фактори значно ускладнюють процес виявлення, ідентифікації та безпечного вилучення вибухонебезпечних предметів.

До основних стресогенних подій і ситуацій, що мають суттєвий вплив на психоемоційний стан піротехніків, можна віднести:

- потрапляння під обстріли;
- загроза власному життю та здоров’ю;
- розлука з сім’єю та близькими;
- повторне потрапляння під обстріл і усвідомлення загрози не повернутися додому;
- спостереження за трагедіями людей, що потрапили в критичні ситуації;
- свідком поранення колег або цивільних осіб.

Умови війни можуть викликати відчуття тривоги, страху та паніки, що впливає на здатність піротехніків ДСНС України ефективно виконувати свої обов'язки. Посттравматичний стресовий розлад може розвиватися у фахівців

піротехнічних підрозділів, які стали свідками жахливих подій під час війни в нашій країні, і з кожним місяцем війни таких співробітників стає більше. Одним із важливих аспектів, що допомагає піротехнікам долати стресові фактори, є їх професійна підготовка. Піротехніки повинні бути добре навчені і мати необхідні знання та навички для виконання своїх обов'язків у безпечних умовах. Однак також важливо, щоб піротехніки ДСНС мали можливість отримати належну психологічну підтримку. Така підтримка повинна бути спрямована на допомогу в подоланні стресу та зменшення впливу основних стресових факторів, що можуть мати негативний вплив на психічне здоров'я піротехніків, які виконують свої професійні завдання під час бойових дій [2].

Отже, професія піротехніка є важливою, але небезпечною, вимагаючи високого рівня професійної підготовки, стійкості до стресу та адаптаційних здібностей. Піротехніки стикаються з великим ризиком як фізичних травм, так і психічних розладів, що підкреслює необхідність їх системної підтримки.

Список використаних джерел

1. Булайтіс А. Психологічні особливості стрес-факторів професійної діяльності працівників піротехнічних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Проблеми екстремальної та кризової психології. 2023. Вип. 1 (5). С. 5–17.
2. Колесніченко О. Модель бойової психологічної травматизації правоохоронців – учасників бойових дій. Вісник Національного університету оборони України. 2020. № 1 (51). С. 53–60. URL: https://doi.org/10.33099/2617-6858-2019-0-1-51-53-60
3. Vavryniv O., Yaremko R., Koval, I., Muhlyk E., Lytvyn A., Malaniuk M. An empirical research of future rescuers’ professional self-realization (Una investigación empírica Sobre La autorrealización Profesional De Los Futuros Rescatistas). Revista Inclusiones, 2024. No 11(4). P. 185-200. URL: https://doi.org/10.58210/fprc3571

Олексій ЯРОВИЙ,
курсант 2 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Руслан ВАЛЄЄВ,
доцент кафедри адміністративного права і процесу ННІПФППДНПУ Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, полковник поліції

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ОБМІН ДОСВІДОМ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ

У сучасних умовах міжнародна співпраця в підготовці кадрів для сектору безпеки й оборони відіграє ключову роль у формуванні професійно підготовленого, мобільного та адаптованого до змін особового складу поліції. Вона дозволяє вивчати кращі практики, запозичувати інноваційні методики та впроваджувати сучасні підходи у національній системі професійного навчання правоохоронців.

Активна участь українських правоохоронних органів у міжнародних програмах, таких як EUBAM, CEPOL, Місії ЄС з реформування сектору цивільної безпеки, сприяє підвищенню рівня професійної підготовки та інтеграції України у спільний безпековий простір Європейського Союзу. Це створює передумови для уніфікації стандартів підготовки, зокрема в галузі дотримання прав людини, реагування на надзвичайні ситуації, протидії транснаціональній злочинності [1, с. 33-38].

Важливим аспектом міжнародної співпраці є проходження курсантами та слухачами закладів вищої освіти системи МВС України зі специфічними умовами навчання курсів, вебінарів і модулів, підготовлених фахівцями CEPOL і розміщеними на відповідній дистанційній платформі LEEd CEPOL. Інтерес до цієї платформи виріс в останні роки після перекладу окремих курсів українською мовою в межах проєкту TopCop.

Обмін досвідом між поліцією України та іноземними партнерами сприяє розвитку культури професійного діалогу, що є запорукою ефективної взаємодії в умовах спільного реагування на безпекові загрози. Завдяки спільним тренінгам, стажуванням та навчальним місіям формуються нові підходи до службової діяльності, які відповідають сучасним викликам [2, с. 161-165]. Фахівці активно впроваджують у професійну підготовку поліцейських методики тренінгів [3, с. 622-625], зокрема, тренінги поліцейської комунікації [4, с. 83-87].

Одним із важливих результатів міжнародного співробітництва є модернізація змісту освітніх програм для працівників поліції, включення в навчальні плани тем з міжнародного гуманітарного права, протидії домашньому насильству, кіберзлочинності та захисту прав людини. Це дозволяє українській поліції не лише відповідати вимогам часу, а й будувати довіру громадськості через професіоналізм і відкритість [5, с. 790-792].

Разом із тим, для забезпечення сталої ефективності міжнародного партнерства у сфері підготовки кадрів необхідне подальше вдосконалення національної нормативно-правової бази, що регулює освітню та оперативну діяльність поліції. Не менш важливим є створення системи внутрішнього моніторингу результативності навчання та його відповідності міжнародним стандартам [6, с. 23-29].

Шляхи покращення міжнародної співпраці та обміну досвідом у сфері підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони полягають у налагодженні системного партнерства з провідними міжнародними освітніми та безпековими інституціями. Необхідно розширювати участь українських правоохоронців у міжнародних тренінгах, навчальних місіях та програмах обміну. Важливо інтегрувати у вітчизняні освітні програми сучасні європейські стандарти, зокрема щодо захисту прав людини та гендерної рівності. Доцільно створювати спільні навчальні центри та платформу для постійного обміну професійними практиками. Також слід активізувати міжурядову співпрацю для спрощення процедур стажування та обміну досвідом між фахівцями різних країн.

Отже, міжнародна співпраця та обмін досвідом у підготовці кадрів для сектору безпеки й оборони є необхідною умовою для підвищення ефективності діяльності поліції України. Вона сприяє формуванню сучасної, правової, професійної поліції, здатної діяти у відповідності до європейських стандартів та забезпечувати безпеку громадян в умовах зростаючих викликів.

Список використаних джерел

1. Мекерова Н. В. Впровадження інноваційних технологій у діяльності поліції та їх вплив на якість надання поліцейських послуг. 2024. С. 105. URL: https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3884
2. Бесчаний В. Підготовка управлінських кадрів поліції: зарубіжний досвід. Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. 2022. № 1 (3). С. 16–166. URL: https://policeyistika.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/04/shehovcova.pdf
3. Валєєв Р. Г. Тренінг у підготовці поліцейських США та перспективи запозичення відповідного досвіду в Україні. Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 2.: зб. матер. ІІ міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Львів, 15.05.2015). Львів : Центр Американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. С. 622–628.
4. Валєєв Р.Г. Тренінг поліцейської комунікації як передумова дотримання прав людини. Права людини та юридична практика їх захисту: основні напрями їх взаємовпливу та підвищення ефективності в умовах глобалізованого суспільства, присвячена проголошенню загальної декларації прав людини: матер. Міжнар. науково-практ. конфер. (Дніпро, 9 грудня 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 83–87.
5. Рогальський В.І. Професійна підготовка працівників Національної поліції як гарант забезпечення національної безпеки держави. Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти. 2023. С. 790–792. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11078/1/373.pdf
6. Цуркаленко Д.П., Байрак К.С. Нормативно-правове та кадрове забезпечення правоохоронної діяльності: українські реалії та зарубіжний досвід. Збірник наукових матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. С. 23–29. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/%D0%9E%D0%B4%D0%B5%D1%81%D0%B0_2012_%D1%871-2.pdf#page=23

Валентина ЯЩУК,
доцент кафедри управління інформаційною безпекою
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат економічних наук, доцент

TRYHACKME ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Сучасні виклики в галузі кібербезпеки вимагають підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно реагувати на загрози та захищати інформаційні системи. Використання віртуальних машин на базі платформи TryHackMe дозволяє створювати реалістичні сценарії для відпрацювання практичних навичок у виявленні вразливостей, тестуванні на проникнення та аналізі інцидентів безпеки. Такий підхід сприяє формуванню компетентностей, необхідних для професійної діяльності в сфері кібербезпеки, та підвищує якість підготовки фахівців відповідно до сучасних вимог ринку праці.

Використання віртуальних машин на базі платформи TryHackMe має низку переваг та функціональних можливостей, що сприяють ефективній підготовці фахівців з кібербезпеки. Однією з ключових переваг є можливість отримання практичного досвіду в безпечному середовищі, що дозволяє відпрацьовувати навички кібербезпеки без ризику для реальних систем. Платформа забезпечує доступність та гнучкість навчання, оскільки користувачі можуть виконувати завдання онлайн у зручний для них час, використовуючи лише браузер.

Різноманітність навчальних сценаріїв охоплює різні рівні складності, починаючи від базових концепцій і закінчуючи просунутими темами, такими як етичне хакерство, цифрова криміналістика, криптографія та адміністрування мереж. Інтерактивний підхід до навчання, що поєднує теоретичний матеріал з практичними завданнями на віртуальних машинах, сприяє кращому засвоєнню знань. Крім того, платформа надає можливість відстежувати власний прогрес завдяки системі балів та досягнень, що додатково мотивує користувачів до подальшого навчання.

Серед основних функціональних можливостей варто виділити запуск віртуальних машин у хмарному середовищі, що дозволяє взаємодіяти з різними операційними системами без потреби встановлення додаткового програмного

забезпечення. Платформа пропонує симуляцію реальних атак для виявлення вразливостей, тестування на проникнення та аналізу інцидентів безпеки. Крім того, користувачі мають змогу досліджувати роботу мережевих протоколів та налаштовувати захист комунікаційних каналів. TryHackMe підтримує спільну роботу та командні виклики, зокрема участь у CTF-змаганнях (Capture The Flag), що розвиває навички командної взаємодії та стратегічного мислення. Автоматична перевірка виконання завдань забезпечує миттєвий зворотний зв’язок, що сприяє швидкому коригуванню помилок та підвищенню ефективності навчання. Таким чином, використання платформи TryHackMe дозволяє здобувати практичні навички в реалістичних умовах, що сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців у сфері кібербезпеки.

Після перевірки з'єднання між користувачем та віртуальною машиною за допомогою введення команди ping та ip адреси нашої віртуальної машини, створюємо дерикторію робот та переходимо в неї.
Для сканування IP адреси (10.10.94.9) з метою виявлення відкритих портів, сервісів, що працюють на них, і збору додаткової інформації про ці сервіси використаємо інструмент nmap Детально розглянемо кожну частину введеної команди та отриманий результат: команда - nmap -sC -sV -oA nmap_results 10.10.94.9. Розбір команди:

nmap — запускає інструмент для сканування мережі.

-sC — виконує скриптове сканування за допомогою базових скриптів із Nmap Scripting Engine (NSE). Ці скрипти можуть надавати більше інформації про сервіси, сертифікати SSL, конфігурацію HTTP тощо.

-sV — визначає версії сервісів, які працюють на відкритих портах. Це корисно для отримання конкретної інформації про сервери чи додатки.

-oA nmap_results — зберігає результати сканування в трьох форматах:

.nmap — стандартний читаємий формат.

.gnmap — зручний для обробки іншими програмами.

.xml — у форматі XML для автоматичної обробки.

Результат сканування IP адреси 10.10.94.9 наведений на рис. 1.

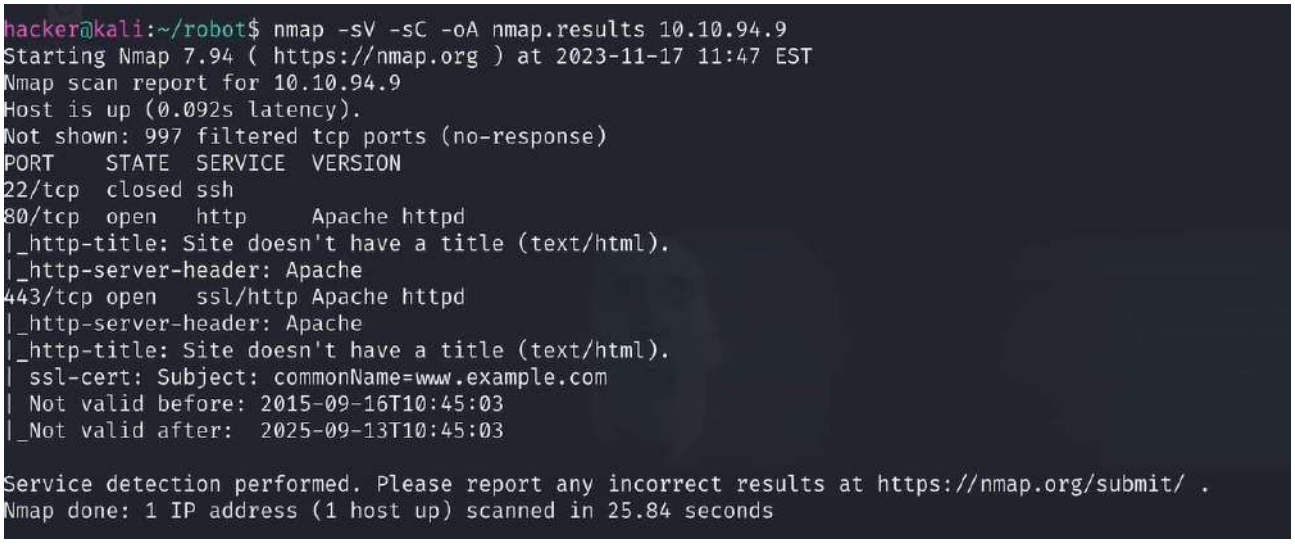

Рис. 1. Результат сканування IP адреси 10.10.94.9

Загальна інформація:

Сканування виконане на IP-адресі 10.10.94.9.

Хост активний (затримка 0.092 секунди).

Порти:

22/tcp (SSH): Стан: закритий. Це означає, що доступ до цього порту заблокований, і він не приймає з'єднання.

80/tcp (HTTP):

Стан: відкритий.

Сервіс: Apache HTTPD.

Деталі: Сервер відповідає на HTTP-запити. Заголовок сервера містить значення Apache. Заголовок http-title каже, що сайт не має встановленого заголовка (title).

443/tcp (HTTPS):

Стан: відкритий.

Сервіс: Apache HTTPD (з SSL/HTTPS).

Деталі:

Сервер відповідає на HTTPS-запити.

Сертифікат SSL:

Видавець: www.example.com.

Діє: з 16 вересня 2015 року до 13 вересня 2025 року.

За даним скануванням можна зробити висновки що 80/tcp і 443/tcp відкриті, тобто цільовий сервер приймає HTTP та HTTPS-запити. Використовується веб-сервер Apache. Сертифікат SSL вказує на те, що HTTPS захищений, хоча ім'я хоста www.example.com — це зазвичай шаблонне значення.

В результаті проведеного сканування виявлено відкриті порти і сервіси, проаналізовано безпеку, оцінено потенційні вразливості веб-сервера.

У ході дослідження встановлено, що використання віртуальних машин на базі платформи TryHackMe є ефективним інструментом для підготовки фахівців зі спеціальності 125 «Кібербезпека та захист інформації». Дана платформа забезпечує практичний досвід у виявленні вразливостей, тестуванні на проникнення та аналізі інцидентів безпеки в умовах, наближених до реальних. Її інтерактивні навчальні модулі сприяють розвитку навичок роботи з мережами, операційними системами та інструментами кібербезпеки, що відповідає сучасним вимогам галузі.

Перспективними напрямами подальших досліджень є розробка адаптованих навчальних курсів на основі платформи TryHackMe для різних рівнів підготовки студентів, інтеграція її з навчальними планами закладів вищої освіти та оцінювання ефективності такого підходу шляхом аналізу успішності випускників на ринку праці. Крім того, доцільним є вивчення можливостей використання інших подібних платформ для розширення спектра практичних завдань та підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців з кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. TryHackMe Documentation. TryHackMe: Learn Cyber Security, The Fun Way! URL: https://tryhackme.com (дата звернення: 25.02.2025).
2. TryHackMe Practice Rooms. Blue, Mr Robot URL: https://tryhackme.com (дата звернення: 25.02.2025).